

पूजा-विधानम्

Colophon

This document was typeset using Xe \LaTeX , and uses the Siddhanta font extensively. It also uses several \LaTeX macros designed by H. L. Prasād. Practically all the encoding was done with the help of Ajit Krishnan's mudgala IME (<http://www.aupasana.com/>).

Acknowledgements

Very grateful to <https://archive.org> for hosting and providing numerous ancient texts.

See also <http://stotrasamhita.github.io/about/>

FOR PERSONAL USE ONLY
NOT FOR COMMERCIAL PRINTING/DISTRIBUTION

अनुक्रमणिका

१ व्रतपूजा:

लघु-पञ्चायतन-पूजा

प्रधान-पूजा — पञ्चायतनपूजा	2
घोडशोपचार-पूजा	5
उत्तराङ्ग-पूजा	15
ब्रह्मपारस्तोत्रम्	20

एकादशीव्रतम् — श्री-महाविष्णुपूजा

पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा	22
प्रधान-पूजा — एकादशीपूजा	24
घोडशोपचार-पूजा	27
विष्णुसहस्रनामावलि:	31
कृष्णाष्टोत्तरशतनामावलि:	51
उत्तराङ्ग-पूजा	53

पञ्चाङ्ग-पूजा

पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा	59
प्रधान-पूजा — पञ्चाङ्ग-पूजा	61
लघु-पञ्चाङ्ग-पठन-पञ्चतिः	67
निम्बकुसुमभक्षणम्	68
नवग्रहस्तोत्रम्	68
प्रार्थना-मन्त्राः	70

श्री-रामनवमी-पूजा

पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा	74
प्रधान-पूजा — श्रीराम-पूजा	76
घोडशोपचार-पूजा	80

रामाष्टोत्तरशतनामावलिः	85
रामाष्टोत्तरशतनामावलिः	87
सीताष्टोत्तरशतनामावलिः	90
सीताष्टोत्तरशतनामावलिः	93
हनुमदष्टोत्तरशतनामावलिः	95
हनुमदष्टोत्तरशतनामावलिः	98
प्रार्थना	103
हनुमत्कृतं श्री-सीता-राम-स्तोत्रम्	103
श्री-शङ्कर-भगवत्पाद-पूजा	108
पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा	108
प्रधान-पूजा — श्री-शङ्कर-भगवत्पाद-पूजा	110
घोडशोपचार-पूजा	114
श्री-शङ्कर-चतुर्विंशति-नामावल्या अङ्ग-पूजा	118
आदिशङ्कराचार्याष्टोत्तरशतनामावलिः	119
आचार्यपरम्परानामावलिः	121
स्वस्ति-वचनम्/गुरुवन्दनम्	128
तोटकाष्टकम्	129
श्री-शङ्कर-भगवत्पाद-प्रशस्ति-सङ्ख्यः	130
देव-वन्दनम्	130
गुरुपरम्परावन्दनम्	131
गुरु-पादुका-पञ्चकम्	131
भगवत्पादकृतं गुरु-वन्दनम्	132
वेदान्ताचार्यवन्दना	134
मार्कण्डेय-संहितायां भगवत्पाद-प्रशंसा	135
तोटकाष्टकम्	135
भगवत्पाद-शिष्यैः कृताः गुरु-स्तुतयः	136
सदाशिवब्रह्मेन्द्रविरचितायां जगदुरुरक्षमालायां भगवत्पाद-चरितम्	138
कामकोटि-परम्परागतैः आचार्यैः कृताः स्तुतयः	139
शङ्कर-चरित्र-ग्रन्थे	140

अन्यैः वेदान्ताचार्यैः कृताः स्तुतयः	142
शङ्खर-वाञ्छिमा	149
जय-घोषः	150
श्री-लक्ष्मी-नृसिंह-जयन्ती-पूजा	154
पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा	154
प्रधान-पूजा — श्री-लक्ष्मी-नृसिंहपूजा	156
घोडशोपचार-पूजा	159
श्री-लक्ष्मी-नृसिंहाष्टोत्तरशतनामावलिः	162
उत्तराङ्ग-पूजा	165
लक्ष्मी-नृसिंह-करुणारस-स्तोत्रम्	167
श्री-लक्ष्मी-नृसिंह-पञ्चरत्न-स्तोत्रम्	170
श्रीमद्भागवते महापुराणे सप्तमस्कन्धे अष्टमोऽध्यायः	171
श्रीमद्भागवते महापुराणे सप्तमस्कन्धे नवमोऽध्यायः	180
श्री-वरमहालक्ष्मी-पूजा	192
पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा	192
प्रधान-पूजा — श्रीमहालक्ष्मी-पूजा	194
घोडशोपचार-पूजा	197
लक्ष्म्यष्टोत्तरशतनामावलिः	201
उत्तराङ्ग-पूजा	203
दोरग्रन्थि-पूजा	205
प्रार्थना	207
कनकधारास्त्वः	207
महालक्ष्म्यष्टकम्	211
अपराध-क्षमापनम्	212
श्री-सङ्कष्टचतुर्थीव्रत-सिद्धिविनायक-पूजा	213
पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा	213
प्रधान-पूजा — श्री-सिद्धिविनायक-पूजा	216

पोडशोपचार-पूजा	220
गणपत्यष्टोत्तरशतनामावलि:	225
अपराध-क्षमापनम्	235
श्री-कृष्णजन्माष्टमी-पूजा	236
पूर्वाङ्ग-विन्देश्वर-पूजा	237
प्रधान-पूजा — श्रीकृष्ण-पूजा	239
श्रीकृष्णजन्माष्टमी-पोडशोपचार-पूजा	242
कृष्णाष्टोत्तरशतनामावलि:	247
उत्तराङ्ग-पूजा	250
श्री-सिद्धिविनायक-पूजा	258
पूर्वाङ्ग-विन्देश्वर-पूजा	258
प्रधान-पूजा — श्री-सिद्धिविनायक-पूजा	260
पोडशोपचार-पूजा	264
गणपत्यष्टोत्तरशतनामावलि:	272
प्रार्थना	281
महागणेशापञ्चरत्नम्	281
गणेशभुजङ्गम्	282
वक्तुण्डमहागणपतिसहस्रनामस्तोत्रम्	284
अपराध-क्षमापनम्	305
श्री-सरस्वती-पूजा	307
पूर्वाङ्ग-विन्देश्वर-पूजा	307
प्रधान-पूजा — श्री-सरस्वती-पूजा	309
पोडशोपचार-पूजा	312
दुर्गाष्टोत्तरशतनामावलि:	316
लक्ष्म्यष्टोत्तरशतनामावलि:	318
सरस्वत्यष्टोत्तरशतनामावलि:	321
उत्तराङ्ग-पूजा	323

प्रार्थना	325
उपायनदानम्	325
अपराध-क्षमापनम्	326
सरस्वती-सहस्रनाम-स्तोत्रम्	327
श्री-धन्वन्तरि-पूजा	342
पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा	342
प्रधान-पूजा — धन्वन्तरिपूजा	344
घोडशोपचार-पूजा	347
धन्वन्तर्यष्टोत्तरशतनामावलिः	351
उत्तराङ्ग-पूजा	354
धन्वन्तरि-स्तोत्रम् (मत्स्य पुराणान्तर्गतम्)	357
श्री-लक्ष्मी-कुबेर-पूजा	360
पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा	360
प्रधान-पूजा — श्रीमहालक्ष्मी-पूजा	362
मातृगण-पूजा	365
नवग्रहपूजा	366
लोकपाल-पूजा	371
घोडशोपचार-पूजा	373
लक्ष्यष्टोत्तरशतनामावलिः	377
उत्तराङ्ग-पूजा	380
ईशानादि पूजा	381
कुबेर पूजा	382
कुबेराष्टोत्तरशतनामावलिः	383
प्रार्थना	386
अपराध-क्षमापनम्	386
कार्त्तिकसोमवारार्घ्यम्	387
अर्घ्यम्	387

श्री-स्कन्द-षष्ठी-पूजा	389
पूर्वाङ्ग-विम्बेश्वर-पूजा	389
प्रधान-पूजा — स्कन्द-पूजा	391
घोडशोपचार-पूजा	393
षष्ठिमुखसहस्रनामावलिः	398
सुबह्नप्याष्टोत्तरशतनामावलिः	419
वल्ली अष्टोत्तरशतनामावलिः	421
देवसेना अष्टोत्तरशतनामावलिः	423
बृन्दावनपूजा (श्री-तुलसी-विष्णु-पूजा)	430
पूर्वाङ्ग-विम्बेश्वर-पूजा	430
प्रधान-पूजा — तुलसी-पूजा	432
घोडशोपचार-पूजा	435
अङ्ग-पूजा	438
तुलस्यष्टोत्तरशतनामावलिः	439
तुलसीविवाहविधिः	444
श्रीसूर्य-नमस्कारः	446
पूर्वाङ्ग-विम्बेश्वर-पूजा	446
प्रधान-पूजा — श्री-सूर्यनारायण-पूजा	448
कुम्भे वरुण-सूर्य-नारायण-पूजा	451
सूर्याष्टोत्तरशतनामावलिः	452
अरुणप्रश्नः	461
नवग्रहसूक्तम्	489
आदित्यहृदयम्	492
द्वादशार्थसूर्यस्तुतिः	495
शिवरात्रि-पूजा — याम-चतुष्टय-पूजा	497
व्रत-सङ्कल्पः	497

पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा	498
प्रधान-पूजा — साम्ब-परमेश्वर-पूजा (प्रथम-यामः)	500
घोडशोपचार-पूजा	503
शिवाष्टोत्तरशतनामावलि:	505
उत्तराङ्ग-पूजा	508
प्रधान-पूजा — साम्ब-परमेश्वर-पूजा (द्वितीय-यामः)	511
घोडशोपचार-पूजा	512
महान्यासः	513
पञ्चाङ्गरुदन्यासः रावणोक्ता पञ्चाङ्गप्रार्थना-सहितम्	513
पञ्चाङ्गमुखन्यासः रावणोक्ता पञ्चमुखप्रार्थना-सहितम्	515
केशादिपादान्त (प्रथमो) न्यासः	516
मूर्धादिपादान्त दशाक्षरी दशाङ्ग (द्वितीयो) न्यासः	522
पादादिमूर्धान्त पञ्चाङ्ग (तृतीयो) न्यासः	522
हंसगायत्री	523
दिक् सम्पुटन्यासः	524
घोडशाङ्गरौद्रीकरणम्	527
गुह्यादि मस्तकान्तं षडङ्ग (चतुर्थो) न्यासः	530
आत्मरक्षा	531
शिवसङ्कल्पः	532
पुरुषसूक्तम्	536
उत्तरनारायणम्	538
अप्रतिरथम्	538
प्रतिपूरुषम् (सं०)	540
प्रतिपूरुषम् (ब्रा०)	541
शतरुद्रीयम् (सं०)	542
शतरुद्रीयम् (ब्रा०)	544
पञ्चाङ्गम्	545
अष्टाङ्ग-नमस्काराः	545
लघुन्यासे श्री-रुद्रध्यानम्	546
लघुन्यासे देवता-स्थापनम्	547

आत्मपूजा	549
कलशोषु साम्बपरमेश्वर ध्यानम्	549
प्रदक्षिणम्	551
नमस्कारः	552
चमकानुवाकैः प्रार्थना	553
प्रार्थना	557
श्रीरुद्रजपः	557
ध्यानम्	558
रुद्रप्रश्नः	560
रुद्रप्रश्नः	561
रुद्रप्रश्नः	562
रुद्रप्रश्नः	563
रुद्रप्रश्नः	564
रुद्रप्रश्नः	565
रुद्रप्रश्नः	566
रुद्रप्रश्नः	567
रुद्रप्रश्नः	568
रुद्रप्रश्नः	569
रुद्रप्रश्नः	570
श्रीरुद्रनाम त्रिशती	573
शिवाष्टोत्तरशतनामावलि:	579
उत्तराङ्ग-पूजा	581
प्रधान-पूजा — साम्ब-परमेश्वर-पूजा (तृतीय-यामः)	584
घोडशोपचार-पूजा	585
शिवाष्टोत्तरशतनामावलि:	587
उत्तराङ्ग-पूजा	590
प्रधान-पूजा — साम्ब-परमेश्वर-पूजा (चतुर्थ-यामः)	593
घोडशोपचार-पूजा	594
शिवाष्टोत्तरशतनामावलि:	596
उत्तराङ्ग-पूजा	599

श्री-सावित्री-व्रतम् — कामाक्षी-पूजा	603
पूर्वाङ्ग-विन्देश्वर-पूजा	603
प्रधान-पूजा — श्रीकामाक्षी-पूजा	605
अङ्ग-पूजा	610
श्री कामाक्ष्यष्टोत्तरशतनामावलिः	611
श्री-कामाक्षी-चूर्णिका	615
सङ्क्रमण-पुण्यकाल-स्नान-सङ्कल्पः	617
श्री-कावेरी-पूजा	620
पूर्वाङ्ग-विन्देश्वर-पूजा	620
प्रधान-पूजा — कावेरीपूजा	622
॥ प्रधान-पूजा — कावेरी-पूजा ॥	625
कावेर्यष्टोत्तरशतनामावलिः	631
उत्तराङ्गपूजा	634
२ उपाङ्गाः	638
संवत्सर-नामानि	639
संवत्सर-श्लोका देवताश्च	641
नक्षत्र-नामानि	649
योग-नामानि	650
करण-नामानि	651

विभागः १

ब्रतपूजा:

॥ लघु-पञ्चायतन-पूजा ॥

॥ प्रधान-पूजा — पञ्चायतनपूजा ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्या ॐ भूः + भूर्भुवस्सुवरोम्।

॥ सङ्कल्पः ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं शुभे शोभने मुहूर्ते अद्य ब्रह्मणः द्वितीयपरार्थे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोः दक्षिणे पार्श्वे शकाब्दे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिके प्रभवादि षष्ठिसंवत्सराणां मध्ये ()^१ नाम संवत्सरे उत्तरायणे / दक्षिणायने (ग्रीष्म / वर्ष / शरद् / हेमन्त / शिंशिर / वसन्त) ऋतौ (मेष / वृषभ / मिथुन / कर्कटक / सिंह / कन्या / तुला / वृश्चिक / धनुर् / मकर / कुम्भ / मीन) मासे (शुक्ल / कृष्ण) पक्षे (एकादश्यां / द्वादश्यां) शुभतिथौ (इन्दु / भौम / बुध / गुरु / भृगु / स्थिर / भानु) वासरयुक्तायाम् ()^२ नक्षत्र ()^३ नाम योग () करण युक्तायां च एवं गुण विशेषण विशिष्टायाम् अस्याम् () शुभतिथौ अस्माकं सहकुटुम्बानां क्षेमस्थैर्य-धैर्य-वीर्य-विजय-आयुरारोग्य-ऐश्वर्यभिवृद्ध्यर्थम् धर्मार्थकाममोक्षचतुर्विधफलपुरुषार्थसिद्ध्यर्थं पुत्रपौत्राभि-वृद्ध्यर्थम् इष्टकाम्यार्थसिद्ध्यर्थम् मम इहजन्मनि पूर्वजन्मनि जन्मान्तरे च सम्पादितानां ज्ञानाज्ञानकृतमहापातकचतुष्टय-व्यतिरिक्तानां रहस्यकृतानां

^१पृष्ठं ६२९ पश्यताम्

^२पृष्ठं ६४९ पश्यताम्

^३पृष्ठं ६५० पश्यताम्

प्रकाशकृतानां सर्वेषां पापानां सद्य अपनोदनद्वारा सकल पापक्षयार्थं श्री-महागणपति-प्रीत्यर्थं श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-प्रीत्यर्थं श्री-लक्ष्मीनारायण-प्रीत्यर्थं श्री-महालक्ष्मीसमेतं श्री-सन्तानगोपाल-प्रीत्यर्थं श्री-गौरीदेवी-प्रीत्यर्थं श्री-साम्बपरमेश्वर-प्रीत्यर्थं श्री-नन्दिकेश्वर-प्रीत्यर्थं श्री-वल्लीदेवसेनासमेत-श्री-सुब्रह्मण्य-प्रीत्यर्थं श्री-सीता-लक्ष्मण-भरत-शत्रुघ्न-हनूमत्-समेत-श्री-रामचन्द्र-प्रीत्यर्थं यावच्छक्ति ध्यानावाहनादि षोडशोपचार-पूजां पश्चायतनपूजां क्षीराभिषेकं च करिष्ये। तदङ्गं कलशपूजां च करिष्ये। श्रीविघ्नेश्वराय नमः यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि।
(गणपति-प्रसादं शिरसा गृहीत्वा)

॥ आसन-पूजा ॥

पृथिव्या मेरुपृष्ठ ऋषिः। सुतलं छन्दः। कूर्मो देवता॥
पृथिव्ये त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता।
त्वं च धारय मां देवि पवित्रं चासनं कुरु॥

॥ घण्टा-पूजा ॥

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम्।
घण्टारवं करोम्यादौ देवताऽऽह्नकारणम्॥

॥ कलश-पूजा ॥

ॐ कलशाय नमः दिव्यगन्धान् धारयामि।

गङ्गे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति।
नर्मदे सिन्धुकावेरि जलेऽस्मिन् सन्निधिं कुरु॥

ॐ गङ्गायै नमः। ॐ यमुनायै नमः। ॐ गोदावर्यै नमः। ॐ सरस्वत्यै नमः। ॐ नर्मदायै नमः। ॐ सिन्धवे नमः। ॐ कावेर्यै नमः।

ॐ सप्तकोटिमहातीर्थान्यावाहयामि।

(अथ कलशं स्पृष्टा जपं कुर्यात्)

आपो वा इदः सर्वं विश्वं भूतान्यापः प्राणा वा आपः पश्वः
आपोऽन्नमापोऽमृतमापः सुप्राडापो विराडापः स्वराडापुश्छन्दाङ्गस्यापो
ज्योतीङ्गस्यापो यजूङ्गस्यापः सूत्यमापः सर्वं देवता आपो भूर्भुवः सुवरापु
ओम्॥

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः।
मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः॥

कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा।
ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोऽप्यर्थर्वणः।
अङ्गश्च सहिताः सर्वे कलशाम्बुसमाश्रिताः॥

सर्वे समुद्राः सरितः तीर्थानि च हृदा नदाः।
आयान्तु देवपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः॥
ॐ भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवः।

(इति कलशजलेन सर्वोपकरणानि आत्मानं च प्रोक्ष्य।)

॥ आत्म-पूजा ॥

ॐ आत्मने नमः, दिव्यगन्धान् धारयामि।

१. ॐ आत्मने नमः:

२. ॐ अन्तरात्मने नमः:

३. ॐ योगात्मने नमः:

४. ॐ जीवात्मने नमः:

५. ॐ परमात्मने नमः:

६. ॐ ज्ञानात्मने नमः:

समस्तोपचारान् समर्पयामि।

देहो देवालयः प्रोक्तो जीवो देवः सनातनः।
त्यजेदज्ञाननिर्मल्यं सोऽहं भावेन पूजयेत्॥

॥ पीठ-पूजा ॥

- | | |
|-----------------------|-------------------------|
| १. ॐ आधारशक्त्यै नमः | ८. ॐ रत्नवेदिकायै नमः |
| २. ॐ मूलप्रकृत्यै नमः | ९. ॐ स्वर्णस्तम्भाय नमः |
| ३. ॐ आदिकूर्माय नमः | १०. ॐ श्वेतच्छत्राय नमः |
| ४. ॐ आदिवराहाय नमः | ११. ॐ कल्पकवृक्षाय नमः |
| ५. ॐ अनन्ताय नमः | १२. ॐ क्षीरसमुद्राय नमः |
| ६. ॐ पृथिव्यै नमः | १३. ॐ सितचामराभ्यां नमः |
| ७. ॐ रत्नमण्डपाय नमः | १४. ॐ योगपीठासनाय नमः |

॥ गुरु-ध्यानम् ॥

गुरुब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
गुरुः साक्षात् परं ब्रह्म तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

॥ षोडशोपचार-पूजा ॥

ॐ गुणानां त्वा गुणपतिः हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।
ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत् आ नं शृण्वन्नृतिभिः सीद् सादेनम्॥ ॐ
महागणपतये नमः॥

अस्मिन् बिम्बे श्री-महागणपतिं ध्यायामि। आवाहयामि॥

आ सत्येन् रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतं मर्त्यं च। हिरण्ययैन सविता
रथेनाऽदेवो याति भुवना विपश्यन्।

अस्मिन् बिम्बे श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायणं ध्यायामि।
आवाहयामि॥

सुहस्त्रशीरूपा पुरुषः। सुहस्त्राक्षः सुहस्त्रपात्।
स भूमि विश्वतो वृत्वा। अत्यंतिष्ठदशाङ्गुलम्॥

हिरण्यवर्णा हरिणो सुवर्णरंजतस्त्रजाम्।
चुन्द्रां हिरण्मर्यो लक्ष्मीं जातवेदो म् आवंह॥

अस्मिन् बिम्बे श्री-लक्ष्मीनारायणं ध्यायामि। अस्मिन् बिम्बे
श्री-महालक्ष्मीसमेतं श्री-सन्तानगोपालं ध्यायामि।

त्र्यम्बकं यजामहे सुगुन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
उर्वारुकमिव बन्धनामृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥

गौरी मिमाय सलिलानि तक्षती। एकपदी द्विपदी सा चतुष्पदी।
अष्टापदी नवपदी बभूवुष्णौ। सुहस्त्राक्षरा परमे व्योमन्।

अस्मिन् बिम्बे श्री-सपरिवार-साम्बपरमेश्वरं ध्यायामि। आवाहयामि॥
अस्मिन् बिम्बे श्री-गौरीदेवीं ध्यायामि। आवाहयामि॥

अस्मिन् बिम्बे श्री-साम्बपरमेश्वरं ध्यायामि। आवाहयामि॥

तत्पुरुषाय विद्धहे चक्रतुण्डायं धीमहि। तत्रो नन्दिः प्रचोदयात्। अस्मिन्
बिम्बे श्री-नन्दिकेश्वरं ध्यायामि। आवाहयामि॥

तत्पुरुषाय विद्धहे महासेनायं धीमहि। तत्रः षण्मुखः प्रचोदयात्॥

अस्मिन् बिम्बे श्री-वलीदेवसेनासमेत-श्री-सुब्रह्मण्यस्वामिनं ध्यायामि।

कल्पद्रुमं प्रणमतां कमलारुणभं
 स्कन्दं भुजद्वयमनामयमेकवक्रम्।
 कात्यायनी-प्रियसुतं कटिबद्धवामं
 कौपीन-दण्डधर-दक्षिणहस्तमीडे ॥

आवाहयामि॥

वैदेहीसहितं सुरद्रुमतले हैमे महामण्डपे
 मध्ये पुष्पकमासने मणिमये वीरासने सुस्थितम्।
 अग्रे वाचयति प्रभञ्जनसुते तत्त्वं मुनिभ्यः परं
 व्याख्यानं भरतादिभिः परिवृतं रामं भजे श्यामलम्॥

अस्मिन् बिम्बे श्री-सीता-लक्ष्मण-भरत-शत्रुघ्न-हनूमत-समेत-श्री-रामचन्द्रं
 ध्यायामि।

वामे भूमिसुता पुरश्च हनुमान् पश्चात् सुमित्रासुतः
 शत्रुघ्नो भरतश्च पार्श्वदलयोर्वाच्यादिकोणेषु च।
 सुग्रीवश्च विभीषणश्च युवराट् तारासुतो जाम्बवान्
 मध्ये नीलसरोजकोमलरुचिं रामं भजे श्यामलम्॥

आवाहयामि॥

आवाहिताभ्यः सर्वाभ्यो-देवताभ्यो नमः।

आसनं समर्पयामि।

पादयोः पाद्यं समर्पयामि।

अर्घ्यं समर्पयामि।

आचमनीयं समर्पयामि।

शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि। स्नानानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

॥ अभिषेकः ॥

ॐ गुणानां त्वा गुणपतिः हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।
ज्येष्ठराजं ब्रह्मणं ब्रह्मणस्पत् आ नः शृण्वन्नुतिभिः सीदु सादनम्॥ ॐ
महागणपतये नमः॥

ॐ आ सत्येन् रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतं मर्त्यं च। हिरण्ययैन सविता
रथेनाऽदेवो याति भुवना विपश्यन्।

ॐ सुहस्रशीर्षा पुरुषः। सुहस्राक्षः सुहस्रपात्।
स भूमि विश्वतो वृत्वा। अत्यतिष्ठशाङ्कुलम्॥

ॐ हिरण्यवर्णं हरिणों सुवर्णरजतस्रजाम्।
चन्द्रं हिरण्मयों लक्ष्मीं जातवेदो म् आवह॥

गौरी मिमाय सलिलानि तक्षती। एकपदी द्विपदी सा चतुष्पदी।
अष्टापदी नवपदी बभूवुषी। सुहस्राक्षरा परमे व्योमन्।

तत्पुरुषाय विद्महे चक्रतुण्डाय धीमहि। तत्रो नन्दिः प्रचोदयात्।
तत्पुरुषाय विद्महे महासुनाय धीमहि। तत्रः षण्मुखः प्रचोदयात्॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥

रुद्रप्रश्न-चमकप्रश्न-पुरुषपुत्रैः अभिषेकम् कृत्वा।

अभिषेकानन्तरं आचमनीयं समर्पयामि। वस्त्रार्थम् अक्षतान् समर्पयामि।
यज्ञोपवीताभरणार्थे अक्षतान् समर्पयामि।

दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि। गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि।
अक्षतान् समर्पयामि।

पुष्पमालिकां समर्पयामि। पुष्पैः पूजयामि।

॥ महागणपति-अर्चना ॥

- | | |
|----------------------|-------------------------------------|
| १. ॐ सुमुखाय नमः | १०. ॐ गणाध्यक्षाय नमः |
| २. ॐ एकदन्ताय नमः | ११. ॐ फालचन्द्राय नमः |
| ३. ॐ कपिलाय नमः | १२. ॐ गजाननाय नमः |
| ४. ॐ गजकर्णकाय नमः | १३. ॐ वक्रतुण्डाय नमः |
| ५. ॐ लम्बोदराय नमः | १४. ॐ शूर्पकर्णाय नमः |
| ६. ॐ विकटाय नमः | १५. ॐ हेरम्बाय नमः |
| ७. ॐ विघ्नराजाय नमः | १६. ॐ स्कन्दपूर्वजाय नमः |
| ८. ॐ विनायकाय नमः | १७. ॐ सिद्धिविनायकाय नमः |
| ९. ॐ धूमकेतवे नमः | १८. ॐ विघ्नेश्वराय नमः |
| ॐ श्री-महागणपतये नमः | नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि। |

॥ आदित्य-अर्चना ॥

- | | |
|------------------|-----------------------|
| १. ॐ मित्राय नमः | ७. ॐ हिरण्यगर्भाय नमः |
| २. ॐ रवये नमः | ८. ॐ मरीचये नमः |
| ३. ॐ सूर्याय नमः | ९. ॐ आदित्याय नमः |
| ४. ॐ भानवे नमः | १०. ॐ सवित्रे नमः |
| ५. ॐ खगाय नमः | ११. ॐ अर्काय नमः |
| ६. ॐ पूष्णे नमः | १२. ॐ भास्कराय नमः |

ॐ श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-परब्रह्मणे नमः
नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि।

॥ लक्ष्मीनारायण-अर्चना ॥

- | | |
|--------------------------|--------------------------|
| १. ॐ केशवाय नमः | १३. ॐ सङ्कर्षणाय नमः |
| २. ॐ नारायणाय नमः | १४. ॐ वासुदेवाय नमः |
| ३. ॐ माधवाय नमः | १५. ॐ प्रद्युम्नाय नमः |
| ४. ॐ गोविन्दाय नमः | १६. ॐ अनिरुद्धाय नमः |
| ५. ॐ विष्णवे नमः | १७. ॐ पुरुषोत्तमाय नमः |
| ६. ॐ मधुसूदनाय नमः | १८. ॐ अधोक्षजाय नमः |
| ७. ॐ त्रिविक्रमाय नमः | १९. ॐ नृसिंहाय नमः |
| ८. ॐ वामनाय नमः | २०. ॐ अच्युताय नमः |
| ९. ॐ श्रीधराय नमः | २१. ॐ जनार्दनाय नमः |
| १०. ॐ हृषीकेशाय नमः | २२. ॐ उपेन्द्राय नमः |
| ११. ॐ पद्मनाभाय नमः | २३. ॐ हरये नमः |
| १२. ॐ दामोदराय नमः | २४. ॐ श्रीकृष्णाय नमः |
|
 | |
| १. ॐ आदिलक्ष्म्यै नमः | ६. ॐ विजयलक्ष्म्यै नमः |
| २. ॐ धान्यलक्ष्म्यै नमः | ७. ॐ विद्यालक्ष्म्यै नमः |
| ३. ॐ धैर्यलक्ष्म्यै नमः | ८. ॐ धनलक्ष्म्यै नमः |
| ४. ॐ गजलक्ष्म्यै नमः | ९. ॐ वरलक्ष्म्यै नमः |
| ५. ॐ सन्तानलक्ष्म्यै नमः | १०. ॐ महालक्ष्म्यै नमः |

ॐ श्री-लक्ष्मीनारायणाय नमः नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि।

॥ महालक्ष्मी-समेत-श्री-सन्तानगोपाल-अर्चना ॥

- | | |
|--------------------------|--------------------------|
| १. ॐ केशवाय नमः | १३. ॐ सङ्कर्षणाय नमः |
| २. ॐ नारायणाय नमः | १४. ॐ वासुदेवाय नमः |
| ३. ॐ माधवाय नमः | १५. ॐ प्रद्युम्नाय नमः |
| ४. ॐ गोविन्दाय नमः | १६. ॐ अनिरुद्धाय नमः |
| ५. ॐ विष्णवे नमः | १७. ॐ पुरुषोत्तमाय नमः |
| ६. ॐ मधुसूदनाय नमः | १८. ॐ अधोक्षजाय नमः |
| ७. ॐ त्रिविक्रमाय नमः | १९. ॐ नृसिंहाय नमः |
| ८. ॐ वामनाय नमः | २०. ॐ अच्युताय नमः |
| ९. ॐ श्रीधराय नमः | २१. ॐ जनार्दनाय नमः |
| १०. ॐ हृषीकेशाय नमः | २२. ॐ उपेन्द्राय नमः |
| ११. ॐ पद्मनाभाय नमः | २३. ॐ हरये नमः |
| १२. ॐ दामोदराय नमः | २४. ॐ श्रीकृष्णाय नमः |
|
 | |
| १. ॐ आदिलक्ष्म्यै नमः | ६. ॐ विजयलक्ष्म्यै नमः |
| २. ॐ धान्यलक्ष्म्यै नमः | ७. ॐ विद्यालक्ष्म्यै नमः |
| ३. ॐ धैर्यलक्ष्म्यै नमः | ८. ॐ धनलक्ष्म्यै नमः |
| ४. ॐ गजलक्ष्म्यै नमः | ९. ॐ वरलक्ष्म्यै नमः |
| ५. ॐ सन्तानलक्ष्म्यै नमः | १०. ॐ महालक्ष्म्यै नमः |

ॐ श्री-महालक्ष्मीसमेत-श्री-सन्तानगोपाल-स्वामिने नमः
नानाविघपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि।

॥ श्री-साम्बपरमेश्वर-अर्चना ॥

- | | |
|--|------------------------|
| १. ॐ भवाय देवाय नमः | ५. ॐ रुद्राय देवाय नमः |
| २. ॐ शर्वाय देवाय नमः | ६. ॐ उग्राय देवाय नमः |
| ३. ॐ ईशानाय देवाय नमः | ७. ॐ भीमाय देवाय नमः |
| ४. ॐ पशुपतये देवाय नमः | ८. ॐ महते देवाय नमः |
| ॐ श्री-साम्बपरमेश्वराय नमः नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि। | |
| ॐ नन्दिकेश्वराय नमः। | |

॥ गौरी-अर्चना ॥

- | | |
|--|----------------------------------|
| १. ॐ भवस्य देवस्य पत्न्यै नमः | ५. ॐ रुद्रस्य देवस्य पत्न्यै नमः |
| २. ॐ शर्वस्य देवस्य पत्न्यै नमः | ६. ॐ उग्रस्य देवस्य पत्न्यै नमः |
| ३. ॐ ईशानस्य देवस्य पत्न्यै नमः | ७. ॐ भीमस्य देवस्य पत्न्यै नमः |
| ४. ॐ पशुपतेर्देवस्य पत्न्यै नमः | ८. ॐ महतो देवस्य पत्न्यै नमः |
| ॐ श्री-गौरी-देव्यै नमः नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि। | |

॥ श्री-वल्लीदेवसेनासमेत-सुब्रह्मण्यस्वामी-अर्चना ॥

- | | |
|---------------------------|-------------------------|
| १. ॐ ज्ञानशक्तयात्मने नमः | ६. ॐ शरवणोद्भवाय नमः |
| २. ॐ स्कन्दाय नमः | ७. ॐ कार्त्तिकेयाय नमः |
| ३. ॐ अग्निभुवे नमः | ८. ॐ कुमाराय नमः |
| ४. ॐ बाहुलेयाय नमः | ९. ॐ षण्मुखाय नमः |
| ५. ॐ गाङ्गेयाय नमः | १०. ॐ कुक्कुटध्वजाय नमः |

११. ॐ शक्तिधराय नमः

१२. ॐ गुहाय नमः

१३. ॐ ब्रह्मचारिणे नमः

ॐ श्री-वल्लीदेवसेनासमेत-श्री-सुब्रह्मण्यस्वामिने नमः

नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि।

॥ श्री-राम-अर्चना ॥

१. ॐ श्रीरामाय नमः

२. ॐ रामभद्राय नमः

३. ॐ रामचन्द्राय नमः

४. ॐ शाश्वताय नमः

५. ॐ राजीवलोचनाय नमः

६. ॐ श्रीमते नमः

७. ॐ राजेन्द्राय नमः

८. ॐ रघुपुङ्क्वाय नमः

९. ॐ जानकीवल्लभाय नमः

१०. ॐ जैत्राय नमः

११. ॐ जितामित्राय नमः

१२. ॐ जनार्दनाय नमः

१३. ॐ परमात्मने नमः

१४. ॐ परस्मै ब्रह्मणे नमः

१५. ॐ सच्चिदानन्दविग्रहाय

१६. ॐ परस्मै ज्योतिषे नमः

१७. ॐ परस्मै धाम्ने नमः

१८. ॐ पराकाशाय नमः

१९. ॐ परात्पराय नमः

२०. ॐ परेशाय नमः

२१. ॐ पारगाय नमः

२२. ॐ पाराय नमः

२३. ॐ सर्वदेवात्मकाय नमः

२४. ॐ पराय नमः

॥ श्री-सीता-अर्चना ॥

१. ॐ श्रीसीतायै नमः

२. ॐ जानक्यै नमः

३. ॐ देव्यै नमः

४. ॐ वैदेह्यै नमः

- | | |
|-----------------------|----------------------------|
| ५. ॐ राघवप्रियायै नमः | ९. ॐ राक्षसान्तप्रकारिण्यै |
| ६. ॐ रमायै नमः | १०. ॐ रत्नगुप्तायै नमः |
| ७. ॐ अवनिसुतायै नमः | ११. ॐ मातुलुङ्ग्यै नमः |
| ८. ॐ रामायै नमः | १२. ॐ मैथिल्यै नमः |

॥ श्री-हनूमद्-अर्चना ॥

१. ॐ हनुमते नमः
२. ॐ अञ्जनासूनवे नमः
३. ॐ वायुपुत्राय नमः
४. ॐ महाबलाय नमः
५. ॐ कपीन्द्राय नमः
६. ॐ पिङ्गलाक्षाय नमः
७. ॐ लङ्काद्वीपभयङ्कराय नमः
८. ॐ प्रभञ्जनसुताय नमः
९. ॐ वीराय नमः
१०. ॐ सीताशोकविनाशकाय नमः
११. ॐ अक्षहत्रे नमः
१२. ॐ रामसखाय नमः
१३. ॐ रामकार्यधुरन्धराय नमः
१४. ॐ महौषधगिरेर्धारिणे नमः
१५. ॐ वानरप्राणदायकाय नमः
१६. ॐ वारीशतारकाय नमः
१७. ॐ मैनाकगिरिभञ्जनाय नमः
१८. ॐ निरञ्जनाय नमः
१९. ॐ जितक्रोधाय नमः

२०. ॐ कदलीवनसंवृताय नमः
 २१. ॐ ऊर्ध्वरेतसे नमः
 २२. ॐ महासत्त्वाय नमः
 २३. ॐ सर्वमन्त्रप्रवर्तकाय नमः
 २४. ॐ महालिङ्गप्रतिष्ठात्रे नमः
 २५. ॐ बाष्पकृञ्जपतान्तराय नमः
 २६. ॐ नित्यं शिवध्यानपराय नमः
 २७. ॐ शिवपूजापरायणाय नमः
 ॐ श्री-सीता-लक्ष्मण-भरत-शत्रुघ्न-हनूमत-समेत-श्री-रामचन्द्र-परब्रह्मणे नमः
 नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि।

॥उत्तराङ्ग-पूजा ॥

धूपमाद्रापयामि।

पश्चंहूतो हु वै नामैषः। तं वा एतं पश्चंहूतः सन्तम्।
 पश्चंहोतेत्याचंक्षते परोक्षेण। परोक्षप्रिया इव हि देवाः॥
 पश्चहारतीदीपं दर्शयामि। दीपानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।
 गायत्रीदीपं दर्शयामि। दीपानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

उद्दीप्यस्व जातवेदोऽपग्निर्कृतिं मम।
 पशुःश्च मह्यमावहु जीवनं च दिशो दिश॥
 मा नो हि सीञ्जातवेदो गामश्च पुरुषं जगत्।
 अविभ्रदग्न आगंहि श्रिया मा परिपातय॥
 एकहारतीदीपं दर्शयामि।

दीपानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

नैवेद्यं कृत्वा।

श्री महागणपतये नमः श्री छाया-सुवर्चलाम्बा-समेतश्री सूर्यनारायण-
परब्रह्मणे नमः लक्ष्मी-नारायणाय नमः

श्री-महालक्ष्मी-समेत-श्री-सन्तानगोपाल-स्वामिने नमः श्री-साम्बपरमेश्वराय
नमः नन्दिकेश्वराय नमः श्री वल्लीदेवसेनासमेत-श्री-सुब्रह्मण्यस्वामिने नमः
श्री सीता-लक्ष्मण-भरत-शत्रुघ्न-हनूमत्-समेत-श्री-रामचन्द्र परब्रह्मणे नमः
() महानैवेद्यं निवेदयामि।

मध्ये मध्ये अमृतपानीयं समर्पयामि। अमृतापिधानमसि।
हस्तप्रक्षालनं समर्पयामि। पादप्रक्षालनं समर्पयामि।
निवेदनानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

पूर्णीफलसमायुक्तं नागवल्लीदलैर्युतम्।
कर्पूरचूर्णसंयुक्तं ताम्बूलं प्रतिगृह्यताम्॥
कर्पूरताम्बूलं समर्पयामि।

सोमो वा एतस्य राज्यमादत्ते। यो राजा सत्राज्यो वा सोमेन् यजते।
देवसुवामेतानि हृषीश्चिं भवन्ति। एतावन्तो वै देवानां सुवाः। त एवास्मै
सुवान्प्रयच्छन्ति। त एनुं पुनः सुवन्ते राज्याय। देवसू राजा भवति॥
न तत्र सूर्यो भाति न चन्द्रतारकं नेमा विद्युतो भान्ति कुतोऽयमग्निः। तमेव
भान्तमनुभाति सर्वं तस्य भासा सर्वमिदं विभाति॥

श्री महागणपतये नमः श्री छाया-सुवर्चलाम्बा-समेतश्री सूर्यनारायण-
परब्रह्मणे नमः लक्ष्मी-नारायणाय नमः

श्री-महालक्ष्मी-समेत-श्री-सन्तानगोपाल-स्वामिने नमः श्री-साम्बपरमेश्वराय
नमः नन्दिकेश्वराय नमः श्री वल्लीदेवसेनासमेत-श्री-सुब्रह्मण्यस्वामिने नमः

श्री सीता-लक्ष्मण-भरत-शत्रुघ्न-हनुमत्-समेत-श्री-रामचन्द्र परब्रह्मणे नमः
समस्त-अपराध-क्षमापनार्थं कर्पूरनीरजनं दर्शयामि। कर्पूरनीरजनानन्तरम्
आचमनीयं समर्पयामि।

योऽपां पुष्पं वेदं। पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति।
चन्द्रमा वा अपां पुष्पम्। पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति।
य एवं वेदं। योऽपामायतनं वेदं। आयतनवान् भवति।

ॐ तद्ब्रह्म। ॐ तद्ब्रायः। ॐ तदात्मा।
ओं तथस्त्यम्। ओं तथस्वर्म्। ओं तत्पुरोर्नमः॥

अन्तश्चरति भूतेषु गुहायां विश्वमूर्तिषु।
त्वं यज्ञस्त्वं वषट्कारस्त्वमिन्द्रस्त्वः
रुद्रस्त्वं विष्णुस्त्वं ब्रह्म त्वं प्रजापतिः।
त्वं तदाप् आपो ज्योती रसोऽमृतं ब्रह्म भूर्मुखः सुवरोम्॥

यो वेदादौ स्वरः प्रोक्तो वेदान्ते च प्रतिष्ठितः।
तस्य प्रकृतिलीनस्य यः परः स महेश्वरः॥

आवाहिताभ्यः सर्वाभ्यो-देवताभ्यो नमः वेदोक्तमत्रपुष्पाङ्गलिं समर्पयामि।

स्वर्णपुष्पं समर्पयामि।

यानि कानि च पापानि जन्मान्तरकृतानि च।
तानि तानि विनश्यन्ति प्रदक्षिण-पदे पदे॥

प्रदक्षिणं कृत्वा।

नमः शिवाय साम्बाय सगणाय ससूनवे।
सनन्दिने सगङ्गाय सवृषाय नमो नमः॥

नमः शिवाभ्यां नवयौवनाभ्यां
 परस्पराश्लेष्टवपुर्धराभ्याम् ।
 नगेन्द्रकन्यावृषकेतनाभ्यां
 नमो नमः शङ्करपार्वतीभ्याम्॥

॥ नमस्कारमन्त्राः ॥

नमो हिरण्यबाहवे हिरण्यवर्णाय हिरण्यरूपाय हिरण्यपतयेऽम्बिकापतय
 उमापतये पशुपतये नमो नमः॥

ऋतं सत्यं परं ब्रह्म पुरुषं कृष्णपिङ्गलम्।
 ऊर्ध्वरीतं विरूपाक्षं विश्वरूपाय वै नमो नमः॥
 सर्वो वै रुद्रस्तस्मै रुद्राय नमो अस्तु।
 पुरुषो वै रुद्रः सम्मुहो नमो नमः।

विश्वं भूतं भुवनं चित्रं बंहुधा जातं जायमानं च यत्।
 सर्वो ह्यैष रुद्रस्तस्मै रुद्राय नमो अस्तु॥

कद्मुद्राय ग्रचेतसे मीढुष्टमाय तव्यसे।

वो चेम् शन्तम् हृदे। सर्वो ह्यैष रुद्रस्तस्मै रुद्राय नमो अस्तु॥
 अनन्तकोटिप्रदक्षिणनमस्कारान् समर्पयामि। नमस्कारान् कृत्वा।

छत्र-चामर-नृत्त-गीत-वाद्य-समस्त-राजोपचारान् समर्पयामि।

बाण-रावण-चण्डेश-नन्दि-भृङ्गि-रिटादयः।
 महादेवप्रसादोऽयं सर्वे गृह्णन्तु शाम्भवाः॥

नन्दिकेश्वराय नमः बलिं निवेदयामि। ॐ हरा। ॐ हरा। ॐ हरा।

शङ्कमध्ये स्थितं तोयं भ्रामितं शङ्करोपरि।
 अङ्गलग्नं मनुष्याणां ब्रह्महत्यायुतं दहेत्॥

शङ्खजलेन प्रोक्ष्य।

सालग्रामशिलावारि पापहारि शरीरिणाम्।
आजन्मकृतपापानां प्रायश्चित्तं दिने दिने॥

अकालमृत्युहरणं सर्वव्याधिनिवारणम्।
सर्वपापक्षयकरं शिवपादोदकं शुभम्॥

इति अभिषेकतीर्थं प्राश्य।

साधु वाऽसाधु वा कर्म यद्यदाचरितं मया।
तत्सर्वं कृपया देव गृहाणाऽराधनं मम॥

हृदद्वयकर्णिका-मध्यमुमया सह शङ्खरा।
प्रविश त्वं महादेव सर्वेरावरणैः सह॥

सम्पूजकानां परिपालकानां
यतेन्द्रियानां च तपोधनानाम्।
देशस्य राष्ट्रस्य कुलस्य राजां
करोतु शान्तिं भगवान् कुलेशः॥

अनया पूजया सपरिवार-साम्ब-परमेश्वरः प्रीयताम्।

॥उद्घासनम्॥

निर्याणमुद्रया पुष्पाण्यादाय आघ्राय हृदये स्थापयित्वा उद्घासयेत्। निर्माल्यं
शिरसि धारयेत्।

॥ ब्रह्मपारस्तोत्रम् ॥

प्रचेतस ऊचुः

ब्रह्मपारं मुने श्रोतुमिच्छामः परमं स्तवम्।
जपता कण्डुना देवो येनाऽऽराध्यत केशवः॥५४॥

सोम उवाच

पारं परं विष्णुरपारपारः
परः परेभ्यः परमार्थरूपी।
स ब्रह्मपारः परपारभूतः
परः पराणामपि पारपारः॥५५॥

स कारणं कारणतस्ततोऽपि
तस्यापि हेतुः परहेतुहेतुः।
कार्येषु चैवं सह कर्मकर्तृ-
रूपैरशेषैरवतीह सर्वम्॥५६॥

ब्रह्म प्रभुर्ब्रह्म स सर्वभूतो
ब्रह्म प्रजानां पतिरच्युतोऽसौ।
ब्रह्माव्ययं नित्यमजं स विष्णुः
अपक्षयाद्यैरखिलैरसङ्गिः ॥५७॥

ब्रह्माक्षरमजं नित्यं यथाऽसौ पुरुषोत्तमः।
तथा रागादयो दोषाः प्रयान्तु प्रशमं मम॥५८॥

एतद्ब्रह्मपराख्यं वै संस्तवं परमं जपन्।
अवाप परमां सिद्धिं समाराध्य स केशवम्॥५९॥

इमं स्तवं यः पठति शृणुयाद्वाऽपि नित्यशः।
स कामदोषैरखिलैर्मुक्तः प्राप्नोति वाञ्छितम्॥

॥इति श्रीविष्णुपुराणे प्रथमेऽशे पञ्चदशोऽध्याये ब्रह्मपारस्तोत्रं सम्पूर्णम्॥

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा
 बुद्ध्याऽऽत्मना वा प्रकृतेः स्वभावात्।
 करोमि यद्यत् सकलं परस्मै
 नारायणायेति समर्पयामि॥
 ॐ तत्सद्गुह्यार्पणमस्तु।
 आचामेत्।



॥ एकादशीत्रितम् – श्री-महाविष्णुपूजा ॥

॥ पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा ॥

(आचम्य)

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

(अप उपस्पृश्य, पुष्पाक्षतान् गृहीत्वा)

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा

श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं करिष्यमाणस्य कर्मणः

अविघ्नेन परिसमाप्यर्थम् आदौ विघ्नेश्वरपूजां करिष्ये।

ॐ गणानां त्वा गणपति ९ हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।
ज्येष्ठराजुं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पतु आ नः शृण्वन्तुर्तिभिः सीदु सादनम्॥

अस्मिन् हरिद्राबिम्बे महागणपतिं ध्यायामि, आवाहयामि।

ॐ महागणपतये नमः आसनं समर्पयामि।

पादयोः पादं समर्पयामि। हस्तयोरर्च्यं समर्पयामि।

आचमनीयं समर्पयामि।

ॐ भूर्भुवस्सुवः। शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि।

स्नानानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वस्त्रार्थमक्षतान् समर्पयामि।

यज्ञोपवीताभरणार्थं अक्षतान् समर्पयामि।

दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि।

गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।
पुष्पमालिकां समर्पयामि। पुष्पैः पूजयामि।

॥ अर्चना ॥

- | | |
|---------------------|--------------------------|
| १. ॐ सुमुखाय नमः | ९. ॐ धूमकेतवे नमः |
| २. ॐ एकदन्ताय नमः | १०. ॐ गणाध्यक्षाय नमः |
| ३. ॐ कपिलाय नमः | ११. ॐ फालचन्द्राय नमः |
| ४. ॐ गजकर्णकाय नमः | १२. ॐ गजाननाय नमः |
| ५. ॐ लम्बोदराय नमः | १३. ॐ वक्रतुण्डाय नमः |
| ६. ॐ विकटाय नमः | १४. ॐ शूर्पकर्णाय नमः |
| ७. ॐ विघ्नराजाय नमः | १५. ॐ हेरम्बाय नमः |
| ८. ॐ विनायकाय नमः | १६. ॐ स्कन्दपूर्वजाय नमः |

नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि॥

धूपमात्रापयामि।

अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।

नैवेद्यम्।

ताम्बूलं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वक्रतुण्डमहाकाय कोटिसूर्यसमप्रभा।
अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा॥

प्रार्थनाः समर्पयामि।

अनन्तकोटिप्रदक्षिणमस्कारान् समर्पयामि।

छत्रचामरादिसमस्तोपचारान् समर्पयामि।

॥ प्रधान-पूजा — एकादशीपूजा ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

॥ सङ्कल्पः ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं शुभे शोभने मुहूर्ते अद्य ब्रह्मणः द्वितीयपरार्धे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोः दक्षिणे पार्श्वे शकाब्दे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिके प्रभवादि षष्ठिसंवत्सराणां मध्ये ()^४ नाम संवत्सरे उत्तरायणे / दक्षिणायने (ग्रीष्म / वर्ष / शरद् / हेमन्त / शिशिर / वसन्त) ऋतौ (मेष / वृषभ / मिथुन / कर्कटक / सिंह / कन्या / तुला / वृश्चिक / धनुर् / मकर / कुम्भ / मीन) मासे (शुक्ल / कृष्ण) पक्षे (एकादश्यां / द्वादश्यां) शुभतिथौ (इन्दु / भौम / बुध / गुरु / भृगु / स्थिर / भानु) वासरयुक्तायाम् ()^५ नक्षत्र ()^६ नाम योग () करण युक्तायां च एवंगुणविशेषणविशिष्टायाम् अस्याम् (एकादश्यां / द्वादश्यां) शुभतिथौ अस्माकं सहकुटुम्बानां क्षेमस्थैर्य-धैर्य-वीर्य-विजय-आयुरारोग्य-ऐश्वर्याभिवृद्ध्यर्थम् धर्मार्थकाममोक्ष-चतुर्विधफलपुरुषार्थसिद्ध्यर्थं पुत्रपौत्राभिवृद्ध्यर्थम् इष्टकाम्यार्थसिद्ध्यर्थम् मम इहजन्मनि पूर्वजन्मनि जन्मान्तरे च सम्पादितानां ज्ञानाज्ञानकृतमहापातकचतुष्य-व्यतिरिक्तानां रहस्यकृतानां प्रकाशकृतानां सर्वेषां पापानां

^४पृष्ठं ६३९ पश्यताम्

^५पृष्ठं ६४९ पश्यताम्

^६पृष्ठं ६५० पश्यताम्

सद्य अपनोदनद्वारा सकल-पापक्षयार्थं श्री-भूमि-नीला-समेत-श्री-महाविष्णु-
प्रीत्यर्थं यावच्छक्ति ध्यानावाहनादि षोडशोपचार-पूजां करिष्ये तदङ्गं
कलशपूजां च करिष्ये।

श्रीविघ्नेश्वराय नमः यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि।
(गणपति-प्रसादं शिरसा गृहीत्वा)

॥ आसन-पूजा ॥

पृथिव्या मेरुपृष्ठ ऋषिः। सुतलं छन्दः। कूर्मो देवता॥

पृथिव्ये त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता।
त्वं च धारय मां देवि पवित्रं चासनं कुरु॥

॥ घण्टा-पूजा ॥

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम्।
घण्टारवं करोम्यादौ देवताऽऽह्नानकारणम्॥

॥ कलश-पूजा ॥

ॐ कलशाय नमः दिव्यगन्धान् धारयामि।

गङ्गे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति।
नर्मदे सिन्धुकावेरि जलेऽस्मिन् सत्त्विं कुरु॥

ॐ गङ्गायै नमः। ॐ यमुनायै नमः। ॐ गोदावर्यै नमः। ॐ सरस्वत्यै
नमः। ॐ नर्मदायै नमः। ॐ सिन्धुवे नमः। ॐ कावेर्यै नमः।
ॐ सप्तकोटिमहातीर्थान्यावाहयामि।

(अथ कलशं स्पृष्टा जपं कुर्यात्)

आपो वा इदं सर्वं विश्वं भूतान्यापः प्राणा वा आपः पृशाव्

आपोऽन्नमापोऽमृतमापेः सुम्राडापो विराडापेः स्वराडापश्छन्दाङ्गुस्यापे
ज्योतीङ्गुष्यापे यजूङ्गुष्यापेः सृत्यमापुः सर्वा देवता आपो भूर्भुवः सुवरापु
ओम्॥

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः।
मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः॥

कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा।
ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोऽप्यथर्वणः।
अङ्गैश्च सहिताः सर्वे कलशाम्बुसमाश्रिताः॥

सर्वे समुद्राः सरितः तीर्थानि च हृदा नदाः।
आयान्तु विष्णुपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः॥
ॐ भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवः।

(इति कलशजलेन सर्वोपकरणानि आत्मानं च प्रोक्ष्य।)

॥ आत्म-पूजा ॥

ॐ आत्मने नमः, दिव्यगन्धान् धारयामि।

- | | |
|----------------------|----------------------|
| १. ॐ आत्मने नमः | ४. ॐ जीवात्मने नमः |
| २. ॐ अन्तरात्मने नमः | ५. ॐ परमात्मने नमः |
| ३. ॐ योगात्मने नमः | ६. ॐ ज्ञानात्मने नमः |

समस्तोपचारान् समर्पयामि।

देहो देवालयः प्रोक्तो जीवो देवः सनातनः।
त्यजेदज्ञाननिर्माल्यं सोऽहं भावेन पूजयेत्॥

॥ पीठ-पूजा ॥

- | | |
|-----------------------|-------------------------|
| १. ॐ आधारशत्त्यै नमः | ८. ॐ रत्नवेदिकायै नमः |
| २. ॐ मूलप्रकृत्यै नमः | ९. ॐ स्वर्णस्तम्भाय नमः |
| ३. ॐ आदिकूर्माय नमः | १०. ॐ श्वेतच्छत्राय नमः |
| ४. ॐ आदिवराहाय नमः | ११. ॐ कल्पकवृक्षाय नमः |
| ५. ॐ अनन्ताय नमः | १२. ॐ क्षीरसमुद्राय नमः |
| ६. ॐ पृथिव्यै नमः | १३. ॐ सितचामराभ्यां नमः |
| ७. ॐ रत्नमण्डपाय नमः | १४. ॐ योगपीठासनाय नमः |

॥ गुरु-ध्यानम् ॥

गुरुब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
गुरुः साक्षात् परं ब्रह्म तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

॥ षोडशोपचार-पूजा ॥

ध्यायेत् चतुर्भुजं देवं शङ्खचक्रगदाधरम्।
पीताम्बरयुगोपेतं लक्ष्मीयुक्तं विभूषितम्।
लसत्कौस्तुभशोभाढ्यं मेघश्यामं सुलोचनम्॥

अस्मिन् बिम्बे श्री-भूमि-नीला-समेतं महाविष्णुं ध्यायामि।

सुहस्रशीर्षा पुरुषः। सुहस्राक्षः सुहस्रपात्।
स भूमि विश्वतो वृत्वा। अत्यंतिष्ठदशाङ्गुलम्॥

अस्मिन् बिम्बे श्री-भूमि-नीला-समेतं महाविष्णुम् आवाहयामि।

पुरुष एवेदं सर्वम्। यद्दूतं यच्च भव्यम्।
उतामृतत्वस्येशानः। यदन्नेनातिरोहति॥

श्री-भूमि-नीला-समेत-महा-विष्णवे नमः, आसनं समर्पयामि।

एतावानस्य महिमा। अतो ज्यायाऽश्च पूरुषः।

पादौऽस्य विश्वा भूतानि। त्रिपादस्यामृते दिवि॥

श्री-भूमि-नीला-समेत-महा-विष्णवे नमः, पाद्यं समर्पयामि।

त्रिपादूर्ध्वं उद्देत्पुरुषः। पादौऽस्येहाऽभवात्पुनः।

ततो विश्वद्वाक्यामत्। साशनानशने अभिः॥

श्री-भूमि-नीला-समेत-महा-विष्णवे नमः, अर्घ्यं समर्पयामि।

तस्मा द्विराङ्गं जायत। विराजो अधि पूरुषः।

स जातो अत्यरिच्यत। पश्चाद्भूमिमथौ पुरः॥

श्री-भूमि-नीला-समेत-महा-विष्णवे नमः, आचमनीयं समर्पयामि।

यत्पुरुषेण हविषां। देवा यज्ञमतन्वत।

वसुन्तो अस्याऽसीदाज्यम्। ग्रीष्म इधम् शरद्विः॥

श्री-भूमि-नीला-समेत-महा-विष्णवे नमः, मधुपक्षं समर्पयामि।

सप्तस्याऽसन् परिघयः। त्रिः सप्त समिधः कृताः।

देवा यद्यज्ञं तन्वानाः। अब्ध्रन् पुरुषं पशुम्॥

श्री-भूमि-नीला-समेत-महा-विष्णवे नमः, शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि।

स्नानानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

तं यज्ञं बर्हिषि प्रौक्षन्। पुरुषं जातमग्रतः।

तेन देवा अयोजन्त। साध्या ऋषयश्च ये॥

श्री-भूमि-नीला-समेत-महा-विष्णवे नमः, वस्त्रं समर्पयामि।

तस्मा॑द्यज्ञाथ्सर्वहुतः। समृ॒तं पृष्ठदा॒ज्यम्।
पृशूङ्गस्ताङ्गश्चक्रे वायुव्यान्। आरण्यान्त्राम्याश्च ये॥

श्री-भूमि-नीला-समेत-महा-विष्णवे नमः, यज्ञोपवीतं समर्पयामि।

तस्मा॑द्यज्ञाथ्सर्वहुतः। क्रृचः सामा॑नि जज्ञिरे।
छन्दा॑सि जज्ञिरे तस्मा॑त् यज्ञुस्तस्मा॑दजायत॥

श्री-भूमि-नीला-समेत-महा-विष्णवे नमः, दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि।
गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।

तस्मादश्वा॑ अजायन्ता। ये के चौभयादतः।
गावो ह जज्ञिरे तस्मा॑त्। तस्मा॑ञ्जाता अर्जावयः॥

श्री-भूमि-नीला-समेत-महा-विष्णवे नमः, पुष्पाणि समर्पयामि। पुष्टैः
पूजयामि।

॥ अङ्ग-पूजा ॥

- | | | |
|-----|--------------------|-------------------|
| १. | ॐ वराहाय नमः | — पादौ पूजयामि |
| २. | सङ्कर्षणाय नमः | — गुल्फौ पूजयामि |
| ३. | कालात्मने नमः | — जानुनी पूजयामि |
| ४. | विश्वरूपाय नमः | — जह्ने पूजयामि |
| ५. | क्रोठाय नमः | — ऊरु पूजयामि |
| ६. | भोक्रे नमः | — कटिं पूजयामि |
| ७. | विष्णवे नमः | — मेढ़ं पूजयामि |
| ८. | हिरण्यगर्भाय नमः | — नाभिं पूजयामि |
| ९. | श्रीवत्सधारिणे नमः | — कुक्षिं पूजयामि |
| १०. | परमात्मने नमः | — हृदयं पूजयामि |

११. सर्वास्त्रधारिणे नमः — वक्षः पूजयामि
 १२. वनमालिने नमः — कण्ठं पूजयामि
 १३. सर्वात्मने नमः — मुखं पूजयामि
 १४. सहस्राक्षाय नमः — नेत्राणि पूजयामि
 १५. सुप्रभाय नमः — ललाटं पूजयामि
 १६. चम्पकनासिकाय नमः — नासिकां पूजयामि
 १७. सर्वेशाय नमः — कर्णौ पूजयामि
 १८. सहस्रशिरसे नमः — शिरः पूजयामि
 १९. नीलमेघनिभाय नमः — केशान् पूजयामि
 २०. महापुरुषाय नमः — सर्वाणि अङ्गानि पूजयामि

॥ चतुर्विंशति नामपूजा ॥

- | | |
|-----------------------|------------------------|
| १. ॐ केशवाय नमः | १३. ॐ सङ्कर्षणाय नमः |
| २. ॐ नारायणाय नमः | १४. ॐ वासुदेवाय नमः |
| ३. ॐ माधवाय नमः | १५. ॐ प्रद्युम्नाय नमः |
| ४. ॐ गोविन्दाय नमः | १६. ॐ अनिरुद्धाय नमः |
| ५. ॐ विष्णवे नमः | १७. ॐ पुरुषोत्तमाय नमः |
| ६. ॐ मधुसूदनाय नमः | १८. ॐ अधोक्षजाय नमः |
| ७. ॐ त्रिविक्रमाय नमः | १९. ॐ नृसिंहाय नमः |
| ८. ॐ वामनाय नमः | २०. ॐ अच्युताय नमः |
| ९. ॐ श्रीधराय नमः | २१. ॐ जनार्दनाय नमः |
| १०. ॐ हृषीकेशाय नमः | २२. ॐ उपेन्द्राय नमः |
| ११. ॐ पद्मनाभाय नमः | २३. ॐ हरये नमः |
| १२. ॐ दामोदराय नमः | २४. ॐ श्रीकृष्णाय नमः |

॥ विष्णुसहस्रनामावलिः ॥

विश्वस्मै नमः		पुरुषोत्तमाय नमः
विष्णवे नमः		सर्वस्मै नमः
वषद्वाराय नमः		शर्वाय नमः
भूतभव्यभवत्प्रभवे नमः		शिवाय नमः
भूतकृते नमः		स्थाणवे नमः
भूतभृते नमः		भूतादये नमः
भावाय नमः		निधयेऽव्ययाय नमः
भूतात्मने नमः	१०	सम्भवाय नमः
भूतभावनाय नमः		भावनाय नमः
पूतात्मने नमः		भर्त्रे नमः
परमात्मने नमः		प्रभवाय नमः
मुक्तानां परमायै गतये नमः		प्रभवे नमः
अव्ययाय नमः		ईश्वराय नमः
पुरुषाय नमः		स्वयम्भुवे नमः
साक्षिणे नमः		शम्भवे नमः
क्षेत्रज्ञाय नमः		आदित्याय नमः
अक्षराय नमः		पुष्कराक्षाय नमः
योगाय नमः		महास्वनाय नमः
योगविदां नेत्रे नमः	२०	अनादिनिधनाय नमः
प्रधानपुरुषेश्वराय नमः		धात्रे नमः
नारसिंहवपुषे नमः		विधात्रे नमः
श्रीमते नमः		धातव उत्तमाय नमः
केशवाय नमः		अप्रमेयाय नमः

हृषीकेशाय नमः		माधवाय नमः
पद्मनाभाय नमः		मधुसूदनाय नमः
अमरप्रभवे नमः		ईश्वराय नमः
विश्वकर्मणे नमः	५०	विक्रमिणे नमः
मनवे नमः		धन्विने नमः
त्वष्टे नमः		मेधाविने नमः
स्थविष्ठाय नमः		विक्रमाय नमः
स्थविराय ध्रुवाय नमः		क्रमाय नमः
अग्राह्याय नमः		अनुत्तमाय नमः
शाश्वताय नमः		दुराधर्षाय नमः
कृष्णाय नमः		कृतज्ञाय नमः
लोहिताक्षाय नमः		कृतये नमः
प्रतर्दनाय नमः	६०	आत्मवते नमः
प्रभूताय नमः		सुरेशाय नमः
त्रिकुञ्जब्यास्ते नमः		शरणाय नमः
पवित्राय नमः		शर्मणे नमः
मङ्गलाय परस्मै नमः		विश्वरेतसे नमः
ईशानाय नमः		प्रजाभवाय नमः
प्राणदाय नमः		अहे नमः
प्राणाय नमः		संवत्सराय नमः
ज्येष्ठाय नमः		व्यालाय नमः
श्रेष्ठाय नमः		प्रत्ययाय नमः
प्रजापतये नमः	७०	सर्वदर्शनाय नमः
हिरण्यगर्भाय नमः		अजाय नमः
भूगर्भाय नमः		सर्वेश्वराय नमः

सिद्धाय नमः		महातपसे नमः
सिद्धये नमः		सर्वगाय नमः
सर्वादये नमः		सर्वविद्वानवे नमः
अच्युताय नमः	१००	विष्वक्सेनाय नमः
वृषाकपये नमः		जनार्दनाय नमः
अमेयात्मने नमः		वेदाय नमः
सर्वयोगविनिस्सृताय नमः		वेदविदे नमः
वसवे नमः		अव्यङ्गाय नमः
वसुमनसे नमः		वेदाङ्गाय नमः
सत्याय नमः		वेदविदे नमः
समात्मने नमः		कवये नमः
असम्मिताय नमः		लोकाध्यक्षाय नमः
समाय नमः		सुराध्यक्षाय नमः
अमोघाय नमः	११०	धर्माध्यक्षाय नमः
पुण्डरीकाक्षाय नमः		कृताकृताय नमः
वृषकर्मणे नमः		चतुरात्मने नमः
वृषाकृतये नमः		चतुर्व्यूहाय नमः
रुद्राय नमः		चतुर्दृष्टाय नमः
बहुशिरसे नमः		चतुर्भुजाय नमः
बन्नवे नमः		भ्राजिष्णवे नमः
विश्वयोनये नमः		भोजनाय नमः
शुचिश्रवसे नमः		भोक्त्रे नमः
अमृताय नमः		सहिष्णवे नमः
शाश्वतस्थाणवे नमः	१२०	जगदादिजाय नमः
वरारोहाय नमः		अनघाय नमः

विजयाय नमः		महाबलाय नमः
जेत्रे नमः		महाबुद्धये नमः
विश्वयोनये नमः		महावीर्याय नमः
पुनर्वसवे नमः	१५०	महाशक्तये नमः
उपेन्द्राय नमः		महाद्युतये नमः
वामनाय नमः		अनिर्देश्यवपुषे नमः
प्रांशवे नमः		श्रीमते नमः
अमोघाय नमः		अमेयात्मने नमः
शुचये नमः		महाद्रिधृषे नमः
ऊर्जिताय नमः		महेष्वासाय नमः
अतीन्द्राय नमः		महीभर्त्रे नमः
सङ्घंहाय नमः		श्रीनिवासाय नमः
सर्गाय नमः		सतां गतये नमः
धृतात्मने नमः	१६०	अनिरुद्धाय नमः
नियमाय नमः		सुरानन्दाय नमः
यमाय नमः		गोविन्दाय नमः
वेद्याय नमः		गोविदां पतये नमः
वैद्याय नमः		मरीचये नमः
सदायोगिने नमः		दमनाय नमः
वीरघ्ने नमः		हंसाय नमः
माधवाय नमः		सुपर्णाय नमः
मधवे नमः		भुजगोत्तमाय नमः
अतीन्द्रियाय नमः		हिरण्यनाभाय नमः
महामायाय नमः	१७०	सुतपसे नमः
महोत्साहाय नमः		पद्मनाभाय नमः

प्रजापतये नमः		नेत्रे नमः
अमृत्यवे नमः		समीरणाय नमः
सर्वदृशो नमः		सहस्रमूर्खे नमः
सिंहाय नमः	२००	विश्वात्मने नमः
सन्धात्रे नमः		सहस्राक्षाय नमः
सन्धिमते नमः		सहस्रपदे नमः
स्थिराय नमः		आवर्तनाय नमः
अजाय नमः		निवृत्तात्मने नमः
दुर्मषणाय नमः		संवृताय नमः
शास्त्रे नमः		सम्प्रमर्दनाय नमः
विश्रुतात्मने नमः		अहःसंवर्तकाय नमः
सुरारिघ्ने नमः		वह्ये नमः
गुरवे नमः	२१०	अनिलाय नमः
गुरुतमाय नमः		धरणीधराय नमः
धाम्ने नमः		सुप्रसादाय नमः
सत्याय नमः		प्रसन्नात्मने नमः
सत्यपराक्रमाय नमः		विश्वधृषे नमः
निमिषाय नमः		विश्वभुजे नमः
अनिमिषाय नमः		विभवे नमः
स्त्रग्विणे नमः		सत्कर्त्रे नमः
वाचस्पतये उदारधिये नमः		सत्कृताय नमः
अग्रण्ये नमः		साधवे नमः
ग्रामण्ये नमः	२२०	जह्ववे नमः
श्रीमते नमः		नारायणाय नमः
न्यायाय नमः		नराय नमः

असद्द्वेयाय नमः		बृहद्रूपाय नमः
अप्रमेयात्मने नमः		शिपिविष्टाय नमः
विशिष्टाय नमः		प्रकाशनाय नमः
शिष्टकृते नमः	२५०	ओजस्तेजोद्युतिधराय नमः
शुचये नमः		प्रकाशात्मने नमः
सिद्धार्थाय नमः		प्रतापनाय नमः
सिद्धसङ्कल्पाय नमः		ऋद्धाय नमः
सिद्धिदाय नमः		स्पष्टाक्षराय नमः
सिद्धिसाधनाय नमः		मन्त्राय नमः
वृषाहिणे नमः		चन्द्रांशवे नमः
वृषभाय नमः		भास्करद्युतये नमः
विष्णवे नमः		अमृतांशूद्भवाय नमः
वृषपर्वणे नमः	२६०	भानवे नमः
वृषोदराय नमः		शशबिन्दवे नमः
वर्धनाय नमः		सुरेश्वराय नमः
वर्धमानाय नमः		औषधाय नमः
विविक्ताय नमः		जगतस्सेतवे नमः
श्रुतिसागराय नमः		सत्यधर्मपराक्रमाय नमः
सुभुजाय नमः		भूतभव्यभवन्नाथाय नमः
दुर्धराय नमः		२९० पवनाय नमः
वाग्मिने नमः		पावनाय नमः
महेन्द्राय नमः		अनलाय नमः
वसुदाय नमः	२७०	कामघ्ने नमः
वसवे नमः		कामकृते नमः
नैकरूपाय नमः		कान्ताय नमः

कामाय नमः		वासवानुजाय नमः
कामप्रदाय नमः		अपान्निधये नमः
प्रभवे नमः		अधिष्ठानाय नमः
युगादिकृते नमः	३००	अप्रमत्ताय नमः
युगावर्ताय नमः		प्रतिष्ठिताय नमः
नैकमायाय नमः		स्कन्दाय नमः
महाशनाय नमः		स्कन्दधराय नमः
अदृश्याय नमः		धुर्याय नमः
व्यक्तरूपाय नमः		वरदाय नमः
सहस्रजिते नमः		वायुवाहनाय नमः
अनन्तजिते नमः		वासुदेवाय नमः
इष्टाय नमः		बृहद्ब्रानवे नमः
अविशिष्टाय नमः		आदिदेवाय नमः
शिष्टेष्टाय नमः	३१०	पुरन्दराय नमः
शिखण्डिने नमः		अशोकाय नमः
नहृषाय नमः		तारणाय नमः
वृषाय नमः		ताराय नमः
क्रोधघ्ने नमः		शूराय नमः
क्रोधकृत्कर्त्रे नमः		शौरये नमः
विश्वबाहवे नमः		जनेश्वराय नमः
महीधराय नमः		अनुकूलाय नमः
अच्युताय नमः		शतावर्ताय नमः
प्रथिताय नमः		पद्मिने नमः
प्राणाय नमः	३२०	पद्मनिभेक्षणाय नमः
प्राणदाय नमः		पद्मनाभाय नमः

अरविन्दाक्षाय नमः		अमिताशनाय नमः
पद्मगर्भाय नमः		उद्धवाय नमः
शरीरभूते नमः		क्षोभणाय नमः
महर्घ्ये नमः	३५०	देवाय नमः
ऋद्धाय नमः		श्रीगर्भाय नमः
वृद्धात्मने नमः		परमेश्वराय नमः
महाक्षाय नमः		करणाय नमः
गरुडध्वजाय नमः		कारणाय नमः
अतुलाय नमः		कर्त्रे नमः
शरभाय नमः		विकर्त्रे नमः
भीमाय नमः		गहनाय नमः
समयज्ञाय नमः		गुहाय नमः
हविर्हरये नमः		व्यवसायाय नमः
सर्वलक्षणलक्षण्याय नमः	३६०	व्यवस्थानाय नमः
लक्ष्मीवते नमः		संस्थानाय नमः
समितिङ्गयाय नमः		स्थानदाय नमः
विक्षराय नमः		ध्रुवाय नमः
रोहिताय नमः		परर्घ्ये नमः
मार्गाय नमः		परमस्पष्टाय नमः
हेतवे नमः		तुष्टाय नमः
दामोदराय नमः		पुष्टाय नमः
सहाय नमः		शुभेक्षणाय नमः
महीधराय नमः		रामाय नमः
महाभागाय नमः	३७०	विरामाय नमः
वेगवते नमः		विरताय नमः

मार्गाय नमः		संवत्सराय नमः
नेयाय नमः		दक्षाय नमः
नयाय नमः		विश्रामाय नमः
अनयाय नमः	४००	विश्वदक्षिणाय नमः
वीराय नमः		विस्ताराय नमः
शक्तिमतां श्रेष्ठाय नमः		स्थावरस्थाणवे नमः
धर्माय नमः		प्रमाणाय नमः
धर्मविदुत्तमाय नमः		बीजायाव्ययाय नमः
वैकुण्ठाय नमः		अर्थाय नमः
पुरुषाय नमः		अनर्थाय नमः
प्राणाय नमः		महाकोशाय नमः
प्राणदाय नमः		महाभोगाय नमः
प्रणवाय नमः		महाधनाय नमः
पृथवे नमः	४१०	अनिर्विण्णाय नमः
हिरण्यगर्भाय नमः		स्थविष्ठाय नमः
शत्रुघ्नाय नमः		अभुवे नमः
व्याप्ताय नमः		धर्मयूपाय नमः
वायवे नमः		महामखाय नमः
अधोक्षजाय नमः		नक्षत्रनेमये नमः
ऋतवे नमः		नक्षत्रिणे नमः
सुदर्शनाय नमः		क्षमाय नमः
कालाय नमः		क्षामाय नमः
परमेष्ठिने नमः		समीहनाय नमः
परिग्रहाय नमः	४२०	यज्ञाय नमः
उग्राय नमः		इज्ज्याय नमः

महेज्याय नमः		वत्सिने नमः
क्रतवे नमः		रत्नगर्भाय नमः
सत्राय नमः		धनेश्वराय नमः
सताङ्गतये नमः	४५०	धर्मगुपे नमः
सर्वदर्शिने नमः		धर्मकृते नमः
विमुक्तात्मने नमः		धर्मिणे नमः
सर्वज्ञाय नमः		सते नमः
ज्ञानाय उत्तमाय नमः		असते नमः
सुव्रताय नमः		क्षराय नमः
सुमुखाय नमः		अक्षराय नमः
सूक्ष्माय नमः		अविज्ञात्रे नमः
सुघोषाय नमः		सहस्रांशवे नमः
सुखदाय नमः		विधात्रे नमः
सुहृदे नमः	४६०	कृतलक्षणाय नमः
मनोहराय नमः		गभस्तिनेमये नमः
जितक्रोधाय नमः		सत्त्वस्थाय नमः
वीरबाहवे नमः		सिंहाय नमः
विदारणाय नमः		भूतमहेश्वराय नमः
स्वापनाय नमः		आदिदेवाय नमः
स्ववशाय नमः		महादेवाय नमः
व्यापिने नमः		देवेशाय नमः
नैकात्मने नमः		देवभूद्वरवे नमः
नैककर्मकृते नमः		उत्तराय नमः
वत्सराय नमः	४७०	गोपतये नमः
वत्सलाय नमः		गोत्रे नमः

ज्ञानगम्याय नमः		महार्हाय नमः
पुरातनाय नमः		स्वाभाव्याय नमः
शरीरभूतभृते नमः		जितामित्राय नमः
भोक्त्रे नमः	५००	प्रमोदनाय नमः
कपीन्द्राय नमः		आनन्दाय नमः
भूरिदक्षिणाय नमः		नन्दनाय नमः
सोमपाय नमः		नन्दाय नमः
अमृतपाय नमः		सत्यधर्मणे नमः
सोमाय नमः		त्रिविक्रमाय नमः
पुरुजिते नमः		५३० महर्षये कपिलाचार्याय नमः
पुरुसत्तमाय नमः		कृतज्ञाय नमः
विनयाय नमः		मेदिनीपतये नमः
जयाय नमः		त्रिपदाय नमः
सत्यसन्धाय नमः	५१०	त्रिदशाध्यक्षाय नमः
दाशार्हाय नमः		महाशृङ्गाय नमः
सात्त्वतां पतये नमः		कृतान्तकृते नमः
जीवाय नमः		महावराहाय नमः
विनयितासाक्षिणे नमः		गोविन्दाय नमः
मुकुन्दाय नमः		५४० सुषेणाय नमः
अमितविक्रमाय नमः		कनकाङ्गदिने नमः
अम्भोनिधये नमः		गुह्याय नमः
अनन्तात्मने नमः		गर्भीराय नमः
महोदधिशयाय नमः		गहनाय नमः
अन्तकाय नमः	५२०	गुप्ताय नमः
अजाय नमः		चक्रगदाधराय नमः

वैधसे नमः		सर्वदृग्व्यासाय नमः
स्वाङ्गाय नमः		वाचस्पतयेऽयोनिजाय नमः
अजिताय नमः		त्रिसाम्ने नमः
कृष्णाय नमः	५५०	सामगाय नमः
दृढाय नमः		साम्ने नमः
सङ्कर्षणायाच्युताय नमः		निर्वाणाय नमः
वरुणाय नमः		भेषजाय नमः
वारुणाय नमः		भिषजे नमः
वृक्षाय नमः		सन्ध्यासकृते नमः ५८०
पुष्कराक्षाय नमः		शमाय नमः
महामनसे नमः		शान्ताय नमः
भगवते नमः		निष्ठाये नमः
भगद्वे नमः		शान्त्यै नमः
आनन्दिने नमः	५६०	परायणाय नमः
वनमालिने नमः		शुभाङ्गाय नमः
हलायुधाय नमः		शान्तिदाय नमः
आदित्याय नमः		स्रष्टे नमः
ज्योतिरादित्याय नमः		कुमुदाय नमः
सहिष्णवे नमः		कुवलेशयाय नमः ५९०
गतिसत्तमाय नमः		गोहिताय नमः
सुधन्वने नमः		गोपतये नमः
खण्डपरशवे नमः		गोप्रे नमः
दारुणाय नमः		वृषभाक्षाय नमः
द्रविणप्रदाय नमः	५७०	वृषप्रियाय नमः
दिवस्पृशे नमः		अनिवर्तिने नमः

निवृत्तात्मने नमः		सत्कीर्तये नमः
सङ्घेन्प्रे नमः		छिन्नसंशयाय नमः
क्षेमकृते नमः		उदीर्णाय नमः
शिवाय नमः	६००	सर्वतश्क्षुषे नमः
श्रीवत्सवक्षसे नमः		अनीशाय नमः
श्रीवासाय नमः		शाश्वतस्थिराय नमः
श्रीपतये नमः		भूशयाय नमः
श्रीमतां वराय नमः		भूषणाय नमः
श्रीदाय नमः		भूतये नमः
श्रीशाय नमः		विशोकाय नमः
श्रीनिवासाय नमः		शोकनाशनाय नमः
श्रीनिधये नमः		अर्चिष्मते नमः
श्रीविभावनाय नमः		अर्चिताय नमः
श्रीधराय नमः	६१०	कुम्भाय नमः
श्रीकराय नमः		विशुद्धात्मने नमः
श्रेयसे नमः		विशोधनाय नमः
श्रीमते नमः		अनिरुद्धाय नमः
लोकत्रयाश्रयाय नमः		अप्रतिरथाय नमः
स्वक्षाय नमः		प्रद्युम्नाय नमः
स्वज्ञाय नमः		अमितविक्रमाय नमः
शतानन्दाय नमः		कालनेमिनिघे नमः
नन्दये नमः		वीराय नमः
ज्योतिर्गणेश्वराय नमः		शौरये नमः
विजितात्मने नमः	६२०	शूरजनेश्वराय नमः
अविघेयात्मने नमः		त्रिलोकात्मने नमः

त्रिलोकेशाय नमः		महाकर्मणे नमः
केशवाय नमः		महातेजसे नमः
केशिंघे नमः		महोरगाय नमः
हरये नमः	६५०	महाक्रतवे नमः
कामदेवाय नमः		महायज्वने नमः
कामपालाय नमः		महायज्ञाय नमः
कामिने नमः		महाहविषे नमः
कान्ताय नमः		स्तव्याय नमः
कृतागमाय नमः		स्तवप्रियाय नमः
अनिर्देश्यवपुषे नमः		स्तोत्राय नमः
विष्णवे नमः		स्तुतये नमः
वीराय नमः		स्तोत्रे नमः
अनन्ताय नमः		रणप्रियाय नमः
धनञ्जयाय नमः	६६०	पूर्णाय नमः
ब्रह्मण्याय नमः		पूरयित्रे नमः
ब्रह्मकृते नमः		पुण्याय नमः
ब्रह्मणे नमः		पुण्यकीर्तये नमः
ब्रह्मणे नमः		अनामयाय नमः
ब्रह्मविवर्धनाय नमः		मनोजवाय नमः
ब्रह्मविदे नमः		तीर्थकराय नमः
ब्राह्मणाय नमः		वसुरेतसे नमः
ब्रह्मिणे नमः		वसुप्रदाय नमः
ब्रह्मज्ञाय नमः		वसुप्रदाय नमः
ब्राह्मणप्रियाय नमः	६७०	वासुदेवाय नमः
महाक्रमाय नमः		वसुवे नमः

वसुमनसे नमः		अव्यक्ताय नमः
हविषे नमः		शतमूर्तये नमः
सद्गतये नमः		शताननाय नमः
सत्कृतये नमः	७००	एकस्मै नमः
सत्तायै नमः		नैकस्मै नमः
सद्गूतये नमः		सवाय नमः
सत्परायणाय नमः		काय नमः
शूरसेनाय नमः		कस्मै नमः
यदुश्रेष्ठाय नमः		यस्मै नमः
सन्त्रिवासाय नमः		तस्मै नमः
सुयामुनाय नमः		पदायानुत्तमाय नमः
भूतावासाय नमः		लोकबन्धवे नमः
वासुदेवाय नमः		लोकनाथाय नमः
सर्वासुनिलयाय नमः	७१०	माधवाय नमः
अनलाय नमः		भक्तवत्सलाय नमः
दर्पघ्ने नमः		सुवर्णवर्णाय नमः
दर्पदाय नमः		हेमाङ्गाय नमः
द्रसाय नमः		वराङ्गाय नमः
दुर्धराय नमः		चन्दनाङ्गदिने नमः
अपराजिताय नमः		वीरघ्ने नमः
विश्वमूर्तये नमः		विषमाय नमः
महामूर्तये नमः		शून्याय नमः
दीपमूर्तये नमः		घृताशिषे नमः
अमूर्तिमते नमः	७२०	अचलाय नमः
अनेकमूर्तये नमः		चलाय नमः

अमानिने नमः		एकपदे नमः
मानदाय नमः		समावर्ताय नमः
मान्याय नमः		अनिवृत्तात्मने नमः
लोकस्वामिने नमः	७५०	दुर्जयाय नमः
त्रिलोकधृषे नमः		दुरतिक्रमाय नमः
सुमेधसे नमः		दुर्लभाय नमः
मेधजाय नमः		दुर्गमाय नमः
धन्याय नमः		दुर्गाय नमः
सत्यमेधसे नमः		दुरावासाय नमः
धराधराय नमः		दुरारिष्टे नमः
तेजोवृषाय नमः		शुभाङ्गाय नमः
द्युतिधराय नमः		लोकसारङ्गाय नमः
सर्वशस्त्रभृतां वराय नमः		सुतन्तवे नमः
प्रग्रहाय नमः	७६०	तन्तुवर्धनाय नमः
निग्रहाय नमः		इन्द्रकर्मणे नमः
व्यग्राय नमः		महाकर्मणे नमः
नैकशृङ्गाय नमः		कृतकर्मणे नमः
गदाग्रजाय नमः		कृतागमाय नमः
चतुर्मूर्तये नमः		उद्भवाय नमः
चतुर्बाहवे नमः		सुन्दराय नमः
चतुर्ब्यूहाय नमः		सुन्दाय नमः
चतुर्गतये नमः		रत्नाभाय नमः
चतुरात्मने नमः		सुलोचनाय नमः
चतुर्भावाय नमः	७७०	अर्काय नमः
चतुर्वेदविदे नमः		वाजसनाय नमः

शृङ्खिणे नमः		न्यग्रोधाय नमः
जयन्ताय नमः		उदुम्बराय नमः
सर्वविज्ञयिने नमः		अश्वत्थाय नमः
सुवर्णबिन्दवे नमः	८००	चाणूरान्त्रनिषूदनाय नमः
अक्षोभ्याय नमः		सहस्रार्चिषे नमः
सर्ववागीश्वरेश्वराय नमः		सप्तजिह्वाय नमः
महाहृदाय नमः		सप्तैधसे नमः
महागर्ताय नमः		सप्तवाहनाय नमः
महाभूताय नमः		अमूर्तये नमः
महानिधये नमः		अनघाय नमः
कुमुदाय नमः		अचिन्त्याय नमः
कुन्दराय नमः		भयकृते नमः
कुन्दाय नमः		भयनाशनाय नमः
पर्जन्याय नमः	८१०	अणवे नमः
पावनाय नमः		बृहते नमः
अनिलाय नमः		कृशाय नमः
अमृताशाय नमः		स्थूलाय नमः
अमृतवपुषे नमः		गुणभृते नमः
सर्वज्ञाय नमः		निर्गुणाय नमः
सर्वतोमुखाय नमः		महते नमः
सुलभाय नमः		अधृताय नमः
सुव्रताय नमः		स्वधृताय नमः
सिद्धाय नमः		स्वास्याय नमः
शत्रुजिते नमः	८२०	प्राग्वंशाय नमः
शत्रुतापनाय नमः		वंशवर्धनाय नमः

भारभृते नमः		प्रियार्हय नमः
कथिताय नमः		अर्हाय नमः
योगिने नमः		प्रियकृते नमः
योगीशाय नमः	८५०	प्रीतिवर्धनाय नमः
सर्वकामदाय नमः		विहायसगतये नमः
आश्रमाय नमः		ज्योतिषे नमः
श्रमणाय नमः		सुरुचये नमः
क्षामाय नमः		हुतभुजे नमः
सुपर्णाय नमः		विभवे नमः
वायुवाहनाय नमः		रवये नमः
धनुर्धराय नमः		विरोचनाय नमः
धनुर्वेदाय नमः		सूर्याय नमः
दण्डाय नमः	८६०	सवित्रे नमः
दमयित्रे नमः		रविलोचनाय नमः
दमाय नमः		अनन्ताय नमः
अपराजिताय नमः		हुतभुजे नमः
सर्वसहाय नमः		भोक्त्रे नमः
नियन्त्रे नमः		सुखदाय नमः
अनियमाय नमः		नैकजाय नमः
अयमाय नमः		अग्रजाय नमः
सत्त्ववते नमः		अनिर्विण्णाय नमः
सात्त्विकाय नमः		सदामर्षिणे नमः
सत्याय नमः		लोकाधिष्ठानाय नमः
सत्यधर्मपरायणाय नमः	८७०	अद्भुताय नमः
अभिप्रायाय नमः		सनाते नमः

सनातनतमाय नमः		पुण्यश्रवणकीर्तनाय नमः
कपिलाय नमः		उत्तारणाय नमः
कपये नमः		दुष्कृतिघे नमः
अव्ययाय नमः	१००	पुण्याय नमः
स्वस्तिदाय नमः		दुस्स्वप्ननाशनाय नमः
स्वस्तिकृते नमः		वीरघे नमः
स्वस्तये नमः		रक्षणाय नमः
स्वस्तिभुजे नमः		सञ्चो नमः
स्वस्तिदक्षिणाय नमः		जीवनाय नमः
अरौद्राय नमः		पर्यवस्थिताय नमः
कुण्डलिने नमः		अनन्तरूपाय नमः
चक्रिणे नमः		अनन्तश्रिये नमः
विक्रमिणे नमः		जितमन्यवे नमः
ऊर्जितशासनाय नमः	११०	भयापहाय नमः
शब्दातिगाय नमः		चतुरश्राय नमः
शब्दसहाय नमः		गभीरात्मने नमः
शिशिराय नमः		विदिशाय नमः
शर्वरीकराय नमः		व्यादिशाय नमः
अकूराय नमः		दिशाय नमः
पेशलाय नमः		अनादये नमः
दक्षाय नमः		भुवो भुवे नमः
दक्षिणाय नमः		लक्ष्म्ये नमः
क्षमिणां वराय नमः		सुवीराय नमः
विद्वत्तमाय नमः	१२०	रुचिराङ्गदाय नमः
वीतभयाय नमः		जननाय नमः

जनजन्मादये नमः		यज्ञपतये नमः
भीमाय नमः		यज्वने नमः
भीमपराक्रमाय नमः		यज्ञाङ्गाय नमः
आधारनिलयाय नमः	१५०	यज्ञवाहनाय नमः
अधात्रे नमः		यज्ञभृते नमः
पुष्पहासाय नमः		यज्ञकृते नमः
प्रजागराय नमः		यज्ञिने नमः
ऊर्ध्वगाय नमः		यज्ञभुजे नमः
सत्पथाचाराय नमः		यज्ञसाधनाय नमः
प्राणदाय नमः		यज्ञान्तकृते नमः
प्रणवाय नमः		यज्ञगुह्याय नमः
पणाय नमः		अन्नाय नमः
प्रमाणाय नमः		अन्नादाय नमः
प्राणनिलयाय नमः	१६०	आत्मयोनये नमः
प्राणभृते नमः		स्वयञ्ज्ञाताय नमः
प्राणजीवनाय नमः		वैखानाय नमः
तत्त्वाय नमः		सामग्रायनाय नमः
तत्त्वविदे नमः		देवकीनन्दनाय नमः
एकात्मने नमः		स्रष्टे नमः
जन्ममृत्युजरातिगाय नमः		क्षितीशाय नमः
भूर्भुवस्स्वस्तरवे नमः		पापनाशनाय नमः
ताराय नमः		शङ्खभृते नमः
सवित्रे नमः		नन्दकिने नमः
प्रपितामहाय नमः	१७०	चक्रिणे नमः
यज्ञाय नमः		शार्ङ्गधन्वने नमः

गदाधराय नमः
रथाङ्गपाणये नमः

अक्षोभ्याय नमः
सर्वप्रहरणायुधाय नमः १०००

॥इति श्रीविष्णुसहस्रनामावलिः सम्पूर्णा॥

॥ कृष्णाष्टोत्तरशतनामावलिः ॥

श्रीकृष्णाय नमः
कमलानाथाय नमः
वासुदेवाय नमः
सनातनाय नमः
वसुदेवात्मजाय नमः
पुण्याय नमः
लीलामानुषविग्रहाय नमः
श्रीवत्सकौस्तुभधराय नमः
यशोदावत्सलाय नमः
हरये नमः १०
चतुर्भुजात्तचक्रासि-
गदाशङ्खाम्बुजायुधाय नमः
देवकीनन्दनाय नमः
श्रीशाय नमः
नन्दगोपप्रियात्मजाय नमः
यमुनावेगसंहारिणे नमः
बलभद्रप्रियानुजाय नमः
पूतनाजीवितहराय नमः

शकटासुरभञ्जनाय नमः
नन्दव्रजजनानन्दिने नमः
सच्चिदानन्दविग्रहाय नमः
नवनीतविलिप्ताङ्गाय नमः
नवनीतनटाय नमः
अनघाय नमः
नवनीतनवाहाराय नमः
मुचुकुन्दप्रसादकाय नमः
षोडशस्त्रीसहस्रेशाय नमः
त्रिभङ्गीमधुराकृतये नमः
शुकवाग्मृताब्धीन्दवे नमः
गोविन्दाय नमः ३०
योगिनां पतये नमः
वत्सवाटचराय नमः
अनन्ताय नमः
धेनुकासुरमर्दनाय नमः
तृणीकृततृणावर्ताय नमः
यमलार्जुनभञ्जनाय नमः

उत्तालतालभेत्रे नमः		स्यमन्तकमणेहर्त्रे नमः
तमालश्यामलाकृतये नमः		नरनारायणात्मकाय नमः
गोपगोपीश्वराय नमः		कुञ्जाकृष्णाम्बरधराय नमः
योगिने नमः		मायिने नमः
कोटिसूर्यसमप्रभाय नमः	४०	परमपूरुषाय नमः
इलापतये नमः		मुष्टिकासुरचाणूरमल्लयुद्ध-
परस्मै ज्योतिषे नमः		विशारदाय नमः
यादवेन्द्राय नमः		संसारवैरिणे नमः
यदूद्धहाय नमः		कंसारये नमः
वनमालिने नमः		मुरारये नमः
पीतवाससे नमः		नरकान्तकाय नमः
पारिजातापहारकाय नमः		अनादिब्रह्मचारिणे नमः
गोवर्धनाचलोद्धर्त्रे नमः		कृष्णाव्यसनकर्षकाय नमः
गोपालाय नमः		शिशुपालशिरश्छेत्रे नमः
सर्वपालकाय नमः	५०	दुर्योधनकुलान्तकाय नमः
अजाय नमः		विदुराकूरवरदाय नमः
निरञ्जनाय नमः		विश्वरूपप्रदर्शकाय नमः
कामजनकाय नमः		सत्यवाचे नमः
कञ्जलोचनाय नमः		सत्यसङ्कल्पाय नमः
मधुमे नमः		सत्यभामारताय नमः
मथुरानाथाय नमः		जयिने नमः
द्वारकानायकाय नमः		सुभद्रापूर्वजाय नमः
बलिने नमः		विष्णवे नमः
बृन्दावनान्तसञ्चारिणे नमः		भीष्ममुक्तिप्रदायकाय नमः
तुलसीदामभूषणाय नमः	६०	जगद्गुरवे नमः

जगन्नाथाय नमः
 वेणुनादविशारदाय नमः
 वृषभासुरविघ्वंसिने नमः
 बाणासुरकरान्तकाय नमः
 युधिष्ठिरप्रतिष्ठात्रे नमः
 बर्हिबर्हवितंसकाय नमः १०
 पार्थसारथये नमः
 अव्यक्ताय नमः
 गीतामृतमहोदधये नमः
 कालीयफणिमाणिक्यरञ्जितश्री-
 पदाम्बुजाय नमः
 दामोदराय नमः
 यज्ञभोक्त्रे नमः

दानवेन्द्रविनाशकाय नमः
 नारायणाय नमः
 परब्रह्मणे नमः
 पन्नगाशनवाहनाय नमः १००
 जलक्रीडासमासक्तगोपी-
 वस्त्रापहारकाय नमः
 पुण्यक्षोकाय नमः
 तीर्थपादाय नमः
 वेदवेद्याय नमः
 दयानिधये नमः
 सर्वतीर्थात्मकाय नमः
 सर्वग्रहरूपिणे नमः
 परात्पराय नमः

॥इति श्री-ब्रह्माण्डमहापुराणे वायुप्रोक्ते
 श्री-कृष्णाष्टोत्तरशतनामावलिः सम्पूर्णा॥



॥उत्तराङ्ग-पूजा ॥

यत्पुरुषं व्यंदधुः। कतिधा व्यक्तल्पयन्।
 मुखं किमस्यु कौ बाहू। कावृरु पादावच्येते॥
 श्री-भूमि-नीला-समेत-महा-विष्णवे नमः, धूपमाग्रापयामि।

ब्राह्मणोऽस्य मुखंमासीत्। बाहू राजन्यः कृतः।
 ऊरु तदंस्य यद्वैश्यः। पञ्चांश शूद्रो अंजायत॥

उद्दीप्यस्व जातवेदोऽपमन्ननिर्कृतिं मम।
 पशुङ्क्षु मह्यमावंहं जीवनं च दिशो दिश॥
 मा नो हि सीञ्जातवेदो गामश्चं पुरुषं जगत्।
 अविभ्रदग्न आगंहि श्रिया मा परिपातय॥

श्री-भूमि-नीला-समेत-महा-विष्णवे नमः, अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।

ॐ भूर्भुवः सुवः। + ब्रह्मणे स्वाहा॥

चन्द्रमा मनसो जातः। चक्षोः सूर्यो अजायत।
 मुखादिन्दश्चाग्निश्चां प्राणाद्वायुर्जायत॥

श्री-भूमि-नीला-समेत-महा-विष्णवे नमः, () निवेदयामि।
 अमृतापिधानमसि। निवेदनानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

नाभ्यां आसीदन्तरिक्षम्। शीर्षो द्यौः समर्वतता।
 पञ्चां भूर्मिर्दिशः श्रोत्रात् तथा लोकाः अकल्पयन्॥

पूर्णीफलसमायुक्तं नागवलीदलैर्युतम्।
 कर्पूरचूर्णसंयुक्तं ताम्बूलं प्रतिगृह्यताम्॥

श्री-भूमि-नीला-समेत-महा-विष्णवे नमः, कर्पूरताम्बूलं समर्पयामि।

वेदाहमेतं पुरुषं महान्तम्। आदित्यवर्णं तमसस्तु पारे।
 सर्वाणि रूपाणि विचित्य धीरः। नामानि कृत्वाऽभिवदन् यदास्ते॥

श्री-भूमि-नीला-समेत-महा-विष्णवे नमः, समस्त-अपराध-क्षमापनार्थं
 कर्पूरनीराजनं दर्शयामि।

कर्पूरनीरजनानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

धाता पुरस्ताद्यमुदाजुहार। शक्रः प्रविद्वान् प्रदिशश्चतसः।
 तमेवं विद्वान्मृतं इह भवति। नान्यः पन्था अर्यनाय विद्यते॥

योऽपां पुष्पं वेदं। पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति।
 चन्द्रमा वा अपां पुष्पम्। पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति।
 य एवं वेदं। योऽपामायतनं वेदं। अयतनवान् भवति।

ओं तद्ब्रह्म। ओं तद्ब्रायुः। ओं तदात्मा।
 ओं तथस्त्यम्। ओं तथर्वम्। ओं तत्पुरोर्नमः॥

अन्तश्चरति भूतेषु गुहायां विश्वमूर्तिषु।
 त्वं यज्ञस्त्वं वषट्कारस्त्वमिन्द्रस्त्वं
 रुद्रस्त्वं विष्णुस्त्वं ब्रह्म त्वं प्रजापतिः।

त्वं तंदाप आपो ज्योती रसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवः सुवरोम्॥

श्री-भूमि-नीला-समेत-महा-विष्णवे नमः, वेदोक्तमन्त्रपुष्पाङ्गलिं समर्पयामि।

सुवर्णरजतैर्युक्तं चामीकरविनिर्मितम्।
 स्वर्णपुष्पं प्रदास्यामि गृह्यतां मधुसूदन॥

श्री-भूमि-नीला-समेत-महा-विष्णवे नमः, स्वर्णपुष्पं समर्पयामि।

प्रदक्षिणं करोम्यद्य पापानि नुत माधव।
 मर्यार्पितान्यशेषाणि परिगृह्य कृपां कुरु॥

यानि कानि च पापानि जन्मान्तरकृतानि च।
 तानि तानि विनश्यन्ति प्रदक्षिण-पदे पदे॥

प्रदक्षिणं कृत्वा।

नमस्ते देवदेवेश नमस्ते भक्तवत्सल।
 नमस्ते पुण्डरीकाक्ष वासुदेवाय ते नमः॥

नमः सर्वहितार्थाय जगदाधाररूपिणे।
साष्टाङ्गोऽयं प्रणामोऽस्तु जगन्नाथ मया कृतः॥

श्री-भूमि-नीला-समेत-महा-विष्णवे नमः, अनन्तकोटिप्रदक्षिणनमस्कारान्
समर्पयामि।

युज्ञेन यज्ञमयजन्त देवाः। तानि धर्माणि प्रथमान्यासन्।
ते हु नाकं महिमानः सचन्ते। यत्र पूर्वं सुध्याः सन्ति देवाः॥

श्री-भूमि-नीला-समेत-महा-विष्णवे नमः, छत्रचामरादिसमस्तोपचारान्
समर्पयामि।

॥ अर्घ्यप्रदानम्॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थम् एकादशीपुण्यकाले
महाविष्णुपूजान्ते क्षीरार्घ्यप्रदानं करिष्ये॥

एकादश्यामुपोष्यैव पारणात् पूर्वकालतः।
इदमर्घ्यं प्रदास्यामि गृहाण सुरवन्दित॥
महाविष्णवे नमः इदमर्घ्यमिदमर्घ्यमिदमर्घ्यम्॥

नमोऽस्तु केशवादिभ्यः सर्वलोकैकवन्दिताः।
इदमर्घ्यं प्रदास्यामि सुप्रीतो भव सर्वदा॥

केशवादिभ्यः इदमर्घ्यमिदमर्घ्यमिदमर्घ्यम्।

कूर्मरूपाय देवाय मत्स्यरूप नमोऽस्तुते।
नीलमेघस्वरूपाय अर्घ्यं दत्तं मया प्रभो॥

विष्णवे नमः इदमर्घ्यमिदमर्घ्यमिदमर्घ्यम्॥

क्षीरोद्भवे महालक्ष्मि सुप्रसन्ने सुरेश्वरि।
सर्वप्रदे जगद्धन्दे गृह्णीदार्घ्यमिदं रमे॥

महालक्ष्म्यै नमः इदमर्घ्यमिदमर्घ्यमिदमर्घ्यम्।
अनेन अर्घ्यप्रदानेन भगवान् सर्वात्मकः
श्री-भूमि-नीला-समेतः श्री-महाविष्णुः प्रीयताम्।

हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमबीजं विभावसोः।
अनन्तपुण्यफलदम् अतः शान्तिं प्रयच्छ मे॥

एकादशीपुण्यकाले अस्मिन् मया क्रियमाण
महाविष्णुपूजायां यदेयमुपायनदानं तत्प्रत्याम्नायार्थं हिरण्यं
श्री-भूमि-नीला-समेत-श्री-महाविष्णु-प्रीतिं कामयमानः
मनसोद्दिष्टाय ब्राह्मणाय सम्प्रददे नमः न मम।
अनया पूजया श्री-भूमि-नीला-समेतः श्री-महाविष्णुः प्रीयताम्।

॥ विसर्जनम् ॥

यस्य स्मृत्या च नामोक्त्या तपः-पूजा-क्रियादिषु।
न्यूनं सम्पूर्णतां याति सद्यो वन्दे तमच्युतम्॥

इदं व्रतं मया देव कृतं प्रीत्यै तव प्रभो।
न्यूनं सम्पूर्णतां यातु त्वत्प्रसादाङ्गनार्द्दन॥

अस्मात् बिम्बात् श्री-भूमि-नीला-समेत-श्री-महाविष्णुं यथास्थानं
प्रतिष्ठापयामि (अक्षतानर्पित्वा देवमुत्सर्जयेत्।)
अनया पूजया श्री-भूमि-नीला-समेतः श्री-महाविष्णुः प्रीयताम्।

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा
 बुद्ध्याऽऽत्मना वा प्रकृतेः स्वभावात्।
 करोमि यद्यत् सकलं परस्मै
 नारायणायेति समर्पयामि॥
 ओं तत्सद्गुह्यार्पणमस्तु।

सालग्रामशिलावारि पापहारि शरीरिणाम्।
 आजन्मकृतपापानां प्रायश्चित्तं दिने दिने॥
 अकालमृत्युहरणं सर्वव्याधिनिवारणम्।
 सर्वपापक्षयकरं विष्णुपादोदकं शुभम्॥
 इति तीर्थं पीत्वा शिरसि प्रसादं धारयेत्।

॥उत्तरस्मिन् दिने पारणम्॥

अज्ञानतिमिरान्धस्य ब्रतेनानेन केशव।
 प्रसीद सुमुखो नाथ ज्ञानदृष्टिप्रदो भव॥



॥ पञ्चाङ्ग-पूजा ॥

॥ पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा ॥

(आचम्य)

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्या। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

(अप उपस्थृश्य, पुष्पाक्षतान् गृहीत्वा)

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा

श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं करिष्यमाणस्य कर्मणः

अविघ्नेन परिसमाप्यर्थम् आदौ विघ्नेश्वरपूजां करिष्ये।

ॐ गणानां त्वा गणपति ९ हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।
ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पतु आ नं: शृण्वन्नृतिभिः सोद् सादनम्॥

अस्मिन् हरिद्राबिम्बे महागणपतिं ध्यायामि, आवाहयामि।

ॐ महागणपतये नमः आसनं समर्पयामि।

पादयोः पाद्यं समर्पयामि। हस्तयोरर्च्यं समर्पयामि।

आचमनीयं समर्पयामि।

ॐ भूर्भुवस्सुवः। शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि।

स्नानानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वस्त्रार्थमक्षतान् समर्पयामि।

यज्ञोपवीताभरणार्थं अक्षतान् समर्पयामि।

दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि।

गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।
पुष्पमालिकां समर्पयामि। पुष्पैः पूजयामि।

॥ अर्चना ॥

- | | |
|---------------------|--------------------------|
| १. ॐ सुमुखाय नमः | ९. ॐ धूमकेतवे नमः |
| २. ॐ एकदन्ताय नमः | १०. ॐ गणाध्यक्षाय नमः |
| ३. ॐ कपिलाय नमः | ११. ॐ फालचन्द्राय नमः |
| ४. ॐ गजकर्णकाय नमः | १२. ॐ गजाननाय नमः |
| ५. ॐ लम्बोदराय नमः | १३. ॐ वक्रतुण्डाय नमः |
| ६. ॐ विकटाय नमः | १४. ॐ शूर्पकर्णाय नमः |
| ७. ॐ विघ्नराजाय नमः | १५. ॐ हेरम्बाय नमः |
| ८. ॐ विनायकाय नमः | १६. ॐ स्कन्दपूर्वजाय नमः |

नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि॥

धूपमात्रापयामि।

अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।

नैवेद्यम्।

ताम्बूलं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वक्रतुण्डमहाकाय कोटिसूर्यसमप्रभा।
अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा॥

प्रार्थनाः समर्पयामि।

अनन्तकोटिप्रदक्षिणमस्कारान् समर्पयामि।

छत्रचामरादिसमस्तोपचारान् समर्पयामि।

॥ प्रधान-पूजा — पञ्चाङ्ग-पूजा ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्या ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

॥ सङ्कल्पः ॥

ममोपात्तसमस्तदुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं शुभे शोभने मुहूर्ते अद्य
ब्रह्मणः द्वितीयपरार्थे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे
कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोः दक्षिणे पार्श्वे
अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिकाणां प्रभवादि-षष्ठिसंवत्सराणां मध्ये ()^७-
नाम-संवत्सरे उत्तरायणे वसन्त-ऋतौ

चान्द्रमान-संवत्सरारम्भः

चैत्र-मासे शुक्ल-पक्षे प्रथमायां शुभतिथौ ()वासरयुक्तायां ()-नक्षत्र-
युक्तायां ()-योगयुक्तायां बब-करण (१२:४९; बालब-करण)युक्तायाम्
एवं-गुण-विशेषण-विशिष्टायाम् अस्यां ()

सौरमान-संवत्सरारम्भः

मेष-चैत्र-मासे ()-पक्षे प्रथमायां शुभतिथौ ()वासरयुक्तायां
()-नक्षत्रयुक्तायां ()-योगयुक्तायां ()-करणयुक्तायाम् एवं-गुण-
विशेषण-विशिष्टायाम् अस्यां ()

अस्माकं सहकुटुम्बानां क्षेमस्थैर्य-घैर्य-वीर्य-विजय-आयुर्-आरोग्य-ऐश्वर्याभि-
वृद्ध्यर्थं धर्मार्थकाममोक्ष-चतुर्विधफलपुरुषार्थसिद्ध्यर्थं सत्सन्तानाभिवृद्ध्यर्थम्
इष्टकाम्यार्थसिद्ध्यर्थम्

महागणपत्यादि-त्रयस्त्रिंशत्-कोटि-देवता-प्रीत्यर्थं संवत्सर-अयन-ऋतु-मास-
पक्ष-तिथि-वार-

नक्षत्र-योग-करण-देवता-प्रीत्यर्थम् आदित्यादि-नवग्रह-देवता-प्रीत्यर्थं च
यावच्छक्ति-ध्यान-आवाहनादि-षोडशोपचारपूजां करिष्ये। तदङ्गं कलशपूजां
च करिष्ये।

श्रीविघ्नेश्वराय नमः यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि। (गणपति-प्रसादं शिरसा
गृहीत्वा)

॥ आसन-पूजा ॥

पृथिव्या मेरुपृष्ठ ऋषिः। सुतलं छन्दः। कूर्मो देवता॥

पृथिव्ये त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता।
त्वं च धारय मां देवि पवित्रं चासनं कुरु॥

॥ घण्टा-पूजा ॥

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम्।
घण्टारवं करोम्यादौ देवताऽऽह्नकारणम्॥

॥ कलश-पूजा ॥

ॐ कलशाय नमः दिव्यगन्धान् धारयामि।

गङ्गे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति।
नर्मदे सिन्धुकावेरि जलेऽस्मिन् सन्निधिं कुरु॥

ॐ गङ्गायै नमः। ॐ यमुनायै नमः। ॐ गोदावर्यै नमः। ॐ सरस्वत्यै नमः। ॐ नर्मदायै नमः। ॐ सिन्धवे नमः। ॐ कावेर्यै नमः।
ॐ सप्तकोटिमहातीर्थान्यावाहयामि।

(अथ कलशं स्पृष्ट्वा जपं कुर्यात्)

आपो वा इदं सर्वं विश्वा भूतान्यापः प्राणा वा आपः पुशव्
आपोऽन्नमापोऽमृतमापः सुम्राडापो विराडापः स्वराडापुश्छन्दाऽङ्गस्यापो
ज्योतीऽङ्गस्यापो यजूऽङ्गस्यापः सूत्यमापः सर्वा देवता आपो भूर्भुवः सुवरापु
ओम्॥

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः।
मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः॥

कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा।
ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोऽप्यर्थर्वणः।
अङ्गेश्व सहिताः सर्वे कलशाम्बुसमाश्रिताः॥

सर्वे समुद्राः सरितः तीर्थानि च हृदा नदाः।
आयान्तु विष्णुपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः॥

ॐ भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवः।

(इति कलशजलेन सर्वोपकरणानि आत्मानं च प्रोक्ष्य।)

॥ आत्म-पूजा ॥

ॐ आत्मने नमः, दिव्यगन्धान् धारयामि।

- | | |
|----------------------|----------------------|
| १. ॐ आत्मने नमः | ४. ॐ जीवात्मने नमः |
| २. ॐ अन्तरात्मने नमः | ५. ॐ परमात्मने नमः |
| ३. ॐ योगात्मने नमः | ६. ॐ ज्ञानात्मने नमः |

समस्तोपचारान् समर्पयामि।

देहो देवालयः प्रोक्तो जीवो देवः सनातनः।
त्यजेदज्ञाननिर्माल्यं सोऽहं भावेन पूजयेत्॥

॥ पीठ-पूजा ॥

- | | |
|-----------------------|-------------------------|
| १. ॐ आधारशक्तयै नमः | ८. ॐ रत्नवेदिकायै नमः |
| २. ॐ मूलप्रकृत्यै नमः | ९. ॐ स्वर्णस्तम्भाय नमः |
| ३. ॐ आदिकूर्माय नमः | १०. ॐ श्वेतच्छत्राय नमः |
| ४. ॐ आदिवराहाय नमः | ११. ॐ कल्पकवृक्षाय नमः |
| ५. ॐ अनन्ताय नमः | १२. ॐ क्षीरसमुद्राय नमः |
| ६. ॐ पृथिव्यै नमः | १३. ॐ सितचामराभ्यां नमः |
| ७. ॐ रत्नमण्डपाय नमः | १४. ॐ योगपीठासनाय नमः |

॥ गुरु-ध्यानम् ॥

गुरुब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
गुरुः साक्षात् परं ब्रह्म तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

ध्यान-श्लोकः^c

^cपृष्ठ ६३९ पश्यताम्

अस्मिन् पश्चाङ्ग-पुस्तके ()-संवत्सर-देवतां () ध्यायामि। ()
आवाहयामि।

उत्तरायण-देवतां ध्यायामि। उत्तरायण-देवताम् आवाहयामि।

दक्षिणायन-देवतां ध्यायामि। दक्षिणायन-देवताम् आवाहयामि।

वसन्तादि-ऋतु-देवताः ध्यायामि। वसन्तादि-ऋतु-देवताः आवाहयामि।

मेषादि-मास-देवताः ध्यायामि। मेषादि-मास-देवताः आवाहयामि।

शुक्ल-पक्ष-देवताम् इन्दुं ध्यायामि। शुक्ल-पक्ष-देवताम् इन्दुम् आवाहयामि।

कृष्ण-पक्ष-देवतां सूर्यं ध्यायामि। कृष्ण-पक्ष-देवतां सूर्यम् आवाहयामि।

तिथि-देवताः ध्यायामि। तिथि-देवताः आवाहयामि।

वार-देवताः ध्यायामि। वार-देवताः आवाहयामि।

कृत्तिकादि-अष्टाविंशति-नक्षत्र-देवताः ध्यायामि। कृत्तिकादि-अष्टाविंशति-नक्षत्र-देवताः आवाहयामि।

विष्कम्भादि-योग-देवताः ध्यायामि। विष्कम्भादि-योग-देवताः आवाहयामि।

बवादि-करण-देवताः ध्यायामि। बवादि-करण-देवताः आवाहयामि।

आदित्याय च सोमाय मङ्गलाय बुधाय च।
गुरु-शुक्र-शनिभ्यश्च राहवे केतवे नमः॥

आदित्यादि-नवग्रह-देवताः ध्यायामि। आदित्यादि-नवग्रह-देवताः आवाहयामि।

()-समस्त-देवताभ्यो नमः, आसनं समर्पयामि।

()-समस्त-देवताभ्यो नमः, पाद्यं समर्पयामि।

()-समस्त-देवताभ्यो नमः, अर्घ्यं समर्पयामि।

()-समस्त-देवताभ्यो नमः, आचमनीयं समर्पयामि।

()-समस्त-देवताभ्यो नमः, शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि।

- ()-समस्त-देवताभ्यो नमः, स्नानानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।
 ()-समस्त-देवताभ्यो नमः, वस्त्रार्थम् अक्षतान् समर्पयामि।
 ()-समस्त-देवताभ्यो नमः, यज्ञोपवीताभरणार्थे अक्षतान् समर्पयामि।
 ()-समस्त-देवताभ्यो नमः, दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि।
 गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि।
 ()-समस्त-देवताभ्यो नमः, अक्षतान् समर्पयामि। पुष्टैः पूजयामि।

- | | |
|--|--------------------------------------|
| १. ()-संवत्सर-देवतायै
() नमः | ११. विष्णम्भादि-योग-देवताभ्यो
नमः |
| २. उत्तरायण-देवतायै नमः | १२. बवादि-करण-देवताभ्यो नमः |
| ३. दक्षिणायन-देवतायै नमः | १३. आदित्याय नमः |
| ४. वसन्तादि-ऋतु-देवताभ्यो नमः | १४. सोमाय नमः |
| ५. मेषादि-मास-देवताभ्यो नमः | १५. मङ्गलाय नमः |
| ६. शुक्ल-पक्ष-देवतायै इन्दवे नमः | १६. बुधाय नमः |
| ७. कृष्ण-पक्ष-देवतायै सूर्याय
नमः | १७. गुरुवे नमः |
| ८. तिथि-देवताभ्यो नमः | १८. शुक्राय नमः |
| ९. वार-देवताभ्यो नमः | १९. शनैश्चराय नमः |
| १०. कृत्तिकादि-अष्टाविंशति-नक्षत्र-
देवताभ्यो नमः | २०. राहवे नमः
२१. केतवे नमः |

- ()-समस्त-देवताभ्यो नमः, नानाविध-परिमल-पत्र-पुष्पाणि समर्पयामि।
 ()-समस्त-देवताभ्यो नमः, धूपमाघ्रापयामि।
 ()-समस्त-देवताभ्यो नमः, दीपं दर्शयामि।

नैवेद्यम्। ()-समस्त-देवताभ्यो नमः, निम्बकुसुमभक्षणं कदलीफलं च
निवेदयामि। आचमनीयं सर्पयामि।

()-समस्त-देवताभ्यो नमः, कर्पूरताम्बूलं समर्पयामि। ()-समस्त-
देवताभ्यो नमः, कर्पूरनीराजनं दर्शयामि।

()-समस्त-देवताभ्यो नमः, समस्तोपचारान् समर्पयामि।

()-समस्त-देवताभ्यो नमः, प्रदक्षिणनमस्कारान् समर्पयामि

प्रार्थना: समर्पयामि।

अनेन पूजनेन अग्न्यादयः प्रीयन्ताम्।

ॐ तत्सद्विद्वार्पणमस्तु।

॥ଲଧୁ-ପଞ୍ଚାଙ୍ଗ-ପଠନ-ପଦ୍ଧତି: ॥

वागीशाद्याः सुमनसः सर्वार्थानामुपक्रमे।
यं नत्वा कृतकृत्याः स्युस्तं नमामि गजाननम्॥

तिथेश्च श्रियमाप्नोति वारादायुष्यवर्धनम्।
नक्षत्राद्धरते पापं योगाद्रोगनिवारणम्॥

करणात् कार्यसिद्धिः स्यात् पश्चाङ्गफलमुत्तमम्।
एतेषां श्रवणान्तित्यं गङ्गास्नानफलं भवेत्॥

During the Panchanga reading, the following should be read: The year's Navanayaka phalam, Makara Sankranti phalam, Kandhaaya phalam, Rashi phalam, Grahanas, and details on the Udaya and Astamana of the Grahas. Then, the Chithirai 1st date Panchanga should be read twice.

These details will be given in every Panchanga in different places. One should note them down the previous day and read them after the Panchanga Puja, while others listen.

मङ्गलं कोसलेन्द्राय महीयगुणात्मने।
चक्रवर्तितनूजाय सार्वभौमाय मङ्गलम्॥



॥ निम्बकुसुमभक्षणम् ॥

Shloka for partaking the Nimba Kusuma Bhakshanam

शतायुर्वज्रदेहाय सर्वसम्पत्कराय च।
सर्वानिष्टविनाशाय निम्बकन्दलभक्षणम्॥

॥ नवग्रहस्तोत्रम् ॥

जपाकुसुमसङ्काशं काश्यपेयं महाद्युतिम्।
तमोरिं सर्वपापघ्नं प्रणतोऽस्मि दिवाकरम्॥१॥

(सूर्यः)

दधिशङ्खतुषारामं क्षीरोदार्णवसम्भवम्।
नमामि शशिनं सोमं शम्भोर्मुकुटभूषणम्॥२॥

(चन्द्रः)

धरणीगर्भसम्भूतं विद्युत्कान्तिसमप्रभम्।
कुमारं शक्तिहस्तं तं मङ्गलं प्रणमाम्यहम्॥३॥

(अङ्गारकः)

प्रियङ्गुकलिकाशयामं रूपेणाप्रतिमं बुधम्।
सौम्यं सौम्यगुणोपेतं तं बुधं प्रणमाम्यहम्॥४॥

(बुधः)

देवानां च ऋषीणां च गुरुं काञ्चनसन्निभम्।
बुद्धिभूतं त्रिलोकेशं तं नमामि बृहस्पतिम्॥५॥

(बृहस्पतिः)

हिमकुन्दमृणालाभं दैत्यानां परमं गुरुम्।
सर्वशास्त्रप्रवक्तारं भार्गवं प्रणमाम्यहम्॥६॥

(शुक्रः)

नीलाञ्जनसमाभासं रविपुत्रं यमाग्रजम्।
छायामार्तण्डसम्भूतं तं नमामि शनैश्चरम्॥७॥

(शनैश्चरः)

अर्धकायं महावीर्यं चन्द्रादित्यविमर्दनम्।
सिंहिकागर्भसम्भूतं तं राहुं प्रणमाम्यहम्॥८॥

(राहुः)

पलाशपुष्पसङ्घाशं तारकाग्रहमस्तकम्।
रौद्रं रौद्रात्मकं घोरं तं केतुं प्रणमाम्यहम्॥९॥

(केतुः)

इति व्यासमुखोद्दीर्तं यः पठेत् सुसमाहितः।
दिवा वा यदि वा रात्रौ विघ्नशान्तिर्भविष्यति॥१०॥

नरनारीनृपाणां च भवेदुःस्वप्रनाशनम्।
ऐश्वर्यमतुलं तेषामारोग्यं पुष्टिवर्धनम्॥११॥

ग्रहनक्षत्रजाः पीडास्तस्करग्निसमुद्भवाः।
ताः सर्वाः प्रशमं यान्ति व्यासो ब्रूते न संशयः॥१२॥
॥इति श्रीव्यासविरचितं नवग्रहस्तोत्रं सम्पूर्णम्॥

॥ प्रार्थना-मन्त्राः ॥

ॐ नमो ब्रह्मणे तुभ्यं कामाय च महात्मने।
नमस्तेऽस्तु निमेषाय त्रुटये च नमोऽस्तु ते॥१॥

लवाय च नमस्तुभ्यं नमस्तेऽस्तु क्षणाय च।
नमो नमस्ते काष्ठायै कलायै ते नमोऽस्तु ते॥२॥

नाडिकायै सुसूक्ष्मायै मुहूर्ताय नमो नमः।
नमो निशाभ्यः पुण्येभ्यो दिवसेभ्यश्च नित्यशः॥३॥

पक्षाभ्यां चाथ मासेभ्य ऋतुभ्यः षड्गुण एव च।
अयनाभ्यां च पञ्चभ्यो वत्सरेभ्यश्च सर्वदा॥४॥

नमः कृतयुगादिभ्यो ग्रहेभ्यश्च नमो नमः।
अष्टाविंशतिसङ्घेभ्यो नक्षत्रेभ्यो नमो नमः॥५॥

राशिभ्यः करणेभ्यश्च व्यतीपातेभ्य एव च।
प्रतिवर्षाधिपेभ्यश्च विज्ञातेभ्यो नमः सदा॥६॥

नमोऽस्तु कुलनागेभ्यः सानुयात्रेभ्य^१ एव च।
नमोऽस्तु सर्वदिग्भ्यश्च दिक्पालेभ्यो नमो नमः॥७॥

^१सानुचरेभ्यः

नमश्चतुर्दशभ्यश्च मनुभ्यस्तु नमो नमः।
नमः पुरन्दरेभ्यश्च तत्सङ्घेभ्यो नमो नमः॥८॥

पश्चाशते नमो नित्यं दक्षकन्याभ्य एव च।
नमोऽदित्यै सुभद्रायै जयायै चाथ सर्वदा॥९॥

सुशास्त्राय नमस्तुभ्यं सर्वास्त्रजनकाय च।
नमस्ते बहुपुत्राय पत्नीभिः सहिताय च॥१०॥

नमो बुद्धै तथा वृद्धै निद्रायै धनदाय च।
नमः कुबेरपुत्राय^{१०} गुह्यकस्वामिने नमः॥११॥

नमोऽस्तु शङ्खपद्माभ्यां निदिभ्यामथ नित्यशः।
भद्रकाल्यै नमस्तुभ्यं सुरभ्यै च नमो नमः॥१२॥

वेदवेदाङ्गवेदान्तविद्यासंस्थेभ्य एव च।
नागयक्षसुपर्णेभ्यो नमोऽस्तु गरुडाय च॥१३॥

सप्तभ्यश्च समुद्रेभ्यः सागरेभ्यश्च सर्वदा।
उत्तरेभ्यः कुरुभ्यश्च नमो मेरुगताय^{११} च॥१४॥

भद्राश्वकेतुमालाभ्यां नमः सर्वत्र सर्वदा।
इलावृत्ताय च नमो हरिवर्षाय चैव हि॥१५॥

नमः किम्पुरुषेभ्यश्च भारताय नमो नमः।
नमो भारतभेदेभ्यो^{१२} महम्बृश्वाथ सर्वदा॥१६॥

पातालेभ्यश्च सप्तभ्यो नरकेभ्यो नमो नमः।
कालाग्निरुद्रशैवाभ्यां हरये क्रोडरूपिणे॥१७॥

^{१०}नलकूबरयक्षाय

^{११}हैरण्यताय

^{१२}नवभ्य इति च पाठः

सप्तभ्यस्त्वथ लोकेभ्यो महाभूतेभ्य एव च।
नमः सम्बुद्धये चैव नमः प्रकृतये तथा॥१८॥

पुरुषायाभिमानाय नमस्त्वव्यक्तमूर्तये।
पौराणीभ्यश्च गङ्गाभ्यः सप्तभ्यश्च नमो नमः॥१९॥

नमोऽस्त्वादिमुनिभ्यश्च सप्तभ्यश्चाथ सर्वदा।
नमोऽस्तु पुष्करादिभ्यस्तीर्थेभ्यश्च पुनः पुनः॥२०॥

निम्रगाभ्यो नमो नित्यं वितस्तादिभ्य एव च।
चतुर्दशभ्यो दीर्घाभ्यो धरणीभ्यो नमो नमः॥२१॥

नमो धात्रे विधात्रे च छन्दोभ्यश्च नमो नमः।
सुरभ्यैरावणाभ्यां च नमो भूयो नमो नमः॥२२॥

नमस्तथोच्चैःश्रवसे ध्रुवाय च नमो नमः।
नमोऽस्तु धन्वन्तराये शस्त्रास्त्राभ्यां नमो नमः॥२३॥

विनायककुमाराभ्यां विघ्नेभ्यश्च नमः सदा।
शाखाय च विशाखाय नैगमेयाय वै नमः॥२४॥

नमः स्कन्दग्रहेभ्यश्चस्कन्दमातृभ्य एव च।
ज्वराय रोगपतये भस्मप्रहरणाय च॥२५॥

ऋषिभ्यो वालखिल्येभ्यः केशवाय नमः सदा।
अगस्तये नारदाय व्यासादिभ्यो नमो नमः॥२६॥

अप्सरोभ्यः सोमपेभ्यो देवेभ्यश्च नमो नमः।
असोमपेभ्यश्च नमस्तुषितेभ्यो नमः सदा॥२७॥

आदित्येभ्यो नमो नित्यं द्वादशभ्यश्च सर्वदा।
एकादशभ्यो रुद्रेभ्यस्तपस्विभ्यो नमो नमः॥२८॥

नमो नासत्यदस्त्रायामश्चिभ्यां नित्यमेव हि।
साध्येभ्यो द्वादशभ्यश्च पौराणेभ्यो नमः सदा॥२९॥

एकोनपञ्चशते च मरुञ्जश्च नमो नमः।
शिल्पाचार्याय देवाय नमस्ते विश्वकर्मणे॥३०॥

अष्टभ्यो लोकपालेभ्यः सानुगेभ्यश्च सर्वदा।
आयुधेभ्यो वाहनेभ्यो वर्मभ्यश्च नमः सदा॥३१॥

आसनेभ्यो दुन्दुभिभ्यो देवेभ्यश्च नमः सदा।
दैत्यराक्षसगन्धर्वपिशाचेभ्यश्च नित्यशः॥३२॥

पितृभ्यः सप्तभेदेभ्यः प्रेतेभ्यश्च नमः सदा।
सुसूक्ष्मेभ्यश्च देवेभ्यो भावगम्येभ्य एव च॥३३॥

नमस्ते बहुरूपाय विष्णवे परमात्मने।
अथ किं बहुनोक्तेन मन्त्रेणानेन वाऽर्चयेत्।
प्राङ्गुण्योदाङ्गुण्यो विप्रान् देवानुद्विश्य पूर्ववत्॥३४॥



॥ श्री-रामनवमी-पूजा ॥

॥ पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा ॥

(आचम्य)

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

(अप उपस्पृश्य, पुष्पाक्षतान् गृहीत्वा)

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा

श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं करिष्यमाणस्य कर्मणः

अविघ्नेन परिसमाप्यर्थम् आदौ विघ्नेश्वरपूजां करिष्ये।

ॐ गणानां त्वा गणपति ९ हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।
ज्येष्ठराजुं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पतु आ नः शृण्वन्तुर्तिभिः सीदु सादनम्॥

अस्मिन् हरिद्राबिम्बे महागणपतिं ध्यायामि, आवाहयामि।

ॐ महागणपतये नमः आसनं समर्पयामि।

पादयोः पादं समर्पयामि। हस्तयोरर्च्यं समर्पयामि।

आचमनीयं समर्पयामि।

ॐ भूर्भुवस्सुवः। शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि।

स्नानानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वस्त्रार्थमक्षतान् समर्पयामि।

यज्ञोपवीताभरणार्थं अक्षतान् समर्पयामि।

दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि।

गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।
पुष्पमालिकां समर्पयामि। पुष्पैः पूजयामि।

॥ अर्चना ॥

- | | |
|---------------------|--------------------------|
| १. ॐ सुमुखाय नमः | ९. ॐ धूमकेतवे नमः |
| २. ॐ एकदन्ताय नमः | १०. ॐ गणाध्यक्षाय नमः |
| ३. ॐ कपिलाय नमः | ११. ॐ फालचन्द्राय नमः |
| ४. ॐ गजकर्णकाय नमः | १२. ॐ गजाननाय नमः |
| ५. ॐ लम्बोदराय नमः | १३. ॐ वक्रतुण्डाय नमः |
| ६. ॐ विकटाय नमः | १४. ॐ शूर्पकर्णाय नमः |
| ७. ॐ विघ्नराजाय नमः | १५. ॐ हेरम्बाय नमः |
| ८. ॐ विनायकाय नमः | १६. ॐ स्कन्दपूर्वजाय नमः |

नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि॥

धूपमात्रापयामि।

अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।

नैवेद्यम्।

ताम्बूलं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वक्रतुण्डमहाकाय कोटिसूर्यसमप्रभा।
अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा॥

प्रार्थनाः समर्पयामि।

अनन्तकोटिप्रदक्षिणमस्कारान् समर्पयामि।

छत्रचामरादिसमस्तोपचारान् समर्पयामि।

॥ प्रधान-पूजा — श्रीराम-पूजा ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्या ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

॥ सङ्कल्पः ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं शुभे शोभने मुहूर्ते अद्य ब्रह्मणः द्वितीयपरार्थे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोः दक्षिणे पार्श्वे शकाब्दे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिकाणां प्रभवादीनां पष्ठ्याः संवत्सराणां मध्ये () नाम संवत्सरे उत्तरायणे वसन्त-ऋतौ (मेष/मीन) मासे शुक्लपक्षे नवम्यां शुभतिथौ (इन्दु/भौम/बुध/गुरु/भृगु/स्थिर/भानु) वासरयुक्तायाम् (आर्द्रा/पुनर्वसू/पुष्य) नक्षत्रयुक्तायां ()-योग ()-करण-युक्तायां च एवं गुण-विशेषण-विशिष्टायाम् अस्याम् नवम्यां शुभतिथौ

- भारतीयस्य वैदिकस्य अस्माकं सनातन-धर्मस्य सर्वत्र विजय-सिद्ध्यर्थं
- तद्-अवलम्बनेन भारतीयानां महाजनानां विघ्न-निवृत्ति-पूर्वक-सत्कार्य-प्रवृत्ति-द्वारा सर्वविध-ऐहिक-आमुष्मिक-योग-क्षेम-अभिवृद्ध्यर्थं, असत्कार्येभ्यः निवृत्त्यर्थं
- सनातन-धर्मस्य विरोधिनाम् उपशमनार्थं
- भारतीय-सत्-सन्तान-समृद्ध्यर्थं, भारतीयानां सन्ततेः अपि अस्मिन् सनातन-धर्म-सम्प्रदाये श्रद्धा-भक्त्योः अभिवृद्ध्यर्थं
- विभिन्न-सम्प्रदाय-स्थानां सनातन-धर्मावलम्बिनां परस्परं समन्वयेन अविरोधेन साधन-अनुष्ठानेन फल-सिद्ध्यर्थम्

- सर्वत्र भूमण्डले विशेषतः भारते च राम-नाम-महिमः प्रसारार्थं राम-राज्यस्य सिद्धार्थं
- अयोध्यायां भगवतः श्रीरामस्य जन्म-भूमि-मन्दिरस्य मूल-स्थानं परितः महतः मन्दिर-परिसरस्य सम्यग् अभिवृद्ध्यर्थम्
- अस्माकं सह-कुटुम्बानां क्षेम-स्थैर्य-घैर्य-वीर्य-विजय-आयुः-आरोग्य-ऐश्वर्याणाम् अभिवृद्ध्यर्थं धर्मार्थ-काम-मोक्ष-चतुर्विध-पुरुषार्थ-सिद्धार्थं
- मम इहजन्मनि पूर्वजन्मनि जन्मान्तरे च सम्पादितानां ज्ञानाज्ञानकृतमहापातकचतुष्टय-व्यतिरिक्तानां रहस्यकृतानां प्रकाशकृतानां सर्वेषां पापानां सद्य अपनोदनद्वारा सकल-पापक्षयार्थं
- श्री-सीता-लक्ष्मण-भरत-शत्रुघ्न-हनुमत्-समेत-श्री-रामचन्द्र-प्रीत्यर्थम्

श्रीरामनवमीपुण्यकाले कल्पोक्तप्रकारेण यथाशक्ति श्रीरामचन्द्रपूजां करिष्ये।
तदङ्गं कलशपूजां च करिष्ये।

श्रीविघ्नेश्वराय नमः यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि। (गणपति-प्रसादं शिरसा
गृहीत्वा)

॥ आसन-पूजा ॥

पृथिव्या मेरुपृष्ठ ऋषिः। सुतलं छन्दः। कूर्मो देवता॥

पृथिव्ये त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता।
त्वं च धारय मां देवि पवित्रं चासनं कुरु॥

॥ घण्टा-पूजा ॥

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम्।
घण्टारवं करोम्यादौ देवताऽऽह्नकारणम्॥

॥ कलश-पूजा ॥

ॐ कलशाय नमः दिव्यगन्धान् धारयामि।

गङ्गे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति।
नर्मदे सिन्धुकावेरि जलेऽस्मिन् सन्निधिं कुरु॥

ॐ गङ्गायै नमः। ॐ यमुनायै नमः। ॐ गोदावर्यै नमः। ॐ सरस्वत्यै नमः। ॐ नर्मदायै नमः। ॐ सिन्धवे नमः। ॐ कावेर्यै नमः।
ॐ सप्तकोटिमहातीर्थान्यावाहयामि।

(अथ कलशं स्पृष्ट्वा जपं कुर्यात्)

आपो वा इदं सर्वं विश्वा भूतान्यापः प्राणा वा आपः पुशव्
आपोऽन्नमापोऽमृतमापः सुम्राडापो विराडापः स्वराडापुश्छन्दाऽङ्गस्यापो
ज्योतीऽङ्गस्यापो यजूऽङ्गस्यापः सूत्यमापः सर्वा देवता आपो भूर्भुवः सुवराप्
ओम्॥

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः।
मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः॥

कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा।
ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोऽप्यर्थर्वणः।
अङ्गेश्व सहिताः सर्वे कलशाम्बुसमाश्रिताः॥

सर्वे समुद्राः सरितः तीर्थानि च हृदा नदाः।
आयान्तु विष्णुपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः॥

ॐ भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवः।

(इति कलशजलेन सर्वोपकरणानि आत्मानं च प्रोक्ष्य।)

॥ आत्म-पूजा ॥

ॐ आत्मने नमः, दिव्यगन्धान् धारयामि।

- | | |
|----------------------|----------------------|
| १. ॐ आत्मने नमः | ४. ॐ जीवात्मने नमः |
| २. ॐ अन्तरात्मने नमः | ५. ॐ परमात्मने नमः |
| ३. ॐ योगात्मने नमः | ६. ॐ ज्ञानात्मने नमः |

समस्तोपचारान् समर्पयामि।

देहो देवालयः प्रोक्तो जीवो देवः सनातनः।
त्यजेदज्ञाननिर्माल्यं सोऽहं भावेन पूजयेत्॥

॥ पीठ-पूजा ॥

- | | |
|-----------------------|-------------------------|
| १. ॐ आधारशक्तयै नमः | ८. ॐ रत्नवेदिकायै नमः |
| २. ॐ मूलप्रकृत्यै नमः | ९. ॐ स्वर्णस्तम्भाय नमः |
| ३. ॐ आदिकूर्माय नमः | १०. ॐ श्वेतच्छत्राय नमः |
| ४. ॐ आदिवराहाय नमः | ११. ॐ कल्पकवृक्षाय नमः |
| ५. ॐ अनन्ताय नमः | १२. ॐ क्षीरसमुद्राय नमः |
| ६. ॐ पृथिव्यै नमः | १३. ॐ सितचामराभ्यां नमः |
| ७. ॐ रत्नमण्डपाय नमः | १४. ॐ योगपीठासनाय नमः |

॥ गुरु-ध्यानम् ॥

गुरुब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
गुरुः साक्षात् परं ब्रह्म तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

॥ षोडशोपचार-पूजा ॥

वैदेही-सहितं सुर-द्रुम-तले हैमे महामण्डपे
मध्येपुष्पकमासने मणिमये वीरासने सुस्थितम्।
अग्रे वाचयति प्रभञ्जन-सुते तत्वं मुनिभ्यः परं
व्याख्यान्तं भरतादिभिः परिवृतं रामं भजे श्यामलम्॥

वामे भूमि-सुता पुरश्च हनुमान् पश्चात् सुमित्रा-सुतः
शत्रुघ्नो भरतश्च पार्श्व-दलयोर्बाय्यादि-कोणेषु च।
सुग्रीवश्च विभीषणश्च युवराट् तारा-सुतो जाम्बवान्
मध्ये नील-सरोज-कोमल-रुचिं रामं भजे श्यामलम्॥

श्री-सीता-लक्ष्मण-भरत-शत्रुघ्न-हनुमत्-समेत-श्री-रामचन्द्रं ध्यायामि।

(अथ प्राणप्रतिष्ठा)

आवाहयामि विश्वेशं वैदेही-वल्लभं विभुम्।
कौसल्या-तनयं विष्णुं श्री-रामं प्रकृतेः परम्॥
श्रीरामाय नमः – आवाहयामि।

वामे सीताम् आवाहयामि। पुरस्तात् हनुमन्तम् आवाहयामि । पश्चात्
लक्ष्मणम् आवाहयामि। उत्तरस्यां शत्रुघ्नमवाहयामि । दक्षिणस्यां दिशि
भरतम् आवाहयामि । वायव्यायां सुग्रीवम् आवाहयामि । ऐशान्यां
विभीषणम् आवाहयामि । आग्नेय्याम् अङ्गदम् आवाहयामि । नैऋत्यां
जाम्बवन्तम् आवाहयामि ॥

रत्न-सिंहासनारूढं सर्व-भूपाल-वन्दित।
आसनं ते मया दत्तं प्रीतिं जनयतु प्रभो॥

सपरिवाराय श्रीरामाय नमः, आसनं समर्पयामि।
पादाङ्गुष्ठ-समुद्भूत-गङ्गा-पावित-विष्टप ।
पाद्यार्थमुदकं राम ददामि परिगृह्यताम्॥

सपरिवाराय श्रीरामाय नमः, पाद्यं समर्पयामि।

वालखिल्यादिभिर्विप्रैस्त्रिसन्ध्यं प्रयतात्मभिः।

अर्घ्येराराधित विभो ममार्घ्यं राम गृह्यताम्॥

सपरिवाराय श्रीरामाय नमः, अर्घ्यं समर्पयामि।

आचान्ताभ्योधिना राम मुनिना परिसेवित।

मया दत्तेन तोयेन कुर्वाचमनमीश्वर॥

सपरिवाराय श्रीरामाय नमः, आचमनीयं समर्पयामि।

नमः श्री-वासुदेवाय तत्त्व-ज्ञान-स्वरूपिणे ।

मधुपर्कं गृहाणेमं जानकीपतये नमः॥

सपरिवाराय श्रीरामाय नमः, मधुपर्कं समर्पयामि।

कामधेनु-समुद्रूत-क्षीरेणन्द्रेण राघव।

अभिषिक्त अखिलार्थास्यै स्नाहि मद्-दत्त-दुर्घतः॥

सपरिवाराय श्रीरामाय नमः, क्षीराभिषेकं समर्पयामि।

हनूमता मधुवनोद्भूतेन मधुना प्रभो।

प्रीत्याऽभिषेचित-तनो मधुना स्नाहि मेऽद्य भोः॥

सपरिवाराय श्रीरामाय नमः, मध्वभिषेकं समर्पयामि।

त्रैलोक्य-ताप-हरण-नाम-कीर्तन राघव।

मधूथ-ताप-शान्त्यर्थं स्नाहि क्षीरेण वै पुनः॥

सपरिवाराय श्रीरामाय नमः, मध्वभिषेकान्ते पुनः क्षीराभिषेकं समर्पयामि।

नदी-नद-समुद्रादि-तोयैर्मन्त्राभिसंस्कृतैः ।

पट्टाभिषिक्त राजेन्द्र स्नाहि शुद्ध-जलेन मे॥

सपरिवाराय श्रीरामाय नमः, शुद्धोदक-स्नानं समर्पयामि।

स्नानोत्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

हित्वा पीताम्बरं चीर-कृष्णाजिन-धराच्युत।
परिधत्स्वाद्य मे वस्त्रं स्वर्ण-सूत्र-विनिर्मितम्॥

सपरिवाराय श्रीरामाय नमः, वस्त्रं समर्पयामि।
राजर्षि-वंश-तिलक रामचन्द्र नमोऽस्तु ते।
यज्ञोपवीतं विधिना निर्मितं धत्स्व मे प्रभो॥

सपरिवाराय श्रीरामाय नमः, उपवीतं समर्पयामि।
किरीटादीनि राजेन्द्र हंसकान्तानि राघव।
विभूषणानि धृत्वाऽद्य शोभस्व सह सीतया॥

सपरिवाराय श्रीरामाय नमः, आभरणम् समर्पयामि।
सन्ध्या-समान-रुचिना नीलाभ्र-सम-विग्रह।
लिम्पामि तेऽङ्गं कं राम चन्दनेन मुदा हृदि॥

सपरिवाराय श्रीरामाय नमः, गन्धान् धारयामि।
गन्धस्योपरि हरिद्रा-कुङ्कुमं समर्पयमि।

अक्षतान् कुङ्कुमोन्मिश्रान् अक्षय्य-फल-दायक।
अर्पये तव पादाभे शालि-तण्डुल-सम्भवान्॥

सपरिवाराय श्रीरामाय नमः, अक्षतान् समर्पयामि।
चम्पकाशोक-पुन्नागैर्जलजैस्तुलसी-दलैः ।
पूजयामि रघूतंस पूज्यं त्वां सनकादिभिः॥

सपरिवाराय श्रीरामाय नमः, पुष्पाणि समर्पयामि।
॥ अङ्ग-गुण-पूजा ॥

अहल्या-उद्धारकाय नमः
शरणागत-रक्षकाय नमः

पाद-रजः पूजयामि
पाद-कान्ति पूजयामि

गङ्गा-नदी-प्रवर्तन-पराय नमः
 सीता-संवाहित-पदाय नमः
 दुन्दुभि-काय-विक्षेपकाय नमः
 विनत-कल्प-द्रुमाय नमः
 दण्डकारण्य-गमन-जङ्घालाय नमः
 जानु-न्यस्त-कराम्बुजाय नमः
 वीरासन-अध्यासिने नमः
 पीताम्बर-अलङ्कृताय नमः
 आकाश-मध्यगाय नमः
 अरि-निग्रह-पराय नमः
 अब्धि-मेखला-पतये नमः

उदर-स्थित-ब्रह्माण्डाय नमः
 जगत्-त्रय-गुरवे नमः
 सीतानुलेपित-काश्मीर-चन्दनाय नमः
 अभय-प्रदान-शौण्डाय नमः
 वितरण-जित-कल्पद्रुमाय नमः
 आशार-निरसन-पराय नमः
 ज्ञान-विज्ञान-भासकाय नमः
 मुनि-सङ्घार्पित-दिव्य-पदाय नमः
 दशानन-काल-रूपिणे नमः

पाद-नखान् पूजयामि
 पाद-तलं पूजयामि
 पादाङ्गुष्ठं पूजयामि
 गुल्फौ पूजयामि
 जङ्घे पूजयामि
 जानुनी पूजयामि
 ऊरु पूजयामि
 कटि पूजयामि
 मध्यं पूजयामि
 कटि-लम्बितम् असि पूजयामि
 मध्य-लम्बित-मेखला-दाम
 पूजयामि
 उदरं पूजयामि
 वलि-त्रयं पूजयामि
 वक्षः पूजयामि
 दक्षिण-बाहु-दण्डं पूजयामि
 दक्षिण-कर-तलं पूजयामि
 दक्षिण-कर-स्थित-शरं पूजयामि
 चिन्मुद्रां पूजयामि
 वाम-भुज-दण्डं पूजयामि
 वाम-हस्त-स्थित-कोदण्डं
 पूजयामि

शत-मख-दत्त-शत-पुष्कर-स्रजे नमः
 कृत्त-दशानन-किरीट-कूटाय नमः
 सीता-बाहु-लतालिङ्गिताय नमः
 स्मित-भाषिणे नमः
 नित्य-प्रसन्नाय नमः
 सत्य-वाचे नमः
 कपालि-पूजिताय नमः
 चक्षुःश्रवः-प्रभु-पूजिताय नमः
 अनासादित-पाप-गन्धाय नमः
 पुण्डरीकाक्षाय नमः
 अपाङ्ग-स्यन्दि-करुणाय नमः
 विना-कृत-रुषे नमः
 कस्तूरी-तिलकाङ्गिताय नमः
 राजाधिराज-वेषाय नमः
 मुनि-मण्डल-पूजिताय नमः
 मोहित-मुनि-जनाय नमः
 जानकी-व्यजन-वीजिताय नमः

 हनुमदर्पित-चूडामणये नमः

 सुमन्त्रानुग्रह-पराय नमः
 कम्पिताम्भोधये नमः
 तिरस्कृत-लङ्घेश्वराय नमः

अंसौ पूजयामि
 अंस-लम्बित-निषङ्ग-द्वयं पूजयामि
 कण्ठं पूजयामि
 स्मितं पूजयामि
 मुख-प्रसादं पूजयामि
 वाचं पूजयामि
 कपोलौ पूजयामि
 श्रोत्रे पूजयामि
 घ्राणं पूजयामि
 आङ्गिणी पूजयामि
 अरुणापाङ्ग-द्वयं पूजयामि
 अनाथ-रक्षक-कटाक्षं पूजयामि
 फालं पूजयामि
 किरीटं पूजयामि
 जटा-मण्डलं पूजयामि
 पुंसां मोहनं रूपं पूजयामि
 विद्युद्-विद्योतित-कालाभ्र-सदृश-
 कान्तिं पूजयामि
 करुणारस-उद्वेलित-कटाक्ष-धारां
 पूजयामि
 तेजोमयरूपं पूजयामि
 आहार्य-कोपं पूजयामि
 धैर्यं पूजयामि

वन्दित-जनकाय नमः
 सम्मानित-त्रिजटाय नमः
 गन्धर्व-राज-प्रतिमाय नमः
 असहाय-हत-खर-दूषणादि-चतुर्दश-
 सहस्र-राक्षसाय नमः
 आलिङ्गित-आञ्जनेयाय नमः
 लब्ध-राज्य-परित्यक्ते नमः
 दर्भ-शायिने नमः
 सर्वेश्वराय नमः

विनयं पूजयामि
 अतिमानुष-सौलभ्यं पूजयामि
 लोकोत्तर-सौन्दर्यं पूजयामि
 पराक्रमं पूजयामि
 भक्त-वात्सल्यं पूजयामि
 धर्मं पूजयामि
 लोकानुवर्तनं पूजयामि
 सर्वाण्यङ्गानि सर्वश्च गुणान्
 पूजयामि

॥ रामाष्टोत्तरशतनामावलिः ॥

श्रीरामाय नमः
 रामभद्राय नमः
 रामचन्द्राय नमः
 शाश्वताय नमः
 राजीवलोचनाय नमः
 श्रीमते नमः
 राजेन्द्राय नमः
 रघुपुङ्क्वाय नमः
 जानकीवल्लभाय नमः
 जैत्राय नमः
 जितामित्राय नमः
 जनार्दनाय नमः

१०

विश्वामित्रप्रियाय नमः
 दान्ताय नमः
 शरणत्राणतत्पराय नमः
 वालिप्रमथनाय नमः
 वाग्मिने नमः
 सत्यवाचे नमः
 सत्यविक्रमाय नमः
 सत्यव्रताय नमः
 व्रतधराय नमः
 सदा हनुमदाश्रिताय नमः
 कौसलेयाय नमः
 खरध्वंसिने नमः

२०

विराधवधपण्डिताय नमः
 विभीषणपरित्रात्रे नमः
 हरकोदण्डखण्डनाय नमः
 सप्ततालप्रभेत्रे नमः
 दशग्रीवशिरोहराय नमः
 जामदग्न्यमहादर्पदलनाय नमः ३०
 ताटकान्तकाय नमः
 वेदान्तसाराय नमः
 वेदात्मने नमः
 भवरोगस्य भेषजाय नमः
 दूषणत्रिशिरोहत्रे नमः
 त्रिमूर्तये नमः
 त्रिगुणात्मकाय नमः
 त्रिविक्रमाय नमः
 त्रिलोकात्मने नमः
 पुण्यचारित्रकीर्तनाय नमः
 त्रिलोकरक्षकाय नमः ४०
 धन्विने नमः
 दण्डकारण्यकर्तनाय नमः
 अहल्याशापशमनाय नमः
 पितृभक्ताय नमः
 वरप्रदाय नमः
 जितेन्द्रियाय नमः
 जितक्रोधाय नमः
 जितामित्राय नमः

जगद्गुरवे नमः ५०
 ऋक्षवानरसङ्घातिने नमः
 चित्रकूटसमाश्रयाय नमः
 जयन्तत्राणवरदाय नमः
 सुमित्रापुत्रसेविताय नमः
 सर्वदेवादिदेवाय नमः
 मृतवानरजीवनाय नमः
 मायामारीचहत्रे नमः
 महादेवाय नमः
 महाभुजाय नमः ६०
 सर्वदेवस्तुताय नमः
 सौम्याय नमः
 ब्रह्मण्याय नमः
 मुनिसंस्तुताय नमः
 महायोगाय नमः
 महोदाशाय नमः
 सुग्रीवेष्पितराज्यदाय नमः
 सर्वपुण्याधिकफलाय नमः
 स्मृतसर्वाधनाशनाय नमः
 अनादये नमः ७०
 आदिपुरुषाय नमः
 महापूरुषाय नमः
 पुण्योदयाय नमः
 दयासाराय नमः
 पुराणपुरुषोत्तमाय नमः

स्मितवक्राय नमः
 मितभाषिणे नमः
 पूर्वभाषिणे नमः
 राघवाय नमः
 अनन्तगुणगम्भीराय नमः
 धीरोदात्तगुणोत्तमाय नमः ८०
 मायामानुषचारित्राय नमः
 महादेवादिपूजिताय नमः
 सेतुकृते नमः
 जितवारीशाय नमः
 सर्वतीर्थमयाय नमः
 हरये नमः
 श्यामाङ्गाय नमः
 सुन्दराय नमः
 शूराय नमः
 पीतवाससे नमः ९०
 धनुर्धराय नमः

सर्वयज्ञाधिपाय नमः
 यज्ज्वने नमः
 जरामरणवर्जिताय नमः
 शिवलिङ्गप्रतिष्ठात्रे नमः
 सर्वापगुणवर्जिताय नमः
 परमात्मने नमः
 परस्मै ब्रह्मणे नमः
 सच्चिदानन्दविग्रहाय नमः
 परस्मै ज्योतिषे नमः १००
 परस्मै धाम्रे नमः
 पराकाशाय नमः
 परात्पराय नमः
 परेशाय नमः
 पारगाय नमः
 पाराय नमः
 सर्वदेवात्मकाय नमः
 पराय नमः

॥इति श्री-पद्मपुराणे उत्तरखण्डे श्री-रामाष्टोत्तरशतनामावलिः सम्पूर्णा॥

॥ रामाष्टोत्तरशतनामावलिः ॥

रामाय नमः
 रावण-संहार-कृत-मानुष-
 विग्रहाय नमः

कौसल्या-सुकृत-ब्रात-फलाय नमः
 दशरथात्मजाय नमः
 लक्ष्मणार्चित-पादाङ्गाय नमः

सर्व-लोक-प्रियङ्कराय नमः
 साकेत-वासि-नेत्राङ्ग-सम्प्रीणन-
 दिवाकराय नमः
 विश्वामित्र-प्रियाय नमः
 शान्ताय नमः
 ताटका-ध्वान्त-भास्कराय नमः १०
 सुबाहु-राक्षस-रिपवे नमः
 कौशिकाध्वर-पालकाय नमः
 अहल्या-पाप-संहर्त्रे नमः
 जनकेन्द्र-प्रियातिथये नमः
 पुरारि-चाप-दलनाय नमः
 वीर-लक्ष्मी-समाश्रयाय नमः
 सीता-वरण-माल्याढ्याय नमः
 जामदग्न्य-मदापहाय नमः
 वैदेही-कृत-शृङ्गराय नमः
 पितृ-प्रीति-विवर्धनाय नमः २०
 ताताज्ञोत्सृष्ट-हस्त-स्थ-राज्याय नमः
 सत्य-प्रतिश्रवाय नमः
 तमसा-तीर-संवासिने नमः
 गुहानुग्रह-तत्पराय नमः
 सुमन्त्र-सेवित-पदाय नमः
 भरद्वाज-प्रियातिथये नमः
 चित्रकूट-प्रिय-स्थानाय नमः
 पादुका-न्यस्त-भू-भराय नमः
 अनसूया-अङ्गरागाङ्क-सीता-

साहित्य-शोभिताय नमः
 दण्डकारण्य-सञ्चारिणे नमः ३०
 विराध-स्वर्ग-दायकाय नमः
 रक्षः-कालान्तकाय नमः
 सर्व-मुनि-सङ्घ-मुदावहाय नमः
 प्रतिज्ञात-आशर-वधाय नमः
 शरभङ्ग-गति-प्रदाय नमः
 अगस्त्यार्पित-बाणास-खङ्ग-तूणीर-
 मण्डिताय नमः
 प्राप-पश्चवटी-वासाय नमः
 गृध्रराज-सहायवते नमः
 कामि-शूर्पणखा-कर्ण-नास-च्छेद-
 नियामकाय नमः
 खरादि-राक्षस-
 त्रातखण्डनावितसञ्जनाय नमः ४०
 सीता-संक्षिष्ट-कायाभा-जित-विद्युद्-
 युताम्बुदाय नमः
 मारीच-हन्त्रे नमः
 मायाढ्याय नमः
 जटायुर-मोक्ष-दायकाय नमः
 कबन्ध-बाहु-लवनाय नमः
 शबरी-प्रार्थितातिथये नमः
 हनुमद्-वन्दित-पदाय नमः
 सुग्रीव-सुहृदेऽव्ययाय नमः
 दैत्य-कङ्गाल-विक्षेपिणे नमः

सप्त-साल-प्रभेदकाय नमः	५०
एकेषु-हत-वालिने नमः	
तारा-संस्तुत-सद्गुणाय नमः	
कपीन्द्री-कृत-सुग्रीवाय नमः	
सर्व-वानर-पूजिताय नमः	
वायु-सूनु-समानीत-सीता-सन्देश-	
नन्दिताय नमः	
जैत्र-यात्रोद्यताय नमः	
जिष्णवे नमः	
विष्णु-रूपाय नमः	
निराकृतये नमः	
कम्पिताम्भोनिधये नमः	६०
सम्पत्-प्रदाय नमः	
सेतु-निबन्धनाय नमः	
लङ्घा-विभेदन-पटवे नमः	
निशाचर-विनाशकाय नमः	
कुम्भकर्णरख्य-कुम्भीन्द्र-मृगराज-	
पराक्रमाय नमः	
मेघनाद-वधोद्युक्त-लक्ष्मणास्त्र-	
बलप्रदाय नमः	
दशग्रीवान्धतामिस्त-प्रमापण-	
प्रभाकराय नमः	
इन्द्रादि-देवता-स्तुत्याय नमः	
चन्द्राभ-मुख-मण्डलाय नमः	
विभीषणार्पित-निशाचर-	

राज्याय नमः	७०
वृष-प्रियाय नमः	
वैश्वानर-स्तुत-गुणावनिपुत्री-	
समागताय नमः	
पुष्पक-स्थान-सुभगाय नमः	
पुण्यवत्-प्राप्य-दर्शनाय नमः	
राज्याभिषिक्ताय नमः	
राजेन्द्राय नमः	
राजीव-सद्वशेषक्षणाय नमः	
लोक-तापापहर्त्रे नमः	
धर्म-संस्थापनोद्यताय नमः	
शरण्याय नमः	
कीर्तिमते नमः	
नित्याय वदान्याय नमः	
करुणार्णवाय नमः	
संसार-सिन्धु-सम्मग्न-तारकारख्या-	
महोञ्चलाय नमः	
मधुराय नमः	
मधुरोक्तये नमः	
मधुरा-नायकाग्रजाय नमः	
शम्बूक-दत्त-स्वर्लोकाय नमः	
शम्बराराति-सुन्दराय नमः	
अश्वमेध-महायाजिने नमः	९०
वाल्मीकि-प्रीतिमते नमः	
वशिने नमः	

सीताष्ठोत्तरशतनामावलि:

स्वयं रामायण-श्रोत्रे नमः
 पुत्र-प्राप्ति-प्रमोदिताय नमः
 ब्रह्मादि-स्तुत-माहात्म्याय नमः
 ब्रह्मर्षि-गण-पूजिताय नमः
 वर्णाश्रम-रताय नमः
 वर्णाश्रम-धर्म-नियामकाय नमः
 रक्षा-पराय नमः
 राज-वंश-प्रतिष्ठापन-तत्पराय नमः

१००

गन्धर्व-हिंसा-संहारिणे नमः
 धृतिमते नमः
 दीन-वत्सलाय नमः
 ज्ञानोपदेष्टे नमः
 वेदान्त-वेद्याय नमः
 भक्त-प्रियङ्कराय नमः
 वैकुण्ठ-वासिने नमः
 चराचर-विमुक्ति-दाय नमः १०८

॥इति ब्रह्मयामले रामरहस्ये प्रोक्ता श्री-राम-अष्टोत्तरशत-नामावलि:
 सम्पूर्ण॥

॥ सीताष्ठोत्तरशतनामावलिः ॥

सीतायै नमः
 सीर-ध्वज-सुतायै नमः
 सीमातीत-गुणोऽवलायै नमः
 सौन्दर्य-सार-सर्वस्व-भूतायै नमः
 सौभाग्य-दायिन्यै नमः
 देव्यै नमः
 देवार्चित-पदायै नमः
 दिव्यायै नमः
 दशरथ-सुषायै नमः
 रामायै नमः

१०

राम-प्रियायै नमः
 रम्यायै नमः
 राकेन्दु-वदनोऽवलायै नमः
 वीर्य-शुल्कायै नमः
 वीर-पल्यै नमः
 वियन्मध्यायै नमः
 वर-प्रदायै नमः
 पति-व्रतायै नमः
 पङ्कि-कण्ठ-नाशिन्यै नमः
 पावन-स्मृतये नमः २०

वन्दारु-वत्सलायै नमः	साध्यै नमः	
वीर-मात्रे नमः	सरमा-प्रियायै नमः	
वृत-रघूत्तमायै नमः	त्रिलोक-वन्द्यायै नमः	
सम्पत्-कर्यै नमः	त्रिजटा-सेव्यायै नमः	
सदा-तुष्टायै नमः	त्रिपथ-गार्चिन्यै नमः	५०
साक्षिण्यै नमः	त्राण-प्रदायै नमः	
साधु-सम्मतायै नमः	त्रात-काकायै नमः	
नित्यायै नमः	तृणी-कृत-दशाननायै नमः	
नियत-संस्थानायै नमः	अनसूया-अङ्गरागाङ्कायै नमः	
नित्यानन्दायै नमः	अनसूयायै नमः	
नुति-प्रियायै नमः	सूरि-वन्दितायै नमः	
पृथ्व्यै नमः	अशोक-वनिका-स्थानायै नमः	
पृथ्वी-सुतायै नमः	अशोकायै नमः	
पुत्र-दायिन्यै नमः	शोक-विनाशिन्यै नमः	
प्रकृत्यै परस्यै नमः	सूर्य-वंश-सुषायै नमः	६०
हनूमत्-स्वामिन्यै नमः	सूर्य-मण्डलान्तस्थ-वलभायै नमः	
हृद्यायै नमः	श्रुत-मात्राघ-हरणायै नमः	
हृदय-स्थायै नमः	श्रुति-सत्रिहितेक्षणायै नमः	
हताशुभायै नमः	पुष्प-प्रियायै नमः	
हंस-युक्तायै नमः	पुष्पक-स्थायै नमः	
हंस-गतये नमः	पुण्य-लभ्यायै नमः	
हर्ष-युक्तायै नमः	पुरातन्यै नमः	
हताशरायै नमः	पुरुषार्थ-प्रदायै नमः	
सार-रूपायै नमः	पूज्यायै नमः	
सार-वचसे नमः	पूत-नाम्ने नमः	७०

परन्तपायै नमः		वृद्धि-दायिन्यै नमः
पद्म-प्रियायै नमः		वाल्मीकि-गीत-विभवायै नमः
पद्म-हस्तायै नमः		वचोतीतायै नमः
पद्मायै नमः		वराङ्गनायै नमः
पद्म-मुख्यै नमः		भक्ति-गम्यायै नमः
शुभायै नमः		भव्य-गुणायै नमः
जन-शोक-हरायै नमः		भात्रै नमः
जन्म-मृत्यु-शोक-विनाशिन्यै नमः	८०	भरत-वन्दितायै नमः
जगद्-रूपायै नमः		सुवर्णाङ्गै नमः
जगद्-वन्द्यायै नमः		सुखकर्यै नमः
जय-दायै नमः		सुग्रीवाङ्गद-सेवितायै नमः
जनकात्मजायै नमः		वैदेह्यै नमः
नाथनीय-कटाक्षायै नमः		विनताघौघ-नाशिन्यै नमः
नाथायै नमः		विधि-वन्दितायै नमः
नाथैक-तत्परायै नमः		लोक-मात्रे नमः
नक्षत्र-नाथ-वदनायै नमः		लोचनान्त-स्थित-कारुण्य-
नष्ट-दोषायै नमः		सागरायै नमः
नयावहायै नमः		कृताकृत-जगद्धेतवे नमः
वह्नि-पाप-हरायै नमः		कृत-राज्याभिषेककायै नमः
वह्नि-शैत्य-कृते नमः	९०	१०८

इदम् अष्टोत्तर-शतं सीता-नामां तु या वधूः।
भक्ति-युक्ता पठेत् सा तु पुत्र-पौत्रादि-नन्दिता॥

धन-धान्य-समृद्धा च दीर्घ-सौभाग्य-दर्शिनी।
पुंसाम् अपि स्तोत्रम् इदं पठनात् सर्व-सिद्धि-दम्॥

॥इति ब्रह्मयामले रामरहस्ये प्रोक्ता श्री-सीता-अष्ठोत्तरशत-नामावलिः
सम्पूर्णा॥

॥ सीताष्ठोत्तरशतनामावलिः ॥

श्रीसीतायै नमः

जानक्यै नमः

देव्यै नमः

वैदेह्यै नमः

राघवप्रियायै नमः

रमायै नमः

अवनिसुतायै नमः

रामायै नमः

राक्षसान्तप्रकारिण्यै नमः

रत्नगुप्तायै नमः

१०

मातुलुङ्ग्यै नमः

मैथिल्यै नमः

भक्तोषदायै नमः

पद्माक्षजायै नमः

कञ्जनेत्रायै नमः

स्मितास्यायै नमः

नूपुरस्वनायै नमः

वैकुण्ठनिलयायै नमः

मायै नमः

श्रियै नमः

मुक्तिदायै नमः

कामपूरण्यै नमः

नृपात्मजायै नमः

हेमवर्णायै नमः

मृदुलाङ्ग्न्यै नमः

सुभाषिण्यै नमः

कुशाम्बिकायै नमः

दिव्यदायै नमः

लवमात्रे नमः

मनोहरायै नमः

हनुमद्वन्दितपदायै नमः

मुग्धायै नमः

केयूरधारिण्यै नमः

अशोकवनमध्यस्थायै नमः

रावणादिकमोहिन्यै नमः

विमानसंस्थितायै नमः

सुभ्रुवे नमः

सुकेश्यै नमः

रशनान्वितायै नमः

रजोरूपायै नमः

३०

२०

४०

सत्त्वरूपायै नमः	
तामस्यै नमः	
वहिवासिन्यै नमः	
हेममृगासक्तचित्तायै नमः	
वाल्मीक्याश्रमवासिन्यै नमः	
पतिप्रतायै नमः	
महामायायै नमः	
पीतकौशेयवासिन्यै नमः	
मृगनेत्रायै नमः	
बिम्बोष्ठे नमः	५०
धनुर्विद्याविशारदायै नमः	
सौम्यरूपायै नमः	
दशरथसुपायै नमः	
चामरवीजितायै नमः	
सुमेधादुहित्रे नमः	
दिव्यरूपायै नमः	
त्रैलोक्यपालिन्यै नमः	
अन्नपूर्णायै नमः	
महालक्ष्म्यै नमः	
धियै नमः	६०
लज्जायै नमः	
सरस्वत्यै नमः	
शान्त्यै नमः	
पुष्ट्यै नमः	
क्षमायै नमः	

गौर्यै नमः	
प्रभायै नमः	
अयोध्यानिवासिन्यै नमः	
वसन्तशीतलायै नमः	
गौर्यै नमः	७०
स्नानसन्तुष्टमानसायै नमः	
रमानामभद्रसंस्थायै नमः	
हेमकुम्भपयोधरायै नमः	
सुरार्चितायै नमः	
धृत्यै नमः	
कान्त्यै नमः	
स्मृत्यै नमः	
मेधायै नमः	
विभावर्यै नमः	
लघूदरायै नमः	८०
वरारोहायै नमः	
हेमकङ्कणमण्डितायै नमः	
द्विजपत्यर्पितनिजभूषायै नमः	
राघवतोषिण्यै नमः	
श्रीरामसेवानिरतायै नमः	
रत्नाटङ्गधारिण्यै नमः	
रामवामाङ्गसंस्थायै नमः	
रामचन्द्रैकरञ्जन्यै नमः	
सरयूजलसङ्कीडाकारिण्यै नमः	
राममोहिन्यै नमः	९०

सुवर्णतुलितायै नमः
पुण्यायै नमः
पुण्यकीर्त्यै नमः
कलावत्यै नमः
कलकण्ठायै नमः
कम्बुकण्ठायै नमः
रम्भोरुवे नमः
गजगामिन्यै नमः
रामार्पितमनायै नमः
रामवन्दितायै नमः
रामवल्लभायै नमः

१००

श्रीरामपदचिह्नाङ्गायै नमः
रामरामेतिभाषिण्यै नमः
रामपर्यङ्कशयनायै नमः
रामाङ्गिक्षालिन्यै नमः
वरायै नमः
कामधेन्वन्नसन्तुष्टायै नमः
मातुलुङ्करे धृतायै नमः
दिव्यचन्दनसंस्थायै नमः
श्रियै नमः

११०

मूलकासुरमर्दिन्यै नमः

॥इति श्री-आनन्दरामायणे श्री-सीताष्टोत्तरशतनामावलिः सम्पूर्णा॥

॥हनुमदष्टोत्तरशतनामावलिः ॥

आञ्जनेयाय नमः
महावीराय नमः
हनूमते नमः
मारुतात्मजाय नमः
तत्त्वज्ञानप्रदाय नमः
सीतादेवीमुद्राप्रदायकाय नमः
अशोकवनिकाच्छेत्रे नमः
सर्वमायाविभञ्जनाय नमः
सर्वबन्धविमोक्त्रे नमः

रक्षोविध्वंसकारकाय नमः १०
परविद्यापरीहर्त्रे नमः
परशौर्यविनाशनाय नमः
परमन्त्रनिराकर्त्रे नमः
परयन्त्रप्रभेदकाय नमः
सर्वग्रहविनाशिने नमः
भीमसेनसहायकृते नमः
सर्वदुःखहराय नमः
सर्वलोकचारिणे नमः

मनोजवाय नमः		वानराय नमः
पारिजातद्रुमूलस्थाय नमः	२०	केसरीसुताय नमः
सर्वमन्त्रस्वरूपवते नमः		सीताशोकनिवारणाय नमः
सर्वतत्रस्वरूपिणे नमः		अञ्जनागर्भसम्भूताय नमः
सर्वयन्त्रात्मकाय नमः		बालार्कसद्वशाननाय नमः
कपीश्वराय नमः		विभीषणप्रियकराय नमः
महाकायाय नमः		दशग्रीवकुलान्तकाय नमः
सर्वरोगहराय नमः		लक्ष्मणप्राणदात्रे नमः
प्रभवे नमः		वज्रकायाय नमः
बलसिद्धिकराय नमः		महाद्युतये नमः
सर्वविद्यासम्पत्प्रदायकाय नमः		चिरञ्जीविने नमः
कपिसेनानायकाय नमः	३०	रामभक्ताय नमः
भविष्यच्चतुराननाय नमः		दैत्यकार्यविधातकाय नमः
कुमारब्रह्मचारिणे नमः		अक्षहन्त्रे नमः
रक्तकुण्डलदीप्तिमते नमः		काश्चनाभाय नमः
चञ्चलद्वालसन्नद्ध-		पञ्चवक्राय नमः
लम्बमानशिखोऽवलाय नमः		महातपसे नमः
गन्धर्वविद्यातत्त्वज्ञाय नमः		लङ्घिणीभञ्जनाय नमः
महाबलपराक्रमाय नमः		श्रीमते नमः
कारागृहविमोक्त्रे नमः		सिंहिकाप्राणभञ्जनाय नमः
शृङ्खलाबन्धमोचकाय नमः		गन्धमादनशैलस्थाय नमः
सागरोत्तारकाय नमः		लङ्घापुरविदाहकाय नमः
प्राज्ञाय नमः	४०	सुग्रीवसचिवाय नमः
रामदूताय नमः		धीराय नमः
प्रतापवते नमः		शूराय नमः

दैत्यकुलान्तकाय नमः		दृढब्रताय नमः
सुरार्चिताय नमः		कालनेमिप्रमथनाय नमः ९०
महातेजसे नमः	७०	हरिमर्कटमर्कटाय नमः
रामचूडामणिप्रदाय नमः		दान्ताय नमः
कामरूपिणे नमः		शान्ताय नमः
पिङ्गलाक्षाय नमः		प्रसन्नात्मने नमः
वर्धिमैनाकपूजिताय नमः		शतकण्ठमदापहृते नमः
कबलीकृतमार्तण्डमण्डलाय नमः		योगिने नमः
विजितेन्द्रियाय नमः		रामकथालोलाय नमः
रामसुश्रीवसन्धात्रे नमः		सीतान्वेषणपण्डिताय नमः
महिरावणमर्दनाय नमः		वज्रदंष्ट्राय नमः
स्फटिकाभाय नमः		वज्रनखाय नमः १००
वागधीशाय नमः	८०	रुद्रवीर्यसमुद्भवाय नमः
नवव्याकृतिपण्डिताय नमः		इन्द्रजित्प्रहितामोघ-
चतुर्बाहवे नमः		ब्रह्मास्त्रविनिवारकाय नमः
दीनबन्धवे नमः		पार्थध्वजाग्रसंवासिने नमः
महात्मने नमः		शरपञ्चरहेलकाय नमः
भक्तवत्सलाय नमः		दशबाहवे नमः
सञ्जीवननगाहर्त्रे नमः		लोकपूज्याय नमः
शुचये नमः		जाम्बवत्प्रीतिवर्घनाय नमः
वाग्मिने नमः		सीतासमेतश्रीराम-
		पादसेवाधुरन्धराय नमः

॥इति श्री-हनुमदष्टोत्तरशतनामावलिः सम्पूर्णा॥

॥ हनुमदृष्टेतरशतनामावलिः ॥

हनुमते नमः		अशोक-वनिका-च्छेदिने नमः
अञ्जना-सूनवे नमः		सीता-वात्सल्य-भाजनाय नमः
धीमते नमः		विषीदद-भूमि-तनयार्पित-
केसरि-नन्दनाय नमः		रामाङ्गुलीयकाय नमः
वातात्मजाय नमः		चूडामणि-समानेत्रे नमः
वर-गुणाय नमः		राम-दुःखापहारकाय नमः
वानरेन्द्राय नमः		अक्ष-हत्रे नमः
विरोचनाय नमः		विक्षतारये नमः
सुग्रीव-सचिवाय नमः	१०	तृणीकृत-दशाननाय नमः
श्रीमते नमः		कुल्या-कल्प-महाभ्योधये नमः
सूर्य-शिष्याय नमः		सिंहिका-प्राण-नाशनाय नमः
सुख-प्रदाय नमः		सुरसा-विजयोपाय-वेत्रे नमः
ब्रह्म-दत्त-वराय नमः		सुर-वरार्चिताय नमः
ब्रह्म-भूताय नमः		जाम्बवन्तु-माहात्म्याय नमः
ब्रह्मर्षि-सन्तुताय नमः		जीविताहत-लक्ष्मणाय नमः
जितेन्द्रियाय नमः		जम्बुमालि-रिपवे नमः
जितारातये नमः		जम्भ-वैरि-साध्वस-नाशनाय नमः
राम-दूताय नमः		अस्त्रावध्याय नमः
रणोत्कटाय नमः	२०	राक्षसारये नमः
सञ्जीवनी-समाहर्त्रे नमः		सेनापति-विनाशनाय नमः
सर्व-सैन्य-प्रहर्षकाय नमः		लङ्घापुर-प्रदग्धे नमः
रावणाकम्प्य-सौमित्रि-नयन-स्फुट-		वालानल-सुशीतलाय नमः
भक्तिमते नमः		वानर-प्राण-सन्दात्रे नमः

वालि-सूनु-प्रियङ्कराय नमः		अन्नदाय नमः	७०
महारूप-धराय नमः		वसुदाय नमः	
मान्याय नमः		वाग्मिने नमः	
भीमाय नमः		ज्ञान-दाय नमः	
भीम-पराक्रमाय नमः	५०	वत्सलाय नमः	
भीम-दर्प-हराय नमः		वशिने नमः	
भक्त-वत्सलाय नमः		वशीकृताखिल-जगते नमः	
भर्त्सिताशराय नमः		वरदाय नमः	
रघु-वंश-प्रिय-कराय नमः		वानराकृतये नमः	
रण-धीराय नमः		भिक्षु-रूप-प्रतिच्छन्नाय नमः	
रयाकराय नमः		अभीति-दाय नमः	८०
भरतार्पित-सन्देशाय नमः		भीति-वर्जिताय नमः	
भगवच्छिष्ट-विग्रहाय नमः		भूमी-धर-हराय नमः	
अर्जुन-ध्वज-वासिने नमः		भूति-दायकाय नमः	
तर्जिताशर-नायकाय नमः	६०	भूत-सन्तुताय नमः	
महते नमः		भुक्ति-मुक्ति-प्रदाय नमः	
महा-मधुर-वाचे नमः		भूमे नमः	
महात्मने नमः		भुज-निर्जित-राक्षसाय नमः	
मातरिष्य-जाय नमः		वाल्मीकि-स्तुत-माहात्म्याय नमः	
मरुन्तुताय नमः		विभीषण-सुहृदे नमः	
महोदार-गुणाय नमः		विभवे नमः	९०
मधु-वन-प्रियाय नमः		अनुकम्पा-निधये नमः	
महा-धैर्याय नमः		पम्पा-तीर-चारिणे नमः	
महा-वीर्याय नमः		प्रतापवते नमः	
मिहिराधिक-कान्तिमते नमः		ब्रह्मास्त्र-हत-रामादि-जीवनाय नमः	

ब्रह्म-वत्सलाय नमः		बल-वीर्य-गुणाधिकाय नमः
जय-वार्ताहराय नमः		रावणालय-मर्दिने नमः
जेत्रे नमः		राम-पादाङ्ग-वाहकाय नमः
जानकी-शोक-नाशनाय नमः		राम-नाम-लसद्-वक्राय नमः
जानकी-राम-साहित्य-कारिणे नमः		रामायण-कथादत्ताय नमः
जन-सुख-प्रदाय नमः	१००	राम-स्वरूप-विलसन्मानसाय नमः
बहु-योजन-गन्त्रे नमः		राम-वल्लभाय नमः
		१०८

इत्थम् अष्टोत्तर-शतं नामां वातात्मजस्य यः।
अनुसन्ध्यं पठेत् तस्य मारुतिः सम्प्रसीदति।
प्रसन्ने मारुतौ रामो भुक्ति-मुक्ती प्रयच्छति॥

॥इति ब्रह्मयामले रामरहस्ये प्रोक्ता श्री-हनुमद्-अष्टोत्तरशत-नामावलिः
सम्पूर्णा॥

॥उत्तराङ्ग-पूजा ॥

वनस्पति-रसोद्भूतो गन्धाढ्यो धूप उत्तमः।
रामचन्द्र महीपाल धूपोऽयं प्रतिगृह्यताम्॥

श्री-सीता-लक्ष्मण-भरत-शत्रुघ्न-हनुमत्-समेत-श्री-रामचन्द्र-परब्रह्मणे नमः
धूपम् आग्रापयामि।

ज्योतिषां पतये तुभ्यं नमो रामाय वेधसे।
गृहाण मङ्गलं दीपं त्रैलोक्य-तिमिरापहम्॥

श्री-सीता-लक्ष्मण-भरत-शत्रुघ्न-हनुमत्-समेत-श्री-रामचन्द्र-परब्रह्मणे नमः
अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।
ओं भूर्भुवस्सुवः + ब्रह्मणे स्वाहा।

इदं दिव्यान्नम् अमृतं रसैः पष्ठिः समन्वितम्।
रामचन्द्रेश नैवेद्यं सीतेश प्रतिगृह्यताम्॥

श्री-सीता-लक्ष्मण-भरत-शत्रुघ्न-हनुमत्-समेत-श्री-रामचन्द्र-परब्रह्मणे नमः
नैवेद्यं निवेदयामि। मध्ये मध्ये पानीयं समर्पयामि। निवेदनोत्तरम्
आचमनीयं समर्पयामि।

नागवल्ली-दलैर्युक्तं पूर्णी-फल-समन्वितम्।
ताम्बूलं गृह्यतां राम कर्पूरादि-समन्वितम्॥

श्री-सीता-लक्ष्मण-भरत-शत्रुघ्न-हनुमत्-समेत-श्री-रामचन्द्र-परब्रह्मणे नमः
कर्पूरताम्बूलं समर्पयामि।

मङ्गलार्थं महीपाल नीराजनमिदं हरे।
सङ्घाण जगन्नाथ रामचन्द्र नमोऽस्तु ते॥

श्री-सीता-लक्ष्मण-भरत-शत्रुघ्न-हनुमत्-समेत-श्री-रामचन्द्र-परब्रह्मणे नमः
समस्त-अपराध-क्षमापणार्थं समस्त-दुरित-उपशान्त्यर्थं
समस्त-सन्मङ्गल-अवास्थर्थं कर्पूर-नीराजनं दर्शयामि। रक्षां धारयामि।

कल्पवृक्ष-समुद्भूतैः पुरुहूतादिभिः सुमैः।
पुष्पाञ्जलिं ददाम्यद्य पूजिताय आशर-द्विषे॥

योऽपां पुष्पं वेदं। पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति।
चन्द्रमा वा अपां पुष्पम्। पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति।
य एवं वेदं। योऽपामायतनं वेदं। अयतनवान् भवति।

ॐ तद्वृह्म। ॐ तद्वायुः। ॐ तदात्मा।
ॐ तथस्त्यम्। ॐ तथस्वर्म्। ॐ तत्पुरोर्नमः॥

अन्तश्चरति भूतेषु गुहायां विश्वमूर्तिषु।

त्वं यज्ञस्त्वं वषट्कारस्त्वमिन्द्रस्त्वः

रुद्रस्त्वं विष्णुस्त्वं ब्रह्म त्वं प्रजापतिः।

त्वं तंदाप् आपो ज्योती रसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवः सुवरोम्॥

श्री-सीता-लक्ष्मण-भरत-शत्रुघ्न-हनुमत्-समेत-श्री-रामचन्द्र-परब्रह्मणे नमः
वेदोक्तमन्त्रपुष्पाङ्गिलिं समर्पयामि।

मन्दाकिनी-समुद्भूत-काश्चनाभा-सज्जा विभो।

सम्मानिताय शक्रेण स्वर्ण-पुष्पं ददामि ते॥

श्री-सीता-लक्ष्मण-भरत-शत्रुघ्न-हनुमत्-समेत-श्री-रामचन्द्र-परब्रह्मणे नमः
स्वर्ण-पुष्पम् समर्पयामि।

चराचरं व्याप्तुवन्तम् अपि त्वां रघु-नन्दन।

प्रदक्षिणं करोम्यद्य मदग्रे मूर्ति-संयुतम्॥

श्री-सीता-लक्ष्मण-भरत-शत्रुघ्न-हनुमत्-समेत-श्री-रामचन्द्र-परब्रह्मणे नमः
प्रदक्षिणं करोमि।

ध्येयं सदा परिभव-घ्रम् अभीष्ट-दोहं

तीर्थास्पदं शिव-विरिच्छि-नुतं शरण्यम्।

भृत्यार्ति-हं प्रणत-पाल-भवाव्यि-पोतं

वन्दे महापुरुष ते चरणारविन्दम्॥

त्यक्ता सुदुस्त्यज-सुरेष्पित-राज्य-लक्ष्मीं

धर्मिष्ठ आर्य-वचसा यदगाद् अरण्यम्।

माया-मृगं दयितयेष्पितम् अन्वधावत्

वन्दे महापुरुष ते चरणारविन्दम्॥

साङ्गोपाङ्गाय साराय जगतां सनकादिभिः।

वन्दिताय वरेण्याय राघवाय नमो नमः ॥

श्री-सीता-लक्ष्मण-भरत-शत्रुघ्न-हनुमत्-समेत-श्री-रामचन्द्र-परब्रह्मणे नमः
नमस्कारान् समर्पयामि।

॥ प्रार्थना ॥

त्वमक्षरोऽसि भगवन् व्यक्ताव्यक्त-स्वरूप-धृत्।
यथा त्वं रावणं हत्वा यज्ञ-विघ्न-करं खलम्।
लोकान् रक्षितवान् राम तथा मन्मानसाश्रयम्॥१॥

रजस्तमश्च निर्हत्य त्वत्पूजालस्य-कारकम्।
सत्त्वम् उद्रेचय विभो त्वत्पूजादर-सिद्धये॥२॥

विभूतिं वर्षय गृहे पुत्रपौत्राभिवृद्धिकृत्।
कल्याणं कुरु मे नित्यं कैवल्यं दिश चान्ततः॥३॥

विधितोऽविधितो वाऽपि या पूजा क्रियते मया।
तां त्वं सन्तुष्टहृदयो यथावद् विहितामिव॥४॥

स्वीकृत्य परमेशान मात्रा मे सह सीतया।
लक्ष्मणादिभिरप्यत्र प्रसादं कुरु मे सदा॥५॥

प्रार्थनाः समर्पयामि॥

हनुमत्कृतं श्री-सीता-राम-स्तोत्रम्

अयोध्या-पुर-नेतारं मिथिला-पुर-नायिकाम्।
इक्ष्वाकूणाम् अलङ्कारं वैदेहानाम् अलङ्किंयाम्॥१॥

रघूणां कुल-दीपं च निमीनां कुल-दीपिकाम्।
सूर्य-वंश-समुद्भूतं सोम-वंश-समुद्भवाम्॥२॥

पुत्रं दशरथस्यापि पुत्रीं जनक-भूपतेः।
वसिष्ठ-अनुमताचारं शतानन्द-मतानुगाम्॥३॥

कौसल्या-गर्भ-सम्भूतं वेदि-गर्भोदितां स्वयम्।
पुण्डरीक-विशालाक्षं स्फुरद-इन्दीवरेक्षणाम्॥४॥

चन्द्र-कान्त-आननाम्बोजं चन्द्रबिम्ब-उपमाननाम्।
मत्त-मातङ्ग-गमनं मत्त-सारस-गामिनीम्॥५॥

चन्दनार्द्ध-भुजा-मध्यं कुङ्कुमाक्त-कुच-स्थलीम्।
चापालङ्कृत-हस्ताङ्गं पद्मालङ्कृत-पाणिकाम्॥६॥

शरणागतगोपारं प्रणिपातप्रसादिकाम्।
ताली-दल-श्यामलाङ्गं तप-चामीकर-प्रभाम्॥७॥

दिव्य-सिंहासनारुढं दिव्य-स्त्रग-वस्त्र-भूषणाम्।
अनुक्षणं कटाक्षाभ्याम् अन्योन्य-ईक्षण-काङ्क्षिणौ॥८॥

अन्योन्य-सदृशाकारौ त्रैलोक्य-गृह-दम्पती।
इमौ युवां प्रणम्याहं भजाम्यद्य कृतार्थताम्॥९॥

अनया स्तोति यः स्तुत्या रामं सीतां च भक्तिः।
तस्य तौ तनुतां प्रीतौ सम्पदः सकला अपि॥१०॥

इतीदं रामचन्द्रस्य जानक्याश्च विशेषतः।
कृतं हनुमता पुण्यं स्तोत्रं सद्यो विमुक्ति-दम्।
यः पठेत्प्रातरुत्थाय सर्वान् कामानवाप्नुयात्॥११॥

॥इति श्री-हनूमत्कृतं श्री-सीतारामस्तोत्रं सम्पूर्णम्॥

एकातपत्रच्छायायां शासिताशेषभूमिका।
मम छत्रमिदं रत्नजालकं राम गृह्यताम्॥

छत्रम् समर्पयामि।

रक्षोराजानुजाभ्यां ते कृतं चामरसेवया।
वीजंयेऽहं कराभ्यां ते चामरद्वयमादरात्॥

चामरम् वीजयामि।

रामायणं साधु गीतं सुताभ्यां श्रुतवानसि।
मयाऽपि गीयमानं ते स्तोत्रं चित्ताय रोचताम्॥

गीतम् गायामि।

वीणावेणुमृदङ्गादिवाद्यैस्त्वां प्रीणयाम्यहम्।
मददम्भाहङ्कृतीनां नाशको भव राघव॥

वाद्यम् घोषयामि।

आरुह्य सीतया सार्धं दत्तामान्दोलिकां मया।
विभाहि भूषितो राम मत्कृते पूजनोत्सवे॥

आन्दोलिकां समर्पयामि।

मया कल्पितपल्ल्याणं महान्तं मम घोटकम्।
मदंसे चरणं न्यस्य मुदाऽरोह रघूत्तम॥

अश्वान् आरोहयामि।

गजेन महताऽयान्तमाकाङ्क्षन्ति स्म नागराः।
द्रष्टुं त्वां मगजे भाहि दृष्ट्वा नन्देयमप्यहम्॥

गजान् आरोहयामि।

समस्तराजोपचारदेवोपचारपूजाः समर्पयामि।

मनसा वचसा कायेनागसां शतमन्वहम्।
धियाऽधिया च रचये क्षमस्व सहजक्षम॥

आवाहनं न जानामि न जानामि विसर्जनम्।
पूजाविधिं न जानामि क्षमस्व पुरुषोत्तम॥

॥ अर्घ्य-प्रदानम् ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविद्वोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्या ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

ममोपात्त + प्रीत्यर्थम् अद्य पूर्वोक्त + शुभतिथौ श्रीरामचन्द्रपूजान्ते
अर्घ्यप्रदानं करिष्ये (इति सङ्कल्प्य)।

राम रात्रिश्वराराते क्षीरमध्वाज्यकल्पितम्।
पूजान्ते इर्घ्यं मया दत्तं स्वीकृत्य वरदो भव॥

श्री-सीता-लक्ष्मण-भरत-शत्रुघ्न-हनुमत्-समेत-श्री-रामचन्द्र-परब्रह्मणे नमः
इदमर्घ्यं इदमर्घ्यं इदमर्घ्यम्॥

अनेनार्घ्यप्रदानेन श्री-सीता-लक्ष्मण-भरत-शत्रुघ्न-हनुमत्-समेत-श्री-रामचन्द्रः
प्रीयताम्।

हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमबीजं विभावसोः।
अनन्तपुण्यफलदम् अतः शान्तिं प्रयच्छ मे॥

श्री-रामनवमी-पुण्यकाले अस्मिन् मया क्रियमाण-श्रीरामपूजायां
यद्देयमुपायनदानं तत्प्रतिनिधित्वेन हिरण्यं

श्री-सीता-लक्ष्मण-भरत-शत्रुघ्न-हनुमत्-समेत-श्री-रामचन्द्र-प्रीतिं कामयमानः
मनसोद्दिष्टाय ब्राह्मणाय सम्प्रददे नमः न मम।

अनया पूजया श्री-सीता-लक्ष्मण-भरत-शत्रुघ्न-हनुमत्-समेत-श्री-रामचन्द्रः
प्रीयताम्।

॥ विसर्जनम् ॥

यस्य स्मृत्या च नामोक्त्या तपः-पूजा-क्रियादिषु।
न्यूनं सम्पूर्णतां याति सद्यो वन्दे तमच्युतम्॥

इदं ब्रतं मया देव कृतं प्रीत्यै तव प्रभो।
न्यूनं सम्पूर्णतां यातु त्वत्सादाज्ञनार्द्धन॥

अस्मात् बिन्बात् श्री-सीता-लक्ष्मण-भरत-शत्रुघ्न-हनुमत्-समेत-श्री-रामचन्द्रं
यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि।

(अक्षतानर्पित्वा देवमुत्सर्जयेत्।)

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा
बुद्ध्याऽऽत्मना वा प्रकृतेः स्वभावात्।

करोमि यद्यत् सकलं परस्मै

नारायणायेति समर्पयामि॥

अनया पूज्या श्री-सीता-लक्ष्मण-भरत-शत्रुघ्न-हनुमत्-समेत-श्री-रामचन्द्रः

प्रीयताम्।

ॐ तत्सद्विद्यार्पणमस्तु।



॥ श्री-शङ्कर-भगवत्पाद-पूजा ॥

॥ पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा ॥

(आचम्य)

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

(अप उपस्पृश्य, पुष्पाक्षतान् गृहीत्वा)

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा

श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं करिष्यमाणस्य कर्मणः

अविघ्नेन परिसमाप्यर्थम् आदौ विघ्नेश्वरपूजां करिष्ये।

ॐ गणानां त्वा गणपति ९ हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।
ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पतु आ नः शृण्वन्तुतिभिः सीद् सादनम्॥

अस्मिन् हरिद्राबिम्बे महागणपतिं ध्यायामि, आवाहयामि।

ॐ महागणपतये नमः आसनं समर्पयामि।

पादयोः पाद्यं समर्पयामि। हस्तयोरर्ध्यं समर्पयामि।

आचमनीयं समर्पयामि।

ॐ भूर्भुवस्सुवः। शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि।

स्नानानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वस्त्रार्थमक्षतान् समर्पयामि।

यज्ञोपवीताभरणार्थं अक्षतान् समर्पयामि।

दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि।

गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।

पुष्पमालिकां समर्पयामि। पुष्टैः पूजयामि।

॥ अर्चना ॥

- | | |
|---------------------|--------------------------|
| १. ॐ सुमुखाय नमः | ९. ॐ धूमकेतवे नमः |
| २. ॐ एकदन्ताय नमः | १०. ॐ गणाध्यक्षाय नमः |
| ३. ॐ कपिलाय नमः | ११. ॐ फालचन्द्राय नमः |
| ४. ॐ गजकर्णकाय नमः | १२. ॐ गजाननाय नमः |
| ५. ॐ लम्बोदराय नमः | १३. ॐ वक्रतुण्डाय नमः |
| ६. ॐ विकटाय नमः | १४. ॐ शूर्पकर्णाय नमः |
| ७. ॐ विघ्नराजाय नमः | १५. ॐ हेरम्बाय नमः |
| ८. ॐ विनायकाय नमः | १६. ॐ स्कन्दपूर्वजाय नमः |

नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि॥

धूपमाघ्रापयामि।

अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।

नैवेद्यम्।

ताम्बूलं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वक्रतुण्डमहाकाय कोटिसूर्यसमप्रभा
अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा॥

प्रार्थनाः समर्पयामि।

अनन्तकोटिप्रदक्षिणमस्कारान् समर्पयामि।

छत्रचामरादिसमस्तोपचारान् समर्पयामि।

॥ प्रधान-पूजा — श्री-शङ्कर-भगवत्पाद-पूजा ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्या ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

॥ सङ्कल्पः ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं शुभे शोभने मुहूर्ते अद्य ब्रह्मणः द्वितीयपरार्धे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोः दक्षिणे पार्श्वे शकाद्बे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिकाणां प्रभवादीनां पष्ठ्याः संवत्सराणां मध्ये ()^{१३} नाम संवत्सरे उत्तरायणे वसन्तऋतौ मेष/वृषभ-वैशाख-मासे शुक्लपक्षे पञ्चम्यां शुभतिथौ (इन्दु / भौम / बुध / गुरु / भृगु / स्थिर / भानु) वासरयुक्तायाम् (आद्रा/?)^{१४}-नक्षत्र ()^{१५} योग () करण-युक्तायां च एवं गुण विशेषण विशिष्टायाम् अस्यां पञ्चम्यां शुभतिथौ श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थम्

- उत्तराषाढा-नक्षत्रे धनूराशौ आविर्भूतानां श्रीमत्-शङ्कर-विजयेन्द्र-सरस्वती-श्रीपादानां, शतभिषड्-नक्षत्रे कुम्भ-राशौ आविर्भूतानां श्रीमत्-सत्य-चन्द्रशेखरेन्द्र-सरस्वती-श्रीपादानाम् अस्माकं जगद्गुरुणां दीर्घ-आयुः-आरोग्य-सिद्ध्यर्थं,
- तैः सङ्कल्पितानां सर्वेषां लोक-क्षेमार्थ-कार्याणां वेद-शास्त्रादि-सम्प्रदाय-पोषण-कार्याणां विविध-क्षेत्र-यात्रायाश्च अविघ्नतया सम्पूर्त्यर्थं
- कामकोटि-गुरु-परम्परायां कामकोटि-भक्ति-जनानाम् अचञ्चल-भावशुद्ध-दृढतर-भक्ति-सिद्ध्यर्थं, परस्पर-ऐकमत्य-सिद्ध्यर्थं

^{१३}पृष्ठं ६३९ पश्यताम्

^{१४}पृष्ठं ६४९ पश्यताम्

^{१५}पृष्ठं ६५० पश्यताम्

- भारतीयानां महाजनानां विघ्न-निवृत्ति-पूर्वक-सत्कार्य-प्रवृत्ति-द्वारा ऐहिक-आमुष्मिक-अभ्युदय-प्राप्त्यर्थम्, असत्कार्येभ्यः निवृत्यर्थ
- भारतीयानां सन्ततेः सनातन-सम्प्रदाये श्रद्धा-भक्त्योः अभिवृद्ध्यर्थ
- सर्वेषां द्विपदां चतुष्पदाम् अन्येषां च प्राणि-वर्गाणाम् आरोग्य-युक्त-सुख-जीवन-अवास्थर्थम्
- अस्माकं सहकुटुम्बानां क्षेमस्थैर्य-धैर्य-वीर्य-विजय-आयुरारोग्य-ऐश्वर्याभिवृद्ध्यर्थम् धर्मार्थकाममोक्षचतुर्विधफलपुरुषार्थसिद्ध्यर्थं पुत्रपौत्राभिवृद्ध्यर्थम् इष्टकाम्यार्थसिद्ध्यर्थं विवेक-वैराग्य-सिद्ध्यर्थम् मम इहजन्मनि पूर्वजन्मनि जन्मान्तरे च सम्पादितानां ज्ञानाज्ञानकृतमहापातकचतुष्टय-व्यतिरिक्तानां रहस्यकृतानां प्रकाशकृतानां सर्वेषां पापानां सद्य अपनोदनद्वारा सकल-पापक्षयार्थं

श्रीमत्-शङ्करभगवत्पाद-प्रीत्यर्थं श्री-शङ्कर-जयन्ती-महोत्सवे यथाशक्ति-ध्यान-आवाहनादि-षोडशोपचारैः श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्य-पूजां करिष्ये। तदङ्गं कलशपूजां च करिष्ये।

श्रीविघ्नेश्वराय नमः यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि।
(गणपति-प्रसादं शिरसा गृहीत्वा)

॥ आसन-पूजा ॥

पृथिव्या मेरुपृष्ठ ऋषिः। सुतलं छन्दः। कूर्मो देवता॥

पृथिव्य त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता।
त्वं च धारय मां देवि पवित्रं चासनं कुरु॥

॥ घण्टा-पूजा ॥

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम्।
घण्टारवं करोम्यादौ देवताऽऽह्नकारणम्॥

॥ कलश-पूजा ॥

ॐ कलशाय नमः दिव्यगन्धान् धारयामि।

गङ्गे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति।
नर्मदे सिन्धुकावेरि जलेऽस्मिन् सत्रिधिं कुरु॥

ॐ गङ्गायै नमः। ॐ यमुनायै नमः। ॐ गोदावर्यै नमः। ॐ सरस्वत्यै नमः।

ॐ नर्मदायै नमः। ॐ सिन्धवे नमः। ॐ कावेर्यै नमः।

ॐ सप्तकोटिमहातीर्थान्यावाहयामि।

(अथ कलशं स्पृष्ट्वा जपं कुर्यात्)

आपो वा इदं सर्वं विश्वं भूतान्यापः प्राणा वा आपः पशवः
आपोऽन्नमापोऽमृतमापः सम्राट्यापो विराट्यापः स्वराट्यापश्छन्दांस्यापो
ज्योतींस्यापो यजूङ्स्यापः सूत्यमापः सर्वा देवता आपो भूर्भुवः सुवरापु
ओम्॥

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः।
मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः॥

कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा।
ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोऽप्यर्थर्वणः।
अङ्गेश्च सहिताः सर्वे कलशाम्बुसमाश्रिताः॥

सर्वे समुद्राः सरितः तीर्थानि च हदा नदाः।
आयान्तु श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्याः पूजार्थं दुरितक्षयकारकाः॥

ॐ भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवः।

(इति कलशजलेन सर्वोपकरणानि आत्मानं च प्रोक्ष्य।)

॥ आत्म-पूजा ॥

ॐ आत्मने नमः, दिव्यगन्धान् धारयामि।

- | | |
|----------------------|----------------------|
| १. ॐ आत्मने नमः | ४. ॐ जीवात्मने नमः |
| २. ॐ अन्तरात्मने नमः | ५. ॐ परमात्मने नमः |
| ३. ॐ योगात्मने नमः | ६. ॐ ज्ञानात्मने नमः |

समस्तोपचारान् समर्पयामि।

देहो देवालयः प्रोक्तो जीवो देवः सनातनः।
त्यजेदज्ञाननिर्माल्यं सोऽहं भावेन पूजयेत्॥

॥ पीठ-पूजा ॥

- | | |
|-----------------------|-------------------------|
| १. ॐ आधारशक्तयै नमः | ८. ॐ रत्नवेदिकायै नमः |
| २. ॐ मूलप्रकृत्यै नमः | ९. ॐ स्वर्णस्तम्भाय नमः |
| ३. ॐ आदिकूर्माय नमः | १०. ॐ श्वेतच्छत्राय नमः |
| ४. ॐ आदिवराहाय नमः | ११. ॐ कल्पकवृक्षाय नमः |
| ५. ॐ अनन्ताय नमः | १२. ॐ क्षीरसमुद्राय नमः |
| ६. ॐ पृथिव्यै नमः | १३. ॐ सितचामराभ्यां नमः |
| ७. ॐ रत्नमण्डपाय नमः | १४. ॐ योगपीठासनाय नमः |

॥ गुरु-ध्यानम् ॥

गुरुब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
गुरुः साक्षात् परं ब्रह्म तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

॥ षोडशोपचार-पूजा ॥

॥ प्रधान-पूजा ॥

श्रुति-स्मृति-पुराणानाम् आलयं करुणालयम्।
नमामि भगवत्पाद-शङ्करं लोक-शङ्करम्॥

श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्यान् ध्यायामि।

अज्ञानान्तर्गहन-पतितान् आत्म-विद्योपदेशैः

त्रातुं लोकान् भव-दव-शिखा-ताप-पापच्यमानान्।
मुखा मौनं वट-विटपिनो मूलतो निष्पतन्ती
शम्भोर्मूर्तिश्वरति भुवने शङ्कराचार्य-रूपा॥

नमस्ते रुद्र मुन्यवं उतो तु इषवे नमः। नमस्ते अस्तु धन्वने ब्रह्म्यामुत ते
नमः॥

ॐ ह्रीं नमः शिवाय। सुद्योजातं प्रपद्यामि।

यमाश्रिता गिरां देवी नन्दयत्यात्म-संश्रितान्।
तमाश्रये श्रिया जुष्टं शङ्करं करुणा-निधिम्॥

श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्यान् आवाहयामि।

या तु इषुः शिवतमा शिवं ब्रह्मवं ते धनुः। शिवा शरव्या या तव तया नो
रुद्र मृडय॥

ॐ ह्रीं नमः शिवाय। सुद्योजाताय वै नमो नमः।

श्री-गुरुं भगवत्पादं शरण्यं भक्त-वत्सलम्।
शिवं शिव-करं शुद्धम् अप्रमेयं नमाम्यहम्॥

श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्यभ्यो नमः, आसनं समर्पयामि।

नित्यं शुद्धं निराकारं निराभासं निरञ्जनम्।
नित्य-बोधं चिदानन्दं गुरुं ब्रह्म नमाम्यहम्॥

श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, स्वागतं व्याहरामि। पूर्ण-कुम्भं
समर्पयामि।

या ते रुद्र शिवा तनूरधोराऽपापकाशिनी। तया नस्तुनुवा शन्तमया
गिरिशन्ताभिचांकशीहि॥

ॐ ह्रीं नमः शिवाय। भवे भवे नाति भवे भवस्व माम्।

सर्व-तत्र-स्व-तत्राय सदात्माद्वैत-रूपिणे।

श्रीमते शङ्करार्याय वेदान्त-गुरवे नमः॥

श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, पाद्यं समर्पयामि।

यामिषु गिरिशन्तु हस्ते बिभूर्ष्यस्तवे। शिवां गिरित्र तां कुरु मा हिंसीः
पुरुषं जगत्॥

ॐ ह्रीं नमः शिवाय। भवोद्भवाय नमः॥

वेदान्तार्थाभिधानेन सर्वानुग्रह-कारिणम्।

यति-रूप-धरं वन्दे शङ्करं लोक-शङ्करम्॥

श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, अर्घ्यं समर्पयामि।

शिवेन वचंसा त्वा गिरिशाच्छावदामसि। यथा नः सर्वमिञ्जगंदयुक्ष्मं
सुमना असत्॥

ॐ ह्रीं नमः शिवाय। वामदेवाय नमः।

संसाराभ्यि-निषण्णाज्ञ-निकर-प्रोद्दिधीर्षया।

कृत-संहननं वन्दे भगवत्पाद-शङ्करम्॥

श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, आचमनीयं समर्पयामि।

श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, मधुपर्कं समर्पयामि।

अध्यंवोचदधिवृक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक्। अहीङ्कृ श्रु सर्वाङ्गमय-न्यसर्वांश्च
यातुधान्यः॥

ॐ ह्रीं नमः शिवाय। ज्येष्ठायु नमः।

यत्-पाद-पङ्कज-ध्यानात् तोटकाद्या यतीश्वराः।
बभूवुस्तादृशं वन्दे शङ्करं षण्मतेश्वरम्॥

श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, स्नपयामि।
(श्रीरुद्र-चमक-पुरुषसूक्त-उपनिषद्धिः स्नापयित्वा) स्नानानन्तरम् आचमनीयं
समर्पयामि।

असौ यस्ताम्रो अरुण उत ब्रुः सुमङ्गलः। ये चेमाऽ रुद्रा अभितो दिक्षु
श्रिताः संहस्रशोऽवैषाऽ हेडँ ईमहे॥
ॐ ह्रीं नमः शिवाय। श्रेष्ठायु नमः।

नमः श्री-शङ्कराचार्य-गुरवे शङ्करात्मने।
शरीरिणां शङ्कराय शङ्कर-ज्ञान-हेतवे॥

श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, वस्त्रं समर्पयामि।

असौ योऽवृसर्पति नीलंग्रीवो विलोहितः। उतैनं गोपा अदृशश्रद्धशनुदहार्यः।
उतैनुं विश्वा भूतानि स दृष्टो मृडयोति नः॥
ॐ ह्रीं नमः शिवाय। रुद्रायु नमः।

हर-लीलावताराय शङ्कराय वरौजसे।
कैवल्य-कलना-कल्प-तरवे गुरवे नमः॥

श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, यज्ञोपवीतं समर्पयामि।
प्रचार्य सर्व-लोकेषु सञ्चार्य हृदयाम्बुजे।
विचार्य सर्व-वेदान्तैः आचार्य शङ्करं भजे॥

श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, भस्मोद्धूलनं रुद्राक्ष-मालिकां च
समर्पयामि।

नमो अस्तु नीलंग्रीवाय सहस्राक्षाय मीदुषैँ। अथो ये अस्य सत्वानोऽहं
तेभ्योऽकरं नमः॥

ॐ ह्रीं नमः शिवाय। कालाय नमः।

याऽनुभूतिः स्वयं-ज्योतिः आदित्येशान-विग्रहा।
शङ्कराख्या च तं नौमि सुरेश्वर-गुरुं परम्॥

श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, दिव्य-परिमल-गन्धान् धारयामि।

गन्धस्योपरि हरिद्रा-कुङ्कुमं समर्पयामि।

आनन्द-घनमद्वन्द्वं निर्विकारं निरञ्जनम्।

भजेऽहं भगवत्पादं भजतामभय-प्रदम्॥

श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, दण्डं समर्पयामि।

प्र मुञ्च धन्वंनुस्त्वमुभयोरार्लियोऽर्ज्याम्। याश्वं ते हस्तं इषवः परा ता भंगवो
वप॥

ॐ ह्रीं नमः शिवाय। कलंविकरणाय नमः।

तं वन्दे शङ्कराचार्यं लोक-त्रितय-शङ्करम्।

सत्-तर्क-नखरोद्दीर्ण-वावदूक-मतङ्गंजम्॥

श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, अक्षतान् समर्पयामि।

अवृतत्य धनुस्त्वः सहस्राक्षं शतेषुधे। निशीर्यं शुल्यानां मुखां शिवो नः
सुमनां भव॥

ॐ ह्रीं नमः शिवाय। बलंविकरणाय नमः।

नमामि शङ्कराचार्य-गुरु-पाद-सरोरुहम्।

यस्य प्रसादान्मूढोऽपि सर्व-ज्ञो भवति स्वयम्॥

श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, पुष्प-मालां समर्पयामि। पुष्पैः
पूजयामि।

श्री-शङ्कर-चतुर्विंशति-नामावल्या अङ्ग-पूजा

१.	अष्ट-वर्ष-चतुर्वेदिने नमः	पादौ पूजयामि
२.	द्वादशाखिल-शास्त्र-विदे नमः	गुल्फौ पूजयामि
३.	सर्व-लोक-ख्यात-शीलाय नमः	जह्वे पूजयामि
४.	प्रस्थान-त्रय-भाष्य-कृते नमः	जानुनी पूजयामि
५.	पद्मपादादि-सच्छिष्याय नमः	ऊरू पूजयामि
६.	पाषण्ड-ध्वान्त-भास्कराय नमः	कटिं पूजयामि
७.	अद्वैत-स्थापनाचार्याय नमः	गुह्यं पूजयामि
८.	द्वैतादि-द्विप-केसरिणे नमः	नाभिं पूजयामि
९.	व्यास-नन्दित-सिद्धान्ताय नमः	उदरं पूजयामि
१०.	वाद-निर्जित-मण्डनाय नमः	वक्षःस्थलं पूजयामि
११.	षण्मत-स्थापनाचार्याय नमः	हृदयं पूजयामि
१२.	षड्-गुणैश्वर्य-मण्डिताय नमः	कण्ठं पूजयामि
१३.	सर्व-लोकानुग्रह-कृते नमः	स्कन्धौ पूजयामि
१४.	सर्व-ज्ञ-त्वादि-भूषणाय नमः	हस्तौ पूजयामि
१५.	श्रुति-स्मृति-पुराणार्थाय नमः	वक्रं पूजयामि
१६.	श्रुत्येक-शरण-प्रियाय नमः	चिबुकं पूजयामि
१७.	सकृत्-स्मरण-सन्तुष्टाय नमः	ओष्ठौ पूजयामि
१८.	शरणागत-वत्सलाय नमः	कपोलौ पूजयामि
१९.	निर्व्यजि-करुणा-मूर्तये नमः	नासिकां पूजयामि
२०.	निरहम्भाव-गोचराय नमः	नेत्रे पूजयामि
२१.	संशान्त-भक्त-हृत्-तापाय नमः	कर्णौ पूजयामि
२२.	सर्व-ज्ञान-फल-प्रदाय नमः	ललाटं पूजयामि
२३.	सदसद्-वस्तु-विमुखाय नमः	शिरः पूजयामि
२४.	सत्ता-सामान्य-विग्रहाय नमः	सर्वाण्यङ्गानि पूजयामि

॥ आदिशङ्कराचार्याष्टोत्तरशतनामावलिः ॥

श्रीशङ्कराचार्यवर्याय नमः
 ब्रह्मज्ञानप्रदायकाय नमः
 अज्ञानतिमिरादित्याय नमः
 सुज्ञानाम्बुधिचन्द्रमसे नमः
 वर्णश्रमप्रतिष्ठात्रे नमः
 श्रीमते नमः
 मुक्तिप्रदायकाय नमः
 शिष्योपदेशनिरताय नमः
 भक्ताभीष्टप्रदायकाय नमः
 सूक्ष्मतत्त्वरहस्यज्ञाय नमः १०
 कार्यकार्यप्रबोधकाय नमः
 ज्ञानमुद्राश्चितकराय नमः
 शिष्य-हृत्ताप-हारकाय नमः
 परिव्राज्याश्रमोद्वर्त्रे नमः
 सर्वतत्रस्वतत्रघिये नमः
 अद्वैतस्थापनाचार्याय नमः
 साक्षाच्छङ्कररूपभृते नमः
 षण्मतस्थापनाचार्याय नमः
 त्रयीमार्गप्रकाशकाय नमः
 वेदवेदान्ततत्त्वज्ञाय नमः
 दुर्वादिमतखण्डनाय नमः
 वैराग्यनिरताय नमः
 शान्ताय नमः

२०

संसारार्णवतारकाय नमः
 प्रसन्नवदनाम्भोजाय नमः
 परमार्थप्रकाशकाय नमः
 पुराणस्मृतिसारज्ञाय नमः
 नित्यतृप्ताय नमः
 महते नमः
 शुचये नमः ३०
 नित्यानन्दाय नमः
 निरातङ्काय नमः
 निःसङ्घाय नमः
 निर्मलात्मकाय नमः
 निर्ममाय नमः
 निरहङ्काराय नमः
 विश्ववन्द्यपदाम्बुजाय नमः
 सत्त्वप्रधानाय नमः
 सङ्घावाय नमः
 सङ्घातीतगुणोञ्चलाय नमः ४०
 अनघाय नमः
 सारहृदयाय नमः
 सुधिये नमः
 सारस्वतप्रदाय नमः
 सत्यात्मने नमः
 पुण्यशीलाय नमः

साङ्घ्योगविचक्षणाय नमः		विश्वरञ्जकाय नमः
तपोराशये नमः		स्वप्रकाशाय नमः
महातेजसे नमः		सदाधाराय नमः
गुणत्रयविभागविदे नमः	५०	विश्वबन्धवे नमः
कलिप्राय नमः		शुभोदयाय नमः
कालधर्मज्ञाय नमः		विशालकीर्तये नमः
तमोगुणनिवारकाय नमः		वागीशाय नमः
भगवते नमः		सर्वलोकहितोत्सुकाय नमः
भारतीजेत्रे नमः		कैलासयात्रा-सम्प्राप्तचन्द्रमौलि-
शारदाह्नानपीण्डिताय नमः		प्रपूजकाय नमः
धर्माधर्मविभागज्ञाय नमः		८० काश्यां श्रीचक्रराजाख्य-यन्त्रस्थापन-
लक्ष्यभेदप्रदर्शकाय नमः		दीक्षिताय नमः
नादबिन्दुकलभिज्ञाय नमः		श्रीचक्रात्मक-ताटङ्क-पोषिताम्बा-
योगिहृत्पद्मभास्कराय नमः		मनोरथाय नमः
अतीन्द्रिय-ज्ञाननिधये नमः		श्रीब्रह्मसूत्रोपनिषद्भाष्यादिग्रन्थ-
नित्यानित्यविवेकवते नमः		कल्पकाय नमः
चिदानन्दाय नमः		चतुर्दिक्षतुराम्नायप्रतिष्ठात्रे नमः
चिन्मयात्मने नमः		महामतये नमः
परकायप्रवेशकृते नमः		द्विसप्तिमतोच्छेत्रे नमः
अमानुष-चरित्राढ्याय नमः		सर्वदिग्विजयप्रभवे नमः
क्षेमदायिने नमः		काषायवसनोपेताय नमः
क्षमाकराय नमः		भस्मोद्घूलितविग्रहाय नमः
भवाय नमः		ज्ञानात्मकैकदण्डाढ्याय नमः
भद्रप्रदाय नमः	७०	९० कमण्डलुलसत्कराय नमः
भूरिमहिम्ने नमः		व्याससन्दर्शनप्रीताय नमः

भगवत्पादसंज्ञकाय नमः
 चतुःषष्ठिकलाभिज्ञाय नमः
 ब्रह्मराक्षस-मोक्षदाय नमः
 सौन्दर्यलहरीमुख्यबहुस्तोत्रविधाय-
 काय नमः
 श्रीमन्मण्डनमिश्राख्यस्वयम्भूजय-
 सन्तुताय नमः
 तोटकाचार्यसम्पूज्याय नमः
 पद्मपादार्चिताङ्गिकाय नमः
 हस्तामलकयोगीन्द्रब्रह्मज्ञान-
 प्रदायकाय नमः १००

सुरेश्वरादि-सच्छिद्य-सन्ध्यासाश्रम-
 दायकाय नमः
 निर्व्याजकरुणामूर्तये नमः
 जगत्पूज्याय नमः
 जगद्गुरवे नमः
 भेरीपटहवाद्यादिराजलक्षण-
 लक्षिताय नमः
 सकृत्स्मरणसन्तुष्टाय नमः
 सर्वज्ञाय नमः
 ज्ञानदायकाय नमः १०८
 श्रीशङ्करभगवत्पादाचार्यभ्यो नमः

॥इति श्री-आदिशङ्कराचार्याष्टोत्तरशतनामावलिः सम्पूर्णा॥

आचार्यपरम्परानामावलिः

॥ पूर्वाचार्याः ॥

१. श्रीमते दक्षिणामूर्तये नमः
२. श्रीमते विष्णवे नमः
३. श्रीमते ब्रह्मणे नमः
४. श्रीमते वसिष्ठाय नमः
५. श्रीमते शक्तये नमः
६. श्रीमते पराशराय नमः
७. श्रीमते व्यासाय नमः
८. श्रीमते शुकाय नमः
९. श्रीमते गौडपादाय नमः

१०. श्रीमते गोविन्द-भगवत्पादाय नमः

११. श्रीमते शङ्कर-भगवत्पादाय नमः

॥ भगवत्पादशिष्याः ॥

१. श्रीमते पद्मपादाचार्याय नमः

२. श्रीमते सुरेश्वराचार्याय नमः

३. श्रीमते हस्तामलकाचार्याय नमः

४. श्रीमते तोटकाचार्याय नमः

५. श्रीमते पृथिवीधवाचार्याय नमः

६. श्रीमते सर्वज्ञात्म-इन्द्रसरस्वत्यै नमः

७. अन्येभ्यः भगवत्पाद-शिष्येभ्यो नमः

॥ कामकोटि-आचार्याः ॥

१. श्रीमते शङ्कर-भगवत्पादाय नमः

२. श्रीमते सुरेश्वराचार्याय नमः

३. श्रीमते सर्वज्ञात्म-इन्द्रसरस्वत्यै नमः

४. श्रीमते सत्यबोध-इन्द्रसरस्वत्यै नमः

५. श्रीमते ज्ञानानन्द-इन्द्रसरस्वत्यै नमः

६. श्रीमते शुद्धानन्द-इन्द्रसरस्वत्यै नमः

७. श्रीमते आनन्दज्ञान-इन्द्रसरस्वत्यै नमः

८. श्रीमते कैवल्यानन्द-इन्द्रसरस्वत्यै नमः

९. श्रीमते कृपाशङ्कर-इन्द्रसरस्वत्यै नमः

१०. श्रीमते विश्वरूप-सुरेश्वर-इन्द्रसरस्वत्यै नमः

११. श्रीमते शिवानन्द-चिद्वन-इन्द्रसरस्वत्यै नमः

१२. श्रीमते सार्वभौम-चन्द्रशेखर-इन्द्रसरस्वत्यै नमः

१३. श्रीमते काष्ठमौन-सच्चिद्वन-इन्द्रसरस्वत्यै नमः

१४. श्रीमते भैरवजिद्-विद्याघन-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
१५. श्रीमते गीष्ठिति-गङ्गाधर-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
१६. श्रीमते उञ्ज्वलशङ्कर-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
१७. श्रीमते गौड-सदाशिव-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
१८. श्रीमते सुर-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
१९. श्रीमते मार्तण्ड-विद्याघन-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
२०. श्रीमते मूकशङ्कर-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
२१. श्रीमते जाह्वी-चन्द्रचूड-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
२२. श्रीमते परिपूर्णबोध-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
२३. श्रीमते सच्चित्सुख-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
२४. श्रीमते कोङ्कण-चित्सुख-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
२५. श्रीमते सच्चिदानन्दघन-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
२६. श्रीमते प्रज्ञाघन-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
२७. श्रीमते चिद्विलास-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
२८. श्रीमते महादेव-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
२९. श्रीमते पूर्णबोध-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
३०. श्रीमते भक्तियोग-बोध-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
३१. श्रीमते शीलनिधि-ब्रह्मानन्दघन-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
३२. श्रीमते चिदानन्दघन-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
३३. श्रीमते भाषापरमेष्ठि-सच्चिदानन्दघन-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
३४. श्रीमते चन्द्रशेखर-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
३५. श्रीमते बहुरूप-चित्सुख-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
३६. श्रीमते चित्सुखानन्द-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
३७. श्रीमते विद्याघन-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
३८. श्रीमते धीरशङ्कर-इन्द्रसरस्वत्यै नमः

३९. श्रीमते सच्चिद्विलास-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
४०. श्रीमते शोभन-महादेव-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
४१. श्रीमते गङ्गाधर-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
४२. श्रीमते ब्रह्मानन्दघन-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
४३. श्रीमते आनन्दघन-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
४४. श्रीमते पूर्णबोध-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
४५. श्रीमते परमशिव-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
४६. श्रीमते सान्द्रानन्द-बोध-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
४७. श्रीमते चन्द्रशेखर-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
४८. श्रीमते अद्वैतानन्दबोध-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
४९. श्रीमते महादेव-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
५०. श्रीमते चन्द्रचूड-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
५१. श्रीमते विद्यातीर्थ-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
५२. श्रीमते शङ्करानन्द-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
 - श्रीमते अद्वैतब्रह्मानन्दाय नमः
 - श्रीमते विद्यारण्याय नमः
 - अन्येभ्यः विद्यातीर्थ-शङ्करानन्द-शिष्येभ्यो नमः
५३. श्रीमते पूर्णानन्द-सदाशिव-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
५४. श्रीमते व्यासाचल-महादेव-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
५५. श्रीमते चन्द्रचूड-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
५६. श्रीमते सदाशिवबोध-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
५७. श्रीमते परमशिव-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
 - श्रीमते सदाशिवब्रह्म-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
५८. श्रीमते विश्वाधिक-आत्मबोध-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
५९. श्रीमते भगवन्नाम-बोध-इन्द्रसरस्वत्यै नमः

६०. श्रीमते अद्वैतात्मप्रकाश-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
 ६१. श्रीमते महादेव-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
 ६२. श्रीमते शिवगीतिमाला-चन्द्रशेखर-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
 ६३. श्रीमते महादेव-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
 ६४. श्रीमते चन्द्रशेखर-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
 ६५. श्रीमते सुदर्शन-महादेव-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
 ६६. श्रीमते चन्द्रशेखर-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
 ६७. श्रीमते महादेव-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
 ६८. श्रीमते चन्द्रशेखर-इन्द्रसरस्वत्यै नमः
 ६९. श्रीमते जयेन्द्रसरस्वत्यै नमः
 ७०. श्रीमते शङ्करविजयेन्द्रसरस्वत्यै नमः
 ७१. श्रीमते सत्य-चन्द्रशेखरेन्द्रसरस्वत्यै नमः

श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, नानाविध-परिमल-पत्र-पुष्पाणि
समर्पयामि।

विज्युं धनुः कपुर्दिनो विशाल्यो बाणवाऽ उता। अनेशत्रुस्येषंव आभुरंस्य
निषङ्गथिः॥

ॐ ह्रीं नमः शिवाय। बलाय नमः।

संसार-सागरं घोरम् अनन्त-क्लेश-भाजनम्।
त्वामेव शरणं प्राप्य निस्तरन्ति मनीषिणः॥

श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, धूपम् आघ्रापयामि।

या तै हेतिर्मुद्दृष्टम् हस्ते बभूव ते धनुः। तयाऽस्मान् विश्वतस्त्वमयुक्ष्मया
परिबुज॥

ॐ ह्रीं नमः शिवाय। बलंप्रमथनाय नमः।

नमस्तस्मै भगवते शङ्कराचार्य-रूपिणो।
येन वेदान्त-विद्येयम् उद्घृता वेद-सागरात्॥

श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, दीपं दर्शयामि।
ॐ भूर्भुवः सुवः। + ब्रह्मणे स्वाहा॥ नमस्ते अस्त्वायुधायानांतताय धृष्णवै॥
उभाभ्यां मुत ते नमो बाहुभ्यां तव धन्वन्ते॥
ॐ ह्रीं नमः शिवाय। सर्वभूतदमनाय नमः।
भगवत्पाद-पादाङ्ग-पांसवः सन्तु सन्ततम्।
अपारासार-संसार-सागरोत्तार-सेतवः ॥

श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, अमृतं महानैवेद्यं पानीयं च
निवेदयामि। मध्ये मध्ये अमृतपानीयं समर्पयामि। अमृतापिधानमसि।
हस्तप्रक्षालनं समर्पयामि। पादप्रक्षालनं समर्पयामि। निवेदनानन्तरम्
आचमनीयं समर्पयामि।

परि ते धन्वन्तो हेतिरस्मान्वृणकु विश्वतः। अथो य इषुधिस्तवाऽऽरे
अस्मन्त्रि धैहि तम्॥

ॐ ह्रीं नमः शिवाय। मनोन्मनाय नमः।

श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, ताम्बूलं समर्पयामि।
नमस्ते अस्तु भगवन् विश्वेश्वराय महादेवाय ऋष्मकाय त्रिपुरान्तकाय
त्रिकाञ्चिकालाय कालाञ्चिरुद्राय नीलकण्ठाय मृत्युञ्जयाय सर्वेश्वराय
सदाशिवाय श्रीमन्महादेवाय नमः॥

अज्ञान-तिमिरान्धस्य ज्ञानाङ्गन-शलाकया।
चक्षुरुन्मीलितं येन तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, नीराजनं दर्शयामि।
नीराजनानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, समस्तोपचारान् समर्पयामि।
 यानि कानि च पापानि जन्मान्तर-कृतानि च।
 तानि तानि विनश्यन्ति प्रदक्षिण-पदे पदे॥
प्रदक्षिणं कृत्वा।

श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, प्रदक्षिणं करोमि।

आचार्यान् भगवत्पादान् षण्मत-स्थापकान् हितान्।
 परहंसान् नुमोऽद्वैत-स्थापकान् जगतो गुरुन्॥

श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, नमस्कारान् समर्पयामि।
 गुरुब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
 गुरुरेव परं ब्रह्म तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

अखण्ड-मण्डलाकारं व्याप्तं येन चराचरम्।
 तत्-पदं दर्शितं येन तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

अनेक-जन्म-सम्प्राप्त-कर्म-बन्ध-विदाहिने।
 आत्म-ज्ञान-प्रदानेन तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

विशुद्ध-विज्ञान-घनं शुचिं हार्द-तमोनुदम्।
 दया-सिन्धुं लोक-बन्धुं शङ्करं नौमि सद्-गुरुम्॥

देह-बुद्ध्या तु दासोऽस्मि जीव-बुद्ध्या त्वदंशकः।
 आत्म-बुद्ध्या त्वमेवाहमिति मे निश्चिता मतिः॥

एकः शाखी शङ्कराख्यश्चतुर्धा
 स्थानं भेजे ताप-शान्त्यै जनानाम्।
 शिष्य-स्कन्धैः शिष्य-शाखैर्महद्विः
 ज्ञानं पुष्पं यत्र मोक्षः प्रसूतिः॥

गामाक्रम्य पदेऽधिकाश्चि निबिडं स्कन्धैश्चतुर्भिस्तथा
 व्यावृण्वन् भुवनान्तरं परिहरंस्तापं स-मोह-ज्वरम्।
 यः शाखी द्विज-संस्तुतः फलति तत् स्वाद्यं रसाख्यं फलं
 तस्मै शङ्कर-पादपाय महते तन्मस्त्रि-सन्ध्यं नमः॥
 श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्येभ्यो नमः, स्तोत्रं समर्पयामि।
 प्रार्थनाः समर्पयामि।

गुरु-पादोदक-प्राशनम्—

अविद्या-मूल-नाशाय जन्म-कर्म-निवृत्तये।
 ज्ञान-वैराग्य-सिद्धर्थं गुरु-पादोदकं शुभम्॥



॥ स्वस्ति-वचनम्/गुरुवन्दनम् ॥

॥ ॐ श्री-गुरुभ्यो नमः॥
 ॥ श्री-महात्रिपुरसुन्दरी-समेत-श्री-चन्द्रमौलीश्वराय नमः॥
 ॥ श्री-काश्ची-कामकोटि-पीठाधिपति-जगद्गुरु-
 श्री-शङ्कराचार्य-श्री-चरणयोः प्रणामाः॥

स्वस्ति

श्रीमद्-अखिल-भूमण्डलालङ्कार-त्रयस्त्रिंशत्-कोटि-देवता-सेवित-श्री-कामाक्षी-
 देवी-सनाथ-श्रीमद्-एकाम्रनाथ-श्री-महादेवी-सनाथ-श्री-हस्तिगिरिनाथ-
 साक्षात्कार-परमाधिष्ठान-सत्यव्रत-नामाङ्कित-काश्ची-दिव्य-क्षेत्रे,
 शारदामठ-सुस्थितानाम्, अतुलित-सुधारस-माधुर्य-कमलासन-कामिनी-
 धम्मिल-सम्फुल-मलिका-मालिका-निःष्यन्द-मकरन्द-झरी-सौवस्तिक-
 वाङ्गिगुम्फ-विजृम्भणानन्द-तुन्दिलित-मनीषि-मण्डलानाम्,
 अनवरताद्वैत-विद्या-विनोद-रसिकानां

निरन्तरालङ्कृतीकृत-शान्ति-दान्ति-भूम्नाम्,
 सकल-भुवन-चक्र-प्रतिष्ठापक-श्रीचक्र-प्रतिष्ठा-विख्यात-यशोऽलङ्कृतानाम्,
 निखिल-पाषण्ड-षण्ड-कण्टकोत्पाटनेन
 विशदीकृत-वेद-वेदान्त-मार्ग-षण्मत-प्रतिष्ठापकाचार्याणाम्,
 परमहंस-परिव्राजकाचार्यवर्य-जगद्गुरु-श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादा-चार्याणाम्,
 अधिष्ठाने सिंहासनाभिषिक्त-श्रीमद्-जयेन्द्र-सरस्वती-श्रीपादानाम्,
 अन्ते-वासि-वर्य-श्रीमत्-शङ्कर-विजयेन्द्र-सरस्वती-श्रीपादानां,
 तदन्तेवासि-वर्य-श्रीमत्-सत्य-चन्द्रशेखरेन्द्र-सरस्वती-श्रीपादानां च
 चरण-नलिनयोः स-प्रश्रयं साञ्जलि-बन्धं च नमस्कुर्मः॥

॥ तोटकाष्टकम् ॥

शङ्करं शङ्कराचार्यं केशवं बादरायणम्।
 सूत्रभाष्यकृतौ वन्दे भगवन्तौ पुनः पुनः॥

नारायणं पद्मभुवं वसिष्ठं शक्तिं च तत्पुत्रपराशरं च
 व्यासं शुकं गौडपदं महान्तं गोविन्दयोगीन्द्रमथास्य शिष्यम्।
 श्री-शङ्कराचार्यमथास्य पद्मपादं च हस्तामलकं च शिष्यं
 तं तोटकं वार्तिककारमन्यानस्मद्गुरुन् सन्ततमानतोऽस्मि॥

विदिताखिल-शास्त्र-सुधा-जलधे महितोपनिषत्-कथितार्थ-निधे।
 हृदये कलये विमलं चरणं भव शङ्कर देशिक मे शरणम्॥१॥

करुणा-वरुणालय पालय मां भव-सागर-दुःख-विदून-हृदम्।
 रचयाखिल-दर्शन-तत्त्व-विदं भव शङ्कर देशिक मे शरणम्॥२॥

भवता जनता सुहिता भविता निज-बोध-विचारण-चारु-मते।
 कलयेश्वर-जीव-विवेक-विदं भव शङ्कर देशिक मे शरणम्॥३॥

भव एव भवानिति मे नितरां समजायत चेतसि कौतुकिता।
मम वारय मोह-महा-जलधिं भव शङ्कर देशिक मे शरणम्॥४॥

सुकृतेऽधिकृते बहुधा भवतो भविता सम-दर्शन-लालसता।
अतिदीनमिमं परिपालय मां भव शङ्कर देशिक मे शरणम्॥५॥

जगतीमवितुं कलिताकृतयो विचरन्ति महा-महसश्छलतः।
अहिमांशुरिवात्र विभासि पुरो भव शङ्कर देशिक मे शरणम्॥६॥

गुरु-पुङ्गव पुङ्गव-केतन ते समतामयतां न हि कोऽपि सुधीः।
शरणागत-वत्सल तत्त्व-निधे भव शङ्कर देशिक मे शरणम्॥७॥

विदिता न मया विशदैक-कला न च किञ्चन काञ्चनमस्ति गुरो।
द्रुतमेव विधेहि कृपां सहजां भव शङ्कर देशिक मे शरणम्॥८॥

॥इति श्री-तोटकाचार्यविरचितं श्री-तोटकाष्टकं सम्पूर्णम्॥

॥ श्री-शङ्कर-भगवत्पाद-प्रशस्ति-सङ्ख्रहः ॥

देव-वन्दनम्

सदा बाल-रूपाऽपि विघ्नाद्रि-हत्री महा-दन्ति-वक्राऽपि पश्चास्य-मान्या।
विधीन्द्रादि-मृग्या गणेशाभिधा मे विधत्तां श्रियं काऽपि कल्याण-मूर्तिः॥१॥

—गणेशस्तुतिः - सुब्रह्मण्यभुजङ्गं शङ्करभगवत्पादकृतम् - १

पुस्तक-जप-वट-हस्ते वरदाभय-चिह्न-चारु-बाहु-लते।
कर्पूरामल-देहे वार्गीश्वरि शोधयाशु मम चेतः॥२॥

—प्रपञ्चसारः शङ्करभगवत्पादकृतः ८/७०

गुरुपरम्परावन्दनम्

नारायणः पद्म-भवो वसिष्ठः शक्तिश्च तत्-पुत्र-पराशरश्च।
व्यासः शुको गौड-पदो यतीन्द्रो गोविन्द-योगीति गुरु-क्रमोऽयम्॥१॥

आद्यः श्री-शङ्कराचार्यो भगवत्पाद-संज्ञकः।
अवतीर्णः शम्भुरिति प्रथितः कालटी-पदे॥२॥

सुरेश्वरः पद्मपदो हस्तामलक-तोटकौ।
सर्वज्ञश्चेति तच्छिष्याः प्रथिता गुरु-सन्निभाः॥३॥

शङ्करः कामकोट्याख्यं पीठं काश्यां व्यराजयत्।
प्रत्यस्थापयदद्वैतं पीठे सर्वज्ञके स्थितः॥४॥

आत्मानमनु सर्वज्ञं सुरेश्वर-मते स्थितम्।
गोसारं कामकोट्याख्य-पीठस्य व्यदधाद् गुरुः॥५॥

तदाद्येन्द्र-सरस्वत्याख्याऽविच्छिन्ना परम्परा।
पाति नो गुरु-वर्याणां शारदा-मठ-सुस्थिता॥६॥

श्री-शङ्करार्यमपरं श्री-शिवा-शिव-रूपिणम्।
पूज्य-श्री-कामकोट्याख्य-पीठ-गं तं दया-निधिम्॥७॥

अपार-करुणा-सिन्धुं ज्ञान-दं शान्त-रूपिणम्।
श्री-चन्द्रशेखर-गुरुं प्रणमामि मुदाऽन्वहम्॥८॥

देवे देहे च देशे च भक्त्यारोग्य-सुख-प्रदम्।
बुध-पामर-सेव्यं तं श्री-जयेन्द्रं नमाम्यहम्॥९॥

नमामः शङ्करान्वाख्य-विजयेन्द्र-सरस्वतीम्।
श्री-गुरुं शिष्ठ-मार्गानुनेतारं समति-प्रदम्॥१०॥

गुरु-पादुका-पञ्चकम्

जगञ्जनि-स्थेम-लयालयाभ्याम् अगण्य-पुण्योदय-भाविताभ्याम्।
त्रयी-शिरोजात-निवेदिताभ्यां नमो नमः श्री-गुरु-पादुकाभ्याम्॥१॥

विपत्-तमः-स्तोम-विकर्तनाभ्यां विशिष्ट-सम्पत्ति-विवर्धनाभ्याम्।
नमञ्जनाशेष-विशेष-दाभ्यां नमो नमः श्री-गुरु-पादुकाभ्याम्॥२॥

समस्त-दुस्तर्क-कलङ्क-पङ्कापनोदन-प्रौढ-जलाशयाभ्याम् ।
निराश्रयाभ्यां निखिलाश्रयाभ्यां नमो नमः श्री-गुरु-पादुकाभ्याम्॥३॥

ताप-त्रयादित्य-करार्दितानां छाया-मयीभ्यामति-शीतलाभ्याम्।
आपन्न-संरक्षण-दीक्षिताभ्यां नमो नमः श्री-गुरु-पादुकाभ्याम्॥४॥

यतो गिरोऽप्राप्य धिया समस्ता हिया निवृत्ताः समेव नित्याः।
ताभ्यामज्जेशाच्युत-भाविताभ्यां नमो नमः श्री-गुरु-पादुकाभ्याम्॥५॥

ये पादुका-पञ्चकमादरेण पठन्ति नित्यं प्रयताः प्रभाते।
तेषां गृहे नित्य-निवास-शीला श्री-देशिकेन्द्रस्य कटाक्ष-लक्ष्मीः॥६॥

भगवत्पादकृतं गुरु-वन्दनम्

प्रज्ञा-वैशाख-वेद-क्षुभित-जल-निधेवेद-नाम्नोऽन्तर-स्थं
भूतान्यालोक्य मग्नान्यविरत-जनन-ग्राह-घोरे समुद्रे।
कारुण्यादुद्घारामृतमिदममरैर्दुर्लभं भूत-हेतोः
यस्तं पूज्याभिपूज्यं परम-गुरुममुं पाद-पातैर्नतोऽस्मि॥१॥

यत्-प्रज्ञालोक-भासा प्रतिहतिमगमत् स्वान्त-मोहान्यकारो
मञ्जोन्मञ्जं च घोरे ह्यसकृदुपजनोदन्वति त्रासने मे।
यत्-पादावाश्रितानां श्रुति-शम-विनय-प्रासिरग्न्या ह्यमोघा
तत्-पादौ पावनीयौ भव-भय-विनुदौ सर्व-भावैर्नमस्ये॥२॥

यैरिमे गुरुभिः पूर्वं पद-वाक्य-प्रमाणतः।
व्याख्याताः सर्व-वेदान्ताः तान् नित्यं प्रणतोऽस्यहम्॥३॥

—तैत्तिरीयोपनिषद्बाष्पम्

विमथ्य वेदोदधितः समुद्धृतं सुरैर्महाव्येस्तु महात्मभिर्यथा।
तथाऽमृतं ज्ञानमिदं हि यैः पुरा नमो गुरुभ्यः परमीक्षितं च यैः॥४॥

—उपदेशसाहस्र्याम्

सर्व-वेदान्त-सिद्धान्त-गोचरं तमगोचरम्।
गोविन्दं परमानन्दं सद्गुरुं प्रणतोऽस्यहम्॥५॥

अखण्डानन्द-सम्बोधो वन्दनाद् यस्य जायते।
गोविन्दं तमहं वन्दे चिदानन्द-तनुं गुरुम्॥६॥

नमो नमस्ते गुरवे महात्मने
विमुक्त-सङ्घाय सदुत्तमाय।
नित्याद्वयानन्द-रस-स्वरूपिणे
भूम्ने सदाऽपार-दयाम्बु-धाम्ने॥७॥

स्वाराज्य-साम्राज्य-विभूतिरेषा
भवत्-कृपा-श्री-महिम-प्रसादात्।
प्राप्ता मया श्री-गुरवे महात्मने
नमो नमस्तेऽस्तु पुनर्नमोऽस्तु॥८॥

स्वामिन् नमस्ते नत-लोक-बन्धो
कारुण्य-सिन्धो पतितं भवाव्यौ।
मामुद्धरात्मीय-कटाक्ष-दृष्ट्या
ऋज्याऽतिकारुण्य-सुधाभिवृष्ट्या॥९॥

—विवेकचूडामणि:

वन्दे गुरुणां चरणारविन्दे
 सन्दर्शित-स्वात्म-सुखावबोधे।
 जनस्य ये जाङ्गलिकायमाने
 संसार-हालाहल-मोह-शान्त्यै॥१०॥

—योगतारावलिः १

श्री-गुरु-चरण-द्वन्द्वं वन्देऽहं मथित-दुस्मह-द्वन्द्वम्।
 भ्रान्ति-ग्रहोपशान्तिं पांसु-मयं यस्य भसितमातनुते॥११॥

—स्वात्मनिरूपणम् १/१

वेदान्ताचार्यवन्दना

आदौ शिवस्ततो विष्णुः ततो ब्रह्मा ततः परम्।
 वसिष्ठश्च ततः शक्तिः ततः पष्ठः पराशारः॥१॥
 ततो व्यासः शुकः पश्चाद् गौडपादाभिधस्ततः।
 गोविन्दार्थ-गुरुस्तस्माच्छङ्कराचार्य-संज्ञकः ॥२॥
 पद्मपादः सुरेशश्च हस्तामलक-तोटकौ।
 वेदान्त-शिक्षा-गुरव आचार्याः पान्तु मां सदा॥३॥

—हुल्लू-कोशतः

सदाशिव-समारभ्मां शङ्कराचार्य-मध्यमाम्।
 अस्मदाचार्य-पर्यन्तां वन्दे गुरु-परम्पराम्॥४॥

नारायणं पद्म-भुवं वसिष्ठं
 शक्तिश्च तत्-पुत्र-पराशरं च।
 व्यासं शुकं गौड-पदं महान्तं
 गोविन्द-योगीन्द्रमथास्य शिष्यम्॥५॥

श्री-शङ्कराचार्यमथास्य पद्म-
पादं च हस्तामलकं च शिष्यम्।
तं तोटकं वार्तिक-कारमन्यान्
अस्मद्-गुरुन् सन्ततमानतोऽस्मि॥६॥

—साम्रादायिकश्लोकाः

मार्कण्डेय-संहितायां भगवत्पाद-प्रशंसा

श्री-शङ्कर-गुरु-चरण-स्मरणम् अभीष्टार्थ-करणमखिलानाम्।
सम्भवतु सर्वदा मम सम-रस-सुख-भाग्य-दान-निपुणतरम्॥१॥

श्री-शङ्कराचार्य-पदारविन्द-सेवा हि सर्वेषित-कल्प-वल्ली।
लभ्येत जन्मान्तर-पुण्य-योगात् सुजन्मभिः शुद्ध-मनोभिषङ्गैः॥२॥

शङ्कर-गुरु-चरणाम्बुजम् अखिल-जगन्मङ्गलं मनस्यनिशम्।
कलयामि कलि-मलापहम् अमित-सुखाधायकं बुधेन्द्राणाम्॥३॥

लोकानुग्रह-तत्परः पर-शिवः सम्प्रार्थितो ब्रह्मणा
चार्वाकादि-मत-प्रभेद-निपुणां बुद्धिं सदा धारयन्।
कालठ्याख्य-पुरोत्तमे शिव-गुरुर्विद्याधिनाथश्च यः
तत्-पत्न्यां शिव-तारके समुदितः श्री-शङ्कराख्यां वहन्॥४॥

महात्रिपुरसुन्दरी-रमण-चन्द्रमौलीश्वर-
प्रसाद-परिलब्ध-वाङ्मय-विभूषिताशान्तरम्।
निरन्तरमुपास्महे निरुपमात्म-विद्या-नदी-
नदी-नद-पति-प्रभं मनसि शङ्करार्यं गुरुम्॥५॥

तोटकाष्टकम्

विदिताखिल-शास्त्र-सुधा-जलधे महितोपनिषत्-कथितार्थ-निधे।
हृदये कलये विमलं चरणं भव शङ्कर देशिक मे शरणम्॥६॥

करुणा-वरुणालय पालय मां भव-सागर-दुःख-विदून-हृदम्।
रचयाखिल-दर्शन-तत्त्व-विदं भव शङ्कर देशिक मे शरणम्॥२॥

भवता जनता सुहिता भविता निज-बोध-विचारण-चारु-मते।
कलयेश्वर-जीव-विवेक-विदं भव शङ्कर देशिक मे शरणम्॥३॥

भव एव भवानिति मे नितरां समजायत चेतसि कौतुकिता।
मम वारय मोह-महा-जलधिं भव शङ्कर देशिक मे शरणम्॥४॥

सुकृतेऽधिकृते बहुधा भवतो भविता सम-दर्शन-लालसता।
अतिदीनमिमं परिपालय मां भव शङ्कर देशिक मे शरणम्॥५॥

जगतीमवितुं कलिताकृतयो विचरन्ति महामहसश्छलतः।
अहिमांशुरिवात्र विभासि पुरो* भव शङ्कर देशिक मे शरणम्॥६॥

गुरु-पुङ्गवं पुङ्गव-केतनं ते समतामयतां न हि कोऽपि सुधीः।
शरणागत-वत्सलं तत्त्व-निधे भव शङ्कर देशिक मे शरणम्॥७॥

विदिता न मया विशदैक-कला न च किञ्चन काञ्चनमस्ति गुरो।
द्रुतमेव विधेहि कृपां सह-जां भव शङ्कर देशिक मे शरणम्॥८॥

[* गुरो इति पाठान्तरम्]

भगवत्पाद-शिष्यैः कृताः गुरु-स्तुतयः

येषां धी-सूर्य-दीस्या प्रतिहतिमगमन्नाशमेकान्ततो मे
ध्वान्तं स्वान्तस्य हेतुर्जनन-मरण-सन्तान-दोलाधिरूढेः।

येषां पादौ प्रपन्नाः श्रुति-शम-विनयैर्भूषिताः शिष्य-सङ्घाः
सद्यो मुक्तौ स्थितास्तान् यति-वर-महितान् यावदायुर्नमामि॥१॥

—श्रुतिसारसमुद्धरणं तोटकाचार्यकृतम् १८८

वेदान्तोदर-वर्ति भास्वदमलं ध्वान्त-च्छ्रदस्मद्-धियः

दिव्यं ज्ञानमतीन्द्रियेऽपि विषये व्याहन्यते न क्वचित्।
यो नो न्याय-शलाकयैव निखिलं संसार-बीजं तमः

प्रोत्सार्याविरकार्षीद् गुरु-गुरुः पूज्याय तस्मै नमः॥२॥

—नैष्कर्म्यसिद्धिः - श्रीसुरेश्वराचार्यकृता ४.७६-७७

आ शैलादुदयात् तथाऽस्त-गिरितो भास्वद्-यशोराशिभिः

व्यासं विश्वमनन्धकारमभवद् यस्य स्म शिष्यैरिदम्।

आराद् ज्ञान-गमस्तिभिः प्रतिहतश्चन्द्रायते भास्करः

तस्मै शङ्कर-भानवे तनु-मनोवाग्भिर्नमः स्यात् सदा॥३॥

यत्-प्रज्ञोदधि-युक्ति-शब्दन-खज-श्रद्धैक-सन्त्रेत्रक-

स्थैर्य-स्तम्भ-मुमुक्षु-दुःखित-कृपा-यतोत्थ-बोधामृतम्।

पीत्वा जन्म-मृति-प्रवाह-विघुरा मोक्षं ययुर्मोक्षिणः

तं वन्देऽत्रि-कुल-प्रसूतममलं वेधोभिधं मद्-गुरुम्॥४॥

—बृहदारण्यकभाष्यवार्तिकम् - सुरेश्वराचार्यकृतम्

नमाम्यभोगि-परिवार-सम्पदं निरस्त-भूतिमनुमार्ध-विग्रहम्।

अनुग्रमुन्मृदित-काल-लाञ्छनं विना-विनायकमपूर्व-शङ्करम्॥५॥

यद्-वक्र-मानस-सरः-प्रतिलब्ध-जन्म-

भाष्यारविन्द-मकरन्द-रसं पिबन्ति।

प्रत्याशमुन्मुख-विनीत-विनेय-भृङ्गाः

तान् भाष्य-वित्तक-गुरुन् प्रणमामि मूर्धा॥६॥

—पञ्चपादिका पद्मपादाचार्यकृता

वक्तारमासाद्य यमेव नित्या सरस्वती स्वार्थ-समन्विताऽसीत्।

निरस्त-दुस्तर्क-कलङ्क-पङ्का नमामि तं शङ्करमर्चिताङ्गिम्॥७॥

—सङ्केतशारीरकं श्रीसर्वज्ञात्मेन्द्रसरस्वतीश्रीचरणैः कृतम्

सदाशिवब्रह्मेन्द्रविरचितायां जगद्गुरुरलमालायां भगवत्पाद-चरितम्

यदबोध-वशादहं ममेदं तदिहेत्यादिरुदेति भूरि-भेदः।
तदखण्डमनन्तमद्वितीयं परमानन्द-मयं पदं श्रयेयम्॥१॥

कलिना बलिनाऽखिले खिलेऽपि स्खलिते श्रौत-पथेऽपथे प्रवृद्धे।
जप-होम-तपस्सु नाम-शेषेष्वपि यातेषु सुभाषितेषु शोषम्॥२॥

जगदीक्षण-विह्वलामृतान्घो-निगद-व्यक्त-कृपा-रसानुबन्धम् ।
प्रणिदिश्य गुहं पुरैव गन्तुं प्रणिबन्धुं च मखान् द्विषश्च यन्तुम्॥३॥

अवतार्य सुरान् परांश्च पूर्वं विधि-विष्णवन्द्र-मुखान् विनोद-पूर्वम्।
स्वयमप्यवतीर्य सुत्युरार्या-कमितुः श्री-शिव-शर्मणो विचार्य॥४॥

उदभूत् सदने निटाल-द्वग् यो मद-भाजां सुधियां प्रमाथ-योग्ये।
शिशुरप्ययतान्मुमुक्षु-भाग्यं स शुभं शङ्कर-देशिकः सुभोग्यम्॥५॥

प्रति-चन्द्र-भवं निवृत्ति-धर्मा श्रित-गोविन्द-मुनेरवास-धर्मा।
जयतात् कृत-सूत्र-भाष्य-कर्मा स्वयमन्ते-वसतां वितीर्ण-शर्मा॥६॥

कुहनान्त्यज-विश्वनाथ-सृष्टे द्रुहिण-व्यास-वरोदितानुशिष्टः।
ममतां मम तावदेष भिन्न्यान्नमतश्चोपरतिं ददात्वनिन्द्याम्॥७॥

प्रविशन् बदरीमवाप्य सद्यः परमाचार्य-पदार्चनं क्रमाद् यः।
धवलाचलमाप्य योऽप्यमाद्यच्छ्रिव-लावण्यमुदीक्ष्य तं प्रपद्ये॥८॥

प्रतिपादित-लिङ्ग-पञ्चकेऽमुं प्रणिवर्त्याशु तिरोहिते गिरीशो।
विनिवृत्य स दिग्-जय-प्रवृत्तो विविधैः शिष्य-वरैर्विभातु चित्ते॥९॥

अथ कान्यकुमार-सन्धि-सेतु-स्थलिनी-वैङ्गट-कालहस्ति-यातुः।
यमि-नेतुरमुष्य काश्चि-यात्रा शमिदार्नीं शम-दं क्रियाद् विचित्रा॥१०॥

श्रित-निर्मल-राजसेन-चोल-क्षिति-पालोद्धृत-विप्र-देव-शालः ।
वरदस्य तथा उम्र-नायकस्याप्युरु-वेशम्-द्वय-कृज्ञयाय मे स्यात्॥११॥

प्रकृतिं च गुहाश्रयां महोग्रां स्व-कृते चक्र-वरे प्रवेश्य योऽग्रे।
अकृताश्रित-सौम्य-मूर्तिमार्या सुकृतं नः स चिनोतु शङ्करार्यः॥१२॥

उपयात्सु बुधेषु सर्व-दिग्भ्यः प्रदिशन्नाशु पराभवं य एम्यः।
 विधृताखिल-वित्-पदश्च काश्यामधृतार्तिः स दिशेच्छ्रियं च काश्चित्॥१३॥
 समतिष्ठिपदा-हिमाद्रि-सेव्यं क्रमशो धर्म-विचारणाय दिव्यम्।
 अधि-काश्चि च शारदा-मठं योऽभ्यधिकं नः सुखमातनोतु सोऽयम्॥१४॥

परमन्तिक-सत्-सुरेश्वराद्यैः परमाद्वैत-मतं स्फुटं प्रवेद्य।
परि-काञ्चिपुरं परे विलीनः परमायास्तु शिवाय सद्गुरुनः॥१५॥

कामकोटि-परम्परागतैः आचार्यैः कृताः स्तुतयः

नमस्तस्मै भगवते शङ्कराचार्य-रूपिणे

येन वेदान्त-विद्येयमुद्भृता वेद-सागरात् ॥ १ ॥

—विद्यारण्यमुनिविरचितायाम् अप

स्तुवन्माह-तमः-स्ताम-भानु-भावमुपयुषः ।
स्तुवन्माह भगवत्प्रादान भव-जोग-भिषग-वर्गान ॥३॥

—मदाशिवेद्मस्ततीशीचगपौः कता बहामत्रवत्ति:

वेदान्तार्थभिधानेन सर्वानुग्रह-कारिणम्।

यति-रूप-धरं वन्दे शाङ्करं लोक-शाङ्करम् ॥ ३ ॥

—नवपञ्चशत्तमैः आचार्यैः श्रीभगवन्नामबोधेन्द्रसरस्वतीश्रीचरणैः कृतं हरिहराद्वैतभूषणम्
यमाश्रिता गिरां देवी नन्दयत्यात्म-संश्रितान्।
तमाश्रये श्रिया ज्ञाष्ठं शङ्कुरं करुणा-निधिम्॥४॥

—नवपञ्चशत्तमैः आचार्यैः श्रीभगवन्नामबोधेन्द्रसरस्वतीश्रीचरणैः प्रणीतम् विवरणप्रमेयसङ्गहात्मकम्
अद्वैतभूषणम्

सर्व-तत्र-स्वतत्राय सदाऽऽत्माद्वैत-वेदिनो।
श्रीमते शङ्करार्याय वेदान्त-गुरवे नमः॥५॥

अविपूत-ब्रह्मचर्यान् अन्वितेन्द्र-सरस्वतीन्।
आत्त-मेथ्यावार-पथान् अद्वैताचार्य-सङ्क्षान्॥६॥

आ-सेतु-हिमवच्छैलं सदाचार-प्रवर्तकान्।
जगद्-गुरुन् स्तुमः काश्मी-शारदा-मठ-संश्रयान्॥७॥

—पञ्चषष्ठितमैः पौठाधिपतिभिः श्रीमत्सुदर्शनमहादेवेन्द्रसरस्वतीश्रीचरणैः प्रणीताः जगद्गुरु-परम्परा-स्तवः

गुरुर्नाम्ना महिम्ना च शङ्करो यो विराजते।
तदीयाह्नि-गलद्-रेणु-गणायास्तु नमो मम॥८॥

—अष्टषष्ठितमाचार्यैः श्रीचन्द्रशेखरेन्द्रसरस्वतीश्रीचरणैः प्रणीतम्

कामाक्षी-करुणा-रूपं कामकोटि-जगद्गुरुम्।
चिन्मूर्ति कलये चित्ते शङ्कराचार्यमव्ययम्॥९॥

—नवपष्ठितमाचार्यैः श्रीजयेन्द्रसरस्वतीश्रीचरणैः प्रणीतम्

भजेऽहं भगवत्पादं भारतीय-शिखामणिम्।
अद्वैत-मैत्री-सद्गाव-चेतनायाः प्रबोधकम्॥१०॥

—सप्ततितमाचार्यैः श्रीशङ्करविजयेन्द्रसरस्वतीश्रीचरणैः प्रणीतम्

शङ्कर-चरित्र-ग्रन्थेषु

मेधावी निगम-पटुर्बहु-श्रुतो वा येनर्ते न कलयिता किलात्म-तत्त्वम्।
तत्रेत्रं तमसि च दिव्य-दृष्टि-दायि श्रेयो नः प्रदिशतु धाम देशिकारख्यम्॥१॥

—पुण्यश्लोकमञ्जरी

नमामि शङ्कराचार्य-गुरु-पाद-सरोरुहम्।
यस्य प्रसादान्मूढोऽपि सर्वज्ञोऽहं सदाऽस्म्यहम्॥२॥

वेदे ब्रह्म-समस्तदङ्ग-निचये गर्गोपमस्तत्-कथा-
तात्पर्यार्थ-विवेचने गुरु-समस्तत्-कर्म-संवर्णने।
आसीज्ञैमिनिरेव तद्-वचन-ज-प्रोद्भोध-कन्दे समो
व्यासेनैव विभाति सद्गुरुरसौ श्री-शङ्करारब्धः क्षितौ॥३॥

अद्वैतार्णव-पूर्ण-चन्द्रमभिदा-पद्माटवी-भास्करं
विद्वत्-कोटि-समर्चिताङ्गि-युगलं प्रदेष-कक्षानलम्।
हृद्याभेद्य-समस्त-वेद-जनित-प्रोद्यद्-विवेकाङ्क्षरं
स्विद्यद्-वाग्मृतं परात्-पर-गुरुं श्री-शङ्करं तं भजे॥४॥

—आनन्दगिरीयशङ्करविजयः

गामाक्रम्य पदेऽधिकाश्चि निबिडं स्कन्धैश्वर्तुर्भिस्तथा
व्यावृण्वन् भुवनान्तरं परिहरंस्तापं स-मोह-ज्वरम्।
यः शाखी द्विज-संस्तुतः फलति तत् स्वाद्यं रसारब्धं फलं
तस्मै शङ्कर-पादपाय महते तन्मस्ति-सन्ध्यं नमः॥५॥

—व्यासाचलीयशङ्करविजयः

देशे कालडि-नाम्नि केरल-धरा-शोभा-करे सद्-द्विजे
जातः श्रीपति-मन्दिरस्य सविधे सर्वज्ञतां प्राप्तवान्।
भूत्वा षोडश-वत्सरे यति-वरो गत्वा बदर्याश्रमं
कर्ता भाष्य-निबन्धनस्य सु-कविः श्री-शङ्करः पावनः॥६॥

—गोविन्दानन्दरचिते शङ्कराचार्यचरिते

अज्ञानान्तर्गहन-पतितान् आत्म-विद्योपदेशैः
त्रातुं लोकान् भव-दव-शिखा-ताप-पापच्यमानान्।
मुक्ता मौनं वट-विटपिनो मूलतो निष्पतन्ती
शम्भोर्मूर्तिश्वरति भुवने शङ्कराचार्य-रूपा॥७॥

—नवकालिदासमाधवकविकृतः शङ्करदिग्विजयः

क्षेमे शङ्कर-सद्गुर्गुण-गणा दिग्-जाल-कूलङ्घणः
 कालोन्मीलित-मालती-परिमलावष्टम्भ-मुष्टिन्ध्याः ।
 क्वाहं हन्त तथापि सद्गुरु-कृपा-पीयूष-पारम्परी-
 मग्नोन्मग्न-कटाक्ष-वीक्षण-बलादस्मि प्रशस्तोऽर्हताम्॥८॥

—सङ्खेपशङ्करविजये

श्रीमच्छङ्कर-सद्गुरोर्भगवतोऽगाधामसाधारणीं
 वाणीं नः प्रतनीयसीं मुहुरिमां गाढुं समुत्कण्ठते।
 तन्मूर्तिः प्रभुरेव भक्त-जनता-वात्सल्य-वैपुल्य-भूः
 अस्मै साधु ददातु शस्त-दयया हस्तावलम्बं हरः॥९॥

—वलीसहायकविकृतौ आचार्यदिग्विजये

अन्यैः वेदान्ताचार्यैः कृताः स्तुतयः

प्रचार्य सर्व-लोकेषु सश्वार्य हृदयाम्बुजे।
 विचार्य सर्व-वेदान्तैः आचार्यं शङ्करं भजो॥१॥

—नारायणीयोपनिषद्भाष्ये

भगवत्पाद-पादाङ्ग-पांसवः सन्तु सन्ततम्।
 अपारासार-संसार-सागरोत्तार-सेतवः ॥२॥

—चित्सुखाचार्याणां भाष्यभावप्रकाशिकायाम्

उद्धृत्य वेद-पयसः कमलामिवाब्धे:
 आलिङ्गिताखिल-जगत्-प्रभवैक-मूर्तिम्।
 विद्यामशेष-जगतां सुख-दामदाद् यः
 तं शङ्करं विमल-भाष्य-कृतं नमामि॥३॥

—विवरणाचार्याणां पश्चपादिकविवरणे

यद्-भाष्याम्बुज-जात-जात-मधुर-प्रेयोमधु-प्रार्थना-
सार्थ-व्यग्र-धियः समग्र-मरुतः स्वर्गेऽपि निर्वेदिनः।
यस्मिन् मुक्ति-पथः पर्थीन-मुनिभिः सम्प्रार्थितः सम्बभौ
तस्मै भाष्य-कृते नमोऽस्तु भगवत्पादाभिधां बिन्नते॥४॥

—आनन्दगिर्याचार्याणां सूत्रभाष्यव्याख्यायां - ६

श्री-गुरुं भगवत्पादं शरण्यं भक्त-वत्सलम्।
शिवं शिव-करं शुद्धमप्रमेयं नमाम्यहम्॥५॥

—अद्वैतसभायाः ब्रह्मविद्यापत्रिकायां प्रकाशिते अज्ञातकर्तृके गुर्वष्टके
तं वन्दे शङ्कराचार्यं लोक-त्रितय-शङ्करम्।
सत्-तर्क-नखरोद्दीर्ण-वावदूक-मतञ्जङ्जम्॥६॥

—तत्त्वबोधभगवत्प्रणीते तत्त्वबोधे

आनन्द-घनमद्वन्द्वं निर्विकारं निरञ्जनम्।
भजेऽहं भगवत्पादं भजतामभय-प्रदम्॥७॥

—मनीषा-पञ्चक-व्याख्याने

यद्-भाष्योक्तेर्लव-परिज्ञुषश्छात्र-वर्गा महान्तः
निर्भिन्दन्ति प्रबल-मतयो वादि-शैलं समस्तम्।
यैर्वेदाव्येरमृतमिव सद्-भाष्यमापत् प्रकाशं
तत्-पादाङ्गं स्फुरतु हृदये ह्युद्धृतं सर्वदा मे॥८॥

—मनीषापञ्चरत्नलघुविवरणे

महा-मोह-पङ्के विरिश्चाचरान्तं
प्रजा-हस्तिनं मग्नमालोक्य भाष्यैः।
जलैः क्षालयित्वाऽऽत्म-विद्या-दिवं यो
नयत्येकलं शङ्करं तं नमामि॥९॥

—ज्ञानामृतयतेः कृतौ विद्यासुरभिसंज्ञके नैकर्म्यसिद्धिविवरणे

संसार-सर्प-परिदृष्ट-विनष्ट-जन्तु-
सञ्जीवनाय परया कृपयोपपन्नः।
ब्रह्मावबोध-परमौषधमुद्धर्हन् यः
तं शङ्करं परतरं भिषजां भजामि॥१०॥

—अद्वैतबोधामृतम्

वेदान्ताभ्योगभीरा नय-मकर-कुला ब्रह्म-विद्याज्ञ-षण्डा
पाषण्डोत्तुङ्ग-वृक्ष-प्रमथन-निपुणा मान-वीची-तरङ्गा।
यस्यास्योत्था सरस्वत्यखिल-भव-भय-ध्वंसिनी शङ्करस्य
गङ्गा शम्भोः कपर्दादिव निखिल-गुरोर्नौमि तत्-पाद-पद्मम्॥११॥

—ज्ञानधनपादानां तत्त्वशुद्धौ

सूत्र-प्रग्रह-वेद-वाजिनि महन्मीमांसक-स्यन्दने
तिष्ठन् भाष्य-पिनाकमुञ्जल-गुणं कृत्वाऽऽत्म-धी-सायकम्।
आकृष्य प्रदहन्त्रशेष-विपदां मूलं पुराणां त्रयं
भूयान्नोऽभिनवः पुरारिरशुभस्योच्छित्तये शङ्करः॥१२॥

—रामानन्दस्य ऋजु-विवरण-व्याख्यायाम्

यद्-भाष्य-सागर-ज-युक्ति-मणीन् प्रकीर्णान्
प्राप्याधुना कतिपयान् कवयो भवन्ति।
तस्मै नमो जन-मनोज्ञ-दिवाकराय
कृत्स्नागमार्थ-निलयाय यतीश्वराय॥१३॥

—बोधनिधि-कृते उपदेश-प्रकरण-विवरणे

वेदान्तार्थं गभीरं ह्यति-सुगमतया बोधयामीति विष्णुः
व्यासात्माऽसूत्रयत् तद् दुरधिगममभूद् वादि-दुर्बुद्धि-भेदात्।
भिन्दन् दुर्बुद्धि-भेदं य इह करुणयाऽभाष्ययद् भाष्यमेतत्
तं वन्दे सर्व-वन्द्यं त्रि-जगति भगवत्पाद-संज्ञं महेशम्॥१४॥

—रामानन्दसरस्वतीकृतविवरणोपन्यासे

त्रि-वर्गेणाक्रान्ते जनन-मरणादि-व्रण-भुवा
जनेऽस्मिन् सर्वस्मिंस्तिमिर-परिणाहैक-शरणे।
निषेकुं निध्यातोऽमृतमग-पतिः शङ्कर इति
स्व-नाम व्याख्यातुं जयति कुहना-भिक्षुरनिशम्॥१५॥

—अभिनवद्राविडाचार्य-श्रीबालकृष्णानन्दसरस्वतीनां शारीरकमीमांसाभाष्यवार्तिके
श्री-सम्बन्धमुदीक्ष्य वाचक-पदे यान् शार्ङ्गिणं वैष्णवाः
चन्द्रोत्तंस-पदास्पदत्व-कलनाच्छम्भुं च शैवा विदुः।
आनन्दाद्वय-शोभमान-परम-प्रेमास्पदं योगिनः
तान् पादाम्बुज-रेणु-धूत-तमसो वन्दे सदा श्री-गुरुन्॥१६॥

—गङ्गाधरसरस्वत्याख्यभिक्षुणा रचितायाम् आत्मसाम्राज्यसिद्धिव्याख्यायाम्
नमः श्री-शङ्कराचार्य-गुरवे शङ्करात्मने।
शरीरिणां शङ्कराय शङ्कर-ज्ञान-हेतवे॥१७॥

—नृसिंहाश्रमविरचितायां तत्वबोधिन्याख्यायां सङ्घेषशारीरकटीकायाम्
याऽनुभूतिः स्वयं-ज्योतिरादित्येशान-विग्रहा।
शङ्कराख्या च तं नौमि सुरेश्वर-गुरुं परम्॥१८॥

—नृसिंहप्रज्ञमुनिकृते वृहदारण्यकभाष्यवार्तिकन्यायतत्त्वविवरणे
संसाराद्यि-निषणाज्ञ-निकर-प्रोञ्जिहीर्षया।
कृत-संहननं वन्दे शङ्करं लोक-शङ्करम्॥१९॥

—विज्ञानवासयतिरचितायां पञ्चपादिकाव्याख्यायाम्
वेदान्तार्थ-तदाभास-क्षीर-नीर-विवेकिनम्।
नमामि भगवत्पादं पर-हंस-धुरन्धरम्॥२०॥

—अमलानन्दसरस्वतीनां वेदान्तकल्पतरौ

नाना-भाष्याद्वता सा सगुण-फल-गतिर्वैध-विद्या-विशेषैः

तत्-तद्-देशासि-रम्या सरिदिव सकला यत्र यात्यंश-भूयम्।
तस्मिन्नानन्द-सिन्धावतिमहति फले भाव-विश्रान्ति-मुद्रा

शास्त्रस्योद्घाटिता यैः प्रणमत हृदि तान् नित्यमाचार्य-पादान्॥२१॥

—अप्यदीक्षितानां न्यायरक्षामणौ

प्रचण्ड-पाखण्ड-विखण्डनोद्यतं त्रयी-शिरोर्थ-प्रतिपादने रतम्।

बुधैर्नुतं योग-कलाभिरावृतं नमामि तं शङ्कर-देशिकं ततम्॥२२॥

—सच्चिदानन्दसरस्वतीकृतायाम् आर्याव्याख्यायाम्

दृष्ट्वा यो दिव्य-दृष्टिः कलि-युग-समये “मन्द-भाग्या मनुष्याः

तस्मात् तत्र-प्रपञ्चः सुर-यजन-विधिर्मत्-कृतो निष्फलः स्यात्”।

इत्याविर्भूय पृथ्व्यां पुनरपि कृतवांस्तत्र-सारं गिरीशः

तं वन्दे शङ्कराख्यं महिततम-मनः-प्रार्थनीयार्थ-रूपम्॥२३॥

—प्रपञ्चसारसम्बन्धदीपिकायाम्

येनाद्वन्द्वमखण्डमक्षय-पदं प्रादर्शि तापापहं

भाष्य-ग्रन्थि-निबन्धनैः श्रुति-शिरोवाक्यार्थ-विद्योतिभिः।

नित्यो यत्र समस्त-सद्-गुण-गणस्तं शङ्कराचार्य-गीर्

विख्यातं मुनि-मौलि-लालित-पद-द्वन्द्वं सदा संश्रये॥२४॥

—रामतीर्थस्वामिरचितायाम् अन्वयार्थप्रकाशिकाख्यायां सङ्केपशारीरकव्याख्यायाम्

वेदान्त-ब्रात-नीरं शत-पथ-कथित-न्याय-रत्न-प्रपूरं

पारावारं सुतारं निगम-मुख-षडङ्गात्म-सद्-ग्राह-घोरम्।

कारं-कारं सुगाहं श्रुत-मत-मथितैर्ब्रह्म-विद्यामृतं यः

प्रादादादाय तस्मादशरण-शरणं शङ्करं तं नमामः॥२५॥

—आनन्दपूर्णरचितायां न्यायकल्पलतिकानाम्यां सुरेश्वरवार्तिकीकायाम्

वेदान्तार्थ-विभासकाय गुरवे शान्ताय सन्ध्यासिने
 नाना-वादि-नगेन्द्र-सङ्घ-पवये योगीन्द्र-वन्द्याय च।
 मोह-ध्वान्त-दिवाकराय भगवत्पादाभिधां बिन्नते
 तस्मै भाष्य-कृते नमोऽस्तु सततं पूर्णाय बोधात्मने॥२६॥

—तैत्तिरीयभाष्यटीकायाम्

ये वेदान्त-सुधोदधिं सुमनसां निःश्रेयसाय स्वयं
 निर्मथ्योदहरन्निरूपण-गुणावृत्तेन चेतोमथा।
 अद्वेतामृतमासुरानुशयिनामास्वादनीयेतरत्
 तानाऽस्माक-गुरोरूपैमि भगवत्पादादिमान् देशिकान्॥२७॥

—कृष्णानन्दयतिकृतौ सिद्धान्तसिद्धाञ्जने

काले शिवः क्रम-वशात् कलि-दोष-दुष्टे
 यः सम्प्रदाय-रहितं तदपेक्ष्य भूयः।
 क्षोण्यामवातरदशेष-जगद्धितार्थी
 श्री-शङ्कराख्यममलं गुरुमाश्रये तम्॥२८॥

—नारायणकृतौ प्रपञ्चसारार्थदीपे

वेदाद्यागम-दुर्घ-सिन्धु-मथनात् तन्मेय-मन्थाद्रिणा
 दिव्याभोग-विचार-वासुकि-वशादाश्रित्य धैर्यं परम्।
 ब्रह्मोद्भोध-सुधां विधाय दयया मर्त्यानमर्त्यानमी
 कुर्वन्तो गुरवो जयन्ति जगतां लक्ष्मीश-वद् रक्षकाः॥२९॥

—वरदराजपण्डितकृतौ खण्डनमण्डने

यदीय-वाक्-सूर्य-रुचि-प्रणाशितः
 हृदन्ध-कारो नमतामशेषतः।
 महात्मनः शिष्य-हिते सदा रतान्
 नमामि तान् शङ्कर-पूज्य-देशिकान्॥३०॥

—शङ्ककविरचिते कैवल्यनवनीते

यद्-वक्राम्बुज-निस्मृतं परमकं श्री-सूत्र-भाष्यामृतं
 पीत्वा मादश-जीव-भङ्ग-निचया नन्दन्ति मोक्षाङ्गणे।
 नाना-वादि-मदेभ-भञ्जन-महा-व्यग्रोग्र-कण्ठीरवान्
 वन्दे व्यास-मुनीन्द्र-शङ्कर-मुखान् सद्-देशिकांस्तानहम्॥३१॥

—अमरेश्वरशास्त्रिरचिते अज्ञानध्वान्तचण्डभास्करे

यो लोकोपकृति-प्रविष्ट-हृदयो जित्वाऽतिबाह्यं मतं
 श्रीमच्छङ्कर-शब्द-पूर्व-भगवत्पादाभिधानं गतम्।
 सद्-वेदान्त-रहस्य-वत् स्फुटितवान् गोप्यं रहो-मानवं
 तं वन्दे भगवन्तमन्तक-रिपुं सर्वान्तराय-च्छिदम्॥३२॥

—कामेश्वरसूरिरकृतायाम् अरुणामोदिनीनाम्बाणं सौन्दर्यलहरीव्याख्यायाम्

अखिल-पर-हंस-देशिकमागम-गृद्धार्थ-दर्शकं प्राज्ञम्।
 स्वानन्द-पूर्ण-सागरमनिशमहं नौमि शङ्कराचार्यम्॥३३॥

—नागनाथरचिते आत्मबोधप्रकरणे

विष्णवे व्यास-रूपाय ब्रह्म-सूत्र-कृते नमः।
 महेशाय च तद्-भाष्य-कृते शङ्कर-रूपिणे॥३४॥

—अल्लालसूरिरचिते भामतीतिलके

हर-लीलावताराय शङ्कराय वरौजसे।
 कैवल्य-कलना-कल्प-तरवे गुरवे नमः॥३५॥

—उमामहेश्वररचितायां तत्त्वचन्द्रिकायाम्

यत्-पादाङ्ग-प्रभव-विमल-श्री-परागालि-भास्वान्
 मत्-स्वान्त-स्थं प्रणुदति तमः-पुञ्जमत्यन्त-चण्डम्।
 यत्-कारुण्य-पूर्व-परिजुषा तारितोऽनेन तूर्ण
 संसाराब्धिः प्रणतिरनिशं स्याद् गुरुणां पदाङ्गे॥३६॥

—सीतारामसूरिरचिते वेदान्तकौस्तुमे

पाराशर्य-वचोविलास-मसृणैः सूत्रैः क्रमेणाततैः
 अत्यस्तैः प्रकटीचकार भगवान् यो भाष्य-संज्ञं पटम्।
 अज्ञानोद्भव-जाड्य-नाश-करणं स्वानन्द-दं सेविनां
 तं वन्देऽखिल-योगि-वन्द्य-चरणं श्री-शङ्करं शं-करम्॥३७॥

—कमलाकरदेवकृतौ आनन्दविलासे

योऽयं दैवत-सार्वभौम-विभवो विश्वाधिको रुद्र इ
 त्याद्यैराद्य-वचोभिरद्वयपरैरद्यापि संस्तूयते।
 अद्वैतात्म-विबोधनाय विदुषामिच्छा-समझीकृत-
 श्रीमच्छङ्कर-देशिकेन्द्र-वपुषं श्री-शङ्करं भावये॥३८॥

—शङ्कराचार्याष्टके

शङ्कर-वाङ्महिमा

अधिगत-भिदा पूर्वाचार्यानुपेत्य सहस्र-धा
 सरिदिव मही-भागान् सम्प्राप्य शौरि-पदोद्धता।
 जयति भगवत्पाद-श्रीमन्मुखाम्बुज-निर्गता
 जनन-हरणी सूक्तिर्बह्याद्वयैक-परायणा॥१॥

—अप्यदीक्षितानां सिद्धान्तलेशसङ्ग्रहे

संसाराध्वनि ताप-भानु-किरण-प्रोद्भूत-दाह-व्यथा-
 खिन्नानां जल-काङ्क्ष्या मरु-भुवि श्रान्त्या परिभ्राम्यताम्।
 अत्यासन्न-सुखाम्बुधिं सुख-करं ब्रह्माद्वयं दर्शय-
 न्त्येषा शङ्कर-भारती विजयते निर्वाण-सन्दायिनी॥२॥

—विवेकचूडामणौ

जय-घोषः

श्री-शङ्कराचार्य-वर्य ब्रह्म-ज्ञान-प्रदायक।
अज्ञान-तिमिरादित्य सुज्ञानाभ्यि-सुधाकर॥१॥

ज्ञान-मुद्राश्चित्-कर शिष्य-हृत्-ताप-हारक।
कम्र-मुक्ति-गृह-द्वार-कवाट-घ-पदाम्बुज ॥२॥

(स्वामिन् ! जय ! विजयी भव !)

षण्मत-स्थापनाचार्य त्रयी-मार्ग-प्रकाशक।
प्रसन्न-वदनाम्भोज परमार्थ-प्रकाशक॥३॥

ज्ञानात्मकैक-दण्डाढ्य कमण्डलु-लस्त-कर।
काषाय-वसनोपेत भस्मोद्धूलित-विग्रह॥४॥

(स्वामिन् ! जय ! विजयी भव !)

श्रीमत्-कैलास-निलय-सच्छिवांशावतारक।
कालटी-क्षेत्र-निवसदार्याम्बा-गर्भ-संश्रित ॥५॥

शिवादि-गुरु-वंशाम्बुनिधि-राकेश-सन्निभा।
पितृ-दत्तान्वर्थ-भूत-शङ्कराख्या-समुञ्जल ॥६॥

(स्वामिन् ! जय ! विजयी भव !)

अभ्यस्त-वेद-वेदाङ्ग निखिलागम-पारग।
दरिद्र-ब्राह्मणी-दत्त-भिक्षामलक-तोषित ॥७॥

स्वर्णामलक-सद्बृष्टि-प्रसादानन्दित-द्विज ।
अष्ट-वर्ष-चतुर्-वेदिन् द्वादशाखिल-शास्त्र-ग॥८॥

(स्वामिन् ! जय ! विजयी भव !)

सरिद्-वर्त्मातप-श्रान्त-मातृ-दुःखापनोदक।
नक्त-ग्रह-व्याज-मातृ-मत-पारमहंस्यक ॥९॥

चिन्तना-मात्र-सान्निध्य-करणाश्वासिताम्बक।
सोमोद्भवा-तटी-कूस-सौम्य-गोविन्द-सेवन ॥१०॥

(स्वामिन् ! जय ! विजयी भव !)

गोविन्दार्थ-मुखावास-महावाक्य-चतुष्टय।
योग-सिद्धि-गृहीतेन्दुभवा-पूर-कमण्डलो॥११॥

गुर्वनुज्ञात-विश्वेश-दिव्दक्षा-गमनोत्सुक।
चण्डालाकार-विश्वेश-प्रश्नानुप्रश्न-हर्षित॥१२॥

(स्वामिन् ! जय ! विजयी भव !)

विश्वेशानुग्रहावास-भाष्य-ग्रथन-नैपुण ।
भाष्य-स्फुट-श्रुतिशिरो-मत-तत्त्वाभिलापक॥१३॥

यदूद्ध्रह-प्रोक्त-गीता-याथातथ्य-विवेचक।
ब्रह्मसूत्रार्थ-संवाद-हृष्यत्-सत्यवती-सुत॥१४॥

(स्वामिन् ! जय ! विजयी भव !)

मन्दाकिनी-झारी-रम्य-भाष्य-पावित-भूतल।
भाष्य-सार-प्रकरण-कृत-जिज्ञासु-तोषण ॥१५॥

सौन्दर्य-लहरी-मुख्य-बहु-स्तोत्र-विधायक ।
योगजाग्रि-कृत-स्वाम्बा-यज्ञ-स्थापित-सत्पथ॥१६॥

(स्वामिन् ! जय ! विजयी भव !)

त्रिरधीतात्मीय-भाष्य-सनन्दन-समाश्रय।
कुकूलानल-कूट-स्थ-कुमारिल-कृतानते॥१७॥

कर्मैक-पथिकोद्दण्ड-मण्डनान्त्याश्रम-प्रद।
कञ्ज-योन्यवतार-श्री-सुरेश्वर-सुदेशिक ॥१८॥

(स्वामिन् ! जय ! विजयी भव !)

यथावत्-तत्त्व-विज्ञातृ-हस्तामलक-सद्गुरो ।
 तोटकाभिव्यक्त-भक्ति-तत्त्व-ज्ञानाद्य-शिष्यक॥१९॥
 पृथ्वीधवादि-शिष्यौघ-शिरोधृत-पद-द्वय ।
 शारदा-स्थापना-पूत-ऋश्यशृङ्ग-गिरि-स्थल॥२०॥

(स्वामिन् ! जय ! विजयी भव !)

ककुञ्जय-महायात्रा-पवित्रित-महीतल।
 रामेश्वरादि-मेर्वन्त-प्रतिष्ठापित-सन्मत॥२१॥
 अद्वैत-स्थापनाचार्य भगवत्पाद-संज्ञक।
 वेद-वेदान्त-सम्प्रोक्त-रक्षार्थ-मठ-कल्पन॥२२॥

(स्वामिन् ! जय ! विजयी भव !)

कैलास-यात्रा-सम्प्राप्त-चन्द्रमौलि-प्रपूजक।
 नेपाल-केदार-वर-सिद्धि-लिङ्ग-निधायक ॥२३॥
 चिदम्बर-सभा-न्यस्त-मोक्ष-लिङ्गं यतीश्वर।
 तुङ्गा-भद्रा-सङ्ग-भूमि-भोग-लिङ्ग-समर्चन ॥२४॥

(स्वामिन् ! जय ! विजयी भव !)

श्रीचक्रात्मक-ताटङ्ग-पोषिताम्बा-मनोरथ ।
 काश्यां श्रीचक्र-राजाख्य-यत्र-स्थापन-दीक्षित॥२५॥
 भेरी-पटह-वाद्यादि-राज-लक्षण-लक्षित।
 सर्वज्ञ-पीठाध्यारोह-लुप्त-सार्वज्ञ्य-संशय॥२६॥

(स्वामिन् ! जय ! विजयी भव !)

वादार्थागत-सर्वज्ञ-बाल-सन्ध्यास-दायक।
 शारदा-मठ-मेरु-श्री-योगलिङ्गाभिषेचन ॥२७॥

सोपान-पञ्चकोद्घोष-कृत-शिष्यानुशासन ।
सत्यव्रत-समाख्यात-काश्यन्तरित-विग्रह ॥ २८ ॥

(स्वामिन् ! जय ! विजयी भव !)

काश्मीपुराभरण-कामद-कामकोटि-पीठाभिषिक्त वर-देशिक-सार्वभौम।
सार्वज्ञ-शक्तयधिगताखिल-मन्त्र-तन्त्र-चक्र-प्रतिष्ठिति-विजूम्भित-चातुरीक ॥ २९ ॥

(स्वामिन् ! जय ! विजयी भव !)



अयं पद्मसङ्कहः

- * श्रीमच्छ्रेष्ठरेन्द्रसरस्वतीश्रीपादानां पष्ठब्दपूर्यवसरे प्रकाशिते ब्रह्मसूत्रभाष्यपुस्तके
- * श्रीशङ्करभक्तजनसभया प्रकाशिते अद्वैताक्षरमालिकाया: द्वितीयसंस्करणपुस्तके
- * शिमिळि-वेङ्कट-राधाकृष्णशास्त्रिभिः सङ्कलितायां श्रीशङ्करभगवत्प्रशस्तिमञ्जर्या च
सङ्कृहीतानि आचार्यप्रशस्तिरूपाणि पद्मानि आधृत्य सङ्कलितः

जय जय शङ्कर हर हर शङ्कर
जय जय शङ्कर हर हर शङ्कर।
काश्मी-शङ्कर कामकोटि-शङ्कर
हर हर शङ्कर जय जय शङ्कर॥

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा
बुद्ध्याऽऽत्मना वा प्रकृतेः स्वभावात्।
करोमि यद् यत् सकलं परस्मै
नारायणायेति समर्पयामि॥

अनेन पूजनेन श्रीमत्-शङ्कर-भगवत्पादाचार्याः प्रीयन्ताम्।
ॐ तत् सद् ब्रह्मार्पणमस्तु।



॥ श्री-लक्ष्मी-नृसिंह-जयन्ती-पूजा ॥

॥ पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा ॥

(आचम्य)

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

(अप उपस्पृश्य, पुष्पाक्षतान् गृहीत्वा)

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा

श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं करिष्यमाणस्य कर्मणः

अविघ्नेन परिसमाप्यर्थम् आदौ विघ्नेश्वरपूजां करिष्ये।

ॐ गणानां त्वा गणपति ९ हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।
ज्येष्ठराजुं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पतु आ नः शृण्वन्नृतिर्भिः सीद् सादनम्॥

अस्मिन् हरिद्राबिम्बे महागणपतिं ध्यायामि, आवाहयामि।

ॐ महागणपतये नमः आसनं समर्पयामि।

पादयोः पाद्यं समर्पयामि। हस्तयोरर्ध्यं समर्पयामि।

आचमनीयं समर्पयामि।

ॐ भूर्भुवस्सुवः। शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि।

स्नानानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वस्त्रार्थमक्षतान् समर्पयामि।

यज्ञोपवीताभरणार्थं अक्षतान् समर्पयामि।

दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि।

गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।

पुष्पमालिकां समर्पयामि। पुष्टैः पूजयामि।

॥ अर्चना ॥

- | | |
|---------------------|--------------------------|
| १. ॐ सुमुखाय नमः | ९. ॐ धूमकेतवे नमः |
| २. ॐ एकदन्ताय नमः | १०. ॐ गणाध्यक्षाय नमः |
| ३. ॐ कपिलाय नमः | ११. ॐ फालचन्द्राय नमः |
| ४. ॐ गजकर्णकाय नमः | १२. ॐ गजाननाय नमः |
| ५. ॐ लम्बोदराय नमः | १३. ॐ वक्रतुण्डाय नमः |
| ६. ॐ विकटाय नमः | १४. ॐ शूर्पकर्णाय नमः |
| ७. ॐ विघ्नराजाय नमः | १५. ॐ हेरम्बाय नमः |
| ८. ॐ विनायकाय नमः | १६. ॐ स्कन्दपूर्वजाय नमः |

नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि॥

धूपमाघ्रापयामि।

अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।

नैवेद्यम्।

ताम्बूलं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वक्रतुण्डमहाकाय कोटिसूर्यसमप्रभा
अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा॥

प्रार्थनाः समर्पयामि।

अनन्तकोटिप्रदक्षिणमस्कारान् समर्पयामि।

छत्रचामरादिसमस्तोपचारान् समर्पयामि।

॥ प्रधान-पूजा — श्री-लक्ष्मी-नृसिंहपूजा ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविद्वोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्या ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

॥ सङ्कल्पः ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं शुभे शोभने मुहूर्ते
अद्य ब्रह्मणः द्वितीयपरार्धे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे
कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोः दक्षिणे पार्श्वे
शकाद्वे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिकाणां प्रभवादीनां पष्ठ्याः संवत्सराणां
मध्ये ()^{१६} नाम संवत्सरे उत्तरायणे / दक्षिणायने वसन्तऋतौ मेषमासे
शुक्रपक्षे चतुर्दश्यां शुभतिथौ (इन्दु / भौम / बुध / गुरु / भृगु /
स्थिर / भानु) वासरयुक्तायाम् (स्वार्ती/?)^{१७} नक्षत्र ()^{१८} नाम योग
() करण युक्तायां च एवं गुण विशेषण विशिष्टायाम् अस्यां चतुर्दश्यां
शुभतिथौ अस्माकं सहकुटुम्बानां क्षेमस्थैर्य-धैर्य-वीर्य-विजय-आयुरारोग्य-
ऐश्वर्याभिवृद्ध्यर्थम् धर्मार्थकाममोक्षचतुर्विघफलपुरुषार्थसिद्ध्यर्थं पुत्रपौत्राभि-
वृद्ध्यर्थम् इष्टकाम्यार्थसिद्ध्यर्थम् मम इहजन्मनि पूर्वजन्मनि जन्मान्तरे च
सम्पादितानां ज्ञानाज्ञानकृतमहापातकचतुष्टय-व्यतिरिक्तानां रहस्यकृतानां
प्रकाशकृतानां सर्वेषां पापानां सद्य अपनोदनद्वारा सकल-पापक्षयार्थं
श्री नृसिंह-जयन्ती-पुण्यकाले यथाशक्ति-ध्यान-आवाहनादि-घोडशोपचारैः
श्री-नृसिंह-पूजां करिष्ये। तदङ्गं कलशपूजां च करिष्ये।

श्रीविद्वेश्वराय नमः यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि।

^{१६}पृष्ठं ६३९ पश्यताम्

^{१७}पृष्ठं ६४९ पश्यताम्

^{१८}पृष्ठं ६५० पश्यताम्

(गणपति-प्रसादं शिरसा गृहीत्वा)

॥ आसन-पूजा ॥

पृथिव्या मेरुपृष्ठ ऋषिः। सुतलं छन्दः। कूर्मो देवता॥

पृथिव्ये त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता।
त्वं च धारय मां देवि पवित्रं चासनं कुरु॥

॥ घण्टा-पूजा ॥

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम्।
घण्टारवं करोम्यादौ देवताऽऽह्नकारणम्॥

॥ कलश-पूजा ॥

ॐ कलशाय नमः दिव्यगन्धान् धारयामि।

गङ्गे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति।
नर्मदे सिन्धुकावेरि जलेऽस्मिन् सत्रिधिं कुरु॥

ॐ गङ्गायै नमः। ॐ यमुनायै नमः। ॐ गोदावर्यै नमः। ॐ सरस्वत्यै नमः।
ॐ नर्मदायै नमः। ॐ सिन्धवे नमः। ॐ कावेर्यै नमः।

ॐ सप्तकोटिमहातीर्थान्यावाहयामि।

(अथ कलशं स्पृष्ट्वा जपं कुर्यात्)

आपो वा इदं सर्वं विश्वा भूतान्यापः प्राणा वा आपः पश्व
आपोऽन्नमापोऽमृतमापः सुम्राडापो विराडापः स्वराडापश्छन्दाङ्गस्यापो
ज्योतीङ्गस्यापो यजूङ्गस्यापः सूत्यमापः सर्वा देवता आपो भूर्भुवः सुवरापु
ओम्॥

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः।
मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः॥

कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा।
 ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोऽप्यथर्वणः।
 अङ्गेश्च सहिताः सर्वे कलशाम्बुसमाश्रिताः॥
 सर्वे समुद्राः सरितः तीर्थानि च हृदा नदाः।
 आयान्तु विष्णुपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः॥
 ॐ भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवः।

(इति कलशजलेन सर्वोपकरणानि आत्मानं च प्रोक्ष्य।)

॥ आत्म-पूजा ॥

ॐ आत्मने नमः, दिव्यगन्धान् धारयामि।

- | | |
|----------------------|----------------------|
| १. ॐ आत्मने नमः | ४. ॐ जीवात्मने नमः |
| २. ॐ अन्तरात्मने नमः | ५. ॐ परमात्मने नमः |
| ३. ॐ योगात्मने नमः | ६. ॐ ज्ञानात्मने नमः |

समस्तोपचारान् समर्पयामि।

देहो देवालयः प्रोक्तो जीवो देवः सनातनः।
 त्यजेदज्ञाननिर्माल्यं सोऽहं भावेन पूजयेत्॥

॥ पीठ-पूजा ॥

- | | |
|-----------------------|-------------------------|
| १. ॐ आधारशक्त्यै नमः | ८. ॐ रत्नवेदिकायै नमः |
| २. ॐ मूलप्रकृत्यै नमः | ९. ॐ स्वर्णस्तम्भाय नमः |
| ३. ॐ आदिकूर्माय नमः | १०. ॐ श्वेतच्छत्राय नमः |
| ४. ॐ आदिवराहाय नमः | ११. ॐ कल्पकवृक्षाय नमः |
| ५. ॐ अनन्ताय नमः | १२. ॐ क्षीरसमुद्राय नमः |
| ६. ॐ पृथिव्यै नमः | १३. ॐ सितचामराभ्यां नमः |
| ७. ॐ रत्नमण्डपाय नमः | १४. ॐ योगपीठासनाय नमः |

॥ गुरु-ध्यानम् ॥

गुरुब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
गुरुः साक्षात् परं ब्रह्म तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

॥ घोडशोपचार-पूजा ॥

ध्यायामि देवदेवं तं शङ्खचक्रगदाधरम्।
नृसिंहं भीषणं भद्रं लक्ष्मीयुक्तं विभूषितम्॥
अस्मिन् बिम्बे श्री-लक्ष्मी-नृसिंहं ध्यायामि।

सुहस्रशीर्षा पुरुषः। सुहस्राक्षः सुहस्रपात्।
स भूमि विश्वतो वृत्वा अत्यंतिष्ठशाङ्गुलम्॥
अस्मिन् बिम्बे श्री-लक्ष्मी-नृसिंहम् आवाहयामि।

पुरुष एवेदः सर्वम्। यद्भूतं यच्च भव्यम्॥
उतामृतत्वस्येशानः। यदन्नेनातिरोहति॥
आसनं समर्पयामि।

एतावानस्य महिमा। अतो ज्यायाऽश्च पूरुषः।
पादोऽस्य विश्वा भूतानि। त्रिपादस्यामृतं दिवि॥
पादं समर्पयामि।

त्रिपादूर्ध्वं उदैत्पुरुषः। पादोऽस्येहाऽभवात्पुनः।
ततो विश्वद्व्यक्तामत्। साशनानशने अभि॥

अर्धं समर्पयामि।

तस्मा॑द्विराङ्गं जायत। विराजो अधि पूरुषः।
स जातो अत्यरिच्यत। पुश्चाद्बूमि मथो पुरः॥

आचमनीयं समर्पयामि।

यत्पुरुषेण हविषां। देवा यज्ञमतन्वत।
वृसुन्तो अस्याऽसीदाज्यम्। ग्रीष्म इध्मः शुरद्धविः॥
मधुपर्कं समर्पयामि।

सप्तास्याऽसन् परिधयः। त्रिः सप्त समिधः कृताः।
देवा यद्यज्ञं तन्वानाः। अबध्नं पुरुषं पुशुम्॥

शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि। स्नानानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

तं यज्ञं बहिषि प्रौक्षन्। पुरुषं जातमग्रतः।
तेन देवा अयेजन्ता। साध्या ऋषयश्च ये॥
वस्त्रं समर्पयामि।

तस्मा॑द्यज्ञाथ्सर्वहुतः। समृतं पृषदाज्यम्।
पुशूङ्स्ताङ्श्चक्रे वायुव्यान्। आरण्यान्त्राम्याश्च ये॥
यज्ञोपवीतं समर्पयामि।

तस्मा॑द्यज्ञाथ्सर्वहुतः। ऋचः सामानि जज्ञिरे।
छन्दाऽसि जज्ञिरे तस्मात् यजुस्तस्मादजायत॥

दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि। गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि।
अक्षतान् समर्पयामि।

तस्मादश्वा॑ अजायन्ता॒ ये॑ के॑ चौभयादतः॑।
गावो॑ ह॒ जज्ञिरे॑ तस्मा॑त्। तस्मा॑ज्ञाता॑ अर्जावयः॑॥

पुष्पाणि समर्पयामि। पुष्पैः पूजयामि।

॥ अङ्ग-पूजा ॥

१. ॐ अनघाय नमः — पादौ पूजयामि
२. वामनाय नमः — गुल्फौ पूजयामि
३. शौरये नमः — जह्ने पूजयामि
४. वैकुण्ठवासिने नमः — ऊरु पूजयामि
५. पुरुषोत्तमाय नमः — मेढ़ं पूजयामि
६. वासुदेवाय नमः — कटिं पूजयामि
७. हृषीकेशाय नमः — नाभिं पूजयामि
८. माधवाय नमः — हृदयं पूजयामि
९. मधुसूदनाय नमः — कण्ठं पूजयामि
१०. वराहाय नमः — बाहून् पूजयामि
११. नृसिंहाय नमः — हस्तान् पूजयामि
१३. दैत्यसूदनाय नमः — मुखं पूजयामि
१६. दामोदराय नमः — नासिकां पूजयामि
१४. पुण्डरीकाक्षाय नमः — नेत्रे पूजयामि
१५. गरुडध्वजाय नमः — श्रोत्रे पूजयामि
१६. गोविन्दाय नमः — ललाटं पूजयामि
१७. अच्युताय नमः — शिरः पूजयामि
१८. श्री-नृसिंहाय नमः — सर्वाणि अङ्गानि पूजयामि

॥ चतुर्विंशति नामपूजा ॥

- | | |
|-----------------------|------------------------|
| १. ॐ केशवाय नमः | १३. ॐ सङ्कर्षणाय नमः |
| २. ॐ नारायणाय नमः | १४. ॐ वासुदेवाय नमः |
| ३. ॐ माधवाय नमः | १५. ॐ प्रद्युम्नाय नमः |
| ४. ॐ गोविन्दाय नमः | १६. ॐ अनिरुद्धाय नमः |
| ५. ॐ विष्णवे नमः | १७. ॐ पुरुषोत्तमाय नमः |
| ६. ॐ मधुसूदनाय नमः | १८. ॐ अधोक्षजाय नमः |
| ७. ॐ त्रिविक्रमाय नमः | १९. ॐ नृसिंहाय नमः |
| ८. ॐ वामनाय नमः | २०. ॐ अच्युताय नमः |
| ९. ॐ श्रीधराय नमः | २१. ॐ जनार्दनाय नमः |
| १०. ॐ हृषीकेशाय नमः | २२. ॐ उपेन्द्राय नमः |
| ११. ॐ पद्मनाभाय नमः | २३. ॐ हरये नमः |
| १२. ॐ दामोदराय नमः | २४. ॐ श्रीकृष्णाय नमः |

॥ श्री-लक्ष्मी-नृसिंहाष्टोत्तरशतनामावलिः ॥

श्रीनृसिंहाय नमः	रौद्राय नमः
महासिंहाय नमः	शौरये नमः
दिव्यसिंहाय नमः	महावीराय नमः
महाबलाय नमः	सुविक्रमपराक्रमाय नमः
उग्रसिंहाय नमः	हरिकोलाहलाय नमः
महादेवाय नमः	चक्रिणे नमः
उपेन्द्राय नमः	विजयाय नमः
अग्निलोचनाय नमः	अजयाय नमः

अव्ययाय नमः		विकरालाय नमः
दैत्यान्तकाय नमः		गतायुषे नमः
परब्रह्मणे नमः		सर्वकर्तृकाय नमः
अघोराय नमः	२०	भैरवाडम्बराय नमः
घोरविक्रमाय नमः		दिव्याय नमः
ज्वालामुखाय नमः		अगम्याय नमः
ज्वालामालिने नमः		सर्वशत्रुजिते नमः
महाज्वालाय नमः		अमोघास्त्राय नमः
महाप्रभवे नमः		शस्त्रधराय नमः
निटिलाक्षाय नमः		सव्यजूटाय नमः
सहस्राक्षाय नमः		सुरेश्वराय नमः
दुर्निरीक्ष्याय नमः		सहस्रबाहवे नमः
प्रतापनाय नमः	३०	वज्रनखाय नमः
महादंष्ट्राय नमः		सर्वसिद्धये नमः
प्राज्ञाय नमः		जनार्दनाय नमः
हिरण्यक-निषूदनाय नमः		अनन्ताय नमः
चण्डकोपिने नमः		भगवते नमः
सुरारिघ्राय नमः		स्थूलाय नमः
सदार्तिघ्राय नमः		अगम्याय नमः
सदाशिवाय नमः		परावराय नमः
गुणभद्राय नमः		सर्वमत्रैकरूपाय नमः
महाभद्राय नमः		सर्वयन्त्रविदारणाय नमः
बलभद्राय नमः	४०	अव्ययाय नमः
सुभद्रकाय नमः		परमानन्दाय नमः
करालाय नमः		कालजिते नमः

खगवाहनाय नमः		विभवे नमः	
भक्तातिवत्सलाय नमः		सङ्खर्णयाय नमः	
अव्यक्ताय नमः		प्रभवे नमः	१०
सुव्यक्ताय नमः	७०	त्रिविक्रमाय नमः	
सुलभाय नमः		त्रिलोकात्मने नमः	
शुचये नमः		कालाय नमः	
लोकैकनायकाय नमः		सर्वेश्वराय नमः	
सर्वाय नमः		विश्वभराय नमः	
शरणागतवत्सलाय नमः		स्थिराभाय नमः	
धीराय नमः		अच्युताय नमः	
धराय नमः		पुरुषोत्तमाय नमः	
सर्वज्ञाय नमः		अधोक्षजाय नमः	
भीमाय नमः		अक्षयाय नमः	१००
भीमपराक्रमाय नमः	८०	सेव्याय नमः	
देवप्रियाय नमः		वनमालिने नमः	
नुताय नमः		प्रकम्पनाय नमः	
पूज्याय नमः		गुरवे नमः	
भवहृते नमः		लोकगुरवे नमः	
परमेश्वराय नमः		स्रष्टे नमः	
श्रीवत्सवक्षसे नमः		परस्मै ज्योतिषे नमः	
श्रीवासाय नमः		परायणाय नमः	१०८

॥इति श्री-लक्ष्मी-नृसिंहाष्टोत्तरशतनामावलिः सम्पूर्णा॥

॥ उत्तराङ्ग-पूजा ॥

यत्पुरुषं व्यंदधुः। कतिधा व्यंकल्पयन्।
मुखं किमस्य कौ बाहू। कावूरु पादावच्येते॥

श्री-लक्ष्मी-नृसिंहाय नमः धूपमाघ्रापयामि।

ब्राह्मणोऽस्य मुखंमासीत्। बाहू राजन्यः कृतः।
ऊरु तदस्य यद्वैश्यः। पञ्चांशु शुद्रो अंजायत॥

उद्दीप्यस्व जातवेदोऽपग्निर्कृतिं मम।

पशुङ्क्षु मह्यमावहु जीवनं च दिशो दिश॥

मा नो हि सीज्ञातवेदो गामश्च पुरुषं जगत्।

अविन्दग्न आग्हि श्रिया मा परिपातय॥

श्री-लक्ष्मी-नृसिंहाय नमः अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।

ॐ भूर्भुवः सुवः। + ब्रह्मणे स्वाहा॥

चन्द्रमा मनसो जातः। चक्षोः सूर्यो अजायत।

मुखादिन्द्रश्चाग्निश्च। प्राणाद्वायुरजायत॥

श्री-लक्ष्मी-नृसिंहाय नमः () पानकं च निवेदयामि,
अमृतापिधानमसि। निवेदनानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

नाभ्यां आसीदन्तरिक्षम्। शीर्षो द्यौः समर्वतता।
पञ्चां भूमिर्दिशः श्रोत्रात्। तथा लोकां अंकल्पयन्॥

पूर्णीफलसमायुक्तं नागवल्लीदलैर्युतम्।

कर्पूरचूर्णसंयुक्तं ताम्बूलं प्रतिगृह्यताम्॥

श्री-लक्ष्मी-नृसिंहाय नमः ताम्बूलं समर्पयामि।

वेदाहमेतं पुरुषं मुहान्तम् । आदित्यवर्णं तमसुस्तु पारे।
 सर्वाणि रूपाणि विचित्य धीरः। नामानि कृत्वाऽभिवदन् यदास्ते॥
 श्री-लक्ष्मी-नृसिंहाय नमः समस्त-अपराध-क्षमापनार्थं कर्पूरनीराजनं
 दर्शयामि।
 कर्पूरनीरजनानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

धाता पुरस्ताद्यमुदाजुहार। शकः प्रविद्वान् प्रदिशश्वतस्तः।
 तमेवं विद्वानुमृतं इह भवति। नान्यः पन्था अर्यनाय विद्यते॥
 योऽपां पुष्टं वेद। पुष्टवान् प्रजावान् पशुमान् भवति।
 चुन्द्रमा वा अपां पुष्टम्। पुष्टवान् प्रजावान् पशुमान् भवति।
 य एवं वेद। योऽपामायतनं वेद। आयतनवान् भवति।

ॐ तद्वृह्णा। ॐ तद्वायुः। ॐ तदात्मा।
 ॐ तथस्त्यम्। ॐ तथर्सर्वम्। ॐ तत्पुरोर्नमः॥

अन्तश्चरति भूतेषु गुहायां विश्वमूर्तिषु।
 त्वं यज्ञस्त्वं वषट्कारस्त्वमिन्द्रस्त्वं ९
 रुद्रस्त्वं विष्णुस्त्वं ब्रह्म त्वं प्रजापतिः।
 त्वं तदाप् आपो ज्योती रसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवः सुवरोम्॥

श्री-लक्ष्मी-नृसिंहाय नमः वेदोक्तमन्त्रपुष्पाङ्गलि समर्पयामि।

सुवर्णरजतैर्युक्तं चामीकरविनिर्मितम्।
 स्वर्णपुष्पं प्रदास्यामि गृह्यतां मधुसूदन॥
 स्वर्णपुष्पं समर्पयामि।

प्रदक्षिणं करोम्यद्य पापानि नुत माधव।
मयार्पितान्यशेषाणि परिगृह्य कृपां कुरु॥
यानि कानि च पापानि जन्मान्तरकृतानि च।
तानि तानि विनश्यन्ति प्रदक्षिण-पदे पदे॥

प्रदक्षिणं कृत्वा।

नमस्ते देवदेवेश नमस्ते भक्तवत्सल।
नमस्ते पुण्डरीकाक्ष वासुदेवाय ते नमः॥
नमः सर्वहितार्थाय जगदाधाररूपिणे।
साष्टाङ्गोऽयं प्रणामोऽस्तु जगन्नाथ मया कृतः॥
अनन्तकोटिप्रदक्षिणनमस्कारान् समर्पयामि।

यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवाः। तानि धर्माणि प्रथमान्यांसन्।
ते हु नाकं महिमानः सचन्ते। यत्र पूर्वं साध्याः सन्ति देवाः॥
- छत्रचामरादिसमस्तोपचारान् समर्पयामि।

॥लक्ष्मी-नृसिंह-करुणारस-स्तोत्रम्॥

श्रीमत्-पयोनिधि-निकेतन चक्रपाणे
भोगीन्द्र-भोग-मणि-राजित-पुण्य-मूर्ते ।
योगीश शाश्वत शरण्य भवाब्धि-पोत
लक्ष्मी-नृसिंह मम देहि करावलम्बम्॥१॥

ब्रह्मेन्द्र-रुद्र-मरुदर्क-किरीट-कोटि-
सङ्घटिताङ्गि-कमलामल-कान्ति-कान्ता।
लक्ष्मी-लसत-कुच-सरोरुह-राजहंस
लक्ष्मी-नृसिंह मम देहि करावलम्बम्॥२॥

संसार-दाव-दहनाकर-भी-करोरु-
 ज्वालावलीभिरतिदग्ध-तनूरुहस्य ।
 त्वत्-पाद-पद्म-सरसी-शरणागतस्य
 लक्ष्मी-नृसिंह मम देहि करावलम्बम्॥३॥

संसार-जाल-पतितस्य जगन्निवास
 सर्वेन्द्रियार्थ-बडिशाग्र-झषोपमस्य ।
 प्रोत्कम्पित-प्रचुर-तालुक-मस्तकस्य
 लक्ष्मी-नृसिंह मम देहि करावलम्बम्॥४॥

संसार-कूपमतिघोरमगाध-मूलं
 सम्प्राप्य दुःख-शत-सर्प-समाकुलस्य।
 दीनस्य देव कृपया पदमागतस्य
 लक्ष्मी-नृसिंह मम देहि करावलम्बम्॥५॥

संसार-भीकर-करीन्द्र-कराभिघात-
 निष्पीड्यमान-वपुषः सकलार्ति-नाश।
 प्राण-प्रयाण-भव-भीति-समाकुलस्य
 लक्ष्मी-नृसिंह मम देहि करावलम्बम्॥६॥

संसार-सर्प-विष-दिग्ध-महोग्र-तीव्र-
 दंष्ट्राग्र-कोटि-परिदष्ट-विनष्ट-मूर्तेः ।
 नागारि-वाहन सुधाब्धि-निवास शौरे
 लक्ष्मी-नृसिंह मम देहि करावलम्बम्॥७॥

संसार-वृक्षमघ-बीजमनन्त-कर्म-
 शाखा-युतं करण-पत्रमनङ्ग-पुष्पम्।
 आरुह्य दुःख-फलितं पततं दयालो
 लक्ष्मी-नृसिंह मम देहि करावलम्बम्॥८॥

संसार-सागर-विशाल-कराल-काल-
नक्र-ग्रह-ग्रसित-निग्रह-विग्रहस्य |
व्यग्रस्य राग-निचयोर्मि-निपीडितस्य
लक्ष्मी-नृसिंह मम देहि करावलम्बम्॥९॥

संसार-सागर-निमज्जनमुद्घमानं
दीनं विलोकय विभो करुणा-निधे माम्।
प्रह्लाद-खेद-परिहार-परावतार
लक्ष्मी-नृसिंह मम देहि करावलम्बम्॥१०॥

संसार-घोर-गहने चरतो मुरारे
मारोग्र-भीकर-मृग-प्रचुरार्दितस्य |
आर्तस्य मत्सर-निदाघ-सुदुःखितस्य
लक्ष्मी-नृसिंह मम देहि करावलम्बम्॥११॥

बद्ध्वा गले यम-भटा बहु तर्जयन्तः
कर्षन्ति यत्र भव-पाश-शतैर्युतं माम्।
एकाकिनं परवशं चकितं दयालो
लक्ष्मी-नृसिंह मम देहि करावलम्बम्॥१२॥

लक्ष्मीपते कमलनाभ सुरेश विष्णो
यज्ञेश यज्ञ मधुसूदन विश्वरूप।
ब्रह्मण्य केशव जनार्दन वासुदेव
लक्ष्मी-नृसिंह मम देहि करावलम्बम्॥१३॥

एकेन चक्रमपरेण करेण शङ्खम्
अन्येन सिन्धु-तनयाम् अवलम्ब्य तिष्ठन्।
वामेतरेण वरदाभय-पद्म-चिह्नं
लक्ष्मी-नृसिंह मम देहि करावलम्बम्॥१४॥

अन्धस्य मे हृत-विवेक-महाधनस्य
 चोरैर्-महाबलिभिरिन्द्रिय-नामधेयैः ।
 मोहान्धकार-कुहरे विनिपातितस्य
 लक्ष्मी-नृसिंह मम देहि करावलम्बम्॥१५॥

प्रह्लाद-नारद-पराशर-पुण्डरीक-
 व्यासादि-भागवत-पुङ्ख-हन्त्रिवास ।
 भक्तानुरक्त-परिपालन-पारिजात
 लक्ष्मी-नृसिंह मम देहि करावलम्बम्॥१६॥

लक्ष्मी-नृसिंह-चरणाङ्ग-मधुव्रतेन
 स्तोत्रं कृतं शुभकरं भुवि शङ्करेण।
 ये तत् पठन्ति मनुजा हरि-भक्ति-युक्ताः
 ते यान्ति तत्-पद-सरोजमखण्ड-रूपम्॥१७॥

॥इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यस्य
 श्री-गोविन्द-भगवत्पूज्य-पाद-शिष्यस्य श्रीमच्छङ्करभगवतः कृतौ
 श्री-लक्ष्मी-नृसिंह-करुणारस-स्तोत्रं सम्पूर्णम्॥

॥ श्री-लक्ष्मी-नृसिंह-पञ्चरत्न-स्तोत्रम्॥

त्वत्-प्रभु-जीव-प्रियमिच्छसि चेन्नरहरि-पूजां कुरु सततं
 प्रतिबिम्बालङ्कृति-धृति-कुशलो बिम्बालङ्कृतिमातनुते।
 चेतो-भृङ्गं भ्रमसि वृथा भव-मरु-भूमौ विरसायां
 भज भज लक्ष्मी-नरसिंहानघ-पद-सरसिज-मकरन्दम्॥१॥

शुक्तौ रजत-प्रतिभा जाता कटकाद्यर्थ-समर्था चेद्
 दुःखमयी ते संसृतिरेषा निर्वृति-दाने निपुणा स्यात्।
 चेतो-भृङ्गं भ्रमसि वृथा भव-मरु-भूमौ विरसायां
 भज भज लक्ष्मी-नरसिंहानघ-पद-सरसिज-मकरन्दम्॥२॥

आकृति-साम्याच्छाल्मलि-कुसुमे स्थल-नलिनत्व-ब्रम्मकरोः
 गन्ध-रसाविह किमु विद्येते विफलं ब्राम्यसि भृश-विरसेऽस्मिन्।
 चेतो-भृङ्गं ब्रम्मसि वृथा भव-मरु-भूमौ विरसायां
 भज भज लक्ष्मी-नरसिंहानघ-पद-सरसिज-मकरन्दम्॥३॥

स्रक्-चन्दन-वनितादीन् विषयान् सुखदान् मत्वा तत्र विहरसे
 गन्ध-फली-सदृशा ननु तेऽमी भोगानन्तर-दुःख-कृतः स्युः।
 चेतो-भृङ्गं ब्रम्मसि वृथा भव-मरु-भूमौ विरसायां
 भज भज लक्ष्मी-नरसिंहानघ-पद-सरसिज-मकरन्दम्॥४॥

तव हितमेकं वचनं वक्ष्ये शृणु सुख-कामो यदि सततं
 स्वप्रे दृष्टं सकलं हि मृषा जाग्रति च स्मर तद्वदिति।
 चेतो-भृङ्गं ब्रम्मसि वृथा भव-मरु-भूमौ विरसायां
 भज भज लक्ष्मी-नरसिंहानघ-पद-सरसिज-मकरन्दम्॥५॥

॥इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यस्य
 श्री-गोविन्द-भगवत्पूज्य-पाद-शिष्यस्य श्रीमच्छङ्गरभगवतः कृतौ
 श्री-लक्ष्मी-नृसिंह-पञ्चरत्न-स्तोत्रं सम्पूर्णम्॥

॥ श्रीमद्भागवते महापुराणे सप्तमस्कन्धे अष्टमोऽध्यायः ॥

नारद उवाच

एवं सुरादयः सर्वे ब्रह्मरुद्रपुरः सराः।
 नोपैतुमशकन्मन्यु संरम्भं सुदुरासदम्॥१॥

साक्षात्श्रीः प्रेषिता देवैर्द्वात तं महदद्वुतम्।
 अदृष्टाश्रुतपूर्वत्वात्सा नोपेयाय शङ्किता॥२॥

प्रहादं प्रेषयामास ब्रह्मावस्थितमन्तिके।
 तात प्रशमयोपेहि स्वपित्रे कुपितं प्रभुम्॥३॥

तथेति शनकै राजन्महाभागवतोऽर्थकः।
उपेत्य भुवि कायेन ननाम विधृताञ्जलिः॥४॥

स्वपादमूले पतितं तर्मर्भकं
विलोक्य देवः कृपया परिपुतः।
उत्थाप्य तच्छ्रीष्ट्यर्दधात्कराम्बुजं
कालाहिवित्रस्तधियां कृताभयम्॥५॥

स तत्करस्पर्शधुताखिलाशुभः
सपद्यभिव्यक्तपरात्मदर्शनः ।
तत्पादपद्मं हृदि निर्वृतो दधौ
हृष्यत्तनुः क्लिन्नहृदश्रुलोचनः॥६॥

अस्तौषीद्धरिमेकाग्र मनसा सुसमाहितः।
प्रेमगद्ददया वाचा तन्मस्तहृदयेक्षणः॥७॥

प्रह्लाद उवाच

ब्रह्मादयः सुरगणा मुनयोऽथ सिद्धाः
सत्त्वैकतानगतयो वचसां प्रवाहैः।
नाराधितुं पुरुगुणैरधुनापि पिप्रुः
किं तोष्टुर्मर्हति स मे हरिरुग्रजातेः॥८॥

मन्ये धनाभिजनरूपतपःश्रुतोजस्
तेजःप्रभावबलपौरुषबुद्धियोगाः ।
नाराधनाय हि भवन्ति परस्य पुंसो
भक्त्या तुतोष भगवान्नाजयूथपाय॥९॥

विप्राद्विषङ्गुणयुतादरविन्दनाभ
पादारविन्दविमुखात्श्वपचं वरिष्ठम्।
मन्ये तदर्पितमनोवचनेहितार्थ
प्राणं पुनाति स कुलं न तु भूरिमानः॥१०॥

नैवात्मनः प्रभुरयं निजलाभपूर्णो
 मानं जनादविदुषः करुणो वृणीते।
 यद्यज्ञनो भगवते विदधीत मानं
 तच्चात्मने प्रतिमुखस्य यथा मुखश्रीः॥११॥

तस्मादहं विगतविक्लव ईश्वरस्य
 सर्वात्मना महि गृणामि यथा मनीषम्।
 नीचोऽज्याया गुणविसर्गमनुप्रविष्टः
 पूयेत येन हि पुमाननुवर्णितेन॥१२॥

सर्वे ह्यमी विधिकरास्तव सत्त्वधाम्नो
 ब्रह्मादयो वयमिवेश न चोद्विजन्तः।
 क्षेमाय भूतय उतात्मसुखाय चास्य
 विक्रीडितं भगवतो रुचिरावतारैः॥१३॥

तद्यच्छ मन्युमसुरश्च हतस्त्वयाद्य
 मोदेत साधुरपि वृश्चिकसर्पहत्या।
 लोकाश्च निर्वृतिमिताः प्रतियन्ति सर्वे
 रूपं नृसिंहं विभयाय जनाः स्मरन्ति॥१४॥

नाहं बिभेष्यजित तेऽतिभयानकास्य
 जिह्वार्कनेत्रभ्रुकुटीरभसोग्रदंष्ट्रात् ।
 आत्रसजःक्षतजकेशरशङ्कुकर्णन्
 निर्हादभीतदिग्भादरिभिन्नखाग्रात्॥१५॥

त्रस्तोऽस्म्यहं कृपणवत्सल दुःसहोग्र
 संसारचक्रकदनाद्वासतां प्रणीतः।
 बद्धः स्वकर्मभिरुशत्तम तेऽद्विमूलं
 प्रीतोऽपवर्गशरणं हृयसे कदा नु॥१६॥

यस्मात्प्रियप्रियवियोगसंयोगजन्म
 शोकाग्निना सकलयोनिषु दद्यमानः।
 दुःखौषधं तदपि दुःखमतद्वियाहं
 भूमन्त्रमामि वद मे तव दास्ययोगम्॥१७॥

सोऽहं प्रियस्य सुहृदः परदेवताया
 लीलाकथास्तव नृसिंह विरच्चगीताः।
 अञ्जस्तिर्मर्यनुगृणन्नुणविप्रमुक्तो
 दुर्गाणि ते पदयुगालयहंससङ्घः॥१८॥

बालस्य नेह शरणं पितरौ नृसिंह
 नार्तस्य चागदमुदन्वति मञ्जतो नौः।
 तपस्य तत्प्रतिविधिर्य इहाञ्जसेषस्
 तावद्विभो तनुभृतां त्वदुपेक्षितानाम्॥१९॥

यस्मिन्यतो यर्हि येन च यस्य यस्माद्
 यस्मै यथा यदुत यस्त्वपरः परो वा।
 भावः करोति विकरोति पृथक्स्वभावः
 सञ्चोदितस्तदखिलं भवतः स्वरूपम्॥२०॥

माया मनः सृजति कर्ममयं बलीयः
 कालेन चोदितगुणानुमतेन पुंसः।
 छन्दोमयं यदजयार्पितषोडशारं
 संसारचक्रमज कोऽतितरेत्वदन्यः॥२१॥

स त्वं हि नित्यविजितात्मगुणः स्वधाम्ना
 कालो वशीकृतविसृज्यविसर्गशक्तिः।
 चक्रे विसृष्टमजयेश्वर षोडशारे
 निष्पीड्यमानमुपकर्ष विभो प्रपन्नम्॥२२॥

दृष्टा मया दिवि विभोऽखिलधिष्यपानाम्
 आयुः श्रियो विभव इच्छति याज्ञनोऽयम्।
 येऽस्मत्पितुः कुपितहासविजृभितभू
 विस्फूर्जितेन लुलिताः स तु ते निरस्तः॥२३॥

तस्माद्मूस्तनुभृतामहमाशिषोऽज्ञ
 आयुः श्रियं विभवमैन्द्रियमाविरिश्यात्।
 नेच्छामि ते विलुलितानुरुविक्रमेण
 कालात्मनोपनय मां निजभृत्यपार्श्वम्॥२४॥

कुत्राशिषः श्रुतिसुखा मृगतृष्णिरूपाः
 क्वेदं कलेवरमशेषरुजां विरोहः।
 निर्विद्यते न तु जनो यदपीति विद्वान्
 कामानलं मधुलवैः शमयन्दुरापैः॥२५॥

क्वाहं रजःप्रभव ईश तमोऽधिकेऽस्मिन्
 जातः सुरेतरकुले क्व तवानुकम्पा।
 न ब्रह्मणो न तु भवस्य न वै रमाया
 यन्मेऽर्पितः शिरसि पद्मकरः प्रसादः॥२६॥

नैषा परावरमतिर्भवतो ननु स्याज्
 जन्तोर्यथात्मसुहृदो जगतस्तथापि।
 संसेवया सुरतरोरिव ते प्रसादः
 सेवानुरूपमुदयो न परावरत्वम्॥२७॥

एवं जनं निपतितं प्रभवाहिकूपे
 कामाभिकाममनु यः प्रपतन्त्रसङ्गात्।
 कृत्वात्मसात्सुरर्षिणा भगवन्नृहीतः
 सोऽहं कथं नु विसृजे तव भृत्यसेवाम्॥२८॥

मत्प्राणरक्षणमनन्तं पितुर्वधश्च
मन्ये स्वभृत्यऋषिवाक्यमृतं विधातुम्।
खड्जं प्रगृह्य यदवोचदसद्विधित्सुस्
त्वामीश्वरो मदपरोऽवतु कं हरामि॥२९॥

एकस्त्वमेव जगदेतममुष्य यत्त्वम्
आद्यन्तयोः पृथगवस्यसि मध्यतश्च।
सृष्टा गुणव्यतिकरं निजमाययेदं
नानेव तैरवसितस्तदनुप्रविष्टः॥३०॥

त्वम्वा इदं सदसदीश भवांस्ततोऽन्यो
माया यदात्मपरबुद्धिरियं ह्यपार्था।
यद्यस्य जन्म निधनं स्थितिरीक्षणं च
तद्वैतदेव वसुकालवदाइतर्वोः॥३१॥

न्यस्येदमात्मनि जगद्विलयाम्बुमध्ये
शेषेत्पना निजसुखानुभवो निरीहः।
योगेन मीलितद्वगात्मनिर्पीतनिद्रस्
तुर्ये स्थितो न तु तमो न गुणांश्च युद्धे॥३२॥

तस्यैव ते वपुरिदं निजकालशक्त्या
सञ्चोदितप्रकृतिर्धर्मण आत्मगृदम्।
अम्भस्यनन्तशयनाद्विरमत्समाधेर्
नाभेरभूत्स्वकणिकावटवन्महाजम्॥३३॥

तत्सम्भवः कविरतोऽन्यदपश्यमानस्
त्वां बीजमात्मनि ततं स बहिर्विचिन्त्य।
नाविन्ददब्दशतमप्सु निमज्जमानो
जातेऽङ्करे कथमुहोपलभेत बीजम्॥३४॥

स त्वात्मयोनिरतिविस्मित आश्रितोऽजं
कालेन तीव्रतपसा परिशुद्धभावः।
त्वामात्मनीश भुवि गन्धमिवातिसूक्ष्मं
भूतेन्द्रियाशयमये विततं ददर्श॥३५॥

एवं सहस्रवदनाङ्गिशिरःकरोरु
नासाद्यकर्णनयनाभरणायुधाद्यम्।
मायामयं सदुपलक्षितसन्निवेशं
दद्वा महापुरुषमाप मुदं विरिश्चः॥३६॥

तस्मै भवान्हयशिरस्तनुवं हि बिभ्रद्
वेदद्वृहावतिबलौ मधुकैटभाख्यौ।
हत्वानयच्छुतिगणांश्च रजस्तमश्च
सत्त्वं तव प्रियतमां तनुमामनन्ति॥३७॥

इत्थं नृतिर्यगृषिदेवझपावतारैर्
लोकान्विभावयसि हंसि जगत्प्रतीपान्।
धर्मं महापुरुष पासि युगानुवृत्तं
छन्नः कलौ यदभवस्त्रियुगोऽथ स त्वम्॥३८॥

नैतन्मनस्तव कथासु विकुण्ठनाथ
सम्प्रीयते दुरितदुष्टमसाधु तीव्रम्।
कामातुरं हर्षशोकभयैषणार्तं
तस्मिन्कथं तव गतिं विमृशामि दीनः॥३९॥

जिहैकतोऽच्युत विकर्षति मावितृप्ता
शिश्रोऽन्यतस्त्वगुदरं श्रवणं कुतश्चित्।
घ्राणोऽन्यतश्चपलद्वक्ष च कर्मशक्तिर्
बह्यः सपत्य इव गेहपतिं लुनन्ति॥४०॥

एवं स्वकर्मपतिं भवैतरण्याम्
अन्योन्यजन्ममरणाशनभीतभीतम्।
पश्यज्ञनं स्वपरविग्रहवैरमैत्रं
हन्तेति पारचर पीपृहि मूढमद्य॥४१॥

को न्वत्र तेऽखिलगुरो भगवन्प्रयास
उत्तारणेऽस्य भवसम्भवलोपहेतोः।
मूढेषु वै महदनुग्रह आर्तबन्धो
किं तेन ते प्रियजनाननुसेवतां नः॥४२॥

नैवोद्धिजे पर दुरत्ययैतरण्यास्
त्वद्वीर्यगायनमहामृतमग्नचित्तः ।
शोचे ततो विमुखचेतस इन्द्रियार्थ
मायासुखाय भरमुद्धतो विमूढान्॥४३॥

प्रायेण देव मुनयः स्वविमुक्तिकामा
मौनं चरन्ति विजने न परार्थनिष्ठाः।
नैतान्विहाय कृपणान्विमुमुक्ष एको
नान्यं त्वदस्य शरणं भ्रमतोऽनुपश्ये॥४४॥

यन्मैथुनादिगृहमेधिसुखं हि तुच्छं
कण्डूयनेन करयोरिव दुःखदुःखम्।
तृप्यन्ति नेह कृपणा बहुदुःखभाजः
कण्डूतिवन्मनसिजं विषहेत धीरः॥४५॥

मौनव्रतश्रुततपोऽध्ययनस्वर्धम्
व्याख्यारहोजपसमाधय आपवर्ग्याः।
प्रायः परं पुरुष ते त्वजितेन्द्रियाणां
वार्ता भवन्त्युत न वात्र तु दाम्भिकानाम्॥४६॥

रूपे इमे सदसती तव वेदसृष्टे
 बीजाङ्कुराविव न चान्यदरूपकस्य।
 युक्ताः समक्षमुभयत्र विचक्षन्ते त्वां
 योगेन वह्निमिव दारुषु नान्यतः स्यात्॥४७॥

तं वायुरग्निरवनिर्वियदम्बु मात्राः
 प्राणेन्द्रियाणि हृदयं चिदनुग्रहश्च।
 सर्वं त्वमेव सगुणो विगुणश्च भूमन्
 नान्यत्वदस्त्यपि मनोवचसा निरुक्तम्॥४८॥

नैते गुणा न गुणिनो महदादयो ये
 सर्वे मनः प्रभृतयः सहदेवमर्त्याः।
 आद्यन्तवन्त उरुगाय विदन्ति हि त्वाम्
 एवं विमृश्य सुधियो विरमन्ति शब्दात्॥४९॥

तत्तेऽर्हत्तम नमः स्तुतिकर्मपूजाः
 कर्म स्मृतिश्चरणयोः श्रवणं कथायाम्।
 संसेवया त्वयि विनेति षडङ्गया किं
 भक्तिं जनः परमहंसगतौ लभेत॥५०॥

नारद उवाच

एतावद्वर्णितगुणो भक्त्या भक्तेन निर्गुणः।
 प्रहादं प्रणतं प्रीतो यतमन्युरभाषत॥५१॥

श्रीभगवानुवाच

प्रहाद भद्र भद्रं ते प्रीतोऽहं तेऽसुरोत्तम।
 वरं वृणीष्वाभिमतं कामपूरोऽस्म्यहं नृणाम्॥५२॥

मामप्रीणत आयुष्मन्दर्शनं दुर्लभं हि मे।
 दृष्ट्वा मां न पुनर्जन्तुरात्मानं तस्मर्हति॥५३॥

प्रीणन्ति ह्यथ मां धीराः सर्वभावेन साधवः।
श्रेयस्कामा महाभाग सर्वासामाशिषां पतिम्॥५४॥

नारद उवाच

एवं प्रलोभ्यमानोऽपि वरैर्लोकप्रलोभनैः।
एकान्तित्वाद्ब्रह्मगवति नैच्छत्तानसुरोत्तमः॥५५॥

॥इति श्रीमद्भागवते महापुराणे पारमहंस्यां संहितायां सप्तमस्कन्धे
अष्टमोऽध्यायः॥

॥ श्रीमद्भागवते महापुराणे सप्तमस्कन्धे नवमोऽध्यायः ॥

नारद उवाच

एवं सुरादयः सर्वे ब्रह्मरुद्रपुरः सराः।
नोपैतुमशकन्मन्यु संरम्भं सुदुरासदम्॥१॥

साक्षात्श्रीः प्रेषिता देवैर्द्वां तं महदद्वत्तम्।
अदृष्टाश्रुतपूर्वत्वात्सा नोपेयाय शङ्किता॥२॥

प्रहादं प्रेषयामास ब्रह्मावस्थितमन्तिके।
तात प्रशमयोपेहि स्वपित्रे कुपितं प्रभुम्॥३॥

तथेति शनकै राजन्महाभागवतोऽर्भकः।
उपेत्य भुवि कायेन ननाम विघृताञ्जलिः॥४॥

स्वपादमूले पतितं तर्मर्भकं विलोक्य देवः कृपया परिपूतः।
उत्थाप्य तच्छीष्यर्यदधात्कराम्बुजं कालाहिवित्रस्तथियां कृताभयम्॥५॥

स तत्करस्पर्शधुताखिलाशुभः सपद्यभिव्यक्तपरात्मदर्शनः।
तत्पादपद्मं हृदि निर्वृतो दधौ हृष्यत्तनुः क्षिण्ह्रहदश्रुलोचनः॥६॥

अस्तौषीद्धरिमेकाग्र मनसा सुसमाहितः।
प्रेमगद्वदया वाचा तन्मस्तहृदयेक्षणः॥७॥

प्रहाद उवाच

ब्रह्मादयः सुरगणा मुनयोऽथ सिद्धाः
सत्त्वैकतानगतयो वचसां प्रवाहैः।
नाराधितुं पुरुगुणैरधुनापि पिप्रुः
किं तोष्टुर्मर्हति स मे हरिरुग्रजातेः॥८॥

मन्ये धनाभिजनरूपतपःश्रुतौजस्-
तेजःप्रभावबलपौरुषबुद्धियोगाः ।
नाराधनाय हि भवन्ति परस्य पुंसो
भक्त्या तुतोष भगवान्नाजयूथपाय॥९॥

विप्राद्विषङ्गुणयुतादरविन्दनाभ
पादारविन्दविमुखात्श्वपचं वरिष्ठम्।
मन्ये तदर्पितमनोवचनेहितार्थ
प्राणं पुनाति स कुलं न तु भूरिमानः॥१०॥

नैवात्मनः प्रभुरयं निजलाभपूर्णो
मानं जनादविदुषः करुणो वृणीते।
यद्यज्ञनो भगवते विदधीत मानं
तच्चात्मने प्रतिमुखस्य यथा मुखश्रीः॥११॥

तस्मादहं विगतविक्लव ईश्वरस्य
सर्वात्मना महि गृणामि यथा मनीषम्।
नीचोऽजया गुणविसर्गमनुप्रविष्टः
पूयेत येन हि पुमाननुवर्णितेन॥१२॥

सर्वे ह्यमी विधिकरास्तव सत्त्वधाम्नो
 ब्रह्मादयो वयमिवेश न चोद्विजन्तः।
 क्षेमाय भूतय उतात्मसुखाय चास्य
 विक्रीडितं भगवतो रुचिरावतारैः॥१३॥

तद्यच्छ मन्युमसुरश्च हतस्त्वयाद्य
 मोदेत साधुरपि वृश्चिकसर्पहत्या।
 लोकाश्च निर्वृतिमिताः प्रतियन्ति सर्वे
 रूपं नृसिंह विभयाय जनाः स्मरन्ति॥१४॥

नाहं बिभेम्यजित तेऽतिभयानकास्य
 जिह्वार्कनेत्रभ्रुकुटीरभसोग्रदण्टात् ।
 आत्रस्तजःक्षतजकेशरशङ्कुकर्णान्
 निर्हादभीतदिग्भादरिभिन्नखाग्रात्॥१५॥

त्रस्तोऽस्म्यहं कृपणवत्सल दुःसहोग्र
 संसारचक्रकदनाद्वासतां प्रणीतः।
 बद्धः स्वकर्मभिरुशत्तम तेऽद्विमूलं
 प्रीतोऽपवर्गशरणं ह्यसे कदा नु॥१६॥

यस्मात्प्रियाप्रियवियोगसंयोगजन्म
 शोकाग्निना सकलयोनिषु दह्यमानः।
 दुःखौषधं तदपि दुःखमतद्वियाहं
 भूमन्त्रमामि वद मे तव दास्ययोगम्॥१७॥

सोऽहं प्रियस्य सुहृदः परदेवताया
 लीलाकथास्तव नृसिंह विरिश्वगीताः।
 अञ्जस्तितर्घ्यनुगृणन्नुणविप्रमुक्तो
 दुर्गाणि ते पदयुगालयहंससङ्गः॥१८॥

बालस्य नेह शरणं पितरौ नृसिंह
 नार्तस्य चागदमुदन्वति मञ्चतो नौः।
 तपस्य तत्प्रतिविधिर्य इहाङ्गसेष्टस्-
 तावद्विभो तनुभृतां त्वदुपेक्षितानाम्॥१९॥

यस्मिन्यतो यर्हि येन च यस्य यस्माद्
 यस्मै यथा यदुत यस्त्वपरः परो वा।
 भावः करोति विकरोति पृथक्स्वभावः
 सञ्चोदितस्तदखिलं भवतः स्वरूपम्॥२०॥

माया मनः सृजति कर्ममयं बलीयः
 कालेन चोदितगुणानुमतेन पुंसः।
 छन्दोमयं यदजयार्पितषोडशारं
 संसारचक्रमज कोऽतितरेत्वदन्यः॥२१॥

स त्वं हि नित्यविजितात्मगुणः स्वधाम्ना
 कालो वशीकृतविसृज्यविसर्गशक्तिः।
 चक्रे विसृष्टमजयेश्वर षोडशारे
 निष्पीड्यमानमुपकर्ष विभो प्रपन्नम्॥२२॥

दृष्टा मया दिवि विभोऽखिलधिष्यपानाम्
 आयुः श्रियो विभव इच्छति याङ्गनोऽयम्।
 येऽस्मत्पितुः कुपितहासविजृमितभू
 विस्फूर्जितेन लुलिताः स तु ते निरस्तः॥२३॥

तस्मादमूस्तनुभृतामहमाशिषोऽज्ञ
 आयुः श्रियं विभवमैन्द्रियमाविरिश्यात्।
 नेच्छामि ते विलुलितानुरुविक्रमेण
 कालात्मनोपनय मां निजभृत्यपार्श्वम्॥२४॥

कुत्राशिषः श्रुतिसुखा मृगतृष्णिरूपाः
क्वेदं कलेवरमशेषरुजां विरोहः।
निर्विद्यते न तु जनो यदपीति विद्वान्
कामानलं मधुलवैः शमयन्दुरापैः॥२५॥

क्वाहं रजःप्रभव ईश तमोऽधिकेऽस्मिन्
जातः सुरेतरकुले क्व तवानुकम्पा।
न ब्रह्मणो न तु भवस्य न वै रमाया
यन्मेऽर्पितः शिरसि पद्मकरः प्रसादः॥२६॥

नैषा परावरमतिर्भवतो ननु स्याज्
जन्तोर्यथात्मसुहृदो जगतस्तथापि।
संसेवया सुरतरोरिव ते प्रसादः
सेवानुरूपमुदयो न परावरत्वम्॥२७॥

एवं जनं निपतिं प्रभवाहिकूपे
कामाभिकाममनु यः प्रपतन्त्रसङ्गात्।
कृत्वात्मसात्सुरर्षिणा भगवन्नृहीतः
सोऽहं कथं नु विसृजे तव भृत्यसेवाम्॥२८॥

मत्प्राणरक्षणमनन्त पितुर्वधश्च
मन्ये स्वभृत्यऋषिवाक्यमृतं विधातुम्।
खड्जं प्रगृह्य यदवोचदसद्विधित्सुस्-
त्वामीश्वरो मदपरोऽवतु कं हरामि॥२९॥

एकस्त्वमेव जगदेतममुष्य यत्त्वम्
आद्यन्तयोः पृथगवस्यसि मध्यतश्च।
सृष्टा गुणव्यतिकरं निजमाययेदं
नानेव तैरवसितस्तदनुप्रविष्टः॥३०॥

त्वम्बा इदं सदसदीश भवांस्ततोऽन्यो
माया यदात्मपरबुद्धिरियं ह्यपार्था।
यद्यस्य जन्म निधनं स्थितिरीक्षणं च
तद्वैतदेव वसुकालवदष्टितर्वोः॥ ३१॥

न्यस्येदमात्मनि जगद्विलयाम्बुमध्ये
शेषेऽऽत्मना निजसुखानुभवो निरीहः।
योगेन मीलितद्वगात्मनिपीतनिद्रस्-
तुर्ये स्थितो न तु तमो न गुणांश्च युद्धे॥ ३२॥

तस्यैव ते वपुरिदं निजकालशत्त्या
सञ्चोदितप्रकृतिर्धर्मण आत्मगूढम्।
अभस्यनन्तशयनाद्विरमत्समाधेर्-
नाभेरभूत्स्वकणिकावटवन्महाजम्॥ ३३॥

तत्सम्भवः कविरतोऽन्यदपश्यमानस्-
त्वां बीजमात्मनि ततं स बहिर्विचिन्त्या।
नाविन्ददब्दशतमप्सु निमज्जमानो
जातेऽङ्कुरे कथमुहोपलभेत बीजम्॥ ३४॥

स त्वात्मयोनिरतिविस्मित आश्रितोऽजं
कालेन तीव्रतपसा परिशुद्धभावः।
त्वामात्मनीश भुवि गन्धमिवातिसूक्ष्मं
भूतेन्द्रियाशयमये विततं ददर्श॥ ३५॥

एवं सहस्रवदनाङ्गिशिरःकरोरु
नासाद्यकर्णनयनाभरणायुधाद्यम्।
मायामयं सदुपलक्षितसन्निवेशं
दृष्ट्वा महापुरुषमाप मुदं विरिश्चः॥ ३६॥

तस्मै भवान्हयशिरस्तनुवं हि बिश्रद्
वेदद्वृहावतिबलौ मधुकैटभारख्यौ।
हत्वानयच्छुतिगणांश्च रजस्तमश्च
सत्त्वं तव प्रियतमां तनुमामनन्ति॥३७॥

इत्थं नृतिर्यगृषिदेवझपावतारैर्
लोकान्विभावयसि हंसि जगत्प्रतीपान्।
धर्म महापुरुष पासि युगानुवृत्तं
छन्नः कलौ यदभवस्त्रियुगोऽथ स त्वम्॥३८॥

नैतन्मनस्तव कथासु विकुण्ठनाथ
सम्प्रीयते दुरितदुष्टमसाधु तीव्रम्।
कामातुरं हर्षशोकभयैषणातं
तस्मिन्कथं तव गतिं विमृशामि दीनः॥३९॥

जिह्वैकतोऽच्युत विकर्षति मावितृप्ता
शिश्रोऽन्यतस्त्वगुदरं श्रवणं कुतश्चित्।
घ्राणोऽन्यतश्चपलद्वक्ष च कर्मशक्तिर्
बह्यः सपत्न्य इव गेहपतिं लुनन्ति॥४०॥

एवं स्वकर्मपतितं भववैतरण्याम्
अन्योन्यजन्ममरणाशनभीतभीतम्।
पश्यज्ञनं स्वपरविग्रहवैरमैत्रं
हन्तेति पारचर पीपृहि मूढमद्य॥४१॥

को न्वत्र तेऽखिलगुरो भगवन्प्रयास
उत्तारणेऽस्य भवसम्भवलोपहेतोः।
मूढेषु वै महदनुग्रह आर्तबन्धो
किं तेन ते प्रियजनाननुसेवतां नः॥४२॥

नैवोद्विजे पर दुरत्ययवैतरण्यास्-
त्वद्वीर्यगायनमहामृतमग्रचित्तः ।
शोचे ततो विमुखचेतस इन्द्रियार्थ
मायासुखाय भरमुद्धहतो विमूढान्॥४३॥

प्रायेण देव मुनयः स्वविमुक्तिकामा
मौनं चरन्ति विजने न परार्थनिष्ठाः।
नैतान्विहाय कृपणान्विमुक्ष एको
नान्यं त्वदस्य शरणं भ्रमतोऽनुपश्ये॥४४॥

यन्मैथुनादिगृहमेधिसुखं हि तुच्छं
कण्डूयनेन करयोरिव दुःखदुःखम्।
तृप्यन्ति नेह कृपणा बहुदुःखभाजः
कण्डूतिवन्मनसिजं विषहेत धीरः॥४५॥

मौनब्रतश्रुततपोऽध्ययनस्वधर्म
व्याख्यारहोजपसमाधय आपवर्ग्याः।
प्रायः परं पुरुष ते त्वजितेन्द्रियाणां
वार्ता भवन्त्युत न वात्र तु दाभिकानाम्॥४६॥

रूपे इमे सदसती तव वेदसृष्टे
बीजाङ्कुराविव न चान्यदरूपकस्य।
युक्ताः समक्षमुभयत्र विचक्षन्ते त्वां
योगेन वहिमिव दारुषु नान्यतः स्यात्॥४७॥

त्वं वायुरग्निरवनिर्वियदम्बु मात्राः
प्राणेन्द्रियाणि हृदयं चिदनुग्रहश्च।
सर्वं त्वमेव सगुणो विगुणश्च भूमन्
नान्यत्वदस्त्यपि मनोवचसा निरुक्तम्॥४८॥

नैते गुणा न गुणिनो महदादयो ये
 सर्वे मनः प्रभृतयः सहदेवमत्याः।
 आद्यन्तवन्त उरुगाय विदन्ति हि त्वाम्
 एवं विमृश्य सुधियो विरमन्ति शब्दात्॥४९॥

तत्तेऽर्हत्तम नमः स्तुतिकर्मपूजाः
 कर्म स्मृतिश्वरणयोः श्रवणं कथायाम्।
 संसेवया त्वयि विनेति षडङ्ग्या किं
 भक्तिं जनः परमहंसगतौ लभेता॥५०॥

नारद उवाच

एतावद्वर्णितगुणो भक्त्या भक्तेन निर्गुणः।
 प्रहादं प्रणतं प्रीतो यतमन्युरभाषत॥५१॥

श्रीभगवानुवाच

प्रहाद भद्र भद्रं ते प्रीतोऽहं तेऽसुरोत्तमा।
 वरं वृणीष्वाभिमतं कामपूरोऽस्म्यहं नृणाम्॥५२॥

मामप्रीणत आयुष्मन्दर्शनं दुर्लभं हि मे।
 दृष्ट्वा मां न पुनर्जन्तुरात्मानं तस्मर्हति॥५३॥

प्रीणन्ति ह्यथ मां धीराः सर्वभावेन साधवः।
 श्रेयस्कामा महाभाग सर्वासामाशिषां पतिम्॥५४॥

नारद उवाच

एवं प्रलोभ्यमानोऽपि वरैर्लोकप्रलोभनैः।
 एकान्तित्वाद्वगवति नैच्छत्तानसुरोत्तमः॥५५॥

॥इति श्रीमद्भागवते महापुराणे पारमहंस्यां संहितायां सप्तमस्कन्धे
 नवमोऽध्यायः॥

॥ अर्धप्रदानम् ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थम्
नृसिंह-जयन्ती-पुण्यकाले श्री-लक्ष्मी-नृसिंह-पूजान्ते क्षीरार्घ्यप्रदानं करिष्ये॥

हिरण्याक्षवधार्थाय भूभारोत्तरणाय च।
परित्राणाय साधूनां जातो विष्णुर्नृकेसरी।
गृहाणार्थ्यं मया दत्तं सलक्ष्मी-नृहरे स्वयम्॥

श्री-लक्ष्मी-नृसिंहाय नमः इदमर्घ्यमिदमर्घ्यमिदमर्घ्यम्॥

अनेन अर्घ्यप्रदानेन भगवान् सर्वात्मकः
श्री-लक्ष्मी-नृसिंहः प्रीयताम्।

हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमबीजं विभावसोः।
अनन्तपुण्यफलदम् अतः शान्तिं प्रयच्छ मे॥

श्री-लक्ष्मी-नृसिंह-जयन्ती-पुण्यकाले अस्मिन् मया क्रियमाण
महाविष्णुपूजायां यदेयमुपायनदानं तत्प्रत्याम्नायार्थं हिरण्यं

श्री-लक्ष्मी-नृसिंह-प्रीतिं कामयमानः

मनसोद्दिष्टाय ब्राह्मणाय सम्प्रददे नमः न मम।
अनया पूजया श्री-लक्ष्मी-नृसिंहः प्रीयताम्।

॥ विसर्जनम् ॥

यस्य स्मृत्या च नामोक्त्या तपः-पूजा-क्रियादिषु।
न्यूनं सम्पूर्णतां याति सद्यो वन्दे तमच्युतम्॥

इदं व्रतं मया देव कृतं प्रीत्यै तव प्रभो।
न्यूनं सम्पूर्णतां यातु त्वत्प्रसादाङ्गनार्द्दन॥

मद्वंशे ये नरा जाता ये जनिष्यन्ति चापरे।
तांस्त्वमुद्धर देवेश दुःसहाद्ववसागरात्॥

पातकार्णवमग्रस्य व्याधिदुःखाभ्युवारिभिः।
तीव्रैश्च परिभूतस्य मोहदुःखगतस्य मे॥

करावलम्बनं देहि शेषशायिन् जगत्पते।
श्रीनृसिंह रमाकान्त भक्तानां भयनाशन॥

क्षीराभिनिवासिन् त्वं चक्रपाणे जनार्दन।
ब्रतेनानेन देवेश भुक्तिमुक्तिप्रदो भव॥

अस्मात् बिम्बात् श्री-लक्ष्मी-नृसिंहं यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि
(अक्षतानर्पित्वा देवमुत्सर्जयेत्।)

अनया पूजया श्री-लक्ष्मी-नृसिंहः प्रीयताम्।

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा
बुद्ध्याऽऽत्मना वा प्रकृतेः स्वभावात्।
करोमि यद्यत् सकलं परस्मै
तात्पर्यात्मेति तात्पर्यात्मि॥

ॐ तत्सद्गुर्बार्पणमस्तु।

सालग्रामशिलावारि पापहारि शरीरिणाम्।
आजन्मकृतपापानां प्रायश्चित्तं दिने दिने॥

अकालमृत्युहरणं सर्वव्याधिनिवारणम्।
सर्वपापक्षयकरं विष्णुपादोदकं शभम्॥

इति तीर्थं पौत्रा शिरसि प्रसादं धारयेत्।





॥ श्री-वरमहालक्ष्मी-पूजा ॥

॥ पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा ॥

(आचम्य)

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

(अप उपस्पृश्य, पुष्पाक्षतान् गृहीत्वा)

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा

श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं करिष्यमाणस्य कर्मणः

अविघ्नेन परिसमाप्यर्थम् आदौ विघ्नेश्वरपूजां करिष्ये।

ॐ गणानां त्वा गणपति ९ हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।
ज्येष्ठराजुं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पतु आ नः शृण्वन्नृतिर्भिः सीदु सादनम्॥

अस्मिन् हरिद्राबिम्बे महागणपतिं ध्यायामि, आवाहयामि।

ॐ महागणपतये नमः आसनं समर्पयामि।

पादयोः पाद्यं समर्पयामि। हस्तयोरर्ध्यं समर्पयामि।

आचमनीयं समर्पयामि।

ॐ भूर्भुवस्सुवः। शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि।

स्नानानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वस्त्रार्थमक्षतान् समर्पयामि।

यज्ञोपवीताभरणार्थं अक्षतान् समर्पयामि।

दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि।

गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।

पुष्पमालिकां समर्पयामि। पुष्टैः पूजयामि।

॥ अर्चना ॥

- | | |
|---------------------|--------------------------|
| १. ॐ सुमुखाय नमः | ९. ॐ धूमकेतवे नमः |
| २. ॐ एकदन्ताय नमः | १०. ॐ गणाध्यक्षाय नमः |
| ३. ॐ कपिलाय नमः | ११. ॐ फालचन्द्राय नमः |
| ४. ॐ गजकर्णकाय नमः | १२. ॐ गजाननाय नमः |
| ५. ॐ लम्बोदराय नमः | १३. ॐ वक्रतुण्डाय नमः |
| ६. ॐ विकटाय नमः | १४. ॐ शूर्पकर्णाय नमः |
| ७. ॐ विघ्नराजाय नमः | १५. ॐ हेरम्बाय नमः |
| ८. ॐ विनायकाय नमः | १६. ॐ स्कन्दपूर्वजाय नमः |

नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि॥

धूपमाघ्रापयामि।

अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।

नैवेद्यम्।

ताम्बूलं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वक्रतुण्डमहाकाय कोटिसूर्यसमप्रभा
अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा॥

प्रार्थनाः समर्पयामि।

अनन्तकोटिप्रदक्षिणमस्कारान् समर्पयामि।

छत्रचामरादिसमस्तोपचारान् समर्पयामि।

॥ प्रधान-पूजा — श्रीमहालक्ष्मी-पूजा ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

॥ सङ्कल्पः ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं शुभे शोभने मुहूर्ते अद्य ब्रह्मणः द्वितीयपरार्धे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोः दक्षिणे पार्श्वे शकाब्दे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिकाणां प्रभवादीनां पष्ठाः संवत्सराणां मध्ये ()^{१९} नाम संवत्सरे दक्षिणायने वर्ष-ऋतौ (कटक/सिंह)-श्रावण-मासे शुक्लपक्षे () शुभतिथौ भृगुवासरयुक्तायाम् ()^{२०} नक्षत्र ()^{२१} नाम योग ()^{२२} करण युक्तायां च एवं गुण विशेषण विशिष्टायाम् अस्याम् () शुभतिथौ अस्माकं सहकुटुम्बाणां क्षेमस्थैर्य-धैर्य-वीर्य-विजय-आयुरारोग्य-ऐश्वर्याभिवृद्ध्यर्थम् धर्मार्थकाममोक्ष-चतुर्विधफलपुरुषार्थसिद्ध्यर्थं पुत्रपौत्राभिवृद्ध्यर्थम् इष्टकाम्यार्थसिद्ध्यर्थम् मम इहजन्मनि पूर्वजन्मनि जन्मान्तरे च सम्पादितानां ज्ञानाज्ञानकृतमहापातकचतुष्टय-व्यतिरिक्तानां रहस्यकृतानां प्रकाशकृतानां सर्वेषां पापानां सद्य अपनोदनद्वारा सकल-पापक्षयार्थं आयुष्मत्सत्सन्तानसमृद्ध्यर्थं दीर्घसौमङ्गल्यावास्थर्थं श्रीवरमहालक्ष्मी-प्रसादसिद्ध्यर्थं यथाशक्ति-ध्यानावाहनादिश्रीवरमहालक्ष्मी-पूजां करिष्ये। तदङ्गं कलशपूजां च करिष्ये। श्रीविघ्नेश्वराय नमः यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि। शोभनार्थं क्षेमाय पुनरागमनाय च।

^{१९}पृष्ठं ६३१ पश्यताम्

^{२०}पृष्ठं ६४९ पश्यताम्

^{२१}पृष्ठं ६५० पश्यताम्

^{२२}पृष्ठं ६५१ पश्यताम्

(गणपति-प्रसादं शिरसा गृहीत्वा)

॥ आसन-पूजा ॥

पृथिव्या मेरुपृष्ठ ऋषिः। सुतलं छन्दः। कूर्मो देवता॥

पृथिव्ये त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता।
त्वं च धारय मां देवि पवित्रं चासनं कुरु॥

॥ घण्टा-पूजा ॥

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम्।
घण्टारवं करोम्यादौ देवताऽऽह्नकारणम्॥

॥ कलश-पूजा ॥

ॐ कलशाय नमः दिव्यगन्धान् धारयामि।

गङ्गे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति।
नर्मदे सिन्धुकावेरि जलेऽस्मिन् सत्रिधिं कुरु॥

ॐ गङ्गायै नमः। ॐ यमुनायै नमः। ॐ गोदावर्यै नमः। ॐ सरस्वत्यै नमः।
ॐ नर्मदायै नमः। ॐ सिन्धवे नमः। ॐ कावेर्यै नमः।

ॐ सप्तकोटिमहातीर्थान्यावाहयामि।

(अथ कलशं स्पृष्ट्वा जपं कुर्यात्)

आपो वा इदं सर्वं विश्वा भूतान्यापः प्राणा वा आपः पश्व
आपोऽन्नमापोऽमृतमापः सुम्राडापो विराडापः स्वराडापश्छन्दाङ्गस्यापो
ज्योतीङ्गस्यापो यजूङ्गस्यापः सूत्यमापः सर्वा देवता आपो भूर्भुवः सुवरापु
ओम्॥

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः।
मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः॥

कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा।
 ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोऽप्यथर्वणः।
 अङ्गेश्च सहिताः सर्वे कलशाम्बुसमाश्रिताः॥
 सर्वे समुद्राः सरितः तीर्थानि च हृदा नदाः।
 आयान्तु देविपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः॥
 ॐ भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवः।

(इति कलशजलेन सर्वोपकरणानि आत्मानं च प्रोक्ष्य।)

॥ आत्म-पूजा ॥

ॐ आत्मने नमः, दिव्यगन्धान् धारयामि।

- | | |
|----------------------|----------------------|
| १. ॐ आत्मने नमः | ४. ॐ जीवात्मने नमः |
| २. ॐ अन्तरात्मने नमः | ५. ॐ परमात्मने नमः |
| ३. ॐ योगात्मने नमः | ६. ॐ ज्ञानात्मने नमः |

समस्तोपचारान् समर्पयामि।

देहो देवालयः प्रोक्तो जीवो देवः सनातनः।
 त्यजेदज्ञाननिर्माल्यं सोऽहं भावेन पूजयेत्॥

॥ पीठ-पूजा ॥

- | | |
|-----------------------|-------------------------|
| १. ॐ आधारशक्त्यै नमः | ८. ॐ रक्षेदिकायै नमः |
| २. ॐ मूलप्रकृत्यै नमः | ९. ॐ स्वर्णस्तम्भाय नमः |
| ३. ॐ आदिकूर्माय नमः | १०. ॐ श्वेतच्छत्राय नमः |
| ४. ॐ आदिवराहाय नमः | ११. ॐ कल्पकवृक्षाय नमः |
| ५. ॐ अनन्ताय नमः | १२. ॐ क्षीरसमुद्राय नमः |
| ६. ॐ पृथिव्यै नमः | १३. ॐ सितचामराभ्यां नमः |
| ७. ॐ रक्षमण्डपाय नमः | १४. ॐ योगपीठासनाय नमः |

॥ गुरु-ध्यानम् ॥

गुरुब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
गुरुः साक्षात् परं ब्रह्म तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

॥ षोडशोपचार-पूजा ॥

पद्मासनां पद्मकरां पद्ममालाविभूषिताम्।
क्षीरसागरसम्भूतां हेमवर्णसमप्रभाम्॥

क्षीरवर्गसमं वस्त्रं दधानां हरिवलभाम्।
भावये भक्तियोगेन कलशेऽस्मिन् मनोहरे॥

अस्मिन् कुम्भे (प्रतिमायां) श्री-वरलक्ष्मीं ध्यायामि।

बालभानुप्रतीकाशे पूर्णचन्द्रनिभानने।
सूत्रेऽस्मिन् सुस्थिरा भूत्वा प्रयच्छ बहुलान् वरान्॥

इति दोरस्थापनम्।

सर्वमङ्गलमाङ्गल्ये विष्णुवक्षस्थलालये।
आवाहयामि देवि त्वामभीष्टफलदा भव॥

श्री-वरलक्ष्मीमावाहयामि।

अनेकरत्नखचितं क्षीरसागरसम्भवे।
स्वर्णसिहासनं देवि स्वीकुरुष्व हरिप्रिये॥

श्री-वरलक्ष्म्ये नमः आसनं समर्पयामि।

गङ्गादिसरिदानीतं गन्धपुष्पसमन्वितम्।
पाद्यं ददामि ते देवि प्रसीद परमेश्वरि॥

श्री-वरलक्ष्म्यै नमः पादं समर्पयामि।

गङ्गानदीसमानीतं सुवर्णकलशस्थितम्।
गृहाणार्घ्यं मया दत्तं पुत्रपौत्रफलप्रदे॥

श्री-वरलक्ष्म्यै नमः अर्घ्यं समर्पयामि।

प्रसन्नं शीतलं तोयं प्रसन्नमुखपङ्कजे।
गृहाणाचमनार्थाय गरुडध्वजवल्लभे॥

श्री-वरलक्ष्म्यै नमः आचमनं समर्पयामि।

महालक्ष्मि महादेवि मध्वाज्यदधिसंयुतम्।
मधुपर्कं गृहाणेमं मधुसूदनवल्लभे॥

श्री-वरलक्ष्म्यै नमः मधुपर्कं समर्पयामि।

पयोदधिघृतैर्युक्तं शर्करामधुसंयुतम्।
पश्चामृतं गृहाणेदं वरलक्ष्मि नमोऽस्तु ते॥

श्री-वरलक्ष्म्यै नमः पश्चामृतं समर्पयामि।

हेमकुम्भस्थितं स्वच्छं गङ्गादिसरिदाहृतम्।
स्नानार्थं सलिलं देवि गृह्यतां सागरात्मजे॥

श्री-वरलक्ष्म्यै नमः स्नानं समर्पयामि। स्नानान्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

दिव्याम्बरयुगं सूक्ष्मं कश्चुकं च मनोहरम्।
वरलक्ष्मि महादेवि गृहाणेदं मयाऽर्पितम्॥

श्री-वरलक्ष्म्यै नमः वस्त्रं समर्पयामि।

माङ्गल्यमणिसंयुक्तं मुक्ता-विद्वुमसंयुतम्।
दत्तं मङ्गलसूत्रं च गृहाण हरिवल्लभे॥

श्री-वरलक्ष्म्ये नमः कण्ठसूत्रं समर्पयामि।

रत्नाटङ्केयूरहारकङ्गणभूषिते ।
भूषणानि महार्हाणि गृहाण करुणानिधे॥

श्री-वरलक्ष्म्ये नमः आभरणानि समर्पयामि।

कर्पूरचन्दनोपेतं कस्तूरीकुङ्कुमान्वितम्।
सर्वगन्धं गृहाणाद्य सर्वमङ्गलदायिनि॥

श्री-वरलक्ष्म्ये नमः गन्धान् धारयामि।

शालिजातान् चन्द्रवर्णान् स्त्रिघमौक्तिकसन्निभान्।
अक्षतान् देवि गृह्णीष्व पङ्कजाक्षस्य वल्लभे॥

श्री-वरलक्ष्म्ये नमः अक्षतान् समर्पयामि।

मन्दारपारिजाताङ्गैः केतक्युत्पलपाटलैः।
मलिकाजातिवकुलैः पुष्पैस्त्वां पूजयाम्यहम्॥

श्री-वरलक्ष्म्ये नमः पुष्पमालां समर्पयामि। पुष्पैः पूजयामि।

॥ अङ्ग-पूजा ॥

१. वरलक्ष्म्ये नमः — पादौ पूजयामि
२. महालक्ष्म्ये नमः — गुल्फौ पूजयामि
३. इन्द्रियायै नमः — जङ्घे पूजयामि
४. चण्डिकायै नमः — जानुनी पूजयामि
५. क्षीराब्धितनयायै नमः — ऊरु पूजयामि
६. पीताम्बरधारिण्यै नमः — कटिं पूजयामि

७. सागरसम्भवायै नमः — गुह्यं पूजयामि
 ८. नारायणप्रियायै नमः — नार्भिं पूजयामि
 ९. जगत्कृष्णै नमः — कुक्षिं पूजयामि
 १०. विश्वजनन्यै नमः — वक्षः पूजयामि
 ११. सुस्तन्यै नमः — स्तनौ पूजयामि
 १२. कम्बुकण्ठै नमः — कण्ठं पूजयामि
 १३. सुन्दर्यै नमः — स्कन्धौ पूजयामि
 १४. पद्महस्तायै नमः — हस्तान् पूजयामि
 १५. बहुप्रदायै नमः — बाहून् पूजयामि
 १६. चन्द्रवदनायै नमः — वऋं पूजयामि
 १७. चश्वलायै नमः — चुबुकं पूजयामि
 १८. बिम्बोष्ठै नमः — ओष्ठं पूजयामि
 १९. अनघायै नमः — अधरं पूजयामि
 २०. सुकपोलायै नमः — कपोलौ पूजयामि
 २१. फलप्रदायै नमः — फालम् पूजयामि
 २२. नीलालकायै नमः — अलकान् पूजयामि
 २३. शिवायै नमः — शिरः पूजयामि
 २४. सर्वमङ्गलायै नमः — सर्वाण्यङ्गानि पूजयामि

॥ अष्टलक्ष्मी-अर्चना ॥

- | | |
|-----------------------|------------------------|
| १. आदिलक्ष्म्यै नमः | ५. सन्तानलक्ष्म्यै नमः |
| २. धान्यलक्ष्म्यै नमः | ६. विजयलक्ष्म्यै नमः |
| ३. धैर्यलक्ष्म्यै नमः | ७. विद्यालक्ष्म्यै नमः |
| ४. गजलक्ष्म्यै नमः | ८. धनलक्ष्म्यै नमः |

९. वरलक्ष्म्यै नमः

१०. महालक्ष्म्यै नमः

॥ लक्ष्म्यष्टोत्रशतनामावलिः ॥

॥ ध्यानम् ॥

वन्दे पद्मकरां प्रसन्नवदनां सौभाग्यदां भाग्यदां
 हस्ताभ्यामभयप्रदां मणिगणैर्नानाविधैर्भूषिताम्।
 भक्तार्भीष्टफलप्रदां हरिहरब्रह्मादिभिः सेवितां
 पार्श्वे पङ्कजशङ्खपद्मनिधिभिर्युक्तां सदा शक्तिभिः॥

सरसिजनिलये सरोजहस्ते धवलतमांशुकगन्धमाल्यशोभे।
 भगवति हरिवल्लभे मनोजे त्रिभुवनभूतिकरि प्रसीद मह्यम्॥

प्रकृत्यै नमः

विकृत्यै नमः

विद्यायै नमः

सर्वभूतहितप्रदायै नमः

श्रद्धायै नमः

विभूत्यै नमः

सुरभ्यै नमः

परमात्मिकायै नमः

वाचे नमः

पद्मालयायै नमः

पद्मायै नमः

शुचये नमः

स्वाहायै नमः

१०

स्वधायै नमः

सुधायै नमः

धन्यायै नमः

हिरण्मय्यै नमः

लक्ष्म्यै नमः

नित्यपुष्टायै नमः

विभावर्यै नमः

अदित्यै नमः

दित्यै नमः

दीप्तायै नमः

वसुधायै नमः

वसुधारिण्यै नमः

कमलायै नमः

२०

कान्तायै नमः		पद्मगन्धिन्यै नमः
क्षमायै नमः		पुण्यगन्धायै नमः
क्षीरोदसम्भवायै नमः		सुप्रसन्नायै नमः
अनुग्रहप्रदायै नमः	३०	प्रसादाभिमुख्यै नमः
बुद्धये नमः		प्रभायै नमः
अनघायै नमः		चन्द्रवदनायै नमः
हरिवल्लभायै नमः		चन्द्रायै नमः
अशोकायै नमः		चन्द्रसहोदर्यै नमः
अमृतायै नमः		चतुर्भुजायै नमः
दीपायै नमः		चन्द्ररूपायै नमः
लोकशोकविनाशिन्यै नमः		इन्दिरायै नमः
धर्मनिलयायै नमः		इन्दुशीतलायै नमः
करुणायै नमः	४०	आह्लादजनन्यै नमः
लोकमात्रे नमः		पुष्ट्यै नमः
पद्मप्रियायै नमः		शिवायै नमः
पद्महस्तायै नमः		शिवकर्यै नमः
पद्माक्षयै नमः		सत्यै नमः
पद्मसुन्दर्यै नमः		विमलायै नमः
पद्मोद्भवायै नमः		विश्वजनन्यै नमः
पद्ममुख्यै नमः		तुष्ट्यै नमः
पद्मनाभप्रियायै नमः		दारिद्र्यनाशिन्यै नमः
रमायै नमः		प्रीतिपुष्करिण्यै नमः
पद्ममालाधरायै नमः		शान्तायै नमः
देव्यै नमः	५०	शुक्लमाल्याम्बरायै नमः
पद्मिन्यै नमः		श्रियै नमः

भास्कर्यै नमः		हिरण्यप्राकारायै नमः
बिल्वनिलयायै नमः		समुद्रतनयायै नमः
वरारोहायै नमः		जयायै नमः
यशस्विन्यै नमः	८०	मङ्गलायै देव्यै नमः
वसुन्धरायै नमः		विष्णुवक्षःस्थलस्थितायै नमः
उदाराङ्गायै नमः		विष्णुपत्न्यै नमः
हरिण्यै नमः		प्रसन्नाक्ष्यै नमः
हेममालिन्यै नमः		नारायणसमाश्रितायै नमः १००
धनधान्यकर्यै नमः		दारिद्र्यध्वंसिन्यै नमः
सिद्धे नमः		देव्यै नमः
स्नैणसौम्यायै नमः		सर्वोपद्रवहारिण्यै नमः
शुभप्रदायै नमः		नवदुर्गायै नमः
नृपवेशमगतानन्दायै नमः		महाकाल्यै नमः
वरलक्ष्म्यै नमः	९०	ब्रह्मविष्णुशिवात्मिकायै नमः
वसुप्रदायै नमः		त्रिकालज्ञानसम्पन्नायै नमः
शुभायै नमः		भुवनेश्वर्यै नमः १०८

॥इति श्री-लक्ष्म्यष्टोत्तरशतनामावलिः सम्पूर्णा॥

श्री-वरलक्ष्म्यै नमः नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि।

॥उत्तराङ्ग-पूजा ॥

धूपं ददामि ते रम्यं गुग्गुल्वगरुसंयुतम्।
गृहाण त्वं महालक्ष्मि भक्तानामिष्टदायिनि॥

श्री-वरलक्ष्म्यै नमः धूपमाद्रापयामि।

साज्यं त्रिवर्तिसंयुक्तं सर्वाभीष्टप्रदायिनि।
दीपं गृहाण कमले देहि मे सर्वमीप्सितम्॥

श्री-वरलक्ष्म्यै नमः अलङ्कार-दीपं सन्दर्शयामि।

नानाभक्ष्यसमायुक्तं नानाफलसमन्वितम्।
नैवेद्यं गृह्यतां देवि नारायणकुटुम्बिनि॥

श्री-वरलक्ष्म्यै नमः नैवेद्यं समर्पयामि।

उशीरवासितं तोयं शीतलं शशिसोदरि।
पानाय गृह्यतां देवि पारावारतनूभवे॥

श्री-वरलक्ष्म्यै नमः पानीयं समर्पयामि।

पूगीफलं सकर्पूरं नागवल्लीदलानि च।
चूर्णं च चन्द्रसहजे गृह्यन्तां हरिवलभे॥

श्री-वरलक्ष्म्यै नमः ताम्बूलं समर्पयामि।

नीराजनं नीरजाक्षि नारायणविलासिनि ।
गृह्यतामर्पितं भत्त्या गरुडध्वजभामिनि॥

श्री-वरलक्ष्म्यै नमः कर्पूरनीराजनं सन्दर्शयामि।
कर्पूरनीराजनानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

पुष्पाङ्गलिं गृहाणेमं पुरुषोत्तमवलभे।
वरलक्ष्मि नमस्तुभ्यं वरान्देहि ममाखिलान्॥

श्री-वरलक्ष्म्यै नमः मत्रपुष्पाङ्गलिं समर्पयामि।

सर्वमङ्गललाभाय सर्वपापनिवृत्तये।
प्रदक्षिणं करोम्यद्य प्रसीद परमेश्वरि॥

श्री-वरलक्ष्म्यै नमः प्रदक्षिणं समर्पयामि।

नमोऽस्तु नालीकनिभाननायै
नमोऽस्तु नारायणवल्लभायै ।
नमोऽस्तु रत्नाकरसम्भवायै
नमोऽस्तु लक्ष्म्यै जगतां जनन्यै॥

श्री-वरलक्ष्म्यै नमः नमस्कारान् समर्पयामि।

आयुरारोग्यमैश्वर्यं पुत्रपौत्रान् पशून् धनम्।
शत्रुक्षयं महालक्ष्मि प्रयच्छ करुणानिधे॥

श्री-वरलक्ष्म्यै नमः प्रार्थनाः समर्पयामि।

॥दोरग्रन्थि-पूजा ॥

- | | |
|----------------------|----------------------------|
| कमलायै नमः | — प्रथमग्रन्थिं पूजयामि। |
| रमायै नमः | — द्वितीयग्रन्थिं पूजयामि। |
| लोकमात्रे नमः | — तृतीयग्रन्थिं पूजयामि। |
| विश्वजनन्यै नमः | — चतुर्थग्रन्थिं पूजयामि। |
| महालक्ष्म्यै नमः | — पञ्चमग्रन्थिं पूजयामि। |
| क्षीराब्धितनयायै नमः | — षष्ठग्रन्थिं पूजयामि। |
| विश्वसाक्षिण्यै नमः | — सप्तमग्रन्थिं पूजयामि। |
| हरिवल्लभायै नमः | — अष्टमग्रन्थिं पूजयामि। |
| चन्द्रसहोदर्यै नमः | — नवमग्रन्थिं पूजयामि। |

सर्वमङ्गलमाङ्गल्ये सर्वपापप्रणाशिनि।
दोरकं प्रतिगृह्णामि सुप्रीता भव सर्वदा॥

इति दोरकं हस्तेन गृहीत्वा।

करिष्यामि व्रतं देवि त्वद्भक्ता त्वत्परायणा।
श्रियं देहि यशो देहि सौभाग्यं देहि मे शुभे॥

नवतन्तुसमायुक्तं नवग्रन्थिसमन्वितम्।
बध्नीयां दक्षिणे हस्ते दोरकं हरिवलभे॥

इति दोरकं बध्नीयात्।

॥ अर्ध्यम् ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-वरलक्ष्मी-प्रीत्यर्थं वरलक्ष्मीपूजान्ते
क्षीरार्घ्यप्रदानं करिष्ये॥

गोक्षीरेण युतं देवि गन्धपुष्पसमन्वितम्।
अर्घ्यं गृहाण वरदे वरलक्ष्मि नमोऽस्तु ते॥

श्री-वरलक्ष्म्यै नमः इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम्।

॥ उपायन-दानम् ॥

इन्दिरा प्रतिगृह्णाति इन्दिरा वै ददाति च।
इन्दिरा तारयेद् द्वाभ्यां इन्दिरायै नमो नमः॥

हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमबीजं विभावसोः।
अनन्तपुण्यफलदम् अतः शान्तिं प्रयच्छ मे॥

श्रीवरमहालक्ष्मीपूजाकाले अस्मिन् मया क्रियमाण-
श्रीवरमहालक्ष्मीपूजायां यद्देयमुपायनदानं तत्प्रत्याम्नायार्थं हिरण्यं
श्रीवरमहालक्ष्मीप्रीतिं कामयमानः

मनसोद्दिष्टाय ब्राह्मणाय तुभ्यमहं सम्प्रददे नमः न मम।
अनया पूजया श्रीवरमहालक्ष्मीः प्रीयताम्।

इति उपायनं दत्त्वा सुवासिनीश्च सम्पूज्येत् ॥
इति वरलक्ष्मीपूजाविधिः ॥

॥ प्रार्थना ॥

दामोदरि नमस्तेऽस्तु नमस्तेऽस्तु
नमस्तेऽस्तु महालक्ष्मि त्राहि मां परमेश्वरि ॥

सर्वदा देहि मे द्रव्यं दानायापि च भुक्तये।
धनधान्यं धरां हर्षं कीर्तिम् आयुश्च देहि मे ॥

यन्मया वाञ्छितं देवि तत्सर्वं सफलं कुरु।
न बाधन्तां कुकर्माणि सङ्कटं मे निवारय ॥

॥ कनकधारास्तवः ॥

अङ्गं हरेः पुलकभूषणमाश्रयन्ती
भृङ्गाङ्गनेव मुकुलभरणं तमालम्।
अङ्गीकृताखिलविभूतिरपाङ्गलीला
माङ्गल्यदास्तु मम मङ्गलदेवतायाः ॥ १ ॥

मुग्धा मुहुर्विदधती वदने मुरारेः
प्रेमत्रपाप्रणिहितानि गतागतानि।
माला दशोर्मधुकरीव महोत्पले या
सा मे श्रियं दिशतु सागरसम्भवायाः ॥ २ ॥

आमीलिताक्षमधिगम्य मुदा मुकुन्दम्
आनन्दकन्दमनिमेषमनङ्गतत्रम् ।
आकेकरस्थितकनीनिकपक्षमनेत्रं
भूत्यै भवेन्मम भुजङ्गशयाङ्गनायाः ॥ ३ ॥

बाहून्तरे मधुजितः श्रितकौस्तुभे या
हारावलीव हरिनीलमयी विभाति।
कामप्रदा भगवतोऽपि कटाक्षमाला
कल्याणमावहतु मे कमलालयायाः॥४॥

कालाम्बुदालिलितोरसि कैटभारेः
धाराधरे स्फुरति या तडिदङ्गनेव।
मातुः समस्तजगतां महनीयमूर्तिः
भद्राणि मे दिशतु भार्गवनन्दनायाः॥५॥

प्राप्तं पदं प्रथमतः खलु यत्प्रभावात्
माङ्गल्यभाजि मधुमाथिनि मन्मथेन।
मय्यापतेत्तदिह मन्थरमीक्षणार्थं
मन्दालसं च मकरालयकन्यकायाः॥६॥

विश्वामरेन्द्रपदवीभ्रमदानदक्षम्
आनन्दहेतुरधिकं मुरविद्विषोऽपि।
ईषन्निषीदतु मयि क्षणमीक्षणार्द्धम्
इन्दीवरोदरसहोदरमिन्दिरायाः ॥७॥

इष्टा विशिष्टमतयोऽपि यया दयार्द्र-
दृष्ट्या त्रिविष्टपपदं सुलभं लभन्ते।
दृष्टिः प्रहृष्टकमलोदरदीप्तिरिष्टां
पुष्टिं कृषीष्ट मम पुष्करविष्टरायाः॥८॥

दद्याद्यानुपवनो द्रविणाम्बुधाराम्
अस्मिन्नकिञ्चनविहङ्गशिशौ विषण्णे।
दुष्कर्मघर्ममपनीय चिराय दूरं
नारायणप्रणयिनीनयनाम्बुवाहः ॥९॥

गीर्देवतेति गरुडध्वजसुन्दरीति
 शाकम्भरीति शशिशेखरवल्लभेति।
 सृष्टिस्थितिप्रलयकेलिषु संस्थितायै
 तस्यै नमस्त्रिभुवनैकगुरोस्तरुण्यै॥१०॥

श्रुत्यै नमोऽस्तु शुभकर्मफलप्रसूत्यै
 रत्यै नमोऽस्तु रमणीयगुणार्णवायै।
 शत्त्यै नमोऽस्तु शतपत्रनिकेतनायै
 पुष्ट्यै नमोऽस्तु पुरुषोत्तमवलभायै॥११॥

नमोऽस्तु नालीकनिभाननायै
 नमोऽस्तु दुर्घोदधिजन्मभूम्यै।
 नमोऽस्तु सोमामृतसोदरायै
 नमोऽस्तु नारायणवल्लभायै॥१२॥

नमोऽस्तु हेमाम्बुजपीठिकायै
 नमोऽस्तु भूमण्डलनायिकायै।
 नमोऽस्तु देवादिदयापरायै
 नमोऽस्तु शार्ङ्गायुधवलभायै॥१३॥

नमोऽस्तु देव्यै भृगुनन्दनायै
 नमोऽस्तु विष्णोरुरसि स्थितायै।
 नमोऽस्तु लक्ष्म्यै कमलालयायै
 नमोऽस्तु दामोदरवल्लभायै॥१४॥

नमोऽस्तु कान्त्यै कमलेक्षणायै
 नमोऽस्तु भूत्यै भुवनप्रसूत्यै।
 नमोऽस्तु देवादिभिरचितायै
 नमोऽस्तु नन्दात्मजवलभायै॥१५॥

सम्पत्करणि सकलेन्द्रियनन्दनानि
 साम्राज्यदानविभवानि सरोरुहाक्षि।
 त्वद्वन्दनानि दुरिताहरणोद्यतानि
 मामेव मातरनिशं कलयन्तु मान्ये॥१६॥

यत्कटाक्षसमुपासनाविधिः
 सेवकस्य सकलार्थसम्पदः।
 सन्तनोति वचनाङ्गमानसैः
 त्वां मुरारिहृदयेश्वरीं भजे॥१७॥

सरसिजनिलये सरोजहस्ते
 धवलतमांशुकगन्धमाल्यशोभे ।
 भगवति हरिवलभे मनोजे
 त्रिभुवनभूतिकरि प्रसीद मह्यम्॥१८॥

दिग्घस्तिभिः कनककुम्भमुखावसृष्ट-
 स्वर्वाहिनी विमलचारुजलाप्नुताङ्गीम्।
 प्रातर्नमामि जगतां जननीमशेष-
 लोकाधिनाथगृहिणीम् अमृताब्धिपुत्रीम्॥१९॥

कमले कमलाक्षवलभे त्वं
 करुणापूरतरङ्गितैरपाङ्गैः ।
 अवलोकय मामकिञ्चनानां
 प्रथमं पात्रमकृत्रिमं दयायाः॥२०॥

स्तुवन्ति ये स्तुतिभिर्मीभिरन्वहं
 त्रयीमयों त्रिभुवनमातरं रमाम्।
 गुणाधिका गुरुतरभाग्यभागिनो
 भवन्ति ते भुवि बुधभाविताशयाः॥२१॥

देवि प्रसीद जगदीश्वरि लोकमातः
 कल्याणगात्रि कमलेक्षणजीवनाथे।
 दारिद्र्यभीतिहृदयं शरणागतं माम्
 आलोकय प्रतिदिनं सदयैरपाङ्गेः॥

॥इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यस्य श्री-गोविन्द-भगवत्पूज्य-पाद-
 शिष्यस्य श्रीमच्छङ्करभगवतः कृतौ श्री-कनकधारास्तवः सम्पूर्णः॥

॥ महालक्ष्म्यष्टकम् ॥

इन्द्र उवाच

नमस्तेऽस्तु महामाये श्रीपीठे सुरपूजिते।
 शङ्खचक्रगदाहस्ते महालक्ष्मि नमोऽस्तु ते॥१॥

नमस्ते गरुडारूढे कोलासुरभयङ्करि।
 सर्वपापहरे देवि महालक्ष्मि नमोऽस्तु ते॥२॥

सर्वज्ञे सर्ववरदे सर्वदुष्टभयङ्करि।
 सर्वदुःखहरे देवि महालक्ष्मि नमोऽस्तु ते॥३॥

सिद्धिबुद्धिप्रदे देवि भुक्तिमुक्तिप्रदायिनि।
 मन्त्रमूर्ते सदा देवि महालक्ष्मि नमोऽस्तु ते॥४॥

आद्यन्तरहिते देवि आद्यशक्तिमहेश्वरि।
 योगजे योगसमूते महालक्ष्मि नमोऽस्तु ते॥५॥

स्थूलसूक्ष्ममहारौद्रे महाशक्ति महोदरे।
 महापापहरे देवि महालक्ष्मि नमोऽस्तु ते॥६॥

पद्मासनस्थिते देवि परब्रह्मस्वरूपिणि।
 परमेशि जगन्मातर्महालक्ष्मि नमोऽस्तु ते॥७॥

ष्वेताम्बरधरे देवि नानालङ्कारभूषिते।
जगत्स्थिते जगन्मातर्महालक्ष्मि नमोऽस्तु ते॥८॥

महालक्ष्म्यष्टकं स्तोत्रं यः पठेद्दक्तिमान्नरः।
सर्वसिद्धिमवाप्नोति राज्यं प्राप्नोति सर्वदा॥

एककाले पठेत्रित्यं महापापविनाशनम्।
द्विकालं यः पठेत्रित्यं धनधान्यसमन्वितः॥

त्रिकालं यः पठेत्रित्यं महाशत्रुविनाशनम्।
महालक्ष्मीर्भवेत्रित्यं प्रसन्ना वरदा शुभा॥

॥इति श्रीमद्द्वापुराणे श्री-महालक्ष्म्यष्टकं सम्पूर्णम्॥

॥ अपराध-क्षमापनम् ॥

न्यूनं वाऽप्यगुणं वाऽपि यन्मया मोहितं कृतम्।
सर्वं तदस्तु सम्पूर्णं त्वत्प्रसादान्महेश्वरि॥

लक्ष्मि त्वत्कृपया नित्यं कृता पूजा तवाऽऽज्ञया।
स्थिरा भव गृहे ह्यस्मिन् मम सन्तानकर्मणि॥

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा
बुद्ध्याऽऽत्मना वा प्रकृतेः स्वभावात्।
करोमि यद्यत् सकलं परस्मै
नारायणायेति समर्पयामि॥

सर्वं तत्सद्व्याप्तिमस्तु।



॥ श्री-सङ्कष्टचतुर्थीब्रत-सिद्धिविनायक- पूजा ॥

(मूलम्—श्री-ब्रतराजः)

श्रावणकृष्णचतुर्थी सङ्कष्टचतुर्थीब्रतम्। तच्च चन्द्रोदयव्यापिन्यां कार्यम्। श्रावणे बहुले पक्षे चतुर्थीं तु विधूदये। गणेशं पूजयित्वा तु चन्द्रायार्थं प्रदापयेत् इति कथायां तत्र ब्रतपूजाविधानात्।

द्विनद्वये तद्यासौ पूर्वेव। “मातृविद्धा गणेश्वर” इति वचनात्। दिनद्वयेऽव्यासौ परैव। हेमाद्रौ चन्द्रोदयभावे चतुर्थी निशि षट्टिकाव्यासा परैव ब्रते। इति।

॥ पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा ॥

(आचम्य)

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

(अप उपस्पृश्य, पुष्पाक्षतान् गृहीत्वा)

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा

श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं करिष्यमाणस्य कर्मणः

अविघ्नेन परिसमाप्यर्थम् आदौ विघ्नेश्वरपूजां करिष्ये।

ॐ गणानां त्वा गणपतिः हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।
ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पतु आ नः शृण्वन्नृतीभिः सीद् सादनम्॥
अस्मिन् हरिद्राबिम्बे महागणपतिं ध्यायामि, आवाहयामि।
ॐ महागणपतये नमः आसनं समर्पयामि।

पादयोः पाद्यं समर्पयामि। हस्तयोरर्ध्यं समर्पयामि।
 आचमनीयं समर्पयामि।
 ॐ भूर्भुवस्सुवः। शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि।
 स्नानानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।
 वस्त्रार्थमक्षतान् समर्पयामि।
 यज्ञोपवीताभरणार्थे अक्षतान् समर्पयामि।
 दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि।
 गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।
 पुष्पमालिकां समर्पयामि। पुष्पैः पूजयामि।

॥ अर्चना ॥

- | | |
|---------------------|--------------------------|
| १. ॐ सुमुखाय नमः | ९. ॐ धूमकेतवे नमः |
| २. ॐ एकदन्ताय नमः | १०. ॐ गणाध्यक्षाय नमः |
| ३. ॐ कपिलाय नमः | ११. ॐ फालचन्द्राय नमः |
| ४. ॐ गजकर्णकाय नमः | १२. ॐ गजाननाय नमः |
| ५. ॐ लम्बोदराय नमः | १३. ॐ वक्रतुण्डाय नमः |
| ६. ॐ विकटाय नमः | १४. ॐ शूर्पकर्णाय नमः |
| ७. ॐ विघ्नराजाय नमः | १५. ॐ हेरम्बाय नमः |
| ८. ॐ विनायकाय नमः | १६. ॐ स्कन्दपूर्वजाय नमः |

नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि ॥

धूपमाद्रापयामि ।

अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि ।

नैवेद्यम् ।

ताम्बूलं समर्पयामि ।

कर्पूरनीराजनं समर्पयामि ।

कर्पूरनीराजनानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि ।

वक्रतुण्डमहाकाय कोटिसूर्यसमप्रभा ॥

अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा ॥

प्रार्थना: समर्पयामि ।

अनन्तकोटिप्रदक्षिणमस्कारान् समर्पयामि ।

छत्रचामरादिसमस्तोपचारान् समर्पयामि ।

॥ प्रधान-पूजा — श्री-सिद्धिविनायक-पूजा ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्या ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

॥ सङ्कल्पः ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं शुभे शोभने मुहूर्ते अद्य ब्रह्मणः द्वितीयपरार्थे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोः दक्षिणे पार्श्वे शकाद्वे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिके प्रभवादि षष्ठिसंवत्सराणां मध्ये ()^{२३} नाम संवत्सरे दक्षिणायने वर्ष-ऋतौ ()-मासे कृष्णपक्षे चतुर्थ्या शुभतिथौ () वासरयुक्तायाम् ()^{२४} नक्षत्र ()^{२५} नाम योग ()^{२६}-करण युक्तायां च एवं गुण विशेषण विशिष्टायाम् अस्यां चतुर्थ्या शुभतिथौ विद्याधनपुत्रपौत्रप्राप्त्यर्थं समस्तरोगमुक्तिकामः श्री-गणेश-प्रीत्यर्थं अस्माकं सकुटुम्बानां क्षेमस्थैर्य-धैर्य-वीर्य-विजय-आयुरारोग्य-ऐश्वर्याभिवृद्ध्यर्थम् धर्मार्थकाममोक्षचतुर्विधफलपुरुषार्थसिद्ध्यर्थं पुत्रपौत्राभिवृद्ध्यर्थम् इष्टकाम्यार्थसिद्ध्यर्थं मम इहजन्मनि पूर्वजन्मनि जन्मान्तरे च सम्पादितानां ज्ञानाज्ञानकृतमहापातकचतुष्य-व्यतिरिक्तानां रहस्यकृतानां प्रकाशकृतानां सर्वेषां पापानां सद्य अपनोदनद्वारा सकल-पापक्षार्थं श्री-सिद्धिविनायक-प्रसादसिद्ध्यर्थं यथाशक्ति-ध्यानावाहनादिषोऽशोपचारैः श्री-सिद्धिविनायक-पूजां सङ्कष्टचतुर्थीव्रतमहं करिष्ये। तदङ्गं कलशपूजां च करिष्ये।

^{२३}पृष्ठं ६३१ पश्यताम्

^{२४}पृष्ठं ६४९ पश्यताम्

^{२५}पृष्ठं ६५० पश्यताम्

^{२६}पृष्ठं ६५१ पश्यताम्

श्रीविघ्नेश्वराय नमः यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि। शोभनार्थे क्षेमाय पुनरागमनाय च।

(गणपति-प्रसादं शिरसा गृहीत्वा)

॥ आसन-पूजा ॥

पृथिव्या मेरुपृष्ठ ऋषिः। सुतलं छन्दः। कूर्मो देवता॥

पृथिव्ये त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता।
त्वं च धारय मां देवि पवित्रं चासनं कुरु॥

॥ घण्टा-पूजा ॥

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम्।
घण्टारवं करोम्यादौ देवताऽऽह्नकारणम्॥

॥ कलश-पूजा ॥

ॐ कलशाय नमः दिव्यगन्धान् धारयामि।

गङ्गे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति।
नर्मदे सिन्धुकावेरि जलेऽस्मिन् सत्रिधिं कुरु॥

ॐ गङ्गायै नमः। ॐ यमुनायै नमः। ॐ गोदावर्यै नमः। ॐ सरस्वत्यै नमः।

ॐ नर्मदायै नमः। ॐ सिन्धवे नमः। ॐ कावेर्यै नमः।

ॐ सप्तकोटिमहातीर्थान्यावाहयामि।

(अथ कलशं स्पृष्ट्वा जपं कुर्यात्)

आपो वा इदं सर्वं विश्वं भूतान्यापः प्राणा वा आपः पश्वः
आपोऽन्नमापोऽमृतमापः सुप्राणापो विराङ्गापः स्वराङ्गापश्छन्दाङ्गस्यापो
ज्योतीङ्गस्यापो यजूङ्गस्यापः सत्यमापः सर्वा देवता आपो भूर्भुवः सुवराप
ओम्॥

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः।
मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः॥

कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा।
ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोऽप्यर्थर्वणः।
अङ्गेश्च सहिताः सर्वे कलशाम्बुसमाश्रिताः॥

सर्वे समुद्राः सरितः तीर्थानि च हृदा नदाः।
आयान्तु देवपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः॥
ॐ भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवः।

(इति कलशजलेन सर्वोपकरणानि आत्मानं च प्रोक्ष्य।)

॥ आत्म-पूजा ॥

ॐ आत्मने नमः, दिव्यगन्धान् धारयामि।

- | | |
|----------------------|----------------------|
| १. ॐ आत्मने नमः | ४. ॐ जीवात्मने नमः |
| २. ॐ अन्तरात्मने नमः | ५. ॐ परमात्मने नमः |
| ३. ॐ योगात्मने नमः | ६. ॐ ज्ञानात्मने नमः |

समस्तोपचारान् समर्पयामि।

देहो देवालयः प्रोक्तो जीवो देवः सनातनः।
त्यजेदज्ञाननिर्माल्यं सोऽहं भावेन पूजयेत्॥

॥ पीठ-पूजा ॥

- | | |
|-----------------------|-------------------------|
| १. ॐ आधारशक्तयै नमः | ८. ॐ रत्नवेदिकायै नमः |
| २. ॐ मूलप्रकृत्यै नमः | ९. ॐ स्वर्णस्तम्भाय नमः |
| ३. ॐ आदिकूर्माय नमः | १०. ॐ श्वेतच्छत्राय नमः |
| ४. ॐ आदिवराहाय नमः | ११. ॐ कल्पकवृक्षाय नमः |
| ५. ॐ अनन्ताय नमः | १२. ॐ क्षीरसमुद्राय नमः |
| ६. ॐ पृथिव्यै नमः | १३. ॐ सितचामराभ्यां नमः |
| ७. ॐ रत्नमण्डपाय नमः | १४. ॐ योगपीठासनाय नमः |

॥ गुरु-ध्यानम् ॥

गुरुब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
गुरुः साक्षात् परं ब्रह्म तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

॥ प्राण-प्रतिष्ठा ॥

॥ षोडशोपचार-पूजा ॥

सौवर्णरौप्यताम्रमृन्मयाद्यन्यतमां गणपतिमूर्ति कृत्वा जलपूर्ण पूर्णपात्रं
वस्त्रयुतकुम्भोपरि स्थापयित्वा षोडशोपचारैः पूजयेत्।

लम्बोदरं चतुर्बाहुं त्रिनेत्रं रक्तवर्णकम्।
नानारूपैः सुवेषाढ्यं प्रसन्नास्यं विचिन्तयेत्॥

ध्यायेद्गजाननं देवं तप्तकाश्चनसुप्रभम्।
चतुर्बाहुं महाकायं सूर्यकोटिसमप्रभम्॥

अस्मिन् बिम्बे/प्रतिमायां/चित्रपटे श्री-सिद्धिविनायकं ध्यायामि।

आगच्छ त्वं जगन्नाथ सुरासुरनमस्कृत।
अनाथनाथ सर्वज्ञ विघ्रराज कृपां कुरु॥

सुहस्रशीर्षा पुरुषः। सुहस्राक्षः सुहस्रपात्।
स भूमि विश्वतो वृत्वा। अत्यंतिष्ठशाङ्कुलम्॥

गजास्याय नमः, अस्मिन् बिम्बे/प्रतिमायां/चित्रपटे गजास्यमावहयामि।

गोप्ता त्वं सर्वलोकानामिन्द्रादीनां विशेषतः।
भक्तदारिद्विविच्छेत्ता एकदन्त नमोऽस्तु ते॥

पुरुष एवेदः सर्वम्। यद्भूतं यच्च भव्यम्।
उतामृतत्वस्येशानः। यदन्नेनातिरोहति॥

विघ्रराजाय नमः, आसनं समर्पयामि।

मोदकान्धारयन्हस्ते भक्तानां वरदायक।
देवदेव नमस्तेऽस्तु भक्तानां फलदो भव॥

एतावानस्य महिमा। अतो ज्यायाऽश्च पूरुषः।
पादोऽस्य विश्वा भूतानि। त्रिपादस्यामृतं दिवि॥
लम्बोदराय नमः, पादं समर्पयामि।

महाकाय महारूप अनन्तफलदो भव।
देवदेव नमस्तेऽस्तु सर्वेषां पापनाशन॥

त्रिपादूर्ध्वं उदैत्पुरुषः। पादोऽस्येहाऽभवात्पुनः।
ततो विश्वद्विक्रामत्। साशनानशने अभिः॥
शङ्करसूनवे नमः, अर्च्य समर्पयामि।

कुरुष्वाचमनं देव सुरवन्द्य सुवाहन।
सर्वाघदलनस्वामिनीलकण्ठ नमोऽस्तु ते॥

तस्माद्विराङ्गजायत। विराजो अधि पूरुषः।
स जातो अत्यरिच्यतो पश्चाद्गमिमथो पुरः॥

उमासुताय नमः, आचमनीयं समर्पयामि।

स्नानं पश्चामृतेनैव गृहाण गणनायक।
अनाथनाथ सर्वज्ञ नमो मूषकवाहन॥

पयो-दधि-घृतं चैव शर्करामधुसंयुतम्।
पश्चामृतेन स्नपनं प्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यताम्॥

यत्पुरुषेण हुविषां। देवा यज्ञमत्त्वत।
वसन्तो अस्याऽसीदाज्यम्। ग्रीष्म इध्मः शरद्विः॥
वक्रतुण्डाय नमः, पश्चामृतस्नानम् समर्पयामि।

गङ्गा च यमुना चैव गोदावरिसरस्वती।
नर्मदा सिन्धुकावेरी जलं स्नानाय कल्पितम्॥

सप्तास्याऽऽसन् परिधयः। त्रिः सप्त समिधः कृताः।
देवा यद्यज्ञं तन्वानाः। अबध्ने पुरुषं पशुम्॥

हेरम्बाय नमः, शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि। स्नानानन्तरम् आचमनीयं
समर्पयामि।

रक्तवस्त्रसुयुगम् च देवानामपि दुर्लभम्।
गृहाण मङ्गलं देव लम्बोदर हरात्मज॥

तं यज्ञं बर्हिषि प्रौक्षन्। पुरुषं जातमंग्रतः।
तेन देवा अयोजन्त। साध्या ऋषेयश्च ये॥

शूर्पकर्णाय नमः, वस्त्रं समर्पयामि।

ब्रह्मसूत्रं सोत्तरीयं गृहाण गणनायक।
आरक्तं ब्रह्मसूत्रं च कनकस्योत्तरीयकम्॥

तस्माद्यज्ञाथ्सर्वहृतः। समृतं पृषदाज्यम्।
पशुङ्गस्ताङ्गश्चक्रे वायव्यान्। आरण्यान्ग्राम्याश्च ये॥

कुञ्जाय नमः, यज्ञोपवीतं समर्पयामि।

उद्घास्करसङ्काशं सन्ध्यावदरुणं प्रभो।
वीरालङ्करणं दिव्यं सिन्दूरं प्रतिगृह्यताम्॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, सिन्दूरं समर्पयामि।^{२७}

नानाविधानि दिव्यानि नानारकोञ्चलानि च।
भूषणानि गृहाणेश पार्वतीप्रियनन्दन॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, आभरणानि समर्पयामि।^{२८}

गृहाणेश्वर सर्वज्ञ दिव्यचन्दनमुत्तमम्।
करुणाकर गुञ्जाक्ष गौरीसुत नमोऽस्तु ते॥

तस्मा॑द्यज्ञाथ्सर्वहुतं। ऋचः सामानि जज्ञिरे।
छन्दांसि जज्ञिरे तस्मा॑त् यजु॒स्तस्मा॑दजायत॥

गणेश्वराय नमः, दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि। गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं
समर्पयामि।

अक्षताश्च सुरश्रेष्ठ कुङ्कुमाक्ताः सुशोभिताः।
मया निवेदिता भक्त्या गृहाण गणनायक॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, अक्षतान् समर्पयामि।

सुगन्धिदिव्यमालां च गृहाण गणनायक।
विनायक नमस्तुभ्यं शिवसूनो नमोऽस्तु ते॒^{२७}॥

माल्यादीनि सुगन्धीनि मालत्यादीनि मे प्रभो।
मया॒ऽहतानि पुष्पाणि पूजार्थं प्रतिगृह्यताम्॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, पुष्पमालां समर्पयामि।

करवौरैर्जातिकुसुमैश्चम्पकैर्बुलैः शुभैः।
शतपत्रैश्च कहौररच्येद् गणनायकम्॥

तस्मादश्वा॑ अजायन्त। ये के चौभयादतः।
गार्वो ह जज्ञिरे तस्मा॑त्। तस्मा॑ञ्जाता अञ्जावयः॥

विघ्नाशिने नमः, पुष्पाणि समर्पयामि। पुष्पैः पूजयामि।

विघ्नाशिने नमः, दूर्वाकुङ्कुमादि समर्पयामि। [अनेनैव नामा दूर्वाकुङ्कुमादि
दद्यात्।]

^{२७} अर्यं श्लोकः/उपचारः श्रीब्रतराजान्तर्गत-सिद्धिविनायक-पूजाया उद्धृतः

॥ अङ्ग-पूजा ॥

१.	गणेश्वराय	नमः — पादौ	पूजयामि
२.	विघ्नराजाय	नमः — जानुनी	पूजयामि
३.	आखुवाहनाय	नमः — ऊरु	पूजयामि
४.	हेरम्बाय	नमः — कटिं	पूजयामि
५.	कामारिसूनवे	नमः — नाभिं	पूजयामि
६.	लम्बोदराय	नमः — उदरं	पूजयामि
७.	गौरीसुताय	नमः — स्तनौ	पूजयामि
८.	गणनायकाय	नमः — हृदयं	पूजयामि
९.	स्थूलकण्ठाय	नमः — कण्ठं	पूजयामि
१०.	स्कन्दाग्रजाय	नमः — स्कन्धौ	पूजयामि
११.	पाशहस्ताय	नमः — हस्तौ	पूजयामि
१२.	गजवक्राय	नमः — वक्रं	पूजयामि
१३.	विघ्नहर्त्रे	नमः — ललाटं	पूजयामि
१४.	सर्वेश्वराय	नमः — शिरः	पूजयामि
१५.	श्रीगणाधिपाय	नमः — सर्वाण्यङ्गानि	पूजयामि

॥ एकविंशति-दूर्वायुग्म-पूजा २० ॥

१.	गणाधिपाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
२.	पाशाङ्कुशधराय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
३.	आखुवाहनाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
४.	विनायकाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।

२० इयं पूजा सिद्धिविनायकपूजाया उद्भृतः

५.	ईशपुत्राय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
६.	सर्वसिद्धि-प्रदाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
७.	एकदन्ताय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
८.	इभवक्राय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
९.	मूषिकवाहनाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
१०.	कुमारगुरवे	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
११.	कपिलवर्णाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
१२.	ब्रह्मचारिणे	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
१३.	मोदकहस्ताय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
१४.	सुरश्रेष्ठाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
१५.	गजनासिकाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
१६.	कपित्थफल-प्रियाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
१७.	गजमुखाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
१८.	सुप्रसन्नाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
१९.	सुराग्रजाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
२०.	उमापुत्राय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
२१.	स्कन्दप्रियाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।

॥ गणपत्यष्टोत्तरशतनामावलिः ॥

गणेश्वराय नमः

गणकीडाय नमः

महागणपतये नमः

विश्वकर्त्रे नमः

विश्वमुखाय नमः

दुर्जयाय नमः

धूर्जयाय नमः

जयाय नमः

सुरूपाय नमः		लम्बनासिकाय नमः
सर्वनेत्राधिवासाय नमः	१०	सर्वावयवसम्पूर्णाय नमः
वीरासनाश्रयाय नमः		सर्वलक्षणलक्षिताय नमः
योगाधिपाय नमः		इक्षुचापधराय नमः
तारकस्थाय नमः		शूलिने नमः
पुरुषाय नमः		कान्तिकन्दलिताश्रयाय नमः
गजकर्णकाय नमः		अक्षमालाधराय नमः
चित्राङ्गाय नमः		ज्ञानमुद्रावते नमः
श्यामदशनाय नमः		विजयावहाय नमः
भालचन्द्राय नमः		कामिनी-कामना-काम-मालिनी-
चतुर्भुजाय नमः		केलि-लालिताय नमः
शम्भुतेजसे नमः	२०	अमोघसिद्धये नमः
यज्ञकायाय नमः		आधाराय नमः
सर्वात्मने नमः		आधाराधेयवर्जिताय नमः
सामबृंहिताय नमः		इन्दीवरदलश्यामाय नमः
कुलाचलांसाय नमः		इन्दुमण्डलनिर्मलाय नमः
व्योमनाभये नमः		कर्मसाक्षिणे नमः
कल्पद्रुमवनालयाय नमः		कर्मकर्त्रे नमः
निम्रनाभये नमः		कर्माकर्मफलप्रदाय नमः
स्थूलकुक्षये नमः		कमण्डलुधराय नमः
पीनवक्षसे नमः	३०	कल्पाय नमः
बृहद्भुजाय नमः		कपर्दिने नमः
पीनस्कन्धाय नमः		कटिसूत्रभृते नमः
कम्बुकण्ठाय नमः		कारुण्यदेहाय नमः
लम्बोष्ठाय नमः		कपिलाय नमः

गुह्यागमनिरूपिताय नमः		स्वतत्राय नमः
गुहाशयाय नमः		सत्यसङ्कल्पाय नमः
गुहाब्धिस्थाय नमः	६०	सौभाग्यवर्धनाय नमः
घटकुम्भाय नमः		कीर्तिदाय नमः
घटोदराय नमः		शोकहारिणे नमः
पूर्णानन्दाय नमः		त्रिवर्गफलदायकाय नमः
परानन्दाय नमः		चतुर्बाह्वे नमः
धनदाय नमः		चतुर्दन्ताय नमः
धरणीधराय नमः		चतुर्थी-तिथि-सम्भवाय नमः
बृहत्तमाय नमः		सहस्रशीर्षे पुरुषाय नमः
ब्रह्मपराय नमः		सहस्राक्षाय नमः
ब्रह्मण्याय नमः		सहस्रपदे नमः
ब्रह्मवित्तियाय नमः	७०	कामरूपाय नमः
भव्याय नमः		कामगतये नमः
भूतालयाय नमः		द्विरदाय नमः
भोगदात्रे नमः		द्वीपरक्षकाय नमः
महामनसे नमः		क्षेत्राधिपाय नमः
वरेण्याय नमः		क्षमाभर्ते नमः
वामदेवाय नमः		लयस्थाय नमः
वन्द्याय नमः		लङ्कप्रियाय नमः
वज्रनिवारणाय नमः		प्रतिवादिमुखस्तम्भाय नमः
विश्वकर्ते नमः		दुष्टचित्तप्रसादनाय नमः
विश्वचक्षुषे नमः	८०	भगवते नमः
हवनाय नमः		भक्तिसुलभाय नमः
हव्यकव्यभुजे नमः		याज्ञिकाय नमः

याजकप्रियाय नमः |

॥इति श्री-गणेशपुराणे उपासनाखण्डे श्री-गणपत्यष्टोत्रशतनामावलि:
सम्पूर्णा॥

दशाङ्गं गुग्गुलं धूपमुत्तमं गणनायक।
गृहाण देव देवेश उमासुत नमोऽस्तु ते॥

यत्पुरुषं व्यंधुः। कृतिधा व्यक्तल्पयन्।
मुखं किमस्य कौ बाहू। कावूरु पादावुच्येते॥

विकटाय नमः, धूपमाग्रापयामि।

सर्वज्ञ सर्वरक्षाद्य सर्वेश विबुधप्रिय।
गृहाण मङ्गलं दीपं घृतवर्तिसमान्वितम्॥

ब्राह्मणोऽस्य मुखंमासीत्। बाहू राजन्यः कृतः।
ऊरु तदस्य यद्वैश्यः। पञ्चांश शूद्रो अंजायत॥

वामनाय नमः, अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।
दीपानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

ॐ भूर्भुवः सुवः। + ब्रह्मणे स्वाहा॥

नैवेद्यं गृह्यतां देव नानामोदकसंयुतम्।
पक्वान्नफलसंयुक्तं षड्सैश्च समन्वितम्॥

चन्द्रमा मनसो जातः। चक्षोः सूर्योऽजायत।
मुखादिन्द्रश्चाग्निश्च। प्राणाद्वायुरजायत॥

सर्वदेवाय नमः, () निवेदयामि,
अमृतापिधानमसि।

कृष्णावेण्यागौतमीनां पयोष्णीनर्मदाजलैः।
आचम्यतां विघ्नराज प्रसन्नो भव सर्वदा॥
निवेदनानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

फलान्यमृतकल्पानि सुगन्धीन्यघनाशन।
आनीतानि यथाशक्त्या गृहाण गणनायक॥
सर्वार्तिनाशिने नमः, फलं समर्पयामि।

एकविंशतिसङ्घाकान् मोदकान् घृतपाचितान्।
नैवेद्यं सफलं दद्यान्नमस्ते विघ्ननाशिने॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, मोदकान् समर्पयामि।^{२९}

ताम्बूलं गृह्यतां देव नागवल्लचा दलैर्युतम्।
कपूरीण समायुक्तं सुगन्धं मुखभूषणम्॥

नाम्यां आसीदन्तरिक्षम्। शीर्षो द्यौः समर्वतता।
पञ्चां भूमिर्दिशः श्रोत्रांत्। तथा लोकाः अंकल्पयन्॥

विघ्नहर्त्रे नमः, कर्पूरताम्बूलं समर्पयामि।

सर्वदेवाधिदेव त्वं सर्वसिद्धिप्रदायक।
भक्त्या दत्तां मया देव गृहाण दक्षिणां विभो॥

सर्वेश्वराय नमः, दक्षिणां समर्पयामि।

पश्चवर्तिसमायुक्तं वह्निना योजितं मया।
गृहाण मङ्गलं दीपं विघ्नराज नमोऽस्तु ते॥

चन्द्रादित्यौ च धरणी विद्युदग्निस्तथैव च।
त्वमेव सर्वतेजांसि आर्तिकं प्रतिगृह्यताम्॥

^{२९}अयं श्लोकः/उपचारः: श्रीब्रतराजान्तर्गत-सिद्धिविनायक-पूजाया उद्घृतः

वेदाहमेतं पुरुषं मुहान्तम् । आदित्यवर्णं तमसुस्तु पारे।
सर्वाणि रूपाणि विचित्य धीरः। नामानि कृत्वा अभिवदन् यदास्ते॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, समस्त-अपराध-क्षमापनार्थं कर्पूरनीराजनं
दर्शयामि।

कर्पूरनीरजनानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

रक्षां धारयामि। पुष्यैः पूजयामि।

धाता पुरस्ताद्यमुदाजुहारं। शक्रः प्रविद्वान् प्रदिशश्वतस्तः।
तमेवं विद्वानुमृतं इह भवति। नान्यः पन्था अर्यनाय विद्यते॥

योऽपां पुष्यं वेदं। पुष्यवान् प्रजावान् पशुमान् भवति।
चन्द्रमा वा अपां पुष्पम्। पुष्यवान् प्रजावान् पशुमान् भवति।
य एवं वेदं। योऽपामायतं वेदं। आयतं नवान् भवति।

ओँ तद्गृह्णा। ओँ तद्वायुः। ओँ तदात्मा।

ओँ तथसुत्यम्। ओँ तथर्वम्। ओँ तत्पुरोर्नमः॥

अन्तश्चरति भूतेषु गुहायां विश्वमूर्तिषु।

त्वं यज्ञस्त्वं वषट्कारस्त्वमिन्द्रस्त्वं ९

रुद्रस्त्वं विष्णुस्त्वं ब्रह्म त्वं प्रजापतिः।

त्वं तदाप् आपो ज्योती रसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवः सुवरोम्॥

यो वेदादौ स्वरः प्रोक्तो वेदान्ते च प्रतिष्ठितः।

तस्य प्रकृतिलीनस्य यः परः स महेश्वरः॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, वेदोक्तमन्त्रपुष्पाङ्गलिं समर्पयामि।

यानि कानि च पापानि जन्मान्तरकृतानि च।

तानि तानि विनश्यन्ति प्रदक्षिण-पदे पदे॥

प्रदक्षिणं कृत्वा।

नमस्ते विघ्रसंहते नमस्ते ईप्सितप्रदा।
नमस्ते देवदेवेश नमस्ते गणनायक॥

विनायकेशपुत्रस्त्वं गजराज सुरोत्तम।
देहि मे सकलान् कामान् वन्दे सिद्धिविनायक॥

नमोऽस्त्वनन्ताय सहस्रमूर्तये सहस्रपादाक्षिशिरोरुबाहवे।
सहस्रनाम्ने पुरुषाय शाश्वते सहस्रकोटियुगधारिणे नमः॥

सप्तास्याऽऽसन् परिधयः। त्रिः सप्त समिधः कृताः।
देवा यद्युज्ञं तन्वानाः। अब्द्धन् पुरुषं पुशुम्॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, नमस्कारान् समर्पयामि।

यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवाः। तानि धर्माणि प्रथमान्यासन्।
ते हु नाकं महिमानः सचन्तो। यत्र पूर्वं साध्याः सन्ति देवाः॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, छत्रचामर-नृत्त-गीत-वाद्यादि
समस्तराजोपचारान् समर्पयामि।

यन्मयाऽचरितं देव ब्रतमेतत् सुदुर्लभम्।
गणेश त्वं प्रसन्नः सन् सफलं कुरु सर्वदा॥

विनायक गणेशान सर्वदेवनमस्कृत।
पार्वतीप्रिय विघ्नेश मम विघ्नात्रिवारय॥

नमो नमो गणेशाय नमस्ते विश्वरूपिणे।
निर्विघ्नं कुरु मे कामं नमामि त्वां गजानन॥

अगजाननपद्मार्क गजाननमहर्निशम्।
अनेकदं तं भक्तानाम् एकदन्तमुपास्महे॥

विनायक वरं देहि महात्मन् मोदकप्रिय।
अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा॥

प्रार्थनाः समर्पयामि।

एवं पूजा प्रकर्तव्या षोडशैरुपचारकैः।
मोदकान्कारयेन्मातस्तिलजान्दश पार्वति॥

देवाग्रे स्थापयेत्पञ्च पञ्च विप्राय कल्पयेत्।
पूजयित्वा तु तं विप्रं भक्तिभावेन देववत्॥

दक्षिणां च यथाशक्त्या दत्त्वा वै पञ्चमोदकान्।
पूजयेन्निशि चन्द्रं च अर्घ्यं दत्त्वा यथाविधि॥

॥ अर्घ्यम् ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-सिद्धिविनायक-प्रीत्यर्थ
श्री-सङ्कष्टचतुर्थीव्रत-पूजान्ते क्षीरार्घ्यप्रदानं करिष्ये॥

(हस्ते साक्षतपुष्पं क्षीरं गृहीत्वा)

क्षीरसागरसम्भूत सुधारूप निशाकर।
गृहाणार्घ्यं मया दत्तं गणेशप्रीतिवर्धनम्॥१॥

रोहिणीसहितचन्द्रमसे नमः, इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम्।

क्षीरोदार्णवसम्भूत सुधारूप निशाकर।
गृहाणार्घ्यं मया दत्तं रोहिण्या सहितः शशिन्॥२॥

रोहिणीसहितचन्द्रमसे नमः, इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम्।

गणेशाय नमस्तुभ्यं सर्वसिद्धिप्रदायक।
सङ्कष्टं हर मे देव गृहाणार्घ्यं नमोऽस्तु ते॥३॥

सङ्कष्टहरगणेशाय नमः, इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम्।

कृष्णपक्षे चतुर्थ्या तु पूजितोऽसि विधूदये।
क्षिप्रं प्रसादितो देव गृहाणार्थ्यं नमोऽस्तु ते॥४॥

सङ्कष्टहरगणेशाय नमः, इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम्।

तिथीनामुत्तमे देवि गणेशप्रियवल्लभे।
सर्वसङ्कष्टनाशाय चतुर्थर्घ्यं नमोऽस्तु ते॥५॥

चतुर्थ्ये नमः, इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम्।

॥उपायन-दानम्॥

आचार्य पूजा

अद्यपूर्वोक्त-एवङ्गुण-विशेषण-विशिष्टायामस्यां चतुर्थ्या शुभतिथौ
श्री-सिद्धिविनायक-पूजा-फलसिद्धर्थं ब्राह्मणपूजाम् उपायन-दानं च
करिष्ये॥ श्री-महागणपति-स्वरूपस्य ब्राह्मणस्य इदमासनम्।
गन्धादि-सकलाराधनैः स्वर्चितम्॥

[अथैकविंशतिं गृह्य मोदकान् घृतपाचितान्।
स्थापयित्वा गणाध्यक्षसमीपे कुरुनन्दन॥

दश विप्राय दातव्याः स्थापयेद् दश आत्मनि।
एकं गणाधिपे दद्यात् सघृतं मोदकं शुभम्]॥

वायनमन्त्रः

विप्रवर्य नमस्तुभ्यं मोदकान्वै ददाम्यहम्।
मोदकान्सफलान्पञ्च दक्षिणाभिः समन्वितान्।
आपदुद्धरणार्थाय गृहाण द्विजसत्तम्॥

प्रार्थना

अबुद्धमतिरिक्तं वा द्रव्यहीनं मया कृतम्।
सत्सर्वं पूर्णतां यातु विप्ररूप गणेश्वर॥

ब्राह्मणान् भोजयेद्विवि यथात्रेन यथासुखम्।
स्वयं भुञ्जीत पञ्चैव मोदकान्फलसंयुतान्॥

अशक्तश्वैकमन्नं वा भुञ्जीत दधिसंयुतम्।
अथवा भोजनं कार्यमैकवारं हिमागजे॥

प्रतिमां गुरवे दद्यादाचार्याय सदक्षिणाम्।
वस्त्रकुम्भसमायुक्तामादौ मन्त्रमिमं जपेत्॥

ॐ नमो हेरम्ब मदमोहित सङ्कष्टान्निवारय निवारय।
इति मूलमन्त्रमेकविंशतिवारं जपेत्।

हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमबीजं विभावसोः।
अनन्तपुण्यफलदम् अतः शान्तिं प्रयच्छ मे॥

श्री-सङ्कष्टचतुर्थीव्रत-पूजा-पुण्यकाले अस्मिन् मया
क्रियमाण-श्री-सिद्धिविनायक-पूजायां यद्देयमुपायनदानं तत्प्रत्याम्नायार्थं
हिरण्यं श्री-सिद्धिविनायक-प्रीतिं कामयमानः मनसोद्दिष्टाय ब्राह्मणाय
सम्प्रददे नमः न मम।

विसर्जनमन्त्रः

गच्छ गच्छ सुरश्रेष्ठ स्वस्थाने त्वं गणेश्वर।
व्रतेनानेन देवैश यथोक्तफलदो भव॥

अनया पूजया श्री-सिद्धिविनायकः प्रीयताम्।

॥ अपराध-क्षमापनम् ॥

॥ श्री-कृष्णजन्माष्टमी-पूजा ॥

(मूलम्—श्री-ब्रतराजः)

ब्रतपूर्वदिने दन्तधावनपूर्वकं कृतैकभक्तो ब्रतदिने कृतनित्यक्रियो देवताः प्रार्थयेत्—

सूर्यः सोमो यमः कालसन्ध्या भूतान्यहःक्षपा।
पवनो दिक्पतिर्भूमिराकाशं खेचरा नराः।
ब्रह्मशासनमास्थाय कल्पन्तामिह सन्निधिम्॥

इत्युक्ता सफलं पुष्पाक्षतजलपूर्णं ताम्रपात्रमादाय मासपक्षाद्युलिख्य अमुकफलकामं पापक्षयकामो वा कृष्णप्रीतये कृष्णजन्माष्टमीब्रतं करिष्ये इति सङ्कल्प्य।

वासुदेवं समुद्दिश्य सर्वपापप्रशान्तये।
उपवासं करिष्यामि कृष्णाष्टम्यां नभस्यहम्॥

अद्य कृष्णाष्टमी देवी नभश्नन्दं सरोहिणीम्।
अर्चयित्वोपवासेन भोक्ष्येऽहमपरेऽहनि॥

एनसो मोक्षकामोऽस्मि यद्गोविन्दवियोनिजम्।
तन्मे मुश्चतु मां त्राहि पतितं शोकसागरे॥

आजन्ममरणं यावद् यन्मया दुष्कृतं कृतम्।
तत्प्रणाशय गोविन्दं प्रसीद पुरुषोत्तम॥

इत्युक्ता पात्रस्थं जलं निक्षिपेत्।

ततः कदली-स्तम्भ-वासोभि-राम्र-पल्लव-युत-सजल-पूर्ण-कलशोर्दीपैः पुष्प-मालाभिर्युतमगुरु-धूपित-मग्नि-खड्ग-कृष्णच्छाग-रक्षामणि-द्वार-न्यस्त-मुसलादि-युतं मङ्गलोपेतं षष्ठ्या देव्याधिष्ठितं देवक्याः सूतिकागृहं विधाय

तस्य समन्ताद्वितीषु कुसुमाञ्जलीन् देवगन्धर्वादीन् खड्ड-चर्मधर-वसुदेव-
देवकी-नन्द-यशोदा-गर्ग-गोपी-गोपान्-कंस-नियुक्तान् गो-धेनु-कुञ्जरान्-यमुनां
तन्मध्ये कालियमन्यच्च तत्कालीनं गोकुलचरितं यथासम्बवं लिखित्वा
सूतिकागृहमध्ये प्रछदपटावृतं मश्वकं स्थापयित्वा मध्याहे नद्यादौ तिलैः
स्नात्वा अर्धरात्रे श्रीकृष्णं सपरिवारं सुपूजयेत्॥

॥ पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा ॥

(आचम्य)

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

(अप उपस्थृश्य, पुष्पाक्षतान् गृहीत्वा)

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा

श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं करिष्यमाणस्य कर्मणः

अविघ्नेन परिसमाप्यर्थम् आदौ विघ्नेश्वरपूजां करिष्ये।

ॐ गणानां त्वा गणपति ९ हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।
ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पतु आ नः शृण्वन्तुतिर्भिः सीद् सादनम्॥

अस्मिन् हरिद्राबिम्बे महागणपतिं ध्यायामि, आवाहयामि।

ॐ महागणपतये नमः आसनं समर्पयामि।

पादयोः पाद्यं समर्पयामि। हस्तयोरर्ध्यं समर्पयामि।

आचमनीयं समर्पयामि।

ॐ भूर्भुवस्सुवः। शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि।

स्नानानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वस्त्रार्थमक्षतान् समर्पयामि।

यज्ञोपवीताभरणार्थे अक्षतान् समर्पयामि।

दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि।

गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।

पुष्पमालिकां समर्पयामि। पुष्पैः पूजयामि।

॥ अर्चना ॥

१. ॐ सुमुखाय नमः

९. ॐ धूमकेतवे नमः

२. ॐ एकदन्ताय नमः

१०. ॐ गणाध्यक्षाय नमः

३. ॐ कपिलाय नमः

११. ॐ फालचन्द्राय नमः

४. ॐ गजकर्णकाय नमः

१२. ॐ गजाननाय नमः

५. ॐ लम्बोदराय नमः

१३. ॐ वक्रतुण्डाय नमः

६. ॐ विकटाय नमः

१४. ॐ शूर्पकर्णाय नमः

७. ॐ विघ्नराजाय नमः

१५. ॐ हेरम्बाय नमः

८. ॐ विनायकाय नमः

१६. ॐ स्कन्दपूर्वजाय नमः

नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि॥

धूपमाद्वापयामि।

अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।

नैवेद्यम्।

ताम्बूलं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वक्रतुण्डमहाकाय कोटिसूर्यसमप्रभ।

अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा॥

प्रार्थना: समर्पयामि।

अनन्तकोटिप्रदक्षिणनमस्कारान् समर्पयामि।

छत्रचामरादिसमस्तोपचारान् समर्पयामि।

॥ प्रधान-पूजा — श्रीकृष्ण-पूजा ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

॥ सङ्कल्पः ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं शुभे शोभने
मुहूर्ते अद्य ब्रह्मणः द्वितीयपरार्थे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे
अष्टाविंशतितमे कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोः
दक्षिणे पार्श्वे शकाब्दे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिके प्रभवादि षष्ठिसंवत्सराणां
मध्ये () नाम संवत्सरे दक्षिणायने वर्ष-ऋतौ (कर्कटक/सिंह)-श्रावण-
मासे कृष्णपक्षे अष्टम्यां शुभतिथौ (इन्दु/भौम/बुध/गुरु/भृगु /स्थिर/भानु)
वासरयुक्तायाम् ()-नक्षत्रयुक्तायां ()-योग ()-करण-युक्तायां
च एवं गुण-विशेषण-विशिष्टायाम् अस्याम् नवम्यां शुभतिथौ अस्माकं
सहकुटुम्बानां क्षेमस्थैर्य-धैर्य-वीर्य-विजय-आयुराग्न्य-ऐश्वर्याभिवृद्ध्यर्थम्
धर्मार्थकाममोक्षचतुर्विधफलपुरुषार्थसिद्ध्यर्थं पुत्रपौत्राभिवृद्ध्यर्थम् इष्टकाम्यार्थसिद्ध्य-
मम इहजन्मनि पूर्वजन्मनि जन्मान्तरे च सम्पादितानां ज्ञानाज्ञानकृतमहा-
पातकचतुष्टय-व्यतिरिक्तानां रहस्यकृतानां प्रकाशकृतानां सर्वेषां पापानां सद्य
अपनोदनद्वारा सकल-पापक्षयार्थं श्रावण-कृष्ण-जन्माष्टमी-पुण्यकाले देवकी-
सहित-श्रीकृष्ण-प्रीत्यर्थं देवकी-सहित-श्रीकृष्ण-प्रसाद-सिद्ध्यर्थं कल्पोक्त-
प्रकारेण देवकी-सहित-श्रीकृष्ण-पूजां करिष्ये।

तदङ्गं कलशपूजां च करिष्ये।

श्रीविघ्नेश्वराय नमः यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि। (गणपति-प्रसादं शिरसा

गृहीत्वा)

॥ आसन-पूजा ॥

पृथिव्या मेरुपृष्ठ ऋषिः। सुतलं छन्दः। कूर्मो देवता॥

पृथिव्ये त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता।
त्वं च धारय मां देवि पवित्रं चासनं कुरु॥

॥ घण्टा-पूजा ॥

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम्।
घण्टारवं करोम्यादौ देवताऽऽह्नानकारणम्॥

॥ कलश-पूजा ॥

ॐ कलशाय नमः दिव्यगन्धान् धारयामि।

गङ्गे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति।
नर्मदे सिन्धुकावेरि जलेऽस्मिन् सन्निधिं कुरु॥

ॐ गङ्गायै नमः। ॐ यमुनायै नमः। ॐ गोदावर्यै नमः। ॐ सरस्वत्यै
नमः। ॐ नर्मदायै नमः। ॐ सिन्ध्यवे नमः। ॐ कावेर्यै नमः।

ॐ सप्तकोटिमहातीर्थान्यावाहयामि।

(अथ कलशं स्पृष्ट्वा जपं कुर्यात्)

आपो वा इदं सर्वं विश्वां भूतान्यापः प्राणा वा आपः पुशवः
आपोऽन्नमापोऽमृतमापः सुम्राडापो विराडापः स्वराडापुश्छन्दाऽऽस्यापो
ज्योतीऽऽस्यापो यजूऽस्यापः सूत्यमापः सर्वा देवता आपो भूर्भुवः सुवरापु
ओम्॥

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः।
मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः॥

कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा।
 ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोऽप्यथर्वणः।
 अङ्गेश्च सहिताः सर्वे कलशाम्बुसमाश्रिताः॥
 सर्वे समुद्राः सरितः तीर्थानि च हृदा नदाः।
 आयान्तु विष्णुपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः॥
 ॐ भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवः।

(इति कलशजलेन सर्वोपकरणानि आत्मानं च प्रोक्ष्य।)

॥आत्म-पूजा ॥

ॐ आत्मने नमः, दिव्यगन्धान् धारयामि।

- | | |
|----------------------|----------------------|
| १. ॐ आत्मने नमः | ४. ॐ जीवात्मने नमः |
| २. ॐ अन्तरात्मने नमः | ५. ॐ परमात्मने नमः |
| ३. ॐ योगात्मने नमः | ६. ॐ ज्ञानात्मने नमः |

समस्तोपचारान् समर्पयामि।

देहो देवालयः प्रोक्तो जीवो देवः सनातनः।
 त्यजेदज्ञाननिर्माल्यं सोऽहं भावेन पूजयेत्॥

॥पीठ-पूजा ॥

- | | |
|-----------------------|-------------------------|
| १. ॐ आधारशक्त्यै नमः | ८. ॐ रत्नवेदिकायै नमः |
| २. ॐ मूलप्रकृत्यै नमः | ९. ॐ स्वर्णस्तम्भाय नमः |
| ३. ॐ आदिकूर्माय नमः | १०. ॐ श्वेतच्छत्राय नमः |
| ४. ॐ आदिवराहाय नमः | ११. ॐ कल्पकवृक्षाय नमः |
| ५. ॐ अनन्ताय नमः | १२. ॐ क्षीरसमुद्राय नमः |
| ६. ॐ पृथिव्यै नमः | १३. ॐ सितचामराभ्यां नमः |
| ७. ॐ रत्नमण्डपाय नमः | १४. ॐ योगपीठासनाय नमः |

॥ गुरु-ध्यानम् ॥

गुरुब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
गुरुः साक्षात् परं ब्रह्म तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

॥ श्रीकृष्णजन्माष्टमी-घोडशोपचार-पूजा ॥

गायीङ्ग्निः किन्नराद्यैः सततपरिवृता वेणुवीणानिनादैः
भृङ्गारादर्श-कुन्तप्रवर-कृतकरैः किङ्करैः सेव्यमाना।
पर्यङ्गे स्वास्तुते या मुदिततरमुखी पुत्रिणी सम्यगास्ते
सा देवी देवमाता जयति सुवदना देवकी दिव्यरूपा॥

इति देवकीं ध्यात्वा।

ध्यायामि बालकं सुसं मात्रङ्गे स्तनपायिनम्।
श्रीवत्स-वक्षसं शान्तं नीलोत्पल-दलच्छविम्॥

एवं देवक्या सहितं श्रीकृष्णं ध्यात्वा।

ॐ नमो देव्यै श्रियै नमः इति श्रियं ध्यात्वा, आवाह्य।

ॐ नमो वसुदेवाय नमः इति देवकीसहितं वसुदेवं ध्यात्वा, आवाह्य।

ॐ नमो नन्दाय नमः इति यशोदासहितं नन्दं ध्यात्वा, आवाह्य।

ॐ नमो बलदेवाय नमः इति श्रीकृष्णसहितं बलदेवं ध्यात्वा, आवाह्य।

ॐ नमश्चण्डिकायै नमः इति चण्डिकां ध्यात्वा आवाह्य।

ततः श्रीकृष्णपूजां कुर्यात्। ध्यानम्—

कृष्णं चतुर्भुजं देवं शङ्खचक्रगदाधरम्।
पीताम्बरयुगोपतं लक्ष्मीयुक्तं विभूषितम्॥

लसत्कौस्तुभ-शोभाद्यं मेघश्यामं सुलोचनम्।
ध्यायामि पुण्डरीकाक्षं जगदानन्दकारकम्॥

श्रीकृष्णं ध्यायामि।

सुहस्त्रीरूपा पुरुषः। सुहस्त्राक्षः सुहस्त्रपात्।
स भूमि विश्वतौ वृत्वा। अत्यंतिष्ठशाङ्कुलम्॥

आगच्छ देवदेवेश जगद्योने रमापते।
बिम्बे चास्मिन्नधिष्ठाने सन्निधेहि कृपां कुरु॥

श्रीकृष्णमावाहयामि।

पुरुष एवेदः सर्वम्। यद्गृहं यच्च भव्यम्।
उतामृतत्वस्येशानः। यदन्नेनातिरोहति॥

देवदेव जगन्नाथ गरुडासनसंस्थित।
गृहाणासनकं दिव्यं जगद्धातर्नमोऽस्तु ते॥

सपरिवाराय कृष्णाय नमः, आसनं समर्पयामि।

एतावानस्य महिमा। अतो ज्यायांश्च पूरुषः।
पादोऽस्य विश्वं भूतानि। त्रिपादस्यामृतं दिवि॥

नानातीर्थाहृतं शुद्धं निर्मलं पुष्पमिश्रितम्।
पाद्यं गृहाण दैत्यारे विश्वरूप नमोऽस्तु ते॥

सपरिवाराय कृष्णाय नमः, पाद्यं समर्पयामि।

त्रिपादूर्ध्वं उदैत्पुरुषः। पादोऽस्येहाऽभंवात्पुनः।
ततो विश्वद्वाक्रामत्। साशनानशने अभि॥

गन्धपुष्पाक्षतोपेतं फलेन च समन्वितम्।
अर्घ्यं गृहाण देवेश मया दत्तं हि भक्तिः॥

सपरिवाराय कृष्णाय नमः, अर्घ्यं समर्पयामि।

तस्मा"द्विराङ्गजायता विराजो अधि पूरुषः।
स जातो अत्यरिच्यता पश्चाद्गूमिमथौ पुरः॥

गङ्गादिसर्वतीर्थेभ्यो मयाऽनीतं सुशीतलम्।
गृहाणाचमनं देव विश्वकाय नमोऽस्तु ते॥

सपरिवाराय कृष्णाय नमः, आचमनीयं समर्पयामि।

यत्पुरुषेण हृविषा। देवा यज्ञमतन्वता।
वृसन्तो अस्याऽसीदाज्यम्। ग्रीष्म इध्मः शरद्धविः॥

दधि क्षौद्रं धृतं शुद्धं कपिलायाः सुगन्धि यत्।
सुस्वादु मधुरं शौरे मधुपर्कं गृहाण भोः॥

सपरिवाराय कृष्णाय नमः, मधुपर्कं समर्पयामि। सपरिवाराय कृष्णाय
नमः, आचमनीयं समर्पयामि।

पश्चामृतेन स्नपनं करिष्यामि सुरोत्तम।
क्षीरोदधिनिवासाय लक्ष्मीकान्ताय ते नमः॥

सपरिवाराय कृष्णाय नमः, पश्चामृतस्नानं समर्पयामि।

सप्तस्याऽसन् परिधयः। त्रिः सप्त समिधः कृताः।
देवा यद्यज्ञं तन्वानाः। अबैधन् पुरुषं पशुम्॥

मन्दाकिनी गौतमी च यमुना च सरस्वती।
ताभ्यः स्नानार्थमानीतं गृहाण शिशिरं जलम्॥

सपरिवाराय कृष्णाय नमः, स्नानं समर्पयामि। स्नानानन्तरमाचमनीयं
समर्पयामि।

तं यज्ञं बहिंषि प्रौक्षन्। पुरुषं जातमग्रतः।
तेन देवा अयोजन्ता साध्या ऋषयश्च ये॥

शुद्ध-जाम्बूनद-प्रख्ये तटिङ्गासुर-रोचिषी।
मयोपपादिते तुभ्यं वाससी च गृहाण भोः॥

सपरिवाराय कृष्णाय नमः, वस्त्रं समर्पयामि।

तस्माद्यज्ञाथ्सर्वहृतः। सम्भृतं पृष्ठदाज्यम्।
पशूङ्स्ताङ्शक्रे वायुव्यान्। आरण्यान्त्राम्याश्च ये॥

दामोदर नमस्तेऽस्तु त्राहि मां भवसागरात्।
ब्रह्मसूत्रं मया दत्तं गृहाण पुरुषोत्तम॥

सपरिवाराय कृष्णाय नमः, यज्ञोपवीतं समर्पयामि।

किरीटकुण्डलादीनि काश्मीवलययुग्मकम्।
कौस्तुभं वनमालां च भूषणानि भजस्व भोः॥

सपरिवाराय कृष्णाय नमः, आभरणानि समर्पयामि।

तस्माद्यज्ञाथ्सर्वहृतः। ऋचः सामानि जज्ञिरे।
छन्दांसि जज्ञिरे तस्मात् यजुस्तस्मादजायत॥

मलयाचलसम्भृतं गन्धसारं मनोहरम्।
हृदयानन्दनं चारु प्रीत्यर्थे प्रतिगृह्यताम्॥

सपरिवाराय कृष्णाय नमः, चन्दनं समर्पयामि।

तस्मादश्वा अजायन्ता ये के चौभयादतः।
गार्वो ह जज्ञिरे तस्मात् तस्माङ्ग्राता अंजावयः॥

मालतीचम्पकादीनि यूथिकावकुलानि च।
तुलसीपत्रमिश्राणि गृहाण सुरसत्तम॥

सपरिवाराय कृष्णाय नमः, पुष्पाणि समर्पयामि।

॥ अङ्ग-पूजा ॥

१. गोविन्दाय नमः —पादौ पूजयामि
२. माधवाय नमः —जङ्घे पूजयामि
३. मधुसूदनाय नमः —कटिं पूजयामि
४. पद्मनाभाय नमः —नाभिं पूजयामि
५. हृषीकेशाय नमः —हृदयं पूजयामि
६. सङ्कर्षणाय नमः —स्तनौ पूजयामि
७. वामनाय नमः —बाहू पूजयामि
८. दैत्यसूदनाय नमः —हस्तौ पूजयामि
९. हरिकेशाय नमः —कण्ठं पूजयामि
१०. चारुमुखाय नमः —मुखं पूजयामि
११. त्रिविक्रमाय नमः —नासिकां पूजयामि
१२. पुण्डरीकाक्षाय नमः —नेत्रे पूजयामि
१३. नृसिंहाय नमः —श्रोत्रे पूजयामि
१४. उपेन्द्राय नमः —ललाटं पूजयामि
१५. हरये नमः —शिरः पूजयामि
१६. श्रीकृष्णाय नमः —सर्वाणि अङ्गानि पूजयामि

॥ चतुर्विंशति नामपूजा ॥

- | | |
|-----------------------|------------------------|
| १. ॐ केशवाय नमः | १३. ॐ सङ्कर्षणाय नमः |
| २. ॐ नारायणाय नमः | १४. ॐ वासुदेवाय नमः |
| ३. ॐ माधवाय नमः | १५. ॐ प्रद्युम्नाय नमः |
| ४. ॐ गोविन्दाय नमः | १६. ॐ अनिरुद्धाय नमः |
| ५. ॐ विष्णवे नमः | १७. ॐ पुरुषोत्तमाय नमः |
| ६. ॐ मधुसूदनाय नमः | १८. ॐ अधोक्षजाय नमः |
| ७. ॐ त्रिविक्रमाय नमः | १९. ॐ नृसिंहाय नमः |
| ८. ॐ वामनाय नमः | २०. ॐ अच्युताय नमः |
| ९. ॐ श्रीधराय नमः | २१. ॐ जनार्दनाय नमः |
| १०. ॐ हृषीकेशाय नमः | २२. ॐ उपेन्द्राय नमः |
| ११. ॐ पद्मनाभाय नमः | २३. ॐ हरये नमः |
| १२. ॐ दामोदराय नमः | २४. ॐ श्रीकृष्णाय नमः |

॥ कृष्णाष्टोत्तरशतनामावलिः ॥

श्रीकृष्णाय नमः	यशोदावत्सलाय नमः
कमलानाथाय नमः	हरये नमः
वासुदेवाय नमः	चतुर्भुजात्तचक्रासि-
सनातनाय नमः	गदाशङ्खाम्बुजायुधाय नमः
वसुदेवात्मजाय नमः	देवकीनन्दनाय नमः
पुण्याय नमः	श्रीशाय नमः
लीलामानुषविग्रहाय नमः	नन्दगोपप्रियात्मजाय नमः
श्रीवत्सकौस्तुभधराय नमः	यमुनावेगसंहारिणे नमः

बलभद्रप्रियानुजाय नमः		इलापतये नमः
पूतनाजीवितहराय नमः		परस्मै ज्योतिषे नमः
शकटासुरभञ्जनाय नमः		यादवेन्द्राय नमः
नन्दव्रजजनानन्दिने नमः	२०	यदूद्ध्राय नमः
सच्चिदानन्दविग्रहाय नमः		वनमालिने नमः
नवनीतविलिसाङ्गाय नमः		पीतवाससे नमः
नवनीतनटाय नमः		पारिजातापहारकाय नमः
अनघाय नमः		गोवर्धनाचलोद्धर्त्रे नमः
नवनीतनवाहाराय नमः		गोपालाय नमः
मुचुकुन्दप्रसादकाय नमः		सर्वपालकाय नमः
षोडशस्त्रीसहस्रेशाय नमः		अजाय नमः
त्रिभङ्गीमधुराकृतये नमः		निरञ्जनाय नमः
शुकवाग्मृताब्धीन्दवे नमः		कामजनकाय नमः
गोविन्दाय नमः	३०	कञ्जलोचनाय नमः
योगिनां पतये नमः		मधुमे नमः
वत्सवाटचराय नमः		मथुरानाथाय नमः
अनन्ताय नमः		द्वारकानायकाय नमः
धेनुकासुरमर्दनाय नमः		बलिने नमः
तृणीकृततृणावर्ताय नमः		बृन्दावनान्तसञ्चारिणे नमः
यमलार्जुनभञ्जनाय नमः		तुलसीदामभूषणाय नमः
उत्तालतालभेत्रे नमः		स्यमन्तकमण्ठर्त्रे नमः
तमालश्यामलाकृतये नमः		नरनारायणात्मकाय नमः
गोपगोपीश्वराय नमः		कुञ्जाकृष्णाम्बरधराय नमः
योगिने नमः		मायिने नमः
कोटिसूर्यसमप्रभाय नमः	४०	परमपूरुषाय नमः

मुष्टिकासुरचाणूरमल्लयुद्ध-	
विशारदाय नमः	
संसारवैरिणे नमः	
कंसारये नमः	
मुरारये नमः	
नरकान्तकाय नमः	७०
अनादिब्रह्मचारिणे नमः	
कृष्णाव्यसनकर्षकाय नमः	
शिशुपालशिरश्छेत्रे नमः	
दुर्योधनकुलान्तकाय नमः	
विदुराकूरवरदाय नमः	
विश्वरूपप्रदर्शकाय नमः	
सत्यवाचे नमः	
सत्यसङ्कल्पाय नमः	
सत्यभामारताय नमः	
जयिने नमः	८०
सुभद्रापूर्वजाय नमः	
विष्णवे नमः	
भीष्ममुक्तिप्रदायकाय नमः	
जगद्गुरवे नमः	
जगन्नाथाय नमः	
वेणुनादविशारदाय नमः	
वृषभासुरविघ्वंसिने नमः	

बाणासुरकरान्तकाय नमः	
युधिष्ठिरप्रतिष्ठात्रे नमः	
बर्हिबर्हावतंसकाय नमः	९०
पार्थसारथये नमः	
अव्यक्ताय नमः	
गीतामृतमहोदधये नमः	
कालीयफणिमाणिक्यरञ्जितश्री-	
पदाम्बुजाय नमः	
दामोदराय नमः	
यज्ञभोक्त्रे नमः	
दानवेन्द्रविनाशकाय नमः	
नारायणाय नमः	
परब्रह्मणे नमः	
पत्रगाशनवाहनाय नमः	१००
जलक्रीडासमासक्तगोपी-	
वस्त्रापहारकाय नमः	
पुण्यक्षोकाय नमः	
तीर्थपादाय नमः	
वेदवेद्याय नमः	
दयानिधये नमः	
सर्वतीर्थात्मकाय नमः	
सर्वग्रहरूपिणे नमः	
परात्पराय नमः	

॥इति श्री-ब्रह्माण्डमहापुराणे वायुप्रोक्ते

श्री-कृष्णाष्टोत्तरशतनामावलिः सम्पूर्णा॥

॥उत्तराङ्ग-पूजा ॥

यत्पुरुषं व्यदधुः। कृतिधा व्यक्तल्पयन्।
मुखं किमस्यु कौ बाहौ कावूरु पादाव्येते॥

वनस्पतिरसोद्भूतं कालागरुसमन्वितम्।
धूपं गृहाण गोविन्दं गुणसागरं गोपते॥

सपरिवाराय कृष्णाय नमः, धूपमाघ्रापयामि।

ब्राह्मणोऽस्य मुखंमासीत्। बाहू राजन्यः कृतः।
ऊरु तदस्य यद्वैश्यः। पञ्चांशं शूद्रो अंजायत॥

यज्ञेश्वराय देवाय तथा यज्ञोद्भवाय च।
यज्ञानां पतये नाथ गोविन्दाय नमो नमः॥

साज्यं त्रिवर्तिसंयुक्तं वहिना योजितं मया।
दीपं गृहाण देवेश त्रैलोक्यतिमिरापह॥

सपरिवाराय कृष्णाय नमः, दीपं दर्शयामि।

ॐ भूर्भुवः सुवः। + ब्रह्मणे स्वाहा॥

चन्द्रमा मनसो जातः। चक्षोः सूर्यो अजायत।
मुखादिन्द्रश्चाग्निश्च। प्राणाद्वायुर्जायत॥

विश्वेश्वराय विश्वाय तथा विश्वोद्भवाय च।
विश्वस्य पतये तुभ्यं गोविन्दाय नमो नमः॥

शाल्योदनं पायसं च सिताघृतविमिश्रितम्।
नानापक्षान्नसंयुक्तं नैवेद्यं प्रतिगृह्यताम्॥

सपरिवाराय कृष्णाय नमः, सूपसहितं शाल्योदनं शाकोपदंसं निवेदयामि।

मध्ये मध्ये अमृतपानीयं समर्पयामि । उत्तरापोशनं समर्पयामि।

हस्तप्रक्षालनं समर्पयामि । पादप्रक्षालनं समर्पयामि । गण्डूषं समर्पयामि।

हस्तप्रक्षालनं समर्पयामि । आचमनीयं समर्पयामि।

सपरिवाराय कृष्णाय नमः,

शश्कुली-लवनचिपिट-गुडचिपिट-गुड-शुण्ठी-नवनीतादीनि,
जम्बूफल-तित्रिणीफल-प्रभृतीनि नानाफलानि च निवेदयामि।

नान्यां आसीदन्तरिक्षम्। शीर्षो द्यौः समर्वतता।

पुन्नां भूमिर्दिशः श्रोत्रांत्। तथा लोकाः अकल्पयन्॥

पूर्णीफलसमायुक्तं नागवल्ली-दलैर्युतम्।

कर्पूरचूर्णसंयुक्तं ताम्बूलं प्रतिगृह्यताम्॥

सपरिवाराय कृष्णाय नमः, कर्पूरताम्बूलं निवेदयामि।

वेदाहमेतं पुरुषं महान्तम्। आदित्यवर्णं तमसस्तु पारे।
सर्वाणि रूपाणि विचित्य धीरः। नामानि कृत्वाऽभिवदन् यदास्ते॥

नीराजयेत्ततो भक्त्या मङ्गलं समुदीरयन्।

जय-मङ्गल-निर्घोषैर्देवदेवं समर्चयेत्॥

सपरिवाराय कृष्णाय नमः, कर्पूरनीराजनं दर्शयामि।

धाता पुरस्ताद्यमुदाजुहार। शकः प्रविद्वान् प्रदिशश्वतसः।

तमेवं विद्वानुमृतं इह भवति। नान्यः पन्था अर्यनाय विद्यते॥

योऽपां पुष्पं वेद। पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति।

चन्द्रमा वा अपां पुष्पम्। पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति।

य एवं वेद। योऽपामायतनुं वेद। आयतनवान् भवति।

ॐ तद्वृत्त्या । ॐ तद्वायुः । ॐ तदात्मा ।
ॐ तथसुत्यम् । ॐ तथसर्वम् । ॐ तत्पुरोर्नमः ॥

अन्तश्चरति भूतेषु गुहायां विश्वमूर्तिषु ।
त्वं यज्ञस्त्वं वषट्कारस्त्वमिन्द्रस्त्वं ९
रुद्रस्त्वं विष्णुस्त्वं ब्रह्म त्वं प्रजापतिः ।
त्वं तंदापु आपो ज्योती रसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवः सुवरोम् ॥

सपरिवाराय कृष्णाय नमः, वेदोक्तमन्त्रपुष्पाङ्गलिं समर्पयामि ।

दत्वा पुष्पाङ्गलिं चैव प्रदक्षिणपुरस्सरम् ।
प्रणमेद्विष्टवद्धूमौ भक्तिप्रहः पुनः पुनः ॥

स्तुत्वा नानाविधैः स्तोत्रैः प्रार्थयेत जगत्पतिम् ।
नमस्तुभ्यं जगन्नाथ देवकीतनय प्रभो ॥

वसुदेवात्मजानन्त यशोदानन्दवर्घन ।
गोविन्द गोकुलधार गोपीकान्त नमोऽस्तु ते ॥

सपरिवाराय कृष्णाय नमः, प्रदक्षिणनमस्कारान् समर्पयामि ।

ततो जातकर्मनालच्छेदषष्ठीपूजानामकरणकर्माणि सङ्खेपेण कार्याणि ।

॥ अर्ध्यप्रदानम् ॥

ततस्तु दापयेदर्घ्यम् इन्दोरुदयतः शुचिः ।
कृष्णाय प्रथमं दद्यादेवकीसहिताय च ॥
नालिकेरेण शुद्धेन दद्यादर्घ्यं विचक्षणः ।
कृष्णाय परया भक्त्या शङ्खे कृत्वा विधानतः ॥

जातः कंसवधार्थाय भूभारोत्तारणाय च।
पाण्डवानां हितार्थाय धर्मसंस्थापनाय च॥

कौरवाणां विनाशाय दैत्यानां निधनाय च।
गृहाणार्घ्यं मया दत्तं देवकीजनित प्रभो॥

सपरिवाराय कृष्णाय नमः, इदमर्घ्यमिदमर्घ्यमिदमर्घ्यम्॥

पूजिताभ्यः सर्वाभ्यो देवताभ्यः तत्तत्राममन्त्रेण अर्घ्यं दद्यात्

- | | | |
|-----|--|-------------|
| १. | ॐ देवक्यै नमः | —इदमर्घ्यम् |
| २. | ॐ वसुदेवाय नमः | —इदमर्घ्यम् |
| ३. | ॐ रोहिण्यै नमः | —इदमर्घ्यम् |
| ४. | ॐ सबलायै नमः | —इदमर्घ्यम् |
| ५. | ॐ सात्यक्यै नमः | —इदमर्घ्यम् |
| ६. | ॐ उद्धवाय नमः | —इदमर्घ्यम् |
| ७. | ॐ अकूराय नमः | —इदमर्घ्यम् |
| ८. | ॐ उग्रसेनादि-यादवेभ्यो नमः | —इदमर्घ्यम् |
| ९. | ॐ नन्दाय नमः | —इदमर्घ्यम् |
| १०. | ॐ यशोदायै नमः | —इदमर्घ्यम् |
| ११. | ॐ तत्कालप्रसूताभ्यः गोपगोपिकाभ्यो नमः— | इदमर्घ्यम् |
| १३. | ॐ कालिन्द्यै नमः | —इदमर्घ्यम् |
| १४. | ॐ काल्यै नमः | —इदमर्घ्यम् |

इति पृथक्पृथगर्घ्यं दत्वा॥

ततश्चन्द्रोदये रोहिणीयुतं चन्द्रं स्थण्डिले प्रतिमायां वा नाममन्त्रेण सम्पूज्य।

ततस्तु रोहिणीयुक्तं चन्द्रं सम्पूज्य भक्तिः।
स्तुत्वा तु स्तोत्रमन्त्रेण चन्द्रायार्घ्यं प्रदापयेत्॥

आप्यायस्वेति मत्रेण देवसमीपे चन्दनबिम्बे रोहिणीसहितं
चन्द्रमावाह्य षोडशोपचारैः सम्पूजयेत्॥

चन्द्रप्रार्थना-

ज्योत्स्नायाः पतये तुभ्यं ज्योतिषां पतये नमः।
नमस्ते रोहिणीकान्त सुधावास नमोऽस्तु ते॥

नमो मण्डलदीपाय शिरोरक्षाय धूर्जटे।
कलाभिर्वर्धमानाय नमश्चन्द्राय चारवे॥

इति प्रणमेत्।

ज्योत्स्नापते नमस्तुभ्यं नमस्ते ज्योतिषां पते।
नमस्ते रोहिणीकान्त नमस्ते युवमोहन॥

इति स्तुत्वा।

शङ्खे कृत्वा ततस्तोयं सपुष्पफलचन्दनम्।
जानुभ्यामवर्णं गत्वा चन्द्रायार्घ्यं निवेदयेत्॥

चन्द्रार्घ्यमत्रः-

क्षीरोदार्णवसम्भूत अत्रिनेत्रसमुद्भवा।
रोहिणीश गृहाणार्घ्यं रमाभ्रातर्मनःपते॥

रोहिणीसहिताय चन्द्राय नमः इदमर्घ्यम् (त्रिः)
इत्यर्घ्यं दत्वा देवकीसहिताय कृष्णाय छत्रचामराद्युपचारं कृत्वा
पूजां समाप्य कृष्णावतारघट्टं पठेत्॥

यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवाः। तानि धर्माणि प्रथमान्यासन्।
ते हु नाकं महिमानः सचन्ते। यत्र पूर्वं साध्याः सन्ति देवाः॥

सपरिवाराय कृष्णाय नमः, छत्रचामरादिसमस्तोपचारान् समर्पयामि।

अनधं वामनं शौरिं वैकुण्ठं पुरुषोत्तमम्।
वासुदेवं हृषीकेशं माधवं मधुसूदनम्॥१॥

वराहं पुण्डरीकाक्षं नृसिंहं दैत्यसूदनम्।
दामोदरं पद्मनाभं केशवं गरुडध्वजम्॥२॥

गोविन्दमच्युतं कृष्णमनन्तमपराजितम्।
अधोक्षजं जगद्वीजं सर्गस्थित्यन्तकारणम्॥३॥

अनादिनिधनं विष्णुं त्रिलोकेशं त्रिविक्रमम्।
नारायणं चतुर्बाहुं शङ्खचक्रगदाधरम्॥४॥

पीताम्बरधरं नित्यं बनमालाविभूषितम्।
श्रीवत्साङ्कं जगत्सेतुं श्रीकृष्णं श्रीधरं हरिम्॥५॥

शरणं त्वं प्रपद्येऽहं सर्वकामार्थसिद्धये।
प्रणममामि सदा देवं वासुदेवं जगत्पतिम्॥६॥

इति मन्त्रैः प्रणम्य॥

त्राहि मां सर्वलोकेश हरे संसारसागरात्।
त्राहि मां सर्वपापम्र दुःखशोकार्णवात्रभो।
सर्वलोकेश्वर त्राहि पतितं मां भवार्णवे॥१॥

देवकीनन्दन श्रीश हरे संसारसागरात्।
त्राहि मां सर्वदुःखम्र रोगशोकार्णवाद्धरे॥२॥

दुर्वृत्तात्रायसे विष्णो ये स्मरन्ति सकृत्सकृत्।
सोऽहं देवातिदुर्वृत्तस्त्राहि मां शोकसागरात्॥३॥

पुष्कराक्षं निमग्नोऽहं मायाव्यज्ञानसागरे।
त्राहि मां देवदेवेश त्वतो नान्योऽस्ति रक्षिता॥४॥

यद्वाल्ये यच्च कौमारे यौवने यच्च वार्धके।
तत्पुण्यं वृद्धिमायातु पापं हर हलायुध॥५॥

इति मन्त्रैः प्रार्थयेत्॥

ततः स्तोत्रं पठन् पुराणश्रवणादिना जागरं कुर्यात्॥

द्वितीयेऽहि प्रातःकाले स्नानादिनित्यकर्म कृत्वा पूर्ववदेवं पूजयित्वा
ब्राह्मणान् भोजयेत्॥

तेभ्यः सुवर्णधेनुवस्त्रादि दत्त्वा कृष्णो मे प्रीयतामिति बदेत्॥

यं देवं देवकी देवी वसुदेवादजीजनत्।
भौमस्य ब्रह्मणो गुस्यै तस्मै ब्रह्मात्मने नमः॥

नमस्ते वासुदेवाय गोब्राह्मणहिताय च।
शान्तिरस्तु शिवं चास्तु इत्युक्ता मां विसर्जयेत्॥

इति प्रतिमामुद्वास्य तां ब्राह्मणाय दत्त्वा पारणं कृत्वा ब्रतं समापयेत्॥
सर्वस्मै सर्वेश्वराय सर्वेषां पतये सर्वसम्भवाय गोविन्दाय नमो नम इति
पारणे॥

भूताय भूतपतये नम इति समापने मन्त्रः॥

इति पूजाविधिः॥



हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमबीजं विभावसोः।
अनन्तपुण्यफलदम् अतः शान्तिं प्रयच्छ मे॥

श्री-कृष्णजन्माष्टमी-पुण्यकाले अस्मिन् मया

क्रियमाण-सपरिवार-कृष्णपूजायां यद्देयमुपायनदानं तत्रतिनिधित्वेन हिरण्यं
सपरिवार-श्री-कृष्ण-प्रीतिं कामयमानः मनसोद्दिष्टाय ब्राह्मणाय सम्प्रदेदे
नमः न मम।

अनया पूजया सपरिवार-श्रीकृष्णः प्रीयताम्।
 कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा
 बुद्ध्याऽऽत्मना वा प्रकृतेः स्वभावात्।
 करोमि यद्यत् सकलं परस्मै
 नारायणायेति समर्पयामि॥
 ॐ तत्सद्ग्रह्यार्पणमस्तु।



॥ श्री-सिद्धिविनायक-पूजा ॥

(मूलम्—श्री-ब्रतराजः)

॥ पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा ॥

(आचम्य)

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

(अप उपस्थृश्य, पुष्पाक्षतान् गृहीत्वा)

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा

श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं करिष्यमाणस्य कर्मणः

अविघ्नेन परिसमाप्त्यर्थम् आदौ विघ्नेश्वरपूजां करिष्ये।

ॐ गणानां त्वा गणपति ९ हवामहे कविं कंवीनामुपमश्रवस्तमम्।
ज्येष्ठराजुं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पतु आ नः शृण्वन्तुतिर्भिः सीदु सादनम्॥

अस्मिन् हरिद्राबिम्बे महागणपतिं ध्यायामि, आवाहयामि।

ॐ महागणपतये नमः आसनं समर्पयामि।

पादयोः पाद्यं समर्पयामि। हस्तयोरर्ध्यं समर्पयामि।

आचमनीयं समर्पयामि।

ॐ भूर्भुवस्सुवः। शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि।

स्नानानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वस्त्रार्थमक्षतान् समर्पयामि।

यज्ञोपवीताभरणार्थे अक्षतान् समर्पयामि।

दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि।

गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।
पुष्पमालिकां समर्पयामि। पुष्पैः पूजयामि।

॥ अर्चना ॥

- | | |
|---------------------|--------------------------|
| १. ॐ सुमुखाय नमः | ९. ॐ धूमकेतवे नमः |
| २. ॐ एकदन्ताय नमः | १०. ॐ गणाध्यक्षाय नमः |
| ३. ॐ कपिलाय नमः | ११. ॐ फालचन्द्राय नमः |
| ४. ॐ गजकर्णकाय नमः | १२. ॐ गजाननाय नमः |
| ५. ॐ लम्बोदराय नमः | १३. ॐ वक्रतुण्डाय नमः |
| ६. ॐ विकटाय नमः | १४. ॐ शूर्पकर्णाय नमः |
| ७. ॐ विघ्नराजाय नमः | १५. ॐ हेरम्बाय नमः |
| ८. ॐ विनायकाय नमः | १६. ॐ स्कन्दपूर्वजाय नमः |

नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि॥

धूपमात्रापयामि।

अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।

नैवेद्यम्।

ताम्बूलं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वक्रतुण्डमहाकाय कोटिसूर्यसमप्रभ।
अविघं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा॥

प्रार्थनाः समर्पयामि।

अनन्तकोटिप्रदक्षिणनमस्कारान् समर्पयामि।

छत्रचामरादिसमस्तोपचारान् समर्पयामि।

॥ प्रधान-पूजा — श्री-सिद्धिविनायक-पूजा ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ऊँ भूः + भूर्भुवः सुवुरोम्।

॥ सङ्कल्पः ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं शुभे शोभने मुहूर्ते
अद्य ब्रह्मणः द्वितीयपरार्धे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे
कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोः दक्षिणे पार्श्वे
शकाब्दे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिके प्रभवादि षष्ठिसंवत्सराणां मध्ये
()^{३०} नाम संवत्सरे दक्षिणायने वर्ष-ऋतौ (सिंह/कन्या)-भाद्रपद-
मासे शुक्लपक्षे चतुर्थ्या शुभतिथौ () वासरयुक्तायाम् ()^{३१} नक्षत्र
()^{३२} नाम योग (वणिजा/भद्रा)^{३३}-करण युक्तायां च एवं गुण
विशेषण विशिष्टायाम् अस्याम् चतुर्थ्या शुभतिथौ अस्माकं सकुटुम्बानां
क्षेमस्थैर्य-धैर्य-वीर्य-विजय-आयुरारोग्य-ऐश्वर्याभिवृद्ध्यर्थम् धर्मार्थकाममोक्ष-
चतुर्विधफलपुरुषार्थसिद्ध्यर्थं पुत्रपौत्राभिवृद्ध्यर्थम् इष्टकाम्यार्थसिद्ध्यर्थं मम
इहजन्मनि पूर्वजन्मनि जन्मान्तरे च सम्पादितानां ज्ञानाज्ञानकृतमहा-
पातकचतुष्य-व्यतिरिक्तानां रहस्यकृतानां प्रकाशकृतानां सर्वेषां पापानां
सद्य अपनोदनद्वारा सकल-पापक्षयार्थं श्री-सिद्धिविनायक-प्रसादसिद्ध्यर्थं
यथाशक्ति-ध्यानावाहनादिषोडशोपचारैः श्री-सिद्धिविनायक-पूजां करिष्ये।
तदङ्गं कलशपूजां च करिष्ये।

^{३०}पृष्ठं ६३९ पश्यताम्

^{३१}पृष्ठं ६४९ पश्यताम्

^{३२}पृष्ठं ६५० पश्यताम्

^{३३}पृष्ठं ६५१ पश्यताम्

श्रीविघ्नेश्वराय नमः यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि। शोभनार्थे क्षेमाय पुनरागमनाय च।

(गणपति-प्रसादं शिरसा गृहीत्वा)

॥ आसन-पूजा ॥

पृथिव्या मेरुपृष्ठ ऋषिः। सुतलं छन्दः। कूर्मो देवता॥

पृथिव्ये त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता।
त्वं च धारय मां देवि पवित्रं चासनं कुरु॥

॥ घण्टा-पूजा ॥

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम्।
घण्टारवं करोम्यादौ देवताऽऽह्नकारणम्॥

॥ कलश-पूजा ॥

ॐ कलशाय नमः दिव्यगन्धान् धारयामि।

गङ्गे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति।
नर्मदे सिन्धुकावेरि जलेऽस्मिन् सत्रिधिं कुरु॥

ॐ गङ्गायै नमः। ॐ यमुनायै नमः। ॐ गोदावर्यै नमः। ॐ सरस्वत्यै नमः।

ॐ नर्मदायै नमः। ॐ सिन्धवे नमः। ॐ कावेर्यै नमः।

ॐ सप्तकोटिमहातीर्थान्यावाहयामि।

(अथ कलशं स्पृष्ट्वा जपं कुर्यात्)

आपो वा इदं सर्वं विश्वं भूतान्यापः प्राणा वा आपः पश्वः
आपोऽन्नमापोऽमृतमापः सुप्राणापो विराङ्गापः स्वराडापश्छन्दाऽस्यापो
ज्योतीऽप्यापो यजूऽप्यापः सत्यमापः सर्वा देवता आपो भूर्भुवः सुवरापु
ओम्॥

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः।
मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः॥

कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा।
ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोऽप्यर्थर्वणः।
अङ्गेश्च सहिताः सर्वे कलशाम्बुसमाश्रिताः॥

सर्वे समुद्राः सरितः तीर्थानि च हृदा नदाः।
आयान्तु विष्णुपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः॥
ॐ भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवः।

(इति कलशजलेन सर्वोपकरणानि आत्मानं च प्रोक्ष्य।)

॥ आत्म-पूजा ॥

ॐ आत्मने नमः, दिव्यगन्धान् धारयामि।

- | | |
|----------------------|----------------------|
| १. ॐ आत्मने नमः | ४. ॐ जीवात्मने नमः |
| २. ॐ अन्तरात्मने नमः | ५. ॐ परमात्मने नमः |
| ३. ॐ योगात्मने नमः | ६. ॐ ज्ञानात्मने नमः |

समस्तोपचारान् समर्पयामि।

देहो देवालयः प्रोक्तो जीवो देवः सनातनः।
त्यजेदज्ञाननिर्माल्यं सोऽहं भावेन पूजयेत्॥

॥ पीठ-पूजा ॥

- | | |
|-----------------------|-------------------------|
| १. ॐ आधारशक्तयै नमः | ८. ॐ रत्नवेदिकायै नमः |
| २. ॐ मूलप्रकृत्यै नमः | ९. ॐ स्वर्णस्तम्भाय नमः |
| ३. ॐ आदिकूर्माय नमः | १०. ॐ श्वेतच्छत्राय नमः |
| ४. ॐ आदिवराहाय नमः | ११. ॐ कल्पकवृक्षाय नमः |
| ५. ॐ अनन्ताय नमः | १२. ॐ क्षीरसमुद्राय नमः |
| ६. ॐ पृथिव्यै नमः | १३. ॐ सितचामराभ्यां नमः |
| ७. ॐ रत्नमण्डपाय नमः | १४. ॐ योगपीठासनाय नमः |

॥ गुरु-ध्यानम् ॥

गुरुब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
गुरुः साक्षात् परं ब्रह्म तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

॥ प्राण-प्रतिष्ठा ॥

असुनीते पुनरिति क्रचं पठित्वा गर्भाधानादिपञ्चदशसंस्कार सिद्धयर्थं पञ्चदशप्रणवावृत्तिः करिष्ये इति सङ्कल्प्य पञ्चदशवारं प्रणवमावर्त्य तच्छुद्देवहितम् इति मन्त्रेण देवस्याज्येन नेत्रोन्मीलनं कृत्वा पञ्चोपचारैः पूजनं कुर्यात्। आसनविधिं कृत्वा पुरुषसूक्त-न्यासान् विधाय पूजनमारभेत्॥

॥ षोडशोपचार-पूजा ॥

करिष्ये गणनाथस्य ब्रतं सम्पत्करं शुभम्।
भक्तानामिष्टवरदं सर्वमङ्गल-कारणम्॥

एकदन्तं शूर्पकर्णं गजवक्रं चतुर्भुजम्।
पाशाङ्कुशधरं देवं ध्यायेत् सिद्धिविनायकम्॥

ध्यायेद् देवं महाकायं तप्तकाश्वनसन्निभम्।
चतुर्भुजं महाकायं सर्वाभरणभूषितम्॥

दन्ताक्षमाला-परशु-पूर्णमोदक-हस्तकम् ।
मोदकासक्त-शुण्डाग्रम् एकदन्तं विनायकम्॥

अस्मिन् बिम्बे/प्रतिमायां/चित्रपटे श्री-सिद्धिविनायकं ध्यायामि।

आवाहयामि विघ्नेश सुरराजार्चितेश्वर।
अनाथनाथ सर्वज्ञं पूजार्थं गणनायक॥

सुहस्रशीर्षा पुरुषः। सुहस्राक्षः सुहस्रपात्।
स भूमि विश्वतो वृत्वा। अत्यंतिष्ठशाङ्कुलम्॥

अस्मिन् बिम्बे/प्रतिमायां/चित्रपटे श्री-सिद्धिविनायकम् आवाहयामि।

विचित्ररत्नरचितं दिव्यास्तरणसंयुतम्।
स्वर्णसिंहासनं चारु गृहाण सुरपूजित॥

पुरुष एवेदङ्ग सर्वमै। यद्भूतं यच्च भव्यमै।
उतामृतत्वस्येशानः। यदन्नेनातिरोहति॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, आसनं समर्पयामि।

सर्वतीर्थसमानीतं पाद्यं गन्धादिसंयुतम्।
विघ्रराज गृहाणेनदं भगवन् भक्तवत्सल॥

एतावानस्य महिमा। अतो ज्यायाङ्कश्च पूरुषः।
पादोऽस्य विश्वा भूतानि। त्रिपादस्यामृते दिवि॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, पाद्यं समर्पयामि।

अर्घ्यं च फलसंयुक्तं गन्धपुष्पाक्षतैर्युतम्।
गणाध्यक्षं नमस्तेऽस्तु गृहाण करुणानिधे॥

त्रिपादूर्ध्वं उदैत्पुरुषः। पादोऽस्येहाऽभवात्पुनः।
ततो विश्वद्वृक्षामत्। साशनानशने अभि॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, अर्घ्यं समर्पयामि।

विनायक नमस्तुभ्यं त्रिदशैरभिवन्दिता।
गङ्गाहृतेन तोयेन शीघ्रमाचमनं कुरु॥

तस्माद्विराङ्गजायत। विराजो अधि पूरुषः।
स जातो अत्यरिच्यत। पश्चाद्बूमिमथो पुरः॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, आचमनीयं समर्पयामि।

दध्याज्यमधुसंयुक्तं मधुपर्कं मयाऽहृतम्।
गृहाण सर्वलोकेश गणनाथ नमोऽस्तु ते॥

यत्पुरुषेण हृविषां। देवा यज्ञमतंन्वता।
 वसुन्तो अस्याऽऽसीदाज्यम्। ग्रीष्म इध्मः शुरद्धविः॥
 श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, मधुपर्कं समर्पयामि।

पयो दधि घृतं चैव शर्करामधुसंयुतम्।
 पश्चामृतं गृहणेदं स्नानाय गणनायक॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, पश्चामृतस्नानम् समर्पयामि।

गङ्गादिसर्वतीर्थेभ्य आनीतं तोयमुत्तमम्।
 भक्त्या समर्पितं तुभ्यं स्नानायाभीष्टदायक॥

सप्तास्याऽऽसन् परिधयः। त्रिः सप्त समिधः कृताः।
 देवा यद्यज्ञं तन्वानाः। अबैध्र्यन् पुरुषं पशुम्॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि। स्नानानन्तरम्
 आचमनीयं समर्पयामि।

रक्तवस्त्रयुगं देव दिव्यं काश्चनसम्भवम्।
 सर्वप्रद गृहणेदं लम्बोदर हरात्मज॥

तं यज्ञं बर्हिषि प्रौक्षन्। पुरुषं जातमंग्रतः।
 तेन देवा अयोजन्ता साध्या क्रषेयश्च ये॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, वस्त्रं समर्पयामि।

राजतं ब्रह्मसूत्रं च काश्चनं चोत्तरीयकम्।
 गृहाण चारु सर्वज्ञ भक्तानां वरदो भव॥

तस्माद्यज्ञाथ्सर्वहृतः। समृतं पृषदाज्यम्।
 पशुङ्गस्ताङ्गश्चक्रं वायुव्यान्। आरण्यान्त्राम्याश्च ये॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, यज्ञोपवीतं समर्पयामि।

उद्घास्करसङ्काशं सन्ध्यावदरुणं प्रभो।
वीरालङ्करणं दिव्यं सिन्दूरं प्रतिगृह्यताम्॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, सिन्दूरं समर्पयामि।

नानाविधानि दिव्यानि नानारकोञ्चलानि च।
भूषणानि गृहाणेश पार्वतीप्रियनन्दन॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, आभरणानि समर्पयामि।

कस्तूरीरोचनाचन्द्रकुङ्कुमैश्च समन्वितम्।
विलेपनं सुरश्रेष्ठ चन्दनं प्रतिगृह्यताम्॥

तस्माद्यज्ञाथ्सर्वहुतेः। क्रृचः सामानि जज्ञिरे।
छन्दाऽसि जज्ञिरे तस्मात् यजुस्तस्मादजायत॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि। गन्धस्योपरि
हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि।

रक्ताक्षतांश्च देवेश गृहाण द्विरदानन।
ललाटपटले चन्द्रस्तस्योपरि विधार्यताम्॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, अक्षतान् समर्पयामि।

माल्यादीनि सुगन्धीनि मालत्यादीनि मे प्रभो।
मयाऽऽहतानि पुष्पाणि पूजार्थं प्रतिगृह्यताम्॥

करवौरैर्जातिकुसुमैश्चम्पकैर्बकुलैः शुभैः।
शतपत्रैश्च कह्लारैरर्चयेद् गणनायकम्॥

तस्मादश्वां अजायन्त। ये के चौभयादतः।
गावो ह जज्ञिरे तस्मात् तस्माङ्ग्राता अंजावयः॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, पुष्पाणि समर्पयामि। पुष्पैः पूजयामि।

॥ अङ्ग-पूजा ॥

१.	पार्वतीनन्दनाय	नमः — पादौ	पूजयामि
२.	गणेशाय	नमः — गुल्फौ	पूजयामि
३.	जगद्धात्रे	नमः — जद्धे	पूजयामि
४.	जगद्वलभाय	नमः — जानुनी	पूजयामि
५.	उमापुत्राय	नमः — ऊरू	पूजयामि
६.	विकटाय	नमः — कटिं	पूजयामि
७.	गुहाग्रजाय	नमः — गुह्यं	पूजयामि
८.	महत्तमाय	नमः — मेह्रू	पूजयामि
९.	नाथाय	नमः — नाभिं	पूजयामि
१०.	उत्तमाय	नमः — उदरं	पूजयामि
११.	विनायकाय	नमः — वक्षः	पूजयामि
१२.	पाशच्छिदे	नमः — पाश्चौ	पूजयामि
१३.	हेरम्बाय	नमः — हृदयं	पूजयामि
१४.	कपिलाय	नमः — कण्ठं	पूजयामि
१५.	स्कन्दाग्रजाय	नमः — स्कन्धौ	पूजयामि
१६.	हरसुताय	नमः — हस्तान्	पूजयामि
१७.	ब्रह्मचारिणे	नमः — बाहून्	पूजयामि
१८.	सुमुखाय	नमः — मुखं	पूजयामि
१९.	एकदन्ताय	नमः — दन्तौ	पूजयामि
२०.	विघ्ननेत्रे	नमः — नेत्रे	पूजयामि
२१.	शूर्पकर्णाय	नमः — कर्णौ	पूजयामि
२२.	फालचन्द्राय	नमः — फालं	पूजयामि
२३.	नागाभरणाय	नमः — नासिकां	पूजयामि

२४.	चिरन्तनाय	नमः — चुबुकं	पूजयामि
२५.	स्थूलौष्ठाय	नमः — औष्ठौ	पूजयामि
२६.	गलन्मदाय	नमः — गण्डौ	पूजयामि
२७.	कपिलाय	नमः — कचान्	पूजयामि
२८.	शिवप्रियाय	नमः — शिरः	पूजयामि
२९.	सर्वमङ्गलासुताय	नमः — सर्वाण्यङ्गानि	पूजयामि

॥ एकविंशति-पत्र-पूजा ॥

१.	सुमुखाय	नमः — मालती	-पत्रं समर्पयामि
२.	उमापुत्राय	नमः — माची	-पत्रं समर्पयामि
३.	हेरम्बाय	नमः — बृहती	-पत्रं समर्पयामि
४.	लम्बोदराय	नमः — बिल्व	-पत्रं समर्पयामि
५.	द्विरदाननाय	नमः — दूर्वा	-पत्रं समर्पयामि
६.	धूमकेतवे	नमः — दुर्धूर	-पत्रं समर्पयामि
७.	बृहते	नमः — बदरी	-पत्रं समर्पयामि
८.	अपर्वगदाय	नमः — अपार्मार्ग	-पत्रं समर्पयामि
९.	द्वैमातुराय	नमः — तुलसी	-पत्रं समर्पयामि
१०.	चिरन्तनाय	नमः — चूत	-पत्रं समर्पयामि
११.	कपिलाय	नमः — करवीर	-पत्रं समर्पयामि
१२.	विष्णुस्तुताय	नमः — विष्णुक्रान्त-पत्रं	समर्पयामि
१३.	अमलाय	नमः — आमलकी	-पत्रं समर्पयामि
१४.	महते	नमः — मरुवक	-पत्रं समर्पयामि
१५.	सिन्धूराय	नमः — सिन्धूर	-पत्रं समर्पयामि
१६.	गजाननाय	नमः — जाती	-पत्रं समर्पयामि

१७.	गण्डगलन्मदाय	नमः — गण्डली	-पत्रं समर्पयामि
१८.	शङ्करीप्रियाय	नमः — शमी	-पत्रं समर्पयामि
१९.	भृङ्गराजत्कटाय	नमः — भृङ्गराज	-पत्रं समर्पयामि
२०.	अर्जुनदन्ताय	नमः — अर्जुन	-पत्रं समर्पयामि
२१.	अर्कप्रभाय	नमः — अर्के	-पत्रं समर्पयामि

॥ एकविंशति-पुष्ट-पूजा ॥

१.	पश्चास्य	-गणपतये नमः — पुन्नाग	-पुष्टं समर्पयामि
२.	महा	-गणपतये नमः — मन्दार	-पुष्टं समर्पयामि
३.	धीर	-गणपतये नमः — दाढिमी	-पुष्टं समर्पयामि
४.	विष्वक्स्नेन-	-गणपतये नमः — वकुल	-पुष्टं समर्पयामि
५.	आमोद	-गणपतये नमः — अमृणाल	-पुष्टं समर्पयामि
६.	प्रमथ	-गणपतये नमः — पाटली	-पुष्टं समर्पयामि
७.	रुद्र	-गणपतये नमः — द्रोण	-पुष्टं समर्पयामि
८.	विद्या	-गणपतये नमः — दुर्धूर	-पुष्टं समर्पयामि
९.	विघ्न	-गणपतये नमः — चम्पक	-पुष्टं समर्पयामि
१०.	दुरित	-गणपतये नमः — रसाल	-पुष्टं समर्पयामि
११.	कामितार्थ	-गणपतये नमः — केतकी	-पुष्टं समर्पयामि
१२.	सम्मोह	-गणपतये नमः — माधवी	-पुष्टं समर्पयामि
१३.	विष्णु	-गणपतये नमः — श्यामक	-पुष्टं समर्पयामि
१४.	ईश	-गणपतये नमः — अर्क	-पुष्टं समर्पयामि
१५.	गजास्य	-गणपतये नमः — कह्वार	-पुष्टं समर्पयामि
१६.	सर्वसिद्धि	-गणपतये नमः — सेवन्तिका	-पुष्टं समर्पयामि
१७.	वीर	-गणपतये नमः — बिल्व	-पुष्टं समर्पयामि

१८.	कन्दर्प	-गणपतये नमः — करवीर	-पुष्यं समर्पयामि
१९.	उच्छिष्ठ	-गणपतये नमः — कुन्द	-पुष्यं समर्पयामि
२०.	ब्रह्म	-गणपतये नमः — पारिजात	-पुष्यं समर्पयामि
२१.	ज्ञान	-गणपतये नमः — जाती	-पुष्यं समर्पयामि

॥ एकविंशति-दूर्वायुग्म-पूजा ॥

१.	गणाधिपाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
२.	पाशाङ्कुशधराय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
३.	आखुवाहनाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
४.	विनायकाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
५.	ईशपुत्राय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
६.	सर्वसिद्धि-प्रदाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
७.	एकदन्ताय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
८.	इभवक्राय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
९.	मूषिकवाहनाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
१०.	कुमारगुरवे	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
११.	कपिलवर्णाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
१२.	ब्रह्मचारिणे	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
१३.	मोदकहस्ताय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
१४.	सुरश्रेष्ठाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
१५.	गजनासिकाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
१६.	कपित्थफल-प्रियाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
१७.	गजमुखाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
१८.	सुप्रसन्नाय	नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।

१९. सुराग्रजाय नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
 २०. उमापुत्राय नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।
 २१. स्कन्दप्रियाय नमः — दूर्वायुग्मं समर्पयामि।

॥ गणपत्यष्टोत्तरशतनामावलिः ॥

गणेश्वराय नमः

गणक्रीडाय नमः

महागणपतये नमः

विश्वकर्त्रे नमः

विश्वमुखाय नमः

दुर्जयाय नमः

धूर्जयाय नमः

जयाय नमः

सुरूपाय नमः

सर्वनेत्राधिवासाय नमः

१०

वीरासनाश्रयाय नमः

योगाधिपाय नमः

तारकस्थाय नमः

पुरुषाय नमः

गजकर्णकाय नमः

चित्राङ्गाय नमः

श्यामदशनाय नमः

भालचन्द्राय नमः

चतुर्भुजाय नमः

शम्भुतेजसे नमः

२०

यज्ञकायाय नमः

सर्वात्मने नमः

सामबृहिताय नमः

कुलाचलांसाय नमः

व्योमनाभये नमः

कल्पद्रुमवनालयाय नमः

निम्ननाभये नमः

स्थूलकुक्षये नमः

पीनवक्षसे नमः

३०

बृहद्भुजाय नमः

पीनस्कन्धाय नमः

कम्बुकण्ठाय नमः

लम्बोष्ठाय नमः

लम्बनासिकाय नमः

सर्वावयवसम्पूर्णाय नमः

सर्वलक्षणलक्षिताय नमः

इक्षुचापधराय नमः		घटकुम्भाय नमः
शूलिने नमः		घटोदराय नमः
कान्तिकन्दलिताश्रयाय नमः		पूर्णनन्दाय नमः
अक्षमालाधराय नमः	४०	परानन्दाय नमः
ज्ञानमुद्रावते नमः		धनदाय नमः
विजयावहाय नमः		धरणीधराय नमः
कामिनी-कामना-काम-मालिनी- केलि-लालिताय नमः		बृहत्तमाय नमः
अमोघसिद्धये नमः		ब्रह्मपराय नमः
आधाराय नमः		ब्रह्मण्याय नमः
आधाराधेयवर्जिताय नमः		ब्रह्मवित्तियाय नमः
इन्दीवरदलश्यामाय नमः		भव्याय नमः
इन्दुमण्डलनिर्मलाय नमः		भूतालयाय नमः
कर्मसाक्षिणे नमः		भोगदात्रे नमः
कर्मकर्त्रे नमः	५०	महामनसे नमः
कर्माकर्मफलप्रदाय नमः		वरेण्याय नमः
कमण्डलुधराय नमः		वामदेवाय नमः
कल्पाय नमः		वन्द्याय नमः
कपदिने नमः		वज्रनिवारणाय नमः
कटिसूत्रभूते नमः		विश्वकर्त्रे नमः
कारुण्यदेहाय नमः		विश्वचक्षुषे नमः
कपिलाय नमः		हवनाय नमः
गुह्यागमनिरूपिताय नमः		हव्यकव्यभुजे नमः
गुहाशयाय नमः		स्वतत्राय नमः
गुहाब्धिस्थाय नमः	६०	सत्यसङ्कल्पाय नमः
		सौभाग्यवर्धनाय नमः

कीर्तिदाय नमः		द्वीपरक्षकाय नमः
शोकहारिणे नमः		क्षेत्राधिपाय नमः
त्रिवर्गफलदायकाय नमः		क्षमाभर्त्रे नमः १००
चतुर्बाहवे नमः		लयस्थाय नमः
चतुर्दन्ताय नमः	९०	लङ्घुकप्रियाय नमः
चतुर्थी-तिथि-सम्भवाय नमः		प्रतिवादिमुखस्तम्भाय नमः
सहस्रशीर्षे पुरुषाय नमः		दुष्टचित्तप्रसादनाय नमः
सहस्राक्षाय नमः		भगवते नमः
सहस्रपदे नमः		भक्तिसुलभाय नमः
कामरूपाय नमः		याज्ञिकाय नमः
कामगतये नमः		याजकप्रियाय नमः
द्विरदाय नमः		

॥इति श्री-गणेशपुराणे उपासनाखण्डे श्री-गणपत्यष्टोत्तरशतनामावलि:
सम्पूर्णा॥

दशाङ्गं गुणगुलुं धूपं सुगन्धं च मनोहरम्।
गृहाण सर्वदेवेश उमापुत्र नमोऽस्तु ते॥

यत्पुरुषं व्यंदधुः। कृतिधा व्यक्तल्पयन्।
मुखं किमस्य कौ बाहू। कावूरू पादावुच्येते॥
श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, धूपमाघ्रापयामि।

सर्वज्ञ सर्वलोकेश त्रैलोक्यतिमिरापह।
गृहाण मङ्गलं दीपं रुद्रप्रिय नमोऽस्तु ते॥

ब्राह्मणोऽस्य मुखमासीत्। बाहू राजन्यः कृतः।
ऊरू तदस्य यद्वैश्यः। पञ्चांश शूद्रो अंजायत॥

उद्दीप्यस्व जातवेदोऽपमन्ननिर्ऋतिं मम।
 पृशूङ्क्षु मह्यमावं ह जीर्वनं च दिशो दिश॥
 मा नो हि सीञ्जातवेदो गामश्चं पुरुषं जगत्।
 अविभ्रदग्न आगंहि श्रिया मा परिपातय॥
 श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।
 दीपानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

ॐ भूर्भुवः सुवः। + ब्रह्मणे स्वाहा॥

नानाखाद्यमयं दिव्यं नैवेद्यं ते निवेदितम्।
 मया भक्त्या शिवापुत्र गृहाण गणनायक॥

चन्द्रमा मनसो जातः। चक्षोः सूर्यो अजायत।
 मुखादिन्द्रश्चाग्निश्च। प्राणाद्वायुरजायत॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, () निवेदयामि,
 अमृतापिधानमसि। निवेदनानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

एलोशीरलवङ्गादिकर्पूरपरिवासितम् ।
 प्राशनार्थं कृतं तोयं गृहाण गणनायक॥

मध्ये मध्ये पानीयं समर्पयामि। उत्तरापोशनं मुखप्रक्षालनं च समर्पयामि।

मलयाचलसम्भूतं कपूरेण समन्वितम्।
 करोद्वर्तनकं चारु गृह्यतां जगतः पते॥

करोद्वर्तनम् समर्पयामि।

बीजपूराम्रपनसखजूरीकदलीफलम् ।
 नारिकेलफलं दिव्यं गृहाण गणनायक॥

इदं फलं मया देव स्थापितं पुरतस्तव।
तेन मे सफलावास्तिर्भवेज्ञन्मनि जन्मनि॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, फलं समर्पयामि।

एकविंशतिसङ्घाकान् मोदकान् घृतपाचितान्।
नैवेद्यं सफलं दद्यान्नमस्ते विघ्ननाशिने॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, मोदकान् समर्पयामि।

पूर्णीफलं महदिव्यं नागवल्लया दलैर्युतम्।
कर्पूरैलासमायुक्तं ताम्बूलं प्रतिगृह्यताम्॥

नाभ्यां आसीदन्तरिक्षम्। शीर्षो द्यौः समर्वर्तता।
पञ्चां भूमिर्दिशः श्रोत्रात्। तथा लोकाः अकल्पयन॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, कर्पूरताम्बूलं समर्पयामि।

वज्रमाणिक्यवैदूर्यमुक्ताविद्रुममण्डितम्।
पुष्परागसमायुक्तं भूषणं प्रतिगृह्यताम्॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, भूषणानि समर्पयामि।

दूर्वायुग्मं गृहीत्वा तु गन्धपुष्पाक्षतैर्युतम्।
पूजयेत्सिद्धिविघ्नेशं प्रत्येकं पूर्वनामभिः॥

गणाधिप नमस्तेऽस्तु उमापुत्राघनाशन।
एकदन्तेभवक्रेति तथा मूषकवाहन॥

विनायकेशपुत्रेति सर्वसिद्धिप्रदायक।
कुमारगुरुवे नित्यं पूजनीयः प्रयत्नतः॥

इति दूर्वार्पणम्॥

नमो ब्रातपतये नमो गणपतये नमः प्रमथपतये नमस्ते अस्तु
लम्बोदरायैकदन्ताय विघ्नविनाशिने शिवसुताय श्रीवरदमूर्तये नमो नमः॥

विघ्नेश्वरं विशालाक्षं सर्वभीष्टफलप्रदं।
प्रदक्षिणं करोमि त्वां सर्वान्कामान् प्रयच्छ मे॥

चन्द्रादित्यौ च धरणी विद्युदग्निस्तथैव च।
त्वमेव सर्वतेजांसि आर्तिकं प्रतिगृह्यताम्॥

वेदाहमेतं पुरुषं मुहान्तम्। आदित्यवर्णं तमसुस्तु पारे।
सर्वाणि रूपाणि विचित्य धीरः। नामानि कृत्वाऽभिवदन् यदास्ते॥
श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, समस्त-अपराध-क्षमापनार्थं कर्पूरनीराजनं
दर्शयामि।

कर्पूरनीरजनानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।
रक्षां धारयामि। पुष्पैः पूजयामि।

धाता पुरस्ताद्यमुदाजुहार। शकः प्रविद्वान् प्रदिशश्वतसः।
तमेवं विद्वानुमृतं इह भवति। नान्यः पन्था अर्यनाय विद्यते॥

योऽपां पुष्पं वेदं। पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति।
चन्द्रमा वा अपां पुष्पम्। पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति।
य एवं वेदं। योऽपामायतनं वेदं। आयतनवान् भवति।

ॐ तद्वृह्मा। ॐ तद्वायुः। ॐ तदात्मा।
ॐ तथस्त्यम्। ॐ तथसर्वम्। ॐ तत्पुरोर्नमः॥

अन्तश्चरति भूतेषु गुहायां विश्वमूर्तिषु।
त्वं यज्ञस्त्वं वषट्कारस्त्वमिन्द्रस्त्वं ९
रुद्रस्त्वं विष्णुस्त्वं ब्रह्म त्वं प्रजापतिः।

त्वं तदापु आपो ज्योती रसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवः सुवरोम्॥

यो वेदादौ स्वरः प्रोक्तो वेदान्ते च प्रतिष्ठितः।
तस्य प्रकृतिलीनस्य युः परः स मुहेश्वरः॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, वेदोक्तमन्त्रपुष्पाङ्गलिं समर्पयामि।

नमस्ते विघ्नसंहते नमस्ते ईप्सितप्रदा।
नमस्ते देवदेवेश नमस्ते गणनायक॥

विनायकेशपुत्रस्त्वं गजराज सुरोत्तम।
देहि मे सकलान् कामान् वन्दे सिद्धिविनायक॥

सप्तास्याऽऽसन् परिधयः। त्रिः सप्त समिधः कृताः।
देवा यद्युज्ञं तन्वानाः। अब्धन् पुरुषं पशुम्॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, नमस्कारान् समर्पयामि।

यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवाः। तानि धर्माणि प्रथमान्यासन्।
ते हु नाकं महिमानः सचन्ते। यत्र पूर्वं साध्याः सन्ति देवाः॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, छत्रचामर-नृत-गीत-वाद्यादि
समस्तराजोपचारान् समर्पयामि।

यन्मयाऽचरितं देव ब्रतमेतत् सुदुर्लभम्।
गणेश त्वं प्रसन्नः सन् सफलं कुरु सर्वदा॥

विनायक गणेशान सर्वदेवनमस्कृता।
पार्वतीप्रिय विघ्नेश मम विघ्नान्निवारय॥

नमो नमो गणेशाय नमस्ते विश्वरूपिणे।
निर्विघ्नं कुरु मे कामं नमामि त्वां गजानन॥

अगजाननपद्मार्कं गजाननमहर्निशम्।
अनेकदं तं भक्तानाम् एकदन्तमुपास्महे॥

विनायक वरं देहि महात्मन् मोदकप्रिय।
अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा॥

प्रार्थनाः समर्पयामि।

॥ अर्ध्यम् ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-सिद्धिविनायक-प्रीत्यर्थ
श्री-सिद्धिविनायक-पूजान्ते क्षीरार्घ्यप्रदानं करिष्ये॥

(हस्ते साक्षतपुष्पं क्षीरं गृहीत्वा)

अर्घ्यं गृहाण हेरम्ब वरप्रद विनायक।
गन्धपुष्पाक्षतैर्युक्तं भक्त्या दत्तं मया प्रभो॥१॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम्।

नमस्ते भिन्नदन्ताय नमस्ते हरसूनवे।
इदमर्घ्यं प्रदास्यामि गृहाण गणनायक॥२॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम्।

नमस्तुभ्यं गणेशाय नमस्ते विघ्ननायक।
पुनरर्घ्यं प्रदास्यामि गृहाण गणनायक॥३॥

श्री-सिद्धिविनायकाय नमः, इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम्।

॥उपायन-दानम्॥

आचार्य पूजा

अद्यपूर्वोक्त-एवङ्गुण-विशेषण-विशिष्टायामस्यां चतुर्थ्या शुभतिथौ
श्री-सिद्धिविनायक-पूजा-फलसिद्ध्यर्थं ब्राह्मणपूजाम् उपायन-दानं च
करिष्ये॥ श्री-महागणपति-स्वरूपस्य ब्राह्मणस्य इदमासनम्।

गन्धादि-सकलाराधनैः स्वर्चितम्॥

[अथैकविंशतिं गृह्य मोदकान् घृतपाचितान्।
स्थापयित्वा गणाध्यक्षसमीपे कुरुनन्दन॥

दश विप्राय दातव्याः स्थापयेद् दश आत्मनि।
एकं गणाधिपे दद्यात् सघृतं मोदकं शुभम्]॥

वायनमन्त्रः

दशानां मोदकानां च फलदक्षिणया युतम्।
विप्राय फलसिद्ध्यर्थं वायनं प्रददाम्यहम्॥

प्रतिमा-दान-मन्त्रः

विनायकस्य प्रतिमां वस्त्रयुग्मेन वेष्टिताम्।
तुभ्यं सम्प्रददे विप्र प्रीयतां में गजाननः॥

गणेशः प्रतिगृह्णाति गणेशो वै ददाति च।
गणेशस्तारकोभाभ्यां गणेशाय नमो नमः॥

हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमबीजं विभावसोः।
अनन्तपुण्यफलदम् अतः शान्तिं प्रयच्छ मे॥

श्री-विनायक-चतुर्थी-पुण्यकाले अस्मिन् मया
क्रियमाण-श्री-सिद्धिविनायक-पूजायां यद्देयमुपायनदानं तत्प्रत्याम्नायार्थं
हिरण्यं श्री-सिद्धिविनायक-प्रीतिं कामयमानः मनसोद्दिष्टाय ब्राह्मणाय
सम्प्रददे नमः न मम।

अनया पूज्या श्री-सिद्धिविनायकः प्रीयताम्।

॥ प्रार्थना ॥

॥ महागणेशपञ्चरत्नम् ॥

मुदाकरात्तमोदकं सदाविमुक्तिसाधकं
कलाधरावतंसंकं विलासिलोकरक्षकम्।
अनायकैकनायकं विनाशितेभद्रैत्यकं
नताशुभाशुनाशकं नमामि तं विनायकम्॥१॥

नतेतरातिभीकरं नवोदितार्कभास्वरं
नमत्सुरारिनिर्जरं नताधिकापदुद्धरम्।
सुरेश्वरं निधीश्वरं गजेश्वरं गणेश्वरं
महेश्वरं तमाश्रये परात्परं निरन्तरम्॥२॥

समस्तलोकशङ्करं निरस्तदैत्यकुञ्जरं
दरेतरोदरं वरं वरेभवक्रमक्षरम्।
कृपाकरं क्षमाकरं मुदाकरं यशस्करं
मनस्करं नमस्कृतां नमस्करोमि भास्वरम्॥३॥

अकिञ्चनार्तिमार्जनं चिरन्तनोक्तिभाजनं
पुरारिपूर्वनन्दनं सुरारिगर्वचर्चर्वणम्।
प्रपञ्चनाशभीषणं धनञ्जयादिभूषणं
कपोलदानवारणं भजे पुराणवारणम्॥४॥

नितान्तकान्तदन्तकान्तिमन्तकान्तकात्मजम्
अचिन्त्यरूपमन्तहीनमन्तरायकृन्तनम् ।
हृदन्तरे निरन्तरं वसन्तमेव योगिनां
तमेकदन्तमेव तं विचिन्तयामि सन्ततम्॥५॥

महागणेशपञ्चरत्नमादरेण योऽन्वहं
 प्रजल्पति प्रभातके हृदि स्मरन् गणेश्वरम्।
 अरोगतामदोषतां सुसाहितीं सुपुत्रतां
 समाहितायुरष्टभूतिमध्यपैति सोऽचिरात्॥

॥इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यस्य श्री-गोविन्द-भगवत्पूज्य-पाद-
 शिष्यस्य श्रीमच्छङ्करभगवतः कृतौ श्री-महागणेशपञ्चरत्नं सम्पूर्णम्॥

॥ गणेशभुजङ्गम् ॥

रणत् क्षुद्रघण्टानिनादाभिरामं
 चलत् ताण्डवोद्दण्डवत्पद्मतालम्।
 लसत् तुन्दिलाङ्गोपरिव्यालहारं
 गणाधीशमीशानसूनुं तमीडे॥१॥

ध्वनिध्वंसवीणालयोल्लासिवऋं
 स्फुरच्छृण्डदण्डोलसद्बीजपूरम्।
 गलद्वर्पसौगन्ध्यलोलालिमालं
 गणाधीशमीशानसूनुं तमीडे॥२॥

प्रकाशञ्जपारक्तरन्तप्रसून-
 प्रवालप्रभातारुणज्योतिरेकम्।
 प्रलम्बोदरं वक्रतुण्डैकदन्तं
 गणाधीशमीशानसूनुं तमीडे॥३॥

विचित्रस्फुरद्रलमालाकिरीटं
 किरीटोल्लसच्चन्द्ररेखाविभूषम्।
 विभूषैकमूषं भवध्वंसहेतुं
 गणाधीशमीशानसूनुं तमीडे॥४॥

उदश्चद्भुजावल्लरीदृश्यमूलोच-
 चलद-भ्रूलता-विप्रमभ्राजदक्षम्।
 मरुत् सुन्दरीचामरैः सेव्यमानं
 गणाधीशमीशानसूनुं तमीडे॥५॥

स्फुरन्त्रिष्टुरालोलपिङ्गाक्षितारं
 कृपाकोमलोदारलीलावतारम्।
 कलाबिन्दुगं गीयते योगिवर्यैर्-
 गणाधीशमीशानसूनुं तमीडे॥६॥

यमेकाक्षरं निर्मलं निर्विकल्पं
 गुणातीतमानन्दमाकारशून्यम्।
 परं पारमोङ्गारमाम्रायगर्भं
 वदन्ति प्रगल्भं पुराणं तमीडे॥७॥

चिदानन्दसान्द्राय शान्ताय तुभ्यं
 नमो विश्वकर्त्रे च हर्त्रे च तुभ्यम्।
 नमोऽनन्तलीलाय कैवल्यभासे
 नमो विश्वबीज प्रसीदेशसूनो॥८॥

इमं सुस्तवं प्रातरुत्थाय भत्त्या
 पठेद्यस्तु मर्त्यो लभेत्सर्वकामान्।
 गणेशप्रसादेन सिद्धन्ति वाचो
 गणेशो विभौ दुर्लभं किं प्रसन्ने॥९॥

॥इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यस्य श्री-गोविन्द-भगवत्पूज्य-पाद-
 शिष्यस्य श्रीमच्छङ्गभगवतः कृतौ श्री-गणेशभुजङ्गं सम्पूर्णम्॥

॥ वक्रतुण्डमहागणपतिसहस्रनामस्तोत्रम् ॥

मुनिरुचाच

कथं नाम्नां सहस्रं तं गणेश उपदिष्टवान्।
शिवदं तन्ममाचक्षव लोकानुग्रहतत्पर॥१॥

ब्रह्मोचाच

देवः पूर्वं पुरारातिः पुरत्रयजयोद्यमे।
अनर्चनाद्वणेशस्य जातो विघ्नाकुलः किल॥२॥

मनसा स विनिर्धार्य ददृशे विघ्नकारणम्।
महागणपतिं भक्त्या समभ्यर्च्य यथाविधि॥३॥

विघ्नप्रशमनोपायमपृच्छदपरिश्रमम् ।
सन्तुष्टः पूजया शम्भोर्महागणपतिः स्वयम्॥४॥

सर्वविघ्नप्रशमनं सर्वकामफलप्रदम्।
ततस्तस्मै स्वयं नाम्नां सहस्रमिदमब्रवीत्॥५॥

अस्य श्रीवक्रतुण्डमहागणपतिसहस्रनामस्तोत्रमन्तर्स्य
महागणपतिर्झिः। अनुष्टुप् छन्दः। महागणपतिर्देवता।
गं बीजम्। हुं शक्तिः। स्वाहा कीलकम्।
चतुर्विधपुरुषार्थसिद्ध्यर्थं जपे विनियोगः।

॥ करन्यासः ॥

गणेश्वरो गणकीड इत्यङ्गुष्ठाभ्यां नमः।
 कुमारगुरुरीशान इति तर्जनीभ्यां नमः।
 ब्रह्माण्डकुम्भश्चिद्योमेति मध्यमाभ्यां नमः।
 रक्तो रक्ताम्बरधर इत्यनामिकाभ्यां नमः।
 सर्वसद्गुरुसंसेव्य इति कनिष्ठिकाभ्यां नमः।
 लुप्तविघ्नः स्वभक्तानामिति करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः।

॥ हृदयादिन्यासः ॥

छन्दश्छन्दोद्भव इति हृदयाय नमः।
 निष्कलो निर्मल इति शिरसे स्वाहा।
 सृष्टिस्थितिलयकीड इति शिखायै वषट्।
 ज्ञानं विज्ञानमानन्द इति कवचाय हुम्।
 अष्टाङ्गयोगफलभूदिति नेत्रत्रयाय वौषट्।
 अनन्तशक्तिसहित इत्यस्त्राय फट्।
 भूर्भुवः स्वरोम् इति दिग्बन्धः।

॥ ध्यानम् ॥

गजवदनमचिन्त्यं तीक्ष्णदंष्ट्रं त्रिनेत्रं
 बृहदुदरमशेषं भूतिराजं पुराणम्।
 अमरवरसुपूज्यं रक्तवर्णं सुरेशं
 पशुपतिसुतमीशं विघ्नराजं नमामि॥

खर्वं स्थूलतनुं गजेन्द्रवदनं लम्बोदरं सुन्दरं
 प्रस्यन्दन्मदगन्धलुब्धमधुपव्यालोलगण्डस्थलम्।
 दन्ताघातविदारितारिरुधिरैः सिन्दूरशोभाकरं
 वन्दे शैलसुतासुतं गणपतिं सिद्धिप्रदं कामदम्॥

सकलविघ्नविनाशनद्वारा श्रीमहागणपतिप्रसादसिद्धर्थे जपे विनियोगः।
॥ स्तोत्रम् ॥

श्रीगणपतिरुवाच

ॐ गणेश्वरो गणक्रीडो गणनाथो गणाधिपः।
एकदन्तो वक्रतुण्डो गजवक्रो महोदरः॥१॥

लम्बोदरो धूम्रवर्णो विकटो विघ्ननाशनः।
सुमुखो दुर्मुखो बुद्धो विघ्नराजो गजाननः॥२॥

भीमः प्रमोद आमोदः सुरानन्दो मदोत्कटः।
हेरम्बः शम्बरः शम्भुर्लम्बकर्णो महाबलः॥३॥

नन्दनो लम्पटो भीमो मेघनादो गणञ्जयः।
विनायको विरूपाक्षो वीरः शूरवरप्रदः॥४॥

महागणपतिर्बृद्धिप्रियः क्षिप्रप्रसादनः।
रुद्रप्रियो गणाध्यक्ष उमापुत्रोऽघनाशनः॥५॥

कुमारगुरुरीशानपुत्रो मूषकवाहनः।
सिद्धिप्रियः सिद्धिपतिः सिद्धः सिद्धिविनायकः॥६॥

अविघ्नस्तुम्बुरुः सिंहवाहनो मोहिनीप्रियः।
कटङ्कटो राजपुत्रः शाकलः सम्मितोऽमितः॥७॥

कूष्माण्डसामसम्भूतिर्दुर्जयो धूर्जयो जयः।
भूपतिर्भुवनपतिर्भूतानां पतिरव्ययः॥८॥

विश्वकर्ता विश्वमुखो विश्वरूपो निधिर्गुणः।
कविः कवीनामृषभो ब्रह्मण्यो ब्रह्मवित्तिप्रियः॥९॥

ज्येष्ठराजो निधिपतिर्निधिप्रियपतिप्रियः।
हिरण्मयपुरान्तःस्थः सूर्यमण्डलमध्यगः॥१०॥

कराहतिघस्तसिन्धुसलिलः पूषदन्तभित्।
उमाङ्गकेलिकुतुकी मुक्तिदः कुलपावनः॥११॥

किरीटी कुण्डली हारी बनमाली मनोमयः।
वैमुख्यहतदैत्यश्रीः पादाहतिजितक्षितिः॥१२॥

सद्योजातः स्वर्णमुञ्जमेखली दुर्निमित्तहृत्।
दुःस्वप्रहृत्प्रसहनो गुणी नादप्रतिष्ठितः॥१३॥

सुरूपः सर्वनेत्राधिवासो वीरासनाश्रयः।
पीताम्बरः खण्डरदः खण्डवैशाखसंस्थितः॥१४॥

चित्राङ्गः श्यामदशनो भालचन्द्रो हर्विर्जुजः।
योगाधिपस्तारकस्थः पुरुषो गजकर्णकः॥१५॥

गणाधिराजो विजयः स्थिरो गजपतिर्घजी।
देवदेवः स्मरः प्राणदीपको वायुकीलकः॥१६॥

विपश्चिद्वरदो नादो नादभिन्नमहाचलः।
वराहरदनो मृत्युञ्जयो व्याघ्राजिनाम्बरः॥१७॥

इच्छाशक्तिभवो देवत्राता देत्यविमर्दनः।
शम्भुवक्रोद्धवः शम्भुकोपहा शम्भुहास्यभूः॥१८॥

शम्भुतेजाः शिवाशोकहारी गौरीसुखावहः।
उमाङ्गमलजो गौरीतेजोभूः स्वर्धुनीभवः॥१९॥

यज्ञकायो महानादो गिरिवर्ष्मा शुभाननः।
सर्वात्मा सर्वदेवात्मा ब्रह्ममूर्धा ककुप्श्रुतिः॥२०॥

ब्रह्माण्डकुम्भश्चिद्व्योमभालःसत्यशिरोरुहः।
जगञ्जन्मलयोन्मेषनिमेषोऽग्न्यर्कसोमदक्॥२१॥

गिरीन्द्रैकरदो धर्माधर्मोषः सामवृंहितः।
ग्रहक्षदशनो वाणीजिह्वो वासवनासिकः॥२२॥

भ्रूमध्यसंस्थितकरो ब्रह्मविद्यामदोदकः।
कुलाचलांसः सोमार्कघण्टो रुद्रशिरोधरः॥२३॥

नदीनदभुजः सर्पाङ्गुलीकस्तारकानखः।
व्योमनाभिः श्रीहृदयो मेरुपृष्ठोऽर्णवोदरः॥२४॥

कुक्षिस्थयक्षगन्धर्वरक्षःकिन्नरमानुषः ।
पृथ्वीकटिः सृष्टिलिङ्गः शैलोरुद्स्रजानुकः॥२५॥

पातालजह्वो मुनिपात्कालाङ्गुष्ठस्त्रयीतनुः।
ज्योतिर्मण्डललाङ्गूलो हृदयालाननिश्चलः॥२६॥

हृत्पद्मकर्णिकाशाली वियत्केलिसरोवरः।
सद्भक्तध्याननिगडः पूजावारिनिवारितः॥२७॥

प्रतापी काशयपो मन्ता गणको विष्टपी बली।
यशस्वी धार्मिको जेता प्रथमः प्रमथेश्वरः॥२८॥

चिन्तामणिद्वीपपतिः कल्पद्रुमवनालयः।
रत्नमण्डपमध्यस्थो रत्नसिंहासनाश्रयः॥२९॥

तीव्राशिरोद्धृतपदो ज्वालिनीमौलिलालितः।
नन्दानन्दितपीठश्रीर्भोगदो भूषितासनः॥३०॥

सकामदायिनीपीठः स्फुरदुग्रासनाश्रयः।
तेजोवतीशिरोरत्नं सत्यानित्यावतंसितः॥३१॥

सविघ्नाशिनीपीठः सर्वशत्यम्बुजालयः।
लिपिपद्मासनाधारो वह्निधामत्रयालयः॥३२॥

उन्नतप्रपदो गूढगुल्फः संवृतपार्षिकः।
पीनजङ्घः क्षिष्टजानुः स्थूलोरुः प्रोन्नमत्कटिः॥३३॥

निम्ननाभिः स्थूलकुक्षिः पीनवक्षा बृहद्भूजः।
पीनस्कन्धः कम्बुकण्ठो लम्बोष्ठो लम्बनासिकः॥३४॥

भग्नवामरदस्तुङ्गसव्यदन्तो महाहनुः।
हस्वनेत्रत्रयः शूर्पकर्णो निबिडमस्तकः॥३५॥

स्तबकाकारकुम्भाग्रो रत्नमौलिर्निरङ्कुशः।
सर्पहारकटीसूत्रः सर्पयज्ञोपवीतवान्॥३६॥

सर्पकोटीरकटकः सर्पग्रैवेयकाङ्गदः।
सर्पकक्षोदराबन्धः सर्पराजोत्तरच्छदः॥३७॥

रक्तो रक्ताम्बरधरो रक्तमालाविभूषणः।
रक्तेक्षणो रक्तकरो रक्तताल्वोष्ठपल्लवः॥३८॥

श्वेतः श्वेताम्बरधरः श्वेतमालाविभूषणः।
श्वेतातपत्ररुचिरः श्वेतचामरवीजितः॥३९॥

सर्वावयवसम्पूर्णः सर्वलक्षणलक्षितः।
सर्वाभरणशोभाद्यः सर्वशोभासमन्वितः॥४०॥
सर्वमङ्गलमाङ्गल्यः सर्वकारणकारणम्।
सर्वदेववरः शार्झी बीजपूरी गदाधरः॥४१॥

इक्षुचापधरः शूली चक्रपाणिः सरोजभृत्।
पाशी धृतोत्पलः शालिमञ्जरीभृत्स्वदन्तभृत्॥४२॥

कल्पवल्लीधरो विश्वाभयदैककरो वशी।
अक्षमालाधरो ज्ञानमुद्रावान् मुद्ररायुधः॥४३॥
पूर्णपात्री कम्बुधरो विधृताङ्कुशमूलकः।
करस्थाप्रफलशूतकलिकाभृत्कुठारवान्॥४४॥

पुष्करस्थस्वर्णघटीपूर्णरत्नाभिवर्षकः ।
 भारतीसुन्दरीनाथो विनायकरतिप्रियः॥४५॥

महालक्ष्मीप्रियतमः सिद्धलक्ष्मीमनोरमः।
 रमारमेशपूर्वाङ्गो दक्षिणोमामहेश्वरः॥४६॥

महीवराहवामाङ्गो रतिकन्दर्पपश्चिमः।
 आमोदमोदजननः सम्प्रमोदप्रमोदनः॥४७॥

संवर्धितमहावृद्धिरैद्धिसिद्धिप्रवर्धनः ।
 दन्तसौमुख्यसुमुखः कान्तिकन्दलिताश्रयः॥४८॥

मदनावत्याश्रिताङ्गिः कृतवैमुख्यदुर्मुखः।
 विघ्नसम्पलवः पद्मः सर्वोन्नतमदद्रवः॥४९॥

विघ्नकुत्रिम्बचरणो द्राविणीशक्तिसत्कृतः।
 तीव्राप्रसन्ननयनो ज्वालिनीपालितैकदृक्॥५०॥

मोहिनीमोहनो भोगदायिनीकान्तिमण्डनः।
 कामिनीकान्तवक्त्रश्रीरधिष्ठितवसुन्धरः ॥५१॥

वसुधारामदोन्नादो महाशङ्खनिधिप्रियः।
 नमद्वसुमतीमाली महापद्मनिधिः प्रभुः॥५२॥

सर्वसद्गुरुसंसेव्यः शोचिष्केशहृदाश्रयः।
 ईशानमूर्धा देवेन्द्रशिखः पवननन्दनः॥५३॥

प्रत्युग्रनयनो दिव्यो दिव्यास्त्रशतपर्वधृक्।
 ऐरावतादिसर्वाशावारणो वारणप्रियः॥५४॥

वज्राद्यस्त्रपरीवारो गणचण्डसमाश्रयः।
 जयाजयपरिकरो विजयाविजयावहः॥५५॥

अजयार्चितपादाङ्गो नित्यानन्दवनस्थितः।
 विलासिनीकृतोल्लासः शौण्डी सौन्दर्यमण्डितः॥५६॥

अनन्तानन्तसुखदः सुमङ्गलसुमङ्गलः।
 ज्ञानाश्रयः क्रियाधार इच्छाशक्तिनिषेवितः॥५७॥
 सुभगासंश्रितपदो ललिताललिताश्रयः।
 कामिनीपालनः कामकामिनीकेलिलालितः॥५८॥
 सरस्वत्याश्रयो गौरीनन्दनः श्रीनिकेतनः।
 गुरुगुप्तपदो वाचासिद्धो वागीश्वरीपतिः॥५९॥
 नलिनीकामुको वामारामो ज्येष्ठामनोरमः।
 रौद्रीमुद्रितपादाज्ञो हुम्बीजस्तुङ्गशक्तिकः॥६०॥
 विश्वादिजननत्राणः स्वाहाशक्तिः सकीलकः।
 अमृताब्धिकृतावासो मदधूर्णितलोचनः॥६१॥
 उच्छिष्टोच्छिष्टगणको गणेशो गणनायकः।
 सार्वकालिकसंसिद्धिर्नित्यसेव्यो दिगम्बरः॥६२॥
 अनपायोऽनन्तदृष्टिरप्रमेयोऽजरामरः ।
 अनाविलोऽप्रतिहतिरच्युतोऽमृतमक्षरः॥६३॥
 अप्रतकर्योऽक्षयोऽजय्योऽनाधारोऽनामयोऽमलः।
 अमेयसिद्धिरद्वैतमघोरोऽग्निसमाननः ॥६४॥
 अनाकारोऽब्धिभूम्यग्निबलग्नोऽव्यक्तलक्षणः।
 आधारपीठमाधार आधाराधेयवर्जितः॥६५॥
 आखुकेतन आशापूरक आखुमहारथः।
 इक्षुसागरमध्यस्थ इक्षुभक्षणलालसः॥६६॥
 इक्षुचापातिरेकश्रीरिक्षुचापनिषेवितः ।
 इन्द्रगोपसमानश्रीरिनीलसमद्युतिः॥६७॥
 इन्द्रीवरदलश्याम इन्दुमण्डलमण्डितः।
 इध्मप्रिय इडाभाग इडावानिन्दिराप्रियः॥६८॥

इक्ष्वाकुविघ्नविघ्वंसी इतिकर्तव्यतेप्सितः।
 ईशानमौलिरीशान ईशानप्रिय ईतिहा॥६९॥
 ईषणात्रयकल्पान्त ईहामात्रविवर्जितः।
 उपेन्द्र उडुभृन्मौलिरुदुनाथकरप्रियः॥७०॥
 उन्नतानन उत्तुङ्ग उदारस्त्रिदशाग्रणीः।
 ऊर्जस्वानूष्मलमद ऊहापोहदुरासदः॥७१॥
 ऋग्यजुःसामनयन ऋद्धिसिद्धिसमर्पकः।
 ऋजुचित्तैकसुलभो ऋणत्रयविमोचनः॥७२॥
 लुप्तविघ्नः स्वभक्तानां लुप्तशक्तिः सुरद्विषाम्।
 लुप्तश्रीर्विमुखार्चानां लूताविस्फोटनाशनः॥७३॥
 एकारपीठमध्यस्थ एकपादकृतासनः।
 एजिताखिलदैत्यश्रीरेधिताखिलसंश्रयः॥७४॥
 ऐश्वर्यनिधिरैश्वर्यमैहिकामुष्मिकप्रदः।
 ऐरम्मदसमोन्मेष ऐरावतसमाननः॥७५॥
 ओङ्कारवाच्य ओङ्कार ओजस्वानोषधीपतिः।
 औदार्यनिधिरौद्धत्यधैर्य औन्नत्यनिःसमः॥७६॥
 अङ्कुशः सुरनागानामङ्कुशाकारसंस्थितः।
 अः समस्तविसर्गान्तपदेषु परिकीर्तिः॥७७॥
 कमण्डलुधरः कल्पः कपर्दी कलभाननः।
 कर्मसाक्षी कर्मकर्ता कर्माकर्मफलप्रदः॥७८॥
 कदम्बगोलकाकारः कूष्माण्डगणनायकः।
 कारुण्यदेहः कपिलः कथकः कटिसूत्रभृत्॥७९॥
 खर्वः खङ्गप्रियः खङ्गः खान्तान्तःस्थः खनिर्मलः।
 खल्वाटशृङ्गनिलयः खद्वाङ्गी खन्दुरासदः॥८०॥

गुणाद्यो गहनो गद्यो गद्यपद्यसुधार्णवः।
गद्यगानप्रियो गर्जो गीतगीर्वाणपूर्वजः॥८१॥

गुह्याचाररतो गुह्यो गुह्यागमनिरूपितः।
गुहाशयो गुडाब्यिस्थो गुरुगम्यो गुरुर्गुरुः॥८२॥

घण्टाघर्घरिकामाली घटकुम्भो घटोदरः।
डंकारवाच्यो डाकारो डंकाराकारशुण्डभृत्॥८३॥

चण्डश्चण्डेश्वरश्चण्डी चण्डेशाश्चण्डविक्रमः।
चराचरपिता चिन्तामणिश्वर्वणलालसः॥८४॥

छन्दश्छन्दन्दोद्भवश्छन्दन्दो दुर्लक्ष्यश्छन्दविग्रहः।
जगद्योनिर्जगत्साक्षी जगदीशो जगन्मयः॥८५॥

जप्यो जपपरो जाप्यो जिह्वासिंहासनप्रभुः।
स्ववद्वण्डोलसद्धानझङ्कारिभ्रमराकुलः॥८६॥

ठङ्कारस्फारसंरावष्टङ्कारमणिनूपुरः।
ठद्वयीपल्लवान्तस्थसर्वमन्नेषु सिद्धिदः॥८७॥

डिण्डिमुण्डो डाकिनीशो डामरो डिण्डिमप्रियः।
ढकानिनादमुदितो ढौङ्को ढुण्डिविनायकः॥८८॥

तत्त्वानां प्रकृतिस्तत्त्वं तत्त्वम्पदनिरूपितः।
तारकान्तरसंस्थानस्तारकस्तारकान्तकः॥८९॥

स्थाणुः स्थाणुप्रियः स्थाता स्थावरं जङ्गमं जगत्।
दक्षयज्ञप्रमथनो दाता दानं दमो दया॥९०॥

दयावान्दिव्यविभवो दण्डभृद्वण्डनायकः।
दन्तप्रभिन्नाभ्रमालो दैत्यवारणदारणः॥९१॥

दंष्ट्रालग्नद्वीपघटो देवार्थनृगजाकृतिः।
धनं धनपतेर्बन्धुर्धनदो धरणीधरः॥९२॥

ध्यानैकप्रकटो ध्येयो ध्यानं ध्यानपरायणः।
ध्वनिप्रकृतिचीत्कारो ब्रह्माण्डावलिमेखलः॥१३॥

नन्द्यो नन्दिप्रियो नादो नादमध्यप्रतिष्ठितः।
निष्कलो निर्मलो नित्यो नित्यानित्यो निरामयः॥१४॥

परं व्योम परं धाम परमात्मा परं पदम्।
परात्परः पशुपतिः पशुपाशविमोचनः।
पूर्णानन्दः परानन्दः पुराणपुरुषोत्तमः॥१५॥

पद्मप्रसन्नवदनः प्रणताज्ञाननाशनः।
प्रमाणप्रत्ययातीतः प्रणतार्त्तिनिवारणः॥१६॥

फणिहस्तः फणिपतिः फूल्कारः फणितप्रियः।
बाणार्चिताङ्ग्नियुगलो बालकेलिकुतूहली।
ब्रह्म ब्रह्मार्चितपदो ब्रह्मचारी बृहस्पतिः॥१७॥

बृहत्तमो ब्रह्मपरो ब्रह्मण्यो ब्रह्मवित्रियः।
बृहन्नादाग्न्यचीत्कारो ब्रह्माण्डावलिमेखलः॥१८॥

भ्रूक्षेपदत्तलक्ष्मीको भर्गो भद्रो भयापहः।
भगवान् भक्तिसुलभो भूतिदो भूतिभूषणः॥१९॥

भव्यो भूतालयो भोगदाता भ्रूमध्यगोचरः।
मन्त्रो मन्त्रपतिर्मन्त्री मदमत्तो मनोरमः॥२००॥

मेखलाहीश्वरो मन्दगतिर्मन्दनिभेक्षणः।
महाबलो महावीर्यो महाप्राणो महामनाः॥२०१॥

यज्ञो यज्ञपतिर्यज्ञगोप्ता यज्ञफलप्रदः।
यशस्करो योगगम्यो याज्ञिको याजकप्रियः॥२०२॥

रसो रसप्रियो रस्यो रञ्जको रावणार्चितः।
राज्यरक्षाकरो रक्षगर्भो राज्यसुखप्रदः॥२०३॥

लक्षो लक्षपतिर्लक्ष्यो लयस्थो लङ्घुकप्रियः।
लासप्रियो लास्यपरो लाभकृलोकविश्रुतः॥१०४॥

वरेण्यो वहिवदनो वन्द्यो वेदान्तगोचरः।
विकर्ता विश्वतश्वक्षुर्विर्विधाता विश्वतोमुखः॥१०५॥

वामदेवो विश्वनेता वज्रिवज्रनिवारणः।
विवस्वद्वन्धनो विश्वाधारो विश्वेश्वरो विभुः॥१०६॥

शब्दब्रह्म शमप्राप्यः शम्भुशक्तिगणेश्वरः।
शास्ता शिखाग्रनिलयः शरण्यः शम्बरेश्वरः॥१०७॥

षट्ठुतुकुसुमस्त्रग्वी षडाधारः षडक्षरः।
संसारवैद्यः सर्वज्ञः सर्वभेषजभेषजम्॥१०८॥

सृष्टिस्थितिलयक्रीडः सुरकुञ्जरभेदकः।
सिन्दूरितमहाकुम्भः सदसद्वक्तिदायकः॥१०९॥

साक्षी समुद्रमथनः स्वयंवैद्यः स्वदक्षिणः।
स्वतत्रः सत्यसङ्कल्पः सामगानरतः सुखी॥११०॥

हंसो हस्तिपिशाचीशो हवनं हव्यकव्यभुक्।
हव्यं हुतप्रियो हृष्टो हृलेखामन्त्रमध्यगः॥१११॥

क्षेत्राधिपः क्षमाभर्ता क्षमाक्षमपरायणः।
क्षिप्रक्षेमकरः क्षेमानन्दः क्षोणीसुरद्रुमः॥११२॥

धर्मप्रदोऽर्थदः कामदाता सौभाग्यवर्धनः।
विद्याप्रदो विभवदो भुक्तिमुक्तिफलप्रदः॥११३॥

आभिरूप्यकरो वीरश्रीप्रदो विजयप्रदः।
सर्ववश्यकरो गर्भदोषहा पुत्रपौत्रदः॥११४॥

मेधादः कीर्तिदः शोकहारी दौर्भाग्यनाशनः।
प्रतिवादिमुखस्तम्भो रुष्टचित्प्रसादनः॥११५॥

पराभिचारशमनो दुःखहा बन्धमोक्षदः।
लवस्त्रुटिः कला काष्ठा निमेषस्तपरक्षणः॥११६॥

घटी मुहूर्तः प्रहरो दिवा नक्तमहर्निशाम्।
पक्षो मासत्वयनाब्दयुगं कल्पो महालयः॥११७॥

राशिस्तारा तिथिर्योगो वारः करणमंशकम्।
लग्नं होरा कालचक्रं मेरुः सप्तर्षयो ध्रुवः॥११८॥

राहर्मन्दः कविर्जीवो बुधो भौमः शशी रविः।
कालः सृष्टिः स्थितिर्विश्वं स्थावरं जड्मं जगत्॥११९॥

भूरापोऽग्निर्मरुद्योमाहङ्कृतिः प्रकृतिः पुमान्।
ब्रह्मा विष्णुः शिवो रुद्र ईशः शक्तिः सदाशिवः॥१२०॥

त्रिदशाः पितरः सिद्धा यक्षा रक्षांसि किन्नराः।
सिद्धविद्याधरा भूता मनुष्याः पशवः खगाः॥१२१॥

समुद्राः सरितः शैला भूतं भव्यं भवोद्भवः।
साङ्घं पातञ्जलं योगं पुराणानि श्रुतिः स्मृतिः॥१२२॥

वेदाङ्गानि सदाचारो मीमांसा न्यायविस्तरः।
आयुर्वेदो धनुर्वेदो गान्धर्वं काव्यनाटकम्॥१२३॥

वैखानसं भागवतं मानुषं पाश्चरात्रकम्।
शैवं पाशुपतं कालामुखं भैरवशासनम्॥१२४॥

शाक्तं वैनायकं सौरं जैनमार्हतसंहिता।
सदसद्वक्तमव्यक्तं सचेतनमचेतनम्॥१२५॥

बन्धो मोक्षः सुखं भोगो योगः सत्यमणुर्महान्।
स्वस्ति हुम्फट स्वधा स्वाहा श्रौषट् वौषट् वषण्णमः॥१२६॥

ज्ञानं विज्ञानमानन्दो बोधः संवित्समोऽसमः।
एक एकाक्षराधार एकाक्षरपरायणः॥१२७॥

एकाग्रधीरेकवीर एकोऽनेकस्वरूपधृक्।
द्विरूपो द्विभुजो द्विक्षो द्विरदो द्वीपरक्षकः॥१२८॥

द्वैमातुरो द्विवदनो द्वन्द्वहीनो द्वयातिगः।
त्रिधामा त्रिकरम्भेता त्रिवर्गफलदायकः॥१२९॥

त्रिगुणात्मा त्रिलोकादिस्त्रिशक्तीशस्त्रिलोचनः।
चतुर्विंधवचोवृत्तिपरिवृत्तिप्रवर्तकः॥१३०॥

चतुर्बाहुश्चतुर्दन्तश्चतुरात्मा चतुर्भुजः।
चतुर्विंधोपायमयश्चतुर्वर्णश्रिमाश्रयः॥१३१॥

चतुर्थीपूजनप्रीतश्चतुर्थीतिथिसम्भवः।
पश्चाक्षरात्मा पश्चात्मा पश्चास्यः पश्चकृत्तमः॥१३२॥

पश्चाधारः पश्चवर्णः पश्चाक्षरपरायणः।
पश्चतालः पश्चकरः पश्चप्रणवमातृकः॥१३३॥

पश्चब्रह्ममयस्फूर्तिः पश्चावरणवारितः।
पश्चभक्षप्रियः पश्चबाणः पश्चशिवात्मकः॥१३४॥

षड्कोणपीठः षट्क्रधामा षड्निथिभेदकः।
षड्ङ्गध्वान्तविध्वंसी षड्ङुलमहाहृदः॥१३५॥

षण्मुखः षण्मुखभ्राता षट्कृतिपरिवारितः।
षड्वैरिवर्गविध्वंसी षड्मिर्भयभञ्जनः॥१३६॥

षट्कर्कदूरः षट्कर्मा षड्जुणः षट्साश्रयः।
सप्तपातालचरणः सप्तद्वीपोरुमण्डलः॥१३७॥

सप्तस्वर्लोकमुकुटः सप्तसप्तिवरप्रदः।
सप्ताङ्गराज्यसुखदः सप्तर्षिगणवन्दितः॥१३८॥

सप्तच्छन्दोनिधिः सप्तहोत्रः सप्तस्वगश्रयः।
सप्ताभ्यिकेलिकासारः सप्तमातृनिषेवितः॥१३९॥

सप्तच्छन्दो मोदमदः सप्तच्छन्दो मखप्रभुः।
अष्टमूर्तिर्ध्येयमूर्तिरष्टप्रकृतिकारणम् ॥१४०॥

अष्टाङ्गयोगफलमृदष्टपत्राम्बुजासनः।
अष्टशक्तिसमानश्रीरष्टश्वर्यप्रवर्धनः ॥१४१॥

अष्टपीठोपीठश्रीरष्टमातृसमावृतः ।
अष्टभैरवसेव्योऽष्टवसुवन्द्योऽष्टमूर्तिभृत्॥१४२॥

अष्टचक्रस्फुरन्मूर्तिरष्टद्रव्यहविःप्रियः ।
अष्टश्रीरष्टसामश्रीरष्टश्वर्यप्रदायकः ।
नवनागासनाध्यासी नवनिध्यनुशासितः॥१४३॥

नवद्वारपुरावृत्तो नवद्वारनिकेतनः।
नवनाथमहानाथो नवनागविभूषितः॥१४४॥

नवनारायणस्तुल्यो नवदुर्गानिषेवितः।
नवरत्नविचित्राङ्गो नवशक्तिशिरोद्धृतः॥१४५॥

दशात्मको दशभुजो दशदिक्पतिवन्दितः।
दशाध्यायो दशप्राणो दशोन्द्रियनियामकः॥१४६॥

दशाक्षरमहामत्रो दशाशाव्यापिविग्रहः।
एकादशमहारुद्रैःस्तुतश्वैकादशाक्षरः ॥१४७॥

द्वादशद्विदशाष्टादिदोर्दण्डास्त्रनिकेतनः ।
त्रयोदशमिदामिन्नो विश्वेदेवाधिदैवतम्॥१४८॥

चतुर्दशेन्द्रवरदश्चतुर्दशमनुप्रभुः ।
चतुर्दशाद्यविद्याद्यश्चतुर्दशजगत्पतिः॥१४९॥

सामपञ्चदशः पञ्चदशीशीतांशुनिर्मलः।
तिथिपञ्चदशाकारस्तिथ्या पञ्चदशार्चितः॥१५०॥

षोडशाधारनिलयः षोडशस्वरमातृकः।
षोडशान्तपदावासः षोडशेन्दुकलात्मकः॥१५१॥

कलासप्तदशी सप्तदशसप्तदशाक्षरः।
अष्टादशद्वीपपतिरष्टादशपुराणकृत्॥१५२॥

अष्टादशौषधीसृष्टिरष्टादशविधिः स्मृतः।
अष्टादशलिपिव्यष्टिसमष्टिज्ञानकोविदः॥१५३॥

अष्टादशान्नसम्पत्तिरष्टादशविजातिकृत्।
एकविंशः पुमानेकविंशत्यङ्गुलिपल्लवः॥१५४॥

चतुर्विंशतितत्त्वात्मा पञ्चविंशाख्यपूरुषः।
सप्तविंशतितारेशः सप्तविंशतियोगकृत्॥१५५॥

द्वात्रिंशद्वैरवाधीशश्चतुर्स्त्रिंशन्महाहृदः ।
षट्ट्रिंशतत्त्वसम्भूतिरष्ट्रिंशत्कलात्मकः॥१५६॥

पञ्चाशद्विष्णुशक्तीशः पञ्चाशन्मातृकालयः।
द्विपञ्चाशद्वपुःश्रेणी त्रिष्ठ्यक्षरसंश्रयः।
पञ्चाशदक्षरश्रेणीपञ्चाशद्रुविग्रहः ॥१५७॥

चतुःषष्ठिमहासिद्धियोगिनीवृन्दवन्दितः।
नमदेकोनपञ्चाशन्मरुद्वर्गनिर्गलः ॥१५८॥

चतुःषष्ठ्यर्थनिर्णेता चतुःषष्ठिकलानिधिः।
अष्टषष्ठिमहातीर्थक्षेत्रमैरववन्दितः ॥१५९॥

चतुर्नवतिमन्त्रात्मा षण्णवत्यधिकप्रभुः।
शतानन्दः शतधृतिः शतपत्रायतेक्षणः॥१६०॥

शतानीकः शतमखः शतधारावरायुधः।
सहस्रपत्रनिलयः सहस्रफणिभूषणः॥१६१॥

सहस्रशीर्षा पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात्।
सहस्रनामसंस्तुत्यः सहस्राक्षबलापहः॥१६२॥

दशसाहस्रफणिभृत्फणिराजकृतासनः ।
अष्टाशीतिसहस्राद्यमहर्षिस्तोत्रपाठितः॥१६३॥

लक्षाधारः प्रियाधारो लक्षाधारमनोमयः।
चतुर्लक्षजपप्रीतश्चतुर्लक्षप्रकाशकः ॥१६४॥

चतुरशीतिलक्षाणां जीवानां देहसांस्थितः।
कोटिसूर्यप्रतीकाशः कोटिचन्द्रांशुनिर्मलः॥१६५॥

शिवोद्भवाद्यष्टकोटिवैनायकधुरन्धरः।
सप्तकोटिमहामन्त्रमत्रितावयवद्युतिः॥१६६॥

त्रयस्त्रिंशत्कोटिसुरश्रेणीप्रणतपादुकः ।
अनन्तदेवतासेव्यो ह्यनन्तशुभदायकः॥१६७॥

अनन्तनामानन्तश्रीरनन्तोऽनन्तसौख्यदः।
अनन्तशक्तिसहितो ह्यनन्तमुनिसंस्तुतः॥१६८॥

॥ फलश्रुतिः ॥

इति वैनायकं नामां सहस्रमिदमीरितम्।
इदं ब्राह्मे मुहूर्ते यः पठति प्रत्यहं नरः॥१६९॥

करस्थं तस्य सकलमैहिकामुष्मिकं सुखम्।
आयुरारोग्यमैश्वर्यं धैर्यं शौर्यं बलं यशः॥१७०॥

मेधा प्रज्ञा धृतिः कान्तिः सौभाग्यमभिरूपता।
सत्यं दया क्षमा शान्तिर्दाक्षिण्यं धर्मशीलता॥१७१॥

जगत्संवननं विश्वसंवादो वेदपाटवम्।
सभापाण्डित्यमौदार्यं गाम्भीर्यं ब्रह्मवर्चसम्॥१७२॥

ओजस्तेजः कुलं शीलं प्रतापो वीर्यमार्यता।
ज्ञानं विज्ञानमास्तिकं स्थैर्यं विश्वासता तथा॥१७३॥

धनधान्यादिवृद्धिश्च सकृदस्य जपाद्भवेत्।
वश्यं चतुर्विधं विश्वं जपादस्य प्रजायते॥१७४॥

राज्ञो राजकलत्रस्य राजपुत्रस्य मत्रिणः।
जप्यते यस्य वश्यार्थं स दासस्तस्य जायते॥१७५॥

धर्मर्थकाममोक्षाणामनायासेन साधनम्।
शाकिनीडाकिनीरक्षोयक्षग्रहभयापहम् ॥१७६॥

साम्राज्यसुखदं सर्वसप्तमदर्दनम्।
समस्तकलहध्वंसि दग्धबीजप्ररोहणम्॥१७७॥

दुःस्वप्रशमनं क्रुद्धस्वामिचित्तप्रसादनम्।
षड्बुर्गाष्टमहासिद्धित्रिकालज्ञानकारणम्॥१७८॥

परकृत्यप्रशमनं परचक्रप्रमर्दनम्।
सङ्घाममार्गं सर्वेषामिदमेकं जयावहम्॥१७९॥

सर्ववन्ध्यत्वदोषग्नं गर्भरक्षैककारणम्।
पठ्यते प्रत्यहं यत्र स्तोत्रं गणपतेरिदम्॥१८०॥

देशे तत्र न दुर्भिक्षमीतयो दुरितानि च।
न तद्देहं जहाति श्रीर्यत्रायं जप्यते स्तवः॥१८१॥

क्षयकुष्ठप्रमेहार्शभगन्दरविषूचिकाः ।
गुल्मं प्लीहानमाध्मानमतिसारं महोदरम्॥१८२॥

कासं श्वासमुदावर्तं शूलं शोफामयोदरम्।
शिरोरोगं वर्मि हिकां गण्डमालामरोचकम्॥१८३॥

वातपित्तकफद्वन्द्वत्रिदोषजनितज्वरम् ।
आगन्तुविषमं शीतमुष्णं चैकाहिकादिकम्॥१८४॥

इत्याद्युक्तमनुक्तं वा रोगदोषादिसम्भवम्।
सर्वं प्रशमयत्याशु स्तोत्रस्यास्य सकृज्ञपः॥१८५॥

प्राप्यतेऽस्य जपात्सिद्धिः स्त्रीशूद्रैः पतितैरपि।
सहस्रनाममत्रोऽयं जपितव्यः शुभाप्तये॥१८६॥

महागणपतेः स्तोत्रं सकामः प्रजपत्रिदम्।
इच्छया सकलान् भोगानुपभुज्येह पार्थिवान्॥१८७॥

मनोरथफलैर्दिव्यैर्व्योमयानैर्मनोरमैः ।
चन्द्रेन्द्रभास्करोपेन्द्रब्रह्मशर्वादिसद्वसु॥१८८॥

कामरूपः कामगतिः कामदः कामदेश्वरः।
भुक्ता यथेष्मितान्भोगानभीष्टैः सह बन्धुभिः॥१८९॥

गणेशानुचरो भूत्वा गणो गणपतिप्रियः।
नन्दीश्वरादिसानन्दैर्नन्दितः सकलैर्गणैः॥१९०॥

शिवाभ्यां कृपया पुत्रनिर्विशेषं च लालितः।
शिवभक्तः पूर्णकामो गणेश्वरवरात्पुनः॥१९१॥

जातिस्मरो धर्मपरः सार्वभौमोऽभिजायते।
निष्कामस्तु जपन्नित्यं भक्त्या विघ्नेशतत्परः॥१९२॥

योगसिद्धिं परां प्राप्य ज्ञानवैराग्यसंयुतः।
निरन्तरे निराबाधे परमानन्दसंज्ञिते॥१९३॥

विश्वोत्तीर्णे परे पूर्णे पुनरावृत्तिवर्जिते।
लीनो वैनायके धार्मि रमते नित्यनिर्वृते॥१९४॥

यो नामभिर्हृतैर्दत्तैः पूजयेदर्चयेन्नरः।
राजानो वश्यतां यान्ति रिपवो यान्ति दासताम्॥१९५॥

तस्य सिध्यन्ति मन्त्राणां दुर्लभाश्वेषसिद्धयः।
मूलमन्त्रादपि स्तोत्रमिदं प्रियतमं मम॥१९६॥

नभस्ये मासि शुक्लायां चतुर्थ्या मम जन्मनि।
दूर्वाभिनामभिः पूजां तर्पणं विधिवच्चरेत्॥१९७॥

अष्टद्रव्यैर्विशेषेण कुर्याद्भक्तिसुसंयुतः।
तस्येष्मितं धनं धान्यमैश्वर्यं विजयो यशः॥१९८॥

भविष्यति न सन्देहः पुत्रपौत्रादिकं सुखम्।
इदं प्रजपितं स्तोत्रं पठितं श्रावितं श्रुतम्॥१९९॥

व्याकृतं चर्चितं ध्यातं विमृष्टमभिवन्दितम्।
इहामुत्र च विश्वेषां विश्वैश्वर्यप्रदायकम्॥२००॥

स्वच्छन्दवारिणाप्येष येन सन्धार्यते स्तवः।
स रक्ष्यते शिवोद्भूतैर्गणैरध्यष्टकोटिभिः॥२०१॥

लिखितं पुस्तकस्तोत्रं मन्त्रभूतं प्रपूजयेत्।
तत्र सर्वोत्तमा लक्ष्मीः सन्निधत्ते निरन्तरम्॥२०२॥

दानैरशेषैरखिलैर्व्रतैश्च
तीर्थैरशेषैरखिलैर्मखैश्च ।
न तत्फलं विन्दति यद्गणेश-
सहस्रनामस्मरणेन सद्यः॥२०३॥

एतनामां सहस्रं पठति दिनमणौ प्रत्यहं प्रोज्जिहाने
सायं मध्यन्दिने वा त्रिष्वणमथवा सन्ततं वा जनो यः।
स स्यादैश्वर्यधुर्यः प्रभवति वचसां कीर्तिमुच्चैस्तनोति
दारिद्र्यं हन्ति विश्वं वशयति सुचिरं वर्धते पुत्रपौत्रैः॥२०४॥

अकिञ्चनोऽप्येकचित्तो नियतो नियतासनः।
प्रजपंश्चतुरो मासान् गणेशार्चनतत्परः॥२०५॥

दरिद्रतां समुन्मूल्य सप्तजन्मानुगामपि।
लभते महतीं लक्ष्मीमित्याज्ञा पारमेश्वरी॥२०६॥

आयुष्यं वीतरोगं कुलमतिविमलं सम्पदश्चार्तिनाशः
कीर्तिर्नित्यावदाता भवति खलु नवा कान्तिरव्याजभव्या।
पुत्राः सन्तः कलत्रं गुणवदभिमतं यद्यदन्यच्च तत्त्
नित्यं यः स्तोत्रमेतत् पठति गणपतेस्तस्य हस्ते समस्तम्॥२०७॥

गणञ्चयो गणपतिर्हरम्बो धरणीधरः।
महागणपतिर्बृद्धिप्रियः क्षिप्रप्रसादनः॥२०८॥

अमोघसिद्धिरमृतमन्त्रश्चिन्तामणिर्निधिः ।
सुमङ्गलो बीजमाशापूरको वरदः कलः॥२०९॥

काशयपो नन्दनो वाचासिद्धो दुष्टिर्विनायकः।
मोदकैरेभिरत्रैकविंशत्या नामभिः पुमान्॥२१०॥

उपायनं ददेद्भृत्या मत्प्रसादं चिकीर्षति।
वत्सरं विघ्नराजोऽस्य तथ्यमिष्टार्थसिद्धये॥२११॥

यः स्तौति मद्भूतमना ममाराधनतत्परः।
स्तुतो नाम्ना सहस्रेण तेनाहं नात्र संशयः॥२१२॥

नमो नमः सुरवरपूजिताङ्गंये
 नमो नमो निरुपममङ्गलात्मने।
 नमो नमो विपुलदयैकसिद्धये
 नमो नमः करिकलभाननाय ते॥२१३॥

કિંદ્રીગણરચિતવરણ: પ્રકટિતગુરુમિતચારુકરણ:

मदजललहरीकलितकपोलः
शमयतु द्वरितं गणपतिनाम्ना॥२१४॥

॥इति श्रीगणेशपुराणे उपासनाखण्डे ईश्वरगणेशसंवादे गणेशसहस्रनामस्तोत्रं
नाम षट्क्वारिंशोऽध्यायः॥

॥ अपराध-क्षमापनम् ॥

यस्य स्मृत्या च नामोक्तया तपः पूजाक्रियादिषु।
न्यूनं सम्पूर्णतां याति सद्यो वन्दे गजाननम्॥

अनया पूजया श्री-सिद्धिविनायकः प्रीयताम्॥

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा
 बुद्ध्याऽऽत्मना वा प्रकृतेः स्वभावात्।
 करोमि यद्यत् सकलं परस्मै
 नारायणायेति समर्पयामि।
 ॐ तत्सद्गृह्णार्पणमस्तु।



॥ श्री-सरस्वती-पूजा ॥

(मूलम्—पूजा-सङ्ख्रहः (राधाकृष्ण-शास्त्रिणः))

॥ पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा ॥

(आचम्य)

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

(अप उपस्थृश्य, पुष्पाक्षतान् गृहीत्वा)

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा

श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं करिष्यमाणस्य कर्मणः

अविघ्नेन परिसमाप्त्यर्थम् आदौ विघ्नेश्वरपूजां करिष्ये।

ॐ गणानां त्वा गणपति ९ हवामहे कविं कंवीनामुपमश्रवस्तमम्।
ज्येष्ठराजुं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पतु आ नः शृण्वन्तुतिर्भिः सीदु सादनम्॥

अस्मिन् हरिद्राबिम्बे महागणपतिं ध्यायामि, आवाहयामि।

ॐ महागणपतये नमः आसनं समर्पयामि।

पादयोः पादं समर्पयामि। हस्तयोरर्धं समर्पयामि।

आचमनीयं समर्पयामि।

ॐ भूर्भुवस्सुवः। शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि।

स्नानानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वस्त्रार्थमक्षतान् समर्पयामि।

यज्ञोपवीताभरणार्थे अक्षतान् समर्पयामि।

दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि।

गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।
पुष्पमालिकां समर्पयामि। पुष्पैः पूजयामि।

॥ अर्चना ॥

- | | |
|---------------------|--------------------------|
| १. ॐ सुमुखाय नमः | ९. ॐ धूमकेतवे नमः |
| २. ॐ एकदन्ताय नमः | १०. ॐ गणाध्यक्षाय नमः |
| ३. ॐ कपिलाय नमः | ११. ॐ फालचन्द्राय नमः |
| ४. ॐ गजकर्णकाय नमः | १२. ॐ गजाननाय नमः |
| ५. ॐ लम्बोदराय नमः | १३. ॐ वक्रतुण्डाय नमः |
| ६. ॐ विकटाय नमः | १४. ॐ शूर्पकर्णाय नमः |
| ७. ॐ विघ्नराजाय नमः | १५. ॐ हेरम्बाय नमः |
| ८. ॐ विनायकाय नमः | १६. ॐ स्कन्दपूर्वजाय नमः |

नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि॥

धूपमात्रापयामि।

अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।

नैवेद्यम्।

ताम्बूलं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वक्रतुण्डमहाकाय कोटिसूर्यसमप्रभ।
अविघं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा॥

प्रार्थनाः समर्पयामि।

अनन्तकोटिप्रदक्षिणनमस्कारान् समर्पयामि।

छत्रचामरादिसमस्तोपचारान् समर्पयामि।

॥ प्रधान-पूजा — श्री-सरस्वती-पूजा ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविद्वोपशान्तये॥

॥ सङ्कल्पः ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं शुभे शोभने मुहूर्ते
अद्य ब्रह्मणः द्वितीयपरार्थे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे
कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोः दक्षिणे पार्श्वे
शकाद्वे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिकाणां प्रभवादीनां पष्ठाः संवत्सराणां
मध्ये ()^{३४} नाम संवत्सरे दक्षिणायने वर्ष-ऋतौ (कन्या/तुला)-
आश्वयुज-मासे शुक्लपक्षे नवम्यां शुभतिथौ ()-वासरयुक्तायाम् ()^{३५}
नक्षत्र ()^{३६} नाम योग ()^{३७} करण युक्तायां च एवं गुण
विशेषण विशिष्टायाम् अस्याम् () शुभतिथौ अस्माकं सहकुटुम्बानां
क्षेमस्थैर्य-धैर्य-वीर्य-विजय-आयुरारोग्य-ऐश्वर्याभिवृद्ध्यर्थम् धर्मार्थकाममोक्ष-
चतुर्विधफलपुरुषार्थसिद्ध्यर्थं पुत्रपौत्राभिवृद्ध्यर्थम् इष्टकाम्यार्थसिद्ध्यर्थम् मम
इहजन्मनि पूर्वजन्मनि जन्मान्तरे च सम्पादितानां ज्ञानाज्ञानकृतमहा-
पातकचतुष्टय-व्यतिरिक्तानां रहस्यकृतानां प्रकाशकृतानां सर्वेषां पापानां
सद्य अपनोदनद्वारा सकल-पापक्षयार्थं श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-सरस्वती-प्रीत्यर्थं
श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-सरस्वती-पूजां करिष्ये। तदङ्गं कलशपूजां च करिष्ये।

श्रीविद्वेश्वराय नमः यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि। शोभनार्थे क्षेमाय पुनरागमनाय
च।

(गणपति-प्रसादं शिरसा गृहीत्वा)

^{३४}पृष्ठं ६२९ पश्यताम्

^{३५}पृष्ठं ६४९ पश्यताम्

^{३६}पृष्ठं ६५० पश्यताम्

^{३७}पृष्ठं ६५१ पश्यताम्

॥ आसन-पूजा ॥

पृथिव्या मेरुपृष्ठ ऋषिः। सुतलं छन्दः। कूर्मो देवता॥

पृथिव्ये त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता।
त्वं च धारय मां देवि पवित्रं चासनं कुरु॥

॥ घण्टा-पूजा ॥

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम्।
घण्टारवं करोम्यादौ देवताऽऽह्नकारणम्॥

॥ कलश-पूजा ॥

ॐ कलशाय नमः दिव्यगन्धान् धारयामि।

गङ्गे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति।
नर्मदे सिन्धुकावेरि जलेऽस्मिन् सन्निधिं कुरु॥

ॐ गङ्गायै नमः। ॐ यमुनायै नमः। ॐ गोदावर्यै नमः। ॐ सरस्वत्यै नमः।

ॐ नर्मदायै नमः। ॐ सिन्धवे नमः। ॐ कावेर्यै नमः।

ॐ सप्तकोटिमहातीर्थान्यावाहयामि।

(अथ कलशं स्पृष्ट्वा जपं कुर्यात्)

आपो वा इदं सर्वं विश्वं भूतान्यापः प्राणा वा आपः पश्वः
आपोऽन्नमापोऽमृतमापः सुम्राडापो विराडापः स्वराडापश्छन्दाऽस्यापो
ज्योतीऽप्यापो यजूऽप्यापः सूत्यमापः सर्वा देवता आपो भूर्भुवः सुवराप
ओम्॥

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः।
मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः॥

कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा।
ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोऽप्यर्थर्वणः।
अङ्गेश्च सहिताः सर्वे कलशाम्बुसमाश्रिताः॥

सर्वे समुद्राः सरितः तीर्थानि च हृदा नदाः।
 आयान्तु विष्णुपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः॥
 ॐ भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवः।

(इति कलशजलेन सर्वोपकरणानि आत्मानं च प्रोक्ष्य।)

॥आत्म-पूजा ॥

ॐ आत्मने नमः, दिव्यगन्धान् धारयामि।

- | | |
|----------------------|----------------------|
| १. ॐ आत्मने नमः | ४. ॐ जीवात्मने नमः |
| २. ॐ अन्तरात्मने नमः | ५. ॐ परमात्मने नमः |
| ३. ॐ योगात्मने नमः | ६. ॐ ज्ञानात्मने नमः |

समस्तोपचारान् समर्पयामि।

देहो देवालयः प्रोक्तो जीवो देवः सनातनः।
 त्यजेदज्ञाननिर्माल्यं सोऽहं भावेन पूजयेत्॥

॥पीठ-पूजा ॥

- | | |
|-----------------------|-------------------------|
| १. ॐ आधारशक्त्यै नमः | ८. ॐ रत्नवेदिकायै नमः |
| २. ॐ मूलप्रकृत्यै नमः | ९. ॐ स्वर्णस्तम्भाय नमः |
| ३. ॐ आदिकूर्माय नमः | १०. ॐ श्वेतच्छत्राय नमः |
| ४. ॐ आदिवराहाय नमः | ११. ॐ कल्पकवृक्षाय नमः |
| ५. ॐ अनन्ताय नमः | १२. ॐ क्षीरसमुद्राय नमः |
| ६. ॐ पृथिव्यै नमः | १३. ॐ सितचामराभ्यां नमः |
| ७. ॐ रत्नमण्डपाय नमः | १४. ॐ योगपीठासनाय नमः |

॥ गुरु-ध्यानम् ॥

गुरुब्रह्मा गुरुविष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
गुरुः साक्षात् परं ब्रह्म तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

॥ षोडशोपचार-पूजा ॥

सरस्वतीं सत्यवासां सुधांशुसमविग्रहाम्।
स्फटिकाक्षस्त्रजं पद्मं पुस्तकं च शुकं करैः॥

चतुर्भिर्दधतीं देवीं चन्द्रबिम्ब-समाननाम्।
वल्लभामखिलार्थानां वल्लकीवादनप्रियाम्॥

भारतीं भावये देवीं भाषाणामधिदेवताम्।
भावितां हृदये सद्द्विर्भासिनीं परमेष्ठिनः॥

अस्मिन् पुस्तक-मण्डले दुर्गालक्ष्मी-युक्तां सरस्वतीं ध्यायामि।

चतुर्भुजां चन्द्रवर्णा चतुराननवल्लभाम्।
आवाहयामि वाणि त्वामाश्रितार्ति-विनाशीनीम्॥

अस्मिन् पुस्तक-मण्डले दुर्गालक्ष्मी-युक्तां सरस्वतीमावाहयामि।

आसनं सङ्घ-हाणेदमाश्रिते सकलामरैः।
आदते सर्वमुनिभिरार्तिदे सुरवैरिणाम् ॥

श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-युक्तायै सरस्वत्यै नमः, आसनं समर्पयामि।

पाद्यमाद्यन्तशून्यायै वेद्यायै वेदवादिभिः।
दास्यामि वाणि वरदे देवराजसमर्चिते॥

श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-युक्तायै सरस्वत्यै नमः, पाद्यं समर्पयामि।

अघहन्त्रि गृहाणेदम् अर्घ्यमष्टाङ्गसंयुतम्।
अम्बाखिलानां जगताम् अम्बुजासनसुन्दरि॥

श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-युक्तायै सरस्वत्यै नमः, अर्घ्यं समर्पयामि।

आचम्यतां तोयमिदमाश्रितार्थप्रदायिनि।
आत्मभूवदनावासे आधिहारिणि ते नमः॥

श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-युक्तायै सरस्वत्यै नमः, आचमनीयं समर्पयामि।

मधुपर्कं गृहाणेदं मधुसूदनवन्दिते।
मन्दस्मिते महादेवि महादेवसमर्चिते॥

श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-युक्तायै सरस्वत्यै नमः, मधुपर्कं समर्पयामि।

पश्चामृतं गृहाणेदं पश्चाननसमर्चिते।
पयोदधिघृतोपेतं पश्चपातकनाशिनि॥

श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-युक्तायै सरस्वत्यै नमः, पश्चामृतं समर्पयामि।

नमस्ते हंसवाहिन्यै नमस्ते धातृपतिके।
गन्धोदकेन सम्पूर्णं स्नानं च प्रतिगृह्यताम्॥

श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-युक्तायै सरस्वत्यै नमः, गन्धोदकस्नानं समर्पयामि।^{३८}

साध्वीनामग्रतो गण्ये साधुसङ्घसमावृते।
सरस्वति नमस्तुभ्यं स्नानं स्वीकुरु सम्प्रति॥

श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-युक्तायै सरस्वत्यै नमः, शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि।
स्नानानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

दुकूलद्वितयं देवि दुरितापहवैभवे।
विधिप्रिये गृहाणेदं सुधानिधिसमं शिवे॥

श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-युक्तायै सरस्वत्यै नमः, वस्त्रं समर्पयामि।

उपवीतं गृहाणेदमुपमाशून्यवैभवे।
हिरण्यगर्भमहिषि हिरण्मयगुणैः कृतम्॥

श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-युक्तायै सरस्वत्यै नमः, उपवीतं समर्पयामि।

वर्णरूपे गृहाणेदं स्वर्णवर्यपरिष्कृतम्।
अर्णवोद्धृतरत्नाद्यं कर्णभूषादिभूषणम्॥

श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-युक्तायै सरस्वत्यै नमः, आभरणानि समर्पयामि।

विन्यस्तं नेत्रयोः कान्त्यै सौवीराञ्जनमुत्तमम्।
सङ्घाण सुरश्रेष्ठे वार्गीश्वरि नमोऽस्तु ते॥

श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-युक्तायै सरस्वत्यै नमः, नेत्राञ्जनं समर्पयामि। ३८

कुङ्कुमाञ्जन-सिन्दूर-कञ्चुकादिकमम्बिके ।
सौभाग्यद्रव्यमखिलं सुरवन्द्ये गृहाण मे॥

श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-युक्तायै सरस्वत्यै नमः, सौभाग्यद्रव्यं समर्पयामि।

अन्धकारिप्रियाराध्ये गन्धमुत्तमसौरभम्।
गृहाण वाणि वरदे गन्धर्वपरिपूजिते॥

श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-युक्तायै सरस्वत्यै नमः, गन्धं समर्पयामि।

अक्षतांस्त्वं गृहाणेमान् अहतानमरार्चिते।
अक्षतेऽद्भुतरूपाद्ये यक्षराजादिवन्दिते॥

श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-युक्तायै सरस्वत्यै नमः, अक्षतान् समर्पयामि।

^{३८} अयं श्लोकः/उपचारः ब्रत-कल्प-त्रयाद् उद्भृतः

पुन्नाग-जाती-मल्ल्यादि-पुष्पजातं गृहाण मे।
पुमर्थदायिनि परे पुस्तकाढ्य-कराम्बुजे॥

श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-युक्तायै सरस्वत्यै नमः, पुष्पाणि समर्पयामि।

॥ अङ्ग-पूजा ॥

- | | | |
|-----|---------------------|--------------------------|
| १. | पावनायै नमः | — पादौ पूजयामि |
| २. | गिरे नमः | — गुल्फौ पूजयामि |
| ३. | जगद्वन्द्यायै नमः | — जङ्घे पूजयामि |
| ४. | जलजासनायै नमः | — जानुनी पूजयामि |
| ५. | उत्तमायै नमः | — ऊरू पूजयामि |
| ६. | कमलासनप्रियायै नमः— | कटिं पूजयामि |
| ७. | नानाविद्यायै नमः | — नाभिं पूजयामि |
| ८. | वाण्यै नमः | — वक्षः पूजयामि |
| ९. | कुरङ्गाक्ष्यै नमः | — कुचौ पूजयामि |
| १०. | कलारूपिण्यै नमः | — कण्ठं पूजयामि |
| ११. | भाषायै नमः | — बाहून् पूजयामि |
| १२. | चिरन्तनायै नमः | — चुबुकं पूजयामि |
| १३. | मुग्धस्मितायै नमः | — मुखं पूजयामि |
| १४. | लोलेक्षणायै नमः | — लोचने पूजयामि |
| १५. | कलायै नमः | — ललाटं पूजयामि |
| १६. | वर्णरूपायै नमः | — कर्णौ पूजयामि |
| १७. | करुणायै नमः | — कचान् पूजयामि |
| १८. | शिवायै नमः | — शिरः पूजयामि |
| १९. | सरस्वत्यै नमः | — सर्वाण्यङ्गानि पूजयामि |

॥दुर्गाष्टोत्तरशतनामावलिः ॥

सत्यै नमः		सत्यानन्दस्वरूपिण्यै नमः
साध्यै नमः		अनन्तायै नमः
भवप्रीतायै नमः		भाविन्यै नमः
भवान्यै नमः		भाव्यायै नमः
भवमोचन्यै नमः		भव्यायै नमः
आर्यायै नमः		अभव्यायै नमः
दुर्गायै नमः		सदागत्यै नमः
जयायै नमः		शाभ्यव्यै नमः
आद्यायै नमः		देवमात्रे नमः
त्रिनेत्रायै नमः	१०	चिन्तायै नमः
शूलधारिण्यै नमः		रत्नप्रियायै नमः
पिनाकधारिण्यै नमः		सर्वविद्यायै नमः
चित्रायै नमः		दक्षकन्यायै नमः
चण्डघण्टायै नमः		दक्षयज्ञविनाशिन्यै नमः
महातपसे नमः		अपर्णायै नमः
मनसे नमः		अनेकवर्णायै नमः
बुद्ध्यै नमः		पाटलायै नमः
अहङ्कारायै नमः		पाटलावत्यै नमः
चित्तरूपायै नमः		पट्टाम्बरपरीधानायै नमः
चितायै नमः	२०	कलमञ्चीररञ्जिन्यै नमः
चित्त्यै नमः		अमेयविक्रमायै नमः
सर्वमन्त्रमय्यै नमः		कूरायै नमः
सत्तायै नमः		सुन्दर्यै नमः

सुरसुन्दर्यै नमः		चण्डमुण्डविनाशिन्यै नमः
वनदुर्गायै नमः		सर्वासुरविनाशायै नमः
मातझौ नमः		सर्वदानवघातिन्यै नमः
मतङ्गमुनिपूजितायै नमः	५०	सर्वशास्त्रमयै नमः
ब्राह्म्यै नमः		सत्यायै नमः
माहेश्वर्यै नमः		सर्वास्त्रधारिण्यै नमः
ऐन्द्र्यै नमः		अनेकशस्त्रहस्तायै नमः
कौमार्यै नमः		अनेकास्त्रधारिण्यै नमः
वैष्णव्यै नमः		कुमार्यै नमः
चामुण्डायै नमः		एककन्यायै नमः
वाराह्यै नमः		कैशोर्यै नमः
लक्ष्म्यै नमः		युवत्यै नमः
पुरुषाकृत्यै नमः		यत्यै नमः
विमलायै नमः	६०	अप्रौढायै नमः
उत्कर्षिण्यै नमः		प्रौढायै नमः
ज्ञानायै नमः		वृद्धमात्रे नमः
क्रियायै नमः		बलप्रदायै नमः
नित्यायै नमः		महोदर्यै नमः
बुद्धिदायै नमः		मुक्तकेशयै नमः
बहुलायै नमः		घोररूपायै नमः
बहुलप्रेमायै नमः		महाबलायै नमः
सर्ववाहनवाहनायै नमः		अग्निज्वालायै नमः
निशुभशुभहनन्यै नमः		रौद्रमुख्यै नमः
महिषासुरमर्दिन्यै नमः	७०	कालरात्र्यै नमः
मधुकैटभहञ्च्यै नमः		तपस्विन्यै नमः

नारायण्यै नमः		अनन्तायै नमः	
भद्रकाल्यै नमः		परमेश्वर्यै नमः	
विष्णुमायायै नमः		कात्यायन्यै नमः	
जलोदर्यै नमः	१००	सावित्रै नमः	
शिवदूत्यै नमः		प्रत्यक्षायै नमः	
कराल्यै नमः		ब्रह्मवादिन्यै नमः	१०८

॥इति श्री-दुर्गाष्टोत्रशतनामावलिः सम्पूर्णा॥

॥लक्ष्म्यष्टोत्रशतनामावलिः ॥

॥ध्यानम्॥

वन्दे पद्मकरां प्रसन्नवदनां सौभाग्यदां भाग्यदां
हस्ताभ्यामभयप्रदां मणिगणैर्नानाविधैर्भूषिताम्।
भक्तार्भीष्टफलप्रदां हरिहरब्रह्मादिभिः सेवितां
पार्श्वे पङ्कजशङ्खपद्मनिधिभिर्युक्तां सदा शक्तिभिः॥

सरसिजनिलये सरोजहस्ते धवलतमांशुकगन्धमाल्यशेषे।
भगवति हरिवलभे मनोज्ञे त्रिभुवनभूतिकरि प्रसीद मह्यम्॥

प्रकृत्यै नमः		परमात्मिकायै नमः	
विकृत्यै नमः		वाचे नमः	
विद्यायै नमः		पद्मालयायै नमः	१०
सर्वभूतहितप्रदायै नमः		पद्मायै नमः	
श्रद्धायै नमः		शुचये नमः	
विभूत्यै नमः		स्वाहायै नमः	
सुरभ्यै नमः		स्वधायै नमः	

सुधायै नमः		लोकमात्रे नमः	४०
धन्यायै नमः		पद्मप्रियायै नमः	
हिरण्मयै नमः		पद्महस्तायै नमः	
लक्ष्म्यै नमः		पद्माक्ष्यै नमः	
नित्यपुष्टायै नमः	२०	पद्मसुन्दर्यै नमः	
विभावर्यै नमः		पद्मोद्भवायै नमः	
अदित्यै नमः		पद्ममुख्यै नमः	
दित्यै नमः		पद्मनाभप्रियायै नमः	
दीप्तायै नमः		रमायै नमः	
वसुधायै नमः		पद्ममालाधरायै नमः	
वसुधारिण्यै नमः		देव्यै नमः	५०
कमलायै नमः		पद्मिन्यै नमः	
कान्तायै नमः		पद्मगन्धिन्यै नमः	
क्षमायै नमः		पुण्यगन्धायै नमः	
क्षीरोदसभवायै नमः		सुप्रसन्नायै नमः	
अनुग्रहप्रदायै नमः	३०	प्रसादाभिमुख्यै नमः	
बुद्ध्ये नमः		प्रभायै नमः	
अनघायै नमः		चन्द्रवदनायै नमः	
हरिवल्लभायै नमः		चन्द्रायै नमः	
अशोकायै नमः		चन्द्रसहोदर्यै नमः	
अमृतायै नमः		चतुर्भुजायै नमः	६०
दीप्तायै नमः		चन्द्ररूपायै नमः	
लोकशोकविनाशिन्यै नमः		इन्दिरायै नमः	
धर्मनिलयायै नमः		इन्दुशीतलायै नमः	
करुणायै नमः		आह्वादजनन्यै नमः	

पुष्ट्यै नमः		स्नैणसौम्यायै नमः
शिवायै नमः		शुभप्रदायै नमः
शिवकर्यै नमः		नृपवेश्मगतानन्दायै नमः
सत्यै नमः		वरलक्ष्म्यै नमः १०
विमलायै नमः		वसुप्रदायै नमः
विश्वजनन्यै नमः	७०	शुभायै नमः
तुष्ट्यै नमः		हिरण्यप्राकारायै नमः
दारिद्र्यनाशिन्यै नमः		समुद्रतनयायै नमः
प्रीतिपुष्करिण्यै नमः		जयायै नमः
शान्तायै नमः		मङ्गलायै देव्ये नमः
शुक्रमाल्याम्बरायै नमः		विष्णुवक्षःस्थलस्थितायै नमः
श्रियै नमः		विष्णुपत्न्यै नमः
भास्कर्यै नमः		प्रसन्नाक्ष्यै नमः
बिल्वनिलयायै नमः		नारायणसमाश्रितायै नमः १००
वरारोहायै नमः		दारिद्र्यध्वंसिन्यै नमः
यशस्विन्यै नमः	८०	देव्यै नमः
वसुन्धरायै नमः		सर्वोपद्रवहारिण्यै नमः
उदाराङ्गायै नमः		नवदुर्गायै नमः
हरिण्यै नमः		महाकाल्यै नमः
हेममालिन्यै नमः		ब्रह्मविष्णुशिवात्मिकायै नमः
धनधान्यकर्यै नमः		त्रिकालज्ञानसम्पन्नायै नमः
सिद्ध्यै नमः		भुवनेश्वर्यै नमः १०८

॥इति श्री-लक्ष्म्यष्टोत्तरशतनामावलिः सम्पूर्णा॥

॥ सरस्वत्यष्टोत्तरशतनामावलिः ॥

सरस्वत्यै नमः
 महाभद्रायै नमः
 महामायायै नमः
 वरप्रदायै नमः
 श्रीप्रदायै नमः
 पद्मनिलयायै नमः
 पद्माक्षयै नमः
 पद्मवक्रकायै नमः
 शिवानुजायै नमः
 पुस्तकभृते नमः
 ज्ञानमुद्रायै नमः
 रमायै नमः
 परायै नमः
 कामरूपायै नमः
 महाविद्यायै नमः
 महापातकनाशिन्यै नमः
 महाश्रयायै नमः
 मालिन्यै नमः
 महाभोगायै नमः
 महाभुजायै नमः
 महाभागायै नमः
 महोत्साहायै नमः
 दिव्याङ्गायै नमः

१०

२०

सुरवन्दितायै नमः
 महाकाल्यै नमः
 महापाशायै नमः
 महाकारायै नमः
 महाङ्कुशायै नमः
 पीतायै नमः
 विमलायै नमः
 विश्वायै नमः
 विद्युन्मालायै नमः
 वैष्णव्यै नमः
 चन्द्रिकायै नमः
 चन्द्रवदनायै नमः
 चन्द्रलेखविभूषितायै नमः
 सावित्र्यै नमः
 सुरसायै नमः
 देव्यै नमः
 दिव्यालङ्कारभूषितायै नमः
 वाग्देव्यै नमः
 वसुदायै नमः
 तीव्रायै नमः
 महाभद्रायै नमः
 महाबलायै नमः
 भोगदायै नमः

३०

४०

भारत्यै नमः		त्रिकालज्ञायै नमः
भामायै नमः		त्रिगुणायै नमः
गोविन्दायै नमः		शास्त्ररूपिण्यै नमः
गोमत्यै नमः	५०	शुभ्मासुरप्रमथिन्यै नमः
शिवायै नमः		शुभदायै नमः
जटिलायै नमः		स्वरात्मिकायै नमः
विन्ध्यवासायै नमः		रक्तबीजनिहच्छै नमः
विन्ध्याचलविराजितायै नमः		चामुण्डायै नमः
चण्डिकायै नमः		अम्बिकायै नमः
वैष्णव्यै नमः		मुण्डकायप्रहरणायै नमः
ब्राह्म्यै नमः		धूम्रलोचनमर्दन्यै नमः
ब्रह्मज्ञानैकसाधनायै नमः		सर्वदेवस्तुतायै नमः
सौदामिन्यै नमः		सौम्यायै नमः
सुधामूर्त्यै नमः	६०	सुरासुरनमस्कृतायै नमः
सुभद्रायै नमः		कालरात्र्यै नमः
सुरपूजितायै नमः		कलाधारायै नमः
सुवासिन्यै नमः		रूपसौभाग्यदायिन्यै नमः
सुनासायै नमः		वाग्देव्यै नमः
विनिद्रायै नमः		वरारोहायै नमः
पद्मलोचनायै नमः		वाराहै नमः
विद्यारूपायै नमः		वारिजासनायै नमः
विशालाक्ष्यै नमः		चित्राम्बरायै नमः
ब्रह्मजायायै नमः		चित्रगन्धायै नमः
महाफलायै नमः	७०	चित्रमाल्यविभूषितायै नमः
त्रयीमूर्त्यै नमः		कान्तायै नमः

कामप्रदायै नमः		चतुराननसाम्राज्यायै नमः
वन्द्यायै नमः		रक्तमध्यायै नमः
विद्याधरसुपूजितायै नमः		निरञ्जनायै नमः
श्वेताननायै नमः	१००	हंसासनायै नमः
नीलभुजायै नमः		नीलजङ्घायै नमः
चतुर्वर्गफलप्रदायै नमः		ब्रह्मविष्णुशिवात्मिकायै नमः १०८

॥इति श्री-सरस्वत्यष्टोत्तरशतनामावलिः सम्पूर्णा॥

श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-युक्तायै सरस्वत्यै नमः, नानाविधपरिमलपत्र-पुष्पाणि समर्पयामि।

॥उत्तराङ्ग-पूजा ॥

(मूलम्—ब्रत-कल्प-त्रयम्)

गुणगुलागरु-कस्तूरी-गोरोचन-समन्वितम् ।
धूपं गृहाण देवेशि भक्तिं त्वय्यचलां कुरु॥

श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-युक्तायै सरस्वत्यै नमः, धूपमान्नापयामि।

कामधेनुसमुद्भूत-घृतवर्ति-समन्वितम् ।
दीपं गृहाण कल्याणि कमलासनवल्लभे॥

श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-युक्तायै सरस्वत्यै नमः, अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।

ॐ भूर्भुवः सुवः । + ब्रह्मणे स्वाहा॥

नैवेद्यं षड्सोपेतं शर्करामधुसंयुतम्।
पायसान्नं च भारत्यै ददामि प्रतिगृह्यताम्॥

अपूपान् विविधान् स्वादून् शालिपिष्टोपपाचितान्।
मृदुलान् गुडसम्मिश्रान् भक्ष्यादींश्च ददामि ते॥

श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-युक्तायै सरस्वत्यै नमः,() निवेदयामि।
अमृतापिधानमसि। निवेदनानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि। मध्ये मध्ये
अमृतपानीयं समर्पयामि। नैवेद्यानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

पूगीफल-समायुक्तं नागवल्लीदलैर्युतम्।
कर्पूरचूर्ण-संयुक्तं ताम्बूलं प्रतिगृह्यताम्॥

श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-युक्तायै सरस्वत्यै नमः, कर्पूर-ताम्बूलं समर्पयामि।
नीराजनं गृहाण त्वं जगदानन्ददायिनि।
जगत्तिमिरमार्तण्डमण्डले ते नमो नमः॥

श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-युक्तायै सरस्वत्यै नमः, कर्पूर-नीराजनं सन्दर्शयामि।
कर्पूरनीराजनानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

शारदे लोकमातस्त्वम् आश्रिताभीष्टदायिनि।
पुष्पाञ्जलिं गृहाण त्वं मया भक्त्या समर्पितम्॥

श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-युक्तायै सरस्वत्यै नमः, मञ्चपुष्पाञ्जलिं समर्पयामि।
स्वर्णपुष्पं समर्पयामि।

यानि कानि च पापानि जन्मान्तरकृतानि च।
तानि तानि विनश्यन्ति प्रदक्षिण-पदे पदे॥

प्रदक्षिणं कृत्वा।

पाहि पाहि जगद्वन्द्ये नमस्ते भक्तवत्सले।
नमस्तुभ्यं नमस्तुभ्यं नमस्तुभ्यं नमो नमः॥

सरस्वति नमस्तुभ्यं वरदे भक्तवत्सले।
त्राहि मां नरकाद् घोरात् ब्रह्मपति नमोऽस्तु ते॥

श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-युक्तायै सरस्वत्यै नमः, नमस्कारान् समर्पयामि।

॥ प्रार्थना ॥

या कुन्देन्दु-तुषारहारधवला या शुभ्रवस्त्रावृता
 या वीणा-वरदण्डमण्डितकरा या श्वेतपद्मासना।
 या ब्रह्माच्युतशङ्करप्रभृतिभिर्देवैः सदा पूजिता
 सा मां पातु सरस्वती भगवती निःशेषजाङ्गापहा॥

सरस्वती सरसिजकेसरप्रभा
 तपस्विनी सितकमलासनप्रिया।
 घनस्तनी कमलविलोललोचना
 मनस्विनी भवतु वरप्रसादिनी॥

पाशाङ्कुशधरा वाणी वीणापुस्तकधारिणी।
 मम वक्रे वसेन्नित्यं सन्तुष्टाऽस्तु च सर्वदा॥
 चतुर्दशसु विद्यासु रमते या सरस्वती।
 सा देवी कृपया महां जिह्वासिद्धिं करोतु च॥

प्रार्थनाः समर्पयामि।

॥ उपायनदानम् ॥

ब्राह्मणपूजा।

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
 प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविद्वोपशान्तये॥

अद्य-पूर्वोक्त-एवं-गुण-सकल-विशेषेण-विशिष्टायां अस्यां नवम्यां शुभतिथौ
 श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-सरस्वती-देवतामुद्दिश्य अद्य मया
 अनुष्ठित-श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-सरस्वती-पूजान्ते श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-सरस्वती-प्रीत्यर्थ
 उपायनदानं करिष्ये।

श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-सरस्वती-स्वरूपस्य ब्राह्मणस्य इदम् आसनम्। इमे
गन्धाः। सकलाराधनैः स्वर्चितम्।

भारती प्रतिगृहातु भारतीयं ददाति च।
भारती तारिका द्वाभ्यां भारत्यै ते नमो नमः॥

इदम् उपायनं सदक्षिणाकं सताम्बूलं श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-सरस्वती-प्रीतिं
कामयमानः श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-सरस्वती-स्वरूपाय ब्राह्मणाय तुभ्यमहं सम्प्रददे
न मम।

हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमबीजं विभावसोः।
अनन्तपुण्यफलदम् अतः शान्तिं प्रयच्छ मे॥

श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-सरस्वती-पूजाकाले अस्मिन् मया
क्रियमाण-श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-सरस्वती-पूजायां यद्देयमुपायनदानं
तत्प्रत्याम्नायार्थं हिरण्यं

श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-सरस्वती-प्रीतिं कामयमानः
मनसोद्दिष्टाय ब्राह्मणाय तुभ्यमहं सम्प्रददे नमः न मम।
अनया पूजया श्री-दुर्गा-लक्ष्मी-सरस्वत्यः प्रीयन्ताम्।

॥ अपराध-क्षमापनम् ॥

यस्य स्मृत्या च नामोत्त्या तपः-पूजा-क्रियादिषु।
न्यूनं सम्पूर्णतां याति सद्यो वन्दे तमच्युतम्॥

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा
बुद्ध्याऽऽत्मना वा प्रकृतेः स्वभावात्।
करोमि यद्यत् सकलं परस्मै
नारायणायेति समर्पयामि॥
सर्वं तत्सद्व्याप्तिमस्तु।



॥ सरस्वती-सहस्रनाम-स्तोत्रम् ॥

॥ ध्यानम् ॥

श्रीमच्चन्दनचर्चितोऽवलवपुः शुक्लाम्बरा मलिका-
मालालालित-कुन्तला प्रविलसन्मुक्तावलीशोभना।
सर्वज्ञाननिधानपुस्तकधरा रुद्राक्षमालाङ्किता
वाग्देवी वदनाम्बुजे वसतु मे त्रैलोक्यमाता शुभा॥

श्री-नारद उवाच

भगवन् परमेशान सर्वलोकैकनायक।
कथं सरस्वती साक्षात्प्रसन्ना परमेष्ठिनः॥१॥

कथं देव्या महावाण्याः सतत्प्राप सुदुर्लभम्।
एतन्मे वद तत्त्वेन महायोगीश्वरप्रभो॥२॥

श्री-सनत्कुमार उवाच

साधु पृष्ठं त्वया ब्रह्मन् गुह्याद्गुह्यमनुत्तमम्।
भयानुगोपितं यत्नादिदार्ती सत्प्रकाशयते॥३॥

पुरा पितामहं दृष्ट्वा जगत्स्थावरजड़मम्।
निर्विकारं निराभासं स्तम्भीभूतमचेतसम्॥४॥

सृष्ट्वा त्रैलोक्यमखिलं वाग्भावात्तथाविधम्।
आधिक्याभावतः स्वस्य परमेष्ठी जगद्गुरुः॥५॥

दिव्यवर्षायुतं तेन तपो दुष्करमुत्तमम्।
ततः कदाचित्सञ्चाता वाणी सर्वार्थशोभिता॥६॥

अहमस्मि महाविद्या सर्ववाचामधीश्वरी।
मम नामां सहस्रं तु उपदेक्ष्याम्यनुत्तमम्॥७॥

अनेन संस्तुता नित्यं पली तव भवाम्यहम्।
त्वया सृष्टं जगत्सर्वं वाणीयुक्तं भविष्यति॥८॥

इदं रहस्यं परमं मम नामसहस्रकम्।
सर्वपापौघशमनं महासारस्वतप्रदम्॥९॥

महाकवित्वदं लोके वागीशत्वप्रदायकम्।
त्वं वा परः पुमान्यस्तु स्तवेनानेन तोषयेत्॥१०॥

तस्याहं किङ्करी साक्षाद्भविष्यामि न संशयः।
इत्युक्ताऽन्तर्दधे वाणी तदारभ्य पितामहः॥११॥

स्तुत्वा स्तोत्रेण दिव्येन तत्पतित्वमवासवान्।
वाणीयुक्तं जगत्सर्वं तदारभ्याभवन्मुने॥१२॥

तत्तेहं सम्प्रवक्ष्यामि शृणु यत्नेन नारद।
सावधानमना भूत्वा क्षणं शुद्धो मुनीश्वरः॥१३॥

॥स्तोत्रम्॥

वाग्वाणी वरदा वन्द्या वरारोहा वरप्रदा।
वृत्तिर्वागीश्वरी वार्ता वरा वागीशवल्लभा॥१॥

विश्वेश्वरी विश्ववन्द्या विश्वेशप्रियकारिणी।
वाग्वादिनी च वाग्देवी वृद्धिदा वृद्धिकारिणी॥२॥

वृद्धिवृद्धा विष्णी च वृष्टिवृष्टिप्रदायिनी।
विश्वाराध्या विश्वमाता विश्वधात्री विनायका॥३॥

विश्वशक्तिर्विश्वसारा विश्वा विश्वविभावरी।
वेदान्तवेदिनी वेद्या वित्ता वेदत्रयात्मिका॥४॥

वेदज्ञा वेदजननी विश्वा विश्वविभावरी।
वरेण्या वाङ्मयी वृद्धा विशिष्टप्रियकारिणी॥५॥

विश्वतोवदना व्यापा व्यापिनी व्यापकात्मिका।
 व्यालघ्नी व्यालभूषाङ्गी विरजा वेदनायिका॥६॥
 वेदवेदान्तसंवेदा वेदान्तज्ञानरूपिणी।
 विभावरी च विक्रान्ता विश्वामित्रा विधिप्रिया॥७॥
 वरिष्ठा विप्रकृष्टा च विप्रवर्यप्रपूजिता।
 वेदरूपा वेदमयी वेदमूर्तिश्च वल्लभा॥८॥
 गौरी गुणवती गोप्या गन्धर्वनगरप्रिया।
 गुणमाता गुहान्तस्था गुरुरूपा गुरुप्रिया॥९॥
 गिरिविद्या गानतुष्टा गायकप्रियकारिणी।
 गायत्री गिरिशाराध्या गीर्गिरीशप्रियङ्करी॥१०॥
 गिरिज्ञा ज्ञानविद्या च गिरिरूपा गिरीश्वरी।
 गीर्माता गणसंस्तुत्या गणनीयगुणान्विता॥११॥
 गृद्धरूपा गुहा गोप्या गोरूपा गौर्गुणात्मिका।
 गुर्वी गुर्वम्बिका गुह्या गेयजा ग्रहनाशिनी॥१२॥
 गृहिणी गृहदोषघ्नी गवघ्नी गुरुवत्सला।
 गृहात्मिका गृहाराध्या गृहबाधाविनाशिनी॥१३॥
 गङ्गा गिरिसुता गम्या गजयाना गुहस्तुता।
 गरुडासनसंसेव्या गोमती गुणशालिनी॥१४॥
 शारदा शाश्वती शैवी शाङ्करी शङ्करात्मिका।
 श्रीः शर्वाणी शतघ्नी च शरच्चन्द्रनिभानना॥१५॥
 शर्मिष्ठा शमनघ्नी च शतसाहस्ररूपिणी।
 शिवा शम्भुप्रिया श्रद्धा श्रुतिरूपा श्रुतिप्रिया॥१६॥
 शुचिष्मती शर्मकरी शुद्धिदा शुद्धिरूपिणी।
 शिवा शिवङ्गरी शुद्धा शिवाराध्या शिवात्मिका॥१७॥

श्रीमती श्रीमयी श्राव्या श्रुतिः श्रवणगोचरा।
शान्तिः शान्तिकरी शान्ता शान्ताचारप्रियङ्करी॥१८॥

शीललभ्या शीलवती श्रीमाता शुभकारिणी।
शुभवाणी शुद्धविद्या शुद्धचित्प्रपूजिता॥१९॥

श्रीकरी श्रुतपापघ्नी शुभाक्षी शुचिवल्लभा।
शिवेतरघ्नी शबरी श्रवणीयगुणान्विता॥२०॥

शारी शिरीषपुष्पाभा शमनिष्ठा शमात्मिका।
शमान्विता शमाराध्या शितिकण्ठप्रपूजिता॥२१॥

शुद्धिः शुद्धिकरी श्रेष्ठा श्रुतानन्ता शुभावहा।
सरस्वती च सर्वज्ञा सर्वसिद्धिप्रदायिनी॥२२॥

सरस्वती च सावित्री सन्ध्या सर्वेष्मितप्रदा।
सर्वार्तिंघ्नी सर्वमयी सर्वविद्याप्रदायिनी॥२३॥

सर्वेश्वरी सर्वपुण्या सर्गस्थित्यन्तकारिणी।
सर्वाराध्या सर्वमाता सर्वदेवनिषेविता॥२४॥

सर्वैश्वर्यप्रदा सत्या सती सत्वगुणाश्रया।
स्वरक्रमपदाकारा सर्वदोषनिषूदिनी॥२५॥

सहस्राक्षी सहस्रास्या सहस्रपदसंयुता।
सहस्रहस्ता साहस्रगुणालङ्कृतविग्रहा॥२६॥

सहस्रशीर्षा सद्गूपा स्वधा स्वाहा सुधामयी।
षड्ग्रन्थिभेदिनी सेव्या सर्वलोकैकपूजिता॥२७॥

स्तुत्या स्तुतिमयी साध्या सवितृप्रियकारिणी।
संशयच्छेदिनी साङ्घविद्या सङ्घा सदीश्वरी॥२८॥

सिद्धिदा सिद्धसम्पूज्या सर्वसिद्धिप्रदायिनी।
सर्वज्ञा सर्वशक्तिश्च सर्वसम्पत्प्रदायिनी॥२९॥

सर्वाशुभग्नीं सुखदा सुखा संवित्स्वरूपिणी।
सर्वसम्भीषणीं सर्वजगत्सम्मोहिनीं तथा॥३०॥

सर्वप्रियङ्करीं सर्वशुभदा सर्वमङ्गला।
सर्वमन्त्रमयीं सर्वतीर्थपुण्यफलप्रदा॥३१॥

सर्वपुण्यमयीं सर्वव्याधिघ्नीं सर्वकामदा।
सर्वविघ्नहरीं सर्ववन्दिता सर्वमङ्गला॥३२॥

सर्वमन्त्रकरीं सर्वलक्ष्मीः सर्वगुणान्विता।
सर्वानन्दमयीं सर्वज्ञानदा सत्यनायिका॥३३॥

सर्वज्ञानमयीं सर्वराज्यदा सर्वमुक्तिदा।
सुप्रभा सर्वदा सर्वा सर्वलोकवशङ्करी॥३४॥

सुभगा सुन्दरीं सिद्धा सिद्धाम्बा सिद्धमातृका।
सिद्धमाता सिद्धविद्या सिद्धेशीं सिद्धरूपिणी॥३५॥

सुरूपिणीं सुखमयीं सेवकप्रियकारिणी।
स्वामिनीं सर्वदा सेव्या स्थूलसूक्ष्मापराम्बिका॥३६॥

साररूपा सरोरूपा सत्यभूता समाश्रया।
सितासिता सरोजाक्षीं सरोजासनवल्लभा॥३७॥

सरोरुहभा सर्वज्ञीं सुरेन्द्रादिप्रपूजिता।
महादेवीं महेशानीं महासारस्वतप्रदा॥३८॥

महासरस्वतीं मुक्ता मुक्तिदा मलनाशिनी।
महेश्वरीं महानन्दा महामन्त्रमयीं मही॥३९॥

महालक्ष्मीर्महाविद्या माता मन्दरवासिनी।
मन्त्रगम्या मन्त्रमाता महामन्त्रफलप्रदा॥४०॥

महामुक्तिर्महानित्या महासिद्धिप्रदायिनी।
महासिद्धा महामाता महदाकारसंयुता॥४१॥

महा महेश्वरी मूर्तिर्मोक्षदा मणिभूषणा।
मेनका मानिनी मान्या मृत्युग्नी मेरुरूपिणी॥४२॥

मदिराक्षी मदावासा मखरूपा मखेश्वरी।
महामोहा महामाया मातृणां मूर्धिसंस्थिता॥४३॥

महापुण्या मुदावासा महासम्पत्रदायिनी।
मणिपूरैकनिलया मधुरूपा महोत्कटा॥४४॥

महासूक्ष्मा महाशान्ता महाशान्तिप्रदायिनी।
मुनिस्तुता मोहहन्त्री माधवी माधवप्रिया॥४५॥

मा महादेवसंस्तुत्या महिषीगणपूजिता।
मृष्टान्नदा च माहेन्द्री महेन्द्रपददायिनी॥४६॥

मतिर्मतिप्रदा मेधा मर्त्यलोकनिवासिनी।
मुख्या महानिवासा च महाभाग्यजनाश्रिता॥४७॥

महिला महिमा मृत्युहारी मेधाप्रदायिनी।
मेध्या महावेगवती महामोक्षफलप्रदा॥४८॥

महाप्रभाभा महती महादेवप्रियङ्करी।
महापोषा महर्षिश्व मुक्ताहारविभूषणा॥४९॥

माणिक्यभूषणा मत्रा मुख्यचन्द्रार्धशेखरा।
मनोरूपा मनःशुद्धिर्मनःशुद्धिप्रदायिनी॥५०॥

महाकारुण्यसम्पूर्णा मनोनमनवन्दिता।
महापातकजालग्नी मुक्तिदा मुक्तभूषणा॥५१॥

मनोन्मनी महास्थूला महाक्रतुफलप्रदा।
महापुण्यफलप्राप्या मायात्रिपुरनाशिनी॥५२॥

महानसा महामेधा महामोदा महेश्वरी।
 मालाधरी महोपाया महातीर्थफलप्रदा॥५३॥

महामङ्गलसम्पूर्णा महादारिद्यनाशिनी।
 महामखा महामेधा महाकाली महाप्रिया॥५४॥

महाभूषा महादेहा महाराज्ञी मुदालया।
 भूरिदा भाग्यदा भोग्या भोग्यदा भोगदायिनी॥५५॥

भवानी भूतिदा भूतिर्भूमिर्भूमिसुनायिका।
 भूतधात्री भयहरी भक्तसारस्वतप्रदा॥५६॥

भुक्तिर्भुक्तिप्रदा भेकी भक्तिर्भक्तिप्रदायिनी।
 भक्तसायुज्यदा भक्तस्वर्गदा भक्तराज्यदा॥५७॥

भागीरथी भवाराध्या भाग्यासञ्जनपूजिता।
 भवस्तुत्या भानुमती भवसागरतारणी॥५८॥

भूतिर्भूषा च भूतेशी भाललोचनपूजिता।
 भूता भव्या भविष्या च भवविद्या भवात्मिका॥५९॥

बाधापहारिणी बन्धुरूपा भुवनपूजिता।
 भवघ्नी भक्तिलभ्या च भक्तरक्षणतत्परा॥६०॥

भक्तार्तिशमनी भाग्या भोगदानकृतोद्यमा।
 भुजङ्गभूषणा भीमा भीमाक्षी भीमरूपिणी॥६१॥

भाविनी भ्रातृरूपा च भारती भवनायिका।
 भाषा भाषावती भीष्मा भैरवी भैरवप्रिया॥६२॥

भूतिर्भासितसर्वाङ्गी भूतिदा भूतिनायिका।
 भास्वती भगमाला च भिक्षादानकृतोद्यमा॥६३॥

भिक्षुरूपा भक्तिकरी भक्तलक्ष्मीप्रदायिनी।
 भ्रान्तिघ्ना भ्रान्तिरूपा च भूतिदा भूतिकारिणी॥६४॥

भिक्षणीया भिक्षुमाता भाग्यवद्दृष्टिगोचरा।
 भोगवती भोगरूपा भोगमोक्षफलप्रदा॥६५॥
 भोगश्रान्ता भाग्यवती भक्ताघौघविनाशिनी।
 ब्राह्मी ब्रह्मस्वरूपा च बृहती ब्रह्मवल्लभा॥६६॥
 ब्रह्मदा ब्रह्ममाता च ब्रह्माणी ब्रह्मदायिनी।
 ब्रह्मेशी ब्रह्मसंस्तुत्या ब्रह्मवेद्या बुधप्रिया॥६७॥
 बालेन्दुशेखरा बाला बलिपूजाकरप्रिया।
 बलदा बिन्दुरूपा च बालसूर्यसमप्रभा॥६८॥
 ब्रह्मरूपा ब्रह्ममयी ब्रह्मण्डलमध्यगा।
 ब्रह्माणी बुद्धिदा बुद्धिर्बुद्धिरूपा बुधेश्वरी॥६९॥
 बन्धक्षयकरी बाधनाशनी बन्धुरूपिणी।
 बिन्द्वालया बिन्दुभूषा बिन्दुनादसमन्विता॥७०॥
 बीजरूपा बीजमाता ब्रह्मण्या ब्रह्मकारिणी।
 बहुरूपा बलवती ब्रह्मजा ब्रह्मचारिणी॥७१॥
 ब्रह्मस्तुत्या ब्रह्मविद्या ब्रह्माण्डाधिपवलभा।
 ब्रह्मेशविष्णुरूपा च ब्रह्मविष्णवीशसंस्थिता॥७२॥
 बुद्धिरूपा बुधेशानी बन्धी बन्धविमोचनी।
 अक्षमालाऽक्षराकाराऽक्षराऽक्षरफलप्रदा ॥७३॥
 अनन्ताऽनन्दसुखदाऽनन्तचन्द्रनिभानना।
 अनन्तमहिमाऽघोराऽनन्तगम्भीरसमिता ॥७४॥
 अदृष्टाऽदृष्टदाऽनन्ताऽदृष्टभाग्यफलप्रदा।
 अरुन्धत्यव्ययीनाथाऽनेकसद्गुणसंयुता ॥७५॥
 अनेकभूषणाऽदृश्याऽनेकलेखनिषेविता ।
 अनन्ताऽनन्तसुखदाऽघोराऽघोरस्वरूपिणी॥७६॥

अशेषदेवतारूपाऽमृतरूपाऽमृतेर्शरी ।
 अनवद्याऽनेकहस्ताऽनेकमाणिक्यभूषणा॥७७॥
 अनेकविघ्रसंहर्त्री ह्यनेकाभरणान्विता।
 अविद्याऽज्ञानसंहर्त्री ह्यविद्याजालनाशिनी॥७८॥
 अभिरूपाऽनवद्याङ्गी ह्यप्रतकर्घगतिप्रदा।
 अकलङ्कारूपिणी च ह्यनुग्रहपरायणा॥७९॥
 अम्बरस्थाऽम्बरमयाऽम्बरमालाऽम्बुजेक्षणा ।
 अम्बिकाऽज्ञकराऽजस्थांशुमत्यंशुशतान्विता॥८०॥
 अम्बुजाऽनवराऽखण्डाऽम्बुजासनमहाप्रिया।
 अजरामरसंसेव्याऽजरसेवितपद्युगा ॥८१॥
 अतुलार्थप्रदाऽर्थैक्याऽत्युदारा त्वभयान्विता।
 अनाथवत्सलाऽनन्तप्रियाऽनन्तेप्सितप्रदा ॥८२॥
 अम्बुजाक्ष्यम्बुरूपाऽम्बुजातोद्भवमहाप्रिया।
 अखण्डा त्वमरस्तुत्याऽमरनायकपूजिता॥८३॥
 अजेया त्वजसङ्काशाऽज्ञाननाशिन्यभीष्टदा।
 अक्ताऽघनेना चास्त्रेशी ह्यलक्ष्मीनाशिनी तथा॥८४॥
 अनन्तसाराऽनन्तश्रीरनन्तविधिपूजिता ।
 अभीष्टाऽमर्त्यसम्पूज्या ह्यस्तोदयविवर्जिता॥८५॥
 आस्तिकस्वान्तनिलयाऽस्त्ररूपाऽस्त्रवती तथा।
 अस्खलत्यस्खलद्रूपाऽस्खलद्विद्याप्रदायिनी ॥८६॥
 अस्खलत्सिद्धिदाऽनन्दाऽम्बुजाताऽमरनायिका।
 अमेयाऽशेषपापद्यक्षयसारस्वतप्रदा ॥८७॥
 जया जयन्ती जयदा जन्मकर्मविवर्जिता।
 जगत्प्रिया जगन्माता जगदीश्वरवल्लभा॥८८॥

जातिर्जया जितामित्रा जप्या जपनकारिणी।
 जीवनी जीवनिलया जीवाख्या जीवधारिणी॥८९॥
 जाहवी ज्या जपवती जातिरूपा जयप्रदा।
 जनार्दनप्रियकरी जोषनीया जगत्स्थिता॥९०॥
 जगञ्ज्ञेष्ठा जगन्माया जीवनत्राणकारिणी।
 जीवातुलतिका जीवजन्मी जन्मनिर्बहरणी॥९१॥
 जाङ्गविध्वंसनकरी जगद्योनिर्जयात्मिका।
 जगदानन्दजननी जम्बूश्च जलजेक्षणा॥९२॥
 जयन्ती जङ्गपूगम्बी जनितज्ञानविग्रहा।
 जटा जटावती जप्या जपकर्तृप्रियङ्करी॥९३॥
 जपकृत्पापसंहर्त्री जपकृत्फलदायिनी।
 जपापुष्पसमप्रख्या जपाकुसुमधारिणी॥९४॥
 जननी जन्मरहिता ज्योतिर्वृत्यभिदायिनी।
 जटाजूटनचन्द्रार्धा जगत्सृष्टिकरी तथा॥९५॥
 जगत्राणकरी जाङ्गविध्वंसकर्त्री जयेश्वरी।
 जगद्वीजा जयावासा जन्मभूर्जन्मनाशिनी॥९६॥
 जन्मान्त्यरहिता जैत्री जगद्योनिर्जपात्मिका।
 जयलक्षणसम्पूर्णा जयदानकृतोद्यमा॥९७॥
 जम्भराद्यादिसंस्तुत्या जम्भारिफलदायिनी।
 जगत्रयहिता ज्येष्ठा जगत्रयवशङ्करी॥९८॥
 जगत्रयाम्बा जगती ज्वाला ज्वालितलोचना।
 ज्वालिनी ज्वलनभासा ज्वलन्ती ज्वलनात्मिका॥९९॥
 जितारातिसुरस्तुत्या जितक्रोधा जितेन्द्रिया।
 जरामरणशून्या च जनित्री जन्मनाशिनी॥१००॥

जलजाभा जलमयी जलजासनवल्लभा।
जलजस्था जपाराध्या जनमङ्गलकारिणी॥१०१॥

कामिनी कामरूपा च काम्या कामप्रदायिनी।
कमाली कामदा कर्त्री क्रतुकर्मफलप्रदा॥१०२॥

कृतघ्नी क्रियारूपा कार्यकारणरूपिणी।
कञ्जाक्षी करुणारूपा केवलामरसेविता॥१०३॥

कल्याणकारिणी कान्ता कान्तिदा कान्तिरूपिणी।
कमला कमलावासा कमलोत्पलमालिनी॥१०४॥

कुमुद्वती च कल्याणी कान्तिः कामेशवल्लभा।
कामेश्वरी कमलिनी कामदा कामबन्धिनी॥१०५॥

कामधेनुः काश्चनाक्षी काश्चनाभा कलानिधिः।
क्रिया कीर्तिकरी कीर्तिः क्रतुश्रेष्ठा कृतेश्वरी॥१०६॥

क्रतुसर्वक्रियास्तुत्या क्रतुकृत्प्रियकारिणी।
क्लेशनाशकरी कर्त्री कर्मदा कर्मबन्धिनी॥१०७॥

कर्मबन्धहरी कृष्टा कूमघ्नी कञ्जलोचना।
कन्दर्पजननी कान्ता करुणा करुणावती॥१०८॥

क्लीङ्गारिणी कृपाकारा कृपासिन्धुः कृपावती।
करुणाद्रा कीर्तिकरी कल्मषघ्नी क्रियाकरी॥१०९॥

क्रियाशक्तिः कामरूपा कमलोत्पलगन्धिनी।
कला कलावती कूर्मी कूटस्था कञ्जसंस्थिता॥११०॥

कालिका कल्मषघ्नी च कमनीयजटान्विता।
करपद्मा कराभीष्टप्रदा क्रतुफलप्रदा॥१११॥

कौशिकी कोशदा काव्या कर्त्री कोशेश्वरी कृशा।
कूर्मयाना कल्पलता कालकूटविनाशिनी॥११२॥

कल्पोद्यानवती कल्पवनस्था कल्पकारिणी।
 कदम्बकुसुमाभासा कदम्बकुसुमप्रिया॥११३॥
 कदम्बोद्यानमध्यस्था कीर्तिदा कीर्तिभूषणा।
 कुलमाता कुलावासा कुलाचारप्रियङ्करी॥११४॥
 कुलानाथा कामकला कलानाथा कलेश्वरी।
 कुन्दमन्दारपुष्पाभा कपर्दस्थितचन्द्रिका॥११५॥
 कवित्वदा काव्यमाता कविमाता कलाप्रदा।
 तरुणी तरुणीताता ताराधिपसमानना॥११६॥
 तृप्तिस्तृप्तिप्रदा तर्क्या तपनी तापिनी तथा।
 तर्पणी तीर्थरूपा च त्रिदशा त्रिदशेश्वरी॥११७॥
 त्रिदिवेशी त्रिजननी त्रिमाता त्र्यम्बकेश्वरी।
 त्रिपुरा त्रिपुरेशानी त्र्यम्बका त्रिपुराम्बिका॥११८॥
 त्रिपुरश्रीम्बयीरूपा त्रयीवेद्या त्रयीश्वरी।
 त्र्ययन्तवेदिनी ताम्रा तापत्रितयहारिणी॥११९॥
 तमालसद्शी त्राता तरुणादित्यसन्निभा।
 त्रैलोक्यव्यापिनी तृप्ता तृप्तिकृतत्त्वरूपिणी॥१२०॥
 तुर्या त्रैलोक्यसंस्तुत्या त्रिगुणा त्रिगुणेश्वरी।
 त्रिपुरघ्नी त्रिमाता च त्र्यम्बका त्रिगुणान्विता॥१२१॥
 तृष्णाच्छेदकरी तृप्ता तीक्ष्णा तीक्ष्णस्वरूपिणी।
 तुला तुलादिरहिता तत्तद्व्याप्तस्वरूपिणी॥१२२॥
 त्राणकर्त्री त्रिपापघ्नी त्रिपदा त्रिदशान्विता।
 तथा त्रिशक्तिस्त्रिपदा तुर्या त्रैलोक्यसुन्दरी॥१२३॥
 तेजस्करी त्रिमूर्त्याद्या तेजोरूपा त्रिधामता।
 त्रिचक्रकर्त्री त्रिभगा तुर्यातीतफलप्रदा॥१२४॥

तेजस्विनी तापहारी तापोपप्लवनाशिनी।
 तेजोगर्भा तपःसारा त्रिपुरारिप्रियङ्करी॥१२५॥

तन्वी तापससन्तुष्टा तपताङ्गजभीतिनुत्।
 त्रिलोचना त्रिमार्गा च तृतीया त्रिदशस्तुता॥१२६॥

त्रिसुन्दरी त्रिपथगा तुरीयपददायिनी।
 शुभा शुभावती शान्ता शान्तिदा शुभदायिनी॥१२७॥

शीतला शूलिनी शीता श्रीमती च शुभान्विता।
 योगसिद्धिप्रदा योग्या यज्ञेनपरिपूरिता॥१२८॥

यज्या यज्ञमयी यक्षी यक्षिणी यक्षिवल्लभा।
 यज्ञप्रिया यज्ञपूज्या यज्ञतुष्टा यमस्तुता॥१२९॥

यामिनीयप्रभा याम्या यज्ञनीया यशस्करी।
 यज्ञकर्त्री यज्ञरूपा यशोदा यज्ञसंस्तुता॥१३०॥

यज्ञेशी यज्ञफलदा योगयोनिर्यजुस्तुता।
 यमिसेव्या यमाराध्या यमिपूज्या यमीश्वरी॥१३१॥

योगिनी योगरूपा च योगकर्तृप्रियङ्करी।
 योगयुक्ता योगमयी योगयोगीश्वराम्बिका॥१३२॥

योगज्ञानमयी योनिर्यमाद्यष्टाङ्गयोगता।
 यन्त्रिताघौघसंहारा यमलोकनिवारिणी॥१३३॥

यष्टिव्यष्टीशसंस्तुत्या यमाद्यष्टाङ्गयोगयुक्।
 योगीश्वरी योगमाता योगसिद्धा च योगदा॥१३४॥

योगारूढा योगमयी योगरूपा यवीयसी।
 यन्त्ररूपा च यन्त्रस्था यन्त्रपूज्या च यन्त्रिता॥१३५॥

युगकर्त्री युगमयी युगधर्मविवर्जिता।
 यमुना यमिनी याम्या यमुनाजलमध्यगा॥१३६॥

यातायातप्रशमनी यातनानान्निकृन्तनी।
योगावासा योगिवन्द्या यत्तच्छब्दस्वरूपिणी॥१३७॥

योगक्षेममयी यत्रा यावदक्षरमातृका।
यावत्पदमयी यावच्छब्दरूपा यथेश्वरी॥१३८॥

यत्तदीया यक्षवन्द्या यद्विद्या यतिसंस्तुता।
यावद्विद्यामयी यावद्विद्याबृन्दसुवन्दिता॥१३९॥

योगिहृत्पद्मनिलया योगिवर्यप्रियङ्करी।
योगिवन्द्या योगिमाता योगीशफलदायिनी॥१४०॥

यक्षवन्द्या यक्षपूज्या यक्षराजसुपूजिता।
यज्ञरूपा यज्ञतुष्टा यायजूकस्वरूपिणी॥१४१॥

यत्राराध्या यत्रमध्या यत्रकर्तृप्रियङ्करी।
यत्रारूढा यत्रपूज्या योगिध्यानपरायणा॥१४२॥

यजनीया यमस्तुत्या योगयुक्ता यशस्करी।
योगबद्धा यतिस्तुत्या योगज्ञा योगनायकी॥१४३॥

योगिज्ञानप्रदा यक्षी यमबाधाविनाशिनी।
योगिकाम्यप्रदात्री च योगिमोक्षप्रदायिनी॥१४४॥

॥ फलश्रुतिः ॥

इति नामां सरस्वत्याः सहस्रं समुदीरितम्।
मन्त्रात्मकं महागोप्यं महासारस्वतप्रदम्॥१॥

यः पठेच्छृणुयाद्वत्त्या त्रिकालं साधकः पुमान्।
सर्वविद्यानिधिः साक्षात् स एव भवति ध्रुवम्॥२॥

लभते सम्पदः सर्वाः पुत्रपौत्रादिसंयुताः।
मूकोऽपि सर्वविद्यासु चतुर्मुख इवापरः॥३॥

भूत्वा प्राप्नोति सान्त्रिध्यम् अन्ते धातुर्मुनीश्वरा।
सर्वमन्त्रमयं सर्वविद्यामानफलप्रदम्॥४॥

महाकवित्वदं पुंसां महासिद्धिप्रदायकम्।
कस्मैचिन्न प्रदातव्यं प्राणैः कण्ठगतैरपि॥५॥

महारहस्यं सततं वाणीनामसहस्रकम्।
सुसिद्धमस्मदादीनां स्तोत्रं ते समुदीरितम्॥६॥

॥इति श्रीस्कान्दपुराणान्तर्गत-सनत्कुमार-संहितायां नारद-सनत्कुमार-संवादे
सरस्वती-सहस्रनाम-स्तोत्रं सम्पूर्णम्॥



॥ श्री-धन्वन्तरि-पूजा ॥

॥ पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा ॥

(आचम्य)

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

(अप उपस्पृश्य, पुष्पाक्षतान् गृहीत्वा)

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा

श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं करिष्यमाणस्य कर्मणः

अविघ्नेन परिसमाप्यर्थम् आदौ विघ्नेश्वरपूजां करिष्ये।

ॐ गणानां त्वा गणपतिः हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।
ज्येष्ठराजुं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पतु आ नः शृण्वन्तुतिभिः सीद् सादनम्॥

अस्मिन् हरिद्राबिम्बे महागणपतिं ध्यायामि, आवाहयामि।

ॐ महागणपतये नमः आसनं समर्पयामि।

पादयोः पाद्यं समर्पयामि। हस्तयोरर्ध्यं समर्पयामि।

आचमनीयं समर्पयामि।

ॐ भूर्भुवस्सुवः। शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि।

स्नानानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वस्त्रार्थमक्षतान् समर्पयामि।

यज्ञोपवीताभरणार्थं अक्षतान् समर्पयामि।

दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि।

गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।

पुष्पमालिकां समर्पयामि। पुष्टैः पूजयामि।

॥ अर्चना ॥

- | | |
|---------------------|--------------------------|
| १. ॐ सुमुखाय नमः | ९. ॐ धूमकेतवे नमः |
| २. ॐ एकदन्ताय नमः | १०. ॐ गणाध्यक्षाय नमः |
| ३. ॐ कपिलाय नमः | ११. ॐ फालचन्द्राय नमः |
| ४. ॐ गजकर्णकाय नमः | १२. ॐ गजाननाय नमः |
| ५. ॐ लम्बोदराय नमः | १३. ॐ वक्रतुण्डाय नमः |
| ६. ॐ विकटाय नमः | १४. ॐ शूर्पकर्णाय नमः |
| ७. ॐ विघ्नराजाय नमः | १५. ॐ हेरम्बाय नमः |
| ८. ॐ विनायकाय नमः | १६. ॐ स्कन्दपूर्वजाय नमः |

नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि॥

धूपमाघ्रापयामि।

अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।

नैवेद्यम्।

ताम्बूलं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वक्रतुण्डमहाकाय कोटिसूर्यसमप्रभा
अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा॥

प्रार्थनाः समर्पयामि।

अनन्तकोटिप्रदक्षिणमस्कारान् समर्पयामि।

छत्रचामरादिसमस्तोपचारान् समर्पयामि।

॥ प्रधान-पूजा — धन्वन्तरिपूजा ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविद्वोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्या ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

॥ सङ्कल्पः ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं शुभे शोभने मुहूर्ते अद्य ब्रह्मणः द्वितीयपरार्धे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोः दक्षिणे पार्श्वे शकाब्दे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिकाणां प्रभवादीनां षष्ठ्याः संवत्सराणां मध्ये ()^{३९} नाम संवत्सरे दक्षिणायने शरद-ऋतौ तुलामासे कृष्णपक्षे त्रयोदश्यां शुभतिथौ (इन्दु / भौम / बुध / गुरु / भृगु / स्थिर / भानु) वासरयुक्तायाम् ()^{४०} नक्षत्र ()^{४१} नाम योग () करण युक्तायां च एवं गुण विशेषण विशिष्टायाम् अस्याम् त्रयोदश्यां शुभतिथौ अस्माकं सहकुटुम्बानां क्षेमस्थैर्य-धैर्य-वीर्य-विजय-आयुरारोग्य-ऐश्वर्याभिवृद्ध्यर्थम् धर्मार्थकाममोक्षचतुर्विधफलपुरुषार्थसिद्ध्यर्थं पुत्रपौत्राभिवृद्ध्यर्थम् इष्टकाम्यार्थसिद्ध्यर्थम् मम इहजन्मनि पूर्वजन्मनि जन्मान्तरे च सम्पादितानां ज्ञानाज्ञानकृतमहापातकचतुष्य-व्यतिरिक्तानां रहस्यकृतानां प्रकाशकृतानां सर्वेषां पापानां सद्य अपनोदनद्वारा सकलपापक्षयार्थं श्रीधन्वन्तरि-देवता-प्रीत्यर्थं श्री-धन्वन्तरि-देवता-प्रीति-पूर्वकम् आयुष्य-आरोग्य-ऐश्वर्य-अभिवृद्ध्यर्थं यावच्छक्ति ध्यानावाहनादि षोडशोपचार धन्वन्तरि-पूजां करिष्ये तदङ्गं कलशपूजां च करिष्ये।

^{३९}पृष्ठं ६३१ पश्यताम्

^{४०}पृष्ठं ६४१ पश्यताम्

^{४१}पृष्ठं ६५० पश्यताम्

श्रीविघ्नेश्वराय नमः यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि।
(गणपति-प्रसादं शिरसा गृहीत्वा)

॥ आसन-पूजा ॥

पृथिव्या मेरुपृष्ठ ऋषिः। सुतलं छन्दः। कूर्मो देवता॥
पृथिवि त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता।
त्वं च धारय मां देवि पवित्रं चासनं कुरु॥

॥ घण्टा-पूजा ॥

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम्।
घण्टारवं करोम्यादौ देवताऽऽह्नकारणम्॥

॥ कलश-पूजा ॥

ॐ कलशाय नमः दिव्यगन्धान् धारयामि।

गङ्गे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति।
नर्मदे सिन्धुकावेरि जलेऽस्मिन् सन्निधिं कुरु॥

ॐ गङ्गायै नमः। ॐ यमुनायै नमः। ॐ गोदावर्यै नमः। ॐ सरस्वत्यै नमः।

ॐ नर्मदायै नमः। ॐ सिन्ध्यवे नमः। ॐ कावेर्यै नमः।

ॐ सप्तकोटिमहातीर्थान्यावाहयामि।

(अथ कलशं स्पृष्ट्वा जपं कुर्यात्)

आपो वा इदं सर्वं विश्वं भूतान्यापः प्राणा वा आपः पश्वः
आपोऽन्नमापोऽमृतमापः सम्राडापो विराडापः स्वराडापश्छन्दाऽस्यापो
ज्योतीऽप्यापो यजूऽप्यापः सत्यमापः सर्वा देवता आपो भूर्भुवः सुवरापु
ओम्॥

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः।
मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः॥

कुक्षी तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा।
 ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोऽप्यथर्वणः।
 अङ्गेश्च सहिताः सर्वे कलशाम्बुसमाश्रिताः॥
 सर्वे समुद्राः सरितः तीर्थानि च हृदा नदाः।
 आयान्तु विष्णुपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः॥
 ॐ भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवः।

(इति कलशजलेन सर्वोपकरणानि आत्मानं च प्रोक्ष्य।)

॥ आत्म-पूजा ॥

ॐ आत्मने नमः, दिव्यगन्धान् धारयामि।

- | | |
|----------------------|----------------------|
| १. ॐ आत्मने नमः | ४. ॐ जीवात्मने नमः |
| २. ॐ अन्तरात्मने नमः | ५. ॐ परमात्मने नमः |
| ३. ॐ योगात्मने नमः | ६. ॐ ज्ञानात्मने नमः |

समस्तोपचारान् समर्पयामि।

देहो देवालयः प्रोक्तो जीवो देवः सनातनः।
 त्यजेदज्ञाननिर्माल्यं सोऽहं भावेन पूजयेत्॥

॥ पीठ-पूजा ॥

- | | |
|-----------------------|-------------------------|
| १. ॐ आधारशक्त्यै नमः | ८. ॐ रत्नवेदिकायै नमः |
| २. ॐ मूलप्रकृत्यै नमः | ९. ॐ स्वर्णस्तम्भाय नमः |
| ३. ॐ आदिकूर्माय नमः | १०. ॐ श्वेतच्छत्राय नमः |
| ४. ॐ आदिवराहाय नमः | ११. ॐ कल्पकवृक्षाय नमः |
| ५. ॐ अनन्ताय नमः | १२. ॐ क्षीरसमुद्राय नमः |
| ६. ॐ पृथिव्यै नमः | १३. ॐ सितचामराभ्यां नमः |
| ७. ॐ रत्नमण्डपाय नमः | १४. ॐ योगपीठासनाय नमः |

॥ गुरु-ध्यानम् ॥

गुरुब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
गुरुः साक्षात् परं ब्रह्म तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

॥ षोडशोपचार-पूजा ॥

चतुर्भुजं पीतवस्त्रं सर्वालङ्कारशोभितम्।
ध्याये धन्वन्तरिं देवं सुरासुरनमस्कृतम्॥

युवानं पुण्डरीकाक्षं सर्वाभरणभूषितम्।
दधानममृतस्यैव कमण्डलुं श्रिया युतम्॥

यज्ञ-भोग-भुजं देवं सुरासुरनमस्कृतम्।
ध्याये धन्वन्तरिं देवं श्वेताम्बरधरं शुभम्॥

अस्मिन् बिम्बे श्री-धन्वन्तरिं ध्यायामि।

सुहस्रशीरःषा पुरुषः। सुहस्राक्षः सुहस्रपात्।
स भूमि विश्वतौ वृत्वा। अत्यंतिष्ठदशाङ्कुलम्॥

अस्मिन् बिम्बे श्री-धन्वन्तरिम् आवाहयामि।

पुरुष एवेदः सर्वम्। यद्गृहं यच्च भव्यम्।
उतामृतत्वस्येशानः। यदन्नेनातिरोहति॥

श्री-धन्वन्तरये नमः, आसनं समर्पयामि।

एतावानस्य महिमा। अतो ज्यायांश्च पूरुषः।
पादोऽस्य विश्वा भूतानि। त्रिपादस्यामृतं दिवि॥

श्री-धन्वन्तरये नमः, पाद्यं समर्पयामि।

त्रिपादूर्ध्वं उदैत्पुरुषः। पादोऽस्येहाऽभवात्पुनः।
ततो विश्वद्विक्रामत्। साशनानशने अभिः॥

श्री-धन्वन्तरये नमः, अर्च्यं समर्पयामि।

तस्मा द्विराङ्ग जायत। विराजो अधि पूरुषः।
स जातो अत्यरिच्यत। पश्चाद्भूमिमथो पुरः॥

श्री-धन्वन्तरये नमः, आचमनीयं समर्पयामि।

यत्पुरुषेण हविषां। देवा यज्ञमतन्वत।
वसन्तो अस्याऽसीदाज्यम्। ग्रीष्म इधम् शरद्विः॥

श्री-धन्वन्तरये नमः, मधुपर्कं समर्पयामि।

सप्तास्याऽसन् परिधयः। त्रिः सप्त समिधः कृताः।
देवा यद्यज्ञं तन्वानाः। अब्ध्रन् पुरुषं पशुम्॥

श्री-धन्वन्तरये नमः, शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि।

स्नानानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

तं यज्ञं बरहिषि प्रौक्षन्। पुरुषं जातमग्रतः।
तेन देवां अर्यजन्त। साध्या ऋषेयश्च ये॥

श्री-धन्वन्तरये नमः, वस्त्रं समर्पयामि।

तस्मा द्यज्ञात्सर्वहुतः। समृतं पृषदाज्यम्।
पशुङ्गस्ताङ्गश्चक्रं वायव्यान्। आरण्यान्गाम्याश्च ये॥

श्री-धन्वन्तरये नमः, यज्ञोपवीतं समर्पयामि।

तस्मा॑द्यज्ञात्सर्वहुतं। ऋचः सामानि जज्ञिरे।
छन्दाऽसि जज्ञिरे तस्मा॑त् यजु॒स्तस्मा॑दजायत॥

श्री-धन्वन्तरये नमः, दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि।
गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।

तस्मादश्वा॑ अजायन्ता। ये के चोभयादतः।
गार्वो ह जज्ञिरे तस्मा॑त्। तस्मा॑ज्ञाता अजावयः॥

श्री-धन्वन्तरये नमः, पुष्पाणि समर्पयामि। पुष्पैः पूजयामि।

॥अङ्ग-पूजा ॥

- | | | |
|-----|----------------------|--------------------|
| १. | ॐ वराहाय नमः | — पादौ पूजयामि |
| २. | सङ्कर्षणाय नमः | — गुल्फौ पूजयामि |
| ३. | कालात्मने नमः | — जानुनी पूजयामि |
| ४. | विश्वरूपाय नमः | — जड्बे पूजयामि |
| ५. | ऋढाय नमः | — ऊरु पूजयामि |
| ६. | भोक्त्रे नमः | — कटि पूजयामि |
| ७. | विष्णवे नमः | — मेढ़ुं पूजयामि |
| ८. | हिरण्यगर्भाय नमः | — नाभिं पूजयामि |
| ९. | श्रीवत्सधारिणे नमः | — कुक्षिं पूजयामि |
| १०. | परमात्मने नमः | — हृदयं पूजयामि |
| ११. | सर्वास्त्रधारिणे नमः | — वक्षः पूजयामि |
| १२. | वनमालिने नमः | — कण्ठं पूजयामि |
| १३. | सर्वात्मने नमः | — मुखं पूजयामि |
| १४. | सहस्राक्षाय नमः | — नेत्राणि पूजयामि |

१५. सुप्रभाय नमः — ललाटं पूजयामि
 १६. चम्पकनासिकाय नमः— नासिकां पूजयामि
 १७. सर्वेशाय नमः — कर्णौ पूजयामि
 १८. सहस्रशिरसे नमः — शिरः पूजयामि
 १९. नीलमेघनिभाय नमः — केशान् पूजयामि
 २०. महापुरुषाय नमः — सर्वाणि अङ्गानि पूजयामि

॥ चतुर्विंशति नामपूजा ॥

- | | |
|-----------------------|------------------------|
| १. ॐ केशवाय नमः | १३. ॐ सङ्कर्षणाय नमः |
| २. ॐ नारायणाय नमः | १४. ॐ वासुदेवाय नमः |
| ३. ॐ माधवाय नमः | १५. ॐ प्रद्युम्नाय नमः |
| ४. ॐ गोविन्दाय नमः | १६. ॐ अनिरुद्धाय नमः |
| ५. ॐ विष्णवे नमः | १७. ॐ पुरुषोत्तमाय नमः |
| ६. ॐ मधुसूदनाय नमः | १८. ॐ अधोक्षजाय नमः |
| ७. ॐ त्रिविक्रमाय नमः | १९. ॐ नृसिंहाय नमः |
| ८. ॐ वामनाय नमः | २०. ॐ अच्युताय नमः |
| ९. ॐ श्रीधराय नमः | २१. ॐ जनार्दनाय नमः |
| १०. ॐ हृषीकेशाय नमः | २२. ॐ उपेन्द्राय नमः |
| ११. ॐ पद्मनाभाय नमः | २३. ॐ हरये नमः |
| १२. ॐ दामोदराय नमः | २४. ॐ श्रीकृष्णाय नमः |

॥ धन्वन्तर्यष्टोत्तरशतनामावलिः ॥

धन्वन्तरये नमः		पदाम्बुजाय नमः
सुधापूर्णकलशाद्यकराय नमः		नवयौवनसम्पन्नाय नमः
हरये नमः		किरीटान्वितमस्तकाय नमः
जरामृतित्रस्तदेवप्रार्थना-		नक्रकुण्डलसंशोभि-
साधकाय नमः		श्रवणद्वयशङ्कुलये नमः
प्रभवे नमः		दीर्घपीवरदोर्दण्डाय नमः
निर्विकल्पाय नमः		कम्बुग्रीवाय नमः
निस्समानाय नमः		अम्बुजेक्षणाय नमः
मन्दस्मितमुखाम्बुजाय नमः		चतुर्भुजाय नमः
आञ्जनेयप्रापिताद्रये नमः		शङ्खधराय नमः
पार्श्वस्थविनतासुताय नमः	१०	चक्रहस्ताय नमः
निमग्नमन्दरधराय नमः		वरप्रदाय नमः
कूर्मरूपिणे नमः		सुधापात्रोपरिलसदाम्रपत्र-
बृहत्तनवे नमः		लसत्कराय नमः
नीलकुञ्चितकेशान्ताय नमः		शतपद्याद्यहस्ताय नमः
परमाद्भुतरूपधृते नमः		कस्तूरीतिलकाञ्चिताय नमः
कटाक्षवीक्षणाश्वस्तवासुकिने नमः		सुकपोलाय नमः
सिंहविक्रमाय नमः		सुनासाय नमः
स्मर्तृहृद्रोगहरणाय नमः		सुन्दरभूलताञ्चिताय नमः
महाविष्ववंशसम्भवाय नमः		स्वङ्गुलीतलशोभाद्याय नमः
प्रेक्षणीयोत्पलश्यामाय नमः	२०	गूढजत्रवे नमः
आयुर्वेदाधिदैवताय नमः		महाहनवे नमः
भेषजग्रहणानेहस्मरणीय-		दिव्याङ्गदलसद्वाहवे नमः

३०

४०

केयूरपरिशोभिताय नमः
 विचित्रलखचितवलयद्वय-
 शोभिताय नमः
 समोलसत्सुजातांसाय नमः
 अङ्गुलीयविभूषिताय नमः
 सुधागन्धरसास्वादमिलङ्गु-
 मनोहराय नमः
 लक्ष्मीसमर्पितोत्फुल-
 कञ्जमालालसद्गलाय नमः
 लक्ष्मीशोभितवक्षस्काय नमः
 वनमालाविराजिताय नमः
 नवरत्नमणीकूटहारशोभित-
 कन्धराय नमः
 हीरनक्षत्रमालादिशोभारञ्जित-
 दिङ्गुखाय नमः
 विरजाय नमः
 अम्बरसंवीताय नमः
 विशालोरवे नमः
 पृथुश्रवसे नमः
 निम्ननाभये नमः
 सूक्ष्ममध्याय नमः
 स्थूलजङ्घाय नमः
 निरञ्जनाय नमः
 सुलक्षणपदाङ्गुष्ठाय नमः
 सर्वसामुद्रिकान्विताय नमः

५०

६०

अलक्कारक्तपादाय नमः
 मूर्तिमते नमः
 वार्धिपूजिताय नमः
 सुधार्थान्योन्यसंयुध्यदेवदेतेय-
 सान्त्वनाय नमः
 कोटिमन्मथसङ्काशाय नमः
 सर्वावयवसुन्दराय नमः
 अमृतास्वादनोद्युक्तदेवसङ्ख-
 परिष्टुताय नमः
 पुष्पवर्षणसंयुक्तगन्धर्वकुल-
 सेविताय नमः ७०
 शङ्खंतूर्यमृदङ्गादि-
 सुवादित्राप्सरोवृताय नमः
 विष्वक्सेनादियुक्तार्थाय नमः
 सनकादिमुनिस्तुताय नमः
 साश्रर्यसस्मितचतुर्मुखनेत्र-
 समीक्षिताय नमः
 साशङ्कसम्भ्रमदितिदनुवंश्य-
 समीडिताय नमः
 नमनोन्मुखदेवादिमौलीरत्न-
 लसत्पदाय नमः
 दिव्यतेजसे नमः
 पुञ्जरूपाय नमः
 सर्वदेवहितोत्सुकाय नमः
 स्वनिर्गमक्षुब्धदुग्धवाराशये नमः ८०

दुन्दुभिस्वनाय नमः
 गन्धर्वगीतापदानश्रवणोत्क-
 महामनसे नमः
 निष्किञ्चनजनप्रीताय नमः
 भवसम्प्राप्तरोगहृते नमः
 अन्तर्हितसुधापात्राय नमः
 महात्मने नमः
 मायिकाग्रण्ये नमः
 क्षणार्घमोहिनीरूपाय नमः
 सर्वस्त्रीशुभलक्षणाय नमः
 मदमत्तेभगमनाय नमः १०
 सर्वलोकविमोहनाय नमः
 स्त्रंसन्नीवीग्रन्थिबन्धासक्त-
 दिव्यकराङ्गुलिने नमः
 रत्नदर्वीलसद्भस्ताय नमः
 देवदैत्यविभागकृते नमः
 सङ्घातदेवतान्यासाय नमः
 दैत्यदानववश्वकाय नमः
 देवामृतप्रदात्रे नमः
 परिवेषणहृष्टधिये नमः

उन्मुखोन्मुखदैत्येन्द्रदन्त-
 पङ्किविभाजकाय नमः
 पुष्पवत्सुविनिर्दिष्टराहुरक्षःशिरोहराय
 नमः १००
 राहुकेतुग्रहस्थानपश्चाद्वति-
 विधायकाय नमः
 अमृतालभनिर्विण्णयुध्यदेवारि-
 सूदनाय नमः
 गरुत्मद्वाहनारूढाय नमः
 सर्वेशस्तोत्रसंयुताय नमः
 स्वस्वाधिकारसन्तुष्ट-
 शक्रवह्न्यादिपूजिताय नमः
 मोहिनीदर्शनायात-
 स्थाणुचित्तविमोहकाय नमः
 शचीस्वाहादिदिक्पालपत्री-
 मण्डलसन्तुताय नमः
 वेदान्तवेद्यमहिम्ने नमः
 सर्वलोकैकरक्षकाय नमः
 राजराजप्रपूज्याङ्गुये नमः ११०
 चिन्तितार्थप्रदायकाय नमः

॥इति श्री-धन्वन्तर्यष्टोत्तरशतनामावलि: सम्पूर्णा॥

॥ उत्तराङ्ग-पूजा ॥

यत्पुरुषं व्यंदधुः। कतिधा व्यंकल्पयन्।
मुखं किमस्य कौ बाहू। कावूरु पादावुच्येते॥

दशाङ्गं गुग्गुलं धूपं सुगन्धं सुमनोहरम्।
धूपं गृहाण देवेश सर्वभूत मनोहर॥

श्री-धन्वन्तरये नमः, धूपमाग्रापयामि।

ब्राह्मणोऽस्य मुखमासीत्। बाहू राजन्यः कृतः।
ऊरु तदस्य यद्वैश्यः। पञ्चांश शूद्रो अंजायत॥

उद्दैप्यस्व जातवेदोऽपघन्निर्कृतिं मम।

पशूंश्च मह्यमावंह जीवनं च दिशों दिश॥
मा नौ हि सीञ्जातवेदो गामश्च पुरुषं जगत्।

अविभ्रदग्न आगाहि श्रिया मा परिपातय॥

श्री-धन्वन्तरये नमः, अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।

चन्द्रमा मनसो जातः। चक्षोः सूर्यो अजायत।
मुखादिन्द्रश्चाग्निश्च। प्राणाद्वायुरजायत॥

श्री-धन्वन्तरये नमः, () निवेदयामि। अमृतापिधानमसि।

निवेदनानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

नाभ्यां आसीदन्तरिक्षम्। शीर्षो द्यौः समर्वर्तता।
पञ्चां भूमिर्दिशः श्रोत्रात्। तथा लोकां अंकल्पयन्॥

पूर्णीफलसमायुक्तं नागवल्लीदलैर्युतम्।
कर्पूरचूर्णसंयुक्तं ताम्बूलं प्रतिगृह्यताम्॥

श्री-धन्वन्तरये नमः, कर्पूरताम्बूलं समर्पयामि।

वेदाहमेतं पुरुषं मुहान्तम्। आदित्यवर्णं तमसुस्तु पारे।
सर्वाणि रूपाणि विचित्य धीरः। नामानि कृत्वाऽभिवदन् यदास्ते॥

श्री-धन्वन्तरये नमः, समस्त-अपराध-क्षमापनार्थं कर्पूरनीराजनं दर्शयामि।
कर्पूरनीरजनानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

धाता पुरस्ताद्यमुदाज्जहारं। शकः प्रविद्वान् प्रदिशश्चतसः।
तमेवं विद्वानुमृतं इह भवति। नान्यः पन्था अर्यनाय विद्यते॥

योऽपां पुष्पं वेदं। पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति।
चन्द्रमा वा अपां पुष्पम्। पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति।

य एवं वेदं। योऽपामायतनं वेदं। आयतनवान् भवति।

ॐ तद्वृह्म। ॐ तद्वायुः। ॐ तदात्मा। ॐ तथसुत्यम्।

ॐ तथर्वम्। ॐ तत्पुरोर्नमः॥

अन्तश्चरति भूतेषु गुहायां विश्वमूर्तिषु।

त्वं यज्ञस्त्वं वषद्वारस्त्वमिन्द्रस्त्वः रुद्रस्त्वं विष्णुस्त्वं ब्रह्म त्वं प्रजापतिः।

त्वं तदाप् आपो ज्योती रसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवस्सुवरोम्॥

श्री-धन्वन्तरये नमः, वेदोक्तमन्त्रपुष्पाङ्गलिं समर्पयामि।

सुवर्णरजतैर्युक्तं चामीकरविनिर्मितम्।

स्वर्णपुष्पं प्रदास्यामि गृह्यतां मधुसूदन॥

श्री-धन्वन्तरये नमः, स्वर्णपुष्पं समर्पयामि।

प्रदक्षिणं करोम्यद्य पापानि नुत माधव।
मयार्पितान्यशोषाणि परिगृह्य कृपां कुरु॥

यानि कानि च पापानि जन्मान्तरकृतानि च।
तानि तानि विनश्यन्ति प्रदक्षिण-पदे पदे॥

प्रदक्षिणं कृत्वा।

नमस्ते देवदेवेश नमस्ते भक्तवत्सल।
नमस्ते पुण्डरीकाक्ष वासुदेवाय ते नमः॥

नमः सर्वहितार्थाय जगदाधाररूपिणे।
साष्टाङ्गोऽयं प्रणामोस्तु जगन्नाथ मया कृतः॥

श्री-धन्वन्तरये नमः, अनन्तकोटिप्रदक्षिणनमस्कारान् समर्पयामि।

यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवाः। तानि धर्माणि प्रथमान्यासन्।

ते हु नाकं महिमानः सचन्ते। यत्र पूर्वं साध्याः सन्ति देवाः॥

श्री-धन्वन्तरये नमः, छत्रचामरादिसमस्तोपचारान् समर्पयामि।

हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमबीजं विभावसोः।

अनन्तपुण्यफलदम् अतः शान्तिं प्रयच्छ मे॥

धन्वन्तरिजयन्ती-पुण्यकालेऽस्मिन् मया क्रियमाण-धन्वन्तरिपूजायां
यद्देयमुपायनदानं तत्प्रत्याम्नायार्थं हिरण्यं श्री-धन्वन्त्रिप्रीतिं कामयमानः।

मनसोद्दिष्टाय ब्राह्मणाय सम्प्रददे नमः न मम। अनया पूजया

श्री-धन्वन्तरिः प्रीयताम्।

॥ विसर्जनम् ॥

यस्य स्मृत्या च नामोक्त्या तपः-पूजा-क्रियादिषु।
च्यूनं सम्पूर्णतां याति सद्यो वन्दे तमच्युतम्॥

इदं व्रतं मया देव कृतं प्रीत्यै तव प्रभो।
न्यूनं सम्पूर्णतां यातु त्वत्प्रसादाङ्गनार्द्धन॥

अस्मात् बिम्बात् श्री-धन्वन्तरि यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि
(अक्षतानर्पित्वा देवमुत्सर्जयेत्।)
अनया पूजया श्री-धन्वन्तरिः प्रीयताम्।
ॐ तत्सद्ग्लह्यार्पणमस्तु॥

॥ धन्वन्तरि-स्तोत्रम् (मत्स्य पुराणान्तर्गतम्) ॥

क्षीरोदमथनोद्भूतं दिव्य-गन्धानुलेपनम्।
सुधा-कलश-हस्तं तं वन्दे धन्वन्तरिं हरिम्॥

देव-दानवा ऊचुः

नमो लोक-ऋग्यक्ष तेजसा जित-भास्कर।
नमो विष्णो नमो जिष्णो नमस्ते कैटभार्दन॥१॥
नमः सर्ग-क्रिया-कर्त्रे जगत् पालयते नमः।
नमः स्मृतार्ति-नाशाय नमः पुष्कर मालिने॥२॥

दिव्यौषधि-स्वरूपाय सुधा-कलश-पाणये।
शङ्ख-चक्र-गदा-पद्म-धारिणे वनमालिने॥३॥

देवेन्द्रादि-सुरेड्याय नमः क्षीराभ्यि-जन्मने।
निर्गुणाय विशेषाय हरये ब्रह्म-रूपिणे॥४॥

जगत् प्रतिष्ठितं यत्र जगतां यो न दृश्यते।
नमः सूक्ष्मातिसूक्ष्माय तस्मै देवाय शङ्खिने॥५॥

यं न पश्यन्ति पश्यन्तं जगदप्यखिलं नराः।
अपश्यद्विर्जगद् यश्च दृश्यते हृदि संस्थितः॥६॥

यस्मिन् वनानि पर्वता नद्यश्वैवाखिलं जगत्।
तस्मै नमोऽस्तु जगताम् आधाराय नमो नमः॥७॥

आद्य-प्रजापतिर्यश्च यः पितृणां परः पतिः।
पतिः सुराणां यस्तस्मै नमः कृष्णाय वेधसे॥८॥

यः प्रवृत्तौ निवृत्तौ च इज्यते कर्मभिः स्वकैः।
स्वर्गापवर्ग-फल-दो नमस्तस्मै गदा-भृते॥९॥

यश्विन्त्यमानो मनसा सद्यः पापं व्यपोहति।
नमस्तस्मै विशुद्धाय पराय हरि-मेधसे॥१०॥

यं बुद्धा सर्वभूतानि देव-देवेशमव्ययम्।
न पुनर्जन्म-मरणे प्राप्नुवन्ति नमामि तम्॥११॥

यो यज्ञे यज्ञ-परमैरिज्यते यज्ञ-संज्ञितः।
तं यज्ञ-पुरुषं विष्णुं नमामि प्रभुमीश्वरम्॥१२॥

गीयते सर्व-वेदेषु वेद-विद्विर्विदां गतिः।
यस्तस्मै वेद-वेद्याय विष्णवे जिष्णवे नमः॥१३॥

यो विश्वं समुत्पन्नं यस्मिंश्च लयमेष्यति।
विश्वोद्भव-प्रतिष्ठाय नमस्तस्मै महात्मने॥१४॥

ब्रह्मादि-स्तम्ब-पर्यन्तं येन विश्वमिदं ततम्।
माया जालं समुत्तर्तं तमुपेन्द्रं नमाम्यहम्॥१५॥

विषाद-तोष-रोषाद्यैर्योऽजस्रं सुख-दुःखजम्।
नृत्यत्यखिल-भूत-स्थस्तमुपेन्द्रं नमाम्यहम्॥१६॥

यमाराध्य विशुद्धेन कर्मणा मनसा गिरा।
तरन्त्यविद्याम् अखिलाम् आदि-वैद्यं नमाम्यहम्॥१७॥

यः स्थितो विश्व-रूपेण बिभर्ति ह्यखिलौषधीः।
तं रत्न-कलशोद्घासि-हस्तं धन्वन्तरिं नुमः॥१८॥

विश्वं विश्व-पतिं विष्णुं तं नमामि प्रजापतिम्।
मूर्त्या चासुरमय्या तु तद्विधान् विनिहन्ति यः॥१९॥

रात्रि-रूपं सूर्य-रूपं भजेत्तं सान्ध्य-रूपिणम्।
हन्ति विद्या-प्रदानेन यो वा अज्ञान-जं तमः॥२०॥

यस्तु भेषज-रूपेण जगदाप्याययेत् सदा।
यस्याक्षिणी चन्द्र-सूर्यौ सर्व-लोक-शुभङ्करः।
पश्यतः कर्म सततं तं च धन्वन्तरिं नुमः॥२१॥

यस्मिन् सर्वेश्वरे वश्यं जगत् स्थावर-जङ्गमम्।
आभाति तमजं विष्णुं नमामि प्रभुमव्ययम्॥२२॥
॥इति मत्स्य-पुराणान्तर्गतं धन्वन्तरि-स्तोत्रं सम्पूर्णम्॥



॥ श्री-लक्ष्मी-कुबेर-पूजा ॥

॥ पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा ॥

(आचम्य)

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

(अप उपस्पृश्य, पुष्पाक्षतान् गृहीत्वा)

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा

श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं करिष्यमाणस्य कर्मणः

अविघ्नेन परिसमाप्यर्थम् आदौ विघ्नेश्वरपूजां करिष्ये।

ॐ गणानां त्वा गणपति ९ हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।
ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पतु आ नः शृण्वन्तुतिभिः सीद् सादनम्॥

अस्मिन् हरिद्राबिम्बे महागणपतिं ध्यायामि, आवाहयामि।

ॐ महागणपतये नमः आसनं समर्पयामि।

पादयोः पाद्यं समर्पयामि। हस्तयोरर्ध्यं समर्पयामि।

आचमनीयं समर्पयामि।

ॐ भूर्भुवस्सुवः। शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि।

स्नानानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वस्त्रार्थमक्षतान् समर्पयामि।

यज्ञोपवीताभरणार्थं अक्षतान् समर्पयामि।

दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि।

गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।

पुष्पमालिकां समर्पयामि। पुष्टैः पूजयामि।

॥ अर्चना ॥

- | | |
|---------------------|--------------------------|
| १. ॐ सुमुखाय नमः | ९. ॐ धूमकेतवे नमः |
| २. ॐ एकदन्ताय नमः | १०. ॐ गणाध्यक्षाय नमः |
| ३. ॐ कपिलाय नमः | ११. ॐ फालचन्द्राय नमः |
| ४. ॐ गजकर्णकाय नमः | १२. ॐ गजाननाय नमः |
| ५. ॐ लम्बोदराय नमः | १३. ॐ वक्रतुण्डाय नमः |
| ६. ॐ विकटाय नमः | १४. ॐ शूर्पकर्णाय नमः |
| ७. ॐ विघ्नराजाय नमः | १५. ॐ हेरम्बाय नमः |
| ८. ॐ विनायकाय नमः | १६. ॐ स्कन्दपूर्वजाय नमः |

नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि॥

धूपमाघ्रापयामि।

अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।

नैवेद्यम्।

ताम्बूलं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वक्रतुण्डमहाकाय कोटिसूर्यसमप्रभा
अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा॥

प्रार्थनाः समर्पयामि।

अनन्तकोटिप्रदक्षिणमस्कारान् समर्पयामि।

छत्रचामरादिसमस्तोपचारान् समर्पयामि।

॥ प्रधान-पूजा — श्रीमहालक्ष्मी-पूजा ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्या ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

॥ सङ्कल्पः ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं शुभे शोभने मुहूर्ते
अद्य ब्रह्मणः द्वितीयपरार्धे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे
कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोः दक्षिणे पार्श्वे
शकाद्वे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिकाणां प्रभवादीनां पष्ठ्याः संवत्सराणां
मध्ये ()^{४२} नाम संवत्सरे दक्षिणायने शरद-ऋतौ तुला-मासे कृष्णपक्षे
अमावास्यायां शुभतिथौ (इन्दु / भौम / बुध / गुरु / भृगु / स्थिर / भानु)
वासरयुक्तायाम् ()^{४३} नक्षत्र ()^{४४} नाम योग (चतुष्पात्/नागव)
करण युक्तायां च एवं गुण विशेषण विशिष्टायाम् अस्याम् अमावास्यायां
शुभतिथौ अस्माकं सहकुटुम्बानां क्षेमस्थैर्य-धैर्य-वीर्य-विजय-आयुरारोग्य-
ऐश्वर्याभिवृद्ध्यर्थम् धर्मार्थकाममोक्षचतुर्विधफलपुरुषार्थसिद्ध्यर्थं पुत्रपौत्राभि-
वृद्ध्यर्थम् इष्टकाम्यार्थसिद्ध्यर्थम् मम इहजन्मनि पूर्वजन्मनि जन्मान्तरे च
सम्पादितानां ज्ञानाज्ञानकृतमहापातकचतुष्टय-व्यतिरिक्तानां रहस्यकृतानां
प्रकाशकृतानां सर्वेषां पापानां सद्य अपनोदनद्वारा सकल-पापक्षयार्थं
श्रीमहालक्ष्मी-प्रीत्यर्थं श्रीमहालक्ष्मी-पूजां करिष्ये। तदङ्गं मातृगणपूजां
नवग्रहपूजां लोकपाल-पूजां च करिष्ये। तदङ्गं कलशपूजां च करिष्ये।
श्रीविघ्नेश्वराय नमः यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि। शोभनार्थं क्षेमाय पुनरागमनाय

^{४२}पृष्ठं ६३९ पश्यताम्

^{४३}पृष्ठं ६४९ पश्यताम्

^{४४}पृष्ठं ६५० पश्यताम्

च।

(गणपति-प्रसादं शिरसा गृहीत्वा)

॥ आसन-पूजा ॥

पृथिव्या मेरुपृष्ठ ऋषिः। सुतलं छन्दः। कूर्मो देवता॥

पृथिव्ये त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता।
त्वं च धारय मां देवि पवित्रं चासनं कुरु॥

॥ घण्टा-पूजा ॥

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम्।
घण्टारवं करोम्यादौ देवताऽऽह्नकारणम्॥

॥ कलश-पूजा ॥

ॐ कलशाय नमः दिव्यगन्धान् धारयामि।

गङ्गे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति।
नर्मदे सिन्धुकावेरि जलेऽस्मिन् सन्निधिं कुरु॥

ॐ गङ्गायै नमः। ॐ यमुनायै नमः। ॐ गोदावर्यै नमः। ॐ सरस्वत्यै नमः।

ॐ नर्मदायै नमः। ॐ सिन्ध्यवे नमः। ॐ कावेर्यै नमः।

ॐ सप्तकोटिमहातीर्थान्यावाहयामि।

(अथ कलशं स्पृष्ट्वा जपं कुर्यात्)

आपो वा इदं सर्वं विश्वा भूतान्यापः प्राणा वा आपः पश्व
आपोऽन्नमापोऽमृतमापः सम्राढापो विराढापः स्वराडापश्छन्दाऽस्यापो
ज्योतीऽस्यापो यजूऽस्यापः सत्यमापः सर्वा देवता आपो भूर्भुवः सुवरापु
ओम्॥

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः।
मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः॥

कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा।
 ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोऽप्यथर्वणः।
 अङ्गेश्च सहिताः सर्वे कलशाम्बुसमाश्रिताः॥
 सर्वे समुद्राः सरितः तीर्थानि च हृदा नदाः।
 आयान्तु विष्णुपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः॥
 ॐ भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवः।

(इति कलशजलेन सर्वोपकरणानि आत्मानं च प्रोक्ष्य।)

॥ आत्म-पूजा ॥

ॐ आत्मने नमः, दिव्यगन्धान् धारयामि।

- | | |
|----------------------|----------------------|
| १. ॐ आत्मने नमः | ४. ॐ जीवात्मने नमः |
| २. ॐ अन्तरात्मने नमः | ५. ॐ परमात्मने नमः |
| ३. ॐ योगात्मने नमः | ६. ॐ ज्ञानात्मने नमः |

समस्तोपचारान् समर्पयामि।

देहो देवालयः प्रोक्तो जीवो देवः सनातनः।
 त्यजेदज्ञाननिर्माल्यं सोऽहं भावेन पूजयेत्॥

॥ पीठ-पूजा ॥

- | | |
|-----------------------|-------------------------|
| १. ॐ आधारशक्त्यै नमः | ८. ॐ रत्नवेदिकायै नमः |
| २. ॐ मूलप्रकृत्यै नमः | ९. ॐ स्वर्णस्तम्भाय नमः |
| ३. ॐ आदिकूर्माय नमः | १०. ॐ श्वेतच्छत्राय नमः |
| ४. ॐ आदिवराहाय नमः | ११. ॐ कल्पकवृक्षाय नमः |
| ५. ॐ अनन्ताय नमः | १२. ॐ क्षीरसमुद्राय नमः |
| ६. ॐ पृथिव्यै नमः | १३. ॐ सितचामराभ्यां नमः |
| ७. ॐ रत्नमण्डपाय नमः | १४. ॐ योगपीठासनाय नमः |

॥ गुरु-ध्यानम् ॥

गुरुब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
गुरुः साक्षात् परं ब्रह्म तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

॥ मातृगण-पूजा ॥

- | | |
|---------------------|-----------------------------|
| १. ॐ गौर्यै नमः | ९. ॐ स्वधायै नमः |
| २. ॐ पद्मायै नमः | १०. ॐ स्वाहायै नमः |
| ३. ॐ शच्चै नमः | ११. ॐ मातृभ्यो नमः |
| ४. ॐ मेधायै नमः | १२. ॐ लोकमातृभ्यो नमः |
| ५. ॐ सावित्र्यै नमः | १३. ॐ धृत्यै नमः |
| ६. ॐ विजयायै नमः | १४. ॐ पुष्ट्यै नमः |
| ७. ॐ जयायै नमः | १५. ॐ तुष्ट्यै नमः |
| ८. ॐ देवसेनायै नमः | १६. ॐ आत्मनः कुलदेवतायै नमः |

षोडश-मातृभ्यो नमः ध्यायामि। आवाहयामि। आसनं समर्पयामि। पादं समर्पयामि। अर्द्धं समर्पयामि। आचमनीयं समर्पयामि। ॐ भूर्भुवस्सुवः। शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि।

स्नानानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वस्त्रार्थमक्षतान् समर्पयामि।

आभरणार्थम् अक्षतान् समर्पयामि।

दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि।

गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।

पुष्पमालिकां समर्पयामि। धूपदीपार्थम् अक्षतान् समर्पयामि।

नैवेद्यम्। (कदलीफलानि)

कर्पूरताम्बूलं कर्पूरनीराजनार्थं अक्षतान् समर्पयामि।

प्रार्थनाः समर्पयामि।

आयुरारोग्यमैश्वर्यं ददध्वं मातरो मम।

निर्विघ्नं सर्वकार्येषु कुरुध्वं सगणाधिपाः॥

गौरी पद्मा शची मेधा सावित्री विजया जया।
देवसेना स्वधा स्वाहा मातरो लोकमातरः॥

धृतिः पुष्टिस्तथा तुष्टिरात्मनः कुलदेवता।
गणेशोनाधिका ह्येता वरदाभयपाणयः॥

अनन्तकोटिप्रदक्षिणनमस्कारान् समर्पयामि।

छत्रचामरादिसमस्तोपचारान् समर्पयामि।

॥ नवग्रहपूजा ॥

(चित्रे दर्शितया रीत्या मण्डलानि प्रतिष्ठाप्य आरभेत।)

५. बुधः हरितवस्त्रम् मुद्र-मण्डलम्	३. शुक्रः श्वेतवस्त्रम् राजमाष-मण्डलम्	४. सोमः श्वेतवस्त्रम् तण्डुल-मण्डलम्
६. बृहस्पतिः पीतवस्त्रम् चणक-मण्डलम्	१. आदित्यः रक्तवस्त्रम् गोधूम-मण्डलम्	२. अङ्गारकः रक्तवस्त्रम् आढकी-मण्डलम्
९. केतुः कृष्णवस्त्रम् कुलत्थ-मण्डलम्	७. शनैश्चरः कृष्णवस्त्रम् तिल-मण्डलम्	८. राहुः कृष्णवस्त्रम् माष-मण्डलम्

जपाकुसुमसङ्काशं काशयपेयं महाद्युतिम्।
तमोऽरिं सर्वपापग्रं प्रणतोऽस्मि दिवाकरम्॥१॥

आ सृत्येन रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतं मर्त्यं च। हिरण्ययेन सविता
रथेनाऽदेवो यांति भुवना विपश्यन्। अग्निं दूतं वृणीमहे होतारं विश्ववेदसम्।
अस्य यज्ञस्य सुक्रतुम्॥ येषामीशे पशुपतिः पशूनां चतुष्पदामुतं च द्विपदाम्।
निष्क्रीतोऽयं यज्ञियं भागमेतु रायस्पोषा यजमानस्य सन्तु॥ अधिदेवता
प्रत्यधिदेवता सहिताय आदित्याय नमः॥

अस्मिन् मण्डले अधिदेवता-प्रत्यधिदेवता-सहितं आदित्य-ग्रहं ध्यायामि।
आवाहयामि।

धरणीगर्भसम्भूतं विद्युत्कान्तिसमप्रभम्।
कुमारं शक्तिहस्तं च मङ्गलं प्रणमाम्यहम्॥२॥

अग्निर्मूर्खा दिवः कुकुत्पतिः पृथिव्या अयम्। अपां रेतांसि जिन्वति।
स्योना पृथिवि भवाऽनृक्षुरा निवेशनी। यच्छानुः शर्म सप्रथाः। क्षेत्रस्य पतिना
वयः हुते नैव जयामसि। गामश्च पोषयित्वा स नौ मृडातीदशै॥ अधिदेवता
प्रत्यधिदेवता सहिताय अङ्गारकाय नमः॥

अस्मिन् मण्डले अधिदेवता-प्रत्यधिदेवता-सहितं अङ्गारक-ग्रहं ध्यायामि।
आवाहयामि।

हिमकुन्दमृणालाभं दैत्यानां परमं गुरुम्।
सर्वशास्त्रप्रवक्तारं भार्गवं प्रणमाम्यहम्॥३॥

प्रवः शुक्राय भानवे भरध्वः हृव्यं मृतिं चाग्रये सुपूतम्॥ यो दैव्यानि
मानुषा जनूः प्यन्तर्विश्वानि विद्वा ना जिगाति॥ इन्द्राणीमासु नारिंषु
सुपर्णीमहमश्रवम्। न ह्यस्या अपरं चन जरसा मरते पतिः॥ इन्द्रं

वो विश्वतस्परि हवांमहे जनैयः। अस्माकंमस्तु केवलः॥ अधिदेवता
प्रत्यधिदेवता सहिताय शुक्रायु नमः॥
अस्मिन् मण्डले अधिदेवता-प्रत्यधिदेवता-सहितं शुक्र-ग्रहं ध्यायामि।
आवाहयामि।

दधिशङ्खंतुषाराभं क्षीरोदार्णवसम्भवम्।
नमामि शशिनं सोमं शम्भोर्मुकुटभूषणम्॥४॥

आप्यायस्वं समेतु ते विश्वतः सोम् वृष्णियम्। भवा वाजस्य सङ्गथे॥
अप्सु मे सोमो अब्रवीदन्तर्विश्वानि भेषजा। अग्निं च विश्वशम्भुवमापंश्च
विश्वमैषजीः। गौरी मिमाय सलिलानि तक्षती। एकंपदी द्विपदी सा
चतुर्ष्पदी। अष्टापदी नवंपदी बभूवर्षी। सुहस्राक्षरा परमे व्योमन्। अधिदेवता
प्रत्यधिदेवता सहिताय सोमायु नमः॥

अस्मिन् मण्डले अधिदेवता-प्रत्यधिदेवता-सहितं सोम-ग्रहं ध्यायामि।
आवाहयामि।

प्रियङ्कलिकाश्यामं रूपेणाप्रतिमं बुधम्।
सौम्यं सौम्यगुणोपेतं तं बुधं प्रणमाम्यहम्॥५॥

उद्बुद्ध्यस्वाग्ने प्रतिजागृह्येनमिष्टापूर्ते संसृजेथामयं च। पुनः कृष्णस्त्वा
पितरं युवांनमन्वाताऽसीत्वयि तन्तुमेतम्॥ इदं विष्णुर्विचक्रमे त्रेधा निर्दधे
पदम्। समूढमस्यपाऽ सुरे॥ विष्णो राटमसि विष्णोः पृष्ठमसि विष्णोः
श्रेष्ठो विष्णोः स्यूरसि विष्णोर्ध्रुवमसि वैष्णवमसि विष्णवे त्वा। अधिदेवता
प्रत्यधिदेवता सहिताय बुधायु नमः॥

अस्मिन् मण्डले अधिदेवता-प्रत्यधिदेवता-सहितं बुध-ग्रहं ध्यायामि।
आवाहयामि।

देवानां च ऋषीणां च गुरुं काश्चनसत्रिभम्।
बुद्धिभूतं त्रिलोकेशं तं नमामि बृहस्पतिम्॥६॥

बृहस्पते अतियदर्थो अर्हाद्विमद्विभाति क्रतुमज्जनेषु। यद्वीदयच्छवं सर्तप्रजाते
तदस्मासु द्रविणं धेहि चित्रम्॥ इन्द्रं मरुत्वं इह पाहि सोमं यथा शार्याते
अपिंबः सुतस्यै। तवं प्रणीती तवं शूरशर्मन्नाविवासन्ति कवयः सुयज्ञाः॥
ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्विसीमृतः सुरुचौ वेन आवः। सबुध्रियां उपमा
अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसंतश्च विकः॥ अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय
बृहस्पतये नमः॥

अस्मिन् मण्डले अधिदेवता-प्रत्यधिदेवता-सहितं बृहस्पति-ग्रहं ध्यायामि।
आवाहयामि।

नीलाङ्गनसमाभासं रविपुत्रं यमाग्रजम्।
छायामार्तण्डसम्भूतं तं नमामि शनैश्चरम्॥७॥

शं नौ देवीरभिष्टय आपो भवन्तु पीतयै॥ शंयोरभिस्त्रवन्तु नः॥ प्रजापते न
त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परिता बंभूव। यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु
वयः स्याम् पतयो रयीणाम्। इमं यमप्रस्तरमाहि सीदाऽङ्गिरोभिः पितृभिः
संविदानः। आत्वा मत्राः कविशस्ता वहन्त्वेना राजन् हुविषां मादयस्व॥
अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय शनैश्चराय नमः॥

अस्मिन् मण्डले अधिदेवता-प्रत्यधिदेवता-सहितं शनैश्चर-ग्रहं ध्यायामि।
आवाहयामि।

अर्धकायं महावीर्यं चन्द्रादित्यविमर्दनम्।
सिंहिकागर्भसम्भूतं तं राहुं प्रणमाम्यहम्॥८॥

कया नश्चित्र आभुवदूती सुदावृधः सखाौ। कया शचिष्या वृता। आऽयङ्गौ:
पृश्चिरक्रमीदसंनमातरं पुनः। पितरं च प्रयन्त्सुवः। यत्ते देवी निर्ऋतिराबुबन्धु

दामं ग्रीवास्वं विचर्त्यम्। इदं ते तद्विष्याम्यायुषो न मध्यादथांजीवः पितुमंद्धि
प्रमुक्तः॥ अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय राहवे नमः॥

अस्मिन् मण्डले अधिदेवता-प्रत्यधिदेवता-सहितं राह-ग्रहं ध्यायामि।
आवाहयामि।

पलाशपुष्पसङ्काशं तारकाग्रहमस्तकम्
रौद्रं रौद्रात्मकं घोरं तं केतुं प्रणमाम्यहम्॥९॥

केतुं कृष्णत्रकेतवे पेशो मर्या अपेशसे॥ समुषद्विरजायथाः॥ ब्रह्मा
देवानां पदवीः कवीनामृषिर्विप्राणां महिषो मृगाणांम्। श्येनो गृग्राणां
स्वधितिर्वनानां सोमः पवित्रमत्येति रेभन्। (ऋक्) सचित्रं चित्रं
चितयन् तमस्मे चित्रक्षत्रं चित्रतमं वयोधाम्। चन्द्रं रथं पुरुषीरं बृहन्तं
चन्द्रं चन्द्राभिर्गृणते युवस्व॥ अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय केतवे नमः॥

अस्मिन् मण्डले अधिदेवता-प्रत्यधिदेवता-सहितं केतु-ग्रहं ध्यायामि।
आवाहयामि।

आदित्यादि नवग्रहदेवताभ्यो नमः आसनं समर्पयामि। पादं समर्पयामि।
अर्द्धं समर्पयामि। आचमनीयं समर्पयामि।

शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि। स्नानानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि। वस्त्रार्थम्
अक्षतान् समर्पयामि।

यज्ञोपवीताभरणार्थं अक्षतान् समर्पयामि।

दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि।

गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।

पुष्पैः पूजयामि।

१. ॐ आदित्याय नमः

२. ॐ अङ्गारकाय नमः

३. ॐ शुक्राय नमः
४. ॐ सोमाय नमः
५. ॐ बुधाय नमः
६. ॐ वृहस्पतये नमः
७. ॐ शनैश्चराय नमः
८. ॐ राहवे नमः
९. ॐ केतवे नमः

नानाविध-परिमल-पत्र-पुष्पाणि समर्पयामि।

आदित्यादि नवग्रहदेवताभ्यो नमः धूपमाघ्रापयामि।

दीपं दर्शयामि।

नैवेद्यम्।

कर्पूरताम्बूलं समर्पयामि। कर्पूरनीराजनं दर्शयामि।

प्रार्थनाः समर्पयामि। अनन्तकोटिप्रदक्षिणनमस्कारान् समर्पयामि।

आदित्यादि नवग्रहदेवताभ्यो नमः (अक्षतान् समर्पयित्वा) यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि। शोभनार्थं क्षेमाय पुनरागमनाय च।

॥लोकपाल-पूजा ॥

प्राणान् आयम्य। ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थम् अद्य-पूर्वोक्त एवं गुण-विशेषेण विशिष्टायाम् अस्यां अमावास्यायां शुभतिथौ श्रीमहालक्ष्मी-पूजाङ्गभूतां ब्रह्म-विष्णु-त्र्यम्बक-क्षेत्रपाल-पूजां करिष्ये।

अस्मिन् कूर्चे ब्रह्मादीन् ध्यायामि। ब्रह्मन् सरस्वत्या सह इह आगच्छ आगच्छ। सरस्वती-सहित-ब्रह्माणम् आवाहयामि। आसनं समर्पयामि।

लक्ष्मी-विष्णुभ्यां नमः।

ध्यायामि। आवाहयामि। आसनं समर्पयामि।

दुर्गा-त्र्यम्बकाभ्यां नमः।

ध्यायामि। आवाहयामि। आसनं समर्पयामि।

क्षेत्रपाल-भूमिभ्यां नमः।

ध्यायामि। आवाहयामि। आसनं समर्पयामि।

ब्रह्मादिभ्यो नमः पादं समर्पयामि। अर्द्धं समर्पयामि। आचमनीयं समर्पयामि। शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि। स्नानानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि। वस्त्रार्थम् अक्षतान् समर्पयामि। यज्ञोपवीताभरणार्थं अक्षतान् समर्पयामि। दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि। गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।

पुष्टैः पूजयामि।

नैवेद्यम्।

कर्पूरताम्बूलं समर्पयामि। कर्पूरनीराजनं दर्शयामि।

प्रार्थनाः समर्पयामि। अनन्तकोटिप्रदक्षिणनमस्कारान् समर्पयामि।

ब्रह्मादिभ्यो नमः (अक्षतान् समर्पयित्वा) यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि। शोभनार्थे क्षेमाय पुनरागमनाय च।

॥ प्रार्थना ॥

विघ्नराजं नमस्कृत्य नमस्कृत्य विधिं परम्।

विष्णुं रुद्रं श्रियं दुर्गा वन्दे भक्त्या सरस्वतीम्॥

क्षेत्राधिपं नमस्कृत्य दिवानाथं निशाकरम्।

धरणीगर्भसम्भूतं शशिपुत्रं बृहस्पतिम्॥

दैत्याचार्यं नमस्कृत्य सूर्यपुत्रं महाग्रहम्।

राहुकेतू नमस्कृत्य यज्ञारम्भे विशेषतः॥

शक्राद्या देवताः सर्वाः मुरींश्च प्रणमाम्यहम्।

गर्ग मुनिं नमस्कृत्य नारदं मुनिसत्तमम्॥

वसिष्ठं मुनिशार्दूलं विश्वामित्रं भृगोः सुतम्।
व्यासं मुनिं नमस्कृत्य आचार्याश्च तपोधनान्॥

सर्वान् तान् प्रणमाम्येवं यज्ञरक्षाकरान् सदा।
शङ्खचक्रगदाशर्ङ्ग-पद्मपाणिर्जनार्दनः ॥

सर्वासु दिक्षु रक्षेन्मां यावत् पूजावसानकम्।

॥ षोडशोपचार-पूजा ॥

अरुणकमलसंस्था तद्रजःपुञ्जवर्णा
करकमलधृतेष्टाऽभीतियुग्माम्बुजा च।
मणिमकुटविचित्रालङ्कृता कल्पजातैः
भवतु भुवनमाता सन्ततं श्रीः श्रिये नः॥

हरिण्यवर्णा हरिणीं सुवर्णरंजतस्तजाम्।
चन्द्रां हिरण्मयीं लक्ष्मीं जातवेदो म् आवहं॥१॥

अस्मिन् बिम्बे श्रीमहालक्ष्मीं ध्यायामि।
आवाहये महालक्ष्मि चैतन्यस्तन्यदायिनि।
विष्णुपति जगन्मातः पूजां गृहीष्व ते नमः॥

श्रीमहालक्ष्मीम् आवाहयामि।

तां म् आवहं जातवेदो लक्ष्मीमनंपगमिनीम्।
यस्यां हिरण्यं विन्देयं गामश्च पुरुषानुहम्॥२॥

तसकाञ्चनवर्णाभं मुक्तामणिविराजितम्।
अमलं कमलं दिव्यम् आसनं प्रतिगृह्यताम्॥

आसनं समर्पयामि।

अश्वपूर्वा रथमध्यां हुस्तिनांदप्रबोधिनीम्।

श्रियं देवीमुपहृये श्रीमादेवीर्जुषताम्॥३॥

गङ्गातीर्थ-समुद्रातं गन्ध-पुष्पादिभिर्युतम्।
पाद्यं ददाम्यहं दैवि गृहाणाऽशु नमोऽस्तु ते॥
पाद्यं समर्पयामि।

कां सोऽस्मितां हिरण्यप्राकारामाद्र्वा ज्वलन्तीं तृसां तर्पयन्तीम्। पद्मे स्थितां
पद्मवर्णं तामिहोपहृये श्रियम्॥४॥

एलागन्धसमायुक्तं स्वर्णपात्रे प्रपूरितम्।
अर्घ्यं गृहाण मद्वत्तं प्रसीद त्वं महेश्वरि॥
अर्घ्यं समर्पयामि।

चन्द्रां प्रभासां यशसा ज्वलन्तीं श्रियं लोके देवज्ञुष्टामुदाराम्। तां पद्मिनीमीं
शरणमुहं प्रपद्येऽलक्ष्मीर्म नश्यतां त्वां वृणे॥५॥

सर्वलोकस्य या शक्तिः ब्रह्मरुद्रादिभिः स्तुता।
ददाम्याचमनं तस्यै महालक्ष्म्यै मनोहरम्॥
आचमनीयं समर्पयामि।

आदित्यवर्णं तप्सोऽधिंजातो वनस्पतिस्तवं वृक्षोऽथ बिल्वः। तस्य फलानि
तप्सा नुदन्तु मायान्तरायाश्च बाह्या अलक्ष्मीः॥६॥

घृतेन स्नपयामि। पुनः शुद्धोदकं समर्पयामि।
पयसा स्नपयामि। पुनः शुद्धोदकं समर्पयामि।
दध्ना स्नपयामि। पुनः शुद्धोदकं समर्पयामि।
मधुना स्नपयामि। पुनः शुद्धोदकं समर्पयामि।
पश्चामृतेन स्नपयामि। पुनः शुद्धोदकं समर्पयामि।

(कलशजलेन श्री-सूक्तं जप्य) शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि। स्नानानन्तरम्
आचमनीयं समर्पयामि।

उपैतु मां दैवसुखः कीर्तिश्च मणिना सुह। प्रादुर्भूतोऽस्मि राष्ट्रऽस्मिन्
कीर्तिमृद्धिं ददातु मे॥७॥

दिव्याम्बरयुगं सूक्ष्मं कश्चुकं च मनोहरम्।
महालक्ष्मि महादेवि गृहाणेदं मयाऽपितम्॥
वस्त्रं समर्पयामि।

क्षुत्पिपासामलां ज्येष्ठामलक्ष्मीं नाशयाम्यहम्। अभूतिमसंमृद्धिं च सर्वं
निर्णद मे गृहात्॥८॥

माङ्गल्यमणिसंयुक्तं मुक्ताविद्वमसंयुतम्।
दत्तं मङ्गलसूत्रं च गृहाण हरिवलभे॥
कण्ठसूत्रं समर्पयामि।

रत्नकङ्कणवैदूर्य-मुक्ताहारादिकानि च।
सुप्रसन्नेन मनसा दत्तानि त्वं गृहाण मे॥
आभरणानि समर्पयामि।

गुन्धद्वारां दुराधरुषां नित्यपुष्टां करीषिणीम्। ईश्वरीं सर्वभूतानां तामिहोपह्वये
श्रियम्॥९॥

सिन्दूरारुणवर्णा च सिन्दूरतिलकप्रिया।
अतो दत्तं मया देवि सिन्दूरं प्रतिगृह्यताम्॥
तिलकं समर्पयामि।

मनंसः कामुमाकूतिं वाचः सत्यमंशीमहि। पुशूनां रूपमन्त्रस्य मयि श्रीः
श्रीयतां यशः॥१०॥

मन्दार-पारिजाताद्याः पाटली केतकी तथा।
माकन्दं कुरवं चैव गृहाणाऽऽशु नमोऽस्तु ते॥
पुष्पमालां धारयामि।

॥ अङ्ग-पूजा ॥

१. ॐ चपलायै नमः — पादौ पूजयामि
२. चश्वलायै नमः — जानुनी पूजयामि
३. कमलायै नमः — कटिं पूजयामि
४. कात्यायन्यै नमः — नाभिं पूजयामि
५. जगन्मात्रे नमः — जठरं पूजयामि
६. विश्वलभायै नमः — वक्षःस्थलं पूजयामि
७. कमलवासिन्यै नमः — हस्तौ पूजयामि
८. पद्माननायै नमः — मुखं पूजयामि
९. कमलपत्राक्ष्यै नमः — नेत्रत्रयं पूजयामि
१०. श्रियै नमः — शिरः पूजयामि
११. महालक्ष्म्यै नमः — सर्वाणि अङ्गानि पूजयामि

॥ अष्टलक्ष्मी-अर्चना ॥

(प्राच्याम् आरभ्य अष्टदिक्षु प्रदक्षिणेन)

१. ॐ आद्यलक्ष्म्यै नमः
२. ॐ विद्यालक्ष्म्यै नमः

- ३.ॐ सौभाग्यलक्ष्म्यै नमः
 ४.ॐ अमृतलक्ष्म्यै नमः
 ५.ॐ कामलक्ष्म्यै नमः

- ६.ॐ सत्यलक्ष्म्यै नमः
 ७.ॐ भोगलक्ष्म्यै नमः
 ८.ॐ योगलक्ष्म्यै नमः

आद्यादिलक्ष्मीनां षोडशोपचार-पूजार्थं पुष्पाणि समर्पयामि।

॥लक्ष्म्यष्टोत्तरशतनामावलिः ॥

॥ध्यानम् ॥

वन्दे पद्मकरां प्रसन्नवदनां सौभाग्यदां भाग्यदां
 हस्ताभ्यामभयप्रदां मणिगणैर्नानाविधैर्भूषिताम्।
 भक्ताभीष्टफलप्रदां हरिहरब्रह्मादिभिः सेवितां
 पार्श्वे पङ्कजशङ्खपद्मनिधिभिर्युक्तां सदा शक्तिभिः॥

सरसिजनिलये सरोजहस्ते धवलतमांशुकगन्धमाल्यशोभे।
 भगवति हरिवलभे मनोजे त्रिभुवनभूतिकरि प्रसीद मह्यम्॥

- प्रकृत्यै नमः
 विकृत्यै नमः
 विद्यायै नमः
 सर्वभूतहितप्रदायै नमः
 श्रद्धायै नमः
 विभूत्यै नमः
 सुरभ्यै नमः
 परमात्मिकायै नमः
 वाचे नमः
 पद्मालयायै नमः

- पद्मायै नमः
 शुचये नमः
 स्वाहायै नमः
 स्वधायै नमः
 सुधायै नमः
 धन्यायै नमः
 हिरण्मयै नमः
 लक्ष्म्यै नमः
 नित्यपुष्टायै नमः
 विभावर्यै नमः

अदित्यै नमः	पद्ममुख्यै नमः	
दित्यै नमः	पद्मनाभप्रियायै नमः	
दीप्तायै नमः	रमायै नमः	
वसुधायै नमः	पद्ममालाधरायै नमः	
वसुधारिण्यै नमः	देव्यै नमः	५०
कमलायै नमः	पद्मिन्यै नमः	
कान्तायै नमः	पद्मगन्धिन्यै नमः	
क्षमायै नमः	पुण्यगन्धायै नमः	
क्षीरोदसम्भवायै नमः	सुप्रसन्नायै नमः	
अनुग्रहप्रदायै नमः	प्रसादाभिमुख्यै नमः	
बुद्धये नमः	प्रभायै नमः	
अनघायै नमः	चन्द्रवदनायै नमः	
हरिवल्लभायै नमः	चन्द्रायै नमः	
अशोकायै नमः	चन्द्रसहोदर्यै नमः	
अमृतायै नमः	चतुर्भुजायै नमः	६०
दीप्तायै नमः	चन्द्ररूपायै नमः	
लोकशोकविनाशिन्यै नमः	इन्दिरायै नमः	
धर्मनिलयायै नमः	इन्दुशीतलायै नमः	
करुणायै नमः	आहादजनन्यै नमः	
लोकमात्रे नमः	पुष्ट्यै नमः	
पद्मप्रियायै नमः	शिवायै नमः	
पद्महस्तायै नमः	शिवकर्यै नमः	
पद्माक्ष्यै नमः	सत्यै नमः	
पद्मसुन्दर्यै नमः	विमलायै नमः	
पद्मोद्गवायै नमः	विश्वजनन्यै नमः	७०

तुष्ट्यै नमः
दारिद्र्यनाशिन्यै नमः
प्रीतिपुष्करिण्यै नमः
शान्तायै नमः
शुक्लमाल्याम्बरायै नमः
श्रियै नमः
भास्कर्यै नमः
बिल्वनिलयायै नमः
वरारोहायै नमः
यशस्विन्यै नमः
वसुन्धरायै नमः
उदाराङ्गायै नमः
हरिण्यै नमः
हेममालिन्यै नमः
धनधान्यकर्यै नमः
सिद्धै नमः
खैणसौम्यायै नमः
शुभप्रदायै नमः
नृपवेशमगतानन्दायै नमः

८०

वरलक्ष्म्यै नमः
वसुप्रदायै नमः
शुभायै नमः
हिरण्यप्राकारायै नमः
समुद्रतनयायै नमः
जयायै नमः
मङ्गलायै देव्यै नमः
विष्णुवक्षःस्थलस्थितायै नमः
विष्णुपत्न्यै नमः
प्रसन्नाक्षयै नमः
नारायणसमाश्रितायै नमः १००
दारिद्र्यध्वंसिन्यै नमः
देव्यै नमः
सर्वोपद्रवहारिण्यै नमः
नवदुर्गायै नमः
महाकाल्यै नमः
ब्रह्मविष्णुशिवात्मिकायै नमः
त्रिकालज्ञानसम्पन्नायै नमः
भुवनेश्वर्यै नमः १०८

॥इति श्री-लक्ष्म्यष्टोत्तरशतनामावलि: सम्पूर्णा॥

॥ उत्तराङ्ग-पूजा ॥

कुर्दमेन प्रंजाभूता मयि सम्बंव कर्दम। श्रियं वासयं मे कुले मातरं
पद्ममालिनीम्॥११॥

वनस्पति-रसोत्पन्नो गन्धाढ्यो गन्ध उत्तमः।
आघ्रेयः सर्वदेवानां धूपोऽयं प्रतिगृह्यताम्॥

श्री-महालक्ष्म्यै नमः धूपमाद्रापयामि।

आपं सृजन्तु स्त्रिघानि चिक्षीत वंस मे गृहे। नि चं देवीं मातरं श्रियं
वासयं मे कुले॥१२॥

कार्पासवर्तिसंयुक्तं घृतयुक्तं मनोहरम्।
तमोनाशकरं दीपं गृहाण परमेश्वरि॥

श्री-महालक्ष्म्यै नमः अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।
ॐ भूर्भुवः सुवः। + ब्रह्मणे स्वाहा॥

आद्रा पुष्करिणीं पुष्टि सूवर्णा हैममालिनीम्। सूर्या हिरण्मयीं लक्ष्मीं
जातवेदो म आवह॥१३॥

नैवेद्यं गृह्यतां लक्ष्मि भक्ष्य-भोज्य-समन्वितम्।
षड्सैररचितं दिव्यं लक्ष्मीदेवि नमोऽस्तु ते॥

नैवेद्यम्

- श्री-महालक्ष्म्यै नमः () निवेदयामि,

अमृतापिधानमसि। निवेदनानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

पूर्णफलसमायुक्तं नागवल्लीदलैर्युतम्।

कर्पूरचूर्णसंयुक्तं ताम्बूलं प्रतिगृह्यताम्॥

श्री-महालक्ष्म्यै नमः कर्पूरताम्बूलं समर्पयामि।

श्री-महालक्ष्म्यै नमः समस्त-अपराध-क्षमापनार्थं कर्पूरनीराजनं दर्शयामि।

कर्पूरनीरजनानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।
 योऽपां पुष्पं वेदं। पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति।
 चन्द्रमा वा अपां पुष्पम्। पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति।
 य एवं वेदं। योऽपामायतं वेदं। आयतं नवान् भवति।
 ओं तद्व्या। ओं तद्वायुः। ओं तदात्मा। ओं तथस्त्यम्।
 ओं तथसर्वम्। ओं तत्पुरोर्नमः॥
 अन्तश्चरति भूतेषु गुहायां विश्वमूर्तिषु।
 त्वं यज्ञस्त्वं वषद्वारस्त्वमिन्द्रस्त्वः रुद्रस्त्वं विष्णुस्त्वं ब्रह्म त्वं प्रजापतिः।
 त्वं तदाप् आपो ज्योती रसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवस्सुवरोम्॥
 श्री-महालक्ष्म्ये नमः वेदोक्तमन्त्रपुष्पाङ्गलिं समर्पयामि।
 स्वर्णपुष्पं समर्पयामि
 अनन्तकोटिप्रदक्षिणनमस्कारान् समर्पयामि
 छत्रचामरादिसमस्तोपचारान् समर्पयामि

॥ ईशानादि पूजा ॥

ॐ ईशानाय नमः

ॐ शचिने नमः

ॐ मरुद्यो नमः

ॐ प्रजापतये नमः

ॐ विश्वेभ्यो देवेभ्यो नमः

ॐ अमरराजाय नमः

ॐ सूर्याय नमः

ॐ विश्वकर्मणे नमः

ॐ गुरवे नमः
 ॐ अथर्वाङ्गिरोभ्यां नमः
 ॐ अश्विभ्यां नमः
 ॐ मित्रावरुणाभ्यां नमः
 ॐ विष्णवे नमः
 ॐ ईशानादिभ्यो नमः
 षोडशोपचार-पूजार्थं पुष्पाणि समर्पयामि।

॥ कुबेर पूजा ॥

धनदाय नमस्तुभ्यं निधिपद्माय ते नमः।
 भवन्तु त्वत्प्रसादान्मे धनधान्यानि सम्पदः॥

कुबेरं पुष्पकगतं निधिभिर्नवभिर्युतम्।
 सुवर्णवर्णं पिङ्गाक्षं मनसा भावयाम्यहम्॥

नरवाहन यक्षेश सर्वपुण्यजनेश्वर।

कुबेराय नमः, षोडशोपचार-पूजां करिष्ये। कुबेराय नमः, आवाहयामि।
 कुबेराय नमः, आसनं समर्पयामि। कुबेराय नमः, पाद्यं समर्पयामि। कुबेराय
 नमः, अर्घ्यं समर्पयामि। कुबेराय नमः, आचमनीयं समर्पयामि। कुबेराय
 नमः, शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि। स्नानानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।
 कुबेराय नमः, वस्त्रं समर्पयामि। कुबेराय नमः, दिव्यपरिमलगन्धान्
 धारयामि। गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। कुबेराय नमः, अक्षतान्
 समर्पयामि। कुबेराय नमः, पुष्टैः पूजयामि। कुबेराय नमः, धूपमाघ्रापयामि।
 कुबेराय नमः, अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि। कुबेराय नमः, कदलीफलानि
 निवेदयामि,

कुबेराय नमः, अमृतापिधानमसि। निवेदनानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।
 कुबेराय नमः, कर्पूरताम्बूलं समर्पयामि। कुबेराय नमः, कर्पूरनीरजनं दर्शयामि। कुबेराय नमः, कर्पूरनीरजनानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।
 कुबेराय नमः, समस्तोपचारान् समर्पयामि।

मनुजबाह्यविमानवरस्तुतं
 गरुडरत्ननिभं निधिनायकम्।
 शिवसखं मुकुटादिविभूषितं
 वररुचिं तमहमुपास्महे सदा॥

अगस्त्य देवदेवेश मर्त्यलोकहितेच्छया।
 पूजयामि विधानेन प्रसन्नसुमुखो भव॥

॥ कुबेराष्टोत्तरशतनामावलिः ॥

कुबेराय नमः	
धनदाय नमः	
श्रीमते नमः	
यक्षेशाय नमः	
गुह्यकेश्वराय नमः	
निधीशाय नमः	
शङ्करसखाय नमः	
महालक्ष्मीनिवासभुवे नमः	
महापद्मनिधीशाय नमः	
पूर्णाय नमः	१०
पद्मनिधीश्वराय नमः	
शङ्खाख्यनिधिनाथाय नमः	

मकराख्यनिधिप्रियाय नमः	
सुकच्छपाख्यनिधीशाय नमः	
मुकुन्दनिधिनायकाय नमः	
कुन्दाख्यनिधिनाथाय नमः	
नीलनित्याधिपाय नमः	
महते नमः	
वरनिधिदीपाय नमः	
पूज्याय नमः	२०
लक्ष्मीसाम्राज्यदायकाय नमः	
इलपिलापत्याय नमः	
कोशाधीशाय नमः	
कुलोचिताय नमः	

अश्वारूढाय नमः		सौम्यादिकेश्वराय नमः	५०
विश्ववन्द्याय नमः		पुण्यात्मने नमः	
विशेषज्ञाय नमः		पुरुहूतश्रियै नमः	
विशारदाय नमः		सर्वपुण्यजनेश्वराय नमः	
नलकूबरनाथाय नमः	३०	नित्यकीर्तयै नमः	
मणिग्रीवपित्रे नमः		निधिवेत्रे नमः	
गृद्धमन्त्राय नमः		लङ्घाप्राक्तननायकाय नमः	
वैश्रवणाय नमः		यक्षिणीवृताय नमः	
चित्रलेखामनःप्रियाय नमः		यक्षाय नमः	
एकपिनाकाय नमः		परमशान्तात्मने नमः	
अलकाधीशाय नमः		यक्षराजे नमः	६०
पौलस्त्याय नमः		यक्षिणीहृदयाय नमः	
नरवाहनाय नमः		किन्नरेश्वराय नमः	
कैलासशैलनिलयाय नमः		किम्पुरुषनाथाय नमः	
राज्यदाय नमः	४०	खङ्गायुधाय नमः	
रावणाग्रजाय नमः		वशिने नमः	
चित्रचैत्ररथाय नमः		ईशानदक्षपार्श्वस्थाय नमः	
उद्यानविहाराय नमः		वायुवामसमाश्रयाय नमः	
विहारसुकुतूहलाय नमः		धर्ममार्गनिरताय नमः	
महोत्सहाय नमः		धर्मसमुखसंस्थिताय नमः	
महाप्राज्ञाय नमः		नित्येश्वराय नमः	७०
सदापुष्पकवाहनाय नमः		धनाध्यक्षाय नमः	
सार्वभौमाय नमः		अष्टलक्ष्म्याश्रितालयाय नमः	
अङ्गनाथाय नमः		मनुष्यधर्मिणे नमः	
सोमाय नमः		सुकृतिने नमः	

कोषलक्ष्मीसमाश्रिताय नमः		सर्वज्ञाय नमः
धनलक्ष्मीनित्यवासाय नमः		सर्वसम्मताय नमः
धान्यलक्ष्मीनिवासभुवे नमः		शर्वाणीकरुणापात्राय नमः
अष्टलक्ष्मीसदावासाय नमः	८०	सदानन्दकृपालयाय नमः
गजलक्ष्मीस्थिरालयाय नमः		गन्धर्वकुलसंसेव्याय नमः
राज्यलक्ष्मीजन्मगेहाय नमः		सौगन्धिकुसुमप्रियाय नमः
धैर्यलक्ष्मीकृपाश्रयाय नमः		सुवर्णनगरीवासाय नमः
अखण्डश्वर्यसंयुक्ताय नमः		निधिपीठसमाश्रयाय नमः
नित्यानन्दाय नमः		महामेरुत्तरस्थाय नमः
सुखाश्रयाय नमः		महर्षिगणसंस्तुताय नमः
नित्यतृप्ताय नमः		तुष्टाय नमः
निराशाय नमः		शूर्पणखाज्येष्ठाय नमः
निरुपद्रवाय नमः		शिवपूजारताय नमः
नित्यकामाय नमः		अनघाय नमः
निराकाङ्क्षाय नमः		राजयोगसमायुक्ताय नमः
निरूपाधिकवासभुवे नमः	९०	राजशेखरपूज्याय नमः
शान्ताय नमः		राजराजाय नमः
सर्वगुणोपेताय नमः		

॥इति श्री-कुबेराष्टोत्तरशतनामावलि: सम्पूर्णा॥

॥नमस्कारः ॥

नमस्ते देवदेवेशि नमस्ते ईफिसतप्रदे।
नमस्तेऽस्तु जगन्मातः नमस्ते केशवप्रिये॥

महालक्ष्म्यै नमः, नमस्करोमि॥

॥ प्रार्थना ॥

दामोदरि नमस्तेऽस्तु नमस्तेऽस्तु महालक्ष्मि त्राहि मां परमेश्वरि॥

सर्वदा देहि मे द्रव्यं दानायापि च भुक्तये।
धनधान्यं धरं हर्ष कीर्तिम् आयुश्च देहि मे॥

यन्मया वाञ्छितं देवि तत्सर्वं सफलं कुरु।
न बाधन्तां कुकर्माणि सङ्कटं मे निवारय॥

॥ अपराध-क्षमापनम् ॥

न्यूनं वाऽप्यगुणं वाऽपि यन्मया मोहितं कृतम्।
सर्वं तदस्तु सम्पूर्णं त्वत्रसादान्महेश्वरि॥

लक्ष्मि तत्कृपया नित्यं कृता पूजा तवाऽऽज्ञया।
स्थिरा भव गृहे ह्यस्मिन् मम सन्तानकर्मणि॥

हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमबीजं विभावसोः।

अनन्तपुण्यफलदम् अतः शान्तिं प्रयच्छ मे॥

आश्वयुज-अमावास्या-पुण्यकालेऽस्मिन् मया क्रियमाण-श्रीमहालक्ष्मी-
पूजायां यद्देयमुपायनदानं तत्प्रतिनिधित्वेन हिरण्यं श्री-महालक्ष्मीप्रीतिं
कामयमानः मनसोद्दिष्टाय ब्राह्मणाय सम्प्रददे नमः न मम। अनया पूजया
श्री-महालक्ष्मीः प्रीयताम्।

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा
बुद्ध्याऽऽत्मना वा प्रकृतेः स्वभावात्।
करोमि यद्यत् सकलं परस्मै
नारायणायेति सर्पयामि॥

ॐ तत्सद्विद्धार्पणमस्तु।

॥ कार्तिकसोमवारार्ध्यम् ॥

॥ अर्धम् ॥

सोमवारे दिवा स्थित्वा निराहारो महेश्वर।
नक्तं भोक्ष्यामि देवेश अर्पयामि सदाशिव॥१॥

—साम्बशिवाय नमः इदमर्घ्यम्। (त्रिः)

नक्तं च सोमवारे च सोमनाथ जगत्पते।
अनन्तकोटिसौभाग्यं अक्षय्यं कुरु शङ्कर ॥२॥

—साम्बशिवाय नमः इदमर्घ्यम्। (त्रिः)

नमः सोमविभूषाय सोमायामिततेजसे।
इदमर्घ्यं प्रदास्यामि सोमो यच्छ्रुतं मे शिवम्॥३॥

—साम्बशिवाय नमः इदमर्घ्यम्। (त्रिः)

आकाशदिग्शरीराय ग्रहनक्षत्रमालिने।
इदमर्घ्यं प्रदास्यामि सुप्रीतो वरदो भव॥४॥

—साम्बशिवाय नमः इदमर्घ्यम्। (त्रिः)

अम्बिकायै नमस्तुभ्यं नमस्ते देवि पार्वति।
अनघे वरदे देवि गृहाणार्घ्यं प्रसीद मे॥५॥

—पार्वत्यै नमः इदमर्घ्यम्। (त्रिः)

सुब्रह्मण्यं महाभाग कार्तिकेय सुरेश्वर।
इदमर्घ्यं प्रदास्यामि सुप्रीतो वरदो भव॥६॥

—सुब्रह्मण्याय नमः इदमर्घ्यम्। (त्रिः)

नन्दिकेश महाभाग शिवध्यानपरायण।
शैलादये नमस्तुभ्यं गृहाणार्घ्यमिदं प्रभो॥७॥

—नन्दिकेश्वराय नमः इदमर्घ्यम्। (त्रिः)

[नीलकण्ठ-पदाम्भोज-परिस्फुरित-मानस ।
शम्भोः सेवाफलं देहि चण्डेश्वर नमोऽस्तु ते॥८॥

—चण्डिकेश्वराय नमः इदमर्घ्यम्। (त्रिः)]

॥ श्री-स्कन्द-षष्ठी-पूजा ॥

॥ पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा ॥

(आचम्य)

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

(अप उपस्पृश्य, पुष्पाक्षतान् गृहीत्वा)

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा

श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं करिष्यमाणस्य कर्मणः

अविघ्नेन परिसमाप्यर्थम् आदौ विघ्नेश्वरपूजां करिष्ये।

ॐ गणानां त्वा गणपति ९ हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।
ज्येष्ठराजुं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पतु आ नः शृण्वन्तुतिर्भिः सीदु सादनम्॥

अस्मिन् हरिद्राबिम्बे महागणपतिं ध्यायामि, आवाहयामि।

ॐ महागणपतये नमः आसनं समर्पयामि।

पादयोः पाद्यं समर्पयामि। हस्तयोरर्ध्यं समर्पयामि।

आचमनीयं समर्पयामि।

ॐ भूर्भुवस्सुवः। शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि।

स्नानानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वस्त्रार्थमक्षतान् समर्पयामि।

यज्ञोपवीताभरणार्थं अक्षतान् समर्पयामि।

दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि।

गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।

पुष्पमालिकां समर्पयामि। पुष्टैः पूजयामि।

॥ अर्चना ॥

- | | |
|---------------------|--------------------------|
| १. ॐ सुमुखाय नमः | ९. ॐ धूमकेतवे नमः |
| २. ॐ एकदन्ताय नमः | १०. ॐ गणाध्यक्षाय नमः |
| ३. ॐ कपिलाय नमः | ११. ॐ फालचन्द्राय नमः |
| ४. ॐ गजकर्णकाय नमः | १२. ॐ गजाननाय नमः |
| ५. ॐ लम्बोदराय नमः | १३. ॐ वक्रतुण्डाय नमः |
| ६. ॐ विकटाय नमः | १४. ॐ शूर्पकर्णाय नमः |
| ७. ॐ विघ्नराजाय नमः | १५. ॐ हेरम्बाय नमः |
| ८. ॐ विनायकाय नमः | १६. ॐ स्कन्दपूर्वजाय नमः |

नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि॥

धूपमाघ्रापयामि।

अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।

नैवेद्यम्।

ताम्बूलं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वक्रतुण्डमहाकाय कोटिसूर्यसमप्रभा
अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा॥

प्रार्थनाः समर्पयामि।

अनन्तकोटिप्रदक्षिणमस्कारान् समर्पयामि।

छत्रचामरादिसमस्तोपचारान् समर्पयामि।

॥ प्रधान-पूजा — स्कन्द-पूजा ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविद्वोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

॥ सङ्कल्पः ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं शुभे शोभने मुहूते अद्य ब्रह्मणः द्वितीयपरार्धे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोः दक्षिणे पार्श्वे शकाब्दे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिकाणां प्रभवादीनां पष्ठ्याः संवत्सराणां मध्ये ()^{४५} नाम संवत्सरे दक्षिणायने शरद-ऋतौ तुला/वृश्चिक-मासे कार्तिक-शुक्लपक्षे पष्ठ्यां शुभतिथौ (इन्दु / भौम / बुध / गुरु / भृगु / स्थिर / भानु) वासरयुक्तायाम् ()^{४६} नक्षत्र ()^{४७} नाम योग (कौलव/तैतिल) करण युक्तायां च एवं गुण विशेषण विशिष्टायाम् अस्यां पष्ठ्यां शुभतिथौ श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-प्रीत्यर्थं प्रसाद-सिद्धर्थम् अस्माकं सहकुटुम्बानां क्षेमस्थैर्य-धैर्य-वीर्य-विजय-आयुरारोग्य-ऐश्वर्याणाम् अभिवृद्धर्थं धर्मार्थकाममोक्षचतुर्विधफलपुरुषार्थसिद्धर्थं पुत्रपौत्राभिवृद्धर्थम् इष्ट-काम्यार्थसिद्धर्थं मम इहजन्मनि पूर्वजन्मनि जन्मान्तरे च सम्पादितानां ज्ञानाज्ञानकृतमहापातकचतुष्टय-व्यतिरिक्तानां रहस्यकृतानां प्रकाशकृतानां सर्वेषां पापानां सद्य अपनोदनद्वारा सकल-पापक्षयार्थं गो-भू-धन-धान्य-पुत्र-पौत्रादि अनविच्छिन्न-सन्तति स्थिर-लक्ष्मी-कीर्ति-लाभ शत्रु-पराजयादि सदभीष्ट-सिद्धर्थं दिव्यज्ञान-सिद्धर्थं

^{४५}पृष्ठं ६३९ पश्यताम्

^{४६}पृष्ठं ६४९ पश्यताम्

^{४७}पृष्ठं ६५० पश्यताम्

यावच्छक्ति-ध्यानावाहनादि षोडशोपचारैः कल्पोक्त-प्रकारेण श्री-वल्ली-
देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-पूजाराधनं करिष्ये। तदङ्गं कलशपूजां च करिष्ये।
श्रीविघ्नेश्वराय नमः, यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि।
(गणपति-प्रसादं शिरसा गृहीत्वा)

॥घण्टापूजा ॥

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम्।
कुरु घण्टारवं तत्र देवताऽऽह्नानलाश्वनम्॥

॥कलशपूजा ॥

(कलशं गन्धपुष्पाक्षतैः अभ्यर्च्य)

गङ्गायै नमः। यमुनायै नमः। गोदावर्यै नमः। सरस्वत्यै नमः। नर्मदायै नमः।
सिन्ध्ये नमः। कावेर्यै नमः।
सप्तकोटिमहातीर्थान्यावाहयामि।
(अथ कलशं स्पृष्ट्वा जपं कुर्यात्।)

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः।
मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः॥

कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा।
ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोऽप्यर्थर्वणः।
अङ्गेश्व सहिताः सर्वे कलशाम्बुसमाश्रिताः॥

गङ्गेः च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति।
नर्मदे सिन्ध्युकावेरि जलेऽस्मिन् सन्निधिं कुरु॥

सर्वे समुद्राः सरितः तीर्थानि च हृदा नदाः।
आयान्तु विष्णुपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः॥

(इति कलशजलेन सर्वोपकरणानि आत्मानं च प्रोक्ष्य।)

॥ आत्मपूजा ॥

आत्मने नमः, दिव्यगन्धान् धारयामि।

॥ मण्टप-पूजा ॥

ॐ ह्रीं श्रीं मण्डूकादि-परतत्त्वात्म-पर्यन्त-पीठ-शक्ति-देवताभ्यो नमः।
 ॐ ह्रीं श्रीं शं शकुन्यै नमः।
 ॐ ह्रीं श्रीं रं रेवत्यै नमः।
 ॐ ह्रीं श्रीं पूं पूताय नमः।
 ॐ ह्रीं श्रीं मं महापूतायै नमः।
 ॐ ह्रीं श्रीं नि निशीधिन्यै नमः।
 ॐ ह्रीं श्रीं मां मालिन्यै नमः।
 ॐ ह्रीं श्रीं शीं शीतलायै नमः।
 ॐ ह्रीं श्रीं शुं शुद्धायै नमः।
 ॐ ह्रीं श्रीं विं विश्वतोमुख्यै नमः।

षोडशोपचार-पूजा

सिन्धूरारुणमिन्दुकान्तिवदनं केयूरहारादिभिः
 दिव्यैराभरणैर्विभूषिततनुं स्वर्गादिसौख्यप्रदम्।
 अम्भोजाभयशक्तिकुकुटधरं रक्ताङ्गराकोऽवलं
 सुब्रह्मण्यमुपास्महे प्रणमतां भीतिप्रणाशोद्यतम्॥
 अस्मिन् कुम्भे सपरिवारं
 श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिनम् ध्यायामि।

षड्क्रं शिखिवाहनं त्रिनयनं चित्राम्बरालङ्कृतं
 वज्रं शक्तिमसि त्रिशूलमभयं खेटं धनुश्चक्रकम्।
 पाशं कुक्कुटमङ्गलं च वरदं दोर्भिर्दधानं सदा
 ध्यायेदीप्सितसिद्धिदं शिवसुतं स्कन्दं सुराराधितम्॥

अस्मिन् कुम्भे सपरिवारं
 श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिनम् आवाहयामि।

आवाहिता भव। संस्थापिता भव।

सन्त्रिहिता भव। सन्त्रिरुद्धा भव।

अवकुण्ठिता भव। सुप्रीता भव।

सुप्रसन्ना भव। वरदा भव।

स्वामिन् सर्वजगन्नाथ यावत्पूजावसानकम्।
 तावत् त्वं प्रीतिभावेन दीपेऽस्मिन् सन्त्रिधिं कुरु॥

देवदेव महाराज प्रियेश्वर प्रजापते।

आसनं दिव्यमीशान दास्येयं परमेश्वर॥

श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिने नमः, आसनं समर्पयामि।

यद्भक्तिलेशसम्पर्कात् परमानन्दविग्रह।
 तस्मै ते शरणाभाय पाद्यं शुद्धाय कल्पये॥

श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिने नमः, पाद्यं समर्पयामि।

तापत्रयहरं दिव्यं परमानन्दलक्षणम्।

तापत्रयविनिर्मुक्तं तवार्घ्यं कल्पयाम्यहम्॥

श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिने नमः, अर्घ्यं समर्पयामि।

वेदानामपि वेद्याय देवानां देवतात्मने।

आचामं कल्पयामीश शुद्धानां शुद्धिहेतवे॥

श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिने नमः, आचमनीयं समर्पयामि।

तरुपुष्पसमुद्रूतं सुस्वादु मधुरं मधु।
तेजःपुष्टिकरं दिव्यं प्रतिगृह्णीष्व देवेश॥

श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिने नमः, मधुपर्कं समर्पयामि।

पयोदधिघृतं चैव मधु च शर्करायुतम्।
पञ्चामृतं मयाऽऽनीतं स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम्॥

श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिने नमः, पञ्चामृत-स्नानं समर्पयामि।

कामधेनुसमुत्पन्नं सर्वेषां जीवनं परम्।
पावनं यज्ञहेतुश्च पयः स्नानार्थमर्पितम्॥

श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिने नमः, क्षीरस्नानं समर्पयामि।

भागीरथी यमुना चैव गौतमी च सरस्वती।
तासां सुसलिलमादाय करोमि त्वामभिषेचनम्॥

श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिने नमः, स्नानं समर्पयामि।
स्नानान्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

सर्वभूषाधिके सौम्ये लोकलञ्जानिवारणे।
मयोपपादिते तुभ्यं वाससी प्रतिगृह्यताम्॥

श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिने नमः, वस्त्रं समर्पयामि।
नवभिस्तन्तुभिर्युक्तं त्रिगुणं देवतात्मकम्।
उपवीतं प्रदास्यामि गृहाण परमेश्वर॥

श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिने नमः, यज्ञोपवीतं समर्पयामि।
मुक्ता-माणिक्य-वैद्वर्य-रत्न-हेमादि-निर्मितम्।
नानाभरणं दास्यामि स्वीकुरुष्व दयानिधे॥

श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिने नमः, नवमणि-मकुटादि
नानाभरणम् समर्पयामि।

चन्दनागरुक्पूरकस्तूरीकुङ्कुमान्वितम् ।
विलेपनं सुरश्रेष्ठ प्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यताम्॥

श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिने नमः, गन्धान् धारयामि।
गन्धस्योपरि हरिद्रा-कुङ्कुमं समर्पयामि।

अक्षतांश्च सुरश्रेष्ठ कुङ्कुमात्का सुशोभिताः।
मया निवेदिता भक्त्या गृह्यतां परमेश्वर॥

श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिने नमः, अक्षतान् समर्पयामि।

मन्दार-पारिजाताङ्ग-केतक्युत्पल-पाटलैः ।
मलिका-जाति-वकुलैः पुष्पैस्त्वां पूजयाम्यहम्॥
श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिने नमः,
मलिकादि-सर्वतु-पुष्पमालाः समर्पयामि।

॥ अङ्ग-पूजा ॥

- | | | |
|-----|----------------------|----------------------|
| १. | शरवणोद्भूताय नमः | — पादौ पूजयामि। |
| २. | रौद्रेयाय नमः | — जङ्घे पूजयामि। |
| ३. | सहस्रपदे नमः | — जानुनी पूजयामि। |
| ४. | भयनाशनाय नमः | — ऊरु पूजयामि। |
| ५. | बालग्रहाच्छाटनाय नमः | — मेढ़ं पूजयामि |
| ६. | भक्तपालनाय नमः | — गुह्यं पूजयामि। |
| ७. | गुणनिधये नमः | — कटिं पूजयामि। |
| ८. | महनीयाय नमः | — नाभिं पूजयामि। |
| ९. | सर्वभीष्टप्रदाय नमः | — हृदयं पूजयामि। |
| १०. | विशालवक्षसे नमः | — वक्षस्थलं पूजयामि। |

- | | | |
|-----|--------------------------------|---------------------------|
| ११. | शक्तिधराय नमः | — हस्तान् पूजयामि। |
| १२. | अभयप्रदानाय नमः | — बाहून् पूजयामि। |
| १३. | नीलकण्ठ-तनयाय नमः | — कण्ठान् पूजयामि। |
| १४. | पतित-पावनाय नमः | — चुबुकानि पूजयामि। |
| १५. | पुरुष-श्रेष्ठाय नमः | — नासिकानि पूजयामि। |
| १६. | कमललोचनाय नमः | — लोचनानि पूजयामि। |
| १७. | पुण्यमूर्तये नमः | — श्रोत्राणि पूजयामि। |
| १८. | कस्तूरी-तिलकाश्चित्-फालाय नमः— | ललाटानि पूजयामि। |
| १९. | षडाननाय नमः | — मुखानि पूजयामि। |
| २०. | त्रिलोकगुरवे नमः | — ओष्ठानि पूजयामि। |
| २२. | सहस्रशीर्षे नमः | — शिरांसि पूजयामि। |
| २३. | भस्मोद्घूलित-विग्रहाय नमः | — सर्वाण्यङ्गानि पूजयामि। |

॥ षोडश-नामपूजा ॥

- | | | | |
|----|-------------------------|-----|---------------------|
| १. | ॐ ज्ञानशक्त्यात्मने नमः | ९. | ॐ षण्मुखाय नमः |
| २. | ॐ स्कन्दाय नमः | १०. | ॐ कुक्कुटध्वजाय नमः |
| ३. | ॐ अग्निभुवे नमः | ११. | ॐ शक्तिधराय नमः |
| ४. | ॐ बाहुलेयाय नमः | १२. | ॐ गुहाय नमः |
| ५. | ॐ गाङ्गेयाय नमः | १३. | ॐ ब्रह्मचारिणे नमः |
| ६. | ॐ शरवणोद्भवाय नमः | १४. | ॐ षण्मातुराय नमः |
| ७. | ॐ कार्त्तिकेयाय नमः | १५. | ॐ क्रौञ्चभित्रे नमः |
| ८. | ॐ कुमाराय नमः | १६. | ॐ शिखिवाहनाय नमः |

॥ षण्मुखसहस्रनामावलिः ॥

॥ ध्यानम् ॥

ध्यायेत्पूर्णमिन्दुकोटिसदृशं रत्नप्रभाशोभितम्।
 बालार्कद्युतिषङ्किरीटविलसत्केयूरहारान्वितम् ॥१॥

कर्णालम्बितकुण्डलप्रविलसद्वृण्डस्थलाशोभितम्।
 काश्चीकङ्गणकिङ्गणीरवयुतं शृङ्गारसारोदयम् ॥२॥

ध्यायेदैप्सितसिद्धिदं शिवसुतं श्रीद्वादशाक्षं गुहम्।
 खेटं कुक्कुटमङ्गुशं च वरदं पाशं धनुश्चक्रकम् ॥३॥

वज्रं शक्तिमसि च शूलमभयं दोर्भिर्धृतं षण्मुखम्।
 देवं चित्रमयूरवाहनगतं चित्राम्बरालङ्घृतम् ॥४॥

अचिन्त्यशक्तये नमः

अनघाय नमः

अक्षोभ्याय नमः

अपराजिताय नमः

अनाथवत्सलाय नमः

अमोघाय नमः

अशोकाय नमः

अजराय नमः

अभयाय नमः

अत्युदाराय नमः

अघहराय नमः

अग्रगण्याय नमः

१०

अद्रिजासुताय नमः

अनन्तमहिम्ने नमः

अपाराय नमः

अनन्तसौख्यप्रदाय नमः

अव्ययाय नमः

अनन्तमोक्षदाय नमः

अनादये नमः

अप्रमेयाय नमः

अक्षराय नमः

अच्युताय नमः

अकल्पषाय नमः

अभिरामाय नमः

२०

अग्रधुर्याय नमः		आगमसंस्तुताय नमः	५०
अमितविक्रमाय नमः		आर्तसंरक्षणाय नमः	
अनाथनाथाय नमः		आद्याय नमः	
अमलाय नमः		आनन्दाय नमः	
अप्रमत्ताय नमः		आर्यसेविताय नमः	
अमरप्रभवे नमः	३०	आश्रितेष्टार्थवरदाय नमः	
अरिन्दमाय नमः		आनन्दिने नमः	
अखिलाधाराय नमः		आर्तफलप्रदाय नमः	
अणिमादिगुणाय नमः		आश्वर्यरूपाय नमः	
अग्रण्ये नमः		आनन्दाय नमः	
अचञ्चलाय नमः		आपन्नार्तिविनाशनाय नमः	६०
अमरस्तुत्याय नमः		इभवक्रानुजाय नमः	
अकलङ्काय नमः		इष्टाय नमः	
अमिताशनाय नमः		इभासुरहरात्मजाय नमः	
अग्निभुवे नमः		इतिहासश्रुतिस्तुत्याय नमः	
अनवद्याङ्गाय नमः	४०	इन्द्रभोगफलप्रदाय नमः	
अद्भुताय नमः		इष्टापूर्तफलप्राप्तये नमः	
अभीष्टदायकाय नमः		इष्टेष्टवरदायकाय नमः	
अतीन्द्रियाय नमः		इहामुत्रेष्टफलदाय नमः	
अप्रमेयात्मने नमः		इष्टदाय नमः	
अदृश्याय नमः		इन्द्रवन्दिताय नमः	७०
अव्यक्तलक्षणाय नमः		ईडनीयाय नमः	
आपद्विनाशकाय नमः		ईशपुत्राय नमः	
आर्याय नमः		ईप्सितार्थप्रदायकाय नमः	
आद्याय नमः		ईतिभीतिहराय नमः	

ईङ्गय नमः		ऊर्ध्वगाय नमः	१००
ईषणात्रयवर्जिताय नमः		ऊर्ध्वाय नमः	
उदारकीर्तये नमः		ऊर्ध्वलोकैकनायकाय नमः	
उद्योगिने नमः		ऊर्जाविते नमः	
उत्कृष्टोरुपराक्रमाय नमः		ऊर्जितोदाराय नमः	
उत्कृष्टशक्तये नमः	८०	ऊर्जितोर्जितशासनाय नमः	
उत्साहाय नमः		ऋषिदेवगणस्तुत्याय नमः	
उदाराय नमः		ऋणत्रयविमोचनाय नमः	
उत्सवप्रियाय नमः		ऋजुरूपाय नमः	
उञ्ज्ञम्भाय नमः		ऋजुकराय नमः	
उद्भवाय नमः		ऋजुमार्गप्रदर्शनाय नमः	११०
उग्राय नमः		ऋतम्बराय नमः	
उदग्राय नमः		ऋजुप्रीताय नमः	
उग्रलोकनाय नमः		ऋषभाय नमः	
उन्मत्ताय नमः		ऋद्धिदाय नमः	
उग्रशमनाय नमः	९०	ऋताय नमः	
उद्वेगघोरगेश्वराय नमः		लुलितोद्धारकाय नमः	
उरुप्रभावाय नमः		लूतभवपाशप्रभञ्जनाय नमः	
उदीर्णाय नमः		एणाङ्गधरसत्पुत्राय नमः	
उमापुत्राय नमः		एकस्मै नमः	
उदारधिये नमः		एनोविनाशनाय नमः	१२०
ऊर्ध्वरितःसुताय नमः		ऐश्वर्यदाय नमः	
ऊर्ध्वगतिदाय नमः		ऐन्द्रभोगिने नमः	
ऊर्जपालकाय नमः		ऐतिह्याय नमः	
ऊर्जिताय नमः		ऐन्द्रवन्दिताय नमः	

ओजस्विने नमः		अस्खलत्सुगतिदायकाय नमः १५०
ओषधिस्थानाय नमः		कार्तिकेयाय नमः
ओजोदाय नमः		कामरूपाय नमः
ओदनप्रदाय नमः		कुमाराय नमः
औदार्यशीलाय नमः		क्रौञ्चदारणाय नमः
औमेयाय नमः	१३०	कामदाय नमः
औग्राय नमः		कारणाय नमः
औन्नत्यदायकाय नमः		काम्याय नमः
औदार्यय नमः		कमनीयाय नमः
औषधकराय नमः		कृपाकराय नमः
औषधाय नमः		काश्चनाभाय नमः १६०
औषधाकराय नमः		कान्तियुक्ताय नमः
अंशुमालिने नमः		कामिने नमः
अंशुमालीङ्गाय नमः		कामप्रदाय नमः
अम्बिकातनयाय नमः		कवये नमः
अन्नदाय नमः	१४०	कीर्तिकृते नमः
अन्धकारिसुताय नमः		कुकुटधराय नमः
अन्धत्वहारिणे नमः		कूटस्थाय नमः
अम्बुजलोचनाय नमः		कुवलेक्षणाय नमः
अस्तमायाय नमः		कुङ्कुमाङ्गाय नमः
अमराधीशाय नमः		कूमहराय नमः १७०
अस्पष्टाय नमः		कुशलाय नमः
अस्तोकपुण्यदाय नमः		कुकुटध्वजाय नमः
अस्तामित्राय नमः		कृशानुसम्भवाय नमः
अस्तरूपाय नमः		कूराय नमः

कूरघ्नाय नमः		खेचरेशाय नमः	२००
कलितापहृते नमः		ख्यातेहाय नमः	
कामरूपाय नमः		खेचरस्तुताय नमः	
कल्पतरवे नमः		खरतापहराय नमः	
कान्ताय नमः		खस्थाय नमः	
कामितदायकाय नमः	१८०	खेचराय नमः	
कल्याणकृते नमः		खेचराश्रयाय नमः	
क्लेशनाशाय नमः		खण्डेन्दुमौलितनयाय नमः	
कृपालवे नमः		खेलाय नमः	
करुणाकराय नमः		खेचरपालकाय नमः	
कलुषघ्नाय नमः		खस्थलाय नमः	२१०
क्रियाशक्तये नमः		खण्डितार्काय नमः	
कठोराय नमः		खेचरीजनपूजिताय नमः	
कवचिने नमः		गाङ्गेयाय नमः	
कृतिने नमः		गिरिजापुत्राय नमः	
कोमलाङ्गाय नमः	१९०	गणनाथानुजाय नमः	
कुशप्रीताय नमः		गुहाय नमः	
कुत्सितघ्नाय नमः		गोप्रे नमः	
कलाधराय नमः		गीर्वाणसंसेव्याय नमः	
ख्याताय नमः		गुणातीताय नमः	
खेटधराय नमः		गुहाश्रयाय नमः	२२०
खङ्गिने नमः		गतिप्रदाय नमः	
खद्वाङ्गिने नमः		गुणनिधये नमः	
खलनिग्रहाय नमः		गम्भीराय नमः	
ख्यातिप्रदाय नमः		गिरिजात्मजाय नमः	

गूढरूपाय नमः		घोषाय नमः	२५०
गदहराय नमः		घोराघौघविनाशनाय नमः	
गुणाधीशाय नमः		घनानन्दाय नमः	
गुणाग्रण्ये नमः		घर्महत्रे नमः	
गोधराय नमः		घृणावते नमः	
गहनाय नमः	२३०	घृष्टिपातकाय नमः	
गुप्ताय नमः		घृणिने नमः	
गर्वद्वाय नमः		घृणाकराय नमः	
गुणवर्धनाय नमः		घोराय नमः	
गुह्याय नमः		घोरदेत्यप्रहारकाय नमः	
गुणज्ञाय नमः		घटितैश्वर्यसन्दोहाय नमः	२६०
गीतिज्ञाय नमः		घनार्थाय नमः	
गतातङ्काय नमः		घनसङ्क्लमाय नमः	
गुणश्रयाय नमः		चित्रकृते नमः	
गद्यपद्यप्रियाय नमः		चित्रवर्णाय नमः	
गुण्याय नमः	२४०	चञ्चलाय नमः	
गोस्तुताय नमः		चपलद्युतये नमः	
गग्नेचराय नमः		चिन्मयाय नमः	
गणनीयचरित्राय नमः		चित्स्वरूपाय नमः	
गतक्लेशाय नमः		चिरानन्दाय नमः	
गुणार्णवाय नमः		चिरन्तनाय नमः	२७०
घूर्णिताक्षाय नमः		चित्रकेलये नमः	
घृणिनिधये नमः		चित्रतराय नमः	
घनगम्भीरघोषणाय नमः		चिन्तनीयाय नमः	
घण्टानादप्रियाय नमः		चमत्कृतये नमः	

चोरघ्राय नमः		जाहवीसूनवे नमः	३००
चतुराय नमः		जितामित्राय नमः	
चारवे नमः		जगदुरवे नमः	
चामीकरविभूषणाय नमः		जयिने नमः	
चन्द्रार्ककोटिसद्वशाय नमः	२८०	जितेन्द्रियाय नमः	
चन्द्रमौलितनूभवाय नमः		जैत्राय नमः	
चादिताङ्गाय नमः		जरामरणवर्जिताय नमः	
छद्महत्रे नमः		ज्योतिर्मयाय नमः	
छेदिताखिलपातकाय नमः		जगन्नाथाय नमः	
छेदीकृततमःक्लेशाय नमः		जगञ्जीवाय नमः	
छत्रीकृतमहायशसे नमः		जनाश्रयाय नमः	३१०
छादिताशेषसन्तापाय नमः		जगत्सेव्याय नमः	
छरितामृतसागराय नमः		जगत्कर्त्रे नमः	
छन्नत्रैगुण्यरूपाय नमः		जगत्साक्षिणे नमः	
छातेहाय नमः	२९०	जगत्प्रियाय नमः	
छिन्नसंशयाय नमः		जम्भारिवन्द्याय नमः	
छन्दोमयाय नमः		जयदाय नमः	
छन्दगामिने नमः		जगञ्जनमनोहराय नमः	
छिन्नपाशाय नमः		जगदानन्दजनकाय नमः	
छविशछदाय नमः		जनजाड्यापहारकाय नमः	
जगद्विताय नमः		जपाकुसुमसङ्काशाय नमः	३२०
जगत्पूज्याय नमः		जनलोचनशोभनाय नमः	
जगञ्जेष्टाय नमः		जनेश्वराय नमः	
जगन्मयाय नमः		जितक्रोधाय नमः	
जनकाय नमः		जनजन्मनिबर्हणाय नमः	

जयदाय नमः		ढक्कानादप्रीतिकराय नमः	३५०
जन्तुतापग्राय नमः		ढालितासुरसङ्कुलाय नमः	
जितदैत्यमहाब्रजाय नमः		ढौकितामरसन्दोहाय नमः	
जितमायाय नमः		दुण्ठिविघ्नेश्वरानुजाय नमः	
जितक्रोधाय नमः		तत्त्वज्ञाय नमः	
जितसङ्गाय नमः	३३०	तत्त्वगाय नमः	
जनप्रियाय नमः		तीव्राय नमः	
झञ्जानिलमहावेगाय नमः		तपोरूपाय नमः	
झरिताशेषपातकाय नमः		तपोमयाय नमः	
झर्झरीकृतदैत्यौघाय नमः		त्रयीमयाय नमः	
झलरीवाद्यसम्प्रियाय नमः		त्रिकालज्ञाय नमः	३६०
ज्ञानमूर्तये नमः		त्रिमूर्तये नमः	
ज्ञानगम्याय नमः		त्रिगुणात्मकाय नमः	
ज्ञानिने नमः		त्रिदशेशाय नमः	
ज्ञानमहानिधये नमः		तारकारये नमः	
टङ्कारनृतविभवाय नमः	३४०	तापग्राय नमः	
टङ्कवत्रघ्वजाङ्किताय नमः		तापसप्रियाय नमः	
टङ्किताखिललोकाय नमः		तुष्टिदाय नमः	
टङ्कितैनस्तमोरवये नमः		तुष्टिकृते नमः	
डम्बरप्रभवाय नमः		तीक्ष्णाय नमः	
डम्भाय नमः		तपोरूपाय नमः	३७०
डम्भाय नमः		त्रिकालविदे नमः	
डमरुकप्रियाय नमः		स्तोत्रे नमः	
डमरोत्कटसन्नादाय नमः		स्तव्याय नमः	
डिम्बरूपस्वरूपकाय नमः		स्तवप्रीताय नमः	

स्तुतये नमः		दर्पणशोभिताय नमः	४००
स्तोत्राय नमः		दुर्धराय नमः	
स्तुतिप्रियाय नमः		दानशीलाय नमः	
स्थिताय नमः		द्वादशाक्षाय नमः	
स्थायिने नमः		द्विषङ्गुजाय नमः	
स्थापकाय नमः	३८०	द्विषङ्गर्णाय नमः	
स्थूलसूक्ष्मप्रदर्शकाय नमः		द्विषङ्गाहवे नमः	
स्थविष्ठाय नमः		दीनसन्तापनाशनाय नमः	
स्थविराय नमः		दन्दशूकेश्वराय नमः	
स्थूलाय नमः		देवाय नमः	
स्थानदाय नमः		दिव्याय नमः	४१०
स्थैर्यदाय नमः		दिव्याकृतये नमः	
स्थिराय नमः		दमाय नमः	
दान्ताय नमः		दीर्घवृत्ताय नमः	
दयापराय नमः	३९०	दीर्घबाहवे नमः	
दात्रे नमः		दीर्घदृष्टये नमः	
दुरितघ्राय नमः		दिवस्पतये नमः	
दुरासदाय नमः		दण्डाय नमः	
दर्शनीयाय नमः		दमयित्रे नमः	
दयासाराय नमः		दर्पाय नमः	
देवदेवाय नमः		देवसिंहाय नमः	४२०
दयानिधये नमः		दृढब्रताय नमः	
दुराधर्षाय नमः		दुर्लभाय नमः	
दुर्विगाह्याय नमः		दुर्गमाय नमः	
दक्षाय नमः		दीप्ताय नमः	

दुष्प्रेक्ष्याय नमः		धृतिमते नमः	४५०
दिव्यमण्डनाय नमः		धूतकिल्बिषाय नमः	
दुरोदरग्नाय नमः		धर्महेतवे नमः	
दुःखग्नाय नमः		धर्मशूराय नमः	
दुरारिग्नाय नमः		धर्मकृते नमः	
दिशाम्पतये नमः	४३०	धर्मविदे नमः	
दुर्जयाय नमः		ध्रुवाय नमः	
देवसेनेशाय नमः		धात्रे नमः	
दुर्जयाय नमः		धीमते नमः	
दुरतिक्रमाय नमः		धर्मचारिणे नमः	
दम्भाय नमः		धन्याय नमः	४६०
दृसाय नमः		धुर्याय नमः	
देवर्षये नमः		धृतव्रताय नमः	
दैवज्ञाय नमः		नित्यसत्त्वाय नमः	
दैवचिन्तकाय नमः		नित्यतृसाय नमः	
धुरन्धराय नमः	४४०	निर्लेपाय नमः	
धर्मपराय नमः		निश्चलात्मकाय नमः	
धनदाय नमः		निरवद्याय नमः	
धृतवर्धनाय नमः		निराधाराय नमः	
धर्मेशाय नमः		निष्कलङ्काय नमः	
धर्मशास्त्रज्ञाय नमः		निरञ्जनाय नमः	४७०
धन्विने नमः		निर्माय नमः	
धर्मपरायणाय नमः		निरहङ्काराय नमः	
धनाध्यक्षाय नमः		निर्मोहाय नमः	
धनपतये नमः		निरूपद्रवाय नमः	

नित्यानन्दाय नमः		पुलिन्दकन्यारमणाय नमः	५००
निरातङ्गाय नमः		पुरुजिते नमः	
निष्प्रपञ्चाय नमः		परमप्रियाय नमः	
निरामयाय नमः		प्रत्यक्षमूर्तये नमः	
निरवद्याय नमः		प्रत्यक्षाय नमः	
निरीहाय नमः	४८०	परेशाय नमः	
निर्दर्शाय नमः		पूर्णपुण्यदाय नमः	
निर्मलात्मकाय नमः		पुण्याकराय नमः	
नित्यानन्दाय नमः		पुण्यरूपाय नमः	
निजरेशाय नमः		पुण्याय नमः	
निःसङ्गाय नमः		पुण्यपरायणाय नमः	५१०
निगमस्तुताय नमः		पुण्योदयाय नमः	
निष्कण्टकाय नमः		परञ्चोतिषे नमः	
निरालम्बाय नमः		पुण्यकृते नमः	
निष्प्रत्यूहाय नमः		पुण्यवर्धनाय नमः	
निरुद्धवाय नमः	४९०	परानन्दाय नमः	
नित्याय नमः		परतराय नमः	
नियतकल्पाणाय नमः		पुण्यकीर्तये नमः	
निर्विकल्पाय नमः		पुरातनाय नमः	
निराश्रयाय नमः		प्रसन्नरूपाय नमः	
नेत्रे नमः		प्राणेशाय नमः	५२०
निधये नमः		पन्नगाय नमः	
नैकरूपाय नमः		पापनाशनाय नमः	
निराकाराय नमः		प्रणतार्तिहराय नमः	
नदीसुताय नमः		पूर्णाय नमः	

पार्वतीनन्दनाय नमः		पावकाय नमः	५५०
प्रभवे नमः		पूज्याय नमः	
पूतात्मने नमः		पूर्णानन्दाय नमः	
पुरुषाय नमः		परात्पराय नमः	
प्राणाय नमः		पुष्कलाय नमः	
प्रभवाय नमः	५३०	प्रवराय नमः	
पुरुषोत्तमाय नमः		पूर्वाय नमः	
प्रसन्नाय नमः		पितृभक्ताय नमः	
परमस्पष्टाय नमः		पुरोगमाय नमः	
पराय नमः		प्राणदाय नमः	
परिवृढाय नमः		प्राणिजनकाय नमः	५६०
पराय नमः		प्रदिष्टाय नमः	
परमात्मने नमः		पावकोद्भवाय नमः	
प्रब्रह्मणे नमः		परब्रह्मस्वरूपाय नमः	
परार्थाय नमः		परमैश्वर्यकारणाय नमः	
प्रियदर्शनाय नमः	५४०	परर्धिदाय नमः	
पवित्राय नमः		पुष्टिकराय नमः	
पुष्टिदाय नमः		प्रकाशात्मने नमः	
पूर्तये नमः		प्रतापवते नमः	
पिङ्गलाय नमः		प्रज्ञापराय नमः	
पुष्टिवर्धनाय नमः		प्रकृष्टार्थाय नमः	५७०
पापहर्त्रे नमः		पृथवे नमः	
पाशधराय नमः		पृथुपराक्रमाय नमः	
प्रमत्तासुरशिक्षकाय नमः		फणीश्वराय नमः	
पावनाय नमः		फणिवाराय नमः	

फणामणिविभूषणाय नमः		बहुप्रदाय नमः	६००
फलदाय नमः		बृहद्भानुतनूद्धूताय नमः	
फलहस्ताय नमः		बृहत्सेनाय नमः	
फुलाम्बुजविलोचनाय नमः		बिलेशयाय नमः	
फडुच्चाटितपापौधाय नमः	५८०	बहुबाहवे नमः	
फणिलोकविभूषणाय नमः		बलश्रीमते नमः	
बाहुलेयाय नमः		बहुदैत्यविनाशकाय नमः	
बृहद्रूपाय नमः		बिलद्वारान्तरालस्थाय नमः	
बलिष्ठाय नमः		बृहच्छक्तिधनुर्धराय नमः	
बलवते नमः		बालार्कद्युतिमते नमः	
बलिने नमः		बालाय नमः	६१०
ब्रह्मेशविष्णुरूपाय नमः		बृहद्वक्षसे नमः	
बुद्धाय नमः		बृहद्भनुषे नमः	
बुद्धिमतां वराय नमः		भव्याय नमः	
बालरूपाय नमः	५९०	भोगीश्वराय नमः	
ब्रह्मगर्भाय नमः		भाव्याय नमः	
ब्रह्मचारिणे नमः		भवनाशाय नमः	
बुधप्रियाय नमः		भवप्रियाय नमः	
बहुश्रुताय नमः		भक्तिगम्याय नमः	
बहुमताय नमः		भयहराय नमः	
ब्रह्मण्याय नमः		भावज्ञाय नमः	६२०
ब्राह्मणप्रियाय नमः		भक्तसुप्रियाय नमः	
बलप्रमथनाय नमः		भुक्तिमुक्तिप्रदाय नमः	
ब्रह्मणे नमः		भोगिने नमः	
बहुरूपाय नमः		भगवते नमः	

भाग्यवर्धनाय नमः		भजनीयाय नमः	६५०
भ्राजिष्णवे नमः		भिषग्वराय नमः	
भावनाय नमः		महासेनाय नमः	
भर्त्रे नमः		महोदराय नमः	
भीमाय नमः		महाशक्तये नमः	
भीमपराक्रमाय नमः	६३०	महाद्युतये नमः	
भूतिदाय नमः		महाबुद्धये नमः	
भूतिकृते नमः		महावीर्याय नमः	
भोक्रे नमः		महोत्साहाय नमः	
भूतात्मने नमः		महाबलाय नमः	
भुवनेश्वराय नमः		महाभोगिने नमः	६६०
भावकाय नमः		महामायिने नमः	
भीकराय नमः		मेधाविने नमः	
भीष्माय नमः		मेखलिने नमः	
भावकेष्टाय नमः		महते नमः	
भवोद्भवाय नमः	६४०	मुनिस्तुताय नमः	
भवतापप्रशमनाय नमः		महामान्याय नमः	
भोगवते नमः		महानन्दाय नमः	
भूतभावनाय नमः		महायशसे नमः	
भोज्यप्रदाय नमः		महोर्जिताय नमः	
भ्रान्तिनाशाय नमः		माननिधये नमः	६७०
भानुमते नमः		मनोरथफलप्रदाय नमः	
भुवनाश्रयाय नमः		महोदयाय नमः	
भूरिभोगप्रदाय नमः		महापुण्याय नमः	
भद्राय नमः		महाबलपराक्रमाय नमः	

मानदाय नमः		यमिने नमः	७००
मतिदाय नमः		यतिसेव्याय नमः	
मालिने नमः		योगयुक्ताय नमः	
मुक्तामालाविभूषणाय नमः		योगविदे नमः	
मनोहराय नमः		योगसिद्धिदाय नमः	
महामुख्याय नमः	६८०	यत्राय नमः	
महर्ष्ये नमः		यत्रिणे नमः	
मूर्तिमते नमः		यत्रज्ञाय नमः	
मुनये नमः		यत्रवते नमः	
महोत्तमाय नमः		यत्रवाहकाय नमः	
महोपाय नमः		यातनारहिताय नमः	७१०
मोक्षदाय नमः		योगिने नमः	
मङ्गलप्रदाय नमः		योगीशाय नमः	
मुदाकराय नमः		योगिनां वराय नमः	
मुक्तिदात्रे नमः		रमणीयाय नमः	
महाभोगाय नमः	६९०	रम्यरूपाय नमः	
महोरगाय नमः		रसज्ञाय नमः	
यशस्कराय नमः		रसभावनाय नमः	
योगयोनये नमः		रञ्जनाय नमः	
योगिष्ठाय नमः		रञ्जिताय नमः	
यमिनां वराय नमः		रागिणे नमः	७२०
यशस्विने नमः		रुचिराय नमः	
योगपुरुषाय नमः		रुद्रसम्भवाय नमः	
योग्याय नमः		रणप्रियाय नमः	
योगनिधये नमः		रणोदाराय नमः	

रागद्वेषविनाशनाय नमः		लोकरक्षाय नमः	७५०
रत्नार्चिषे नमः		लोकशिक्षाय नमः	
रुचिराय नमः		लोकलोचनरञ्जिताय नमः	
रम्याय नमः		लोकबन्धवे नमः	
रूपलावण्यविग्रहाय नमः		लोकधात्रे नमः	
रत्नाङ्गदधराय नमः	७३०	लोकत्रयमहाहिताय नमः	
रत्नभूषणाय नमः		लोकचूडामण्ये नमः	
रमणीयकाय नमः		लोकवन्द्याय नमः	
रुचिकृते नमः		लावण्यविग्रहाय नमः	
रोचमानाय नमः		लोकाध्यक्षाय नमः	
रञ्जिताय नमः		लीलावते नमः	७६०
रोगनाशनाय नमः		लोकोत्तरगुणान्विताय नमः	
राजीवाक्षाय नमः		वरिष्ठाय नमः	
राजराजाय नमः		वरदाय नमः	
रक्तमाल्यानुलेपनाय नमः		वैद्याय नमः	
राजद्वेदागमस्तुत्याय नमः	७४०	विशिष्टाय नमः	
रजःसत्त्वगुणान्विताय नमः		विक्रमाय नमः	
रजनीशकलारम्याय नमः		विभवे नमः	
रत्नकुण्डलमण्डिताय नमः		विबुधाग्रचराय नमः	
रत्नसन्मौलिशोभाद्याय नमः		वश्याय नमः	
रणन्मञ्जीरभूषणाय नमः		विकल्पपरिवर्जिताय नमः	७७०
लोकैकनाथाय नमः		विपाशाय नमः	
लोकेशाय नमः		विगतातङ्गाय नमः	
ललिताय नमः		विचित्राङ्गाय नमः	
लोकनायकाय नमः		विरोचनाय नमः	

विद्याधराय नमः		वीतभयाय नमः	८००
विशुद्धात्मने नमः		वागीशाय नमः	
वेदाङ्गाय नमः		वासवार्चिताय नमः	
विबुधप्रियाय नमः		वीरध्वंसाय नमः	
वचस्कराय नमः	७८०	विश्वमूर्तये नमः	
व्यापकाय नमः		विश्वरूपाय नमः	
विज्ञानिने नमः		वरासनाय नमः	
विनयान्विताय नमः		विशाखाय नमः	
विद्वत्तमाय नमः		विमलाय नमः	
विरोधिघ्राय नमः		वाग्मिने नमः	
वीराय नमः		विदुषे नमः	८१०
विगतरागवते नमः		वेदधराय नमः	
वीतभावाय नमः		वटवे नमः	
विनीतात्मने नमः		वीरचूडामणये नमः	
वेदगर्भाय नमः		वीराय नमः	
वसुप्रदाय नमः	७९०	विद्येशाय नमः	
विश्वदीपये नमः		विबुधाश्रयाय नमः	
विशालाक्षाय नमः		विजयिने नमः	
विजितात्मने नमः		विनयिने नमः	
विभावनाय नमः		वेत्रे नमः	
वेदवेद्याय नमः		वरीयसे नमः	८२०
विधेयात्मने नमः		विरजासे नमः	
वीतदोषाय नमः		वसवे नमः	
वेदविदे नमः		वीरघ्राय नमः	
विश्वकर्मणे नमः		विज्वराय नमः	

वैद्याय नमः		श्रेष्ठाय नमः	८५०
वेगवते नमः		शुद्धात्मने नमः	
वीर्यवते नमः		शङ्कराय नमः	
वशिने नमः		शिवाय नमः	
वरशीलाय नमः		शितिकण्ठात्मजाय नमः	
वरगुणाय नमः	८३०	शूराय नमः	
विशोकाय नमः		शान्तिदाय नमः	
वज्रधारकाय नमः		शोकनाशनाय नमः	
शरजन्मने नमः		षाण्मातुराय नमः	
शक्तिधराय नमः		षण्मुखाय नमः	
शत्रुघ्नाय नमः		षड्जौश्वर्यसंयुताय नमः	८६०
शिखिवाहनाय नमः		षट्क्रस्थाय नमः	
श्रीमते नमः		षड्गर्मिघ्राय नमः	
शिष्टाय नमः		षड्ङ्ञश्रुतिपारगाय नमः	
शुचये नमः		षड्ङ्गावरहिताय नमः	
शुद्धाय नमः	८४०	षड्ङ्गाय नमः	
शाश्वताय नमः		षट्ङ्गास्त्रुतिपारगाय नमः	
श्रुतिसागराय नमः		षट्ङ्गर्गदात्रे नमः	
शरण्याय नमः		षड्ग्रीवाय नमः	
शुभदाय नमः		षडरिघे नमः	
शर्मणे नमः		षडाश्रयाय नमः	८७०
शिष्टेष्ठाय नमः		षट्ङ्गिरीटधराय श्रीमते नमः	
शुभलक्षणाय नमः		षडाधाराय नमः	
शान्ताय नमः		षट्ङ्गमाय नमः	
शूलधराय नमः		षट्ङ्गोणमध्यनिलयाय नमः	

षण्डत्वपरिहारकाय नमः		सुधापतये नमः	९००
सेनान्ये नमः		स्वयञ्चोतिषे नमः	
सुभगाय नमः		स्वयम्भुवे नमः	
स्कन्दाय नमः		सर्वतोमुखाय नमः	
सुरानन्दाय नमः	८८०	समर्थाय नमः	
सतां गतये नमः		सत्कृतये नमः	
सुब्रह्मण्याय नमः		सूक्ष्माय नमः	
सुराध्यक्षाय नमः		सुघोषाय नमः	
सर्वज्ञाय नमः		सुखदाय नमः	
सर्वदाय नमः		सुहृदे नमः	
सुखिने नमः		सुप्रसन्नाय नमः	९१०
सुलभाय नमः		सुरश्रेष्ठाय नमः	
सिद्धिदाय नमः		सुशीलाय नमः	
सौम्याय नमः		सत्यसाधकाय नमः	
सिद्धेशाय नमः	८९०	सम्भाव्याय नमः	
सिद्धिसाधनाय नमः		सुमनसे नमः	
सिद्धार्थाय नमः		सेव्याय नमः	
सिद्धसङ्कल्पाय नमः		सकलागमपारगाय नमः	
सिद्धसाधवे नमः		सुव्यक्ताय नमः	
सुरेश्वराय नमः		सच्चिदानन्दाय नमः	
सुभुजाय नमः		सुवीराय नमः	९२०
सर्वदृशे नमः		सुजनाश्रयाय नमः	
साक्षिणे नमः		सर्वलक्षणसम्पन्नाय नमः	
सुप्रसादाय नमः		सत्यधर्मपरायणाय नमः	
सनातनाय नमः		सर्वदेवमयाय नमः	

सत्याय नमः		हसिताननाय नमः	९५०
सदा मृष्टान्नदायकाय नमः		हेमभूषाय नमः	
सुधापिने नमः		हरिद्वर्णाय नमः	
सुमतये नमः		हृष्टिदाय नमः	
सत्याय नमः		हृष्टिवर्धनाय नमः	
सर्वविघ्विनाशनाय नमः	९३०	हेमाद्रिभिदे नमः	
सर्वदुःखप्रशमनाय नमः		हंसरूपाय नमः	
सुकुमाराय नमः		हुङ्कारहतकिल्बिषाय नमः	
सुलोचनाय नमः		हिमाद्रिजातातनुजाय नमः	
सुग्रीवाय नमः		हरिकेशाय नमः	
सुधृतये नमः		हिरण्मयाय नमः	९६०
साराय नमः		हृद्याय नमः	
सुराराध्याय नमः		हृष्टाय नमः	
सुविक्रमाय नमः		हरिसखाय नमः	
सुरारिघ्ने नमः		हंसाय नमः	
स्वर्णवर्णाय नमः	९४०	हंसगतये नमः	
सर्पराजाय नमः		हविषे नमः	
सदाशुचये नमः		हिरण्यवर्णाय नमः	
सप्तार्चिर्भुवे नमः		हितकृते नमः	
सुरवराय नमः		हर्षदाय नमः	
सर्वायुधविशारदाय नमः		हेमभूषणाय नमः	९७०
हस्तिचर्माम्बरसुताय नमः		हरप्रियाय नमः	
हस्तिवाहनसेविताय नमः		हितकराय नमः	
हस्तचित्रायुधधराय नमः		हतपापाय नमः	
हृताधाय नमः		हरोद्भवाय नमः	

क्षेमदाय नमः		क्षालिताघाय नमः
क्षेमकृते नमः		क्षितिधराय नमः ९९०
क्षेम्याय नमः		क्षीणसंरक्षणक्षमाय नमः
क्षेत्रज्ञाय नमः		क्षणभङ्गरसन्नद्धघनशोभि-
क्षामवर्जिताय नमः		कपर्दकाय नमः
क्षेत्रपालाय नमः	९८०	क्षितिभून्नाथतनयामुखपङ्कज-
क्षमाधाराय नमः		भास्कराय नमः
क्षेमक्षेत्राय नमः		क्षताहिताय नमः
क्षमाकराय नमः		क्षराय नमः
क्षुद्रघ्राय नमः		क्षत्रे नमः
क्षान्तिदाय नमः		क्षतदोषाय नमः
क्षेमाय नमः		क्षमानिधये नमः
क्षितिभूषाय नमः		क्षपिताखिलसन्तापाय नमः
क्षमाश्रयाय नमः		क्षपानाथसमाननाय नमः १०००

॥इति श्रीस्कान्दे महापुराणे ईश्वरप्रोक्ते ब्रह्मनारदसंवादे
षण्मुखसहस्रनामावलि: सम्पूर्णा॥

॥फलश्रुतिः ॥

इति नामां सहस्राणि षण्मुखस्य च नारद।
यः पठेच्छृणुयाद्वाऽपि भक्तियुक्तेन चेतसा॥५॥

स सद्यो मुच्यते पापैर्मनोवाक्यायसम्भवैः।
आयुर्वृद्धिकरं पुंसां स्थैर्यवीर्यविवर्धनम्॥६॥

वाक्येनैकेन वक्ष्यामि वाञ्छितार्थं प्रयच्छति।
तस्मात्सर्वात्मना ब्रह्मन्नियमेन जपेत्सुधीः॥७॥

॥ सुब्रह्मण्याष्टोत्तरशतनामावलिः ॥

स्कन्दाय नमः		शक्तिधराय नमः
गुहाय नमः		कुमाराय नमः
षण्मुखाय नमः		क्रौञ्चदारणाय नमः
फालनेत्रसुताय नमः		सेनानिने नमः
प्रभवे नमः		अग्निजन्मने नमः
पिङ्गलाय नमः		विशाखाय नमः
कृत्तिकासूनवे नमः		शङ्करात्मजाय नमः
शिखिवाहाय नमः		शिवस्वामिने नमः
द्विपङ्गुजाय नमः		गणस्वामिने नमः
द्विपण्णेत्राय नमः	१०	सर्वस्वामिने नमः
शक्तिधराय नमः		सनातनाय नमः
पिशिताशप्रभञ्जनाय नमः		अनन्तमूर्तये नमः
तारकासुरसंहारिणे नमः		अक्षोभ्याय नमः
रक्षोबलविमर्दनाय नमः		पार्वतीप्रियनन्दनाय नमः
मत्ताय नमः		गङ्गासुताय नमः
प्रमत्ताय नमः		शरोद्भूताय नमः
उन्मत्ताय नमः		आहृताय नमः
सुरसैन्यसुरक्षकाय नमः		पावकात्मजाय नमः
देवसेनापतये नमः	२०	जृम्भाय नमः
प्राज्ञाय नमः		प्रजृम्भाय नमः
कृपालवे नमः		उज्जृम्भाय नमः
भक्तवत्सलाय नमः		कमलासनसंस्तुताय नमः
उमासुताय नमः		एकवर्णाय नमः

३०

४०

द्विवर्णाय नमः		अमेयात्मने नमः
त्रिवर्णाय नमः		तेजोयोनये नमः
सुमनोहराय नमः		अनामयाय नमः
चतुर्वर्णाय नमः	५०	परमेष्ठिने नमः
पञ्चवर्णाय नमः		परब्रह्मणे नमः
प्रजापतये नमः		वेदगर्भाय नमः
अहस्पतये नमः		विराद्गुताय नमः
अग्निगर्भाय नमः		पुलिन्दकन्याभर्ते नमः
शमीगर्भाय नमः		महासारस्वतावृताय नमः
विश्वरेतसे नमः		आश्रिताखिलदात्रे नमः
सुरारिष्टे नमः		चोरघ्राय नमः
हरिद्वर्णाय नमः		रोगनाशनाय नमः
शुभकराय नमः		अनन्तमूर्तये नमः
वटवे नमः	६०	आनन्दाय नमः
पटुवेषभृते नमः		शिखण्डिने नमः
पूष्णे नमः		कृतकेतनाय नमः
गमस्तये नमः		डम्भाय नमः
गहनाय नमः		परमडम्भाय नमः
चन्द्रवर्णाय नमः		महाडम्भाय नमः
कलाधराय नमः		वृषाकपये नमः
मायाधराय नमः		कारणोत्पत्ति-देहाय नमः
महामायिने नमः		कारणातीत-विग्रहाय नमः
कैवल्याय नमः		अनीश्वराय नमः
शङ्करात्मजाय नमः	७०	अमृताय नमः
विश्वयोनये नमः		प्राणाय नमः

प्राणायामपरायणाय नमः

विरुद्धहत्रे नमः

वीरघाय नमः

रक्तशयामगलाय नमः

१००

सुब्रह्मण्याय नमः

गुहाय नमः

प्रीताय नमः

ब्रह्मण्याय नमः

ब्राह्मणप्रियाय नमः

वंशवृद्धिकराय नमः

वेदवेद्याय नमः

अक्षयफलप्रदाय नमः

॥इति श्री-सुब्रह्मण्याष्टोत्तरशतनामावलिः सम्पूर्णा॥

॥ वल्ली अष्टोत्तरशतनामावलिः ॥

महावल्लये नमः

वन्द्यायै नमः

वनवासायै नमः

वरलक्ष्यै नमः

वरप्रदायै नमः

वाणीस्तुतायै नमः

वीतमोहायै नमः

वामदेवसुतप्रियायै नमः

वैकुण्ठतनयायै नमः

वर्यायै नमः

वनेचरसमादृतायै नमः

दयापूर्णायै नमः

दिव्यरूपायै नमः

दारिद्र्यभयनाशिन्यै नमः

देवस्तुतायै नमः

दैत्यहत्र्यै नमः

दोषहीनायै नमः

दयाम्बुधये नमः

दुःखहत्र्यै नमः

दुष्टदूरायै नमः

दुरितघ्यै नमः

दुरासदायै नमः

नाशहीनायै नमः

नागनुतायै नमः

नारदस्तुतवैभवायै नमः

लवलीकुञ्जसमूतायै नमः

ललितायै नमः

ललनोत्तमायै नमः

१०

२०

शान्तदोषायै नमः		मलिकाकुसुमप्रियायै नमः
शर्मदात्र्यै नमः	३०	चन्द्रवक्रायै नमः
शरजन्मकुटुम्बिन्यै नमः		चारुरूपायै नमः
पद्मिन्यै नमः		चाम्पेयकुसुमप्रियायै नमः
पद्मवदनायै नमः		गिरिवासायै नमः
पद्मनाभसुतायै नमः		गुणनिधये नमः
परायै नमः		गतावन्यायै नमः
पूर्णरूपायै नमः		गुहप्रियायै नमः
पुण्यशीलायै नमः		कलिहीनायै नमः
प्रियङ्गवनपालिन्यै नमः		कलारूपायै नमः
सुन्दर्यै नमः	४०	कृत्तिकासुतकामिन्यै नमः
सुरसंस्तुतायै नमः		गतदोषायै नमः
सुब्रह्मण्यकुटुम्बिन्यै नमः		गीतगुणायै नमः
मान्यायै नमः		गङ्गाधरसुतप्रियायै नमः
मनोहरायै नमः		भद्ररूपायै नमः
मायायै नमः		भगवत्यै नमः
महेश्वरसुतप्रियायै नमः		भाग्यदायै नमः
कुमार्यै नमः		भवहारिण्यै नमः
करुणापूर्णायै नमः		भवहीनायै नमः
कार्त्तिकेयमनोहरायै नमः		भवदेहायै नमः
पद्मनेत्रायै नमः	५०	भवात्मजमनोहरायै नमः
परानन्दायै नमः		सौम्यायै नमः
पार्वतीसुतवल्लभायै नमः		सर्वेश्वर्यै नमः
महादेव्यै नमः		सत्यायै नमः
महामायायै नमः		साध्व्यै नमः

सिद्धसमर्चितायै नमः		राज्ञ्यै नमः
हानिहीनायै नमः	८०	राजवराद्वतायै नमः
हरिसुतायै नमः		नीतिज्ञायै नमः
हरसूनुमनःप्रियायै नमः		निर्मलायै नमः
कल्याण्यै नमः		नित्यायै नमः
कमलायै नमः		नीलकण्ठसुतप्रियायै नमः
कल्यायै नमः		शिवरूपायै नमः
कुमारसुमनोहरायै नमः		सुधाकारायै नमः
जन्महीनायै नमः		शिखिवाहनवलभायै नमः
जन्महञ्चयै नमः		व्याधात्मजायै नमः
जनार्दनसुतायै नमः		व्याधिहञ्चयै नमः
जयायै नमः	९०	विविधागमसंस्तुतायै नमः
रमायै नमः		हर्षदात्रयै नमः
रामायै नमः		हरिभवायै नमः
रम्यरूपायै नमः		हरसूनुप्रियङ्गनायै नमः

॥इति श्री-वल्लघटोत्तरशतनामावलिः सम्पूर्णा॥

॥देवसेना अष्टोत्तरशतनामावलिः ॥

देवसेनायै नमः	दिव्याभरणभूषितायै नमः
देवलोकजनन्यै नमः	दारिद्र्यनाशिन्यै नमः
दिव्यसुन्दर्यै नमः	देव्यै नमः
देवपूज्यायै नमः	दिव्यपङ्कजधारिण्यै नमः
दयारूपायै नमः	दुःस्वप्ननाशिन्यै नमः

दुष्टशमन्यै नमः		ब्रह्मपूजितायै नमः
दोषवर्जितायै नमः		कार्तिकेयप्रियायै नमः
पीताम्बरायै नमः		कान्तायै नमः
पद्मवासायै नमः		कामरूपायै नमः
परानन्दायै नमः		कलाधरायै नमः
परात्परायै नमः		विष्णुपूज्यायै नमः
पूर्णायै नमः		विश्ववेद्यायै नमः
परमकल्याण्यै नमः	२०	वेदवेद्यायै नमः
प्रकटायै नमः		वज्रिजातायै नमः
पापनाशिन्यै नमः		वरप्रदायै नमः
प्राणेश्वर्यै नमः		विशाखकान्तायै नमः
परायै शक्तयै नमः		विमलायै नमः
परमायै नमः		विशालाक्ष्यै नमः
परमेश्वर्यै नमः		सत्यसन्ध्यायै नमः
महावीर्यायै नमः		सत्प्रभावायै नमः
महाभोगायै नमः		सिद्धिदायै नमः
महापूज्यायै नमः		स्कन्दवल्लभायै नमः
महाबलायै नमः		सुरेश्वर्यै नमः
माहेन्द्र्यै नमः	३०	सर्ववन्द्यायै नमः
महत्यै नमः		सुन्दर्यै नमः
मायायै नमः		साम्यवर्जितायै नमः
मुक्ताहारविभूषितायै नमः		हतदैत्यायै नमः
ब्रह्मानन्दायै नमः		हानिहीनायै नमः
ब्रह्मरूपायै नमः		हर्षदात्र्यै नमः
ब्रह्माण्यै नमः		हतासुरायै नमः

हितकर्त्रै नमः	शुभायै नमः
हीनदोषायै नमः	शुभप्रदायै नमः
हेमाभायै नमः	शुद्धायै नमः
हेमभूषणायै नमः	शरणागतवत्सलायै नमः
लयहीनायै नमः	मयूरवाहनदयितायै नमः
लोकवन्द्यायै नमः	महामहिमशालिन्यै नमः
ललितायै नमः	मदहीनायै नमः
ललनोत्तमायै नमः	मातृपूज्यायै नमः
लम्बवामकरायै नमः	मन्मथारिसुतप्रियायै नमः
लभ्यायै नमः	गुणपूर्णायै नमः
लज्जाढ्यायै नमः	गणराध्यायै नमः
लाभदायिन्यै नमः	गौरीसुतमनःप्रियायै नमः
अचिन्त्यशक्त्यै नमः	गतदोषायै नमः
अचलायै नमः	गतावद्यायै नमः
अचिन्त्यरूपायै नमः	गङ्गाजातकुटुम्बिन्यै नमः
अक्षरायै नमः	चतुरायै नमः
अभयायै नमः	चन्द्रवदनायै नमः
अम्बुजाक्ष्यै नमः	चन्द्रचूडभवप्रियायै नमः
अमराराध्यायै नमः	रम्यरूपायै नमः
अभयदायै नमः	रमावन्द्यायै नमः
असुरभीतिदायै नमः	रुद्रसूनुमनःप्रियायै नमः
शर्मदायै नमः	मङ्गलायै नमः
शक्रतनयायै नमः	मधुरालापायै नमः
शङ्खरात्मजवल्लभायै नमः	महेशतनयप्रियायै नमः

७०

८०

९०

१००

॥इति श्री-देवसेना अष्टोत्तरशतनामावलिः सम्पूर्णा॥

श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिने नमः,
नानाविध-परिमल-पत्र-पुष्पाणि समर्पयामि।

दशाङ्गं च पटीरं च एला-कुङ्कुम-संयुतम्।
धूपं गृहाण देवेश सुब्रह्मण्य नमोऽस्तु ते॥

श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिने नमः, धूपम् आग्रापयामि।

इन्द्र्घर्कवहिनेत्राय देवसेनापतये नमः।
घृतवर्तिसुसंयुक्तं दीपोऽयम् अवलोक्यताम्॥

श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिने नमः, दीपं दर्शयामि।
धूप-दीपानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

सत्पात्रसिद्धं सुहविर्विधानेक-भक्षणम्।
निवेदयामि देवेश सानुगाय गृहाण तत्॥

श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिने नमः, () महानैवेद्यं निवेदयामि।
मध्ये मध्ये अमृतपानीयं समर्पयामि। हस्त-प्रक्षालनं समर्पयामि। गण्डूषं
समर्पयामि। पुनः हस्त-प्रक्षालनं समर्पयामि। पाद-प्रक्षालनं समर्पयामि।
आचमनीयं समर्पयामि।

पूर्णीफलसमायुक्तं नागवल्लीदलैर्युतम्।
कर्पूरचूर्णसंयुक्तं ताम्बूलं प्रतिगृह्यताम्॥

श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिने नमः, ताम्बूलं समर्पयामि।

नीराजनं देवदेव सूर्यकोटि-समप्रभ।
अहं भक्त्या प्रदास्यामि स्वीकुरुष्व दयानिधे॥

श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिने नमः, कर्पूर-नीराजनं दर्शयामि।
पुष्पाङ्गलिं समर्पयामि। आचमनीयं समर्पयामि। रक्षां धारयामि।

सर्व-पापौघ-विध्वंस साक्षाद्वर्मस्वरूपक।
पुष्पाङ्गलिं प्रदास्यामि गृहाण भुवनेश्वर॥

श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिने नमः, मन्त्रपुष्पाङ्गलिं समर्पयामि।
स्वर्णपुष्पं समर्पयामि।

यानि कानि च पापानि जन्मान्तरकृतानि च।
तानि तानि विनश्यन्ति प्रदक्षिण-पदे पदे॥

प्रदक्षिणं कृत्वा।

षणमुखं पार्वतीपुत्रं क्रौञ्चशैलविमर्दनम्।
देवसेनापतिं देवं स्कन्दं वन्दे शिवात्मजम्॥

तारकासुर-हन्तारं मयूरोपरि संस्थितम्।
शक्तिपाणिं च देवेशं स्कन्दं वन्दे शिवात्मजम्॥

श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिने नमः, प्रदक्षिण-नमस्कारान्
समर्पयामि।

नमः केकिने शक्तये चापि तुभ्यं
नमश्छाग तुभ्यं नमः कुकुटाय।

नमः सिन्धवे सिन्धुदेशाय तुभ्यं
पुनः स्कन्दमूर्ते नमस्ते नमोऽस्तु॥

जयाऽऽनन्दभूमन् जयापारधामन्
जयामोघकीर्ते जयाऽऽनन्दमूर्ते।
जयाऽऽनन्दसिन्धो जयाशेषबन्धो
जय त्वं सदा मुक्तिदानेशसूनो॥

श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिने नमः, प्रार्थनाः समर्पयामि।

श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिने नमः, छत्रं समर्पयामि।
चामरयुगलं वीजयामि।

दर्पणं दर्शयामि। गीतं श्रावयामि।
 नृतं दर्शयामि। आन्दोलिकाम् आरोहयामि।
 गजम् आरोहयामि। अश्वम् आरोहयामि।
 रथम् आरोहयामि। समस्त-राजोपचार-देवोपचार-पूजाः समर्पयामि।

॥ अर्ध्यप्रदानम् ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थम् स्कन्दषष्ठी-पुण्यकाले
 श्री-सुब्रह्मण्य-पूजान्ते अर्ध्यप्रदानं करिष्ये॥

दत्त्वाऽर्ध्यं कार्तिकेयाय स्थित्वा वै दक्षिणामुखः।
 दध्ना घृतोदकैः पुष्पैर्मत्रेणानेन सुत्रत॥

सप्तर्षिदारज स्कन्द स्वाहापतिसमुद्भव।
 रुद्रार्यमाग्निज विभो गङ्गागर्भं नमोऽस्तु ते।
 प्रीयतां देवसेनानीः सम्पादयतु हृदतम्॥

श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिने नमः,
 इदमर्घ्यमिदमर्घ्यमिदमर्घ्यम्॥

दत्त्वा विप्राय चाऽऽत्मानं यच्चान्यदपि विद्यते।
 पश्चाद्दूङ्के त्वसौ रात्रौ भूमिं कृत्वा तु भाजनम्॥

[श्रीभविष्ये महापुराणे शतार्धसाहस्र्यां संहितायां ब्राह्मेपर्वणि पञ्चमीकल्पे
 पष्ठीकल्पवर्णनं नाम एकोनचत्वारिंशोऽध्यायः॥]

अनेन अर्घ्यप्रदानेन भगवान् सर्वात्मकः।
 श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिनः प्रीयन्ताम्।

हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमबीजं विभावसोः।
 अनन्तपुण्यफलदम् अतः शान्तिं प्रयच्छ मे॥

स्कन्दपष्ठी-पुण्यकाले अस्मिन् मया क्रियमाण

श्री-सुब्रह्मण्यपूजायां यद्येयमुपायनदानं तत्पत्याम्नायार्थं हिरण्यं

श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिनः प्रीतिं कामयमानः

मनसोद्दिष्टाय ब्राह्मणाय सम्प्रददे नमः न मम।

अनया पूजया श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्य-स्वामिनः प्रीयन्ताम्।

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा

बुद्ध्याऽऽत्मना वा प्रकृतेः स्वभावात्।

करोमि यद्यत् सकलं परस्मै

नारायणायेति समर्पयामि॥

ॐ तत्सद्ग्रह्मार्पणमस्तु।

॥ बृन्दावनपूजा (श्री-तुलसी-विष्णु-पूजा) ॥

॥ पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा ॥

(आचम्य)

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

(अप उपस्पृश्य, पुष्पाक्षतान् गृहीत्वा)

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा

श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं करिष्यमाणस्य कर्मणः

अविघ्नेन परिसमाप्यर्थम् आदौ विघ्नेश्वरपूजां करिष्ये।

ॐ गणानां त्वा गणपतिः हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।
ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पतु आ नः शृण्वन्नृतिभिः सोद्दादनम्॥

अस्मिन् हरिद्राबिम्बे महागणपतिं ध्यायामि, आवाहयामि।

ॐ महागणपतये नमः आसनं समर्पयामि।

पादयोः पाद्यं समर्पयामि। हस्तयोरर्ध्यं समर्पयामि।

आचमनीयं समर्पयामि।

ॐ भूर्भुवस्सुवः। शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि।

स्नानानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वस्त्रार्थमक्षतान् समर्पयामि।

यज्ञोपवीताभरणार्थं अक्षतान् समर्पयामि।

दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि।

गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।
पुष्पमालिकां समर्पयामि। पुष्पैः पूजयामि।

॥ अर्चना ॥

- | | |
|---------------------|--------------------------|
| १. ॐ सुमुखाय नमः | ९. ॐ धूमकेतवे नमः |
| २. ॐ एकदन्ताय नमः | १०. ॐ गणाध्यक्षाय नमः |
| ३. ॐ कपिलाय नमः | ११. ॐ फालचन्द्राय नमः |
| ४. ॐ गजकर्णकाय नमः | १२. ॐ गजाननाय नमः |
| ५. ॐ लम्बोदराय नमः | १३. ॐ वक्रतुण्डाय नमः |
| ६. ॐ विकटाय नमः | १४. ॐ शूर्पकर्णाय नमः |
| ७. ॐ विघ्नराजाय नमः | १५. ॐ हेरम्बाय नमः |
| ८. ॐ विनायकाय नमः | १६. ॐ स्कन्दपूर्वजाय नमः |

नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि॥

धूपमात्रापयामि।

अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।

नैवेद्यम्।

ताम्बूलं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वक्रतुण्डमहाकाय कोटिसूर्यसमप्रभ।
अविघं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा॥

प्रार्थनाः समर्पयामि।

अनन्तकोटिप्रदक्षिणनमस्कारान् समर्पयामि।

छत्रचामरादिसमस्तोपचारान् समर्पयामि।

॥ प्रधान-पूजा — तुलसी-पूजा ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्या। ऊँ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

शुक्लाम्बरधरं + शान्तये + श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं शुभे + तिथौ तुलसी महाविष्णु प्रसादसिद्धयर्थं तुलसी महाविष्णुपूजां करिष्ये। इति सङ्कल्प्य विघ्नेशमुद्वास्य कलशपूजां कृत्वा, तुलसीं विष्णुं च ध्यायेत्।

॥ सङ्कल्पः ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं शुभे शोभने मुहूर्ते अद्य ब्रह्मणः द्वितीयपरार्द्धे श्वेतवरग्रहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोः दक्षिणे पार्श्वे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिकाणां प्रभवादीनां पृष्ठाः संवत्सराणां मध्ये ()-नाम संवत्सरे दक्षिणायने शारद-ऋतौ तुला/वृश्चिक-मासे कार्तिक-शुक्ल-पक्षे द्वादशयां शुभतिथौ ()-वासरयुक्तायां ()-नक्षत्रयुक्तायाम् ()-योगयुक्तायां ()-करणयुक्तायाम् एवं-गुण-विशेषण-विशिष्टायाम् अस्यां द्वादशयां शुभतिथौ

अस्माकं सहकुटुम्बानां क्षेमस्थैर्य-घैर्य-वीर्य-विजय-आयुरारोग्य-ऐश्वर्याभि-वृद्धर्थम् धर्मार्थकाममोक्षचतुर्विधफलपुरुषार्थसिद्धर्थं पुत्रपौत्राभिवृद्धर्थम् इष्टकाम्यार्थसिद्धर्थम् मम इहजन्मनि पूर्वजन्मनि जन्मान्तरे च सम्पादितानां ज्ञानाज्ञानकृतमहापातकचतुष्टय-व्यतिरिक्तानां रहस्यकृतानां प्रकाशकृतानां सर्वेषां पापानां सद्य अपनोदनद्वारा सकल-पापक्षयार्थं श्रीमहाविष्णु-तुलसी-प्रीत्यर्थं यावच्छक्ति ध्यानावाहनादि षोडशोपचार-श्रीमहाविष्णु-तुलसी-पूजां करिष्ये। तदङ्गं कलशपूजां च करिष्ये।

श्रीविघ्नेश्वराय नमः यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि।
(गणपति-प्रसादं शिरसा गृहीत्वा)

॥ आसन-पूजा ॥

पृथिव्या मेरुपृष्ठ ऋषिः। सुतलं छन्दः। कूर्मो देवता॥
पृथिवि त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता।
त्वं च धारय मां देवि पवित्रं चासनं कुरु॥

॥ घण्टा-पूजा ॥

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम्।
घण्टारवं करोम्यादौ देवताऽऽह्नकारणम्॥

॥ कलश-पूजा ॥

ॐ कलशाय नमः दिव्यगन्धान् धारयामि।

गङ्गे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति।
नर्मदे सिन्धुकावेरि जलेऽस्मिन् सन्निधिं कुरु॥

ॐ गङ्गायै नमः। ॐ यमुनायै नमः। ॐ गोदावर्यै नमः। ॐ सरस्वत्यै नमः।

ॐ नर्मदायै नमः। ॐ सिन्ध्यवे नमः। ॐ कावेर्यै नमः।

ॐ सप्तकोटिमहातीर्थान्यावाहयामि।

(अथ कलशं स्पृष्ट्वा जपं कुर्यात्)

आपो वा इदं सर्वं विश्वं भूतान्यापः प्राणा वा आपः पश्वः
आपोऽन्नमापोऽमृतमापः सम्राडापो विराडापः स्वराडापश्छन्दाऽस्यापो
ज्योतीऽप्यापो यजूऽप्यापः सत्यमापः सर्वा देवता आपो भूर्भुवः सुवरापु
ओम्॥

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः।
मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः॥

कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा।
 ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोऽप्यथर्वणः।
 अङ्गेश्च सहिताः सर्वे कलशाम्बुसमाश्रिताः॥
 सर्वे समुद्राः सरितः तीर्थानि च हृदा नदाः।
 आयान्तु विष्णुपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः॥
 ॐ भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवः।

(इति कलशजलेन सर्वोपकरणानि आत्मानं च प्रोक्ष्य।)

॥ आत्म-पूजा ॥

ॐ आत्मने नमः, दिव्यगन्धान् धारयामि।

- | | |
|----------------------|----------------------|
| १. ॐ आत्मने नमः | ४. ॐ जीवात्मने नमः |
| २. ॐ अन्तरात्मने नमः | ५. ॐ परमात्मने नमः |
| ३. ॐ योगात्मने नमः | ६. ॐ ज्ञानात्मने नमः |

समस्तोपचारान् समर्पयामि।

देहो देवालयः प्रोक्तो जीवो देवः सनातनः।
 त्यजेदज्ञाननिर्माल्यं सोऽहं भावेन पूजयेत्॥

॥ पीठ-पूजा ॥

- | | |
|-----------------------|-------------------------|
| १. ॐ आधारशक्त्यै नमः | ८. ॐ रत्नवेदिकायै नमः |
| २. ॐ मूलप्रकृत्यै नमः | ९. ॐ स्वर्णस्तम्भाय नमः |
| ३. ॐ आदिकूर्माय नमः | १०. ॐ श्वेतच्छत्राय नमः |
| ४. ॐ आदिवराहाय नमः | ११. ॐ कल्पकवृक्षाय नमः |
| ५. ॐ अनन्ताय नमः | १२. ॐ क्षीरसमुद्राय नमः |
| ६. ॐ पृथिव्यै नमः | १३. ॐ सितचामराभ्यां नमः |
| ७. ॐ रत्नमण्डपाय नमः | १४. ॐ योगपीठासनाय नमः |

॥ गुरु-ध्यानम् ॥

गुरुब्रह्मा गुरुविष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
गुरुः साक्षात् परं ब्रह्म तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

॥ षोडशोपचार-पूजा ॥

ध्यायामि तुलसीं देवीं श्यामां कमललोचनाम्।
प्रसन्नवदनाम्भोजां वरदाम् अभयप्रदाम्॥

अस्मिन् क्षुपे तुलसीं ध्यायामि।

ध्यायामि विष्णुं वरदं तुलसीप्रियवल्लभम्।
पीताम्बरं पद्मनेत्रं वासुदेवं वरप्रदम्॥

अस्मिन् आमलक-स्कन्धे महाविष्णुं ध्यायामि।

वासुदेवप्रिये देवि सर्वदेवस्वरूपिणि।
आगच्छ पूजाभवने सदा सन्त्रिहिता भव॥

आगच्छाऽगच्छ देवेश तेजोराशे जगत्पते।
क्रियमाणां मया पूजां वासुदेव गृहाण भोः॥

तुलसीविष्णू आवाहयामि।

नानारक्षसमायुक्तं कार्तस्वरविभूषितम्।
आसनं कृपया विष्णो तुलसि प्रतिगृह्यताम्॥

तुलसी-विष्णुभ्यां नमः, आसनं समर्पयामि।

नानानदीसमानीतं सुवर्णकलशस्थितम्।
पाद्यं गृहाण तुलसि पापं मे विनिवारय॥

गङ्गादिसर्वतीर्थेभ्यो वासुदेव मयाऽहृतम्।
तोयमेतत्सुखस्पर्शं पाद्यार्थं प्रतिगृह्यताम्॥

तुलसी-विष्णुभ्यां नमः, पाद्यं समर्पयामि।

अर्घ्यं गृहाण देवि त्वं अच्युतप्रियवल्लभे।
अक्षतादिसमायुक्तं अक्षयफलदायिनि॥

नमस्ते देवदेवेश नमस्ते कमलापते।
नमस्ते सर्वविनुत गृहाणार्घ्यं नमोऽस्तु ते॥

तुलसी-विष्णुभ्यां नमः, अर्घ्यं समर्पयामि।

गृहाणाचमनार्थाय विष्णुवक्षः स्थलालये।
स्वच्छं तोयमिदं देवि सर्वपापविनाशिनि॥

कर्पूरवासितं तोयं गङ्गादिभ्यः समाहृतम्।
आचम्यतां जगन्नाथ मया दत्तं च भक्तिः॥

तुलसी-विष्णुभ्यां नमः, आचमनीयं समर्पयामि।

मधुपर्कं गृहाणेमं मधुसूदनवल्लभे।
मधुदध्याज्यसंयुक्तं महापापविनाशिनि॥

दध्याज्यमधुसंयुक्तं मधुपर्कं मयाऽहृतम्।
गृहाण विष्णो वरद लक्ष्मीकान्त नमोऽस्तु ते॥

तुलसी-विष्णुभ्यां नमः, मधुपर्कं समर्पयामि।

पञ्चामृतं गृहाणेदं पञ्चपातकनाशिनि।
दधिक्षीरसमायुक्तं दामोदरकुटुम्बिनि॥

मध्वाज्यशर्करायुक्तं दधिक्षीरसमन्वितम्।
पञ्चामृतं गृहाणेदं भक्तानामिष्टदायक॥

तुलसी-विष्णुभ्यां नमः, पञ्चामृतं समर्पयामि।

गङ्गागोदावरीकृष्णातुङ्गादिभ्यः समाहृतम्।
सलिलं देवि तुलसि स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम्॥

गङ्गा कृष्णा च यमुना नर्मदा च सरस्वती।
तुङ्गा गोदावरी वेणी क्षिप्रा सिन्धुघटप्रभा॥

तापी पयोष्णी सरयूस्ताभ्यः स्नानार्थमाहृतम्।
तोयमेतत्सुखस्पर्शं स्नानीयं गृह्यतां हरे॥

तुलसी-विष्णुभ्यां नमः, स्नानं समर्पयामि।

पीताम्बरमिदं दिव्यं पातकब्रजनाशिनि।
पीताम्बरप्रिये देवि परिधत्त्वं परात्परे॥
सर्वभूषाधिके सौम्ये लोकलज्ञानिवारणे।
वाससी प्रतिगृह्णातु लक्ष्मीजानिरधोक्षजः॥

तुलसी-विष्णुभ्यां नमः, वस्त्रं समर्पयामि।

भूषणानि वराहाणि गृह्णीतं तुलसीश्वरा।
किरीटहारकेयूरकटकानि हरेऽमृते॥

तुलसी-विष्णुभ्यां नमः, आभरणानि समर्पयामि।

चन्दनागरुकर्पूरकस्तूरीकुङ्कुमान्वितम्।
गन्धं स्वीकुरुतं देवौ रमेशहरिवलभे॥

तुलसी-विष्णुभ्यां नमः, गन्धान् धारयामि।

मल्लिकाकुन्दमन्दारजाजीवकुलचम्पकैः।
शतपत्रैश्च कह्वारैरचये तुलसीहरी॥

तुलसी-विष्णुभ्यां नमः, पुष्पाणि समर्पयामि।

॥ अङ्ग-पूजा ॥

बृन्दायै	अच्युताय नमः	- पादौ पूजयामि।
तुलस्यै	अनन्ताय नमः	- गुल्फौ पूजयामि।
जनार्दनप्रियायै	तुलसीकान्ताय नमः-	जङ्घे पूजयामि।
जन्मनाशिन्यै	गङ्गाधरपदाय नमः	- जानुनी पूजयामि
उत्तमायै	उत्तमाय नमः	- ऊरु पूजयामि।
कमलाक्ष्यै	कमलाक्षाय नमः	- कटिं पूजयामि।
नारायण्यै	नारायणाय नमः	- नाभिं पूजयामि।
उन्नतायै	उन्नताय नमः	- उदरं पूजयामि।
वरदायै	वरदाय नमः	- वक्षः पूजयामि।
स्तव्यायै	स्तव्याय नमः	- स्तनौ कौस्तुभं पूजयामि।
चतुर्भुजायै	चतुर्भुजाय नमः	- भुजान् पूजयामि।
कम्बुकण्ठचै	वनमालिने नमः	- कण्ठं पूजयामि।
कल्मषघ्न्यै	कल्मषघ्नाय नमः	- कणौं पूजयामि।
मुनिप्रियायै	मुनिप्रियाय नमः	- नेत्रे पूजयामि
शुभप्रदायै	शुभप्रदाय नमः	- शिरः पूजयामि।
सर्वार्थदायिन्यै	सर्वार्थदायिने नमः	- सर्वाण्यङ्गानि पूजयामि।

॥ चतुर्विंशति नामपूजा ॥

१. ॐ केशवाय नमः
२. ॐ नारायणाय नमः
३. ॐ माघवाय नमः
४. ॐ गोविन्दाय नमः
५. ॐ विष्णवे नमः
६. ॐ मधुसूदनाय नमः
७. ॐ त्रिविक्रमाय नमः
८. ॐ वामनाय नमः
९. ॐ श्रीधराय नमः
१०. ॐ हृषीकेशाय नमः

११. ओऽपद्मनाभाय नमः
१२. ओऽदामोदराय नमः
१३. ओऽसङ्खर्षणाय नमः
१४. ओऽवासुदेवाय नमः
१५. ओऽप्रद्युम्नाय नमः
१६. ओऽअनिरुद्धाय नमः
१७. ओऽपुरुषोत्तमाय नमः

१८. ओऽअधोक्षजाय नमः
१९. ओऽनृसिंहाय नमः
२०. ओऽअच्युताय नमः
२१. ओऽजनार्दनाय नमः
२२. ओऽउपेन्द्राय नमः
२३. ओऽहरये नमः
२४. ओऽश्रीकृष्णाय नमः

॥तुलस्यष्टोत्तरशतनामावलिः ॥

- | | | |
|------------------------|----|-------------------------|
| तुलस्यै नमः | १० | सर्वकामदायै नमः |
| पावन्यै नमः | | लक्ष्मीसरख्यै नमः |
| पूज्यायै नमः | | नित्यशुद्धायै नमः |
| वृन्दावननिवासिन्यै नमः | | सुदत्यै नमः |
| ज्ञानदात्र्यै नमः | | भूमिपावन्यै नमः |
| ज्ञानमय्यै नमः | | हरिद्रान्नैकनिरतायै नमः |
| निर्मलायै नमः | | हरिपादकृतालयायै नमः |
| सर्वपूजितायै नमः | | पवित्ररूपिण्यै नमः |
| सत्यै नमः | | धन्यायै नमः |
| पतिव्रतायै नमः | | सुगन्धिन्यै नमः |

- | | |
|---------------------------|-------------------------|
| वृन्दायै नमः | अमृतोद्भवायै नमः |
| क्षीराभ्यिमथनोद्भवायै नमः | सुरूपायै आरोग्यदायै नमः |
| कृष्णवर्णायै नमः | तुष्टायै नमः |
| रोगहन्त्र्यै नमः | शक्तित्रितयरूपिण्यै नमः |
| त्रिवर्णायै नमः | देव्यै नमः |

- | | | |
|-------------------------|----|-------------------------|
| सर्वकामदायै नमः | २० | सर्वकामदायै नमः |
| लक्ष्मीसरख्यै नमः | | लक्ष्मीसरख्यै नमः |
| नित्यशुद्धायै नमः | | नित्यशुद्धायै नमः |
| सुदत्यै नमः | | सुदत्यै नमः |
| भूमिपावन्यै नमः | | भूमिपावन्यै नमः |
| हरिद्रान्नैकनिरतायै नमः | | हरिद्रान्नैकनिरतायै नमः |
| हरिपादकृतालयायै नमः | | हरिपादकृतालयायै नमः |
| पवित्ररूपिण्यै नमः | | पवित्ररूपिण्यै नमः |
| धन्यायै नमः | | धन्यायै नमः |
| सुगन्धिन्यै नमः | | सुगन्धिन्यै नमः |

२०

३०

देवर्षिसंस्तुत्यायै नमः		चतुर्भुजायै नमः
कान्तायै नमः		गरुत्मद्वाहनायै नमः
विष्णुमनःप्रियायै नमः		शान्तायै नमः
भूतवेतालभीतिद्वयै नमः		दान्तायै नमः
महापातकनाशिन्यै नमः		विघ्ननिवारिण्यै नमः
मनोरथप्रदायै नमः	४०	श्रीविष्णुमूलिकायै नमः
मेधायै नमः		पुष्ट्यै नमः
कान्त्यै नमः		त्रिवर्गफलदायिन्यै नमः
विजयदायिन्यै नमः		महाशक्त्यै नमः
शङ्खचक्रगदापद्मधारिण्यै नमः	४०	महामायायै नमः
कामरूपिण्यै नमः		लक्ष्मीवाणीसुपूजितायै नमः
अपवर्गप्रदायै नमः		सुमङ्गल्यर्चनप्रीतायै नमः
श्यामायै नमः		सौमङ्गल्यविवर्धिन्यै नमः
कृशमध्यायै नमः		चातुर्मास्योत्सवाराध्यायै नमः
सुकेशिन्यै नमः		विष्णुसात्रिध्यदायिन्यै नमः
वैकुण्ठवासिन्यै नमः		उत्थानद्वादशीपूज्यायै नमः
नन्दायै नमः		सर्वदेवप्रपूजितायै नमः
बिम्बोष्ट्रै नमः		गोपीरतिप्रदायै नमः
कोकिलस्वरायै नमः	५०	नित्यायै नमः
कपिलायै नमः		निर्गुणायै नमः
निम्नगाजन्मभूम्यै नमः		पार्वतीप्रियायै नमः
आयुष्यदायिन्यै नमः		अपमृत्युहरायै नमः
वनरूपायै नमः		राधाप्रियायै नमः
दुःखनाशिन्यै नमः		मृगविलोचनायै नमः
अविकारायै नमः		अम्लानायै नमः
		८०

हंसगमनायै नमः		सर्वसिद्धिदायै नमः
कमलासनवन्दितायै नमः		नारायण्यै नमः
भूलोकवासिन्यै नमः		सन्ततिदायै नमः
शुद्धायै नमः		मूलमृद्धारिपावन्यै नमः
रामकृष्णादिपूजितायै नमः		अशोकवनिकासंस्थायै नमः
सीतापूज्यायै नमः	१००	सीताध्यातायै नमः
राममनःप्रियायै नमः		निराश्रयायै नमः
नन्दनसंस्थितायै नमः		गोमतीसरयूतीररोपितायै नमः
सर्वतीर्थमय्यै नमः	९०	कुटिलालकायै नमः
मुक्तायै नमः		अपात्रभक्ष्यपापद्भ्यै नमः
लोकसृष्टिविधायिन्यै नमः		दानतोयविशुद्धिदायै नमः
प्रातर्दृश्यायै नमः		श्रुतिधारणसुप्रीतायै नमः
ग्लानिहञ्चै नमः		शुभायै नमः
वैष्णव्यै नमः		सर्वेषदायिन्यै नमः
		१०८

॥इति श्री-तुलस्यष्टोत्तरशतनामावलिः सम्पूर्णा॥

श्री-तुलसी-विष्णुभ्यां नमः, नानाविध-परिमल-पत्र-पुष्पाणि समर्पयामि।

धूपं गृहाण वरदे दशाङ्गेन सुवासितम्।
तुलस्यमृतसम्भूते धूतपापे नमोऽस्तु ते॥

दशाङ्गो गुण्गुलूपेतः सुगन्धः सुमनोहरः।
श्रीवत्साङ्गः हृषीकेश धूपोऽयं प्रतिगृह्यताम्॥

तुलसी-विष्णुभ्यां नमः, धूपम् आग्रापयामि।

वर्तित्रययुतं दीपं गोघृतेन समन्वितम्।
दीपं देवि गृहाणेमं दैत्यारिहृदयस्थिते॥

साज्जं त्रिवर्तिसंयुक्तं दीपं देव जनार्दन।
गृहाण मङ्गलं दीपं त्रैलोक्यतिमिरं हर॥

तुलसी-विष्णुभ्यां नमः, दीपं दर्शयामि।

नानाभक्ष्यैश्च भोज्यैश्च फलैः क्षीरघृतादिभिः।
नैवेद्यं गृह्यतां युक्तं नारायणमनःप्रिये॥

भोज्यं चतुर्विधं चोष्यभक्ष्यसूपफलैर्युतम्।
दधिमध्वाज्यसंयुक्तं गृह्यतामम्बुजेक्षण॥

तुलसी-विष्णुभ्यां नमः, महानैवेद्यं निवेदयामि।

कर्पूरचूर्णताम्बूलवल्लीपूगफलैर्युतम् ।
जगतः पितरावेतत्ताम्बूलं प्रतिगृह्यताम्॥

तुलसी-विष्णुभ्यां नमः, ताम्बूलं समर्पयामि।

नीराजनं गृहाणेदं कर्पूरैः कलितं मया।
तुलस्यमृतसमृते गृहाण हरिवलभे॥

चन्द्रादित्यौ च नक्षत्रं विद्युदग्निस्त्वमेव च।
त्वमेव सर्वज्योर्तीषि कुर्यां नीराजनं हरे॥

तुलसी-विष्णुभ्यां नमः, कर्पूर-नीराजनं दर्शयामि।

प्रकृष्टपापनाशाय प्रकृष्टफलसिद्धये।
युवां प्रदक्षिणी कुर्वे तुलसीशौ प्रसीदतम्॥

तुलसी-विष्णुभ्यां नमः, प्रदक्षिणं समर्पयामि।

नमोऽस्तु पीयूषसमुद्भवायै
नमोऽस्तु पद्माक्षमनः प्रियायै।
नमोऽस्तु जन्माप्यय-भीतिहत्र्यै
नमस्तुलस्यै जगतां जनन्यै॥

शङ्खंचक्रगदापाणे द्वारकानिलयाच्युत।
गोविन्दं पुण्डरीकाक्षं रक्ष मां शरणागत(ता)म्॥

तुलसी-विष्णुभ्यां नमः, नमस्कारान् समर्पयामि।

पुष्पाञ्जलिं गृहाणेदं पङ्कजाक्षस्य वल्लभे।
नमस्ते देवि तुलसि नताभीष्टफलप्रदे॥

मन्दारनीलोत्पलकुन्दजाती पुन्नागमलीकरवीरपद्मैः।
पुष्पाञ्जलिं ते जगदेकबन्धो हरे त्वदद्वौ विनिवेशयामि॥

तुलसी-विष्णुभ्यां नमः, मन्त्रपुष्पाञ्जलिं समर्पयामि।

आयुरारेग्यमतुलमैश्वर्यं पुत्रसम्पदः।
देहि मे सकलान्कामान् तुलस्यमृतसम्भवे॥

नमो नमः सुखवरपूजिताङ्गये
नमो नमो निरुपममङ्गलात्मने।

नमो नमो विपुलपदैकसिद्धये
नमो नमः परमदयानिधे हरे॥

तुलसी-विष्णुभ्यां नमः, प्रार्थनाः समर्पयामि।

नमस्ते देवि तुलसि नमस्ते मोक्षदायिनि।
इदमर्घ्यं प्रदास्यामि सुप्रीता वरदा भव॥

लक्ष्मीपते नमस्तुभ्यं तुलसीदामभूषण।
इदमर्घ्यं प्रदास्यामि गृहाण गरुडध्वज॥

श्री-तुलस्यै महाविष्णवे च नमः, इदमर्घ्यमिदमर्घ्यमिदमर्घ्यम्।

नमस्ते देवि तुलसि माधवेन समन्विता।
प्रयच्छ सकलान्कामान् द्वादश्यां पूजिता मया॥

अनेन पूजनेन श्री-तुलसी-विष्णू प्रीयेताम्।

तुलसीविवाहविधि:

(इक्षुदण्डनिर्मिते पुष्पाद्यलङ्कृते मण्टपे विवाहः।

तुलसी हरिद्राचन्दनकुङ्कुमपुष्पाद्यालङ्कृता स्वीयवेद्यां प्रथमं पूज्यते।

शुक्लाम्बरधरं + परमेश्वरप्रीत्यर्थं शुभे शोभने मुहूर्ते + शुभतिथौ तुलस्याः विष्णुना सह विवाहोत्सवमाचरिष्ये।

(अप उपस्पृश्य)

विष्णुं विवाहार्थे वराह-वस्त्रालङ्करण-पुष्पमालादिभिः अलङ्कृत्य वाद्यघोषगीतपुरस्त्र विवाहमण्टपमानीय कर्ता नारिकेल-कदलीफलताम्बूलादिभिः उपसृत्य मण्टपे आसने प्रतिष्ठाप्य प्रार्थयेत्।

आगच्छ भगवन् देव अर्हयिष्यामि केशव।
तुभ्यं ददामि तुलसीं प्रतीच्छन् कामदो भव॥

आसनमिदं, अलङ्कियताम्। पाद्यां समर्पयामि।

अर्ध्यं समर्पयामि, आचमनीयं समर्पयामि। मधुपर्कं समर्पयामि। हरिद्रालेप-मङ्गलविधिं समर्पयामि। तैलाभ्यङ्गपूर्वकं मङ्गलस्तानं समर्पयामि। वस्त्रालङ्करणपुष्पमालाः समर्पयामि। गन्धान् धारयामि। गन्धोपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। पुष्पैः पूजयामि।

तुलसी-विष्णुन्यां नमः, नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि।

(वधूवरौ परस्परमभिमुखौ स्थापयित्वा)

... गोत्रोद्भवां ... शर्मणः प्रपौत्रीं, ... शर्मणः पौत्रीं, ... शर्मणः पुत्रीं तुलसीनामीम् इमां कन्यकां अजाय परब्रह्मणे श्री-विष्णवे वराय प्रतिपादयामि। (त्रिः उच्चा)

अनादिमध्यनिधन त्रैलोक्यप्रतिपालक।
इमां गृहाण तुलसीं विवाहविधिनेश्वर॥

पार्वती-बीजसमूतां बृन्दाभस्मनि संस्थिताम्।
अनादिमध्यनिधनां वल्लभां ते ददाम्यहम्॥

पयोघटैश्च सेवाभिः कन्यावद्वर्धितां मया।
त्वत्प्रियां तुलसीं तुभ्यं ददामि त्वं गृहाण भोः॥

वाद्यघोष-वेदस्वस्तिवाचन-मङ्गलाशीर्षिः उभौ मेलयित्वा गीतादिभिः
सन्तोषयेत्।

सायमपि पुनः पूजां कृत्वा स्त्रीधनं यथाशक्तिं दद्यात्।

विवाहोत्सवपूर्तौ—

वैकुण्ठं गच्छ भगवन् तुलस्या सहितः प्रभो।
मत्कृतं पूजनं गृह्य सन्तुष्टो भव सर्वदा॥

गच्छ गच्छ सुरश्रेष्ठ स्वस्थानं परमेश्वर।
यत्र ब्रह्मादयो देवाः तत्र गच्छ जनार्दन॥

इति उभौ अभ्यनुज्ञापयेत् मङ्गलारार्तिकेन सह। तुलसीं यथापूर्वं रक्षेत्।

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा
बुद्ध्याऽऽत्मना वा प्रकृतेः स्वभावात्।
करोमि यद्यत् सकलं परस्मै
नारायणायेति सर्पयामि॥

ॐ तत्सद्ब्रह्मार्पणमस्तु।



॥ श्रीसूर्य-नमस्कारः ॥

॥ पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा ॥

(आचम्य)

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

(अप उपस्पृश्य, पुष्पाक्षतान् गृहीत्वा)

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा

श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं करिष्यमाणस्य कर्मणः

अविघ्नेन परिसमाप्यर्थम् आदौ विघ्नेश्वरपूजां करिष्ये।

ॐ गुणानां त्वा गुणपतिः हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।
ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत् आ नः शृण्वन्तुतिभिः सौदर्दाननम्॥

अस्मिन् हरिद्राबिम्बे महागणपतिं ध्यायामि, आवाहयामि।

ॐ महागणपतये नमः आसनं समर्पयामि।

पादयोः पादं समर्पयामि। हस्तयोरर्द्धं समर्पयामि।

आचमनीयं समर्पयामि।

ॐ भूर्भुवस्सुवः। शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि।

स्नानानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वस्त्रार्थमक्षतान् समर्पयामि।

यज्ञोपवीताभरणार्थं अक्षतान् समर्पयामि।

दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि।

गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।

पुष्पमालिकां समर्पयामि। पुष्टैः पूजयामि।

॥ अर्चना ॥

- | | |
|---------------------|--------------------------|
| १. ॐ सुमुखाय नमः | ९. ॐ धूमकेतवे नमः |
| २. ॐ एकदन्ताय नमः | १०. ॐ गणाध्यक्षाय नमः |
| ३. ॐ कपिलाय नमः | ११. ॐ फालचन्द्राय नमः |
| ४. ॐ गजकर्णकाय नमः | १२. ॐ गजाननाय नमः |
| ५. ॐ लम्बोदराय नमः | १३. ॐ वक्रतुण्डाय नमः |
| ६. ॐ विकटाय नमः | १४. ॐ शूर्पकर्णाय नमः |
| ७. ॐ विघ्नराजाय नमः | १५. ॐ हेरम्बाय नमः |
| ८. ॐ विनायकाय नमः | १६. ॐ स्कन्दपूर्वजाय नमः |

नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि॥

धूपमाघ्रापयामि।

अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।

नैवेद्यम्।

ताम्बूलं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वक्रतुण्डमहाकाय कोटिसूर्यसमप्रभा
अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा॥

प्रार्थनाः समर्पयामि।

अनन्तकोटिप्रदक्षिणमस्कारान् समर्पयामि।

छत्रचामरादिसमस्तोपचारान् समर्पयामि।

॥ प्रधान-पूजा — श्री-सूर्यनारायण-पूजा ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविद्वोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

॥ सङ्कल्पः ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं शुभे शोभने मुहूर्ते अद्य ब्रह्मणः द्वितीयपरार्थे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोः दक्षिणे पार्श्वे शकाब्दे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिके प्रभवादि पष्ठिसंवत्सराणां मध्ये () नाम संवत्सरे उत्तरायणे / दक्षिणायने ()-ऋतौ () मासे शुक्लपक्षे () शुभतिथौ (इन्दु/भौम/बुध/गुरु/भृगु/स्थिर/भानु) वासरयुक्तायाम् () नक्षत्रयुक्तायां ()-योग ()-करण-युक्तायां च एवं गुण-विशेषण-विशिष्टायाम् अस्याम् () शुभतिथौ अस्माकं सहकुटुम्बानां क्षेमस्थैर्य-धैर्य-वीर्य-विजय-आयुरारोग्य-ऐश्वर्याभिवृद्धर्थं धर्मार्थकाममोक्ष-चतुर्विधफलपुरुषार्थसिद्धर्थं पुत्रपौत्राभिवृद्धर्थम् इष्टकाम्यार्थसिद्धर्थम् मम इहजन्मनि पूर्वजन्मनि जन्मान्तरे च सम्पादितानां ज्ञानाज्ञानकृतमहापातकचतुष्टय-व्यतिरिक्तानां रहस्यकृतानां प्रकाशकृतानां सर्वेषां पापानां सद्य अपनोदनद्वारा सकल-पापक्षयार्थं श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायणप्रीत्यर्थं श्री-सूर्यनारायण-प्रसाद-सिद्धर्थं श्री-सूर्यनारायण-पूजा-पुरस्सरं तृचकल्पेन अरुणप्रश्नेन च श्री-सूर्यनमस्कारान् करिष्ये। तदङ्गं कलशपूजां च करिष्ये।

श्रीविद्वेश्वराय नमः यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि। (गणपति-प्रसादं शिरसा गृहीत्वा)

॥ आसन-पूजा ॥

पृथिव्या मेरुपृष्ठ ऋषिः। सुतलं छन्दः। कूर्मो देवता॥

पृथिव्ये त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता।
त्वं च धारय मां देवि पवित्रं चासनं कुरु॥

॥ घण्टा-पूजा ॥

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम्।
घण्टारवं करोम्यादौ देवताऽऽह्नकारणम्॥

॥ कलश-पूजा ॥

ॐ कलशाय नमः दिव्यगन्धान् धारयामि।

गङ्गे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति।
नर्मदे सिन्धुकावेरि जलेऽस्मिन् सन्निधिं कुरु॥

ॐ गङ्गायै नमः। ॐ यमुनायै नमः। ॐ गोदावर्यै नमः। ॐ सरस्वत्यै नमः।

ॐ नर्मदायै नमः। ॐ सिन्धवे नमः। ॐ कावेर्यै नमः।

ॐ सप्तकोटिमहातीर्थान्यावाहयामि।

(अथ कलशं स्पृष्ट्वा जपं कुर्यात्)

आपो वा इदं सर्वं विश्वं भूतान्यापः प्राणा वा आपः पश्वः
आपोऽन्नमापोऽमृतमापः सुम्राडापो विराडापः स्वराडापश्छन्दाऽस्यापो
ज्योतीऽप्यापो यजूऽप्यापः सूत्यमापः सर्वा देवता आपो भूर्भुवः सुवराप
ओम्॥

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः।
मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः॥

कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा।
ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोऽप्यर्थर्वणः।
अङ्गेश्च सहिताः सर्वे कलशाम्बुसमाश्रिताः॥

सर्वे समुद्राः सरितः तीर्थानि च हृदा नदाः।
 आयान्तु विष्णुपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः॥
 ॐ भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवः।

(इति कलशजलेन सर्वोपकरणानि आत्मानं च प्रोक्ष्य।)

॥आत्म-पूजा ॥

ॐ आत्मने नमः, दिव्यगन्धान् धारयामि।

- | | |
|----------------------|----------------------|
| १. ॐ आत्मने नमः | ४. ॐ जीवात्मने नमः |
| २. ॐ अन्तरात्मने नमः | ५. ॐ परमात्मने नमः |
| ३. ॐ योगात्मने नमः | ६. ॐ ज्ञानात्मने नमः |

समस्तोपचारान् समर्पयामि।

देहो देवालयः प्रोक्तो जीवो देवः सनातनः।
 त्यजेदज्ञाननिर्माल्यं सोऽहं भावेन पूजयेत्॥

॥पीठ-पूजा ॥

- | | |
|-----------------------|-------------------------|
| १. ॐ आधारशक्त्यै नमः | ८. ॐ रत्नवेदिकायै नमः |
| २. ॐ मूलप्रकृत्यै नमः | ९. ॐ स्वर्णस्तम्भाय नमः |
| ३. ॐ आदिकूर्माय नमः | १०. ॐ श्वेतच्छत्राय नमः |
| ४. ॐ आदिवराहाय नमः | ११. ॐ कल्पकवृक्षाय नमः |
| ५. ॐ अनन्ताय नमः | १२. ॐ क्षीरसमुद्राय नमः |
| ६. ॐ पृथिव्यै नमः | १३. ॐ सितचामराभ्यां नमः |
| ७. ॐ रत्नमण्डपाय नमः | १४. ॐ योगपीठासनाय नमः |

॥ गुरु-ध्यानम् ॥

गुरुब्रह्मा गुरुविष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
गुरुः साक्षात् परं ब्रह्म तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

॥ कुम्भे वरुण-सूर्य-नारायण-पूजा ॥

ॐ। इमं मै वरुण श्रुधी हवंमूद्या च मृडय। त्वामंवस्युराचके॥ तत्त्वां
यामि ब्रह्मणा वन्दमानस्तदाशास्ते यजमानो हविर्भिः। अहेडमानो वरुणह
बोध्युरुशस्त मा न आयुः प्रमोषीः॥

अस्मिन् कुम्भे सकल-तीर्थाधिपतिं वरुणं ध्यायामि। वरुणमावाहयामि।
वरुणाय नमः। आसनं समर्पयामि।

पाद्यं, अर्घ्यं, आचमनीयं, स्नानं, स्नानानन्तरमाचमनीयं, वस्त्रं, उपवीतं, गन्धं,
गन्धोपरि अक्षतान्, पुष्पाणि समर्पयामि।

वरुणाय नमः। प्रचेतसे नमः। सुरूपिणे नमः। अपां पतये नमः।
मकरवाहनाय नमः। जलाधिपतये नमः। पाशहस्ताय नमः। वरुणाय नमः।
नानाविधपत्रपुष्पाणि समर्पयामि॥

वरुणाय नमः समस्तोपचारान् समर्पयामि।

ॐ। आ सत्येन रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतं मर्त्यं च। हिरण्ययेन सविता
रथेनाऽदेवो याति भुवना विपश्यन्॥

सूर्यं सुन्दरलोकनाथममृतं वेदान्तसारं शिवं
ज्ञानं ब्रह्ममयं सुरेशममलं लोकैकचित्तं प्रभुम्।
इन्द्रादित्यनराधिपं सुरगुरुं त्रैलोक्यचूडामणिं
विष्णुब्रह्मशिवस्वरूपहृदयं वन्दे सदा भास्करम्॥

अस्मिन् कुम्भे श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायणं ध्यायामि। श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायणम् आवाहयामि।

आसनं समर्पयामि। पादं समर्पयामि। अर्घ्यं समर्पयामि। आचमनीयं समर्पयामि। मधुपर्कं समर्पयामि। शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि। स्नानानन्तरं आचमनीयं समर्पयामि। वस्त्रं समर्पयामि। उपवीतं समर्पयामि। आभरणम् समर्पयामि। गन्धान् धारयामि। गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि। पुष्पाणि समर्पयामि।

॥ अर्चना ॥

१. ॐ मित्राय नमः
२. ॐ रवये नमः
३. ॐ सूर्याय नमः
४. ॐ भानवे नमः
५. ॐ खगाय नमः
६. ॐ पूष्णे नमः

७. ॐ हिरण्यगर्भाय नमः
८. ॐ मरीचये नमः
९. ॐ आदित्याय नमः
१०. ॐ सवित्रे नमः
११. ॐ अर्काय नमः
१२. ॐ भास्कराय नमः

॥ सूर्यष्टोत्तरशतनामावलिः ॥

- | | |
|--------------------|--|
| अरुणाय नमः | |
| शरण्याय नमः | |
| करुणारससिन्धवे नमः | |
| असमानबलाय नमः | |
| आर्तरक्षकाय नमः | |
| आदित्याय नमः | |

- | | |
|-------------------|--|
| आदिभूताय नमः | |
| अखिलागमवेदिने नमः | |
| अच्युताय नमः | |
| अखिलज्ञाय नमः | |
| अनन्ताय नमः | |
| इनाय नमः | |

विश्वरूपाय नमः	रुग्धत्रे नमः
इज्याय नमः	ऋक्षचक्रचराय नमः
इन्द्राय नमः	ऋजुस्वभावचित्ताय नमः ४०
भानवे नमः	नित्यस्तुत्याय नमः
इन्दिरामन्दिरासाय नमः	ऋकारमातृकावर्णरूपाय नमः
वन्दनीयाय नमः	उञ्ज्वलतेजसे नमः
ईशाय नमः	ऋक्षाधिनाथमित्राय नमः
सुप्रसन्नाय नमः	पुष्कराक्षाय नमः
सुशीलाय नमः	लुमदन्ताय नमः
सुवर्चसे नमः	शान्ताय नमः
वसुप्रदाय नमः	कान्तिदाय नमः
वसवे नमः	घनाय नमः
वासुदेवाय नमः	कनत्कनकभूषाय नमः ५०
उञ्ज्वलाय नमः	खद्योताय नमः
उग्ररूपाय नमः	लूनिताखिलदैत्याय नमः
ऊर्ध्वगाय नमः	सत्यानन्दस्वरूपिणे नमः
विवस्वते नमः	अपवर्गप्रदाय नमः
उद्यक्तिरणजालाय नमः	आर्तशरण्याय नमः
हृषीकेशाय नमः	एकाकिने नमः
ऊर्जस्वलाय नमः	भगवते नमः
वीराय नमः	सृष्टिस्थित्यन्तकारिणे नमः
निर्जराय नमः	गुणात्मने नमः
जयाय नमः	घृणिभृते नमः ६०
ऊरुद्ध्वयाभावरूपयुक्तसारथये नमः	बृहते नमः
ऋषिवन्द्याय नमः	ब्रह्मणे नमः

ऐश्वर्यदाय नमः		परमात्मने नमः
शर्वाय नमः		तरुणाय नमः
हरिदश्वाय नमः		वरेण्याय नमः
शौरये नमः		ग्रहाणां पतये नमः
दशदिक्सम्प्रकाशाय नमः		भास्कराय नमः
भक्तवश्याय नमः		आदिमध्यान्तरहिताय नमः
ओजस्कराय नमः		सौख्यप्रदाय नमः
जयिने नमः	७०	सकलजगतां पतये नमः
जगदानन्दहेतवे नमः		सूर्याय नमः
जन्ममृत्युजराव्याधिर्विजिताय नमः		कवये नमः
औच्चस्थान-समारूढ-रथस्थाय नमः		नारायणाय नमः
असुरारये नमः		परेशाय नमः
कमनीयकराय नमः		तेजोरूपाय नमः
अञ्जवलभाय नमः		श्रीं हिरण्यगर्भाय नमः
अन्तर्बहिः प्रकाशाय नमः		ह्रीं सम्पत्कराय नमः
अचिन्त्याय नमः		ऐं इष्टार्थदाय नमः
आत्मरूपिणे नमः	८०	अं सुप्रसन्नाय नमः
अच्युताय नमः		श्रीमते नमः
अमरेशाय नमः		श्रेयसे नमः
परस्मै ज्योतिषे नमः		सौख्यदायिने नमः
अहस्कराय नमः		दीप्तमूर्तये नमः
रवये नमः		निखिलागमवेद्याय नमः
हरये नमः		नित्यानन्दाय नमः

॥इति श्री-सूर्याष्टोत्तरशतनामावलिः सम्पूर्णा॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः नानाविध-
परिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि।

॥उत्तराङ्ग-पूजा ॥

धूपमाघ्रापयामि। अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि। श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-
श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः नैवेद्यं निवेदयामि। निवेदनान्तरम् आचमनीयं
समर्पयामि। श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः
कर्पूरताम्बूलं समर्पयामि।

भास्कुरायं विद्वहै महद्युतिकुरायं धीमहि। तत्रो आदित्यः प्रचोदयात्।

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः समस्त-
अपराध-क्षमापनार्थं कर्पूरनीरजनं दर्शयामि। कर्पूरनीरजनानन्तरम्
आचमनीयं समर्पयामि। रक्षां धारयामि। श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-
श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः वेदोक्तमत्रपुष्पाङ्गलिं समर्पयामि। स्वर्णपुष्पं
समर्पयामि। श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः
प्रदक्षिणनमस्काराः समर्पयामि।

॥न्यासः ॥

ओं अस्य श्रीसूर्यनमस्कार-महामन्त्रस्य, कण्वपुत्रः प्रस्कन्त्र ऋषिः, अनुष्टुप्-
छन्दः, श्रीसूर्यनारायणो देवता।

हां बीजम्, हीं शक्तिः, हूं कीलकम्। श्रीसूर्यनारायण-प्रसाद-सिद्धर्थे
नमस्कारे विनियोगः।

हां अङ्गष्टाभ्यां नमः।

हीं तर्जनीभ्यां नमः।

हूं मध्यमाभ्यां नमः।

हैं अनामिकाभ्यां नमः।

हौं कनिष्ठिकाभ्यां नमः।
 हः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः।
 हां हृदयाय नमः।
 हीं शिरसे स्वाहा।
 हं शिखायै वषट्।
 हैं कवचाय हुम्।
 हौं नेत्रत्रयाय वौषट्।
 हः अस्त्राय फट्।
 भूर्भुवस्सुवरोमिति दिग्बन्धः॥

॥ध्यानम्॥

उदयगिरिमुपेतं भास्करं पद्महस्तं
 सकलभुवननेत्रं नूतनरक्षोपधेयम्।
 तिमिरकरिमृगेन्द्रं बोधकं पद्मिनीनां
 सुरगुरुमभिवन्दे सुन्दरं विश्वरूपम्॥

लं-पृथिव्यात्मने गन्धं समर्पयामि।
 हं-आकाशात्मने पुष्पाणि समर्पयामि।
 यं-वाय्वात्मने धूपमाघ्रापयामि।
 रं-वह्न्यात्मने दीपं दर्शयामि।
 वं-अमृतात्मने अमृतोपहारं निवेदयामि।
 सं-सर्वात्मने सर्वोपचारान् समर्पयामि॥

॥ नमस्काराः ॥

ॐ गुणानां त्वा गुणपतिः हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्। ज्येष्ठराजं
ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पतु आ नः शृण्वन्नृतिर्भिः सीदु सादनम्॥

ॐ महागणपतये नमः॥

उमाकोमल-हस्ताङ्ग-सम्भावित-ललाटकम्।
हिरण्यकुण्डलं वन्दे कुमारं पुष्करस्तजम्॥

ॐ श्री-वल्ली-देवसेना-समेत-सुब्रह्मण्यस्वामिने नमः॥

गुरुब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
गुरुः साक्षात्परं ब्रह्म तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

गुरवे सर्वलोकानां भिषजे भवरोगिणाम्।
निधये सर्वविद्यानां दक्षिणामूर्तये नमः॥

विनतातनयो देवः कर्मसाक्षी सुरेश्वरः।
सप्तश्च: सप्तरञ्जुश्च अरुणो मे प्रसीदतु॥

रञ्जुवेत्रकशापाणिं प्रसन्नं कश्यपात्मजम्।
सर्वाभरणदीपाङ्गमरुणं प्रणमाम्यहम्॥

ॐ कर्मसाक्षिणे अरुणाय नमः॥

अग्निमीळे पुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजम्। होतांरं रत्न-धातमम्॥ ऋग्वेदात्मने
सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

इषेत्वोर्जे त्वा वायवः स्थो पायवः स्थ देवो वः सविता प्रार्पयतु श्रेष्ठतमायु
कर्मणे॥ यजुर्वेदात्मने सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

अग्न आयाहि वीतये गृणानो हृव्यदातये। नि होता सथिस बुर्हिषिं॥
सामवेदात्मने सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

शन्नो देवीरुभिष्ठये आपौ भवन्तु पीतयै। शं योगुभिस्त्रवन्तु नः॥ अथर्ववेदात्मने
सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

(तैत्तिरीयारण्यके प्रश्नः – १० (महानारायणोपनिषत्))

घृणः सूर्य आदित्यो न प्रभा वात्यक्षरम्। मधुं क्षरन्ति तद्रसम्। सत्यं वै
तद्रसमापो ज्योतीरसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवः सुवरोम्॥ श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-
समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

(तैत्तिरीयसंहितायां काण्डः १/प्रश्नः – ४)

तुरणीर्विश्वदर्शतो ज्योतिष्कृदसि सूर्य। विश्वमा भासि रोचनम्॥
उपयामगृहीतोऽसि सूर्याय त्वा भ्राजस्वत एष ते योनिः सूर्याय त्वा
भ्राजस्वते॥ ३२॥ श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने
नमः॥

ॐ हाम्। उद्यन्नद्य मित्रमहः। मित्राय नमः॥

ॐ हीम्। आरोहन्नुत्तरां दिवम्॥ रवये नमः॥

ॐ हूम्। हृद्रोगं मम सूर्य। सूर्याय नमः॥

ॐ हैम्। हृरिमाणं च नाशय। भानवे नमः॥

ॐ हौम्। शुकेषु मे हरिमाणम्॥ खगाय नमः॥

ॐ हः। गोपणाकांसु दध्मसि॥ पूष्णे नमः॥

ॐ हाम्। अथो हारिक्रवेषु मे। हिरण्यगर्भाय नमः॥

ॐ हीम्। हृरिमाणं नि दध्मसि। मरीचये नमः॥

ॐ हूम्। उदंगादयमादित्यः। आदित्याय नमः॥

ॐ हैम्। विश्वैन् सहसा सुह। सवित्रे नमः॥

ॐ हौम्। द्विषन्तु ममं रुन्धयन्। अर्काय नमः॥

ॐ हः। मो अुहं द्विषुतो रंधम्। भास्कराय नमः॥

ॐ हां हीम्। उद्यन्नद्य मित्रमहः। आरोहुन्नुत्तरां दिवम्॥ मित्र-रविभ्यां नमः॥

ॐ हूं हैम्। हृद्रोगं ममं सूर्य। हुरिमाणं च नाशय। सूर्य-भानुभ्यां नमः॥

ॐ हौं हः। शुकेषु मे हरिमाणम्॥ रोपणाकांसु दध्मसि॥ खग-पूषभ्यां नमः॥

ॐ हां हीम्। अथो हारिद्रवेषु मे। हुरिमाणं नि दंध्मसि। हिरण्यगर्भ-मरीचिभ्यां नमः॥

ॐ हूं हैम्। उदंगादयमादित्यः। विश्वेन् सहसा सुह। आदित्य-सवितृभ्यां नमः॥

ॐ हौं हः। द्विषन्तु ममं रुन्धयन्। मो अुहं द्विषुतो रंधम्। अर्क-भास्कराभ्यां नमः॥

ॐ हां हीं हूं हैम्। उद्यन्नद्य मित्रमहः। आरोहुन्नुत्तरां दिवम्॥ हृद्रोगं ममं सूर्य। हुरिमाणं च नाशय। मित्र-रवि-सूर्य-भानुभ्यो नमः॥

ॐ हौं हः हां हीम्। शुकेषु मे हरिमाणम्॥ रोपणाकांसु दध्मसि॥ अथो हारिद्रवेषु मे। हुरिमाणं नि दंध्मसि। खग-पूष-हिरण्यगर्भ-मरीचिभ्यो नमः॥

ॐ हूं हैं हौं हः। उदंगादयमादित्यः। विश्वेन् सहसा सुह। द्विषन्तु ममं रुन्धयन्। मो अुहं द्विषुतो रंधम्। आदित्य-सवित्रक-भास्करेभ्यो नमः॥

ॐ हां हीं हूं हैं हौं हः। उद्यन्नद्य मित्रमहः। आरोहुन्नुत्तरां दिवम्॥ हृद्रोगं ममं सूर्य। हुरिमाणं च नाशय। शुकेषु मे हरिमाणम्॥ रोपणाकांसु दध्मसि॥ मित्र-रवि-सूर्य-भानु-खग-पूषभ्यो नमः॥

ॐ हां हीं हूं हैं हौं हः। अथो हारिद्रवेषु मे। हुरिमाणं नि दंध्मसि।

उदंगादयमादित्यः। विश्वेन सहसा सुह। द्विष्णवं मम रन्धयन्। मो अहं द्विष्ठो रंधम्। हिरण्यगर्भ-मरीच्यादित्य-सवित्रक-भास्करेभ्यो नमः॥

(तैत्तिरीयब्राह्मणे अष्टकं – ३/प्रश्नः – ७/अनुवाकः – ६/ पञ्चादयः ७६-७७)

ॐ हां ह्रीं हूं हैं ह्रौं हः। ॐ हां ह्रीं हूं हैं ह्रौं हः। उद्गन्त्रघ मित्रमहः। आरोहुत्तरां दिवम्। हृद्रोगं मम सूर्य। हृरिमाणं च नाशय। शुकेषु मे हरिमाणम्। रोपणाकांसु दध्मसि॥ अथो हारिद्रवेषु मे। हृरिमाणं निदध्मसि। उदंगादयमादित्यः। विश्वेन सहसा सुह। द्विष्णवं मम रन्धयन्। मो अहं द्विष्ठो रंधम्। मित्र-रवि-सूर्य-भानु-खग-पूष-हिरण्यगर्भ-मरीच्यादित्य-सवित्रक-भास्करेभ्यो नमः॥

॥ आदित्यमण्डले परब्रह्मोपासनम् ॥

(तैत्तिरीयारण्यके प्रश्नः – १० (महानारयणोपनिषत्))

आदित्यो वा एष एतन्मण्डलं तपति तत्र ता क्रचस्तद्वचा मण्डलः स क्रचां लोकोऽथ य एष एतस्मिन्मण्डलेऽर्चिर्दीप्यते तानि सामानि स साम्रां मण्डलः स साम्रां लोकोऽथ य एष एतस्मिन्मण्डलेऽर्चिषि पुरुषस्तानि यजूःषि स यजुषा मण्डलः स यजुषां लोकः सैषा त्रयेव विद्या तपति य एषोऽन्तरादित्ये हिरण्मयः पुरुषः॥ ३१॥ श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

॥ आदित्यपुरुषस्य सर्वात्मकत्वप्रदर्शनम् ॥

(तैत्तिरीयारण्यके प्रश्नः – १० (महानारयणोपनिषत्))

आदित्यो वै तेजो ओजो बलं यशश्वक्षुः श्रोत्रमात्मा मनो मन्युर्मनुर्मृत्युः सृत्यो मित्रो वायुराकाशः प्राणो लोकपालः कः किं कं तथस्त्यमन्नममृतो जीवो विश्वः कतुमः स्वयुम्भु ब्रह्मैतदमृत एष पुरुष एष भूतानामधिंपतिर्ब्रह्मणः सायुज्यः सलोकतामप्रोत्येतासामेव देवतानां सायुज्यः सार्थिताः

समानलोकतामाप्नोति य एवं वेदैत्युपनिषत्॥३२॥ श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-
समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः॥

॥ अरुणप्रश्नः ॥

ॐ भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम् देवाः। भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः। स्थिरैरङ्गस्तुष्टु-
वाऽसंस्तनूभिः। व्यशेम देवहितं यदायुः। स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः।
स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः। स्वस्ति नस्ताक्षर्यो अरिष्टनेमिः। स्वस्ति नो
बृहस्पतिर्दधातु॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम् देवाः। भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः। स्थिरैरङ्गस्तुष्टु-
वाऽसंस्तनूभिः। व्यशेम देवहितं यदायुः। स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः।
स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः। स्वस्ति नस्ताक्षर्यो अरिष्टनेमिः। स्वस्ति नो
बृहस्पतिर्दधातु। आपमापामुपः सर्वाः। अस्मादस्मादितोऽमुतः॥ १॥

अग्निर्वायुश्च सूर्यश्च। सह सञ्चस्करद्धिया। वायवश्चां रश्मिपतयः।
मरीच्यात्मानो अद्वृहः। देवीर्मुवनसूवरीः। पुत्रवत्वाय मे सुत। महानाम्नीर्महा-
मानाः। महसो महसः स्वः। देवीः पर्जन्यसूवरीः। पुत्रवत्वाय मे सुत॥ २॥

अपाश्च्युष्णिमपा रक्षः। अपाश्च्युष्णिमपा रघम्। अपांग्रामपं चावर्तिम्।
अपदेवीरितो हिता। वज्रं देवीरजीताऽश्च। भुवनं देवसूवरीः। आदित्यानदितिं
देवीम्। योनिनोर्ध्वमुदीषता। शिवा नः शान्तमा भवन्तु। दिव्या आप ओषधयः।
सुमृडीका सरस्वति। मा ते व्यौम सन्दर्शि॥ ३॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

स्मृतिः प्रत्यक्षमैतिह्यम् । अनुमानश्चतुष्यम् । एतैरादित्यमण्डलम् । सर्वे रेत् विधास्यते । सूर्यो मरीचिमादत्ते । सर्वस्माद्गुवनादधि । तस्याः पाकविशेषेण । स्मृतं कालविशेषणम् । नदीवृ प्रभवात्काचित् । अक्षय्याऽस्यन्दते यथा ॥४॥

तां नद्योऽभि संमायन्ति । सोऽरुः सर्तां न निवर्तते । एवं नानासंमुत्थानाः । कालाः संवथसुरङ् श्रिताः । अणुशश्च महशश्च । सर्वे समवयत्रितम् । सतैः सर्वैः संमाविष्टः । ऊरुः संन्न निवर्तते । अधिसंवथसरं विद्यात् । तदेवं लक्षणे ॥५॥

अणुभिश्च महद्विश्च । समारूढः प्रदृश्यते । संवथसरः प्रत्यक्षेण । नाधिसत्त्वः प्रदृश्यते । पुटरो विक्ळिधः पिङ्गः । एतद्वरुणलक्षणम् । यत्रैतदुपदृश्यते । सुहस्रं तत्र नीयते । एकं हि शिरो नाना मुखे । कृथ्मं तद्वतुलक्षणम् ॥६॥

उभयतः सप्तन्द्रियाणि । जल्पितं त्वेत् दिह्यते । शुक्लकृष्णे संवथसरस्य । दक्षिणवामयोः पार्श्वयोः । तस्यैषा भवति । शुक्रं तैः अन्यद्यजुं तैः अन्यत् । विषुरूपे अहनी द्यौरिवासि । विश्वा हि माया अवसि स्वधावः । भद्रा तैः पूषत्रिहरातिरस्त्वति । नात्र भुवनम् । न पूषा । न पशवः । नाऽदित्यः संवथसर एव प्रत्यक्षेण प्रियतमं विद्यात् । एतद्वै संवथसरस्य प्रियतमं रूपम् । योऽस्य महानर्थं उत्पथ्यमानो भवति । इदं पुण्यं कुरुष्वेति । तमाहरणं दद्यात् ॥७॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः ।

ॐ नमो नारायणाय ॥

[२]

साक्ज्ञानां सप्तमाहुरेकजम् । षड्द्युमा ऋषयो देवजा इति । तेषांमिष्टानि विहितानि धामशः । स्थात्रे रैजन्ते विकृतानि रूपशः । को नुमर्या अमिथितः । सखा सखायमब्रवीत् । जहांको अस्मदीषते । यस्तित्याजसखिविदं सखायम् । न तस्य वाच्यपि भागो अस्ति । यदीं शृणोत्यलकं शृणोति ॥८॥

न हि प्रवेदं सुकृतस्य पन्थामिति। कृतुर्कृतुना नुद्यमानः। विननादाभिधावः। पष्टिश्च त्रिशंको वल्लाः। शुक्लकृष्णौ च पाष्टिकौ। सारागवर्जरदक्षः। वसन्तो वसुभिः सुह। संवथ्सुरस्य सवितुः। प्रैषुकृत्प्रथमः स्मृतः। अमूनादयतेत्यन्यान्॥९॥

अमूङ्शं परिरक्षतः। एता वाचः प्रयुज्यन्ते। यत्रैतदुपदश्यते। एतदेव विजानीयात्। प्रमाणं कालपर्यये। विशेषणं तु वक्ष्यामः। कृतून् तन्निबोधत। शुक्लवासा रुद्रगणः। ग्रीष्मेणाऽऽवर्तते सह। निजहन् पृथिवीं सुर्वाम्॥१०॥

ज्योतिषाऽप्रतिख्येन सः। विश्वरूपाणि वासांसि। आदित्यानां निबोधत। संवथ्सरीणं कर्मफलम्। वर्षाभिर्ददतां सह। अदुःखो दुःखचक्षुरिव। तद्बाऽपीत इव दश्यते। शीतेनाव्यथयन्निव। रुदक्ष इव दश्यते। ह्लादयते ज्वलतश्चैव। शाम्यतश्चास्य चक्षुषी। या वै प्रजा भ्रंशयन्ते। संवथ्सरात्ता भ्रंशयन्ते। याः प्रतितिष्ठन्ति। संवथ्सरे ताः प्रतितिष्ठन्ति। वर्षाम्य इत्यर्थः॥११॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[३]

अक्षिंदुःखोत्थितस्यैव। विप्रसंन्ने कुनीनिके। आङ्गे चाद्रंणं नास्ति। कृभूणां तन्निबोधत। कनकाभानि वासांसि। अहतानि निबोधत। अन्नमश्रीतं मृज्मीता। अहं वौ जीवनप्रदः। एता वाचः प्रयुज्यन्ते। शरद्यत्रोपदश्यते॥१२॥

अभिधून्वन्तोऽभिग्रन्त इव। वातवन्तो मरुद्रूणः। अमुतो जेतुमिषुमुखमिव। सन्नद्धाः सह ददृशे ह। अपध्वस्तैर्वस्तिवर्णैरिव। विशिखासः कपर्दिनः। अकुद्धस्य योथस्यमानुस्य। कुद्धस्यैव लोहिनी। हेमतश्चक्षुषी विद्यात्। अक्षययोः क्षिप्णोरिव॥१३॥

दुर्भिक्षं देवलोकेषु। मनूनामुदुकं गृहे। एता वाचः प्रवदन्तीः। वैद्युतो यान्ति
शैशिरीः। ता अग्निः पवमना अन्वैक्षत। इह जीविकामपरिपश्यन्। तस्यैषा
भवति। इहेहवः स्वतपसः। मरुतः सूर्यत्वचः। शर्म सप्रथा आवृणे॥१४॥
श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[४]

अतिंताम्राणि वासाऽसि। अष्टिवैत्रिशतम्नि च। विश्वे देवा विप्रहरन्ति।
अग्निजिह्वा असश्वत। नैव देवो न मर्त्यः। न राजा वरुणो विभुः। नाग्निर्नेन्द्रो
न पंवमानः। मातृकंचनु विद्यते। दिव्यस्यैका धनुरार्लिः। पृथिव्यामपरा
श्रिता॥१५॥

तस्येन्द्रो विभ्रूपेण। धनुज्यामछिनथ्वयम्। तदिन्द्रधनुरित्यज्यम्।
अभ्रवर्णेषु चक्षते। एतदेव शंयोर्बारहस्पत्यस्य। एतद्रुद्रस्य धनुः। रुद्रस्य त्वेव
धनुरार्लिः। शिरु उत्पिषेष। स प्रवर्गयोऽभवत्। तस्माद्यः सप्रवर्गयेण यज्ञेन
यजते। रुद्रस्य स शिरुः प्रतिदधाति। नैन रुद्र आरुको भवति। य एवं
वेद॥१६॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[५]

अत्यूर्ध्वाक्षोऽतिरश्वात्। शिशिरः प्रदृशयते। नैव रूपं न वासाऽसि। न
चक्षुः प्रतिदृशयते। अन्योन्यं तु न हिंस्नातः। सुतस्तद्वैलक्षण्यम्। लोहितोऽ-
क्षिण शारशीर्णिः। सूर्यस्योदयनं प्रति। त्वं करोषि न्यञ्जलिकाम्। त्वं करोषि
निजानुकाम्॥१७॥

निजानुका मे न्यञ्जलिका। अमी वाचमुपासतामिति। तस्मै सर्व ऋतवो
नमन्ते। मर्यादाकरत्वात्पुरोधाम्। ब्राह्मणं आप्नोति। य एवं वेदा। स खलु

संवथ्सर एतैः सेनार्नभिः सुहा। इन्द्राय सर्वान्कामान्भिवृहति। स द्रुपसः।
तस्यैषा भवति॥१८॥

अवद्रुपसो अशुमतीमतिष्ठत्। इयानः कृष्णो दशभिः सहस्रैः।
आवर्तमिन्द्रः शच्या धमन्तम्। उपस्थुहि तं नृमणामथद्रामिति। एतयैवेन्द्रः
सलावृक्या सुहा। असुरान् परिवृश्चति। पृथिव्यशुमती। तामन्ववस्थितः
संवथ्सरो दिवं च। नैवं विदुपाऽचार्यान्तेवासिनौ। अन्योन्यस्मै द्रुह्याताम्। यो
द्रुह्यति। भ्रश्यते स्वर्गलोकात्। इत्यृतुमण्डलानि। सूर्यमण्डलान्याख्यायिकाः।
अत ऊर्ध्वं सनिर्वचनाः॥१९॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[६]

आरोगो भ्राजः पटरः पतञ्जः। स्वर्णरो ज्योतिषीमान् विभासः। ते
अस्मै सर्वे दिवमातपुन्ति। ऊर्ज दुहाना अनपस्फुरन्त इति। कश्यपोऽष्टमः।
स महामेरु नं जहाति। तस्यैषा भवति। यत्ते शिल्पं कश्यप रोचनावत्।
इन्द्रियावत्पुष्कलं चित्रभानु। यस्मिन्न्यूर्या अर्पिताः सप्त साकम्॥२०॥

तस्मिन् राजानमधिविश्रयेममिति। ते अस्मै सर्वे कश्यपाञ्चो-
तिर्लभन्ते। तान्ध्सोमः कश्यपादधिनिर्धमति। भ्रस्ताकर्मकृदिवैवम्। प्राणो
जीवानीन्द्रियंजीवानि। सप्त शीर्घण्याः प्राणाः। सूर्या इत्याचार्याः।
अपश्यमहमेतान्धसप्त सूर्यानिति। पञ्चकर्णो वाथस्यायनः। सप्तकर्णश्च
प्लाक्षिः॥२१॥

आनुश्रविक एव नौ कश्यप इति। उभौ वेदयिते। न हि शेकुमिव
महामेरु गन्तुम्। अपश्यमहमेष्मूर्यमण्डलं परिवर्तमानम्। गार्ग्यः प्राणत्रातः।
गच्छन्त महामेरुम्। एकं चाजुहतम्। भ्राजपटरपतञ्जा निहने। तिष्ठन्नातपुन्ति।

तस्मादिह॑ तत्रितपा॒ः॥२२॥

अमुतेरो तस्मादिहातत्रितपा॒ः। तेषांमेषा॑ भवति। सप्त॑ सूर्या॑
दिव॑मनुप्रविष्टा॑। तानन्वेति॑ पथिभिर्दक्षिणावान्। ते अस्मै॑ सर्वे॑ घृतमातपन्ति॑।
ऊर्जं दुहाना॑ अनपस्फुरन्त इति॑। सप्तर्त्विजः॑ सूर्या॑ इत्याचार्या॑। तेषांमेषा॑
भवति। सप्त॑ दिशो॑ नानासूर्या॑॥२३॥

सप्त॑ होतार॑ क्रृत्विजः॑। देवा॑ आदित्या॑ ये सप्त॑। तेभिः॑ सोमाभी॑ रक्षण
इति॑। तदप्याम्नाया॑। दिग्भ्राज॑ क्रतून् करोति॑। एत्यैवावृता॑ सहस्रसूर्यताया॑
इति॑ वैशम्पायनः॑। तस्यैषा॑ भवति। यद्याव॑ इन्द्र ते शतः॑ शतं॑ भूमी॑। उतस्युः॑।
नत्वा॑ वज्रिन्धसहस्रः॑ सूर्या॑॥२४॥

अनु॑ न जातमष्ट रोदंसी॑ इति॑। नानालिङ्गत्वाद्वतूनां॑ नानासूर्यत्वम्।
अष्टौ॑ तु व्यवसिता॑ इति॑। सूर्यमण्डलान्यष्टांत ऊर्ध्वम्। तेषांमेषा॑ भवति।
चित्रं॑ देवानामुदंगादनीकम्। चक्षुर्मित्रस्य॑ वरुणस्याग्नेः॑। आऽप्रा॑ द्यावापृथिवी॑
अन्तरिक्षम्। सूर्य आत्मा॑ जगतस्तस्थुषेष्वेति॑॥२५॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[७]

क्वेदमप्र॑ निविशते। क्वाय॑ संवध्सुरो॑ मिथः। क्वाहः॑ क्वेयं॑ देव रात्री। क्व
मासा॑ क्रृतवः॑ श्रिताः। अर्धमासा॑ मुहूर्ताः। निमेषास्त्रुटिभिः॑ सह। क्वेमा॑ आपो॑
निविशन्ते। युदीतो॑ यान्ति॑ सम्प्रति। काला॑ अपसु॑ निविशन्ते। आपः॑ सूर्य॑
सुमाहिताः॥२६॥

अग्राण्यपः॑ प्रपद्यन्ते। विद्युथसूर्य॑ सुमाहिता। अनवर्णे॑ इमे॑ भूमी। इयं चा॑-
उसौ॑ च॑ रोदंसी। किञ्चिदत्रान्तरा॑ भूतम्। येनेमे॑ विधृते॑ उभे। विष्णुना॑ विधृते॑
भूमी। इति॑ वंसस्य॑ वेदना। इरावती॑ धेनुमती॑ हि॑ भूतम्। सूर्यवसिनी॑ मनुषे॑

दशस्यै॥२७॥

व्येष्टभ्राद्रोदसी विष्णवेते। दार्घर्थ पृथिवीमभितो मयूर्खैः। किं तद्विष्णोर्बलमाहुः। का दीर्घिः किं परायणम्। एको यद्धारयद्वेवः। रेजतीं रोदसी उभे। वाताद्विष्णोर्बलमाहुः। अक्षरादीर्घिस्त्रिरुच्यते। त्रिपदाद्धारयद्वेवः। यद्विष्णोरेकमुत्तमम्॥२८॥

अग्रयो वायवश्चैव। एतदस्य पुरायणम्। पृच्छामि त्वा परं मृत्युम्। अवमध्यमश्चतुम्। लोकं च पुण्यपापानाम्। एतत्पृच्छामि सम्प्रति। अमुमाहुः परं मृत्युम्। पवमानं तु मध्यमम्। अग्निरेवावमो मृत्युः। चन्द्रमाश्चतुरुच्यते॥२९॥

अनाभोगः परं मृत्युम्। पापाः संयन्ति सर्वदा। आभोगास्त्वेवं संयन्ति। यत्र पुण्यकृतो जनाः। ततो मध्यममायन्ति। चतुमग्निं च सम्प्रति। पृच्छामि त्वा पापकृतः। यत्र यातयते यमः। त्वं नस्तद्वाह्यन् प्रबृहि। यदि वैत्थाऽसुतो गृहान्॥३०॥

कश्यपादुदिताः सूर्याः। पापान्निर्घन्ति सर्वदा। रोदस्योन्तर्देशेषु। तत्र न्यस्यन्ते वासवैः। तेऽशरीराः प्रपद्यन्ते। यथाऽपुण्यस्य कर्मणः। अपाण्यपादकेशासः। तत्र तैऽयोनिजा जनाः। मृत्वा पुनर्मृत्युमापद्यन्ते। अद्यमानाः स्वकर्मभिः॥३१॥

आशातिकाः क्रिमय इव। ततः पूयन्ते वासवैः। अपैतं मृत्युं जयति। य एवं वेद। स खल्वैव विद्वाह्यणः। दीर्घश्रुत्तमो भवति। कश्यपस्यातिथिः सिद्धगमनः सिद्धागमनः। तस्यैषा भवति। आयस्मिन्थसुप वासवाः। रोहन्ति पूर्वा रुहः॥३२॥

ऋषिर्ह दीर्घश्रुत्तमः। इन्द्रस्य घर्मो अतिथिरिति। कश्यपः पश्यको

भवति। यथर्वं परिपश्यतीति सौक्ष्म्यात्। अथाग्नेरष्टपुरुषस्य। तस्यैषा
भवति। अग्ने नयं सुपथा राये अस्मान्। विश्वानि देव वयुनानि विद्वान्।
युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनः। भूयिषां ते नम उक्ति विधेमेति॥३३॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[८]

अग्निश्च जातवेदाश्च। सहोजा अजिराप्रभुः। वैश्वानरो नर्यापाश्च।
पङ्किराधाश्च सप्तमः। विसर्पेवाऽष्टमोऽग्नीनाम्। एतेऽष्टौ वसवः, क्षिता इति।
यथर्त्वेवाग्नेरचिर्वर्णविशेषाः। नीलार्चिश्च पीतकार्चिश्चेति। अथ वायोरेकादश-
पुरुषस्यैकादशस्त्रीकस्य। प्रभ्राजमाना व्यवदाताः॥३४॥

याश्च वासुकिवैद्युताः। रजताः परुषाः श्यामाः। कपिला अतिलोहिताः।
ऊर्ध्वा अवपत्तन्ताश्च। वैद्युत इत्येकादश। नैनं वैद्युतो हिनस्ति। य एवं वेदा
स होवाच व्यासः पाराशर्यः। विद्युद्वधमेवाहं मृत्युमैच्छमिति। न त्वकामः
हन्ति॥३५॥

य एवं वेदा। अथ गन्धर्वगणाः। स्वानुभ्राट्। अङ्गरिर्बभारिः। हस्तः
सुहस्तः। कृशानुर्विश्वावसुः। मूर्धन्वान्मूर्यवर्चाः। कृतिरित्येकादश गन्धर्व-
गणाः। देवाश्च महादेवाः। रशमयश्च देवां गरुगिरः॥३६॥

नैनं गरो हिनस्ति। य एवं वेदा। गौरी मिमाय सलिलानि तक्षती।
एकपदी द्विपदी सा चतुष्पदी। अष्टपदी नवपदी बभूवुषी। सहस्राक्षरा परमे
व्योमन्त्रिति। वाचो विशेषणम्। अथ निगदव्याख्याताः। ताननुक्रमिष्यामः।
वराहवः स्वतपसः॥३७॥

विद्युन्महसो धूपयः। श्वापयो गृहमेधाश्चेत्येते। ये चेमेऽशिमिविद्विषः।
पर्जन्याः सप्त पृथिवीमभिवर्षन्ति। वृष्टिभिरिति। एतयैव विभक्तिविपरीताः।
सप्तभिर्वा तैरुदीरिताः। अमूलोकानभिवर्षन्ति। तेषांमेषा भवति। समानमेत-

दुदंकम्॥३८॥

उच्चैत्यवृचाहमिः। भूमि पर्जन्या जिन्वन्ति। दिवं जिन्वन्त्यग्रंय
इति। यदक्षेरं भूतकृतम्। विश्वे देवो उपासते। महरूषिमस्य गोसारम्।
जमदग्निमकुर्वता। जमदग्निराप्यायते। छन्दोभिश्वतुरुत्तरैः। राज्ञः सोमस्य
तृसासं॥३९॥

ब्रह्मणा वीर्यावता। शिवा नः प्रदिशो दिशः। तच्छु योरावृणीमहे। गातुं
यज्ञायां। गातुं यज्ञपतये। दैर्वौ स्वस्तिरस्तु नः। स्वस्तिर्मानुषेभ्यः। ऊर्ध्वं
जिंगातु भेषजम्। शं नौ अस्तु द्विपदैः। शं चतुष्पदे। सोमपा (३) असोमपा
(३) इति निगदव्याख्याताः॥४०॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१]

सहस्रवृद्धियं भूमिः। पुरं व्योम सहस्रवृत्। अश्विना भुज्यनासत्या।
विश्वस्यं जगतस्पती। जाया भूमिः पंतिव्योम। मिथुनन्ता अतुर्यथुः। पुत्रो
बृहस्पती रुद्रः। सुरमा इति स्त्रीपुमम्। शुक्रं वामन्यद्यज्ञतं वामन्यत्।
विषुरूपे अहंनी द्यौरिंव स्थः॥४१॥

विश्वा हि माया अवथः स्वधावन्तौ। भद्रा वां पूषणाविह रातिरस्तु।
वासात्यौ चित्रौ जगतो निधानौ। द्यावाभूमी चरथः सुः सखायौ।
तावश्विना रासभांश्वा हवं मे। शुभस्पती आगतं सूर्यो सुह। त्युग्रोह
भुज्यमश्विनोदमेघे। रुयिं न कश्चिन्ममृवां (२) अवाहाः। तमूहथुर्नभिरात्मन्-
वर्तीभिः। अन्तरिक्षप्रुद्धिरपोदकाभिः॥४२॥

तिसः, क्षपस्त्रिरहातिव्रजद्धिः। नासत्या भुज्यमूहथुः पतङ्गः। समुद्रस्य
धन्वन्त्राद्रस्यं पारे। त्रिभीरथैः शतपद्धिः षडश्वैः। सवितारं वितन्वन्तम्।

अनुंबद्धाति शाम्बरः। आपपूरुषम्बरश्चैव। सुवितरेपुसोऽभवत्। त्यँ सुतृतं
विदित्वैव। बुहुसोम गिरं वंशी॥४३॥

अन्वेति तुग्रो वक्त्रियान्तम्। आयसूयान्सोमतृप्सुषु। स सङ्ग्राम-
स्तमौद्योऽत्योतः। वाचो गाः पिंपाति तत्। स तद्भेष्मिः स्तवाऽत्येत्यन्ये।
रक्षसानन्विताश्च ये। अन्वेति परिवृत्याऽस्तः। एवमेतौ स्थौ अश्विना। ते एते
द्युः पृथिव्योः। अहरर्हर्गर्भं दधाथे॥४४॥

तयोरेतौ वृथ्सावहोरात्रे। पृथिव्या अहः। दिवो रात्रिः। ता अविसृष्टौ।
दम्पती एव भवतः। तयोरेतौ वृथ्सौ। अग्निश्चाऽदित्यश्च। रात्रेर्वृथ्सः। श्वेत
आदित्यः। अहोऽग्निः॥४५॥

ताम्रो अरुणः। ता अविसृष्टौ। दम्पती एव भवतः। तयोरेतौ वृथ्सौ। वृत्रश्च
वैद्युतश्च। अग्नेर्वृत्रः। वैद्युतं आदित्यस्य। ता अविसृष्टौ। दम्पती एव भवतः।
तयोरेतौ वृथ्सौ॥४६॥

उष्मा च नीहारश्च। वृत्रस्योष्मा। वैद्युतस्य नीहारः। तौ तावेव प्रतिपद्येते।
सेयँ रात्री गर्भिणी पुत्रेण संवंसति। तस्या वा एतदुल्बणम्। यद्रात्रौ रश्मयः।
यथा गोर्गर्भिण्या उल्बणम्। एवमेतस्या उल्बणम्। प्रजयिष्णुः प्रजया च
पशुभिंश्च भवति। य एवं वेद। एतमुद्यन्तमपियन्तं चेति। आदित्यः पुण्यस्य
वृथ्सः। अथ पवित्राङ्गिरसः॥४७॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१०]

पवित्रवन्तः परिवाजमासते। पितैषां प्रबो अभिरक्षति ब्रतम्। महः
संमुद्रं वरुणस्तिरोदधे। धीरां इच्छेकुर्धरुणेष्वारभम्। पवित्रं ते विततं
ब्रह्मणस्पते। प्रभुर्गात्राणि पर्येषिविश्वतः। अतस्तनूर्न तदामो अश्रुते। शृतास्

इद्वहंन्तस्तथमाशता। ब्रूह्मा देवानांम्। असंतः सुद्ये ततंक्षुः॥४८॥

ऋषयः सुसात्रिश्च यत्। सर्वेऽत्रयो अंगस्त्युश्च। नक्षत्रैः शङ्कृतोऽवसन्।
अथं सवितुः श्यावाश्चस्याऽवर्तिकामस्य। अमी य ऋक्षानि निहितास उच्चा।
नक्तं दद्वश्चे कुहचिद्विवेयुः। अदेव्यानि वरुणस्य व्रतानि। विचाकशच्चन्द्रमा
नक्षत्रमेति। तथसवितुर्वरेण्यम्। भर्गो देवस्य धीमहि॥४९॥

धियो यो नः प्रचोदयात्। तथसवितुर्वृणीमहे। वृयं देवस्य भोजनम्। श्रेष्ठं
सर्वधातमम्। तुरं भर्गस्य धीमहि। अपांगूहत सविता तृभीन्। सर्वान्दिवो
अन्धसः। नक्तं तान्यभवन्तशो। अस्थ्यस्था सम्भविष्यामः। नाम नामैव नाम
मै॥५०॥

नपुः संकं पुमाङ्गुस्यस्मि। स्थावरोऽस्म्यथ जड़मः। यजेऽयक्षि यष्टाहे
च। मयो भूतान्ययक्षता। पशवो मम भूतानि। अनूबन्ध्योऽस्म्यहं विभुः। स्त्रियः
सतीः। ता उमे पुः स आहुः। पश्यदक्षुण्वान्नविचेतदन्धः। कुर्विर्यः पुत्रः स
इमा चिकेत॥५१॥

यस्ता विजानाथसवितुः पितासंत्। अन्धो मणिमविन्दत्। तमनङ्गुलिरावयत्।
अग्रीवः प्रत्यमुश्वत्। तमजिह्वा असश्वत्। ऊर्ध्वमूलमवाक्छाखम्। वृक्षं यो
वेद सम्प्रति। न स जातु जनः श्रद्ध्यात्। मृत्युर्मा भार्यादितिः। हसितः
रुदिंतं गीतम्॥५२॥

वीणापणवलासितम्। मृतं जीवं च यत्किञ्चित्। अङ्गानि स्नेव विद्धि तत्।
अतृष्युङ्गुस्तृष्यध्यायत्। अस्माज्ञाता मे मिथू चरन्तः। पुत्रो निरक्रत्या वैदेहः।
अचेता यश्च चेतनः। सु तं मणिमविन्दत्। सोऽनङ्गुलिरावयत्। सोऽग्रीवः
प्रत्यमुश्वत्॥५३॥

सोऽजिह्वो असश्वत्। नैतमृषिं विदित्वा नगरं प्रविशेत्। यदि प्रविशेत्।

मिथौ चरित्वा प्रविशेत्। तथसम्भवस्य व्रतम्। आत्मंगे रथं तिष्ठ।
एकांश्मेकयोजनम्। एकचक्रमेकधुरम्। वातध्राजिगुतिं विभो। न रिष्यति न
व्युथते॥५४॥

नास्याक्षो यातु सञ्चाति। यच्छेतान् रोहिताङ्शश्वाग्रेः। रथे युक्ताऽधितिष्ठति।
एकया च दशभिश्च स्वभूते। द्वाभ्यामिष्टये विश्वशत्या च। तिसूभिश्च वहसे
त्रिशत् च। नियुद्धिर्वायविह तां विमुच्च॥५५॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[११]

आतंनुष्व प्रतंनुष्व। उद्धमाऽऽधंम् सन्धंम। आदित्ये चन्द्रवर्णनाम्।
गर्भमाधेहि यः पुमान्। इतः सित्कृं सूर्यगतम्। चन्द्रमसे रसं कृधि। वारादं
जनयाग्रेऽग्निम्। य एको रुद्र उच्यते। असङ्घाताः सहस्राणि। स्मर्यते न च
दृश्यते॥५६॥

एवमेतं निबोधत। आ मन्द्रैरिन्द्र हरिभिः। याहि मयूररोमभिः। मा त्वा
केचिन्नियेमुरिन्न पाशिनः। दधन्वेव ता इहि। मा मन्द्रैरिन्द्र हरिभिः। यामि
मयूररोमभिः। मा मा केचिन्नियेमुरिन्न पाशिनः। निधन्वेव तां (२) इमि।
अणुभिश्च मंहद्विश्च॥५७॥

निघृष्वैरसुमायुतैः। कालैरहरित्वमाप्नैः। इन्द्राऽऽयाहि सहस्रयुक्त।
अग्निर्विभ्राष्टिवसनः। वायुः शेतसिकद्रुकः। संवथ्सरो विषूवर्णः। नित्यास्ते-
उनुचरास्तव। सुब्रह्मण्योऽ सुब्रह्मण्योऽ सुब्रह्मण्योम्। इन्द्राऽऽगच्छ हरिव
आगच्छ मेधातिथेः। मेष वृषणश्वस्य मेने॥५८॥

गौरावस्कन्दिन्नहल्यायै जार। कौशिकब्राह्मण गौतमब्रुवाण। अरुणाश्वा
इहागंताः। वसंवः पृथिविक्षितः। अष्टौदिग्वासंसोऽग्रयः। अग्निश्च जात-

वेदांश्चेत्येते। ताम्राश्वा॑स्ताम्‌रथाः। ताम्रवर्णीस्तथा॒ऽसिताः। दण्डहस्ता॑ः
खादुगदतः। इतो रुद्रा॑ः पराङ्गंताः॥५९॥

उक्तं स्थानं प्रमाणं च पुर इता। बृहस्पतिश्च सविता च। विश्वरूपैरिहा॑
ऽऽग्नताम्। रथैनोदकवर्त्मना। अ॒फ्सुषा॑ इति तद्वयोः। उक्तो वेषो वासा॑सि
च। कालावयवानामितः प्रतीच्या। वासात्यो॑ इत्यश्विनोः। कोऽन्तरिक्षे शब्दं
करोतीति। वासिष्ठो रौहिणो॑ मीमांसां चक्रे। तस्यैषा भवति। वाश्रेव
विद्युदितिं। ब्रह्मण उदरंणमसि। ब्रह्मण उदीरणमसि। ब्रह्मण आ॒स्तरणमसि।
ब्रह्मण उपस्तरणमसि॥६०॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१२]

[अपंक्रामत गर्भिण्यः]

अ॒ष्टयो॑नीम॒ष्टपुत्राम्। अ॒ष्टपंक्तीमिमां॑ मर्है॒म्। अ॒हं॑ वेद॑ न मै॑ मृत्युः। न
चामृत्युरुघाऽऽहरत्। अ॒ष्टयो॑न्य॒ष्टपुत्रम्। अ॒ष्टपंदिदम॑न्तरिक्षम्। अ॒हं॑ वेद॑ न मै॑
मृत्युः। न चामृत्युरुघाऽऽहरत्। अ॒ष्टयो॑नीम॒ष्टपुत्राम्। अ॒ष्टपंक्तीम॒मू॑ दिवम्॥६१॥

अ॒हं॑ वेद॑ न मै॑ मृत्युः। न चामृत्युरुघाऽऽहरत्। सुत्रामाणं॑ मुहीमू॑ षु।
अ॒दिति॒द्यौरदितिर॒न्तरिक्षम्। अ॒दितिर्माता॑ स पि॒ता॑ स पु॒त्रः। विश्वे॑ देवा॑
अ॒दिति॑ः पञ्चजना॑ः। अ॒दितिर्ज॑तमदिति॒र्जनित्वम्। अ॒ष्टौ॑ पुत्रास्ते॑ अ॒दिते॑ः।
ये जातास्तुन्वः॑ परि॑ देवां॑ (२) उप॒प्रैश्सु॒सभिः॥६२॥

प॒रा॑ मा॒र्ता॒ण्डमा॒स्यत्। सु॒सभिः॑ पुत्र॒रदिति॑ः। उप॒प्रैत्पू॒र्व्य॑ युगम्। प्रजायै॑
मृत्यवे॑ तत्। प॒रा॑ मा॒र्ता॒ण्डमा॒भरदिति॑ ताननुक॑मिष्यामः। मि॒त्रश्च॑ वरुणश्च।
धा॒ता॑ चार्यमा॑ च। अ॒शंश्च॑ भग्नश्च। इन्द्रश्च॑ विवस्वा॑श्चेत्येते। हि॒रण्यगर्भो॑
हु॒सः॑ शुचि॒षत्। ब्रह्मजज्ञानं॑ तदित्प॒दमिति॑। ग॒र्भः॑ प्राजाप॒त्यः। अथ॒ पुरुषः॑

सूपुरुषः॥६३॥

[यथास्थानं गर्भिण्यः]

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१३]

योऽसौ तुपन्नुदेति। स सर्वेषां भूतानां प्राणानुदायोदेति। मा मैं प्रजाया मा पंशूनाम्। मा मम प्राणानुदायोदेगाः। असौ योऽस्तुमेति। स सर्वेषां भूतानां प्राणानुदायास्तुमेति। मा मैं प्रजाया मा पंशूनाम्। मा मम प्राणानुदायास्तुगाः। असौ य आपूर्यति। स सर्वेषां भूतानां प्राणैरापूर्यति॥६४॥

मा मैं प्रजाया मा पंशूनाम्। मा मम प्राणैरापूरिष्ठाः। असौ योऽपक्षीयति। स सर्वेषां भूतानां प्राणैरपक्षीयति। मा मैं प्रजाया मा पंशूनाम्। मा मम प्राणैरपक्षेष्ठाः। अमूनि नक्षत्राणि। सर्वेषां भूतानां प्राणैरप्रसर्पन्ति चोर्थ्सर्पन्ति च। मा मैं प्रजाया मा पंशूनाम्। मा मम प्राणैरप्रसृपत् मोर्थ्सृपत्॥६५॥

इमे मासांश्चार्धमासाश्च। सर्वेषां भूतानां प्राणैरप्रसर्पन्ति चोर्थ्सर्पन्ति च। मा मैं प्रजाया मा पंशूनाम्। मा मम प्राणैरप्रसृपत् मोर्थ्सृपत्। इम क्रृतवः। सर्वेषां भूतानां प्राणैरप्रसर्पन्ति चोर्थ्सर्पन्ति च। मा मैं प्रजाया मा पंशूनाम्। मा मम प्राणैरप्रसृपत् मोर्थ्सृपत्। अयः संवधस्तुरः। सर्वेषां भूतानां प्राणैरप्रसर्पति चोर्थ्सर्पति च॥६६॥

मा मैं प्रजाया मा पंशूनाम्। मा मम प्राणैरप्रसृपत् मोर्थ्सृपत्। इदमहः। सर्वेषां भूतानां प्राणैरप्रसर्पति चोर्थ्सर्पति च। मा मैं प्रजाया मा पंशूनाम्। मा मम प्राणैरप्रसृपत् मोर्थ्सृपत्। इयः रात्रिः। सर्वेषां भूतानां प्राणैरप्रसर्पति

चोथसंर्पति च। मा मै प्रजाया मा पशुनाम्। मा मम प्राणेरपंप्रसृप मोश्वृप।
 ॐ भूर्भुवः स्वः। एतद्वो मिथुनं मा नो मिथुनः रीढ्वम्॥६७॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
 ॐ नमो नारायणाय॥

[१४]

अथाऽदित्यस्याष्टपुरुषस्य। वसूनामादित्यानाः स्थाने स्वतेजसा भानि। रुद्राणामादित्यानाः स्थाने स्वतेजसा भानि। आदित्यानामादित्यानाः स्थाने स्वतेजसा भानि। सतां सत्यानाम्। आदित्यानाः स्थाने स्वतेजसा भानि। अभिधून्वतांमभिघ्रताम्। वातवंतां मुरुताम्। आदित्यानाः स्थाने स्वतेजसा भानि। क्रम्भूणामादित्यानाः स्थाने स्वतेजसा भानि। विश्वेषां देवानाम्। आदित्यानाः स्थाने स्वतेजसा भानि। संवर्धसरस्य सुवितुः। आदित्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। ॐ भूर्भुवः स्वः। रश्मयो वो मिथुनं मा नो मिथुनः रीढ्वम्॥६८॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
 ॐ नमो नारायणाय॥

[१५]

आरोगस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। भ्राजस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। पटरस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। पतङ्गस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। स्वर्णरस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। ज्योतिषीमतस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। विभासस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। कश्यपस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। ॐ भूर्भुवः स्वः। आपो वो मिथुनं मा नो मिथुनः रीढ्वम्॥६९॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
 ॐ नमो नारायणाय॥

[१६]

अथ वायोरेकादशपुरुषस्यैकादशस्त्रीकस्य। प्रभ्राजमानानाः रुद्राणाः स्थाने स्वतेजसा भानि। व्यवदातानाः रुद्राणाः स्थाने स्वतेजसा भानि।

वासुकिवैद्युतानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। रजतानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। परुषाणां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। श्यामानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। कपिलानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। अतिलोहितानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। ऊर्ध्वानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि॥७०॥

अवपतन्तानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। वैद्युतानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। प्रभ्राजमानीनां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। व्यवदातीनां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। वासुकिवैद्युतीनां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। रजतानां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। परुषाणां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। श्यामानां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। कपिलानां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। अतिलोहितीनां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। ऊर्ध्वानां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। अवपतन्तीनां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। वैद्युतीनां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। ॐ भूर्भुवः स्वः। रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथुनं गीढम्॥७१॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१७]

अथग्नेरष्टपुरुषस्य। अग्ने: पूर्वदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। जातवेदस उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। सहोजसो दक्षिणदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। अजिराप्रभव उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। वैश्वानरस्यापरदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। नर्यापस उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। पङ्किराधस उदगिदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। विसर्पिण उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। ॐ भूर्भुवः स्वः। दिशो वो

मिथुनं मा नो मिथुनं रीढ्म्॥७२॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१८]

दक्षिणपूर्वस्यां दिशि विसर्पी नरकः। तस्मान्नः परिपाहि। दक्षिणापरस्यां दिश्यविसर्पी नरकः। तस्मान्नः परिपाहि। उत्तरपूर्वस्यां दिशि विषादी नरकः। तस्मान्नः परिपाहि। उत्तरापरस्यां दिश्यविषादी नरकः। तस्मान्नः परिपाहि। आयस्मिन्नस्त वासवा इन्द्रियाणि शतक्रत्वित्येते॥७३॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[१९]

इन्द्रघोषा वो वसुभिः पुरस्तादुपंदधताम्। मनौजवसो वः पितृभिर्दक्षिणत उपंदधताम्। प्रचेता वो रुद्रैः पश्चादुपंदधताम्। विश्वकर्मा व आदित्यैरुत्तरत उपंदधताम्। त्वष्टा वो रूपैरुपरिष्टादुपंदधताम्। संज्ञानं वः पश्चादिति। आदित्यः सर्वोऽग्निः पृथिव्याम्। वायुरुन्तरिक्षे। सूर्यो दिवि। चन्द्रमा दिक्षु। नक्षत्राणि स्वलोके। एवा ह्यैव। एवा ह्यग्ने। एवा हि वायो। एवा हीन्द्र। एवा हि पूषन्। एवा हि देवाः॥७४॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[२०]

आपंमापामपः सर्वाः। अस्मादस्मादितोऽमुतः। अग्निर्वायुश्च सूर्यश्च। सह सञ्चस्करद्धिया। वाय्वश्वा रश्मिपतयः। मरीच्यात्मानो अद्रुहः। देवीभुवनसूवरीः। पुत्रत्वाय मे सुता। महानाम्नीर्महामानाः। महसो महसः स्वः॥७५॥

देवीः पर्जन्यसूवरीः। पुत्रत्वाय मे सुता। अपाश्च्युष्णिमपा रक्षः।

अपाश्चूष्णिमुपा रघम् । अपौग्रामपंचावर्तिम् । अपदेवीरितो हिंता
वज्रं देवीरजौताङ्क्षा । भुवनं देवसूवरीः । आदित्यानदितिं देवीम् ।
योनिंनोर्ध्वमुदीषत ॥७६॥

भूद्रं कर्णेभिः शृणुयाम् देवाः । भूद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः । स्थिरैरङ्गस्तुष्टु-
वाऽसंस्तनूभिः । व्यशेम देवहितं यदायुः । स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः ।
स्वस्ति नः पृष्ठा विश्ववेदाः । स्वस्ति नस्ताक्षर्यो अरिष्टनेमिः । स्वस्ति नो
बृहस्पतिर्दधातु । केतवो अरुणासश्च । क्रृष्णो वातरशनाः । प्रतिष्ठाऽ शतधा
हि । सुमाहितासो सहस्रधायसम् । शिवा नः शन्तमा भवन्तु । दिव्या आप
ओषधयः । सुमृडीका सरस्वति । मा ते व्योम सन्दृशी ॥७७॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः ।
ॐ नमो नारायणाय ॥

[२१]

योऽपां पुष्पं वेद । पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति । चन्द्रमा वा अपां
पुष्पम् । पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति । य एवं वेद । योऽपामायतन्
वेद । आयतनवान् भवति । अग्निर्वा अपामायतनम् । आयतनवान् भवति ।
योऽग्नेरायतनं वेद ॥७८॥

आयतनवान् भवति । आपो वा अग्नेरायतनम् । आयतनवान् भवति । य
एवं वेद । योऽपामायतनं वेद । आयतनवान् भवति । वायुर्वा अपामायतनम् ।
आयतनवान् भवति । यो वायोरायतनं वेद । आयतनवान् भवति ॥७९॥

आपो वै वायोरायतनम् । आयतनवान् भवति । य एवं वेद । योऽपामायतनं
वेद । आयतनवान् भवति । असौ वै तपत्रपामायतनम् । आयतनवान् भवति ।
योऽमुष्य तपत आयतनं वेद । आयतनवान् भवति । आपो वा अमुष्य तपत
आयतनम् ॥८०॥

आयतनवान् भवति। य एवं वेदै। योऽपामायतनं वेदै। आयतनवान् भवति। चन्द्रमा वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यश्चन्द्रमस्स आयतनं वेदै। आयतनवान् भवति। आपो वै चन्द्रमस्स आयतनम्। आयतनवान् भवति॥८१॥

य एवं वेदै। योऽपामायतनं वेदै। आयतनवान् भवति। नक्षत्राणि वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यो नक्षत्राणामायतनं वेदै। आयतनवान् भवति। आपो वै नक्षत्राणामायतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं वेदै॥८२॥

योऽपामायतनं वेदै। आयतनवान् भवति। पर्जन्यो वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यः पर्जन्यस्याऽयतनं वेदै। आयतनवान् भवति। आपो वै पर्जन्यस्याऽयतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं वेदै। योऽपामायतनं वेदै॥८३॥

आयतनवान् भवति। संवथ्सरो वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यः संवथ्सरस्याऽयतनं वेदै। आयतनवान् भवति। आपो वै संवथ्सरस्याऽयतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं वेदै। योऽपसु नावं प्रतिष्ठितं वेदै। प्रत्येव तिष्ठति॥८४॥

इमे वै लोका अपसु प्रतिष्ठिताः। तदेषाऽभ्यनूक्ता। अपाऽरसमुदयः सन्। सूर्ये शुक्रः सुमाभृतम्। अपाऽरसस्य यो रसः। तं वो गृह्णाम्युत्तममिति। इमे वै लोका अपाऽरसः। तेऽमुष्मित्रादित्ये सुमाभृताः। जानुद्घीमुत्तरवेदीं खात्वा। अपां पूरयित्वा गुल्फद्घम्॥८५॥

पुष्करपर्णः पुष्करदण्डैः पुष्करैश्च सङ्स्तीर्य। तस्मिन्विहायसे। अग्निं प्रणीयोपसमाधाय। ब्रह्मवादिनो वदन्ति। कस्मा॑त्प्रणीतेऽयमग्निश्चीयते। साप्रणीतेऽयमपसु ह्ययं चीयते। असौ भुवनेऽप्यनाहिताग्निरेताः। तमभितं एता अबीष्टका उपदधाति। अग्निहोत्रे दर्शपूर्णमासयोः। पुशुबन्धे चातुर्मास्येषु॥८६॥

अथो आहुः। सर्वेषु यज्ञक्रतुष्विति। एतद्वं स्म वा आहुः शाण्डिलाः। कमग्निं चिनुते। सुत्रियमग्निं चिन्वानः। संवर्धसरं प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते। सावित्रमग्निं चिन्वानः। अमुमार्दित्यं प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते॥८७॥

नाचिकेतमग्निं चिन्वानः। प्राणान्प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते। चातुरहोत्रियमग्निं चिन्वानः। ब्रह्म प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते। वैश्वसृजमग्निं चिन्वानः। शरीरं प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते। उपानुवाक्यमाशुमग्निं चिन्वानः॥८८॥

इमाल्लोकान्प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते। इममारुणकेतुकमग्निं चिन्वान इति। य एवासौ। इतश्चाऽमुतश्चाऽव्यतीपाती। तमिति। योऽग्रेमिथूया वेदं। मिथुनवान्भवति। आपो वा अग्रेमिथूयाः। मिथुनवान्भवति। य एवं वेदं॥८९॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

[२२]

आपो वा इदमासन्धसलिलमेव। स प्रजापतिरेकः पुष्करपुर्णे समंभवत्। तस्यान्तर्मनसि कामः समंवर्तता। इदं सृजेयमिति। तस्माद्यत्पुरुषो मनसाऽभिगच्छति। तद्वाचा वंदति। तत्कर्मणा करोति। तदेषाऽभ्यनूक्ता। कामस्तदग्रे समंवर्तताधिं। मनसो रेतः प्रथमं यदासीत्॥९०॥

सुतो बन्धुमस्ति निरविन्दन्। हृदि प्रतीष्या कवयो मनीषेति। उपैनन्तदुपनमति। यत्कामो भवति। य एवं वेदं। स तपोऽतप्यत। स तपस्तस्वा। शरीरमधूनुत। तस्य यन्माऽसमासीत्। ततोऽरुणाः केतवो वातरशना ऋषयु उद्दिष्टन्॥९१॥

ये नखाः। ते वैखानसाः। ये वालाः। ते वालखिल्याः। यो रसः। सौऽपाम् अन्तरुतः कूर्म भूतं सर्पन्तम्। तमब्रवीत्। मम वैत्वद्वाऽसा। समंभूत्॥९२॥

नेत्यंब्रवीत्। पूर्वमेवाहमिहासुमिति। तत्पुरुषस्य पुरुषत्वम्। स सुहस्रंशीरक्षा पुरुषः। सुहस्राक्षः सुहस्रपात्। भूत्वोद्दतिष्ठत्। तमंब्रवीत्। त्वं वै पूर्वं समंभूः। त्वमिदं पूर्वः कुरुष्वेति। स इति आदायाऽप्यः॥१३॥

अञ्जलिना पुरस्तादुपादधात्। एवा ह्येवेति। तते आदित्य उद्दतिष्ठत्। सा प्राची दिक्। अथारुणः केतुर्दक्षिणत उपादधात्। एवा ह्यग्र इति। ततो वा अग्निरुद्दतिष्ठत्। सा दक्षिणा दिक्। अथारुणः केतुः पश्चादुपादधात्। एवा हि वायो इति॥१४॥

ततो वायुरुद्दतिष्ठत्। सा प्रतीची दिक्। अथारुणः केतुरुत्तरत उपादधात्। एवा हीन्द्रेति। ततो वा इन्द्र उद्दतिष्ठत्। सोर्दीची दिक्। अथारुणः केतुर्मध्य उपादधात्। एवा हि पूषन्निति। ततो वै पूषोद्दतिष्ठत्। सेयं दिक्॥१५॥

अथारुणः केतुरुपरिष्टादुपादधात्। एवा हि देवा इति। ततो देवमनुष्याः पितरः। गन्धर्वाप्सरसश्चोद्दतिष्ठन्। सोर्धा दिक्। या विप्रुषो विपरापतन्। ताभ्योऽसुरा रक्षा॒सि पिशाचाश्चोद्दतिष्ठन्। तस्मात्ते पराभवन्। विप्रुद्धो हि ते समभवन्। तदेषाऽभ्यनूक्ता॥१६॥

आपो हु यद्वृहुतीर्गभ्यायन्त्रं। दक्षं दधाना जुनयन्तीः स्वयम्भुम्। तते इमेष्यसृज्यन्ते सर्गः। अद्यो वा इदं समंभूत्। तस्मादिदं सर्वं ब्रह्म स्वयम्भिति। तस्मादिदं सर्वं शिथिलमिवाऽध्रुवमिवाभवत्। प्रजापतिर्वाव तत्। आत्मनाऽत्मानं विधायां तदेवानुप्रविशत्। तदेषाऽभ्यनूक्ता॥१७॥

विधाय लोकान् विधाय भूतानि। विधाय सर्वाः प्रदिशो दिशंश्च। प्रजापतिः प्रथमंजा कृतस्यां। आत्मनाऽत्मानंमुभि संविवेशेति। सर्वमेवेदमास्वा। सर्वमवरुद्ध्य। तदेवानुप्रविशति। य एवं वेदे॥१८॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[२३]

चतुष्टय् आपौ गृह्णाति। चत्वारि वा अपां रूपाणि। मेघो विद्युत्। स्तनयित्वुर्वृष्टिः। तान्येवावरुन्धे। आतपति वर्षा गृह्णाति। ताः पुरस्तादुपदधाति। एता वै ब्रह्मवर्चस्या आपः। मुखुत् पुव ब्रह्मवर्चसमवरुन्धे। तस्मान्मुखुतो ब्रह्मवर्चसितरः॥९९॥

कूप्या गृह्णाति। ता दक्षिणत उपदधाति। एता वै तेजस्विनीरापः। तेज एवास्य दक्षिणतो दधाति। तस्मादक्षिणोऽर्धस्तेजस्वितरः। स्थावरा गृह्णाति। ताः पश्चादुपदधाति। प्रतिष्ठिता वै स्थावराः। पश्चादेव प्रतिष्ठिता। वहन्तीर्गृह्णाति॥१००॥

ता उत्तरत उपदधाति। ओजसा वा एता वहन्तीरिवोद्भृतीरिव आकूजंतीरिव धावन्तीः। ओज एवास्योत्तरतो दधाति। तस्मादुत्तरोऽर्ध ओजस्वितरः। सम्भार्या गृह्णाति। ता मध्य उपदधाति। इयं वै सम्भार्यः। अस्यामेव प्रतिष्ठिता। पल्लव्या गृह्णाति। ता उपरिष्टादुपादधाति॥१०१॥

असौ वै पल्लव्याः। अमुष्यामेव प्रतिष्ठिता। दिक्षूपदधाति। दिक्षु वा आपः। अन्नं वा आपः। अन्नो वा अन्नं जायते। यदेवान्नोऽन्नं जायते। तदवरुन्धे। तं वा एतमरुणाः केतवो वातरशना ऋषयोऽचिन्वन्। तस्मादारुणकेतुकः॥१०२॥

तदेषाऽभ्यनूक्ता। केतवो अरुणासश्च। ऋषयो वातरशनाः। प्रतिष्ठां शतधां हि। समाहितासो सहस्रधायसमितिं। शतशश्चैव सहस्रशश्च प्रतिष्ठिता। य एतमुग्निं चिनुते। य उचैनमेवं वेद॥१०३॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

[२४]

जानुद्ग्रीमुत्तरवेदीं खात्वा। अपां पूरयति। अपां सर्वत्वाय। पुष्करपर्णं
रुक्मं पुरुषमित्युपदधाति। तपो वै पुष्करपर्णम्। सत्यं रुक्मः। अमृतं पुरुषः।
एतावद्वा वौऽस्ति। यावदेतत्। यावदेवास्ति॥१०४॥

तदवरुन्ये। कूर्ममुपदधाति। अपामेव मेधमवरुन्ये। अथौं स्वर्गस्य
लोकस्य समष्टौ। आपमापामुपः सर्वाः। अस्माद्स्मादितोऽमुतः। अग्निर्वायुश्च
सूर्यश्च। सुह सञ्चस्करद्धिया इति। वाय्वशां रश्मिपतयः। लोकं पृणच्छुद्रं
पृण॥१०५॥

यास्तिस्तः परमजाः। इन्द्रघोषा वो वसुभिरेवाह्येवेति। पश्चचितय
उपदधाति। पाङ्गोऽग्निः। यावानेवाग्निः। तं चिनुते। लोकं पृणया द्वितीयामुप-
दधाति। पश्च पदा वै विराट। तस्या वा इयं पादः। अन्तरिक्षं पादः। द्यौः
पादः। दिशः पादः। परोरजाः पादः। विराज्येव प्रतितिष्ठति। य एतमग्निं
चिनुते। य उचैनमेवं वेदे॥१०६॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।

ॐ नमो नारायणाय॥

[२५]

अग्निं प्रणीयोपसमाधाय। तमभित एता अबीष्टका उपदधाति। अग्निहोत्रे
दर्शपूर्णमासयौः। पशुबन्धे चातुर्मास्येषु। अथौं आहुः। सर्वेषु यज्ञऋतुष्विति।
अथ ह स्माहारुणः स्वायम्भुवः। सावित्रः सर्वोऽग्निरित्यनुषङ्गं मन्यामहे।
नाना वा एतेषां वीर्याणि। कमग्निं चिनुते॥१०७॥

सत्रियमग्निं चिन्वानः। कमग्निं चिनुते। सावित्रमग्निं चिन्वानः। कमग्निं
चिनुते। नाचिकेतमग्निं चिन्वानः। कमग्निं चिनुते। चातुर्होत्रियमग्निं चिन्वानः।
कमग्निं चिनुते। वैश्वसृजमग्निं चिन्वानः। कमग्निं चिनुते॥१०८॥

उपानुवाकंमाशुमिं चिन्वानः। कमग्निं चिनुते। इममारुणकेतुकमग्निं
चिन्वान् इति। वृषा वा अग्निः। वृषाणौ सङ्स्फालयेत्। हन्येतास्य यज्ञः।
तस्मान्नानुषज्यः। सोत्तरवेदिषु कृतुषु चिन्वीत। उत्तरवेदाऽ हाग्निश्चीयते।
प्रजाकामश्चिन्वीत॥१०९॥

प्राजापत्यो वा एषोऽग्निः। प्राजापत्याः प्रजाः। प्रजावान् भवति। य एवं
वेद। पशुकामश्चिन्वीत। संज्ञानं वा एतत् पशूनाम्। यदापः। पशूनामेव संज्ञाने-
ऽग्निं चिनुते। पशुमान् भवति। य एवं वेद॥११०॥

वृष्टिकामश्चिन्वीत। आपो वै वृष्टिः। पर्जन्यो वर्षुको भवति। य एवं वेद।
आमयावी चिन्वीत। आपो वै भेषजम्। भेषजमेवास्मै करोति। सर्वमायुरेति।
अभिचरश्चिन्वीत। वज्रो वा आपः॥१११॥

वज्रमेव भ्रातृव्येभ्यः प्रहरति। स्तृपुत एनम्। तेजस्कामो यशस्कामः।
ब्रह्मवर्चसकामः स्वर्गकामश्चिन्वीत। एतावद्वा वाऽस्ति। यावदेतत्।
यावदेवास्ति। तदवरुन्धे। तस्यैतद्वृतम्। वर्षति न धोवेत्॥११२॥

अमृतं वा आपः। अमृतस्यानन्तरित्यै। नापसु मूत्रपुरीषं कुर्यात्। न
निष्ठीवेत्। न विवसनः स्नायात्। गुह्यो वा एषोऽग्निः। एतस्याग्नेरन्तिदाहाय।
न पुष्करपुर्णानि हिरण्यं वाऽधितिष्ठेत्। एतस्याग्नेरन्भ्यारोहाय। न
कूर्मस्याश्रीयात्। नोदकस्याघातुकान्येनमोदकानि भवन्ति। अघातुकां आपः।
य एतमग्निं चिनुते। य उचैनमेवं वेद॥११३॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[२६]

इमानुकं भुवना सीषधेम। इन्द्रश्च विश्वे च देवाः। यज्ञं च नस्तन्वं च
प्रजां च। आदित्यैरिन्द्रः सह सीषधातु। आदित्यैरिन्द्रः सगंणो मरुद्धिः।

अ॒स्माकं भूत्वविता तुनूनौम्। आप्न॑वस्व् प्रप्न॑वस्व। अ॒ण्डीभ॑वज् मा मुहुः।
सुखादीन्दुःखनि॒धनाम्। प्रतिमुश्वस्व् स्वां पुरम्॥११४॥

मरीचयः स्वायम्भुवाः। ये शरीराण्यकल्पयन्। ते ते देहं कल्पयन्तु। मा च
ते ख्यास्मै तीरिषत्। उत्तिष्ठत् मा स्वंस। अ॒ग्निमिच्छध्वं भारताः। राज्ञः सोमस्य
तृप्तासं। सूर्येण सुयुजौषसः। युवा॑ सुवासा॑ः। अ॒ष्टाचंक्रा॑ नवंद्वारा॥११५॥

देवानां पूर्योध्या। तस्याऽ॑ हिरण्मयः कोशः। स्वर्गो लोको ज्योतिषाऽ-
ज्वृतः। यो वै ता॑ ब्रह्मणो वेद। अ॒मृतैनाऽऽवृतां पुरीम्। तस्मै॑ ब्रह्म च ब्रह्मा॑
च। आयुः कीर्ति॑ प्रजां दंडः। विभ्राज॑मानाऽ॑ हरिणीम्। युशसा॑ सम्पूरीवृताम्।
पुराऽ॑ हिरण्मर्यो ब्रह्मा॥११६॥

विवेशाऽपराजिता। पराडेत्यंज्यामयी। पराडेत्यनाशकी। इह चामुत्रं
चान्वेति। विद्वान्देवासुरानुभयान्। यत्कुंमारी मुन्द्रयते। यद्योषिद्यत्पतिव्रताँ॥
अरिष्टं यत्किं च क्रियते॑। अ॒ग्निस्तदनुवेधति। अ॒शृतासः श्रृतासुश्रा॥११७॥

यज्वानो येऽप्यंयज्वनः। स्वर्यन्तो नापैक्षन्ते। इन्द्रंमूर्गिं च ये विदुः।
सिक्ता इव संयन्ति। रुशिमिः समुदीरिताः। अ॒स्मालोकाद्मुष्माच्च।
ऋषिभिरदात्पृश्निभिः। अपैत् वीत् वि च सर्पतातः। येऽत्र स्थ पुराणा ये च
नूतनाः। अहो॑भिरद्विरकुभिर्व्यक्तम्॥११८॥

यमो ददात्ववसानंमस्मै। नृ मुणन्तु नृपत्वर्यः। अ॒कृष्टा ये च कृष्टजाः।
कुमारीषु कुनीर्नीषु। जारिणीषु च ये हिताः। रेतः पीता आण्डपीताः।
अङ्गरेषु च ये हुताः। उभयान् पुत्रपौत्रकान्। युवेऽहं युमराजंगान्। श्रृतमिन्नु
शरदः॥११९॥

अदो यद्वृह्म विलुबम्। पितृणां च युमस्य च। वरुणस्याश्विनोरुग्रेः। मुरुताँ॑

च विहायैसाम्। कामप्रयवं मे अस्तु। स ह्येवास्मि सुनातनः। इति नाको
ब्रह्मिश्रवो रायो धनम्। पुत्रानापौ देवीरिहाऽऽहित॥१२०॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[२७]

विर्णीष्णीं गृद्रेष्णीष्णीं च। अपेतो निरकृतिः हृथः। परिबाधः श्वेतकुक्षम्।
निजङ्घः शब्लोदरम्। स तान् वाच्यायं या सह। अग्ने नाशय सन्दृशः।
ईर्ष्यासूये बुभुक्षाम्। मन्युं कृत्यां च दीधिरे। रथेन किंशुकावंता। अग्ने
नाशय सन्दृशः॥१२१॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[२८]

पर्जन्याय प्रगायता। दिवस्पुत्राय मीढुषै। स नो युवसंमिच्छतु।
इदं वचः पर्जन्याय स्वराजौ। हृदो अस्त्वन्तरन्तद्वयोत। मयोभूर्वातो
विश्वकृष्टयः सन्त्वस्मे। सुपिप्पला ओषधीर्देवगौपाः। यो गर्भमोषधीनाम्।
गवां कृणोत्यवंताम्। पर्जन्यः पुरुषीणाम्॥१२२॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[२९]

पुनर्ममैत्विन्द्रियम्। पुनरायुः पुनर्भगः। पुनर्ब्रह्मण्मैतु मा। पुनर्द्रविण्मैतु
मा। यन्मेऽद्य रेतः पृथिवीमस्कान्। यदोषधीरप्यसंरद्यदापः। इदं तत्पुनराददे।
दीर्घायुत्वाय वर्चसे। यन्मेऽरेतः प्रसिद्यते। यन्म आजायते पुनः। तेन मामुमृतं
कुरु। तेन सुप्रजसं कुरु॥१२३॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[३०]

अञ्जस्तिरोऽधाऽजायत। तवं वैश्रवणः संदा। तिरोऽधेहि सप्तकान्नः। ये अपोऽश्रन्ति केचुन। त्वार्थीं मायां वैश्रवणः। रथः सहस्रवन्धुरम्। पुरुश्चक्रः सहस्राश्रम्। आस्थायायाहि नो बुलिम्। यस्मै भूतानि बुलिमावहन्ति। धनं गावो हस्ति हिरण्यमश्वान्॥१२४॥

असाम सुमतौ यज्ञियस्य। श्रियं बिभ्रतोऽन्नमुखीं विराजम्। सुदर्शने चं क्रौञ्चे चं। मैनागे चं महागिरौ। शतद्वाटारंगमन्ता। सःहार्यं नगरं तवं। इति मन्त्राः। कल्पोऽत ऊर्ध्वम्। यदि बलिः हरेत्। हिरण्यनाभये वितुदये कौबेरायायं बौलिः॥१२५॥

सर्वभूताधिपतये नम इति। अथ बलिः हृत्वोपतिष्ठेत। क्षत्रं क्षत्रं वैश्रवणः। ब्राह्मणं वयुः स्मः। नमस्ते अस्तु मा मा हि सीः। अस्मात्प्रविश्यान्नमर्छीति। अथ तमग्निमांदधीत। यस्मिन्नेतत्कर्म प्रयुज्ञीत। तिरोऽधा भूः। तिरोऽधा भुवः॥१२६॥

तिरोऽधाः स्वः। तिरोऽधा भूर्भुवः स्वः। सर्वेषां लोकानामाधिपत्ये सीदेति। अथ तमग्निमन्धीत। यस्मिन्नेतत्कर्म प्रयुज्ञीत। तिरोऽधा भूः स्वाहा॑॥। तिरोऽधा भुवः स्वाहा॑॥। तिरोऽधाः स्वः स्वाहा॑॥। तिरोऽधा भूर्भुवः स्वः स्वाहा॑॥। यस्मिन्नस्य काले सर्वा आहुतीरहुता भवेयुः॥१२७॥

अपि ब्राह्मणमुखीनाः। तस्मिन्नहः काले प्रयुज्ञीत। परः सुप्तजनाद्वेष्टि। मास्म प्रमाद्यन्तमाध्यापयेत्। सर्वार्थाः सिद्धन्ते। य एवं वेद। क्षुध्यन्निदं-जानताम्। सर्वार्थां न सिद्धन्ते। यस्ते विघातुंको भ्राता। ममान्तरहृदये श्रितः॥१२८॥

तस्मा इममग्रपिण्डं जुहोमि। स मैऽर्थान्मा विवधीत्। मयि स्वाहा॑॥। राजाधिराजायं प्रसह्यसाहिनैः। नमो वयं वैश्रवणायं कुर्महे। स मे-

कामान्कामकामाय महाम्। कामेश्वरो वैश्रवणो ददातु। कुबेराय वैश्रवणाय।
महाराजाय नमः। केतवो अरुणासश्च। ऋषयो वातरशनाः। प्रतिष्ठां शतधा
हि। समाहितासो सहस्रधायसम्। शिवा नः शन्तमा भवन्तु। दिव्या आप
ओषधयः। सुमृडीका सरस्वति। मा ते व्योम सन्दृशि॥१२९॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[३१]

संवर्धसरमेतद्वत् चरेत्। द्वौ वा मासौ। नियमः समासेन। तस्मिन्नियम-
विशेषाः। त्रिष्वर्णमुदकोपस्पर्शी। चतुर्थकालपानभक्तः स्यात्। अहरहर्वा
भैक्षमश्रीयात्। औदुम्बरीभिः समिद्विरग्नि परिचरेत्। पुनर्मामैत्विन्द्रियमि-
त्येतेनानुवाकेन। उद्धृतपरिपूताभिरद्विः कार्यं कुर्वते॥१३०॥

असश्वयवान्। अग्रये वायवे सूर्याय। ब्रह्मणे प्रजापतये। चन्द्रमसे
नक्षत्रेभ्यः। ऋतुभ्यः संवर्धसराय। वरुणायारुणायेति व्रतहोमाः। प्रवर्ग्यवदादेशः।
अरुणाः काण्डकृषयः। अरण्येऽधीयीरन्। भद्रं कर्णेभिरिति द्वै जपित्वा॥१३१॥

महानाम्नीभिरुदकं संस्पर्शर्य। तमाचार्यो दद्यात्। शिवा नः
शन्तमेत्योषधीरालभते। सुमृडीकैति भूमिम्। एवमपवर्गो धैरुदक्षिणा। कं सं
वासश्च क्षौमम्। अन्यद्वा शुक्लम्। यथाशक्ति वा। एवं स्वाध्यायं धर्मेण।
अरण्येऽधीयीत। तपस्वी पुण्यो भवति तपस्वी पुण्यो भवति॥१३२॥

श्री-छाया-सुवर्चलाम्बा-समेत-श्री-सूर्यनारायण-स्वामिने नमः।
ॐ नमो नारायणाय॥

[३२]

भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम देवाः। भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः। स्थिरैरङ्गस्तुष्ट-
वां संस्तनूभिः। व्यशेम देवहितं यदायुः। स्वस्ति न इन्द्रौ वृद्धश्रवाः।
स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः। स्वस्ति न स्ताक्षर्य अरिष्टनेमिः। स्वस्ति नो

बृहस्पतिर्दधातु॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥



॥ नवग्रहसूक्तम् ॥

आ सुत्येन रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतं मर्त्यं च। हिरण्ययैन सविता
रथेनाऽदेवो याति भुवना विपश्यन्। अग्निं दूतं वृणीमहे होतारं विश्ववेदसम्।
अस्य यज्ञस्य सुक्रतुम्॥ येषामीशो पशुपतिः पशूनां चतुष्पदामुत च द्विपदाम्।
निष्क्रीतोऽयं यज्ञियं भागमेतु रायस्पोषा यजमानस्य सन्तु॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय आदित्याय नमः॥१॥

अग्निर्मूर्धा दिवः कुकुत्पतिः पृथिव्या अयम्। अपां रेतांसि जिन्वति।
स्योना पृथिवि भवाऽनृक्षुरा निवेशनी। यच्छानुः शर्म सप्रथाः। क्षेत्रस्य पतिना
वयः हिते नैव जयामसि। गामश्च पोषयित्वा स नौ मृडातीदृशौ॥
अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय अङ्गारकाय नमः॥२॥

प्रवः शुक्राय भानवे भरध्वं हृव्यं मतिं चाग्रये सुपूतम्॥ यो दैव्यानि
मानुषा जनूः पून्तर्विश्वानि विद्वन् जिगाति॥ इन्द्राणीमासु नारिषु
सुपलीमहमश्रवम्। न ह्यस्या अपरं चन जरसा मरते पतिः॥ इन्द्रं वो
विश्वतस्परि हवामहे जनेभ्यः। अस्माकं मस्तु केवलः॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय शुक्राय नमः॥३॥

आप्यायस्वं समेतु ते विश्वतः सोमु वृष्णियम्। भवा वाजस्य सङ्घथे॥ अपसु मे
सोमो अब्रवीदन्तर्विश्वानि भेषजा। अग्निं च विश्वशम्भुवमापश्च विश्वभैषजीः।

गौरी मिमाय सलिलानि तक्षंती। एकंपदो द्विपदो सा चतुष्पदो। अष्टापदो
नवंपदो बभूवुर्षौ। सुहस्राक्षरा परमे व्यौमन्।

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय सोमाय नमः॥४॥

उद्धृथ्यस्वाग्ने प्रतिजागृह्येनमिष्टापूर्ते सःसृजेथामयं च। पुनः कृण्वङ्स्त्वा
पितरं युवानमन्वाताऽसीत्वयि तनुमेतम्॥ इदं विष्णुर्विचक्रमे त्रेधा निर्दधे
पदम्। समूढमस्यपाऽ सुरे॥ विष्णो राटमसि विष्णोः पृष्ठमसि विष्णोः
श्रेत्रेस्थो विष्णोः स्यूरसि विष्णोर्ध्रुवमसि वैष्णवमसि विष्णवे त्वा।

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय बुधाय नमः॥५॥

बृहस्पते अतियदर्यो अर्हाद्विमद्विभाति क्रतुमञ्जनेषु। यद्विदयच्छवर्सर्तप्रजात
तदस्मासु द्रविणं धेहि चित्रम्॥ इन्द्रमरुत्व इह पाहि सोमं यथा शार्यते
अपिंबः सुतस्य। तव प्रणीती तव शूरशर्मनाविवासन्ति कवयः सुयज्ञाः॥
ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्विसीमतः सुरुचो वेन आवः। सबुधियां उपमा
अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसंतश्च विवः॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय बृहस्पतये नमः॥६॥

शं नो देवीरभिष्ठय आपो भवन्तु पीतयै॥ शंयोरभिस्त्रवन्तु नः॥ प्रजापते न
त्वदेतान्यन्यो विश्वां जातानि परिता बभूव। यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु
वयङ्स्याम् पतयो रयीणाम्॥ इमं यमप्रस्तरमाहि सीदाऽङ्गिरोभिः पितृभिः
संविदानः। आत्वा मन्त्राः कविशस्ता वंहन्त्वेना राजन् हुविषां मादयस्व॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय शनैश्चराय नमः॥७॥

कया नश्चित्र आभुवदूती सदावृथः सखा॥ कया शचिष्या वृता। आऽयज्ञौ
पृश्चिरक्रमीदसंनमातरं पुनः। पितरं च प्रयन्त्सुवः। यत्ते देवी निर्ऋतिरावबन्ध
दामं ग्रीवास्वविचर्त्यम्॥ इदं ते तद्विष्णाम्यायुषो न मध्यादथांजीवः पितुमद्वि
प्रमुक्तः॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय राहवे नमः॥८॥

केतुं कृणवन्नकेतवे पेशो मर्या अपेशसैः समुषद्विरजायथाः॥ ब्रह्मा
देवानां पदवीः कवीनामृषिर्विप्राणां महिषो मृगाणाम्। श्येनो गृध्राणाऽङ्गं
स्वधितिर्वनानाऽऽ सोमः पवित्रमत्येति रेभन्। (ऋक्) सचित्र चित्रं
चितयन् तमस्मे चित्रक्षत्र चित्रतमं वयोधाम्। चन्द्रं रथं पुरुषीर् बृहन्तं
चन्द्रचन्द्रभिर्गृणते युवस्व॥

अधिदेवता प्रत्यधिदेवता सहिताय केतवे नमः॥९॥

॥ॐ आदित्यादि नवग्रहदेवताभ्यो नमो नमः॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥प्रार्थना ॥

भानो भास्कर मार्तण्ड चण्डरश्मे दिवाकर।
आयुरारोग्यमैश्वर्यं श्रियं पुत्रांश्व देहि मे॥

धृतपद्मद्वयं भानुं तेजोमण्डलमध्यगम्।
सर्वाधिव्याधिशमनं छायाल्लिष्टतनुं भजे॥

सौरमण्डलमध्यस्थं साम्बं संसारभेषजम्।
नीलग्रीवं विरूपाक्षं नमामि शिवमव्ययम्॥

ध्येयः सदा सवितृमण्डल-मध्यवर्ती
नारायणः सरसि-जासन-सन्त्रिविष्टः।
केयूरवान् मकरकुण्डलवान् किरीटी
हारी हिरण्मयवपुर्धृतशङ्खचक्रः॥

शङ्ख-चक्र-गदापाणे द्वारकानिलयाच्युता।
गोविन्द पुण्डरीकाक्ष रक्ष मां शरणागतम्॥

आकाशात् पतितं तोयं यथा गच्छति सागरम्।
सर्वदेवनमस्कारः केशवं प्रतिगच्छति॥

श्री-केशवं प्रतिगच्छत्यो नम इति॥

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा
बुद्ध्याऽऽत्मना वा प्रकृतेः स्वभावात्।
करोमि यद्यत् सकलं परस्मै
नारायणायेति समर्पयामि॥

अनेन पूजनेन सपरिवार-भगवान्-सूर्यः प्रीयताम्।

ॐ तत्सद्ग्लह्मार्पणमस्तु।

॥ आदित्यहृदयम् ॥

ततो युद्धपरिश्रान्तं समरे चिन्तया स्थितम्।
रावणं चाग्रतो द्वृष्टा युद्धाय समुपस्थितम्॥१॥
दैवतैश्च समागम्य द्रष्टुमभ्यागतो रणम्।
उपागम्याब्रवीद्रामम् अगस्त्यो भगवान् क्रृषिः॥२॥

राम राम महाबाहो शृणु गुह्यं सनातनम्।
येन सर्वानरीन् वत्स समरे विजयिष्यसि॥३॥

आदित्यहृदयं पुण्यं सर्वशत्रुविनाशनम्।
जयावहं जपेन्नित्यम् अक्षय्यं परमं शिवम्॥४॥

सर्वमङ्गलमङ्गल्यं सर्वपापप्रणाशनम्।
चिन्ताशोकप्रशमनम् आयुर्वर्धनमुत्तमम्॥५॥

रश्मिमन्तं समुद्यन्तं देवासुरनमस्कृतम्।
पूजायस्व विवस्वन्तं भास्करं भुवनेश्वरम्॥६॥

सर्वदेवात्मको ह्येष तेजस्वी रश्मिभावनः।
एष देवासुरगणान् लोकान् पाति गमस्तिभिः॥७॥

एष ब्रह्मा च विष्णुश्च शिवः स्कन्दः प्रजापतिः।
महेन्द्रो धनदः कालो यमः सोमो ह्यपां पतिः॥८॥

पितरो वसवः साध्या ह्यश्विनौ मरुतो मनुः।
वायुर्वह्निः प्रजाप्राण ऋतुकर्ता प्रभाकरः॥९॥

आदित्यः सविता सूर्यः खगः पूषा गमस्तिमान्।
सुवर्णसदृशो भानुर्विश्वरेता दिवाकरः॥१०॥

हरिदश्वः सहस्रार्चिः सप्तसप्तर्षीचिमान्।
तिमिरोन्मथनः शम्भुस्त्वष्टा मार्तण्ड अंशुमान्॥११॥

हिरण्यगर्भः शिशिरस्तपनो भास्करो रविः।
अग्निर्गर्भोऽदितेः पुत्रः शङ्खः शिशिरनाशनः॥१२॥

व्योमनाथस्तमोभेदी ऋग्यजुस्सामपारगः।
घनवृष्टिरपां मित्रो विन्यवीथीपूवङ्गमः॥१३॥

आतपी मण्डली मृत्युः पिङ्गलः सर्वतापनः।
कविर्विश्वो महातेजा रक्तः सर्वभवोद्भवः॥१४॥

नक्षत्रग्रहताराणाम् अधिपो विश्वभावनः।
तेजसामपि तेजस्वी द्वादशात्मन् नमोऽस्तु ते॥१५॥

नमः पूर्वाय गिरये पश्चिमायाद्रये नमः।
ज्योतिर्गणानां पतये दिनाधिपतये नमः॥१६॥

जयाय जयभद्राय हर्यश्वाय नमो नमः।
नमो नमः सहस्रांशो आदित्याय नमो नमः॥१७॥

नम उग्राय वीराय सारङ्गाय नमो नमः।
 नमः पद्मप्रबोधाय मार्तण्डाय नमो नमः॥१८॥
 ब्रह्मेशानाच्युतेशाय सूर्यादित्यवर्चसे।
 भास्वते सर्वभक्षाय रौद्राय वपुषे नमः॥१९॥
 तमोद्भाय हिमद्भाय शत्रुघ्नायामितात्मने।
 कृतप्रद्भाय देवाय ज्योतिषां पतये नमः॥२०॥
 तस्चामीकराभाय वह्ये विश्वकर्मणे।
 नमस्तमोऽभिनिद्भाय रुचये लोकसाक्षिणे॥२१॥
 नाशयत्येष वै भूतं तदेव सृजति प्रभुः।
 पायत्येष तपत्येष वर्षत्येष गमस्तिभिः॥२२॥
 एष सुप्तेषु जागर्ति भूतेषु परिनिष्ठितः।
 एष एवाग्निहोत्रं च फलं चैवाग्निहोत्रिणाम्॥२३॥
 वेदाश्च क्रतवश्चैव क्रतूनां फलमेव च।
 यानि कृत्यानि लोकेषु सर्व एष रविः प्रभुः॥२४॥
 एनमापत्सु कृच्छ्रेषु कान्तारेषु भयेषु च।
 कीर्तयन् पुरुषः कश्चिन्नावसीदति राघव॥२५॥
 पूजयस्वैनमेकाग्रो देवदेवं जगत्पतिम्।
 एतत् त्रिगुणितं जस्वा युद्धेषु विजयिष्यसि॥२६॥
 अस्मिन् क्षणे महाबाहो रावणं त्वं वधिष्यसि।
 एवमुक्ता तदाऽगस्त्यो जगाम च यथाऽगतम्॥२७॥
 एतच्छृत्वा महातेजा नष्टशोकोऽभवत्तदा।
 धारयामास सुप्रीतो राघवः प्रयतात्मवान्॥२८॥
 आदित्यं प्रेक्ष्य जस्वा तु परं हर्षमवास्तवान्।
 त्रिराचम्य शुचिर्भूत्वा धनुरादाय वीर्यवान्॥२९॥

रावणं प्रेक्ष्य हृष्टात्मा युद्धाय समुपागमत्।
सर्वयलेन महता वधे तस्य धृतोऽभवत्॥३०॥

अथ रविरवदन्निरीक्ष्य रामं मुदितमनाः परमं प्रहृष्यमाणः।
निशिचरपतिसङ्घयं विदित्वा सुरगणमध्यगतो वचस्त्वरेति॥३१॥

॥इत्यार्षे श्रीमद्रामायणे वाल्मीकीये आदिकाव्ये युद्धकाण्डे आदित्यहृदयं
नाम सप्तोत्तरशततमः सर्गः॥

॥द्वादशार्यासूर्यस्तुतिः ॥

उद्यन्नद्य विवस्वानारोहन्नुत्तरां दिवं देवः।
हृद्रोगं मम सूर्यो हरिमाणं चाऽशु नाशयतु॥१॥

निमिषार्धेनैकेन द्वे च शते द्वे सहस्रे द्वे।
ऋग्माण योजनानां नमोऽस्तु ते नलिननाथाय॥२॥

कर्म-ज्ञान-ख-दशकं मनश्च जीव इति विश्व-सर्गाय।
द्वादशाधा यो विचरति स द्वादश-मूर्तिरस्तु मोदाय॥३॥

त्वं हि यजुर्कृष्णं साम त्वमागमस्त्वं वषद्वारः।
त्वं विश्वं त्वं हंसस्त्वं भानो परमहंसश्च॥४॥

शिवरूपाज्ञानमहं त्वत्तो मुक्तिं जनार्दनाकारात्।
शिखिरूपादैश्वर्यं त्वत्श्वारोग्यमिच्छामि॥५॥

त्वचि दोषा दृशि दोषा हृदि दोषा येऽखिलेन्द्रियज-दोषाः।
तान् पूषा हतदोषः किञ्चिद्रोषाग्निना दहतु॥६॥

धर्मार्थ-काम-मोक्ष-प्रतिरोधानुग्र-ताप-वेग-करान् ।
बन्दी-कृतेन्द्रिय-गणान् गदान् विखण्डयतु चण्डांशुः॥७॥

येन विनेदं तिमिरं जगदेत्य ग्रसति चरमचरमखिलम्।
धृतबोधं तं नलिनीभर्तारं हर्तारमापदामीडे॥८॥

यस्य सहस्राभीशोरभीशु-लेशो हिमांशु-बिम्बगतः।
भासयति नक्तमखिलं भेदयतु विपद्-गणानरुणः॥९॥

तिमिरमिव नेत्र-तिमिरं पटलमिवाशेष-रोग-पटलं नः।
काशमिवाधि-निकायं कालपिता रोगयुक्ततां हरतात्॥१०॥

वाताश्मरी-गदार्शस्त्वग्-दोष-महोदर-प्रमेहांश्च ।
ग्रहणी-भगन्दराख्या महतीस्त्वं मे रुजो हंसि॥११॥

त्वं माता त्वं शरणं त्वं धाता त्वं धनं त्वमाचार्यः।
त्वं त्राता त्वं हर्ता विपदामर्कं प्रसीद मम भानो॥१२॥

इत्यार्या-द्वादशकं साम्बस्य पुरो नभःस्थलात् पतितम्।
पठतां भाग्य-समृद्धिः समस्त-रोग-क्षयश्च स्यात्॥१३॥

॥इति श्री-द्वादशार्यासूर्यस्तुतिः सम्पूर्णा॥



॥ शिवरात्रि-पूजा – याम-चतुष्टय-पूजा ॥

आचम्य।

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविद्वोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

॥ ब्रत-सङ्कल्पः ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं शुभे शोभने मुहूर्ते अद्य ब्रह्मणः द्वितीयपरार्धे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोः दक्षिणे पार्श्वे शकाब्दे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिकणां प्रभवादि षष्ठ्याः संवत्सराणां मध्ये ()^{४८} नाम संवत्सरे उत्तरायणे शिशिर-ऋतौ कुम्भ-मासे कृष्ण-पक्षे ऋदशयां/चतुर्दशयां शुभतिथौ (इन्दु / भौम / बुध / गुरु / भृगु / स्थिर / भानु) वासरयुक्तायाम् ()^{४९} नक्षत्र ()^{५०} नाम योग () करण युक्तायां च एवं गुण विशेषण विशिष्टायाम् अस्याम् (ऋदशयां/चतुर्दशयां) शुभतिथौ अस्माकं सहकुटुम्बानां क्षेमस्थैर्य-धैर्य-वीर्य-विजय-आयुरारोग्य-ऐश्वर्याभिवृद्ध्यर्थम् धर्मार्थकाममोक्षचतुर्विधफलपुरुषार्थसिद्ध्यर्थं पुत्रपौत्राभिवृद्ध्यर्थम् इष्टकाम्यार्थसिद्ध्यर्थम् मम इहजन्मनि पूर्वजन्मनि जन्मान्तरे च सम्पादितानां ज्ञानज्ञानकृतमहापातकचतुष्टय-व्यतिरिक्तानां रहस्यकृतानां प्रकाशकृतानां सर्वेषां पापानां सद्य अपनोदनद्वारा सकल-पापक्षयार्थं श्री-साम्ब-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं शिवरात्रि-ब्रतं करिष्ये।

^{४८}पृष्ठं ६३९ पश्यताम्

^{४९}पृष्ठं ६४९ पश्यताम्

^{५०}पृष्ठं ६५० पश्यताम्

शिवरात्रिव्रतं ह्येतत्करिष्येऽहं महाफलम्।
निर्विघ्नमस्तु मे चात्र त्वत्रसादाञ्जगत्पते॥

चतुर्दश्यां निराहारो भूत्वा शम्भो परेऽहनि।
भोक्ष्येऽहं भुक्तिमुक्त्यर्थं शरणं मे भवेश्वर॥

॥ पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा ॥

(आचम्य)

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

(अप उपस्थृश्य, पुष्पाक्षतान् गृहीत्वा)

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा

श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं करिष्यमाणस्य कर्मणः

अविघ्नेन परिसमाप्त्यर्थम् आदौ विघ्नेश्वरपूजां करिष्ये।

ॐ गणानां त्वा गणपतिः हवामहे कविं कंवीनामुपमश्रवस्तमम्।
ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत् आ नः शृण्वन्तुतिभिः सौद सादनम्॥

अस्मिन् हरिद्राबिम्बे महागणपतिं ध्यायामि, आवाहयामि।

ॐ महागणपतये नमः आसनं समर्पयामि।

पादयोः पादं समर्पयामि। हस्तयोरर्धं समर्पयामि।

आचमनीयं समर्पयामि।

ॐ भूर्भुवस्सुवः। शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि।

स्नानानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वस्त्रार्थमक्षतान् समर्पयामि।

यज्ञोपवीताभरणार्थे अक्षतान् समर्पयामि।

दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि।

गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।

पुष्पमालिकां समर्पयामि। पुष्पैः पूजयामि।

॥ अर्चना ॥

१. ॐ सुमुखाय नमः

९. ॐ धूमकेतवे नमः

२. ॐ एकदन्ताय नमः

१०. ॐ गणाध्यक्षाय नमः

३. ॐ कपिलाय नमः

११. ॐ फालचन्द्राय नमः

४. ॐ गजकर्णकाय नमः

१२. ॐ गजाननाय नमः

५. ॐ लम्बोदराय नमः

१३. ॐ वक्रतुण्डाय नमः

६. ॐ विकटाय नमः

१४. ॐ शूर्पकर्णाय नमः

७. ॐ विघ्नराजाय नमः

१५. ॐ हेरम्बाय नमः

८. ॐ विनायकाय नमः

१६. ॐ स्कन्दपूर्वजाय नमः

नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि॥

धूपमाद्वापयामि।

अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।

नैवेद्यम्।

ताम्बूलं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वक्रतुण्डमहाकाय कोटिसूर्यसमप्रभ।

अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा॥

प्रार्थना: समर्पयामि।

अनन्तकोटिप्रदक्षिणनमस्कारान् समर्पयामि।

छत्रचामरादिसमस्तोपचारान् समर्पयामि।

॥ प्रधान-पूजा — साम्ब-परमेश्वर-पूजा (प्रथम-यामः) ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं शुभे शोभने मुहूर्ते अद्य ब्रह्मणः द्वितीयपरार्थं श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोः दक्षिणे पार्श्वे शकाब्दे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिकणां प्रभवादि पष्ठ्याः संवत्सराणां मध्ये ()^{५१} नाम संवत्सरे उत्तरायणे शिशिर-ऋतौ कुम्भ-मासे कृष्ण-पक्षे ऋदशयां/चतुर्दशयां शुभतिथौ (इन्दु / भौम / बुध / गुरु / भृगु / स्थिर / भानु) वासरयुक्तायाम् ()^{५२} नक्षत्र ()^{५३} नाम योग () करण युक्तायां च एवं गुण विशेषण विशिष्टायाम् अस्याम् (ऋदशयां/चतुर्दशयां) शुभतिथौ अस्माकं सहकुटुम्बानां क्षेमस्थैर्य-धैर्य-वीर्य-विजय-आयुरारोग्य-ऐश्वर्याभिवृद्ध्यर्थम् धर्मार्थकाममोक्षचतुर्विधफलपुरुषार्थसिद्ध्यर्थं पुत्रपौत्राभिवृद्ध्यर्थम् इष्टकाम्यार्थसिद्ध्यर्थम् मम इहजन्मनि पूर्वजन्मनि जन्मान्तरे च सम्पादितानां ज्ञानाज्ञानकृतमहापातकचतुष्य-व्यतिरिक्तानां रहस्यकृतानां प्रकाशकृतानां सर्वेषां पापानां सद्य अपनोदनद्वारा सकल-पापक्षयार्थं शिवरात्रौ श्री-साम्ब-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं प्रथम-यामपूजां करिष्ये।

श्रीविघ्नेश्वराय नमः यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि।

(गणपति-प्रसादं शिरसा गृहीत्वा)

^{५१}पृष्ठं ६३९ पश्यताम्

^{५२}पृष्ठं ६४९ पश्यताम्

^{५३}पृष्ठं ६५० पश्यताम्

॥ आसन-पूजा ॥

पृथिव्या मेरुपृष्ठ ऋषिः। सुतलं छन्दः। कूर्मो देवता॥

पृथिव्ये त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता।
त्वं च धारय मां देवि पवित्रं चासनं कुरु॥

॥ घण्टा-पूजा ॥

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम्।
घण्टारवं करोम्यादौ देवताऽऽह्नकारणम्॥

॥ कलश-पूजा ॥

ॐ कलशाय नमः दिव्यगन्धान् धारयामि।

गङ्गे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति।
नर्मदे सिन्धुकावेरि जलेऽस्मिन् सन्निधिं कुरु॥

ॐ गङ्गायै नमः। ॐ यमुनायै नमः। ॐ गोदावर्यै नमः। ॐ सरस्वत्यै नमः।

ॐ नर्मदायै नमः। ॐ सिन्धवे नमः। ॐ कावेर्यै नमः।

ॐ सप्तकोटिमहातीर्थान्यावाहयामि।

(अथ कलशं स्पृष्ट्वा जपं कुर्यात्)

आपो वा इदं सर्वं विश्वं भूतान्यापः प्राणा वा आपः पश्वः
आपोऽन्नमापोऽमृतमापः सुम्राडापो विराडापः स्वराडापश्छन्दाऽस्यापो
ज्योतीऽप्यापो यजूऽप्यापः सूत्यमापः सर्वा देवता आपो भूर्भुवः सुवराप
ओम्॥

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः।
मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः॥

कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा।
ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोऽप्यर्थर्वणः।
अङ्गेश्च सहिताः सर्वे कलशाम्बुसमाश्रिताः॥

सर्वे समुद्राः सरितः तीर्थानि च हृदा नदाः।
 आयान्तु विष्णुपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः॥
 ॐ भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवः।

(इति कलशजलेन सर्वोपकरणानि आत्मानं च प्रोक्ष्य।)

॥आत्म-पूजा ॥

ॐ आत्मने नमः, दिव्यगन्धान् धारयामि।

- | | |
|----------------------|----------------------|
| १. ॐ आत्मने नमः | ४. ॐ जीवात्मने नमः |
| २. ॐ अन्तरात्मने नमः | ५. ॐ परमात्मने नमः |
| ३. ॐ योगात्मने नमः | ६. ॐ ज्ञानात्मने नमः |

समस्तोपचारान् समर्पयामि।

देहो देवालयः प्रोक्तो जीवो देवः सनातनः।
 त्यजेदज्ञाननिर्माल्यं सोऽहं भावेन पूजयेत्॥

॥पीठ-पूजा ॥

- | | |
|-----------------------|-------------------------|
| १. ॐ आधारशक्त्यै नमः | ८. ॐ रत्नवेदिकायै नमः |
| २. ॐ मूलप्रकृत्यै नमः | ९. ॐ स्वर्णस्तम्भाय नमः |
| ३. ॐ आदिकूर्माय नमः | १०. ॐ श्वेतच्छत्राय नमः |
| ४. ॐ आदिवराहाय नमः | ११. ॐ कल्पकवृक्षाय नमः |
| ५. ॐ अनन्ताय नमः | १२. ॐ क्षीरसमुद्राय नमः |
| ६. ॐ पृथिव्यै नमः | १३. ॐ सितचामराभ्यां नमः |
| ७. ॐ रत्नमण्डपाय नमः | १४. ॐ योगपीठासनाय नमः |

॥ गुरु-ध्यानम् ॥

गुरुब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
गुरुः साक्षात् परं ब्रह्म तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

॥ षोडशोपचार-पूजा ॥

ध्यायेन्नित्यं महेशं रजतगिरिनिभं चारुचन्द्रावतंसं
रक्षाकल्पोज्ज्वलाङ्गं परशुमृगवराभीतिहस्तं प्रसन्नम्।
पद्मासीनं समन्तात् स्तुतममरणगैर्व्यग्रकृतिं वसानं
विश्वाद्यं विश्वबीजं निखिलभयहरं पञ्चवक्रं त्रिनेत्रम्॥

अस्मिन् बिम्बे श्री-साम्ब-परमेश्वरं ध्यायामि।

नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो त इषवे नमः। नमस्ते अस्तु धन्वने ब्रहुभ्यामुत ते
नमः॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। सुद्योजातं प्रपद्यामि। आवाहयामि॥१॥

या त इषुः शिवतमा शिवं ब्रह्मवं ते धनुः। शिवा शरव्या या तवं तया
नो रुद्र मृडय॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। सुद्योजाताय वै नमो नमः। आसनं
समर्पयामि॥२॥

या तै रुद्र शिवा तनूरघोराऽपापकाशिनी। तया नस्तुनुवा शन्तमया
गिरिशन्ताभिचांकशीहि॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। भवे भवे नाति भवे भवस्व
माम्। पादयोः पाद्यं समर्पयामि॥३॥

यामिषुँ गिरिशन्तु हस्ते बिभर्यस्तवे। शिवां गिरित्र तां कुरु मा हि॑सीः
पुरुषुँ जगत्॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। भवोद्भवाय नमः॥ अर्घ्यं समर्पयामि॥४॥

शिवेन वचसा त्वा गिरिशाच्छावदामसि। यथा नः सर्वमिञ्जगदयुक्ष्मः सुमना
असंत्॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। वामदेवाय नमः। आचमनीयं समर्पयामि॥५॥

अथ्यवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक्। अहीङ्कृ सर्वाञ्मयन्सर्वाङ्कृ
यातुधान्यः॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। ज्येष्ठाय नमः। मधुपर्क समर्पयामि॥६॥
असौ यस्तामो अरुण उत ब्रह्मः सुमङ्गलः। ये चेमां रुद्रा अभितो दिक्षु
श्रिताः संहस्रशोऽवैषां हेडं ईमहे॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। श्रेष्ठाय नमः। स्नानं
समर्पयामि।

रुद्रम्। चमकम्। पुरुषसूक्तम्॥

स्नानानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि॥७॥

साक्षतजलेन तर्पणं कार्यम्॥

ॐ भवं देवं तर्पयामि। ॐ शर्वं देवं तर्पयामि। ॐ ईशानं देवं तर्पयामि।
ॐ पशुपतिं देवं तर्पयामि। ॐ रुद्रं देवं तर्पयामि। ॐ उग्रं देवं तर्पयामि।
ॐ भीमं देवं तर्पयामि। ॐ महान्तं देवं तर्पयामि॥

ॐ भवस्य देवस्य पत्नीं तर्पयामि। ॐ शर्वस्य देवस्य पत्नीं तर्पयामि।
ॐ ईशानस्य देवस्य पत्नीं तर्पयामि। ॐ पशुपतेर्देवस्य पत्नीं तर्पयामि।
ॐ रुद्रस्य देवस्य पत्नीं तर्पयामि। ॐ उग्रस्य देवस्य पत्नीं तर्पयामि। ॐ
भीमस्य देवस्य पत्नीं तर्पयामि। ॐ महतो देवस्य पत्नीं तर्पयामि॥

असौ योऽवसर्पति नीलंग्रीवो विलोहितः। उतैनं गोपा अदशन्नदशन्नुदहार्यः।
उतैनं विश्वा भूतानि स दृष्टो मृडयाति नः॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। रुद्राय
नमः। वस्त्रोत्तरीयं समर्पयामि॥८॥

नमो अस्तु नीलंग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषे॥ अथो ये अस्य सत्वानोऽहं
तेभ्योऽकरं नमः॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। कालाय नमः। यज्ञोपवीताभरणानि
समर्पयामि॥९॥

प्र मुञ्च धन्वन्स्त्वमुभयोरार्द्धियोर्ज्याम्। याश्च ते हस्त इषवः परा ता भंगवो

वप॥ ॐ ह्रीं नमः शिवायै कलंविकरणायु नमः। दिव्यपरिमलगन्धान्
धारयामि। गन्धस्योपरि अक्षतान् समर्पयामि॥१०॥

अवृतत्यु धनुस्त्वं सहस्राक्षु शतेषुधे। निशीर्यु शत्ल्यानां मुखा शिवो
नः सुमना भव॥ ॐ ह्रीं नमः शिवायै बलंविकरणायु नमः। पुष्पैः
पूजयामि॥११॥

ॐ भवाय देवाय नमः। ॐ शर्वाय देवाय नमः।

ॐ ईशानाय देवाय नमः। ॐ पशुपतये देवाय नमः।

ॐ रुद्राय देवाय नमः। ॐ उग्राय देवाय नमः।

ॐ भीमाय देवाय नमः। ॐ महते देवाय नमः॥

ॐ भवस्य देवस्य पत्न्यै नमः। ॐ शर्वस्य देवस्य पत्न्यै नमः।

ॐ ईशानस्य देवस्य पत्न्यै नमः। ॐ पशुपतेर्देवस्य पत्न्यै नमः।

ॐ रुद्रस्य देवस्य पत्न्यै नमः। ॐ उग्रस्य देवस्य पत्न्यै नमः।

ॐ भीमस्य देवस्य पत्न्यै नमः। ॐ महतो देवस्य पत्न्यै नमः॥

॥ शिवाष्टोत्तरशतनामावलिः ॥

शिवाय नमः

महेश्वराय नमः

शम्भवे नमः

पिनाकिने नमः

शशिशेखराय नमः

वामदेवाय नमः

विरूपाक्षाय नमः

कपर्दिने नमः

नीललोहिताय नमः

शङ्कराय नमः

शूलपाणये नमः

खद्वाङ्गिने नमः

विष्णुवल्लभाय नमः

शिपिविष्टाय नमः

अम्बिकानाथाय नमः

श्रीकण्ठाय नमः

भक्तवत्सलाय नमः

१०

भवाय नमः

शर्वाय नमः		त्रयीमूर्तये नमः
त्रिलोकीशाय नमः	२०	अनीश्वराय नमः
शितिकण्ठाय नमः		सर्वज्ञाय नमः
शिवप्रियाय नमः		परमात्मने नमः
उग्राय नमः		सोमसूर्याग्निलोचनाय नमः
कपालिने नमः		हविषे नमः
कामारये नमः		यज्ञमयाय नमः
अन्धकासुरसूदनाय नमः		सोमाय नमः
गङ्गाधराय नमः		पश्चवऋण्य नमः
ललाटाक्षाय नमः		सदाशिवाय नमः
कालकालाय नमः		विश्वेश्वराय नमः
कृपानिधये नमः	३०	वीरभद्राय नमः
भीमाय नमः		गणनाथाय नमः
परशुहस्ताय नमः		प्रजापतये नमः
मृगपाणये नमः		हिरण्यरेतसे नमः
जटाधराय नमः		दुर्घर्षाय नमः
कैलासवासिने नमः		गिरीशाय नमः
कवचिने नमः		गिरिशाय नमः
कठोराय नमः		अनघाय नमः
त्रिपुरान्तकाय नमः		भुजङ्गभूषणाय नमः
वृषाङ्काय नमः		भर्गाय नमः
वृषभारूढाय नमः	४०	गिरिधन्वने नमः
भस्मोद्भूलितविग्रहाय नमः		गिरिप्रियाय नमः
सामप्रियाय नमः		कृत्तिवाससे नमः
स्वरमयाय नमः		पुरारातये नमः

भगवते नमः		अजाय नमः
प्रमथाधिपाय नमः	७०	पाशविमोचकाय नमः
मृत्युञ्जयाय नमः		मृडाय नमः
सूक्ष्मतनवे नमः		पशुपतये नमः
जगद्व्यापिने नमः		देवाय नमः
जगद्गुरवे नमः		महादेवाय नमः
व्योमकेशाय नमः		अव्ययाय नमः
महासेनजनकाय नमः		हरये नमः
चारुविक्रमाय नमः		पूषदन्तभिदे नमः
रुद्राय नमः		अव्यग्राय नमः
भूतपतये नमः	८०	दक्षाध्वरहराय नमः
स्थाणवे नमः		हराय नमः
अहये बुध्याय नमः		भग्नेत्रभिदे नमः
दिगम्बराय नमः		अव्यक्ताय नमः
अष्टमूर्तये नमः		सहस्राक्षाय नमः
अनेकात्मने नमः		सहस्रपदे नमः
सात्त्विकाय नमः		अपर्वर्गप्रदाय नमः
शुद्धविग्रहाय नमः		अनन्ताय नमः
शाश्वताय नमः		तारकाय नमः
खण्डपरशवे नमः		परमेश्वराय नमः

॥इति शाक्तप्रमोदे श्री-शिवाष्टोत्तरशतनामावलिः सम्पूर्णा॥

॥ उत्तराङ्ग-पूजा ॥

विज्यं धनुः कपुर्दिनो विशल्यो बाणवाऽ उत। अनेशन्तस्येषंव आभुरस्य
निषङ्गथिः॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। बलाय नमः। धूपमाद्रापयामि॥१२॥

या ते हेतिर्मुदुष्टम् हस्ते बभूव ते धनुः। तयाऽस्मान् विश्वतस्त्वमयुक्ष्मया
परिभुज॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। बलप्रमथनाय नमः। अलङ्कारदीपं
सन्दर्शयामि॥१३॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। + ब्रह्मणे स्वाहा। नमस्ते अस्त्वायुधायानांतताय
धृष्णवै। उभाभ्यांमुत ते नमो बाहुभ्यां तव धन्वने॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय।
सर्वभूतदमनाय नमः। () निवेदयामि। मध्ये मध्ये अमृतपानीयं समर्पयामि।
अमृतापिधानमसि।

हस्तप्रक्षालनं समर्पयामि। पादप्रक्षालनं समर्पयामि। निवेदनानन्तरम्
आचमनीयं समर्पयामि॥१४॥

परि ते धन्वनो हेतिरस्मान्वृणकु विश्वतः। अथो य इषुधिस्तवाऽऽरे
अस्मन्नि धेहि तम्॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। मनोन्मनाय नमः। कर्पूरताम्बूलं
समर्पयामि॥१५॥

नमस्ते अस्तु भगवन् विश्वेश्वराय महादेवाय त्र्यम्बकाय त्रिपुरान्तकाय
त्रिकाञ्चिकालाय कालाञ्चिद्राय नीलकण्ठाय मृत्युञ्जयाय सर्वेश्वराय
सदाशिवाय श्रीमन्महादेवाय नमः। कर्पूरनीराजनं दर्शयामि॥१६॥

॥ रक्षा ॥

बृहस्पामं क्षत्रभृद्ध वृष्णियं त्रिष्टुभौजः शुभितमुग्रवीरम्। इन्द्रस्तोमेन
पश्चदशेन मध्यमिदं वातेन सगरेण रक्षा॥
रक्षां धारयामि॥

॥ नमस्काराः ॥

ॐ भवाय देवाय नमः।
 ॐ शर्वाय देवाय नमः।
 ॐ ईशानाय देवाय नमः।
 ॐ पशुपतये देवाय नमः।
 ॐ रुद्राय देवाय नमः।
 ॐ उग्राय देवाय नमः।
 ॐ भीमाय देवाय नमः।
 ॐ महते देवाय नमः॥

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिर्ब्रह्मा शिवो
 मैं अस्तु सदाशिवोम्॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। मत्रपुष्पाङ्गलिं समर्पयामि।
 शिवाय नमः। रुद्राय नमः। पशुपतये नमः। नीलकण्ठाय नमः।
 महेश्वराय नमः। हरिकेशाय नमः। विरूपाक्षाय नमः। पिनाकिने नमः।
 त्रिपुरान्तकाय नमः। शम्भवे नमः। शूलिने नमः। महादेवाय नमः। इति
 द्वादशनामभिर्द्वादशपुष्पाङ्गलीन् दत्त्वा॥

प्रदक्षिणनमस्कारान् कृत्वा॥

॥ अर्घ्यप्रदानम्॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थम् शिवरात्रौ प्रथम-याम-
 पूजान्ते क्षीरार्घ्यप्रदानं करिष्ये॥

शिवरात्रिव्रतं देव पूजाजपपरायणः।
 करोमि विधिवद्वत्तं गृहाणार्घ्यं नमोऽस्तुते॥

इत्यर्थ्य दत्त्वा।

नमः शिवाय शान्ताय सर्वपापहराय च।
शिवरात्रौ मया दत्तं गृहणार्थ्य मम प्रभो॥१॥

॥पूजानिवेदनम्॥

नमो यज्ञजगन्नाथ नमस्त्रिभुवनेश्वरा।
पूजां गृहण मे दत्तां महेश प्रथमे पदे॥१॥

यत्किञ्चित् कुर्महे देव सदा सुकृतदुष्कृतम्।
तन्मे शिवपदस्थस्य भुञ्ज्ञ क्षपय शङ्कर॥

शिवो दाता शिवो भोक्ता शिवः सर्वमिदं जगत्।
शिवो जयति सर्वत्र यः शिवः सोऽहमेव हि॥

इति प्रार्थ्य॥

देवहृदयस्थं पादस्थं च पुष्पमादाय प्रणम्य देवेन दत्तमिति ध्यात्वा॥

प्रपन्नं पाहि मामीश भौतमृत्युमहार्णवात्।
त्वयोपभुक्त-स्रग्-गन्ध-वासो-लङ्घार-चर्चिताः।
उच्छिष्ठभोजिनो दासास्तव मायां जयेम हि॥

इति मूर्धि धृत्वा॥

मन्त्रहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं महेश्वरा।
यत्कृतं तु मया देव परिपूर्ण तदस्तु ते॥

अनेन पूजनेन साम्बसदाशिवः प्रीयताम्।

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा
बुद्ध्याऽऽत्मना वा प्रकृतेः स्वभावात्।
करोमि यद्यत् सकलं परस्मै
नारायणायेति समर्पयामि॥

ॐ तत्सद्ग्न्यार्पणमस्तु।

॥ प्रधान-पूजा — साम्ब-परमेश्वर-पूजा (द्वितीय-यामः) ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविद्वोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं शुभे शोभने मुहूर्ते अद्य ब्रह्मणः द्वितीयपरार्थे श्वेतवरग्रहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोः दक्षिणे पार्श्वे शकाब्दे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिकणां प्रभवादि पष्ठ्याः संवत्सराणां मध्ये ()^{५४} नाम संवत्सरे उत्तरायणे शिशिर-ऋतौ कुम्भ-मासे कृष्ण-पक्षे ऋदशश्यां/चतुर्दश्यां शुभतिथौ (इन्दु / भौम / बुध / गुरु / भृगु / स्थिर / भानु) वासरयुक्तायाम् ()^{५५} नक्षत्र ()^{५६} नाम योग () करण युक्तायां च एवं गुण विशेषण विशिष्टायाम् अस्याम् (ऋदशश्यां/चतुर्दश्यां) शुभतिथौ अस्माकं सहकुटुम्बानां क्षेमस्थैर्य-धैर्य-वीर्य-विजय-आयुरागोग्य-ऐश्वर्याभिवृद्ध्यर्थम् धर्मार्थकाममोक्षचतुर्विधफलपुरुषार्थसिद्ध्यर्थं पुत्रपौत्राभिवृद्ध्यर्थम् इष्टकाम्यार्थसिद्ध्यर्थम् मम इहजन्मनि पूर्वजन्मनि जन्मान्तरे च सम्पादितानां ज्ञानाज्ञानकृतमहापातकचतुष्य-व्यतिरिक्तानां रहस्यकृतानां प्रकाशकृतानां सर्वेषां पापानां सद्य अपनोदनद्वारा सकल-पापक्षयार्थं शिवरात्रौ श्री-साम्ब-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं द्वितीय-यामपूजां करिष्ये।

^{५४}पृष्ठं ६३९ पश्यताम्

^{५५}पृष्ठं ६४९ पश्यताम्

^{५६}पृष्ठं ६५० पश्यताम्

॥ षोडशोपचार-पूजा ॥

ध्यायेन्नित्यं महेशं रजतगिरिनिभं चारुचन्द्रावतंसं
 रत्नाकल्पोञ्जलाङ्गं परशुमृगवराभीतिहस्तं प्रसन्नम्।
 पद्मासीनं समन्तात् स्तुतममरणैर्व्याघ्रकृतिं वसानं
 विश्वाद्यं विश्वबीजं निखिलभयहरं पञ्चवक्रं त्रिनेत्रम्॥

अस्मिन् बिम्बे श्री-साम्ब-परमेश्वरं ध्यायामि।

नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो त इषवं नमः। नमस्ते अस्तु धन्वं ने ब्रह्म्यामुत ते
 नमः॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। सुद्योजातं प्रपद्यामि। आवाहयामि॥१॥

या त इषुः शिवतंमा शिवं ब्रह्मवं ते धनुः। शिवा शरव्या या तव तया
 नो रुद्र मृडय॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। सुद्योजाताय वै नमो नमः। आसनं
 समर्पयामि॥२॥

या तै रुद्र शिवा तनूरघोराऽपांपकाशिनी। तया नस्तुनुवा शन्तमया
 गिरिशन्ताभिचांकशीहि॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। भुवे भेवे नाति भवे भवस्व
 माम्। पादयोः पाद्यं समर्पयामि॥३॥

यामिषु गिरिशन्त हस्ते बिभर्यस्तवे। शिवां गिरित्र तां कुरु मा हि॒सीः
 पुरुषं जगत्॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। भुवोद्भुवाय नमः॥ अर्ध्यं समर्पयामि॥४॥

शिवेन वचसा त्वा गिरिशाच्छावदामसि। यथा नः सर्वमिञ्जगदयुक्ष्मः सुमना
 असत्॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। वामदेवाय नमः। आचमनीयं समर्पयामि॥५॥

अध्यवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक्। अहीङ्कृ सर्वाञ्जम्य-न्यसर्वाञ्कृ
 यातुधान्यः॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। ज्येष्ठाय नमः। मधुपर्कं समर्पयामि॥६॥

असौ यस्ताम्रो अरुण उत ब्रुः सुमङ्गलः। ये चेमाः रुद्रा अभितो दिक्षु
 श्रिताः संहस्रशोऽवैषाः हेडं ईमहे॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। श्रेष्ठाय नमः। स्नानं

समर्पयामि।

॥ महान्यासः ॥

॥ पश्चाङ्गरुदन्यासः रावणोक्ता पश्चाङ्गप्रार्थना-सहितम् ॥

ओङ्कारमत्रसंयुक्तं नित्यं ध्यायन्ति योगिनः।

कामदं मोक्षदं तस्मै नकाराय नमो नमः॥१॥

नमस्ते रुद्र मून्यवं उतो त इषवं नमः। नमस्ते अस्तु धन्वं ने ब्रह्म्यामृत ते
नमः॥ या त इषुः शिवतमा शिवं ब्रह्मवं ते धनुः। शिवा शरव्या या तवं तया
नो रुद्र मृडय॥

(EAST)

कं खं गं घं डं। यरलवशषसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय। पूर्वाङ्गरुद्राय
नमः।

महादेवं महात्मानं महापातकनाशनम्।

महापापहरं वन्दे मकाराय नमो नमः॥२॥

अपैतु मृत्युरमृतं न आगन्वैवस्वतो नो अभयं कृणोतु। पूर्ण वनस्पतैरिवाभिनः
शीयता ९ रुयिः स च तात्रः शचीपतिः।

(SOUTH)

चं छं जं झं जं। यरलवशषसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय। दक्षिणाङ्गरुद्राय
नमः।

शिवं शान्तं जगन्नाथं लोकानुग्रहकारणम्।

शिवमेकं परं वन्दे शिकाराय नमो नमः॥३॥

ॐ। निधनपतये नमः। निधनपतान्तिकाय नमः। ऊर्ध्वाय नमः। ऊर्ध्वलिङ्गाय
नमः। हिरण्याय नमः। हिरण्यलिङ्गाय नमः। सुवर्णाय नमः। सुवर्णलिङ्गाय

नमः। दिव्याय् नमः। दिव्यलिङ्गाय् नमः। भवाय् नमः। भवलिङ्गाय् नमः।
 शर्वाय् नमः। शर्वलिङ्गाय् नमः। शिवाय् नमः। शिवलिङ्गाय् नमः। ज्वलाय्
 नमः। ज्वललिङ्गाय् नमः। आत्माय् नमः। आत्मलिङ्गाय् नमः। परमाय् नमः।
 परमलिङ्गाय् नमः। एतथ्सोमस्य सूर्यस्य सर्वलिङ्गं स्थापयति पाणिमत्रं
 पवित्रम्।

(WEST)

ठं ठं डं ढं णं। यरलवशषसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय। पश्चिमाङ्गरुद्राय
 नमः।

वाहनं वृषभो यस्य वासुकिः कण्ठभूषणम्।
 वामे शक्तिधरं वन्दे वकाराय नमो नमः॥४॥

यो रुद्रो अग्नौ यो अप्मु य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा भुवनाऽऽविवेश् तस्मै
 रुद्राय् नमो अस्तु॥

(NORTH)

तं थं दं धं नं। यरलवशषसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय। उत्तराङ्गरुद्राय
 नमः।

यत्र कुत्र स्थितं देवं सर्वव्यापिनमीश्वरम्।
 यलिङ्गं पूजयेन्नित्यं यकाराय नमो नमः॥५॥

प्राणानां ग्रन्थिरसि रुद्रो मां विशान्तकः। तेनान्नेनांप्यायस्व॥ नमो रुद्राय
 विष्णवे मृत्युर्मे पाहि।

(UPWARDS)

पं फं बं भं मं। यरलवशषसहोम्। ॐ नमो भगवते रुद्राय। ऊर्ध्वाङ्गरुद्राय
 नमः।



॥ पञ्चाङ्गमुखन्यासः रावणोक्ता पञ्चमुखप्रार्थना-सहितम् ॥

तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि।
तत्रौ रुद्रः प्रचोदयांत्॥

संवर्ताङ्गि-तटित्प्रदीप-कनक-प्रस्पर्धि-तेजोरुणं
गम्भीरध्वनि-सामवेदजनकं ताम्राधरं सुन्दरम्।
अर्धेन्दुद्युति-लोल-पिङ्गल-जटाभार-प्रबोद्धोदकं
वन्दे सिद्धसुरासुरेन्द्रनमितं पूर्वं मुखं शूलिनः॥
ॐ नमो भगवते रुद्राय। पूर्वाङ्गमुखाय नमः। (EAST)

अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः।
सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः॥

कालभ्रमराङ्गन-द्युतिनिभं व्यावृत्तपिङ्गक्षणं
कर्णोद्भासित-भोगिमस्तकमणि-प्रोद्धिन्दंष्ट्राङ्गुरम्।
सर्पप्रोतकपाल-शुक्तिशकल-व्याकीर्णताशेखरं
वन्दे दक्षिणमीश्वरस्य वदनं चाथर्वनादोदयम्॥
ॐ नमो भगवते रुद्राय। दक्षिणाङ्गमुखाय नमः। (SOUTH)

सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योजाताय वै नमो नमः।
भवे भवे नाति भवे भवस्व माम्। भवोद्भवाय नमः॥

प्रालेयाचलमिन्दुकुन्द-धवलं गोक्षीरफेनप्रभं
भस्माभ्यङ्गमनङ्गदेहदहन-ज्वालावली-लोचनम् ।
विष्णु-ब्रह्म-मरुदण्डचितपदं ऋग्वेदनादोदयं
वन्देऽहं सकलं कलङ्करहितं स्थाणोर्मुखं पश्चिमम्॥
ॐ नमो भगवते रुद्राय। पश्चिमाङ्गमुखाय नमः। (WEST)

वामदेवाय नमो॑ ज्येष्ठाय नमः॒ श्रेष्ठाय॑ नमो॑ रुद्राय॑ नमः॒ कालाय॑
नमः॒ कलंविकरणाय॑ नमो॑ बलंविकरणाय॑ नमो॑ बलाय॑ नमो॑ बलंप्रमथनाय॑
नमः॒ सर्वभूतदमनाय॑ नमो॑ मनोन्मनाय॑ नमः॒॥

गौरं कुङ्गमपङ्कितं सुतिलकं व्यापाण्डुमण्डस्थलं
भ्रूविक्षेप-कटाक्षवीक्षण-लसत्-संसक्तकर्णोत्पलम्।
स्त्रिघं बिम्बफलाधरं प्रहसितं नीलालकालङ्कृतं
वन्दे याजुषवेदघोषजनकं वक्रं हरस्योत्तरम्॥
ॐ नमो भगवते रुद्राय। उत्तराङ्गमुखाय नमः। (NORTH)

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिंपति॒ब्रह्मणोऽधिंपति॒ब्रह्मा॑ शि॒वो
मै॒ अस्तु सदाशि॒वोम्॥

व्यक्ताव्यक्तनिरूपितं च परमं षट्ट्रिंशतत्त्वाधिकं
तस्मादुत्तर-तत्त्वमक्षरमिति ध्येयं सदा योगिभिः।
ओङ्कारादि समस्तमन्त्रजनकं सूक्ष्मातिसूक्ष्मं परं
वन्दे पञ्चममीश्वरस्य वदनं खव्यापि तेजोमयम्॥
ॐ नमो भगवते रुद्राय। ऊर्ध्वाङ्गमुखाय नमः। (UPWARDS)

॥केशादिपादान्त (प्रथमो) न्यासः ॥

या तै॑ रुद्र शि॒वा तूनूरघोराऽपाँपकाशिनी।
तया॑ नस्तुनुवा॑ शन्तमया॑ गिरिशन्तुभिचाँकशीहि॥
शिखायै नमः। (TUFT)

अस्मिन् मंहृत्यर्णवै॒न्तरिंक्षे भवा अधि।
तेषाँ॑ सहस्रयोज्ञने॒वृधन्वाँनि तन्मसि॥

शिरसे नमः॥ (TOP OF HEAD)

सहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा अधि भूम्याम्।
तेषां सहस्रयोज्जनेऽवृधन्वानि तन्मसि॥

ललाटाय नमः॥ (FOREHEAD)

हृःसः शुचिष्पद्वसुरन्तरिक्षसद्घोता वेदिषदतिर्थिर्दुरोणसत्।
नृषद्वरसद्वत्सद्वौमसदुजा गोजा क्रृतजा अंद्रिजा क्रृतं बृहत्॥
भ्रुवोर्मध्याय नमः॥ (MIDDLE OF EYEBROWS)

त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥

नेत्राभ्यां नमः॥ (EYES)

नमः स्मृत्याय च पथ्याय च नमः काट्याय च नीप्याय च नमः सूद्याय च
सरस्याय च नमो नाद्याय च वैशन्ताय च।

कर्णाभ्यां नमः॥ (EARS)

मा नस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः।
वीरान्मा नो रुद्र भामितोऽवंधीरहुविष्मन्तो नमसा विधेम ते॥

नासिकायै^{५७} नमः॥ (NOSE)

अवतत्य धनुस्त्व ए सहस्राक्ष शतेषुधे॥
निशीर्य शल्यानां मुखा शिवो नः सुमना भव।
मुखाय नमः॥ (FACE)

नीलंग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वा अधः, क्षमाचुराः।
तेषां सहस्रयोज्जनेऽवृधन्वानि तन्मसि॥

^{५७} नासिकाभ्यां

कण्ठाय नमः॥ (NECK)

नीलंग्रीवाः शिति॒कण्ठा॑ दिव॑ रुद्रा॑ उप॑श्रिताः।
तेषा॑ सहस्रयोज्जुने॒ऽव॑धन्वानि॑ तन्मसि॥

उपकण्ठाय नमः॥ (LOWER NECK)

नमस्ते अ॒स्त्वायुधायानांतताय धृष्णवै।
उ॒भाभ्यांमुत ते॑ नमो॑ बाहुभ्यां॑ तव॑ धन्वने॥
बाहुभ्यां॑ नमः॥ (SHOULDERS)

या॑ तै॑ हृतिर्मिंदुष्टम्॑ हस्ते॑ बुभूव॑ ते॑ धनुः।
तया॑ऽस्मान्॑ विश्वतस्त्वमयुक्ष्मया॑ परिब्लुज॥
उपबाहुभ्यां॑ नमः॥ (ELBOW TO WRIST)

परि॑ णो॑ रुद्रस्य॑ हृतिर्वृणक्तु॑ परि॑ त्वेषस्य॑ दुर्मितिरघायोः।
अव॑ स्थिरा॑ मधवंद्यस्तनुष्टु॑ मीढुस्तोकाय॑ तनयाय॑ मृडय॥
मणिबन्धाभ्यां॑ नमः॥ (WRISTS)

ये॑ तीर्थानि॑ प्रचरन्ति॑ सृकावन्तो॑ निषङ्गिणः।
तेषा॑ सहस्रयोज्जुने॒ऽव॑धन्वानि॑ तन्मसि॥
हस्ताभ्यां॑ नमः॥ (HANDS)

सृद्योजातं॑ प्रपद्यामि॑ सृद्योजाताय॑ वै॑ नमो॑ नमः।
भ॑वे॑ भ॑वे॑ नाति॑ भ॑वे॑ भवस्व॑ माम्। भ॑वोद्भवाय॑ नमः॥
अङ्गुष्ठाभ्यां॑ नमः॥ (ROLL RING FINGERS ON THUMBS)

वामदेवाय॑ नमो॑ ज्येष्ठाय॑ नमः॑ श्रेष्ठाय॑ नमो॑ रुद्राय॑ नमः॑ कालाय॑ नमः॑
कलविकरणाय॑ नमो॑ बलविकरणाय॑ नमो॑ बलाय॑ नमो॑ बलप्रमथनाय॑ नमः॑
सर्वभूतदमनाय॑ नमो॑ मुनोन्मनाय॑ नमः॑॥

तर्जनीभ्यां नमः॥ (ROLL THUMBS ON INDEX FINGERS)

अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः।

सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः॥

मध्यमाभ्यां नमः॥ (ROLL THUMBS ON MIDDLE FINGERS)

तत्पुरुषाय विद्धहैं महादेवाय धीमहि।

तत्रौ रुद्रः प्रचोदयात्॥

अनामिकाभ्यां नमः॥ (ROLL THUMBS ON RING FINGERS)

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिंपत्रिब्रह्मणोऽधिंपत्रिब्रह्मा शिवो
मै अस्तु सदाशिवोम्॥

कनिष्ठिकाभ्यां नमः॥ (ROLL THUMBS ON LITTLE FINGERS)

नमो हिरण्यबाहवे हिरण्यवर्णाय हिरण्यरूपाय हिरण्यपतयेऽम्बिकापतय
उमापतये पशुपतये नमो नमः॥

करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः॥ (RUB PALMS OVER ONE ANOTHER, FRONT AND BACK)

नमो वः किरिकेभ्यो देवानां हृदयेभ्यः॥

हृदयाय नमः॥ (HEART)

नमो गुणेभ्यो गुणपतिभ्यश्च वो नमः॥

पृष्ठाय नमः॥ (BACK)

नमस्तक्षेभ्यो रथकारेभ्यश्च वो नमः॥

कक्षाभ्यां नमः॥ (ARMPIT TO WAIST)

नमो हिरण्यबाहवे सेनान्यै दिशां च पतये नमः॥

पार्श्वभ्यां नमः॥ (TRUNK)

विज्यं धनुः कपर्दिनो विशल्यो बाणवा ऽ उता।

अनैशन्नस्येष्व आभुरस्य निषङ्गथिः॥

जठराय नमः॥ (STOMACH)

हि॒रण्य॒गर्भः सम॑वर्तुता॒ग्रे भू॒तस्य॑ जातः पति॒रेकं आसीत्।

सदा॑धार पृथि॒वीं द्यामु॒तेमां कस्मै॑ देवाय॑ हृविषा॑ विधेम॥

नाभ्यै नमः॥ (NAVEL)

मी॒ढुष्टम् शिवंतम् शि॒वो नः सु॒मना॑ भव।

परमे॑ वृक्ष आयुधं निधाय॑ कृत्ति॑ वसान् आ चर॑ पिनांकं बिभ्रदा गंहि॥

कट्ट्यै नमः॥ (WAIST)

ये भू॒तानामधिपतयो विशि॒खासः कपर्दिनः।

तेषाँ॑ सहस्रयोज्ञे॑ ऽव॒धन्वानि॑ तन्मसि॥

गुह्याय नमः॥ (UPPER REPRODUCTIVE ORGANS)

ये अत्रैषु विविध्यन्ति॑ पात्रैषु पिबतो जनान्।

तेषाँ॑ सहस्रयोज्ञे॑ ऽव॒धन्वानि॑ तन्मसि॥

अण्डाभ्यां नमः॥ (LOWER REPRODUCTIVE ORGANS)

स शि॒रा जातवेदा अ॒क्षरं परमं पदम्।

वेदान्नाँ॑ शिरसि॑ माता॑ आयुष्मन्तो॑ करोतु॑ माम्॥

अपानाय नमः॥ (ANUS)

मा नौ॑ महान्तमुत मा नौ॑ अर्भकं मा नु॑ उक्षेन्तमुत मा नै॑ उक्षितम्।

मा नौ॑ वधीः पितरं॑ मोत मातरं॑ प्रिया मा नस्तु॑ नुवो॑ रुद्र रीरिषः॥

ऊरुभ्यां नमः॥ (THIGHS)

ए॒ष तै॑ रुद्रभागस्तं॑ जु॒षस्व॑ तेनांव॑सेन॑ पुरो॑ मूज॑वतो॑ ऽती॒ह्यवंततधन्वा॑

पिनांकहस्तः॑ कृत्तिवासाः॥

जानुभ्यां नमः॥ (KNEES)

संसृष्टजिथ्सौमपा बांहुशध्यैर्धर्वधन्वा प्रतिहिताभिरस्ता।
बृहस्पते परिदीया रथेन रक्षोहाऽमित्राऽ अपबाधमानः॥

जङ्घाभ्यां नमः॥ (KNEE TO ANKLES)

विश्वं भूतं भुवनं चित्रं बंहुधा जातं जायमानं च यत्।
सर्वे ह्येष रुद्रस्तस्मै रुद्राय नमो अस्तु॥

गुल्फाभ्यां नमः॥ (ANKLES)

ये पथां पंथिरक्षय ऐलबृदा यव्युधः।
तेषाऽ सहस्रयोज्जनेऽवधन्वानि तन्मसि॥

पादाभ्यां नमः॥ (FEET)

अध्यवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक्।
अहीङ्क्षु सर्वाञ्मय-न्मर्वाश्च यातुधान्यः॥

कवचाय हुम्॥ (CROSS HANDS ACROSS CHEST WITH TIPS OF FINGERS TOUCHING SHOULDERS)

नमो बिल्मिने च कवचिने च नमः श्रुताय च श्रुतसेनाय च॥

उपकवचाय हुम्॥ (REPEAT THE ABOVE AT ELBOW LEVEL)

नमो अस्तु नीलंग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषे॥

अथो ये अस्य सत्वानोऽहं तेभ्योऽकरं नमः॥

नेत्रत्रयाय वौषट्॥ (TOUCH INDEX, MIDDLE, RING FINGERS ACROSS THE THREE EYES)

प्र मुञ्च धन्वनस्त्वमुभयोरार्लियोर्ज्याम्।

याश्च ते हस्त इषवः परा ता भंगवो वप॥

अस्त्राय फट्॥ (SLAP INDEX AND MIDDLE FINGERS OF RIGHT HAND ON LEFT PALM)

य एतावन्तश्च भूयाऽसश्च दिशो रुद्रा वितस्थिरे।

तेषाऽ सहस्रयोज्जनेऽवधन्वानि तन्मसि॥

इति दिग्बन्धः॥ (SNAP MIDDLE AND THUMB WITH CLICKING SOUNDS AROUND SELF)



॥मूर्धादिपादान्त दशाक्षरी दशाङ्ग (द्वितीयो) न्यासः ॥

ॐ मूर्धे नमः। नं नासिकाय^{५८} नमः। मों ललाटाय नमः। भं मुखाय नमः।
गं कण्ठाय नमः। वं हृदयाय नमः। तें दक्षिणहस्ताय नमः। रुं वामहस्ताय
नमः। द्रां नाभ्यै नमः। यं पादाभ्यां नमः।

॥पादादिमूर्धान्त पञ्चाङ्ग (तृतीयो) न्यासः ॥

सुद्योजातं प्रपद्यामि सुद्योजातायु वै नमो नमः।
भुवे भवे नाति भवे भवस्व माम्। भुवोद्भवायु नमः॥
पादाभ्यां नमः॥

वामदेवायु नमो ज्येष्ठायु नमः। श्रेष्ठायु नमो रुद्रायु नमः। कालायु नमः।
कल्पिकरणायु नमो बल्पिकरणायु नमो बलायु नमो बलप्रमथनायु नमः।
सर्वभूतदमनायु नमो मुनोन्मनायु नमः॥

ऊरुभ्यां नमः॥

अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः।
सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः॥
हृदयाय नमः॥

तत्पुरुषाय विद्वहे महादेवाय धीमहि।
तत्रो रुद्रः प्रचोदयात्॥
मुखाय नमः॥

^{५८}नासिकाभ्यां

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिर्ब्रह्मा शिवो
मैं अस्तु सदाशिवोम्॥
हंस हंस मूर्धे नमः॥



॥हंसगायत्री ॥

अस्य श्री-हंसगायत्री महामत्रस्य। अव्यक्त परब्रह्म ऋषिः। अव्यक्त गायत्री
छन्दः। परमहंसो देवता॥ हंसां बीजम्। हंसीं शक्तिः। हंसूं कीलकम्॥
परमहंस-प्रसाद-सिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः॥

हंसां अङ्गुष्ठाभ्यां नमः। हंसीं तर्जनीभ्यां नमः। हंसूं मध्यमाभ्यां नमः। हंसैं
अनामिकाभ्यां नमः। हंसौं कनिष्ठिकाभ्यां नमः। हंसः करतलकरपृष्ठाभ्यां
नमः। हंसां हृदयाय नमः। हंसीं शिरसे स्वाहा। हंसूं शिखायै वषट्। हंसैं
कवचाय हुम्। हंसौं नेत्रत्रयाय वौषट्। हंसः अम्लाय फट्। भूर्भुवस्सुवरोम्
इति दिग्बन्धः॥

॥ध्यानम्॥

गमागमस्थं गमनादिशून्यं चिद्रूपदीपं तिमिरापहारम्।
पश्यामि ते सर्वजनान्तरस्थं नमामि हंसं परमात्मरूपम्॥

हंसहंसात् परमहंसः सोऽहं हंसः॥
हुंस् हुंसायं विद्धहैं परमहुंसायं धीमहि।
तत्रौं हंसः प्रचोदयात्॥

(एवं त्रिः)

हंस हंसेति यो ब्रूयाञ्छंसो नाम सदाशिवः।
एवं न्यासविधिं कृत्वा ततः सम्पुटमारभेत्॥



॥ दिक् सम्पुटन्यासः ॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[ॐ] लं। त्रातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रः हवैहवे सुहवः शूरमिन्द्रम्।
हुवे नु शक्रं पुरुहूतमिन्द्रः स्वस्ति नौ मधवा धत्विन्द्रः॥

[ॐ] लं भूर्भुवः सुवः। इन्द्राय वज्रहस्ताय सुराधिपतय ऐरावतवाहनाय
साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय
नमः।

पूर्वदिग्भागे ललाटस्थाने लं इन्द्राय नमः। इन्द्रः सुप्रीतो वरदो भवतु॥ [इन्द्रः
संरक्षतु॥]

॥ १ ॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[नं] रं। त्वन्नौ अग्ने वरुणस्य विद्वान् देवस्य हेऽवै यासिसीष्ठाः।
यजिंष्टे वहितमः शोशुचान् विश्वा द्वेषाऽसि प्रमुमुग्ध्यस्मत्॥

[नं] रं भूर्भुवः सुवः। अग्नये शक्तिहस्ताय तेजोऽधिपतये जवाहनाय साङ्गाय
सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।
आग्नेयदिग्भागे नेत्रयोः स्थाने रं अग्नये नमः। अग्निः सुप्रीतो वरदो भवतु॥
[अग्निः संरक्षतु॥]

॥ २ ॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[मों] हं। सुगं नः पन्थामभयं कृणोतु। यस्मिन्नक्षत्रे यम एति राजा॥

यस्मिन्नेनमभ्यषिञ्चन्त देवाः। तदस्य चित्रः हृविषां यजाम॥

[मों] हं भूर्भुवः सुवः। यमाय दण्डहस्ताय धर्माधिपतये महिषवाहनाय साङ्गाय
सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।
दक्षिणदिग्भागे कर्णयोः स्थाने हं यमाय नमः। यमः सुप्रीतो वरदो भवतु॥
[यमः संरक्षतु॥]

॥ ३ ॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[भं] षं। असुन्वन्तमयं जमानमिच्छ स्तेनस्येत्यां तस्करस्यान्वैषि।

अन्यमस्मदिच्छु सा तं इत्या नमो देवि निरक्षते तुभ्यं मस्तु॥

[भं] षं भूर्भुवः सुवः। निरक्षतये खङ्गहस्ताय रक्षोधिपतये नरवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः। निरक्षतिदिग्भागे मुखस्थाने षं निरक्षतये नमः। निरक्षतिः सुप्रीतो वरदो भवतु॥ [निरक्षतिः संरक्षतु॥] ॥४॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[गं] वं। तत्त्वां यामि ब्रह्मणा वन्दमानस्तदा शास्ते यजमानो हृविर्भिः। अहेऽमानो वरुणेह बोध्युरुशः सु मा न आयुः प्रमोषीः॥

[गं] वं भूर्भुवः सुवः। वरुणाय पाशहस्ताय जलाधिपतये मकरवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

पश्चिमदिग्भागे बाह्वोः स्थाने वं वरुणाय नमः। वरुणः सुप्रीतो वरदो भवतु॥

[वरुणः संरक्षतु॥] ॥५॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[वं] यं। आ नौ नियुद्धिः शतिनौभिरध्वरम्। सहस्रिणौभिरुपयाहि यज्ञम्। वायो अस्मिन् हृविषि मादयस्व। यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः॥

[वं] यं भूर्भुवः सुवः। वायवे साङ्गशध्वजहस्ताय प्राणाधिपतये मृगवाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

वायव्यदिग्भागे नासिकास्थाने^{५९} यं वायवे नमः। वायुः सुप्रीतो वरदो भवतु॥

[वायुः संरक्षतु॥] ॥६॥

^{५९}नासिकयोः स्थाने

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[तेऽ] सं वयः सोम ब्रुते तवा। मनस्तुनूषु बिन्नतः।

प्रजावन्तो अशीमहि॥

[तेऽ] सं भूर्भुवः सुवः। सोमाय अमृतकलशहस्ताय नक्षत्राधिपतये
अश्ववाहनाय साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय
उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

उत्तरदिग्भागे हृदयस्थाने सं सोमाय नमः। सोमः सुप्रीतो वरदो भवतु॥

[सोमः संरक्षतु॥]

॥७॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[रुं] शं। (ऋक्) तमीशानुं जगतस्तुस्थुषुस्पतिम्। धियुं जिन्वमवंसे हूमहे
वयम्।

पूषा नो यथा वेदसामसद्वृधे रक्षिता पायुरदेव्यः स्वस्तयै॥

[रुं] शं भूर्भुवः सुवः। ईशानाय त्रिशूलहस्ताय भूताधिपतये वृषभवाहनाय
साङ्गाय सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय
नमः।

ईशानदिग्भागे नाभिस्थाने शं ईशानाय नमः। ईशानः सुप्रीतो वरदो भवतु॥

[ईशानः संरक्षतु॥]

॥८॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[द्रां] खं। (ऋक्) अस्मे रुद्रा मेहना पर्वतासो वृत्रहत्ये भरहूतौ सजोषाः।

यः शंसंते स्तुवते धायि पञ्च इन्द्रज्येष्ठा अस्माँ अवन्तु देवाः॥

[द्रां] खं भूर्भुवः सुवः। ब्रह्मणे पद्महस्ताय विद्याधिपतये हंसवाहनाय साङ्गाय
सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

ऊर्ध्वदिग्भागे मूर्धिस्थाने खं ब्रह्मणे नमः। ब्रह्मा सुप्रीतो वरदो भवतु॥ [ब्रह्मा
संरक्षतु॥]

॥९॥

ॐ भूर्भुवः सुवरोम्।

[यं] हर्षोना पृथिवि भवाऽनृक्षुरा निवेशनी।

यच्छ्रानः शर्म सप्रथाः॥

[यं] हर्षो भूर्भुवः सुवः। विष्णवे चक्रहस्ताय नागाधिपतये गरुडवाहनाय साङ्गाय
सायुधाय सशक्तिपरिवाराय सर्वालङ्कारभूषिताय उमामहेश्वरपार्षदाय नमः।

अधोदिग्भागे पादयोः स्थाने हर्षो विष्णवे नमः। विष्णुः सुप्रीतो वरदो भवतु॥

[विष्णुः संरक्षतु॥] ॥१०॥



॥षोडशाङ्गरौद्रीकरणम्॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कुराय
च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ आं। विभूरंसि प्रवाहणो रौद्रेणार्नीकेन पाहि माँज्ञे पिपृहि मा मा मा
हिंसीः॥ अं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। शिखास्थाने रुद्राय नमः॥१॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कुराय
च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ आं। वहिंरसि हव्यवाहणो रौद्रेणार्नीकेन पाहि माँज्ञे पिपृहि मा मा मा
हिंसीः॥ आं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। शिरस्थाने रुद्राय नमः॥२॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कुराय
च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ इं। श्वात्रौजसि प्रचेता रौद्रेणार्नीकेन पाहि माँज्ञे पिपृहि मा मा मा
हिंसीः॥ इं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। मूर्धिस्थाने रुद्राय नमः॥३॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कुराय

च नमः शिवायं च शिवतराय च॥

ॐ ई। तुथोऽसि विश्ववेदा रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ ई [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। ललाटस्थाने रुद्राय नमः॥४॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्करायं च मयस्कुरायं च नमः शिवायं च शिवतराय च॥

ॐ ऊं। उशिगंसि कवी रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ ऊं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। नेत्रयोः^{६०} स्थाने रुद्राय नमः॥५॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्करायं च मयस्कुरायं च नमः शिवायं च शिवतराय च॥

ॐ ऊं। अङ्गारिगंसि बम्भारी रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ ऊं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। कर्णयोः स्थाने रुद्राय नमः॥६॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्करायं च मयस्कुरायं च नमः शिवायं च शिवतराय च॥

ॐ ऋं। अवस्युरंसि दुवस्वान् रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ ऋं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। मुखस्थाने रुद्राय नमः॥७॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्करायं च मयस्कुरायं च नमः शिवायं च शिवतराय च॥

ॐ ऋं। शुन्ध्यूरंसि मार्जलीयो रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ ऋं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। कण्ठस्थाने रुद्राय नमः॥८॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्करायं च मयस्कुरायं च नमः शिवायं च शिवतराय च॥

ॐ लं। सुम्राडसि कृशानू रौद्रेणार्नीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ लं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। बाह्वोः स्थाने रुद्राय नमः॥१॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कुराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ लं। परिषद्योऽसि पवमानो रौद्रेणार्नीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ लं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। हृदयस्थाने रुद्राय नमः॥१०॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कुराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ एं। प्रतक्षाऽसि नभस्वान् रौद्रेणार्नीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ एं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। नाभिस्थाने रुद्राय नमः॥११॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कुराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ एं। असंमृष्टोऽसि हव्यसूदो रौद्रेणार्नीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ एं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। कटिस्थाने रुद्राय नमः॥१२॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कुराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ ॐ। क्रद्धतधामाऽसि सुवर्ज्योती रौद्रेणार्नीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ ॐ [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। ऊरुस्थाने रुद्राय नमः॥१३॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कुराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ औं। ब्रह्मज्योतिरसि सुवर्धमा रौद्रेणार्नीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ औं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। जानुस्थाने रुद्राय नमः॥१४॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ आं। अजौऽस्येकपादैद्रेणार्नीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥
अं [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। जङ्घास्थाने रुद्राय नमः॥१५॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥

ॐ अः। अहिरसि बुधियो रौद्रेणार्नीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मा हिंसीः॥ अः [ॐ] भूर्भुवः सुवरोम्। पादयोः स्थाने रुद्राय नमः॥१६॥

त्वगस्थिगते: सर्वपापे: प्रमुच्यते। सर्वभूतेष्वपराजितो भवति।
ततो भूत-प्रेत-पिशाच-ब्रह्मराक्षस-यक्ष-यमदूत-शाकिनी-डाकिनी-सर्प-श्वापद-वृश्चिक-तस्कराद्युपद्रवाद्युपघाताः। सर्वे ज्वलन्तं पश्यन्तु। मां रक्षन्तु।
यजमानं रक्षन्तु। सर्वान् महाजनान् रक्षन्तु॥



॥ गुह्यादि मस्तकान्तं षडङ्ग (चतुर्थो) न्यासः ॥

मनो ज्योतिर्ज्ञातामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञं समिमं दंधातु।

या इष्टा उषसो निम्रुचश्च ताः सन्दधामि हविषां घृतेन। गुह्याय नमः॥१॥

अबोध्यग्निः समिधा जनानां प्रति धेनुमिवाऽऽयतीमुषासम्।

यहा इव प्रवयामुज्जिहानाः प्रभानवः सिस्ते नाकुमच्छ। नाभ्यै नमः॥२॥

अग्निर्धा दिवः कुकुत्पतिः पृथिव्या अयम्।

अपां रेतांसि जिन्वति॥ हृदयाय नमः॥३॥

मूर्धनं दिवो अरतिं पृथिव्या वैश्वानरमृताय जातमग्निम्।

कुवि ए सुम्राजमतिथि जनानामासन्ना पात्रं जनयन्त देवाः॥ कण्ठाय

नमः॥४॥

मर्माणि ते वर्मभिश्छादयामि सोमस्त्वा राजाऽमृतेनाभिवस्ताम्।
उरोर्वरीयो वरिवस्ते अस्तु जयन्तं त्वामनु मदन्तु देवाः॥ मुखाय नमः॥५॥
जातवेदा यदि वा पावकोऽसि। वैश्वानरो यदि वा वैद्युतोऽसि।
शं प्रजाभ्यो यजमानाय लोकम्। ऊर्ज पुष्टि ददंदभ्याववृथ्स्व॥ शिरसे
नमः॥६॥



॥ आत्मरक्षा ॥

(तैत्तिरीयब्राह्मणे अष्टकं – २/प्रश्नः – ३/अनुवाकः – ११)

ब्रह्मात्मन्वदसुजता तदकामयता समात्मना पद्येयेति।
आत्मनात्मनित्यामन्त्रयता तस्मै दशमः हृतः प्रत्यशृणोत्। स दशहृतोऽभवत्।
दशहृतो हृ वै नामैषः। तं वा एतं दशहृतः सन्तम्। दशहृतेत्याचक्षते पुरोक्षेण।
पुरोक्षप्रिया इवु हि देवाः॥

आत्मनात्मनित्यामन्त्रयता तस्मै सप्तमः हृतः प्रत्यशृणोत्। स सप्तहृतोऽभवत्।
सप्तहृतो हृ वै नामैषः। तं वा एतः सप्तहृतः सन्तम्। सप्तहृतेत्याचक्षते
पुरोक्षेण। पुरोक्षप्रिया इवु हि देवाः॥

आत्मनात्मनित्यामन्त्रयता तस्मै पृष्ठः हृतः प्रत्यशृणोत्। स पञ्चहृतोऽभवत्।
पञ्चहृतो हृ वै नामैषः। तं वा एतं पञ्चहृतः सन्तम्। पञ्चहृतेत्याचक्षते पुरोक्षेण।
पुरोक्षप्रिया इवु हि देवाः॥

आत्मनात्मनित्यामन्त्रयता तस्मै पञ्चमः हृतः प्रत्यशृणोत्। स पञ्चहृतोऽभवत्।
पञ्चहृतो हृ वै नामैषः। तं वा एतं पञ्चहृतः सन्तम्। पञ्चहृतेत्याचक्षते
पुरोक्षेण। पुरोक्षप्रिया इवु हि देवाः॥

आत्मनात्मनित्यामन्त्रयत। तस्मै चतुर्थं हृतः प्रत्यशृणोत्। स चतुरहूतोऽभवत्। चतुरहूतो हृ वै नामैषः। तं वा एतं चतुरहूतं सन्तम्। चतुर्हृतेत्याचक्षते पुरोक्षेण। पुरोक्षप्रिया इव हि देवाः॥

तमंब्रवीत्। त्वं वै मे नेदिष्टं हृतः प्रत्यश्रौषीः। त्वयैनानाख्यातार इति। तस्मान्न हैनांश्चतुरहोतार इत्याचक्षते। तस्माच्छुश्रूषः पुत्राणां हृद्यतमः। नेदिष्टो हृद्यतमः। नेदिष्टो ब्रह्मणो भवति। य एवं वेदा। आत्मने नमः॥

॥ शिवसङ्कल्पः ॥

येनेदं भूतं भुवनं भविष्यत् परिगृहीतम् मृतेन् सर्वम्।
येन यज्ञस्त्रायते सुसहोता तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१॥

येन कर्माणि प्रचरन्ति धीरा यतो वाचा मनसा चारु यन्ति।
यथस्मितुमनुसंयन्ति प्राणिनस्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२॥

येन कर्माण्युपसो मनीषिणो यज्ञे कृष्णन्ति विदधेषु धीराः।
यदपूर्व युक्षमन्तः प्रजानां तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥३॥

यत्प्रज्ञानमुत चेतो धृतिश्च यज्ञोतिरन्तरमृतं प्रजासु।
यस्मान्न ऋते किं च न कर्म क्रियते तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥४॥

सुषारधिरश्वानिव यन्मनुष्या नेनीयते ऽभीशुभिर्वाजिनं इव।
हत्प्रतिष्ठं यदजिरं जविष्ठं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥५॥

यस्मिनृचः साम् यजूषि यस्मिन् प्रतिष्ठिता रथनाभाविवाराः।
यस्मिंश्चित्तं सर्वमोत्त प्रजानां तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥६॥

यदत्र पृष्ठं त्रिशत॑ सुवीरं यज्ञस्य गुह्यं नवनावमाय्यम्।
दशं पञ्च त्रि॒शत् यत्परं च तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥७॥

यज्ञाग्रंतो दूरमुदैति दैवं तदु सुपस्य तथैवैति।
दूरङ्गमं ज्योतिषां ज्योतिरेकं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥८॥

येनेदं विश्वं जगतो बुभूव ये देवापि महुतो जातवेदाः।
तदेवाग्निस्तमसो ज्योतिरेकं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥९॥

येन द्यौः पृथिवी चान्तरिक्षं च ये पर्वताः प्रदिशो दिशश्च।
येनेदं जगद्व्यासं प्रजानां तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१०॥

ये मनो हृदयं ये च देवा ये दिव्या आपो ये सूर्यरश्मिः।
ते श्रोत्रे चक्षुषो सञ्चरन्तं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥११॥

अचिन्त्यं चाप्रमेयं च व्यक्ताव्यक्तपरं च यत्।
सूक्ष्मा॑श्चूक्ष्मतरं ज्ञेयं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१२॥

एकां च दश शतं च सहस्रं चायुतं च
नियुतं च प्रयुतं चार्बुदं च न्यर्बुदं च समुद्रश्च मध्यं चान्तश्च परार्धश्च तन्मे
मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१३॥

ये पञ्च पञ्चादश शत॑ सहस्रमयुतं न्यर्बुदं च।
ते अग्निचित्येष्टकास्त॑ शरीरं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१४॥

वेदाहमेतं पुरुषं महान्तमादित्यवर्णं तमसः परस्तात।
यस्य योनिं परिपश्यन्ति धीरास्तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१५॥

यस्येदं धीराः पुनन्ति कवयो ब्रह्माणमेतं त्वा वृणत् इन्दूम्।
स्थावरं जड़मं द्यौराकाशं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥१६॥

परा॑त्परतं चैव यत्परा॑चैव यत्परम्।
यत्परा॑त्परतो ज्ञे॒यं तन्मे॒ मनः॒ शि॒वसङ्कल्पमस्तु॥१७॥

परा॑त्परतो ब्रह्मा॒ तु॒त्परा॑त्परतो ह॑रिः।
तु॒त्परा॑त्परतोऽधीशु॒स्तन्मे॒ मनः॒ शि॒वसङ्कल्पमस्तु॥१८॥

या॑ वैदादिषु॑ गायत्री॑ सर्वव्यापी॑ महेश्वरी।
ऋग्यजु॑ः सामांथर्वैश्व॒ तन्मे॒ मनः॒ शि॒वसङ्कल्पमस्तु॥१९॥

यो॑ वै॒ देवं॒ महादेवं॒ प्रणवं॒ परमेश्वरम्।
यः॑ सर्वे॑ सर्ववैश्व॒ तन्मे॒ मनः॒ शि॒वसङ्कल्पमस्तु॥२०॥

प्रयतः॑ प्रणवोङ्कारं॑ प्रणवं॑ पुरुषोत्तमम्।
ओङ्कारं॑ प्रणवात्मानं॑ तन्मे॒ मनः॒ शि॒वसङ्कल्पमस्तु॥२१॥

योऽसौ॑ सर्वेषु॑ वेदेषु॑ पृथयते॑ ह्यज्ञ॑ इश्वरः।
अकायो॑ निर्गुणो॑ ह्यात्मा॑ तन्मे॒ मनः॒ शि॒वसङ्कल्पमस्तु॥२२॥

गोभिर्जुष्टं॑ धनैन्॑ ह्यायुषा॑ च॑ बलैन॑ च।
प्रजयां॑ पुशुभिः॑ पुष्कराक्षं॑ तन्मे॒ मनः॒ शि॒वसङ्कल्पमस्तु॥२३॥

कैलासशिखरे॑ रम्ये॑ शङ्करस्य॑ शिवालये।
देवतास्तत्र॑ मोदन्ते॑ तन्मे॒ मनः॒ शि॒वसङ्कल्पमस्तु॥२४॥

विश्वतंशक्षुरुत॑ विश्वतो॑मुखो॑ विश्वतो॑हस्त॑ उत॑ विश्वतस्पात्।
सं॑ बाहुभ्यां॑ नमति॑ सम्पतं॑त्रैर्द्यावापृथिवी॑ जनयन्देव॑ एकस्तन्मे॒ मनः॒
शि॒वसङ्कल्पमस्तु॥२५॥

त्र्यम्बकं॑ यजामहे॑ सुगुन्धिं॑ पुष्टिवर्धनम्।

उर्वारुकमिंव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्तम् मनः
शिवसङ्कल्पमस्तु॥२६॥

चतुरो वेदानंधीयीत सर्वशास्त्रमयं विदुः।
इति हासपुराणानां तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२७॥

मा नौ महान्तमुत मा नौ अभकं मा नु उक्षन्तमुत मा नं
उक्षितम्।

मा नौ वधीः पितरं मोत मातरं प्रिया मा
नस्तुनुवो रुद्र रीरिषुस्तम् मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥२८॥

मा नस्तोके तनये मा नु आयुषि मा नो गोषु मा नो
अश्वेषु रीरिषः।

वीरान्मा नौ रुद्र भामितोऽवधीरहुविष्मन्तो नमसा विधेम ते तन्मे मनः
शिवसङ्कल्पमस्तु॥२९॥

ऋत९ सत्यं परं ब्रह्म पुरुषं कृष्णपिङ्गलम्।
ऊर्ध्वरेतं विरूपाक्षं विश्वरूपाय वै नमो
नमस्तम् मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥३०॥

कदुद्राय प्रचैतसे मीढुष्टमाय तव्यसे।
वो चेम शन्तम् हृदे।

सर्वो ह्यैष रुद्रस्तस्मै रुद्राय नमो अस्तु तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥३१॥

ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्विर्सीमुतः सुरुचौ वेन आवः।
सबुधियो उपमा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसंतश्च
विवस्तम् मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥३२॥

यः प्राणतो निमिषतो महित्वैक इद्राजा जगतो बभूव।

य ईशौ अस्य द्विपदश्चतुष्पदः कस्मै देवाय
हुविषा विधेम् तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥३३॥

य आत्मदा बलदा यस्य विश्वं उपासते प्रशिषं यस्य देवाः।
यस्य छायाऽमृतं यस्य मृत्युः कस्मै देवाय
हुविषा विधेम् तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥३४॥

यो रुद्रो अग्नौ यो अफ्मु य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा भुवनाऽविवेश तस्मै
रुद्राय नमो अस्तु तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥३५॥

गन्धद्वारां दुराधरुषां नित्यपुष्टां करीषिणीम्।

ईश्वरीः सर्वभूतानां
तामिहोपंहये श्रियं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥३६॥

य इदः शिवसङ्कल्पः सुदा ध्यायन्ति ब्राह्मणाः।
ते परं मोक्षं गमिष्यन्ति तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु॥
हृदयाय नमः॥



॥ पुरुषसूक्तम् ॥

ॐ सहस्रशीर्षा पुरुषः। सहस्राक्षः सहस्रपात्। स भूमिं विश्वतो
वृत्वा। अत्यतिष्ठदशाङ्गुलम्॥ पुरुष एवेदः सर्वम्। यद्भूतं यच्च भव्यम्।
उतामृतत्वस्येशानः। यदन्नेनातिरोहति॥ एतावानस्य महिमा। अते ज्यायाऽश्च
पूरुषः।

पादौऽस्य विश्वा भूतानि। त्रिपादस्यामृतं दिवि॥ त्रिपादूर्ध्वं उदैत्पुरुषः।

पादौऽस्येहाऽभवत्पुनः। ततो विश्वद्वंकामत्। साशनानशने अभि॥
तस्माद्विराङ्गजायत। विराजो अधि पूरुषः। स जातो अत्यरिच्यत।
पश्चाद्भूमिमथो पुरः॥

यत्पुरुषेण हविषा॥ देवा यज्ञमतन्वत। वसन्तो अस्यासीदाज्यम्। ग्रीष्म इ॒धः
शरद्धविः॥ सप्तास्याऽऽसन्धरिधयः। त्रिः सप्त समिधः कृताः। देवा यद्यज्ञ
तन्वानाः। अबैधून्पुरुषं पशुम्॥ तं यज्ञं बहुहिषि प्रोक्षन्। पुरुषं जातमग्रतः।
तेन देवा अयजन्त। साध्या ऋषयश्च ये॥ तस्माद् यज्ञाथ्सर्वहुतः। समृतं
पृषदाज्यम्। पशूस्ताश्चके वायव्यान्। आरण्यान्नाम्याश्च ये॥ तस्माद्
यज्ञाथ्सर्वहुतः। ऋचः सामानि जज्ञिरे। छन्दांसि जज्ञिरे तस्मात्।
यजुस्तस्मादजायत॥ तस्मादश्वा अजायन्त। ये के चोभयादतः। गावो
ह जज्ञिरे तस्मात्। तस्माज्ञाता अजावयः॥ यत्पुरुषं व्यदधुः। कतिधा
व्यकल्पयन्। मुखं किमस्य कौ बाहू। कावूरु पादावुच्येते॥ ब्राह्मणोऽस्य
मुखमासीत्। बाहू राजन्यः कृतः।

ऊरु तदस्य यद्वैश्यः। पञ्चांशूद्रो अजायत॥ चन्द्रमा मनसो जातः।
चक्षोः सूर्यो अजायत। मुखादिन्द्रशशिश्च। प्राणाद्वायुरजायत॥ नाभ्या
आसीदन्तरिक्षम्। शीर्षो द्यौः समर्वतत। पञ्चां भूमिर्दिशः श्रोत्रात्। तथा
लोकां अकल्पयन्॥

वेदाहमेतं पुरुषं महान्तम्। आदित्यवर्णं तमसस्तु पारे॥ सर्वाणि रूपाणि
विचित्य धीरः। नामानि कृत्वाऽभिवदन् यदास्ते॥ ध्रुता पुरस्ताद्यमुदाजहारं।
शक्रः प्रविद्वान्प्रदिशश्चतसः। तमेवं विद्वानमृतं इह भवति। नान्यः पन्था
अयनाय विद्यते॥ यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवाः। तानि धर्माणि प्रथमान्यासन्।
ते ह नाकं महिमानः सचन्ते। यत्र पूर्वे साध्याः सन्ति देवाः॥

शिरसे स्वाहा॥



॥उत्तरनारायणम्॥

अद्यः समूतः पृथिव्यै रसाच्च। विश्वकर्मणः समवर्तुताधिं। तस्य त्वष्टा
विदधंदूपमेति। तत्पुरुषस्य विश्वमाजानुमग्रै॥ वेदाहमेतं पुरुषं महान्तम्।
आदित्यवर्णं तमसः परस्तात्। तमेवं विद्वानुमृतं इह भवति। नान्यः पन्था
विद्युतेयं नाय॥ प्रजापतिश्चरति गर्भे अन्तः। अजायमानो बहुधा विजायते।
तस्य धीरः परिजानन्ति योनिम्। मरीचीनां पदमिच्छन्ति वेघसः॥ यो देवेभ्यु
आतंपति। यो देवानां पुरोहितः। पूर्वो यो देवेभ्यो जातः। नमो रुचाय ब्राह्मये॥
रुचं ब्राह्मं जनयन्तः। देवा अग्रे तदंब्रुवन्। यस्त्वैवं ब्राह्मणो विद्यात्। तस्य
देवा असन् वशै॥ हीश्च ते लक्ष्मीश्च पत्न्यौ। अहोरात्रे पार्ष्वे। नक्षत्राणि रूपम्।
अश्विनौ व्यात्तम्। इष्टं मनिषाण। अमुं मनिषाण। सर्वं मनिषाण॥
शिखाये वषट्॥



॥अप्रतिरथम्॥

(तैत्तिरीयसंहितायां काण्डः – ४/प्रश्नः – ६/अनुवाकः – ४)

आशुः शिशांनो वृषभो न युध्मो धनाधुनः क्षोभेणश्चरघणीनाम्। सङ्कन्दनो-
ऽनिमिष एकवीरः शत रुपे सेना अजयत् साकमिन्द्रः। सङ्कन्दनेनानिमिषेण
जिष्णुना युत्करेण दुश्यवनेन धृष्णुना॥ तदिन्द्रेण जयत् तथसंहच्च युधो नर-
इषुहस्तेन वृष्णा॥ स इषुहस्तैः सनिषङ्गिभिर्वशी सङ्स्रष्टा स युध इन्द्रो
गुणेन। सः सृष्टजिष्मो मुपा बाहुशुध्यौर्ध्वंन्वा प्रतिहिताभिरस्ता॥

बृहस्पते परि दीया रथेन रक्षोहाऽमित्राऽ अपुबाधमानः। प्रभञ्जन्मेनाः प्रमृणो
युधा जयंत्रस्माकं मेध्यविता रथानाम्। गोत्रभिदं गोविदं वज्रबाहुं जयन्तु मज्जं
प्रमृणन्तु मोजसा। इमँ संजाता अनु वीरयध्वमिन्द्रँ सखायोऽनु सँ
रंभध्वम्। बलविज्ञायः स्थविरः प्रवीरः सहस्रान् वाजी सहमान उग्रः।
अभिवीरो अभिसत्त्वा सहोजा जैत्रमिन्द्र रथमा तिष्ठ गोवित्। अभि गोत्राणि
सहसा गाहमानोऽदायो वीरः शतमन्युरिन्द्रः।

दुश्यवनः पृतनाषाढयुध्योऽस्माकँ सेनां अवतु प्रयुथ्सु। इन्द्र आसां नेता
बृहस्पतिर्दक्षिणा यज्ञः पुर एतु सोमः। देवसेनानां मभिभञ्जतीनां जयन्तीनां
मरुतो यन्त्वग्रौ। इन्द्रस्य वृष्णो वरुणस्य राजा आदित्यानां मरुताँ
शर्ध उग्रम्। महामनसां भुवनच्यवानां घोषो देवानां जयतामुदस्थात्।
अस्माकमिन्द्रः समृतेषु ध्वजेष्वस्माकं या इषवस्ता जयन्तु।

अस्माकं वीरा उत्तरे भवन्त्वस्मानु देवा अवता हवेषु। उद्धरैषय
मघवन्नायुधान्युत् सत्त्वनां मामकानां महासि। उद्धृत्रहन् वाजिनां
वाजिनान्युद्रथानां जयतामेतु घोषः। उप प्रेत जयता नरः स्थिरा वं
सन्तु बाहवः। इन्द्रो वः शर्म यच्छत्वनाधृष्या यथाऽसंथा अवसृष्टा परा पत्
शरव्ये ब्रह्मसंशिता।

गच्छामित्रान् प्रविश मैषां कं चनोच्छिषः। मर्माणि ते वर्मभिश्छादयामि
सोमसत्त्वा राजाऽमृतेनाभिवस्ताम्। उरोर्वरीयो वरिवस्ते अस्तु जयन्तं त्वामनु
मदन्तु देवाः। यत्र बाणाः सुम्पतन्ति कुमारा विशिखा इव। इन्द्रो नस्त्रं
वृत्रहा विश्वाहा शर्म यच्छतु॥ कवचाय हुम्॥



॥ प्रतिपूरुषम् (सं०) ॥

(तैत्तिरीयसंहितायां काण्डः – १/प्रश्नः – ८/अनुवाकः – ६)

प्रतिपूरुषमेककपालन्निर्वपत्येकमतिरिक्तं यावन्तो गृह्णाः स्मस्तेभ्यः कमकरं पशूनां शर्मासि शर्म यजमानस्य शर्म मे यच्छैकं एव रुद्रो न द्वितीयाय तस्थ आखुस्ते रुद्र पुशुस्तं जुषस्वैष ते रुद्र भागः सह स्वसाऽम्बिकया तं जुषस्व भेषजं गवेऽश्वाय पुरुषाय भेषजमथौ अस्मभ्यं भेषजः सुभेषजं यथाऽसंति। सुगं मेषाय मेष्या अवाम्ब रुद्रमदिमह्यवं देवं त्र्यम्बकम्। यथा नः श्रेयसः करुद्यथा नो वस्यसुः करुद्यथा नः पशुमतः करुद्यथा नो व्यवसाययात्। त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्। उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥। एष ते रुद्रभागस्तं जुषस्व तेनाव्यसेनं पुरो मूर्जवतोऽतीह्यवंततधन्वा पिनाकहस्तः कृत्तिवासाः॥

॥ प्रतिपूरुषम् (ब्रा०) ॥

(तैत्तिरीयब्राह्मणे अष्टकं – १/प्रश्नः – ६/अनुवाकः – १०)

प्रतिपूरुषमेकंकपालान्निर्वपति। जाता एव प्रजा रुद्रान्निरवंदयते। एकमति-
रिक्तम्। जननिष्यमाणा एव प्रजा रुद्रान्निरवंदयते। एकंकपाला भवन्ति।
एकधैव रुद्रं निरवंदयते। नाभिघारयति। यदभिघारयेत्। अन्तरवचारिणः
रुद्रं कुर्यात्। एकोल्मुकेन यन्ति। तस्मि रुद्रस्य भागधेयम्। इमां दिशं
यन्ति। एषा वै रुद्रस्य दिक्। स्वायामेव दिशि रुद्रं निरवंदयते। रुद्रो
वा अपशुकांया आहुत्यै नातिष्ठत। असौ तै पशुरिति निर्दिशेद्यं द्विष्यात्।
यमेव द्वेष्टि। तमस्मै पशुं निर्दिशति। यदि न द्विष्यात्। आखुस्ते पशुरिति
ब्रूयात्। न ग्राम्यान् पशून् हिनस्ति। नारण्यान्। चतुष्पथे जुहोति। एष
वा अग्नीनां पर्वीशो नाम। अग्निवत्येव जुहोति। मध्यमेन पर्णेन जुहोति।
सुगच्छेषा। अथो खलु। अन्तमेनैव होतव्यम्। अन्तत एव रुद्रं निरवंदयते।
एष तै रुद्र भागः सह स्वस्नाऽम्बिकयेत्याह। शरद्वा अस्याम्बिका स्वसा।
तया वा एष हिनस्ति। य इहिनस्ति। तयैवैन य सह शमयति। भेषजं
गव इत्याह। यावन्त एव ग्राम्याः पशवः। तेभ्यो भेषजं करोति। अवाम्ब
रुद्रमंदिमहीत्याह। आशिषमेवैतामाशास्ते। ऋम्बकं यजामहु इत्याह।
मृत्योमुक्षीय माऽमृतादिति वावैतदाह। उत्क्रन्ति। भगस्य लीफसन्ते। मूर्ते
कृत्वाऽसंजन्ति। यथा जन यतेऽवसं करोति। तादगेव तत्। एष तै रुद्र भाग
इत्याह निरवंत्यै। अप्रतीक्षमायन्ति। अपः परिषिञ्चति। रुद्रस्यान्तरहित्यै। प्र
वा एतेस्माल्लोकाच्यवन्ते। ये ऋम्बकैश्चरन्ति। आदित्यं च चुं पुनरेत्य निर्वपति।
इयं वा अदितिः। अस्यामेव प्रतिष्ठिष्ठन्ति।

नेत्रत्रयाय वौषट्॥



॥ शतरुद्रीयम् (सं०) ॥

(तैत्तिरीयसंहितायां काण्डः - १/प्रश्नः - ३/अनुवाकः - १४)

त्वमग्ने रुद्रो असुरो मुहो दिवस्त्वः शर्धो मारुतं पृक्ष ईशिषे। त्वं वातैररुणैर्यासि शङ्ख्यस्त्वं पूषा विधुतः पांसि नु त्मना॑। आ वो राजानमध्वरस्य रुद्रः होतारः सत्युयजुः रोदस्योः। अग्निं पुरा तंनयिलोरचित्ताद्विरण्यरूपमवंसे कृणुध्वम्। अग्निरहोता नि षंसादा यज्ञायानुपस्थं मातुः सुभावुं लोके। युवा कविः पुरुनिष्ठ कृतावो धुर्ता कृष्टीनामुत मध्यं इद्धः।

साध्वीमंकर्देवर्वीतिं नो अद्य यज्ञस्य जिह्वामंविदाम् गुह्याम्। स आयुराऽगांथसुरभिर्वसानो भुद्रामंकर्देवहूतिं नो अद्य। अक्रन्ददग्निः स्तुनयन्त्रिवृद्यौः क्षामा रेरिहद्वीरुधः समञ्जन्। सद्यो जंजानो वि हीमिष्ठो अख्युदा रोदसी भानुना॑ भात्युन्तः। त्वे वसूनि पुर्वणीक होतर्दोषा वस्तोरेरिरे यज्ञियांसः। क्षामैव विश्वा भुवनानि यस्मिन्थसः सौभंगानि दधिरे पांवके। तुभ्यं ता अङ्गिरस्तम् विश्वाः सुक्षितयः पृथक्। अग्ने कामाय येमिरे। अश्याम् तं कामंमग्ने तवोत्यश्यामं रुयिः रुयिवः सुवीरम्। अश्याम् वाजंमुभि वाजयन्तोऽश्यामं द्युम्रमंजराऽजरन्ते। श्रेष्ठं यविष्ठ भारताऽग्ने द्युमन्तुमा भरा। वसो पुरुस्पृहः रयिम्। स श्वितानस्तन्यतू रोचनस्था अजरेभिर्नानंदद्विर्यविष्ठः। यः पांवकः पुरुतमः पुरुणिं पृथून्यग्निरनुयाति भर्वन्। आयुष्टे विश्वतो दधदयमग्निर्वैण्यः। पुनस्ते प्राण आयंति परा यक्षमः सुवामि ते। आयुर्दा अग्ने हविषो जुषाणो घृतप्रतीको घृतयोनिरेधि। घृतं पीत्वा मधु चारु गव्यं पितेवं पुत्रमुभिरक्षतादिमम्।

तस्मै ते प्रतिहर्यते जातवेदो विचरणे। अग्ने जनामि सुष्टुतिम्। दिवस्परि प्रथमं जंज्ञे अग्निरस्मद्वितीयं परि जातवेदाः। तृतीयमप्सु नृमणा अजस्रमिन्धान एनं जरते स्वाधीः। शुचिः पावक वन्द्योऽग्ने बृहद्विरोचसे। त्वं घृतेभिराहुतः। दृशानो रुक्म उव्या व्यंद्योहुर्मर्षमायुः श्रिये रुचानः। अग्निरमृतां अभवद्वयोभिर्यदेन द्यौरजनयथ्मुरेतां।

आ यदिषे नृपतिं तेज आनन्दुचि रेतो निषिक्तं द्यौरभीकै। अग्निः शर्धमनवद्यं युवानङ्गं स्वाधियं जनयथ्मृदयंच। स तेजीयसा मनसा त्वोत उत शिक्ष स्वपत्यस्य शिक्षोः। अग्ने रायो नृतमस्य प्रभूतौ भूयामं ते सुष्टुतयश्च वस्वः। अग्ने सहन्तमा भर द्युम्रस्य प्रासहा रयिम्।

विश्वा यश्चरूपणीरभ्यासा वाजेषु सासहत्। तमग्ने पृतना सह रयिं संहस्व आ भेर। त्वं हि सत्यो अद्भुतो दाता वाजस्य गोमतः। उक्षान्नाय वशान्नाय सोमपृष्ठाय वेधसैः। स्तोमैर्विधेमाग्नयै। वृद्धा हि सूनो अस्यद्वसद्वा चक्रे अग्निर्जनुषाऽज्ञाऽन्नम्। स त्वं न ऊर्जसन् ऊर्जधा राजैव जेरवृके क्षेष्यन्तः। अग्ने आयूर्षि पवसु आ सुवोर्जमिष्ठं च नः। आरे बाधस्व दुच्छुनाम्। अग्ने पवस्व स्वपां अस्मे वर्चः सुवीर्यम्। दधत्पोष रयिं मयिं। अग्ने पावक रोचिषां मन्द्रयां देव जिह्वयां। आ देवान् वक्षि यक्षिं च। स नः पावक दीदिवोऽग्ने देवाः इहाऽवंह। उपे यज्ञः हुविश्च नः। अग्निः शुचिः व्रततमः शुचिर्विप्रः शुचिः कविः। शुचीं रोचत आहुतः। उदग्ने शुचयस्तवं शुक्रा भ्राजन्त ईरते। तव ज्योतीः प्युर्चयः॥

॥ शतरुद्रीयम् (ब्रा०) ॥

(तैत्तिरीयब्राह्मणे काठके प्रश्नः – २/अनुवाकः – २)

त्वमंग्रे रुद्रो असुरो मुहो दिवः। त्वं शर्यो मारुतं पृक्ष ईशिषे। त्वं
वातैररुणैर्यासि शङ्खः। त्वं पूषा विधतः पासि नु त्मना। देवां देवेषु श्रयध्वम्।
प्रथमा द्वितीयेषु श्रयध्वम्। द्वितीयास्तृतीयेषु श्रयध्वम्। तृतीयाश्चतुर्थेषु
श्रयध्वम्। चतुर्थाः पञ्चमेषु श्रयध्वम्। पञ्चमाः षष्ठेषु श्रयध्वम्॥। षष्ठाः सप्तमेषु
श्रयध्वम्। सप्तमा अष्टमेषु श्रयध्वम्। अष्टमा नवमेषु श्रयध्वम्। नवमा
दशमेषु श्रयध्वम्। दशमा एकादशेषु श्रयध्वम्। एकादशा द्वादशेषु श्रयध्वम्।
द्वादशास्त्रयोदशेषु श्रयध्वम्। त्रयोदशाश्चतुर्दशेषु श्रयध्वम्। चतुर्दशाः पञ्चदशेषु
श्रयध्वम्। पञ्चदशाः षोडशेषु श्रयध्वम्॥। षोडशाः सप्तदशेषु श्रयध्वम्। सप्तदशा
अष्टादशेषु श्रयध्वम्। अष्टादशा एकान्नविंशेषु श्रयध्वम्। एकान्नविंशा
विंशेषु श्रयध्वम्। विंशा एकविंशेषु श्रयध्वम्। एकविंशा द्वाविंशेषु
श्रयध्वम्। द्वाविंशास्त्रयोविंशेषु श्रयध्वम्। त्रयोविंशाश्चतुर्विंशेषु
श्रयध्वम्। चतुर्विंशाः पञ्चविंशेषु श्रयध्वम्। पञ्चविंशाः षड्विंशेषु
श्रयध्वम्॥। षट्डविंशाः सप्तविंशेषु श्रयध्वम्। सप्तविंशा अष्टाविंशेषु
श्रयध्वम्। अष्टाविंशा एकान्नत्रिंशेषु श्रयध्वम्। एकान्नत्रिंशास्त्रिंशेषु
श्रयध्वम्। त्रिंशा एकत्रिंशेषु श्रयध्वम्। एकत्रिंशा द्वात्रिंशेषु श्रयध्वम्।
द्वात्रिंशास्त्रयस्त्रिंशेषु श्रयध्वम्। देवास्त्रिरेकादशास्त्रिस्त्रयस्त्रिंशाः। उत्तरे
भवता। उत्तरवर्त्मन् उत्तरसत्वानः। यत्काम इदं जुहोमि। तन्मे समृध्यताम्।
वयः स्याम् पतयो रथीणाम्। भूर्भुवः स्वः स्वाहा॥।
ॐ भूर्भुवस्सुवरोमिति दिग्बन्धः॥। अस्त्राय फट्॥

॥ पञ्चाङ्गम् ॥

हृ॒सः शुचि॑षद्वृ॒सुरन्तरिक्ष॑सद्घोता॑ वेदि॑षदतिर्थिर्दुरोण॑सत्।
 नृ॒षद्वृ॒सद॑त्सद्घो॑म॒सद॑जा गो॑जा क्रृ॒त्जा अ॑द्रिजा क्रृ॒तं बृहत्॥
 प्रतद्विष्णुः स्तवते वीर्या॑य। मृगो न भीमः कुचरो गिरि॑ष्ठाः।
 यस्योरुषु॑ त्रिषु॑ विक्रमंणेषु। अधिक्षियन्ति॑ भुवनानि॑ विश्वा॑॥
 अ॒म्बकं यजामहे सुग॑न्धिं पुष्टि॑वर्धनम्।
 उवर्कु॒कमिव॑ बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय॑ माऽमृतात्॥
 तथस्वितुर्वृणीमहे। वयं देवस्य॑ भोजनम्।
 श्रेष्ठं॑ सर्वधातमम्। तुरं॑ भग्स्य॑ धीमहि॥
 विष्णु॑र्योनि॑ कल्पयतु। त्वष्टा॑ रूपाणि॑ पिशतु।
 आसि॑श्चतु प्रजापतिः। धाता॑ गर्भं॑ दधातु ते॥



॥ अष्टाङ्ग-नमस्कारः ॥

हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे॑ भूतस्य॑ जातः पतिरेकं आसीत्।
 सदाधार पृथिवी॑ द्यामुतेमां कस्मै॑ देवाय॑ हृविषां विधेम॥
 [उरसा] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥१॥

यः प्राणतो निमिषतो॑ महित्वैक इद्राजा॑ जगतो॑ बूम्बूवं।
 य ईशो॑ अस्य॑ द्विपदश्चतुष्पदः॑ कस्मै॑ देवाय॑ हृविषां विधेम॥
 [शिरसा] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥२॥

ब्रह्मज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्विसीमतः॑ सुरुचौ॑ वेन आवः।
 सबुधियो॑ उपमा॑ अस्य॑ विष्ठाः॑ सृतश्च॑ योनिमसंतश्च॑ विवः॥३॥

[दृष्ट्या] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥३॥

मही द्यौः पृथिवी च न इमं यज्ञं मिंमिक्षताम्।
पितृतान्नो भरीमभिः॥

[मनसा] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥४॥

उपश्वासय पृथिवीमुत द्यां पुरुत्रा तै मनुतां विष्ठितं जगत्।
स दुन्दुभे सुजूरिन्द्रेण देवैर्दूराद्वीयो अपसेधु शत्रून्॥

[वचसा] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥५॥

अग्ने नयं सुपथा राये अस्मान् विश्वानि देव वयुनानि विद्वान्।
युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनो भयिष्ठां ते नमं उक्ति विधेम॥
[पद्माम्] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥६॥

या तै अग्ने रुद्रिया तनूस्तया नः पाहि तस्यास्ते स्वाहा॥

[कराभ्याम्] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥७॥

इमं यमप्रस्तुरमाहि सीदाऽङ्गिरोभिः पितृभिः संविदानः।
आत्वा मत्राः कविशस्ता वंहन्त्वेना राजन् हविषा मादयस्व॥
[कर्णाभ्याम्] उमामहेश्वराभ्यां नमः॥८॥



॥लघुन्यासे श्री-रुद्रध्यानम्॥

अथाऽऽत्मानं शिवात्मानं श्री-रुद्र रूपं ध्यायेत्।

शुद्धस्फटिकसङ्काशं त्रिनेत्रं पश्चवक्रकम्।
गङ्गाधरं दशभुजं सर्वाभरणभूषितम्॥

नीलग्रीवं शशाङ्काङ्कं नागयज्ञोपवीतिनम्।
व्याघ्रचर्मोत्तरीयं च वरेण्यमभयप्रदम्॥

कमण्डल्लक्ष्मूत्राणां धारिणं शूलपाणिनम्।
ज्वलन्तं पिङ्गलजटाशीखामुद्योतधारिणम्॥

वृषस्कन्धसमारूढम् उमादेहार्घधारिणम्।
अमृते नापुतं शान्तं दिव्यभोगसमन्वितम्॥

दिग्देवता समायुक्तं सुरासुरनमस्कृतम्।
नित्यं च शाश्वतं शुद्धं ध्रुवमक्षरमव्ययम्॥

सर्वव्यापिनमीशानं रुद्रं वै विश्वरूपिणम्।
एवं ध्यात्वा द्विजः सम्यक् ततो यजनमारभेत्॥

अथातो रुद्र स्नानार्चनाभिषेकविधिं व्याख्यास्यामः। आदित एव तीर्थे स्नात्वा
उदेत्य शुचिः प्रयतो ब्रह्मचारी शुक्लवासा ईशानस्य प्रतिकृतिं कृत्वा तस्य
दक्षिणप्रत्यग्देशो देवाभिमुखः स्थित्वा आत्मनि देवताः स्थापयेत्॥

॥ लघुन्यासे देवता-स्थापनम् ॥

प्रजनने ब्रह्मा तिष्ठतु। पादयोर्विष्णुस्तिष्ठतु। हस्तयोर्हरस्तिष्ठतु। बाह्वोरिन्द्रस्-
तिष्ठतु। जठरे अग्निस्तिष्ठतु। हृदये शिवस्तिष्ठतु। कण्ठे वसवस्तिष्ठन्तु। वक्रे
सरस्वती तिष्ठतु। नासिकयोर्वायुस्तिष्ठतु। नयनयोश्चन्द्रादित्यौ तिष्ठेताम्।
कर्णयोरश्विनौ तिष्ठेताम्। ललाटे रुद्रास्तिष्ठन्तु। मूर्ध्यादित्यास्तिष्ठन्तु। शिरसि
महादेवस्तिष्ठतु। शिखायां वामदेवस्तिष्ठतु। पृष्ठे पिनाकी तिष्ठतु। पुरतः शूली
तिष्ठतु। पार्श्वयोः शिवाशङ्करौ तिष्ठेताम्। सर्वतो वायुस्तिष्ठतु। ततो बहिः
सर्वतोऽग्निर्ज्वालामाला-परिवृतस्तिष्ठतु। सर्वेष्वङ्गेषु सर्वा देवता यथास्थानं
तिष्ठन्तु। मां रक्षन्तु। [सर्वान् महाजनान् सकुटुम्बं रक्षन्तु॥]

अग्निर्मै वाचि श्रितः। वाग्घृदये। हृदयं मयि। अहम् मृतैः। अमृतं ब्रह्मणि।
(जिह्वा)

वायुर्मै प्राणे श्रितः। प्राणो हृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतैः। अमृतं ब्रह्मणि।
(नासिका)

सूर्यो मे चक्षुषि श्रितः। चक्षुरहृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतैः। अमृतं ब्रह्मणि।
(नेत्रे)

चन्द्रमा मे मनसि श्रितः। मनो हृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतैः। अमृतं ब्रह्मणि।
(वक्षः)

दिशो मे श्रोत्रै श्रिताः। श्रोत्रः हृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतैः। अमृतं ब्रह्मणि।
(श्रोत्रे)

आपो मे रेतसि श्रिताः। रेतो हृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतैः। अमृतं ब्रह्मणि।
(गुह्यम्)

पृथिवी मे शरीरे श्रिता। शरीरः हृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतैः। अमृतं ब्रह्मणि।
(शरीरम्)

ओषधिवनस्पतयो मे लोमसु श्रिताः। लोमानि हृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतैः।
अमृतं ब्रह्मणि। (लोमानि)

इन्द्रो मे बलै श्रितः। बलः हृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतैः। अमृतं ब्रह्मणि।
(बाहू)

पर्जन्यो मे मूर्धि श्रितः। मूर्धा हृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतैः। अमृतं ब्रह्मणि।
(शिरः)

ईशानो मे मन्यौ श्रितः। मन्युरहृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतैः। अमृतं ब्रह्मणि।
(हृदयम्)

आत्मा मे आत्मनि श्रितः। आत्मा हृदये। हृदयं मयि। अहम्‌मृतैः। अमृतं ब्रह्मणि।
(हृदयम्)

पुनर्म आत्मा पुनरायुरागांत्। पुनः प्राणः पुनराकूतुमागांत्। वैश्वानुरो
रश्मिर्भिर्वावृधानः। अन्तस्तिष्ठत्वमृतस्य गोपाः॥ (सर्वाण्यज्ञानि संस्पृश्य
स्थापनं कृत्वा मानसैराराधयेत्॥)



॥ आत्मपूजा ॥

आराधितो मनुष्यैस्त्वं सिद्धैर्देवासुरादिभिः।
आराधयामि भक्त्या त्वाऽनुग्रहाण महेश्वर॥

॥ कलशेषु साम्बपरमेश्वर ध्यानम् ॥

ध्यायेन्निरामयं वस्तुं सर्गस्थितिलयादिकम्।
निर्गुणं निष्कलं नित्यं मनोवाचामगोचरम्॥१॥

गङ्गाधरं शशिधरं जटामकुटशोभितम्।
श्वेतभूतित्रिपुण्ड्रेण विराजितललाटकम्॥२॥

लोचनत्रयसम्पन्नं स्वर्णकुण्डलशोभितम्।
स्मेराननं चतुर्बाहुं मुक्ताहारोपशोभितम्॥३॥

अक्षमालां सुधाकुम्भं चिन्मर्यो मुद्रिकामपि।
पुस्तकं च भुजैर्दिव्यैर्दधानं पार्वतीपतिम्॥४॥

श्वेताम्बरधरं श्वेतं रत्नसिंहासनस्थितम्।
सर्वाभीष्ठप्रदातारं वटमूलनिवासिनम्॥५॥

वामाङ्गसंस्थितां गौरीं बालार्कायुतसन्निभाम्।
जपाकुसुमसाहस्रसमानश्रियमीश्वरीम् ।
सुवर्णरत्नखचितमकुटेन विराजिताम्॥६॥

ललाटपट्टसंराजत्संलग्नतिलकाश्चिताम् ।
राजीवायतनेत्रान्तां नीलोत्पलदलेक्षणाम्॥७॥

सन्तभहेमखचित-ताटङ्गाभरणान्विताम्।
ताम्बूलचर्वणरत्तरक्तजिह्वाविराजिताम्॥८॥

पताकाभरणोपेतां मुक्ताहारोपशोभिताम्।
स्वर्णकङ्कणसंयुक्तैश्चतुर्भिर्बाहुभिर्युताम्॥९॥

सुवर्णरक्खचित-काश्चीदामविराजिताम् ।
कदलीललितस्तम्भ-सन्त्रिभोरुयुगान्विताम्॥१०॥

श्रिया विराजितपदां भक्तत्राणपरायणाम्।
अन्योन्याश्लिष्टहृद्घाहृ गौरीशङ्करसंज्ञकम्॥११॥

सनातनं परं ब्रह्म परमात्मानमव्ययम्।
आवाहयामि जगतामीश्वरं परमेश्वरम्॥१२॥

मङ्गलायतनं देवं युवानमति सुन्दरम्।
ध्यायेत्कल्पतरोर्मूले सुखासीनं सहोमया॥१३॥

आगच्छाऽऽगच्छ भगवन् देवेश परमेश्वर।
सच्चिदानन्द भूतेश पार्वतीश नमोऽस्तु ते॥१४॥



॥ प्रदक्षिणम् ॥

द्रापे अन्धस्स्पते दरिंद्रुनीललोहित। एषां पुरुषाणामेषां पशूनां मा भेर्माऽरो
मो एषां किं चनाऽऽमंमत्॥ या तै रुद्र शिवा तनूः शिवा विश्वाहंभेषजी।
शिवा रुद्रस्य भेषजी तया नो मृड जीवसे॥ इमां रुद्राय तवसे कपर्दिने
क्षयद्वीराय प्रभरामहे मृतिम्॥ यथा नः शमसंहृपदे चतुष्पदे विश्वं पुष्टं
ग्रामे अस्मिन्ननांतुरम्॥ मृडा नो रुद्रोत नो मयंस्कृधि क्षयद्वीराय नमंसा
विधेम ते। यच्छं च योश्च मनुरायुजे पिता तदश्याम् तवे रुद्र प्रणीतो॥
मा नो महान्तमुत मा नो अर्भकं मा न उक्षन्तमुत मा न उक्षितम्। मा
नो वधीः पितरं मोत मातरं प्रिया मा नस्तनुवो रुद्र रीरिषः॥ मा नस्तोके
तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः। वीरान्मा नो
रुद्र भामितोऽवधीरहुविष्मन्तो नमंसा विधेम ते॥ आरात्ते गोप्त्र उत पूरुष्प्रे
क्षयद्वीराय सुम्नमस्मे ते अस्तु। रक्षा च नो अधि च देव ब्रूह्यधा च नः शर्म
यच्छ द्विबरहाः॥ स्तुहि श्रुतं गर्तुसदं युवानं मृगं न भीममुपहुतुमुग्रम्। मृडा
जरित्रे रुद्र स्तवानो अन्यन्ते अस्मन्निवेपन्तु सेनाः॥ परिणो रुद्रस्य हेतिवृणकु
परि ल्वेषस्य दुर्मतिरघायोः। अवे स्थिरा मधवद्यस्तनुष्व मीढ़स्तोकाय तनयाय
मृडय॥ मीढुष्टम् शिवंतम शिवो नः सुमनो भव। परमे वृक्ष आयुर्धं निधाय
कृतिं वसान् आ चरं पिनाकं बिभ्रदा गंहि॥ विकिरिद् विलोहित नमस्ते अस्तु
भगवः। यास्ते सहस्रं हेतयोऽन्यमस्मन्निवेपन्तु ताः॥ सहस्राणि सहस्रधा
बाहुवोस्तवं हेतयः। तासामीशानो भगवः पराचीना मुखा कृधि॥ प्रदक्षिणं
कृत्वा॥



॥ नमस्काराः ॥

सुहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा अधि भूम्याम्। तेषां सहस्रयोजुनेऽवृधन्वानि
तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥१॥

अस्मिन् मंहृत्यर्णवैऽन्तरिक्षे भवा अधि। तेषां सहस्रयोजुनेऽवृधन्वानि
तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥२॥

नीलंग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वा अधः, क्षमाचुराः। तेषां सहस्रयोजुने-
ऽवृधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥३॥

नीलंग्रीवाः शितिकण्ठाः दिवं रुद्रा उपश्रिताः। तेषां सहस्रयोजुनेऽवृधन्वानि
तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥४॥

ये वृक्षेषु सुस्पिञ्जरा नीलंग्रीवा विलोहिताः। तेषां सहस्रयोजुनेऽवृधन्वानि
तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥५॥

ये भूतानामधिपतयो विशिखासः कर्पर्दिनः। तेषां सहस्रयोजुनेऽवृधन्वानि
तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥६॥

ये अत्रेषु विविधान्ति पात्रेषु पिबते जनान्। तेषां सहस्रयोजुनेऽवृधन्वानि
तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥७॥

ये पथां पथिरक्षय ऐलबृदा युव्युर्धः। तेषां सहस्रयोजुनेऽवृधन्वानि तन्मसि।
श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥८॥

ये तीर्थान्ति प्रचरन्ति सुकावन्तो निषङ्गिणः। तेषां सहस्रयोजुनेऽवृधन्वानि
तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥९॥

य एतावन्तश्च भूयांसश्च दिशो रुद्रा वितस्थिरे। तेषां सहस्रयोजुने-
ऽवृधन्वानि तन्मसि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥१०॥

नमो रुद्रेभ्यो ये पृथिव्यां येषामन्त्रमिष्वस्तेभ्यो दश प्राचीर्दश दक्षिणा दश

प्रतीचीर्दशोर्दीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि
तं वो जम्भे दधामि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥११॥

नमो रुद्रेभ्यो यैऽन्तरिक्षे येषां वात् इषवस्तेभ्यो दश प्राचीर्दश दक्षिणा दश
प्रतीचीर्दशोर्दीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि
तं वो जम्भे दधामि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥१२॥

नमो रुद्रेभ्यो ये दिवि येषां वरूषमिष्वस्तेभ्यो दश प्राचीर्दश दक्षिणा दश
प्रतीचीर्दशोर्दीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि
तं वो जम्भे दधामि। श्री-महादेवादिभ्यो नमः॥१३॥

नमस्कारान् कृत्वा॥



॥ चमकानुवाकैः प्रार्थना ॥

अग्राविष्णू सुजोषसेमा वर्धन्तु वां गिरः। द्युम्नैर्वाजेभिरागतम्॥ वाजश्च मे
प्रसवश्च मे प्रयतिश्च मे प्रसितिश्च मे धीतिश्च मे क्रतुश्च मे स्वरश्च मे क्षोकश्च
मे श्रावश्च मे श्रुतिश्च मे ज्योतिश्च मे सुवश्च मे प्राणश्च मेऽपानश्च मे व्यानश्च
मेऽसुश्च मे चित्तं च म आधीतं च मे वाङ्मे मनश्च मे चक्षुश्च मे श्रोत्रं च
मे दक्षश्च मे बलं च म ओजश्च मे सहश्च म आयुश्च मे जुरा च म आत्मा
च मे तनूश्च मे शर्म च मे वर्म च मेऽङ्गानि च मेऽस्थानि च मे परूपि च
मे शरीराणि च मे॥१॥

ज्यैष्यं च म आधिपत्यं च मे मन्युश्च मे भामश्च मेऽमंश्च मेऽम्भेश्च मे जेमा
च मे महिमा च मे वरिमा च मे प्रथिमा च मे वर्ष्मा च मे द्राघुया च मे
वृद्धं च मे वृद्धिश्च मे सत्यं च मे श्रद्धा च मे जगच्च मे धनं च मे वशश्च मे

त्विषिंश्च मे क्रीडा चं मे मोदश्च मे जातं चं मे जनिष्यमाणं च मे सूक्तं चं
मे सुकृतं चं मे वित्तं चं मे वेद्यं च मे भूतं चं मे भविष्यच्चं मे सुगं चं मे
सुपथं च म ऋद्धं चं म ऋद्धिश्च मे कूसं चं मे कूसिंश्च मे मृतिश्च मे सुमृतिश्च
मै॥२॥

शं चं मे मर्यश्च मे प्रियं चं मेऽनुकामश्चं मे कामश्च मे सौमनसश्चं मे भद्रं चं
मे श्रेयश्च मे वस्यश्च मे यशश्च मे भगश्च मे द्रविणं च मे यन्ता चं मे धर्ता चं
मे क्षेमश्च मे धृतिश्च मे विश्वं च मे महश्च मे संविच्चं मे ज्ञात्रं च मे सूक्ष्मं मे
प्रसूश्चं मे सीरं च मे लयश्चं म ऋतं चं मेऽमृतं च मेऽयक्षमं च मेऽनामयच्च
मे जीवातुश्च मे दीर्घायुत्वं चं मेऽनमित्रं चं मेऽभयं च मे सुगं चं मे शयनं
च मे सूषा चं मे सुदिनं च मे॥३॥

ऊर्कं मे सूनृता चं मे पर्यश्च मे रसश्च मे घृतं चं मे मधुं च मे सग्धिश्च मे
सर्पोतिश्च मे कृषिश्च मे वृष्टिश्च मे जैत्रं च म औद्धिद्यं च मे रयिश्च मे गायश्च
मे पुष्टं चं मे पुष्टिश्च मे विभुं चं मे प्रभुं चं मे बहुं चं मे भूयश्च मे पूर्णं चं मे
पूर्णतरं चं मेऽक्षितिश्च मे कूयवाश्चं मेऽन्नं च मेऽक्षुच्च मे व्रीहयश्च मे यवश्च
मे माषाश्च मे तिलाश्च मे मुद्दाश्च मे खल्वाश्च मे गोधूमाश्च मे मुसुराश्च मे
प्रियङ्गवश्च मेऽणवश्च मे श्यामाकाश्च मे नीवाराश्च मे॥४॥

अश्मा चं मे मृत्तिका च मे गिरयश्च मे पर्वताश्च मे सिकताश्च मे वनस्पतयश्च
मे हिरण्यं च मेऽयश्च मे सीसं च मे त्रपुश्च मे श्यामं चं मे लोहं चं मेऽग्निश्च
म् आपश्च मे वीरुधश्च म् ओषधयश्च मे कृष्टपच्यं चं मेऽकृष्टपच्यं चं मे
ग्राम्याश्च मे पशवं आरुण्याश्च यज्ञेन कल्पन्तां वित्तं चं मे वित्तिश्च मे भूतं चं
मे भूतिश्च मे वसुं च मे वसुतिश्च मे कर्मं च मे शक्तिश्च मेऽर्थश्च म् एमश्च
म् इतिंश्च मे गतिंश्च मे॥५॥

अग्निश्च म इन्द्रश्च मे सोमश्च म इन्द्रश्च मे सविता चं म इन्द्रश्च मे सरस्वती
चं म इन्द्रश्च मे पूषा चं म इन्द्रश्च मे बृहस्पतिश्च म इन्द्रश्च मे मित्रश्च म
इन्द्रश्च मे वरुणश्च म इन्द्रश्च मे त्वष्टा चं म इन्द्रश्च मे धाता चं म इन्द्रश्च मे
विष्णुश्च म इन्द्रश्च मे ऋषिनौ चं म इन्द्रश्च मे मरुतश्च म इन्द्रश्च मे विश्वे च
मे देवा इन्द्रश्च मे पृथिवी चं म इन्द्रश्च मे उन्तरिक्षं चं म इन्द्रश्च मे द्यौश्च म
इन्द्रश्च मे दिशश्च म इन्द्रश्च मे मूर्धा चं म इन्द्रश्च मे प्रजापतिश्च म इन्द्रश्च
मे॥६॥

अशुश्च मे रश्मिश्च मे उदाभ्यश्च मे उधिपतिश्च म उपाशुश्च मे उन्तर्यामश्च म
ऐन्द्रवायवश्च मे मैत्रावरुणश्च म आश्विनश्च मे प्रतिप्रस्थानश्च मे शुक्रश्च मे
मन्थी चं म आग्रयणश्च मे वैश्वदेवश्च मे ध्रुवश्च मे वैश्वानरश्च म क्रतुग्रहाश्च
मे उत्तिग्राह्याश्च म ऐन्द्रग्रहश्च मे वैश्वदेवश्च मे मरुत्वतीयाश्च मे माहेन्द्रश्च
म आदित्यश्च मे सावित्रश्च मे सारस्वतश्च मे पौष्णश्च मे पात्रीवतश्च मे
हारियोजनश्च मे॥७॥

इधमश्च मे बर्हिश्च मे वेदिश्च मे धिष्णियाश्च मे सुचंश्च मे चमसाश्च मे ग्रावाणश्च
मे स्वरवश्च म उपरवाश्च मे उधिष्ठवेणे च मे द्रोणकलशश्च मे वायव्यानि च मे
पूतभृत्यं च म आधवनीयश्च म आग्नीध्रं च मे हविर्धानं च मे गृहाश्च मे सदंश्च
मे पुरोडाशाश्च मे पचताश्च मे उवभृथश्च मे स्वगाकारश्च मे॥८॥

अग्निश्च मे घर्मश्च मे उर्कश्च मे सूर्यश्च मे प्राणश्च मे उष्मेधश्च मे पृथिवी
चं मे उदितिश्च मे दितिश्च मे द्यौश्च मे शक्तिरुद्रुलयो दिशश्च मे यज्ञेन
कल्पन्तामृकं मे सामं च मे स्तोमश्च मे यजुश्च मे दीक्षा चं मे तपश्च म
क्रतुश्च मे ब्रतं चं मे उहोरात्रयोर्बृष्ट्या बृहद्रथन्तरे चं मे यज्ञेन कल्पेताम्॥९॥

गर्भाश्च मे वथसाश्च मे त्र्यवी चं मे दित्यवाचं मे दित्योही चं मे
पञ्चाविश्च मे पञ्चावी चं मे त्रिवृथसश्च मे त्रिवृथसा चं मे तुर्यवाचं मे तुर्योही चं

मे पष्ठवाच्च मे पष्ठोही च म उक्षा च मे वशा च म ऋषभश्च मे वेहच्च मेऽनुद्वां
च मे धेनुश्च म् आयुर्यज्ञेन कल्पतां प्राणो यज्ञेन कल्पतामपानो यज्ञेन
कल्पतां व्यानो यज्ञेन कल्पतां चक्षुर्यज्ञेन कल्पताऽऽश्रोत्रं यज्ञेन कल्पतां
मनो यज्ञेन कल्पतां वाग्यज्ञेन कल्पतामात्मा यज्ञेन कल्पतां यज्ञो यज्ञेन
कल्पताम्॥१०॥

एका च मे तिस्रश्च मे पञ्च च मे सप्त च मे नवं च म् एकादश च मे
त्रयोदश च मे पञ्चदश च मे सप्तदश च मे नवदश च म् एकविंशतिश्च
मे त्रयोविंशतिश्च मे पञ्चविंशतिश्च मे सप्तविंशतिश्च मे नवविंशतिश्च
म् एकत्रिंशत्त्वा मे त्रयस्त्रिंशत्त्वा मे चतस्रश्च मेऽष्टौ च मे द्वादश च मे
षोडश च मे विंशतिश्च मे चतुर्विंशतिश्च मेऽष्टाविंशतिश्च मे द्वात्रिंशत्त्वा
मे षट्ट्रिंशत्त्वा मे चत्वारिंशत्त्वा मे चतुशत्वारिंशत्त्वा मेऽष्टाचत्वारिंशत्त्वा मे
वाजश्च प्रसवश्चापि जश्च क्रतुश्च सुवंश मूर्धा च व्यश्चियश्चान्त्यायनश्चान्त्यश्च
भौवनश्च भुवनश्चाधिपतिश्च॥११॥

महादेवादिभ्यो नमः॥ समस्तोपचारान् समर्पयामि॥

इडा देवहूर्मनुर्यज्ञनीर्बृहस्पतिरुक्थामदानि शःसिषुद्विश्वेदेवाः सूक्तवाचः
पृथिवि मातुर्मा मा हि सीर्मधु मनिष्ये मधु जनिष्ये मधु वक्ष्यामि मधु
वदिष्यामि मधुमतीं देवेभ्यो वाचमुद्यासः शुश्रूषेण्यां मनुष्येभ्यस्तं मा देवा
अवन्तु शोभायै पितरोऽनुमदन्तु॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥



अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः।

सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः॥

तत्पुरुषाय विद्वहै महादेवाय धीमहि।

तन्नो रुद्रः प्रचोदयात्॥

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिर्ब्रह्मा शिवो
में अस्तु सदाशिवोम्॥

तत्पुरुषाय विद्वहे महादेवाय धीमहि।
तन्नो रुद्रः प्रचोदयात्॥ (दशवारं जपेत्।)

महादेवादिभ्यो नमः॥ समस्तोपचारान् समर्पयामि॥



॥ प्रार्थना ॥



॥ श्रीरुद्रजपः ॥

अस्य श्री-रुद्राध्याय-प्रश्न-महामन्त्रस्य। अघोर ऋषिः।

अनुष्टुप् छन्दः। सङ्कर्षणमूर्तिस्वरूपो योऽसावादित्यः परमपुरुषः स एष रुद्रो
देवता॥

नमः शिवायेति बीजम्। शिवतरायेति शक्तिः।

महादेवायेति कीलकम्।

श्री-साम्बसदाशिवप्रसादसिद्धर्थं जपे विनियोगः॥
॥करन्यासः॥

ॐ अग्निहोत्रात्मने अङ्गुष्ठाभ्यां नमः।

दर्शपूर्णमासात्मने तर्जनीभ्यां नमः।

चातुर्मास्यात्मने मध्यमाभ्यां नमः।

निरूढपशुबन्धात्मने अनामिकाभ्यां नमः।

ज्योतिष्ठोमात्मने कनिष्ठिकाभ्यां नमः।

सर्वक्रत्वात्मने करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः।
॥अङ्गन्यासः॥

अग्निहोत्रात्मने हृदयाय नमः।
दर्शपूर्णमासात्मने शिरसे स्वाहा।
चातुर्मास्यात्मने शिखायै वषट्।
निरुद्धपशुबन्धात्मने कवचाय हुं।
ज्योतिष्ठोमात्मने नेत्रत्रयाय वौषट्।
सर्वक्रत्वात्मने अम्नाय फट्।
भूर्भुवस्सुवरोमिति दिग्बन्धः।

॥ध्यानम्॥

आपाताल-नभः-स्थलान्त-भुवन-ब्रह्माण्डमाविस्फुरत्
ज्योतिः स्फाटिक-लिङ्ग-मौलि-विलसत्-पूर्णेन्दु-वान्तामृतैः।
अस्तोकापूतमेकमीशमनिशं रुद्रानुवाकान् जपन्
ध्यायेदीप्सितसिद्धये ध्रुवपदं विप्रोऽभिषिश्चेच्छिवम्॥

ब्रह्माण्ड-व्याप-देहा भसित-हिमरुचा भासमाना भुजङ्गैः
कण्ठे कालाः कपर्दा-कलित-शशि-कलाश्चण्ड-कोदण्ड-हस्ताः।
ऋक्षा रुद्राक्षमालाः प्रकटित-विभवाः शाम्भवा मूर्तिभेदाः
रुद्राः श्रीरुद्रसूक्त-प्रकटित-विभवा नः प्रयच्छन्तु सौख्यम्॥
॥पञ्चपूजा॥

लं पृथिव्यात्मने गन्धं समर्पयामि।
हं आकाशात्मने पूष्यैः पूजयामि।
यं वाख्यात्मने धूपमाद्रापयामि।
रं अग्न्यात्मने दीपं दर्शयामि।
वं अमृतात्मने अमृतं महानैवेद्यं निवेदयामि।

सं सर्वात्मने सर्वोपचारपूजां समर्पयामि।

ॐ गुणानां त्वा गुणपतिः हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।
ज्येष्ठराजं ब्रह्मणं ब्रह्मणस्पतु आ नः शृण्वन्नृतिभिः सीदु सादनम्॥

ॐ महागणपतये नमः॥

शं च मे मयंश्च मे प्रियं च मेऽनुकामश्च मे कामंश्च मे सौमनसश्च मे
भद्रं च मे श्रेयंश्च मे वस्यंश्च मे यशंश्च मे भगंश्च मे द्रविणं च मे यन्ता
च मे धर्ता च मे क्षेमंश्च मे धृतिंश्च मे विश्वं च मे महंश्च मे संविच्च मे
ज्ञात्रं च मे सूक्ष्मं प्रसूक्ष्मं मे सीरं च मे लयश्च म ऋतं च मेऽमृतं
च मेऽयुक्ष्मं च मेऽनामयच्च मे जीवातुंश्च मे दीर्घायुत्वं च मेऽनमित्रं च
मेऽभयं च मे सुगं च मे शयनं च मे सूषा च मे सुदिनं च मे॥

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥
 नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो त इष्वे नमः। ...
 अभिषेकः—प्रथमं गन्धतोयं च

...
 त्र्यम्बकं यजामहे सुगुन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
 उर्वारुकमिंव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥

अग्नाविष्णु सजोषसेमा वर्धन्तु वां गिरः। द्युम्नैर्वाजेभिरागतम्॥ वाजश्च मे
 प्रसवश्च मे प्रयतिश्च मे प्रसितिश्च मे धीतिश्च मे क्रतुश्च मे स्वरश्च मे क्षोकश्च
 मे श्रावश्च मे श्रुतिश्च मे ज्योतिश्च मे सुवश्च मे प्राणश्च मेऽपानश्च मे व्यानश्च
 मेऽसुश्च मे चित्तं च म आधीतं च मे वाङ्मे मनश्च मे चक्षुश्च मे श्रोत्रं च
 मे दक्षश्च मे बलं च म ओजश्च मे सहश्च म आयुश्च मे जुरा च म आत्मा
 च मे तनूश्च मे शर्म च मे वर्म च मेऽङ्गानि च मेऽस्थानि च मे परूःषि च
 मे शरीराणि च मे॥१॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्। कर्पूरताम्बूलम्।
 नीराजनम्—

यो देवानां प्रथमं पुरस्ताद्विश्वाधियो रुद्रो मुहरूषिः।
 हिरण्यगर्भं पश्यत् जायमानुः स नौ देवः शुभया स्मृत्याः संयुनक्तु॥
 अनेन प्रथम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः
 महादेवः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥१॥



॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥
 नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो त इषवं नमः। ...
 अभिषेकः—द्वितीयं पञ्चगव्यकम्।

...
 त्र्यम्बकं यजामहे सुगुन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
 उर्वारुकमिंव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥

ज्यैष्ठं च म आधिपत्यं च मे मन्युश्च मे भामश्च मेऽमंश्च मेऽमंश्च मे जेमा
 च मे महिमा च मे वरिमा च मे प्रथिमा च मे वर्ष्मा च मे द्राघुया च मे
 वृद्धं च मे वृद्धिश्च मे सत्यं च मे श्रद्धा च मे जगच्च मे धनं च मे वशश्च मे
 त्विषिंश्च मे क्रीडा च मे मोदश्च मे जातं च मे जनिष्यमाणं च मे सूक्तं च
 मे सुकृतं च मे वित्तं च मे वेद्यं च मे भूतं च मे भविष्यच्च मे सुगं च मे
 सुपथं च म ऋद्धं च म ऋद्धिश्च मे कूसं च मे कूसिंश्च मे मृतिश्च मे सुमृतिश्च
 मै॥२॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्। कर्पूरताम्बूलम्।
 नीराजनम्—

यस्मात्परं नापरमस्ति किञ्चिद्यस्मान्नार्णीयो न ज्यायोऽस्ति कश्चित्।
 वृक्ष इव स्तब्धो दिवि तिष्ठत्येकस्तेनेदं पूर्णं पुरुषेण सर्वम्॥
 अनेन द्वितीय-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः
 शिवः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥२॥



॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥
 नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो त इष्वे नमः। ...
 अभिषेकः—पञ्चामृतं तृतीयं स्यात्

...
 त्र्यम्बकं यजामहे सुगुन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
 उर्वारुकमिंव बन्धनामृत्योर्मुक्षीयु माऽमृतात्॥

शं च मे मयश्च मे प्रियं च मेऽनुकामश्च मे कामश्च मे सौमनसश्च मे भद्रं च
 मे श्रेयश्च मे वस्यश्च मे यशश्च मे भगंश्च मे द्रविणं च मे यन्ता च मे धर्ता च
 मे क्षेमश्च मे धृतिश्च मे विश्वं च मे महश्च मे संविच्च मे ज्ञात्रं च मे सूक्ष्मं मे
 प्रसूश्च मे सीरं च मे लयश्च म ऋतं च मेऽमृतं च मेऽयक्षमं च मेऽनामयच्च
 मे जीवातुश्च मे दीर्घायुत्वं च मेऽनमित्रं च मेऽभेयं च मे सुरं च मे शयनं
 च मे सूषा च मे सुदिनं च मे॥३॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्। कर्पूरताम्बूलम्।
 नीराजनम्—

न कर्मणा न प्रजया धनैन त्यागैनैके अमृतत्वमानशुः।
 परेण नाकु निहितं गुहायां विभ्राजदेतद्यत्यो विशन्ति॥
 अनेन तृतीय-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः
श्री-रुद्रः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥३॥



॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥
 नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो त इष्वे नमः। ...
 अभिषेकः—घृतस्नानं चतुर्थकम्॥

...
 त्र्यम्बकं यजामहे सुगुन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
 उर्वारुकमिंव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥

ऊर्कं मे सूनूतां च मे पर्यंश्च मे रसंश्च मे घृतं च मे मधुं च मे सग्धिंश्च मे
 सर्पीतिश्च मे कृषिश्च मे वृष्टिश्च मे जैत्रं च म औद्धिद्यं च मे रथिश्च मे रायंश्च
 मे पुष्टं च मे पुष्टिश्च मे विभु च मे प्रभु च मे बहु च मे भूयंश्च मे पूर्णं च मे
 पूर्णतरं च मेऽक्षितिश्च मे कूयंवाश्च मेऽन्नं च मेऽक्षुच्च मे व्रीहयंश्च मे यवांश्च
 मे माषांश्च मे तिलांश्च मे मुद्राश्च मे खल्वांश्च मे गोधूमांश्च मे मुसुरांश्च मे
 प्रियङ्गवश्च मेऽणवश्च मे श्यामकांश्च मे नीवारांश्च मे॥४॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्। कर्पूरताम्बूलम्।
 नीराजनम्—

वेदान्तविज्ञानसुनिश्चितार्थाः सन्न्यास योगाद्यतयः शुद्धसत्त्वाः।
 ते ब्रह्मलोके तु परान्तकाले परामृतात्परिमुच्यन्ति सर्वैः॥
 अनेन चतुर्थ-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः
शङ्करः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥४॥



॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥
 नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो त इष्वे नमः। ...
 अभिषेकः—पञ्चमं पयसा स्नानं

...
 त्र्यम्बकं यजामहे सुगुन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
 उर्वारुकमिंव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीयु माऽमृतात्॥

अश्मा च मे मृत्तिका च मे गिरयश्च मे पर्वताश्च मे सिक्ताश्च मे वनस्पतयश्च
 मे हिरण्यं च मेऽयश्च मे सीसं च मे त्रपुश्च मे श्यामं च मे लोहं च मेऽग्निश्च
 मे आपश्च मे वीरुधश्च मे ओषधयश्च मे कृष्णपच्यं च मेऽकृष्णपच्यं च मे
 ग्राम्याश्च मे पुशवं आरुण्याश्च यज्ञेन कल्पन्तां वित्तं च मे वित्तिश्च मे भूतं च
 मे भूतिश्च मे वसुं च मे वसुतिश्च मे कर्म च मे शक्तिश्च मेऽर्थश्च मे एमश्च
 मे इतिश्च मे गतिश्च मे॥५॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्। कर्पूरताम्बूलम्।

नीराजनम्—

दुहुं विपापं परमैऽशमभूतं यत्पुण्डरीकं पुरमध्यसुङ्घस्थम्।
 तत्रापि दुहुं गगनं विशोकस्तस्मिन् यदन्तस्तदुपासितुव्यम्॥
 अनेन पञ्चम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः
नीललोहितः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥५॥



॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥
 नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो त इष्वे नमः। ...
 अभिषेकः—दधिस्तानं तु षष्ठकम्।

...
 त्र्यम्बकं यजामहे सुगुन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
 उर्वारुकमिंव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥

अग्निश्च म इन्द्रश्च मे सोमश्च म इन्द्रश्च मे सविता च म इन्द्रश्च मे सरस्वती
 च म इन्द्रश्च मे पूषा च म इन्द्रश्च मे बृहस्पतिश्च म इन्द्रश्च मे मित्रश्च म
 इन्द्रश्च मे वरुणश्च म इन्द्रश्च मे त्वष्टा च म इन्द्रश्च मे धाता च म इन्द्रश्च मे
 विष्णुश्च म इन्द्रश्च मेऽश्विनौ च म इन्द्रश्च मे मरुतश्च म इन्द्रश्च मे विश्वे च
 मे देवा इन्द्रश्च मे पृथिवी च म इन्द्रश्च मेऽन्तरिक्षं च म इन्द्रश्च मे द्यौश्च म
 इन्द्रश्च मे दिशश्च म इन्द्रश्च मे मूर्धा च म इन्द्रश्च मे प्रजापतिश्च म इन्द्रश्च
 मे॥६॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्। कर्पूरताम्बूलम्।
 नीराजनम्—

यो वेदादौ स्वरः प्रोक्तो वेदान्ते च प्रतिष्ठितः।
 तस्य प्रकृतिलीनस्य यः परः स महेश्वरः॥
 अनेन षष्ठम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः
ईशानः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥६॥



॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥
 नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो त इष्वे नमः। ...
 अभिषेकः—सप्तमं मधुना स्नानम्

...
 त्र्यम्बकं यजामहे सुगुन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
 उर्वारुकमिंव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीयु माऽमृतात्॥

अःशुश्रू मे रश्मिश्च मेऽदौभ्यश्च मेऽधिपतिश्च म उपाःशुश्रू मेऽन्तर्यामश्च म
 ऐन्द्रवायवश्च मे मैत्रावरुणश्च म आश्विनश्च मे प्रतिप्रस्थानश्च मे शुक्रश्च मे
 मन्थी च म आग्रयणश्च मे वैश्वदेवश्च मे ध्रुवश्च मे वैश्वानरश्च म ऋतुग्रहाश्च
 मेऽतिग्राह्याश्च म ऐन्द्रग्रहश्च मे वैश्वदेवश्च मे मरुत्वतीयाश्च मे माहेन्द्रश्च
 म आदित्यश्च मे सावित्रश्च मे सारस्वतश्च मे पौष्णश्च मे पात्रीवतश्च मे
 हारियोजनश्च मे॥७॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्। कर्पूरताम्बूलम्।
 नीराजनम्—

सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योजाताय वै नमो नमः।
 भवे भवे नाति भवे भवस्व माम्। भवोद्भवाय नमः॥
 अनेन सप्तम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः
 विजयः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥७॥



॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥
 नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो त इषवं नमः। ...
 अभिषेकः—इक्षुसारमथाष्टमम्॥

...
 त्र्यम्बकं यजामहे सुगुन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
 उर्वारुकमिंव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीयु माऽमृतात्॥

इधमश्च मे बुर्हिश्च मे वेदिश्च मे धिष्णियाश्च मे सुचश्च मे चमसाश्च मे ग्रावाणश्च
 मे स्वरवश्च म उपरवाश्च मेऽधिषवणे च मे द्रोणकलशश्च मे वायव्यानि च मे
 पूतभृच्च म आधवनीयश्च म आग्नीध्रं च मे हविर्धानं च मे गृहाश्च मे सदश्च
 मे पुरोडाशाश्च मे पचताश्च मेऽवभृथश्च मे स्वगाकारश्च मे॥८॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्। कर्पूरताम्बूलम्।
 नीराजनम्—

वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय नमो रुद्राय नमः कालाय नमः
 कलविकरणाय नमो बलविकरणाय नमो बलाय नमो बलप्रमथनाय नमः
 सर्वभूतदमनाय नमो मनोन्मनाय नमः॥
 अनेन अष्टम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः
 भीमः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥८॥



॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥
 नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो त इष्वे नमः। ...
 अभिषेकः—नवमं फलसारं च

...
 त्र्यम्बकं यजामहे सुगुन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
 उर्वारुकमिंव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीयु माऽमृतात्॥

अग्निश्च मे घर्मश्च मे उर्कश्च मे सूर्यश्च मे प्राणश्च मे उश्मेधश्च मे पृथिवी
 च मे उदितिश्च मे दितिश्च मे द्यौश्च मे शक्वरीरङ्गुलयो दिशश्च मे यज्ञेन
 कल्पन्तामृकं मे सामं च मे स्तोमश्च मे यजुश्च मे दीक्षा च मे तपश्च म
 कृतुश्च मे व्रतं च मे उहोरात्रयोर्वृष्ट्या बृहद्रथन्तरे च मे यज्ञेन कल्पेताम्॥९॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्। कर्पूरताम्बूलम्।

नीराजनम्—

अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः।

सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः॥

अनेन नवम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः

देवदेवः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥९॥



॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥
 नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो त इषवे नमः। ...
 अभिषेकः—दशमं नाळिकेरकम्।

...
 त्र्यम्बकं यजामहे सुगुन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
 उर्वारुकमिंव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥

गर्भश्च मे वथ्साश्च मे त्र्यविश्च मे त्र्यवी च मे दित्यवाच्च मे दित्यौही च मे
 पश्चाविश्च मे पश्चावी च मे त्रिवथ्सश्च मे त्रिवथ्सा च मे तुर्यवाच्च मे तुर्यौही
 च मे पष्ठवाच्च मे पष्ठौही च म उक्षा च मे वशा च म ऋषभश्च मे वेहच्च
 मेऽनुद्वां च मे धेनुश्च म आयुर्यज्ञेन कल्पतां प्राणो यज्ञेन कल्पतामपानो
 यज्ञेन कल्पतां व्यानो यज्ञेन कल्पतां चक्षुर्यज्ञेन कल्पताङ् श्रोत्रं यज्ञेन
 कल्पतां मनो यज्ञेन कल्पतां वाग्यज्ञेन कल्पतामात्मा यज्ञेन कल्पतां यज्ञो
 यज्ञेन कल्पताम्॥१०॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्। कर्पूरताम्बूलम्।
 नीराजनम्—

तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि। तत्रो रुद्रः प्रचोदयात्॥
 अनेन दशम-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः
भवोद्भवः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥१०॥



॥ रुद्रप्रश्नः ॥

ॐ नमो भगवते रुद्राय॥
 नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो त इषवे नमः। ...
 अभिषेकः—एकादशं गन्धतोयं द्वादशं तीर्थमुच्यते॥

...
 त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम्।
 उर्वारुकमिंव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥

यो रुद्रो अग्नौ यो अप्सु य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा भुवनाऽविवेश तस्मै रुद्राय नमो अस्तु॥ तमुष्टुहि यः स्विषुः सुधन्वा यो विश्वस्य क्षयति भेषजस्य। (ऋक) यक्ष्वामहे सौमनसाय रुद्रं नमोभिर्देवमसुरं दुवस्य॥ अयं मे हस्तो भगवान्यं मे भगवत्तरः। अयं मै विश्वभेषजोऽयं शिवाभिर्मर्शनः॥

ये ते सहस्रमयुतं पाशा मृत्यो मर्त्याय हन्तवे। तान् यज्ञस्य मायया सर्वानव यजामहे। मृत्यवे स्वाहा॑ मृत्यवे स्वाहा॑॥ ओं नमो भगवते रुद्राय विष्णवे मृत्युर्मे पाहि। प्राणानां ग्रन्थिरसि रुद्रो मां विशान्तकः। तेनान्नेनाप्यायुस्व॥ नमो रुद्राय विष्णवे मृत्युर्मे पाहि॥

एका च मे तिस्रश्च मे पञ्च च मे सप्त च मे नवं च म् एकादश च मे त्रयोदश च मे पञ्चदश च मे सप्तदश च मे नवदश च म् एकविंशतिश्च मे त्रयोविंशतिश्च मे पञ्चविंशतिश्च मे सप्तविंशतिश्च मे नवविंशतिश्च म् एकत्रिंशत्त्वा मे त्रयस्त्रिंशत्त्वा मे चतस्रश्च मेऽष्टौ च मे द्वादश च मे षोडश च मे विंशतिश्च मे चतुर्विंशतिश्च मेऽष्टाविंशतिश्च मे द्वात्रिंशत्त्वा मे षट्ट्रिंशत्त्वा मे चत्वारिंशत्त्वा मे चतुश्चत्वारिंशत्त्वा मेऽष्टाचत्वारिंशत्त्वा मे वाजश्च प्रसुवश्चापि जश्च क्रतुश्च सुवश्च मूर्धा च व्यश्चियश्चान्त्यायुनश्चान्त्यश्च भौवनश्च भुवनश्चाधिपतिश्च॥११॥

धूपम्। दीपम्। नैवेद्यम्। कर्पूरताम्बूलम्।
नीराजनम्—

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिंपतिर्ब्रह्मणोऽधिंपतिर्ब्रह्मां शिवो
मैं अस्तु सदाशिवोम्॥

अनेन एकादश-वार-जपेन भगवान् सर्वात्मकः
आदित्यात्मकः श्री-रुद्रः सुप्रीतः सुप्रसन्नो वरदो भवतु॥११॥



[इडा॑ देव॒हूर्मनुर्यज्ञनीर्बृह॒स्पतिरुक्थाम॒दानि॑ शःसिषद्विश्वेदेवाः सूक्तवाच्
पृथिवि मातृमा॑ मा॑ हि॒सीर्मधु॑ मनिष्ये॑ मधु॑ जनिष्ये॑ मधु॑ वक्ष्यामि॑ मधु॑
वदिष्यामि॑ मधु॑मर्ती॑ देवेभ्यो॑ वाच्मुद्यासः॒ शुश्रूषेण्याँ॑ मनुष्यै॒भ्युस्तं॑ मा॑ देवा॑
अंवन्तु॑ शो॑भायै॑ पितरोऽनु॑मदन्तु॥]

॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥



स्नानानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि॥७॥

साक्षतजलेन तर्पणं कार्यम्॥

ॐ भवं देवं तर्पयामि। ॐ शर्वं देवं तर्पयामि। ॐ ईशानं देवं तर्पयामि।
ॐ पशुपतिं देवं तर्पयामि। ॐ रुद्रं देवं तर्पयामि। ॐ उग्रं देवं तर्पयामि।
ॐ भीमं देवं तर्पयामि। ॐ महान्तं देवं तर्पयामि॥

ॐ भवस्य देवस्य पर्णीं तर्पयामि। ॐ शर्वस्य देवस्य पर्णीं तर्पयामि।
ॐ ईशानस्य देवस्य पर्णीं तर्पयामि। ॐ पशुपतेर्देवस्य पर्णीं तर्पयामि।
ॐ रुद्रस्य देवस्य पर्णीं तर्पयामि। ॐ उग्रस्य देवस्य पर्णीं तर्पयामि। ॐ
भीमस्य देवस्य पर्णीं तर्पयामि। ॐ महतो देवस्य पर्णीं तर्पयामि॥

असौ योऽवसर्पति नीलंग्रीवो विलोहितः। उतैन् गोपा अदशन्त्रदशनुदहार्यः।
उतैन् विश्वा भूतानि स दृष्टे मृदयाति नः॥ अँ ह्रीं नमः शिवाय। रुद्राय
नमः। वस्त्रोत्तरीयं समर्पयामि॥८॥

नमो अस्तु नीलंग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषै॥ अथो ये अस्य सत्वानोऽहं
तेभ्योऽकरं नमः॥ अँ ह्रीं नमः शिवाय। कालाय नमः। यज्ञोपवीताभरणानि
समर्पयामि॥९॥

प्र मुञ्च धन्वन्तस्त्वमुभयोरार्णियोर्ज्याम्। याश्च ते हस्त इषवः परा ता भंगवो
वप॥ अँ ह्रीं नमः शिवाय। कलंविकरणाय नमः। दिव्यपरिमलगन्धान्
धारयामि। गन्धस्योपरि अक्षतान् समर्पयामि॥१०॥

अवृतत्य धनुस्त्वः सहस्राक्ष शतेषुधे। निशीर्य शत्यानां मुखां शिवो
नः सुमनां भव॥ अँ ह्रीं नमः शिवाय। बलंविकरणाय नमः। पुष्पै
पूजयामि॥११॥

ॐ भवाय देवाय नमः। ॐ शर्वाय देवाय नमः।

ॐ ईशानाय देवाय नमः। ॐ पशुपतये देवाय नमः।

ॐ रुद्राय देवाय नमः। ॐ उग्राय देवाय नमः।

ॐ भीमाय देवाय नमः। ॐ महते देवाय नमः॥

ॐ भवस्य देवस्य पत्वै नमः। ॐ शर्वस्य देवस्य पत्वै नमः।

ॐ ईशानस्य देवस्य पत्वै नमः। ॐ पशुपतेर्देवस्य पत्वै नमः।

ॐ रुद्रस्य देवस्य पत्वै नमः। ॐ उग्रस्य देवस्य पत्वै नमः।

ॐ भीमस्य देवस्य पत्वै नमः। ॐ महतो देवस्य पत्वै नमः॥

॥ श्रीरुद्रनाम त्रिशती ॥

नमो हिरण्यबाहवे नमः। सेनान्ये नमः।
 दिशां च पतये नमः। नमो वृक्षेभ्यो नमः।
 हरिकेशेभ्यो नमः। पशुनां पतये नमः।
 नमः सस्पिञ्जराय नमः। त्विर्षीमते नमः।
 पृथीनां पतये नमः। नमो बभूशाय नमः।
 विव्याधिने नमः। अन्नानां पतये नमः।
 नमो हरिकेशाय नमः। उपवीतिने नमः।
 पृष्ठानां पतये नमः। नमो भवस्य हृत्ये नमः।
 जगतां पतये नमः। नमो रुद्राय नमः।
 आतृताविने नमः। क्षेत्राणां पतये नमः।
 नमः सूताय नमः। अहन्त्याय नमः।
 वनानां पतये नमः। नमो रोहिताय नमः।
 स्थपतये नमः। वृक्षाणां पतये नमः।
 नमो मन्त्रिणे नमः। वाणिजाय नमः।
 कक्षाणां पतये नमः। नमो भुवन्तये नमः।
 वारिवस्कृताय नमः। ओषधीनां पतये नमः।
 नम उच्चैर्घोषाय नमः। आक्रन्दयते नमः।
 पृतीनां पतये नमः। नमः कृथ्ववीताय नमः।
 धावते नमः। सत्त्वनां पतये नमः॥
 नमः सहमानाय नमः। निव्याधिने नमः।
 आव्याधिनीनां पतये नमः। नमः ककुभाय नमः।
 निषुङ्गिणे नमः। स्तुनानां पतये नमः।

नमो निषुङ्गिणे नमः। इषुधिमते नमः।
 तस्कंराणां पतये नमः। नमो वश्वते नमः।
 परिवश्वते नमः। स्तायूनां पतये नमः।
 नमो निचेरवे नमः। परिचराय नमः।
 अरण्यानां पतये नमः। नमः सृकुविभ्यो नमः।
 जिधासद्यो नमः। मुष्णातां पतये नमः।
 नमोऽसिमद्यो नमः। नक्तं चरद्यो नमः।
 प्रकृन्तानां पतये नमः। नम उष्णीषिने नमः।
 गिरिचराय नमः। कुलुश्वानां पतये नमः।
 नम इषुमद्यो नमः। धन्वाविभश्व नमः। वो नमः।
 नम आतन्वानेभ्यो नमः। प्रतिदधानेभ्यश्व नमः। वो नमः।
 नम आयच्छद्यो नमः। विसृजद्यश्व नमः। वो नमः।
 नमोऽस्यद्यो नमः। विध्यद्यश्व नमः। वो नमः।
 नम आसीनेभ्यो नमः। शयानेभ्यश्व नमः। वो नमः।
 नमः स्वपद्यो नमः। जाग्रद्यश्व नमः। वो नमः।
 नमस्तिष्ठद्यो नमः। धावद्यश्व नमः। वो नमः।
 नमः सभाभ्यो नमः। सभापतिभ्यश्व नमः। वो नमः।
 नमो अश्वैभ्यो नमः। अश्वपतिभ्यश्व नमः। वो नमः॥
 नम आव्याधिनीभ्यो नमः। विविध्यन्तीभ्यश्व नमः। वो नमः।
 नम उग्रणाभ्यो नमः। तृहृतीभ्यश्व नमः। वो नमः।
 नमो गृथ्सेभ्यो नमः। गृथ्सपतिभ्यश्व नमः। वो नमः।
 नमो ब्रातैभ्यो नमः। ब्रातपतिभ्यश्व नमः। वो नमः।
 नमो गणभ्यो नमः। गणपतिभ्यश्व नमः। वो नमः।
 नमो विरूपेभ्यो नमः। विश्वरूपेभ्यश्व नमः। वो नमः।

नमौ महद्यो नमः। क्षुलकेभ्यश्च नमः। वो नमः।
 नमौ रथभ्यो नमः। अरथेभ्यश्च नमः। वो नमः।
 नमो रथेभ्यो नमः। रथपतिभ्यश्च नमः। वो नमः।
 नमः सेनाभ्यो नमः। सेनानिभ्यश्च नमः। वो नमः।
 नमः क्षत्तभ्यो नमः। सङ्ग्रहीतभ्यश्च नमः। वो नमः।
 नमस्तक्षभ्यो नमः। रथकारेभ्यश्च नमः। वो नमः।
 नमः कुलालेभ्यो नमः। कमरिभ्यश्च नमः। वो नमः।
 नमः पुञ्जिष्टेभ्यो नमः। निषादेभ्यश्च नमः। वो नमः।
 नम इषुकुद्यो नमः। धन्वकुद्यश्च नमः। वो नमः।
 नमौ मृगयुभ्यो नमः। श्वनिभ्यश्च नमः। वो नमः।
 नमः श्वभ्यो नमः। श्वपतिभ्यश्च नमः। वो नमः॥
 नमौ भवायं च नमः। रुद्रायं च नमः।
 नमः शर्वायं च नमः। पशुपतये च नमः।
 नमो नीलंग्रीवाय च नमः। शितिकण्ठाय च नमः।
 नमः कपर्दिने च नमः। व्युसकेशाय च नमः।
 नमः सहस्राक्षायं च नमः। शतधन्वने च नमः।
 नमौ गिरिशायं च नमः। शिपिविष्टायं च नमः।
 नमौ मीढुष्टमाय च नमः। इषुमते च नमः।
 नमौ हृस्वायं च नमः। वामनायं च नमः।
 नमौ बृहते च नमः। वर्षीयसे च नमः।
 नमौ वृद्धायं च नमः। संवृध्वने च नमः।
 नमौ अग्नियाय च नमः। प्रथमायं च नमः।
 नमौ आशवे च नमः। अजिरायं च नमः।
 नमः शीघ्रियाय च नमः। शीभ्यायं च नमः।

नमे ऊर्म्याय च नमः। अवस्वन्याय च नमः।
 नमः स्रोतस्याय च नमः। द्वीप्याय च नमः॥
 नमौ ज्येष्ठाय च नमः। कनिष्ठाय च नमः।
 नमः पूर्वजाय च नमः। अपरजाय च नमः।
 नमौ मध्यमाय च नमः। अपगल्भाय च नमः।
 नमौ जघन्याय च नमः। बुधियाय च नमः।
 नमः सोम्याय च नमः। प्रतिसर्याय च नमः।
 नमो याम्याय च नमः। क्षेम्याय च नमः।
 नमे उर्वर्याय च नमः। खल्याय च नमः।
 नमः क्षेत्रक्षयाय च नमः। अवसान्याय च नमः।
 नमो वन्याय च नमः। कक्ष्याय च नमः।
 नमः श्रवाय च नमः। प्रतिश्रवाय च नमः।
 नमे आशुरेणाय च नमः। आशुरथाय च नमः।
 नमः शूराय च नमः। अवभिन्दते च नमः।
 नमौ वर्मिणे च नमः। वरुथिने च नमः।
 नमौ बिल्मिने च नमः। कवचिने च नमः।
 नमः श्रुताय च नमः। श्रुतसेनाय च नमः॥
 नमौ दुन्दुभ्याय च नमः। आहनन्याय च नमः।
 नमौ धृष्णवे च नमः। प्रमृशाय च नमः।
 नमौ दृताय च नमः। प्रहिताय च नमः।
 नमौ निषङ्गिणे च नमः। इषुधिमते च नमः।
 नमस्तीक्षणेषवे च नमः। आयुधिने च नमः।
 नमः स्वायुधाय च नमः। सुधन्वने च नमः।

नमः सुत्याय च नमः। पथ्याय च नमः।
 नमः काट्याय च नमः। नीप्याय च नमः।
 नमः सूद्याय च नमः। सरस्याय च नमः।
 नमो नाद्याय च नमः। वैशन्ताय च नमः।
 नमः कूप्याय च नमः। अवट्याय च नमः।
 नमो वर्ष्याय च नमः। अवर्ष्याय च नमः।
 नमो मेघ्याय च नमः। विद्युत्याय च नमः।
 नम ईध्रियाय च नमः। आतप्याय च नमः।
 नमो वात्याय च नमः। रेष्मियाय च नमः।
 नमो वास्तव्याय च नमः। वास्तुपाय च नमः॥
 नमः सोमाय च नमः। रुद्राय च नमः।
 नमस्ताम्राय च नमः। अरुणाय च नमः।
 नमः शङ्गाय च नमः। पशुपतये च नमः।
 नम उग्राय च नमः। भीमाय च नमः।
 नमो अग्रेवधाय च नमः। द्वेरेवधाय च नमः।
 नमो हन्त्रे च नमः। हनीयसे च नमः।
 नमो वृक्षेभ्यो नमः। हरिकेशेभ्यो नमः।
 नमस्ताराय नमः। नमः शम्भवे च नमः।
 मयोभवे च नमः। नमः शङ्कराय च नमः।
 मयस्कराय च नमः। नमः शिवाय च नमः।
 शिवतंराय च नमः। नमस्तीर्थ्याय च नमः।
 कूल्याय च नमः। नमः पार्याय च नमः।
 अवार्याय च नमः। नमः प्रतरणाय च नमः।

उत्तरणाय च नमः। नम आत्माय च नमः।
 आलाद्याय च नमः। नम शष्प्याय च नमः।
 फेन्याय च नमः। नम सिकत्याय च नमः।
 प्रवाह्याय च नमः॥

नम इरिण्याय च नमः। प्रपृथ्याय च नमः।
 नमः किंशिलाय च नमः। क्षयणाय च नमः।
 नमः कपर्दिने च नमः। पुलस्तये च नमः।
 नमो गोष्ठ्याय च नमः। गृह्याय च नमः।
 नमस्तल्प्याय च नमः। गेह्याय च नमः।
 नमः काट्याय च नमः। गृह्वरेष्टाय च नमः।
 नमो हृदय्याय च नमः। निवेष्याय च नमः।
 नमः पांसव्याय च नमः। रजस्याय च नमः।
 नम शुष्क्याय च नमः। हुरित्याय च नमः।
 नमो लोप्याय च नमः। उल्प्याय च नमः।
 नम ऊर्ब्याय च नमः। सूर्याय च नमः।
 नमः पॣर्याय च नमः। पॄर्णशद्याय च नमः।
 नमोऽपगुरमाणाय च नमः। अभिघ्रते च नमः।
 नम आख्खदते च नमः। प्राख्खदते च नमः। नमो वो नमः।
 किरिकेभ्यो नमः। देवानां हृदयेभ्यो नमः।
 नमो विक्षीणकेभ्यो नमः। नमो विचिन्वत्केभ्यो नमः।
 नम आनिरुहतेभ्यो नमः। नम आमीवत्केभ्यो नमः।
 ॥इति श्री-श्रीरुद्रनाम त्रिशती संम्पूर्णा॥



॥ शिवाष्टोत्रशतनामावलिः ॥

शिवाय नमः		कपालिने नमः
महेश्वराय नमः		कामारये नमः
शम्भवे नमः		अन्धकासुरसूदनाय नमः
पिनाकिने नमः		गङ्गाधराय नमः
शशिशेखराय नमः		ललाटाक्षाय नमः
वामदेवाय नमः		कालकालाय नमः
विरूपाक्षाय नमः	३०	कृपानिधये नमः
कपर्दिने नमः		भीमाय नमः
नीललोहिताय नमः		परशुहस्ताय नमः
शङ्कराय नमः	१०	मृगपाणये नमः
शूलपाणये नमः		जटाधराय नमः
खद्वाङ्गिने नमः		कैलासवासिने नमः
विष्णुवल्लभाय नमः		कवचिने नमः
शिपिविष्टाय नमः		कठोराय नमः
अम्बिकानाथाय नमः		त्रिपुरान्तकाय नमः
श्रीकण्ठाय नमः		वृषाङ्गाय नमः
भक्तवत्सलाय नमः		वृषभारूढाय नमः
भवाय नमः	४०	भस्मोद्धूलितविग्रहाय नमः
शर्वाय नमः		सामप्रियाय नमः
त्रिलोकीशाय नमः	२०	स्वरमयाय नमः
शितिकण्ठाय नमः		त्रयीमूर्तये नमः
शिवप्रियाय नमः		अनीश्वराय नमः
उग्राय नमः		सर्वज्ञाय नमः

परमात्मने नमः		सूक्ष्मतनवे नमः
सोमसूर्याग्निलोचनाय नमः		जगद्व्यापिने नमः
हविषे नमः		जगदुरवे नमः
यज्ञमयाय नमः	५०	व्योमकेशाय नमः
सोमाय नमः		महासेनजनकाय नमः
पश्चवऋणाय नमः		चारुविक्रमाय नमः
सदाशिवाय नमः		रुद्राय नमः
विश्वेश्वराय नमः		भूतपतये नमः
वीरभद्राय नमः		स्थाणवे नमः
गणनाथाय नमः		अहये बुध्याय नमः
प्रजापतये नमः		दिगम्बराय नमः
हिरण्यरेतसे नमः		अष्टमूर्तये नमः
दुर्धर्षय नमः		अनेकात्मने नमः
गिरीशाय नमः	६०	सात्त्विकाय नमः
गिरिशाय नमः		शुद्धविग्रहाय नमः
अनघाय नमः		शाश्वताय नमः
भुजङ्गभूषणाय नमः		खण्डपरशवे नमः
भर्गाय नमः		अजाय नमः
गिरिधन्वने नमः		पाशविमोचकाय नमः
गिरिप्रियाय नमः		मृडाय नमः
कृत्तिवाससे नमः		पशुपतये नमः
पुरारातये नमः		देवाय नमः
भगवते नमः		महादेवाय नमः
प्रमथाधिपाय नमः	७०	अव्ययाय नमः
मृत्युञ्जयाय नमः		हरये नमः

पूषदन्तभिदे नमः	
अव्यग्राय नमः	
दक्षाध्वरहराय नमः	
हराय नमः	१००
भग्नेत्रभिदे नमः	
अव्यक्ताय नमः	

सहस्राक्षाय नमः	
सहस्रपदे नमः	
अपर्वगप्रदाय नमः	
अनन्ताय नमः	
तारकाय नमः	
परमेश्वराय नमः	

॥इति शाक्तप्रमोदे श्री-शिवाष्टोत्तरशतनामावलिः सम्पूर्णा॥

॥उत्तराङ्ग-पूजा ॥

विज्युं धनुः कपुर्दिनो विशंल्यो बाणंवाऽ उत। अनैशन्त्रस्येषंव आभुरस्य
निष्फङ्गथिः॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। बलाय नमः। धूपमाद्रापयामि॥१२॥

या तै हेतिर्मादुष्टम् हस्ते बभूव ते धनुः। तयाऽस्मान् विश्वतस्त्वमयुक्ष्मया
परिव्युज॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। बलप्रमथनाय नमः। अलङ्कारदीपं
सन्दर्शयामि॥१३॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। + ब्रह्मणे स्वाहा॥ नमस्ते अस्त्वायुधायानांतताय
धृष्णवै। उभाभ्यामुत ते नमो बाहुभ्यां तव धन्वने॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय।
सर्वभूतदमनाय नमः। () निवेदयामि। मध्ये मध्ये अमृतपानीयं समर्पयामि।
अमृतापिधानमसि।

हस्तप्रक्षालनं समर्पयामि। पादप्रक्षालनं समर्पयामि। निवेदनानन्तरम्
आचमनीयं समर्पयामि॥१४॥

परि ते धन्वनो हेतिरस्मान्वृणकु विश्वतः। अथो य इषुधिस्तवाऽऽरे
अस्मन्नि धैहि तम्॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। मनोन्मनाय नमः। कर्पूरताम्बूलं
समर्पयामि॥१५॥

नमस्ते अस्तु भगवन् विश्वेश्वरायं महादेवायं त्र्यम्बकायं त्रिपुरान्तकायं
त्रिकाञ्चिकालायं कालाञ्चिरुद्रोयं नीलकण्ठायं मृत्युञ्जयायं सर्वेश्वरायं
सदाशिवाये श्रीमन्महादेवायु नमः॥ कर्पूरनीराजनं दर्शयामि॥१६॥

॥रक्षा ॥

बृहथ्सामं क्षत्रभृद्धृष्ट वृष्णियं त्रिष्टुभौजः शुभितमुग्रवीरम्। इन्द्रस्तोमेन
पश्चद्दशेन् मध्यमिदं वातेन् सगरेण रक्ष॥
रक्षां धारयामि॥

॥नमस्काराः ॥

ॐ भवाय देवाय नमः।
ॐ शर्वाय देवाय नमः।
ॐ ईशानाय देवाय नमः।
ॐ पशुपतये देवाय नमः।
ॐ रुद्राय देवाय नमः।
ॐ उग्राय देवाय नमः।
ॐ भीमाय देवाय नमः।
ॐ महते देवाय नमः॥

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिंपतिर्ब्रह्मणोऽधिंपतिर्ब्रह्मां शिवो
मे अस्तु सदाशिवोम्॥ ॐ ह्रीं नमः शिवायं। मत्रपुष्पाञ्जलिं समर्पयामि।
शिवाय नमः। रुद्राय नमः। पशुपतये नमः। नीलकण्ठाय नमः।
महेश्वराय नमः। हरिकेशाय नमः। विरूपाक्षाय नमः। पिनाकिने नमः।
त्रिपुरान्तकाय नमः। शम्भवे नमः। शूलिने नमः। महादेवाय नमः। इति

द्वादशनामभिर्द्वादशपुष्पाञ्जलीन् दत्त्वा॥

प्रदक्षिणनमस्कारान् कृत्वा॥

॥ अर्धप्रदानम् ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थम् शिवरात्रौ द्वितीय-याम-
पूजान्ते क्षीरार्घ्यप्रदानं करिष्ये॥

शिवरात्रिव्रतं देव पूजाजपपरायणः।
करोमि विधिवद्वत्तं गृहाणार्घ्यं नमोऽस्तुते॥

इत्यर्घ्यं दत्त्वा।

मया कृतान्यनेकानि पापानि हर शङ्कर।
गृहाणार्घ्यमुमाकान्त शिवरात्रौ प्रसीद मे॥२॥

॥ पूजानिवेदनम् ॥

पूर्वे नन्दि महाकालौ गणभृङ्गी च दक्षिणे।
वृषस्कन्दौ पश्चिमे ते देशकालौ तथोत्तरे।
गङ्गा च यमुना पार्श्वे पूजां गृह्ण नमोऽस्तुते॥२॥

यत्किञ्चित् कुर्महे देव सदा सुकृतदुष्कृतम्।
तन्मे शिवपदस्थस्य भुङ्ग क्षपय शङ्कर॥

शिवो दाता शिवो भोक्ता शिवः सर्वमिदं जगत्।
शिवो जयति सर्वत्र यः शिवः सोऽहमेव हि॥

इति प्रार्थ्य॥

देवहृदयस्थं पादस्थं च पुष्पमादाय प्रणम्य देवेन दत्तमिति ध्यात्वा॥

प्रपन्नं पाहि मामीश भौतमृत्युमहार्णवात्।
त्वयोपभुक्त-स्रग्-गन्ध-वासो-लङ्घार-चर्चिताः।
उच्छिष्ठभोजिनो दासास्तव मायां जयेम हि॥

इति मूर्धि धृत्वा॥

मन्त्रहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं महेश्वर।
यत्कृतं तु मया देव परिपूर्ण तदस्तु ते॥

अनेन पूजनेन साम्बसदाशिवः प्रीयताम्।

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा
बुद्ध्याऽऽत्मना वा प्रकृतेः स्वभावात्।
करोमि यद्यत् सकलं परस्मै
नारायणायेति समर्पयामि॥

ॐ तत्सद्गुह्यार्पणमस्तु।

॥प्रधान-पूजा — साम्ब-परमेश्वर-पूजा (तृतीय-यामः) ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं शुभे शोभने मुहूर्ते
अद्य ब्रह्मणः द्वितीयपरार्धे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे
कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोः दक्षिणे पार्श्वे
शकाब्दे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिकणां प्रभवादि षष्ठ्याः संवत्सराणां मध्ये
()^{६१} नाम संवत्सरे उत्तरायणे शिशिर-ऋतौ कुम्भ-मासे कृष्ण-पक्षे
त्र्योदश्यां/चतुर्दश्यां शुभतिथौ (इन्दु / भौम / बृद्ध / गुरु / भृगु / स्थिर /
भानु) वासरयुक्तायाम् ()^{६२} नक्षत्र ()^{६३} नाम योग () करण

^{६१}पृष्ठं ६३१ पश्यताम्

^{६२}पृष्ठं ६४९ पश्यताम्

^{६३}पृष्ठं ६५० पश्यताम्

युक्तायां च एवं गुण विशेषण विशिष्टायाम् अस्याम् (त्र्योदश्यां/चतुर्दश्यां) शुभतिथौ अस्माकं सहकुटुम्बानां क्षेमस्थैर्य-धैर्य-वीर्य-विजय-आयुरारोग्य-ऐश्वर्याभिवृद्ध्यर्थम् धर्मार्थकाममोक्षचतुर्विधफलपुरुषार्थसिद्ध्यर्थं पुत्रपौत्राभि-वृद्ध्यर्थम् इष्टकाम्यार्थसिद्ध्यर्थम् मम इहजन्मनि पूर्वजन्मनि जन्मान्तरे च सम्पादितानां ज्ञानाज्ञानकृतमहापातकचतुष्टय-व्यतिरिक्तानां रहस्यकृतानां प्रकाशकृतानां सर्वेषां पापानां सद्य अपनोदनद्वारा सकल-पापक्षयार्थं शिवरात्रौ श्री-साम्ब-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं तृतीय-यामपूजां करिष्ये।

॥ षोडशोपचार-पूजा ॥

ध्यायेन्नित्यं महेशं रजतगिरिनिमं चारुचन्द्रावतंसं
रत्नाकल्पोञ्ज्वलाङ्गं परशुमृगवराभीतिहस्तं प्रसन्नम्।
पद्मासीनं समन्तात् स्तुतममरगणैर्व्याघ्रकृतिं वसानं
विश्वाद्यं विश्वबीजं निखिलभयहरं पञ्चवक्रं त्रिनेत्रम्॥

अस्मिन् बिम्बे श्री-साम्ब-परमेश्वरं ध्यायामि।

नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो तु इषवे नमः। नमस्ते अस्तु धन्वने ब्रह्म्यामुत ते नमः॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। सुद्योजातं प्रपद्यामि। आवाहयामि॥ १॥

या तु इषुः शिवतंमा शिवं ब्रह्मवं ते धनुः। शिवा शरव्या या तव तया नो रुद्र मृडय॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। सुद्योजाताय वै नमो नमः। आसनं समर्पयामि॥ २॥

या तै रुद्र शिवा तनूरघोराऽपापकाशिनी। तया नस्तुनुवा शन्तमया गिरिशन्तभिचाकशीहि॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। भवे भवे नाति भवे भवस्व माम्। पादयोः पाद्यं समर्पयामि॥ ३॥

यामिषु गिरिशन्त हस्ते बिभृष्टस्तवे। शिवां गिरित्र तां कुरु मा हिंसीः पुरुषं जगत्॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। भवोद्भवाय नमः॥ अर्द्यं समर्पयामि॥ ४॥

शिवेन् वचसा त्वा गिरिशाच्छावदामसि। यथा नः सर्वमिष्ठगंदयुक्ष्मः सुमना
असंत्॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। वामदेवाय नमः। आचमनीयं समर्पयामि॥५॥

अध्यवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक्। अहीङ्कृश्च सर्वाञ्मय-न्थसर्वाश्च
यातुधान्यः॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। ज्येष्ठाय नमः। मधुपर्कं समर्पयामि॥६॥

असौ यस्ताम्रो अरुण उत ब्रुः सुमङ्गलः। ये चेमाः रुद्रा अभितो दिक्षु
श्रिताः संहस्रशोऽवैष्णवः हेडं ईमहे॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। श्रेष्ठाय नमः। स्नानं
समर्पयामि।

रुद्रम्। चमकम्। पुरुषसूक्तम्॥

स्नानानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि॥७॥

साक्षतजलेन तर्पणं कार्यम्॥

ॐ भवं देवं तर्पयामि। ॐ शर्वं देवं तर्पयामि। ॐ ईशानं देवं तर्पयामि।
ॐ पशुपतिं देवं तर्पयामि। ॐ रुद्रं देवं तर्पयामि। ॐ उग्रं देवं तर्पयामि।
ॐ भीमं देवं तर्पयामि। ॐ महान्तं देवं तर्पयामि॥

ॐ भवस्य देवस्य पत्नीं तर्पयामि। ॐ शर्वस्य देवस्य पत्नीं तर्पयामि।
ॐ ईशानस्य देवस्य पत्नीं तर्पयामि। ॐ पशुपतेर्देवस्य पत्नीं तर्पयामि।
ॐ रुद्रस्य देवस्य पत्नीं तर्पयामि। ॐ उग्रस्य देवस्य पत्नीं तर्पयामि। ॐ
भीमस्य देवस्य पत्नीं तर्पयामि। ॐ महतो देवस्य पत्नीं तर्पयामि॥

असौ योऽवसर्पति नीलंग्रीवो विलोहितः। उतैन् गोपा अंदशत्रुदृशनुदहार्यः।
उतैन् विश्वा भूतानि स दृष्टो मृदयाति नः॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। रुद्राय
नमः। वस्त्रोत्तरीयं समर्पयामि॥८॥

नमौ अस्तु नीलंग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषै। अथो ये अस्य सत्वानेऽहं
तेभ्योऽकरं नमः॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। कालाय नमः। यज्ञोपवीताभरणानि

समर्पयामि॥९॥

प्र मुञ्च धन्वं स्त्वमुभयोरार्लियोज्याम्। याश्च ते हस्त इषवः परा ता भंगवो
वप॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। कलंविकरणाय नमः। दिव्यपरिमलगन्धान्
धारयामि। गन्धस्योपरि अक्षतान् समर्पयामि॥१०॥

अवतत्य धनुस्त्वः सहस्राक्ष शतैषुधे। निशीर्य शत्व्यानां मुखां शिवो
नः सुमनां भव॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। बलंविकरणाय नमः। पुष्टैः
पूजयामि॥११॥

ॐ भवाय देवाय नमः। ॐ शर्वाय देवाय नमः।

ॐ ईशानाय देवाय नमः। ॐ पशुपतये देवाय नमः।

ॐ रुद्राय देवाय नमः। ॐ उग्राय देवाय नमः।

ॐ भीमाय देवाय नमः। ॐ महते देवाय नमः॥

ॐ भवस्य देवस्य पत्व्यै नमः। ॐ शर्वस्य देवस्य पत्व्यै नमः।

ॐ ईशानस्य देवस्य पत्व्यै नमः। ॐ पशुपतेर्देवस्य पत्व्यै नमः।

ॐ रुद्रस्य देवस्य पत्व्यै नमः। ॐ उग्रस्य देवस्य पत्व्यै नमः।

ॐ भीमस्य देवस्य पत्व्यै नमः। ॐ महतो देवस्य पत्व्यै नमः॥

॥ शिवाष्टोत्तरशतनामावलिः ॥

शिवाय नमः

विरूपाक्षाय नमः

महेश्वराय नमः

कपर्दिने नमः

शम्भवे नमः

नीललोहिताय नमः

पिनाकिने नमः

शङ्कराय नमः

शशिशेखराय नमः

शूलपाणये नमः

वामदेवाय नमः

खद्वाङ्गिने नमः

विष्णुवल्लभाय नमः		त्रिपुरान्तकाय नमः
शिपिविष्टाय नमः		वृषाङ्काय नमः
अम्बिकानाथाय नमः		वृषभारूढाय नमः
श्रीकण्ठाय नमः		भस्मोद्धूलितविग्रहाय नमः
भक्तवत्सलाय नमः		सामप्रियाय नमः
भवाय नमः	२०	स्वरमयाय नमः
शर्वाय नमः		त्रयीमूर्तये नमः
त्रिलोकीशाय नमः		अनीश्वराय नमः
शितिकण्ठाय नमः		सर्वज्ञाय नमः
शिवाप्रियाय नमः		परमात्मने नमः
उग्राय नमः		सोमसूर्याग्निलोचनाय नमः
कपालिने नमः		हविषे नमः
कामारये नमः		यज्ञमयाय नमः
अन्धकासुरसूदनाय नमः		सोमाय नमः
गङ्गाधराय नमः		पश्चवक्राय नमः
ललाटाक्षाय नमः		सदाशिवाय नमः
कालकालाय नमः		विश्वेश्वराय नमः
कृपानिधये नमः	३०	वीरभद्राय नमः
भीमाय नमः		गणनाथाय नमः
परशुहस्ताय नमः		प्रजापतये नमः
मृगपाणये नमः		हिरण्यरेतसे नमः
जटाधराय नमः		दुर्घर्षाय नमः
कैलासवासिने नमः		गिरीशाय नमः
कवचिने नमः		गिरिशाय नमः
कठोराय नमः		अनघाय नमः

भुजङ्गभूषणाय नमः		शुद्धविग्रहाय नमः
भर्गाय नमः		शाश्वताय नमः
गिरिधन्वने नमः		खण्डपरशवे नमः
गिरिप्रियाय नमः		अजाय नमः
कृत्तिवाससे नमः		पाशविमोचकाय नमः
पुरारातये नमः	७०	मृडाय नमः
भगवते नमः		पशुपतये नमः
प्रमथाधिपाय नमः		देवाय नमः
मृत्युञ्जयाय नमः		महादेवाय नमः
सूक्ष्मतनवे नमः		अव्ययाय नमः
जगद्व्यापिने नमः		हरये नमः
जगद्गूरवे नमः		पूषदन्तभिदे नमः
व्योमकेशाय नमः		अव्यग्राय नमः
महासेनजनकाय नमः		दक्षाध्वरहराय नमः
चारुविक्रमाय नमः		हराय नमः
रुद्राय नमः		१०० भगवेत्रभिदे नमः
भूतपतये नमः		अव्यक्ताय नमः
स्थाणवे नमः	८०	सहस्राक्षाय नमः
अहये बुध्याय नमः		सहस्रपदे नमः
दिग्म्बराय नमः		अपवर्गप्रदाय नमः
अष्टमूर्तये नमः		अनन्ताय नमः
अनेकात्मने नमः		तारकाय नमः
सात्त्विकाय नमः		परमेश्वराय नमः

॥इति शाक्तप्रमोदे श्री-शिवाष्टोत्तरशतनामावलिः सम्पूर्णा॥

॥ उत्तराङ्ग-पूजा ॥

विज्यं धनुः कपुर्दिनो विशल्यो बाणवाऽ उत। अनेशन्तस्येषंव आभुरस्य
निषङ्गथिः॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। बलाय नमः। धूपमाद्रापयामि॥१२॥

या ते हेतिर्मुदुष्टम् हस्ते बभूव ते धनुः। तयाऽस्मान् विश्वतस्त्वमयुक्ष्मया
परिभुज॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। बलप्रमथनाय नमः। अलङ्कारदीपं
सन्दर्शयामि॥१३॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। + ब्रह्मणे स्वाहा। नमस्ते अस्त्वायुधायानांतताय
धृष्णवै। उभाभ्यांमुत ते नमो बाहुभ्यां तव धन्वने॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय।
सर्वभूतदमनाय नमः। () निवेदयामि। मध्ये मध्ये अमृतपानीयं समर्पयामि।
अमृतापिधानमसि।

हस्तप्रक्षालनं समर्पयामि। पादप्रक्षालनं समर्पयामि। निवेदनानन्तरम्
आचमनीयं समर्पयामि॥१४॥

परि ते धन्वनो हेतिरस्मान्वृणकु विश्वतः। अथो य इषुधिस्तवाऽऽरे
अस्मन्त्रि धेहि तम्॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। मनोन्मनाय नमः। कर्पूरताम्बूलं
समर्पयामि॥१५॥

नमस्ते अस्तु भगवन् विश्वेश्वराय महादेवाय त्र्यम्बकाय त्रिपुरान्तकाय
त्रिकाञ्चिकालाय कालाञ्चिद्राय नीलकण्ठाय मृत्युञ्जयाय सर्वेश्वराय
सदाशिवाय श्रीमन्महादेवाय नमः॥ कर्पूरनीराजनं दर्शयामि॥१६॥

॥ रक्षा ॥

बृहथ्सामं क्षत्रभृद्ध वृष्णियं त्रिष्टुभौजः शुभितमुग्रवीरम्। इन्द्रस्तोमेन
पश्चदशेन मध्यमिदं वातेन सगरेण रक्षा॥
रक्षां धारयामि॥

॥ नमस्काराः ॥

ॐ भवाय देवाय नमः।
 ॐ शर्वाय देवाय नमः।
 ॐ ईशानाय देवाय नमः।
 ॐ पशुपतये देवाय नमः।
 ॐ रुद्राय देवाय नमः।
 ॐ उग्राय देवाय नमः।
 ॐ भीमाय देवाय नमः।
 ॐ महते देवाय नमः॥

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिर्ब्रह्मा शिवो
 मैं अस्तु सदाशिवोम्॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। मत्रपुष्पाङ्गलिं समर्पयामि।
 शिवाय नमः। रुद्राय नमः। पशुपतये नमः। नीलकण्ठाय नमः।
 महेश्वराय नमः। हरिकेशाय नमः। विरूपाक्षाय नमः। पिनाकिने नमः।
 त्रिपुरान्तकाय नमः। शम्भवे नमः। शूलिने नमः। महादेवाय नमः। इति
 द्वादशनामभिर्द्वादशपुष्पाङ्गलीन् दत्त्वा॥

प्रदक्षिणनमस्कारान् कृत्वा॥

॥ अर्घ्यप्रदानम्॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थम् शिवरात्रौ तृतीय-याम-
 पूजान्ते क्षीरार्घ्यप्रदानं करिष्ये॥

शिवरात्रिव्रतं देव पूजाजपपरायणः।
 करोमि विधिवद्वत्तं गृहाणार्घ्यं नमोऽस्तुते॥

इत्यर्थ्यं दत्त्वा।

शिवरात्रिव्रतं देव पूजाजपपरायणः।
करोमि विधिवद्तं गृहाणार्थं नमोऽस्तु ते॥निशीथे॥

दुःखदारिद्यभारैश्च दग्धोऽहं पार्वतीपते।
त्रायस्व मां महादेव गृहाणार्थं नमोऽस्तु ते॥३॥

॥ पूजानिवेदनम् ॥

नमोऽव्यक्ताय सूक्ष्माय नमस्ते त्रिपुरान्तक।
पूजां गृहाण देवेश यथाशत्तयुपपादिताम्॥३॥

यत्किञ्चित् कुर्महे देव सदा सुकृतदुष्कृतम्।
तन्मे शिवपदस्थस्य भुञ्जं क्षपय शङ्कर॥

शिवो दाता शिवो भोक्ता शिवः सर्वमिदं जगत्।
शिवो जयति सर्वत्र यः शिवः सोऽहमेव हि॥

इति प्रार्थ्य॥

देवहृदयस्थं पादस्थं च पुष्पमादाय प्रणम्य देवेन दत्तमिति ध्यात्वा॥

प्रपन्नं पाहि मामीश भीतमृत्युमहार्णवात्।
त्वयोपभुक्त-स्रग्-गन्ध-वासो-लङ्घार-चर्चिताः।
उच्छिष्टभोजिनो दासास्तव मायां जयेम हि॥

इति मूर्धि धृत्वा॥

मन्त्रहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं महेश्वर।
यत्कृतं तु मया देव परिपूर्णं तदस्तु ते॥

अनेन पूजनेन साम्बसदाशिवः प्रीयताम्।

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा
बुद्ध्याऽऽत्मना वा प्रकृतेः स्वभावात्।
करोमि यद्यत् सकलं परस्मै
नारायणायेति समर्पयामि॥

ॐ तत्सद्गृह्णार्पणमस्तु।

॥ प्रधान-पूजा — साम्ब-परमेश्वर-पूजा (चतुर्थ-यामः) ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं शुभे शोभने मुहूर्ते
अद्य ब्रह्मणः द्वितीयपरार्थे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे
कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोः दक्षिणे पार्श्वे
शकाब्दे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिकणां प्रभवादि षष्ठ्याः संवत्सराणां मध्ये
()^{६४} नाम संवत्सरे उत्तरायणे शिशिर-ऋतौ कुम्भ-मासे कृष्ण-पक्षे
त्र्योदश्यां/चतुर्दश्यां शुभतिथौ (इन्दु / भौम / बुध / गुरु / भृगु / स्थिर /
भानु) वासरयुक्तायाम् ()^{६५} नक्षत्र ()^{६६} नाम योग () करण
युक्तायां च एवं गुण विशेषण विशिष्टायाम् अस्याम् (त्र्योदश्यां/चतुर्दश्यां)
शुभतिथौ अस्माकं सहकुटुम्बानां क्षेमस्थैर्य-धैर्य-वीर्य-विजय-आयुरारोग्य-
ऐश्वर्याभिवृद्ध्यर्थम् धर्मार्थकाममोक्षचतुर्विधफलपुरुषार्थसिद्ध्यर्थं पुत्रपौत्राभि-
वृद्ध्यर्थम् इष्टकाम्यार्थसिद्ध्यर्थम् मम इहजन्मनि पूर्वजन्मनि जन्मान्तरे च
सम्पादितानां ज्ञानाज्ञानकृतमहापातकचतुष्टय-व्यतिरिक्तानां रहस्यकृतानां

^{६४}पृष्ठं ६३९ पश्यताम्

^{६५}पृष्ठं ६४९ पश्यताम्

^{६६}पृष्ठं ६५० पश्यताम्

प्रकाशकृतानां सर्वेषां पापानां सद्य अपनोदनद्वारा सकल-पापक्षयार्थं
शिवरात्रौ श्री-साम्ब-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं चतुर्थ-यामपूजां करिष्ये।

॥ षोडशोपचार-पूजा ॥

ध्यायेन्नित्यं महेशं रजतगिरिनिमं चारुचन्द्रावतंसं
रकाकल्पोङ्गलाङ्गं परशुमृगवराभीतिहस्तं प्रसन्नम्।
पद्मासीनं समन्तात् स्तुतममरगणैर्व्याघ्रकृतिं वसानं
विश्वाद्यं विश्वबीजं निखिलभयहरं पञ्चवक्रं त्रिनेत्रम्॥

अस्मिन् बिम्बे श्री-साम्ब-परमेश्वरं ध्यायामि।

नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो त इषवे नमः। नमस्ते अस्तु धन्वने बाहुभ्यांमुत ते
नमः॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। सद्योजातं प्रपद्यामि। आवाहयामि॥१॥

या त इषुः शिवतमा शिवं बभूवं ते धनुः। शिवा शरव्या या तव तया
नो रुद्र मृडय॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। सद्योजाताय वै नमो नमः। आसनं
समर्पयामि॥२॥

या तै रुद्र शिवा तनूरघोराऽपापकाशिनी। तया नस्तुनुवा शन्तमया
गिरिशन्ताभिचांकशीहि॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। भवे भवे नाति भवे भवस्व
माम। पादयोः पाद्यं समर्पयामि॥३॥

यामिषु गिरिशन्त हस्ते बिभर्यस्तवे। शिवां गिरित्र तां कुरु मा हि॒सीः
पुरुषु जगत्॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। भवोद्भवाय नमः॥ अर्घ्यं समर्पयामि॥४॥

शिवेन् वचसा त्वा गिरिशाच्छावदामसि। यथा नः सर्वमिञ्जगदयुक्ष्मः सुमना
असत्॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। वामदेवाय नमः। आचमनीयं समर्पयामि॥५॥

अध्यवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक्। अहीङ्कृ सर्वाङ्गमय-न्यसर्वाङ्ग
यातुधान्यः॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। ज्येष्ठाय नमः। मधुपर्कं समर्पयामि॥६॥

असौ यस्ताम्रो अरुण उत ब्रुः सुमङ्गलः। ये चेमाऽ रुद्रा अभितो दिक्षु
श्रिताः संहस्रशोऽवैषाऽ हेड ईमहे॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। श्रेष्ठाय नमः। स्नानं
समर्पयामि।

रुद्रम्। चमकम्। पुरुषसूक्तम्॥

स्नानानन्तरम् आचमनीयं समर्पयामि॥७॥

साक्षतजलेन तर्पणं कार्यम्॥

ॐ भवं देवं तर्पयामि। ॐ शर्वं देवं तर्पयामि। ॐ ईशानं देवं तर्पयामि।
ॐ पशुपतिं देवं तर्पयामि। ॐ रुद्रं देवं तर्पयामि। ॐ उग्रं देवं तर्पयामि।
ॐ भीमं देवं तर्पयामि। ॐ महान्तं देवं तर्पयामि॥

ॐ भवस्य देवस्य पत्नीं तर्पयामि। ॐ शर्वस्य देवस्य पत्नीं तर्पयामि।
ॐ ईशानस्य देवस्य पत्नीं तर्पयामि। ॐ पशुपतेऽर्देवस्य पत्नीं तर्पयामि।
ॐ रुद्रस्य देवस्य पत्नीं तर्पयामि। ॐ उग्रस्य देवस्य पत्नीं तर्पयामि। ॐ
भीमस्य देवस्य पत्नीं तर्पयामि। ॐ महतो देवस्य पत्नीं तर्पयामि॥

असौ योऽवसर्पति नीलंग्रीवो विलोहितः। उतैनं गोपा अदृशन्नदृशन्नुदहार्यः।
उतैनं विश्वा भूतानि स दृष्टो मृडयाति नः॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। रुद्राय
नमः। वस्त्रोत्तरीयं समर्पयामि॥८॥

नमो अस्तु नीलंग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषै॥ अथो ये अस्य सत्वानोऽहं
तेभ्योऽकरं नमः॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। कालाय नमः। यज्ञोपवीताभरणानि
समर्पयामि॥९॥

प्र मुञ्च धन्वन्स्त्वमुभयोरार्लियोर्ज्याम्। याश्वं ते हस्त इषवः परा ता भंगवो
वप॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। कलविकरणाय नमः। दिव्यपरिमलगन्धान्
धारयामि। गन्धस्योपरि अक्षतान् समर्पयामि॥१०॥

अवृत्त्यु धनुस्त्वः सहस्राक्षु शतेषुधे। निशीर्यं शत्प्ल्यानां मुखा शिवो
नं: सुमना भव॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। बलविकरणाय नमः। पुष्पैः
पूजयामि॥११॥

ॐ भवाय देवाय नमः। ॐ शर्वाय देवाय नमः।

ॐ ईशानाय देवाय नमः। ॐ पशुपतये देवाय नमः।

ॐ रुद्राय देवाय नमः। ॐ उग्राय देवाय नमः।

ॐ भीमाय देवाय नमः। ॐ महते देवाय नमः॥

ॐ भवस्य देवस्य पत्न्यै नमः। ॐ शर्वस्य देवस्य पत्न्यै नमः।

ॐ ईशानस्य देवस्य पत्न्यै नमः। ॐ पशुपतेर्देवस्य पत्न्यै नमः।

ॐ रुद्रस्य देवस्य पत्न्यै नमः। ॐ उग्रस्य देवस्य पत्न्यै नमः।

ॐ भीमस्य देवस्य पत्न्यै नमः। ॐ महतो देवस्य पत्न्यै नमः॥

॥ शिवाष्टोत्तरशतनामावलिः ॥

शिवाय नमः

महेश्वराय नमः

शम्भवे नमः

पिनाकिने नमः

शशिशेखराय नमः

वामदेवाय नमः

विरूपाक्षाय नमः

कपटिने नमः

नीललोहिताय नमः

शङ्कराय नमः

शूलपाणये नमः

खद्वाङ्गिने नमः

विष्णुवल्लभाय नमः

शिपिविष्टाय नमः

अम्बिकानाथाय नमः

श्रीकण्ठाय नमः

भक्तवत्सलाय नमः

भवाय नमः

शर्वाय नमः

त्रिलोकीशाय नमः

शितिकण्ठाय नमः

शिवाप्रियाय नमः

उग्राय नमः	सोमसूर्याग्निलोचनाय नमः
कपालिने नमः	हविषे नमः
कामारये नमः	यज्ञमयाय नमः
अन्धकासुरसूदनाय नमः	५० सोमाय नमः
गङ्गाधराय नमः	पश्चवऋक्य नमः
ललाटाक्षाय नमः	सदाशिवाय नमः
कालकालाय नमः	विश्वेश्वराय नमः
कृपानिधये नमः	वीरभद्राय नमः
भीमाय नमः	गणनाथाय नमः
परशुहस्ताय नमः	प्रजापतये नमः
मृगपाणये नमः	हिरण्यरेतसे नमः
जटाधराय नमः	दुर्धर्षय नमः
कैलासवासिने नमः	६० गिरीशाय नमः
कवचिने नमः	गिरिशाय नमः
कठोराय नमः	अनघाय नमः
त्रिपुरान्तकाय नमः	भुजङ्गभूषणाय नमः
वृषाङ्काय नमः	भर्गाय नमः
वृषभारूढाय नमः	७० गिरिधन्वने नमः
भस्मोद्धूलितविग्रहाय नमः	गिरिप्रियाय नमः
सामप्रियाय नमः	कृत्तिवाससे नमः
स्वरमयाय नमः	पुरारातये नमः
त्रयीमूर्तये नमः	भगवते नमः
अनीश्वराय नमः	प्रमथाधिपाय नमः
सर्वज्ञाय नमः	मृत्युञ्जयाय नमः
परमात्मने नमः	७० सूक्ष्मतनवे नमः

जगद्यापिने नमः		मृडाय नमः
जगद्गुरवे नमः		पशुपतये नमः
व्योमकेशाय नमः		देवाय नमः
महासेनजनकाय नमः		महादेवाय नमः
चारुविक्रमाय नमः		अव्ययाय नमः
रुद्राय नमः	८०	हरये नमः
भूतपतये नमः		पूषदन्तभिदे नमः
स्थाणवे नमः		अव्यग्राय नमः
अहये बुध्याय नमः		दक्षाध्वरहराय नमः
दिग्म्बराय नमः		हराय नमः १००
अष्टमूर्तये नमः		भगनेत्रभिदे नमः
अनेकात्मने नमः		अव्यक्ताय नमः
सात्त्विकाय नमः		सहस्राक्षाय नमः
शुद्धविग्रहाय नमः		सहस्रपदे नमः
शाश्वताय नमः		अपवर्गप्रदाय नमः
खण्डपरशवे नमः	९०	अनन्ताय नमः
अजाय नमः		तारकाय नमः
पाशविमोचकाय नमः		परमेश्वराय नमः

॥इति शक्तप्रमोदे श्री-शिवाष्टोत्तरशतनामावलिः सम्पूर्णा॥

॥ उत्तराङ्ग-पूजा ॥

विज्यं धनुः कपुर्दिनो विशल्यो बाणवाऽ उत। अनेशन्नस्येषंव आभुरस्य
निषङ्गथिः॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। बलाय नमः। धूपमाद्रापयामि॥१२॥

या ते हेतिर्मुदुष्टम् हस्ते बभूव ते धनुः। तयाऽस्मान् विश्वस्त्वमयक्षमया
परिभुज॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। बलप्रमथनाय नमः। अलङ्कारदीपं
सन्दर्शयामि॥१३॥

ॐ भूर्भुवः सुवः। + ब्रह्मणे स्वाहा। नमस्ते अस्त्वायुधायानांतताय
धृष्णवै। उभाभ्यांमुत ते नमो बाहुभ्यां तव धन्वने॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय।
सर्वभूतदमनाय नमः। () निवेदयामि। मध्ये मध्ये अमृतपानीयं समर्पयामि।
अमृतापिधानमसि।

हस्तप्रक्षालनं समर्पयामि। पादप्रक्षालनं समर्पयामि। निवेदनानन्तरम्
आचमनीयं समर्पयामि॥१४॥

परि ते धन्वनो हेतिरस्मान्वृणकु विश्वतः। अथो य इषुधिस्तवाऽऽरे
अस्मन्नि धेहि तम्॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। मनोन्मनाय नमः। कर्पूरताम्बूलं
समर्पयामि॥१५॥

नमस्ते अस्तु भगवन् विश्वेश्वराय महादेवाय त्र्यम्बकाय त्रिपुरान्तकाय
त्रिकाञ्चिकालाय कालाञ्चिद्राय नीलकण्ठाय मृत्युञ्जयाय सर्वेश्वराय
सदाशिवाय श्रीमन्महादेवाय नमः। कर्पूरनीराजनं दर्शयामि॥१६॥

॥ रक्षा ॥

बृहस्पामं क्षत्रभृद्ध वृष्णियं त्रिष्टुभौजः शुभितमुग्रवीरम्। इन्द्रस्तोमेन
पश्चदशेन मध्यमिदं वातेन सगरेण रक्षा॥

रक्षां धारयामि॥

॥ नमस्काराः ॥

ॐ भवाय देवाय नमः।
 ॐ शर्वाय देवाय नमः।
 ॐ ईशानाय देवाय नमः।
 ॐ पशुपतये देवाय नमः।
 ॐ रुद्राय देवाय नमः।
 ॐ उग्राय देवाय नमः।
 ॐ भीमाय देवाय नमः।
 ॐ महते देवाय नमः॥

ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिर्ब्रह्मा शिवो
 मैं अस्तु सदाशिवोम्॥ ॐ ह्रीं नमः शिवाय। मत्रपुष्पाङ्गलिं समर्पयामि।
 शिवाय नमः। रुद्राय नमः। पशुपतये नमः। नीलकण्ठाय नमः।
 महेश्वराय नमः। हरिकेशाय नमः। विरूपाक्षाय नमः। पिनाकिने नमः।
 त्रिपुरान्तकाय नमः। शम्भवे नमः। शूलिने नमः। महादेवाय नमः। इति
 द्वादशनामभिर्द्वादशपुष्पाङ्गलीन् दत्त्वा॥

प्रदक्षिणनमस्कारान् कृत्वा॥

॥ अर्घ्यप्रदानम्॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थम् शिवरात्रौ चतुर्थ-याम-
 पूजान्ते क्षीरार्घ्यप्रदानं करिष्ये॥

शिवरात्रिव्रतं देव पूजाजपपरायणः।
 करोमि विधिवद्वत्तं गृहाणार्घ्यं नमोऽस्तुते॥

इत्यर्थं दत्त्वा।

किं न जानासि देवेश त्वयि भक्तिं प्रयच्छ मे।
स्वपादाग्रतले देव दास्यं देहि जगत्पते॥४॥

॥ पूजानिवेदनम् ॥

बद्धोऽहं विविधैः पाशैः संसारभयबन्धनैः।
पतितं मोहजाले मां त्वं समुद्धर शङ्कर॥४॥

यत्किञ्चित् कुर्महे देव सदा सुकृतदुष्कृतम्।
तन्मे शिवपदस्थस्य भुङ्ग क्षपय शङ्कर॥

शिवो दाता शिवो भोक्ता शिवः सर्वमिदं जगत्।
शिवो जयति सर्वत्र यः शिवः सोऽहमेव हि॥

इति प्रार्थ्य॥

देवहृदयस्थं पादस्थं च पुष्पमादाय प्रणम्य देवेन दत्तमिति ध्यात्वा॥

प्रपन्नं पाहि मामीश भीतमृत्युमहार्णवात्।
त्वयोपभुक्त-स्रग्-गन्ध-वासो-लङ्घार-चर्चिताः ।
उच्छिष्टभोजिनो दासास्तव मायां जयेम हि॥

इति मृद्धि धृत्वा॥

मन्त्रहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं महेश्वर।
यत्कृतं तु मया देव परिपूर्णं तदस्तु ते॥

अनेन पूजनेन साम्बसदाशिवः प्रीयताम्।

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा
बुद्ध्याऽऽत्मना वा प्रकृतेः स्वभावात्।
करोमि यद्यत् सकलं परस्मै
नारायणायेति समर्पयामि॥

ॐ तत्सद्विद्यार्पणमस्तु।

॥उत्तरस्मिन् दिने पारणम्॥

संसारक्लेशदग्धस्य व्रतेनानेन शङ्कर।
प्रसीद सुमुखो नाथ ज्ञानदृष्टिप्रदो भव॥



॥ श्री-सावित्री-व्रतम् – कामाक्षी-पूजा ॥

॥ पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा ॥

(आचम्य)

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

(अप उपस्पृश्य, पुष्पाक्षतान् गृहीत्वा)

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा

श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं करिष्यमाणस्य कर्मणः

अविघ्नेन परिसमाप्यर्थम् आदौ विघ्नेश्वरपूजां करिष्ये।

ॐ गणानां त्वा गणपति ९ हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।
ज्येष्ठराजुं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पतु आ नः शृण्वन्तुतिर्भिः सीद् सादनम्॥

अस्मिन् हरिद्राबिम्बे महागणपतिं ध्यायामि, आवाहयामि।

ॐ महागणपतये नमः आसनं समर्पयामि।

पादयोः पाद्यं समर्पयामि। हस्तयोरर्ध्यं समर्पयामि।

आचमनीयं समर्पयामि।

ॐ भूर्भुवस्सुवः। शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि।

स्नानानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वस्त्रार्थमक्षतान् समर्पयामि।

यज्ञोपवीताभरणार्थं अक्षतान् समर्पयामि।

दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि।

गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।

पुष्पमालिकां समर्पयामि। पुष्टैः पूजयामि।

॥ अर्चना ॥

- | | |
|---------------------|--------------------------|
| १. ॐ सुमुखाय नमः | ९. ॐ धूमकेतवे नमः |
| २. ॐ एकदन्ताय नमः | १०. ॐ गणाध्यक्षाय नमः |
| ३. ॐ कपिलाय नमः | ११. ॐ फालचन्द्राय नमः |
| ४. ॐ गजकर्णकाय नमः | १२. ॐ गजाननाय नमः |
| ५. ॐ लम्बोदराय नमः | १३. ॐ वक्रतुण्डाय नमः |
| ६. ॐ विकटाय नमः | १४. ॐ शूर्पकर्णाय नमः |
| ७. ॐ विघ्नराजाय नमः | १५. ॐ हेरम्बाय नमः |
| ८. ॐ विनायकाय नमः | १६. ॐ स्कन्दपूर्वजाय नमः |

नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि॥

धूपमाघ्रापयामि।

अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।

नैवेद्यम्।

ताम्बूलं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वक्रतुण्डमहाकाय कोटिसूर्यसमप्रभा
अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा॥

प्रार्थनाः समर्पयामि।

अनन्तकोटिप्रदक्षिणमस्कारान् समर्पयामि।

छत्रचामरादिसमस्तोपचारान् समर्पयामि।

॥ प्रधान-पूजा — श्रीकामाक्षी-पूजा ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

॥ सङ्कल्पः ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं शुभे शोभने मुहूर्ते अद्य ब्रह्मणः द्वितीयपरार्थे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोः दक्षिणे पार्श्वे शकाब्दे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिकाणां प्रभवादीनां पष्ठ्याः संवत्सराणां मध्ये ()^{६७} नाम संवत्सरे उत्तरायणे शिशिर-ऋतौ (कुम्भ)-मासे ()पक्षे () शुभतिथौ ()-वासरयुक्तायाम् ()^{६८} नक्षत्र ()^{६९} नाम योग ()^{७०} करणयुक्तायां च एवं-गुण-विशेषण-विशिष्टायाम् अस्याम् () शुभतिथौ ममोपात्त-समस्त-दुरितक्षयद्वारा श्रीपरमेश्वर-प्रीत्यर्थं कामाक्ष्याः प्रीत्यर्थं कामाक्ष्याः प्रसादेन मम दीर्घं सौमाङ्गल्य-अवास्थर्थं मम भर्तुश्च अन्योन्यप्राप्त्यर्थम् अवियोगार्थं श्रीकामाक्षी पूजां करिष्ये। तदङ्गं कलशपूजां च करिष्ये।

श्रीविघ्नेश्वराय नमः यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि। शोभनार्थं क्षेमाय पुनरागमनाय च।

(गणपति-प्रसादं शिरसा गृहीत्वा)

^{६७}पृष्ठं ६३९ पश्यताम्

^{६८}पृष्ठं ६४१ पश्यताम्

^{६९}पृष्ठं ६५० पश्यताम्

^{७०}पृष्ठं ६५१ पश्यताम्

॥ आसन-पूजा ॥

पृथिव्या मेरुपृष्ठ ऋषिः। सुतलं छन्दः। कूर्मो देवता॥

पृथिव्ये त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता।
त्वं च धारय मां देवि पवित्रं चासनं कुरु॥

॥ घण्टा-पूजा ॥

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम्।
घण्टारवं करोम्यादौ देवताऽऽह्नकारणम्॥

॥ कलश-पूजा ॥

ॐ कलशाय नमः दिव्यगन्धान् धारयामि।

गङ्गे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति।
नर्मदे सिन्धुकावेरि जलेऽस्मिन् सन्निधिं कुरु॥

ॐ गङ्गायै नमः। ॐ यमुनायै नमः। ॐ गोदावर्यै नमः। ॐ सरस्वत्यै नमः।

ॐ नर्मदायै नमः। ॐ सिन्धवे नमः। ॐ कावेर्यै नमः।

ॐ सप्तकोटिमहातीर्थान्यावाहयामि।

(अथ कलशं स्पृष्ट्वा जपं कुर्यात्)

आपो वा इदं सर्वं विश्वं भूतान्यापः प्राणा वा आपः पश्वः
आपोऽन्नमापोऽमृतमापः सुम्राडापो विराडापः स्वराडापश्छन्दाऽस्यापो
ज्योतीऽप्यापो यजूऽप्यापः सूत्यमापः सर्वा देवता आपो भूर्भुवः सुवराप
ओम्॥

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः।
मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः॥

कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा।
ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोऽप्यर्थर्वणः।
अङ्गेश्च सहिताः सर्वे कलशाम्बुसमाश्रिताः॥

सर्वे समुद्राः सरितः तीर्थानि च हृदा नदाः।
 आयान्तु विष्णुपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः॥
 ॐ भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवः।

(इति कलशजलेन सर्वोपकरणानि आत्मानं च प्रोक्ष्य।)

॥आत्म-पूजा ॥

ॐ आत्मने नमः, दिव्यगन्धान् धारयामि।

- | | |
|----------------------|----------------------|
| १. ॐ आत्मने नमः | ४. ॐ जीवात्मने नमः |
| २. ॐ अन्तरात्मने नमः | ५. ॐ परमात्मने नमः |
| ३. ॐ योगात्मने नमः | ६. ॐ ज्ञानात्मने नमः |

समस्तोपचारान् समर्पयामि।

देहो देवालयः प्रोक्तो जीवो देवः सनातनः।
 त्यजेदज्ञाननिर्माल्यं सोऽहं भावेन पूजयेत्॥

॥पीठ-पूजा ॥

- | | |
|-----------------------|-------------------------|
| १. ॐ आधारशक्त्यै नमः | ८. ॐ रत्नवेदिकायै नमः |
| २. ॐ मूलप्रकृत्यै नमः | ९. ॐ स्वर्णस्तम्भाय नमः |
| ३. ॐ आदिकूर्माय नमः | १०. ॐ श्वेतच्छत्राय नमः |
| ४. ॐ आदिवराहाय नमः | ११. ॐ कल्पकवृक्षाय नमः |
| ५. ॐ अनन्ताय नमः | १२. ॐ क्षीरसमुद्राय नमः |
| ६. ॐ पृथिव्यै नमः | १३. ॐ सितचामराभ्यां नमः |
| ७. ॐ रत्नमण्डपाय नमः | १४. ॐ योगपीठासनाय नमः |

॥ गुरु-ध्यानम् ॥

गुरुब्रह्मा गुरुविष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
गुरुः साक्षात् परं ब्रह्म तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

ध्यानम्—

एकाम्रनाथ-दयितां कामाक्षीं भुवनेश्वरीम्।
ध्यायामि हृदये देवीं वाञ्छितार्थप्रदायिनीम्॥

कामाक्षीं ध्यायामि।

सर्वमङ्गल-माङ्गल्ये शिवे सर्वार्थदायिनि।
आवाहयामि कुम्भेऽस्मिन् मम माङ्गल्य-सिद्धये॥

कामाक्षीं आवाहयामि।

कामाक्षि वरदे देवि काश्चनेन विनिर्मितम्।
भक्त्या दास्ये स्वीकुरुष्व वरदा भव चासनम्॥

कामाक्ष्यै नमः, आसनं समर्पयामि।

गङ्गादि-सर्व-तीर्थेभ्यः नदीभ्यश्च समाहृतम्।
पाद्यं सम्प्रददे देवि गृहाण त्वं शिवप्रिये॥

कामाक्ष्यै नमः, पाद्यं समर्पयामि।

कामाक्षि स्वर्ण-कलशेनाहृतं च मया शिवे।
मधुकैटभ-हत्रि त्वं ददाम्यर्घ्यं गृहाण भोः॥

कामाक्ष्यै नमः, अर्घ्यं समर्पयामि।

आचम्यतां महादेवि एलोशीर-सुवासितम्।
ददामि तीर्थममलं गृहीत्वा लोकरक्षके॥

कामाक्ष्यै नमः, आचमनीयं समर्पयामि।

मधुपर्कं मया देवि काश्चीपुर-निवासिनि।
स्वीकृत्य दयया देहि चिरं मह्यं तु मङ्गलम्॥

कामाक्ष्यै नमः, मधुपर्कं समर्पयामि।

पश्चामृतमिदं दिव्यं पश्चपातक-नाशनम्।
पश्चभूतात्मके देवि पाहि स्वीकृत्य शङ्करि॥

कामाक्ष्यै नमः, पश्चामृत-स्नानं समर्पयामि।

स्नास्यतां पापनाशाय या प्रवृत्ता सुरापगा।
मयाऽर्पिता त्वं गृह्णीष्व प्रीता भव दयानिधे॥

कामाक्ष्यै नमः, स्नानं समर्पयामि।

दुकूलान्यम्बराणीह् वस्त्राणि विविधानि च।
ददामि हरदेवीशि विद्याधिष्ठान-पीठिके॥

कामाक्ष्यै नमः, वस्त्रं समर्पयामि।

उपवीतं मया प्रीत्यै काश्चनेन विनिर्मितम्।
गृहीत्वा तव मे भक्तिं प्रयच्छ करुणानिधे॥

कामाक्ष्यै नमः, यज्ञोपवीतं समर्पयामि।

गन्धं सुवासितं रत्नं कुङ्कुमान्वितम् अम्बिके।
गङ्गानुजे देहि मह्यं दीर्घमङ्गल-सूत्रकम्॥

कामाक्ष्यै नमः, गन्धान् धारयामि। हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि।

कार्पास-सूत्रं दास्यामि सुवर्णमणि-संयुतम्।
भूषणार्थं मयाऽनीतं देहि मे वरमुत्तमम्॥

कामाक्ष्यै नमः, मङ्गलसूत्रं समर्पयामि।

जातीचम्पक-पुन्नाग-केतकी-वकुलानि च।
मयाऽर्पितानि सुभगे गृहाण जननि मम॥

कामाक्ष्यै नमः, पुष्पाणि समर्पयामि।

अङ्ग-पूजा

कामाक्ष्यै नमः	पादौ पूजयामि
कल्मषध्यै नमः	गुल्फौ पूजयामि
विद्याप्रदायिन्यै नमः	जड्बे पूजयामि
करुणामृत-सागरायै नमः	जानुनी पूजयामि
वरदायै नमः	ऊरू पूजयामि
काश्मीनगर-वासिन्यै नमः	कटिं पूजयामि
कन्दर्प-जनन्यै नमः	नाभिं पूजयामि
पुरमथन-पुण्यकोट्यै नमः	वक्षः पूजयामि
महाज्ञान-दायिन्यै नमः	स्तनौ पूजयामि
लोकमात्रे नमः	कण्ठं पूजयामि
मायायै नमः	नेत्रे पूजयामि
मधुरवेणी-सहोदर्यै नमः	ललाटं पूजयामि
एकाम्र-नाथायै नमः	कर्णौ पूजयामि
कामकोटि-निलयायै नमः	शिरः पूजयामि
कामेश्वर्यै नमः	चिकुरं पूजयामि
कामितार्थ-दायिन्यै नमः	धर्मिलं पूजयामि
कामाक्ष्यै नमः	सर्वाण्यङ्गानि पूजयामि

श्री कामाक्ष्यष्टोत्तरशतनामावलि:

कालकण्ठै नमः	भक्तानुरक्तायै नमः
त्रिपुरायै नमः	रक्ताङ्ग्नै नमः
बालायै नमः	शङ्करार्धशरीरिण्यै नमः
मायायै नमः	पुष्पबाणेक्षुकोदण्डपाशाङ्कुशकरायै
त्रिपुरसुन्दर्यै नमः	नमः
सुन्दर्यै नमः	उज्वलायै नमः
सौभाग्यवत्यै नमः	सच्चिदानन्दलहयै नमः
क्लीङ्कायै नमः	श्रीविद्यायै नमः
सर्वमङ्गलायै नमः	परमेश्वर्यै नमः
ऐङ्गायै नमः	३० अनङ्गकुसुमोद्यानायै नमः
स्कन्दजनन्यै नमः	चक्रेश्वर्यै नमः
परायै नमः	भुवनेश्वर्यै नमः
पञ्चदशाक्षर्यै नमः	गुप्तायै नमः
त्रैलोक्यमोहनाधीशायै नमः	गुप्ततरायै नमः
सर्वाशापूरवलभायै नमः	नित्यायै नमः
सर्वसङ्घोभणाधीशायै नमः	नित्यक्षिण्यायै नमः
सर्वसौभाग्यवलभायै नमः	मदद्रवायै नमः
सर्वार्थसाधकाधीशायै नमः	मोहिन्यै नमः
सर्वरक्षाकराधिपायै नमः	४० परमानन्दायै नमः
सर्वरोगहराधीशायै नमः	कामेश्यै नमः
सर्वसिद्धिप्रदाधिपायै नमः	तरुणीकलायै नमः
सर्वानन्दमयाधीशायै नमः	श्रीकलावत्यै नमः
योगिनीचक्रनायिकायै नमः	भगवत्यै नमः

पद्मरागकिरीटायै नमः		विशुद्धिचक्रनिलयायै नमः
रक्तवस्त्रायै नमः		आज्ञापद्मनिवासिन्यै नमः
रक्तभूषायै नमः		अष्टत्रिंशत्कलामूर्त्यै नमः
रक्तगन्धानुलेपनायै नमः		सुषुम्नाद्वारमध्यकायै नमः
सौगन्धिकलसद्वेण्यै नमः	५०	योगीश्वरमनोध्येयायै नमः
मन्त्रिण्यै नमः		परब्रह्मस्वरूपिण्यै नमः
तत्त्ररूपिण्यै नमः		चतुर्भुजायै नमः
तत्त्वमय्यै नमः		चन्द्रचूडायै नमः
सिद्धान्तपुरवासिन्यै नमः		पुराणागमरूपिण्यै नमः
श्रीमत्यै नमः		ओङ्कार्यै नमः
चिन्मय्यै नमः		विमलायै नमः
देव्यै नमः		विद्यायै नमः
कौलिन्यै नमः		पञ्चप्रणवरूपिण्यै नमः
परदेवतायै नमः		भूतेश्वर्यै नमः
कैवल्यरेखायै नमः	६०	भूतमय्यै नमः
वशिन्यै नमः		पञ्चाशतीठरूपिण्यै नमः
सर्वेश्वर्यै नमः		षोडान्यासमहारूपिण्यै नमः
सर्वमातृकायै नमः		कामाक्ष्यै नमः
विष्णुस्वस्त्रे नमः		दशमातृकायै नमः
वेदमय्यै नमः		आधारशत्त्यै नमः
सर्वसम्पत्त्रदायिन्यै नमः		अरुणायै नमः
किङ्करीभूतगीर्वाण्यै नमः		लक्ष्म्यै नमः
सुतवापिविनोदिन्यै नमः		त्रिपुरभैरव्यै नमः
मणिपूरसमासीनायै नमः		रहःपूजासमालोलायै नमः
अनाहताजवासिन्यै नमः	७०	रहोयन्नस्वरूपिण्यै नमः

त्रिकोणमध्यनिलयायै नमः		वृत्तत्रयवासिन्यै नमः
बिन्दुमण्डलवासिन्यै नमः		चतुरस्त्वरूपास्यायै नमः
वसुकोणपुरावासायै नमः		नवचक्रस्वरूपिण्यै नमः
दशारद्वयवासिन्यै नमः	१००	महानित्यायै नमः
चतुर्दशारचक्रस्थायै नमः		विजयायै नमः
वसुपद्मनिवासिन्यै नमः		श्रीराजराजेश्वर्यै नमः
स्वराजपत्रनिलयायै नमः		१०८

एकाम्रनाथ-दयिते काश्चीपुर-निवासिनि।
धूपं गृहाण देवि त्वं सर्वाभीष्ट-प्रदायिनि॥
कामाक्ष्यै नमः, धूपम् आघ्रापयामि।

घृतवर्ति-समायुक्तं सर्वलोक-प्रकाशकम्।
दीपं गृहीष्व सुभगे वाञ्छितार्थ-प्रदायिनि॥
कामाक्ष्यै नमः, दीपं सन्दर्शयामि।

गुडापूपत्रयं देवि साढकं प्रददाम्यहम्।
नवनीतयुतं देवि मोदकापूपसंयुतम्॥
पायसं सघृतं दद्यां सफलं लङ्घकान्वितम्।
मम भर्तुस्सदा देवि गृहीत्वा प्रोतिदा भव॥
कामाक्ष्यै नमः, नैवेद्यं निवेदयामि।

पूर्णीफल-समायुक्तं नागवल्लिदलैर्युतम्।
कर्पूरचूर्णसंयुक्तं ताम्बूलं प्रतिगृह्यताम्॥
कामाक्ष्यै नमः, कर्पूरताम्बूलं निवेदयामि।

कर्पूरदीपं सुभगे सर्वमङ्गल-वर्धनम्।
सर्वव्याधिहरं देवि गृह्यताम् अम्बिके शिवे॥

कामाक्ष्यै नमः, मम दीर्घसौमाङ्गल्यता-सिद्धर्थं कर्पूर-नीराञ्जनं सन्दर्शयामि।

कान्ता कामदुधा करीन्द्रगमना कामारिवामाङ्गगा
कल्याणी कलितावतारसुभगा कस्तूरिकाचर्चिता।
कम्पातीररसालमूलनिलया कारुण्यकलोलिनी
कल्याणानि करोतु मे भगवती काश्चीपुरीदेवता॥

मङ्गले मङ्गलाधारे माङ्गल्ये मङ्गलप्रदे।
मङ्गलाढ्ये मङ्गलेशे मङ्गलं देहि मे भवे॥

नमो देव्ये महादेव्ये लोकमात्रे नमो नमः।
शिवायै शिवरूपिण्यै भक्ताभीष्टप्रदा भव॥
कामाक्षी काश्चिनिलये मम माङ्गल्यवृद्धये।
नमस्करोमि देवेशि मह्यं कुरु दयां शिवे॥

कामाक्ष्यै नमः, अनन्तकोटि-प्रदक्षिण-नमस्कारान् समर्पयामि।

कामाक्षी स्वरूपस्य ब्राह्मणस्य इदमासनम् — सकलाराधनैः स्वर्चितम्।

कामाक्षी काम-वृद्धर्थं मम माङ्गल्य-सिद्धये।
उपायनं प्रदास्यामि ददामोघं वरं मम॥

इदं हिरण्यं सदक्षिणाकं सताम्बूलं कामाक्षी-स्वरूपाय ब्राह्मणाय सम्प्रददे
न मम॥

॥ दोर-बन्धनम् ॥

दोरं गृह्णामि सुभगे सहारिद्रं धराम्यहम्।
भर्तुरायुष्य-सिद्ध्यर्थं सुप्रीता भव सर्वदा॥

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा
बुद्ध्यात्मना वा प्रकृतेः स्वभावात्।
करोमि यद्यत् सकलं परस्मै
नारायणायेति समर्पयामि॥



श्री-कामाक्षी-चूर्णिका

श्री-चन्द्र-मौलीश्वराय नमः। श्री-कामाक्षी-देव्यै नमः।

जय जय श्री-काम-गिरीन्द्र-निलये!

जय जय श्री-कामकोटि-पीठ-स्थिते!

जय जय श्री-त्रिचत्वारिंशत्-कोण-श्रीचक्रान्तराल-बिन्दु-पीठोपरि-लसत्-पञ्च-ब्रह्म-मय-मञ्च-मध्य-स्थ-श्री-शिव-कामेश-वामाङ्क-निलये!

जय जय श्री-विधि-हरि-हर-सुर-गण-वन्दित-चरणारविन्द-युगले!

जय जय श्री-रमा-वाणीन्द्राणी-प्रमुख-रमणी-कर-कमल-समर्पित-चरण-कमले!

जय जय श्री-निखिल-निगमागम-सकल-संवेद्यमान-विविध-वस्त्रालङ्घत- हेम-निर्मित-अनर्ध-भूषण-भूषित-दिव्य-मूर्ते!

जय जय श्रीमद्-अनवरताभिषेक-धूप-दीप-नैवेद्यादि-नाना-विधोपचारैः परिशोभिते!

जय जय श्री-काश्ची-नगर्या द्वात्रिंशद्-धर्म-प्रतिपादनार्थ-स्थापित-हेम-
ध्वजालङ्कृते!

जय जय श्री-सकल-मन्त्र-तत्त्व-यत्र-मय-परा-बिलाकाश-स्वरूपे!

जय जय श्री-काश्ची-नगर्या कामाक्षीति प्रख्यात-नामाङ्किते!

जय जय श्री-महात्रिपुरसुन्दरि बहु पराक्!

शुभम्॥



॥ सङ्कलित-पुण्यकाल-स्नान-सङ्कल्पः ॥

(आचम्य)

शुक्राम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविद्वोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्या ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।
आचमनम्। शुक्राम्बरधरं + शान्तये। प्राणायामः।

तदेव लग्नं सुदिनं तदेव ताराबलं चन्द्रबलं तदेव।
विद्याबलं दैवबलं तदेव लक्ष्मीपतेरद्वित्रियुगं स्मरामि॥

अपवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थागतोऽपि वा।
यः स्मरेत्पुण्डरीकाक्षं स बाह्याभ्यन्तरः शुचिः॥

मानसं वाचिकं पापं कर्मणा समुपार्जितम्।
श्रीरामः स्मरणेनैव व्यपोहति न संशयः॥

श्रीराम राम राम।

तिथिर्विष्णुस्तथा वारो नक्षत्रं विष्णुरेव च।
योगश्च करणं चैव सर्वं विष्णुमयं जगत्॥

श्रीहरे गोविन्द गोविन्द गोविन्द।

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थम्, अद्य –
श्रीभगवतः विष्णोः नारायणस्य अचिन्त्यया अपरिमितया शक्त्या
भ्रियमाणस्य महाजलौघस्य मध्ये परिभ्रमताम् अनेककोटिब्रह्माण्डा-
नाम् एकतमे पृथिवी-अप्-तेजो-वायु-आकाश-अहङ्कार-महद्-अव्यक्तैः
आवरणैः आवृते अस्मिन् महति ब्रह्माण्डकरण्डमध्ये चतुर्दशभुवनान्तर्गते
भूमण्डले जम्बू-पूक्ष-शाक-शाल्मलि-कुश-क्रौञ्च-पुष्करारब्ध-सप्तद्वीपमध्ये

जम्बूद्वीपे भारत-किम्पुरुष-हरि-इलावृत-रम्यक-हिरण्मय-कुरु-भद्राश्व-
केतुमाल-नवर्षमध्ये भारतवर्षे इन्द्र-चेरु-ताम्र-गमस्ति-नाग-सौम्य-गन्धर्व-
चारण-भरत-नवखण्डमध्ये भरतखण्डे सुमेरु-निषद-हेमकूट-हिमाचल-
माल्यवत्-पारियात्रक-गन्धमादन-कैलास-विन्ध्याचलादि-अनेकपुण्यशैलानां
मध्ये दण्डकारण्य-चम्पकारण्य-विन्ध्यारण्य-वीक्षारण्य-श्वेतारण्य-वेदारण्यादि-
अनेकपुण्यारण्यानां मध्ये कर्मभूमौ रामसेतुकेदारयोः मध्ये भागीरथी-
यमुना-नर्मदा-त्रिवेणी-मलापहारिणी-गौतमी-कृष्णवेणी-तुङ्गभद्रा-कावर्यादि-
अनेकपुण्यनदी-विराजिते इन्द्रप्रस्थ-यमप्रस्थ-अवन्तिकापुरी-हस्तिनापुरी-
अयोध्यापुरी-द्वारका-मथुरापुरी-मायापुरी-काशीपुरी-काशीपुर्यादि-अनेकपुण्य-
पुरी-विराजिते –

सकलजगत्स्थृः परार्थद्वयजीविनः ब्रह्मणः द्वितीयपरार्थे पञ्चाशद्-अब्दादौ
प्रथमे वर्षे प्रथमे मासे प्रथमे पक्षे प्रथमे दिवसे अहि द्वितीये यामे
तृतीये मुहूर्ते स्वायम्भुव-स्वारोचिष-उत्तम-तामस-रैवत-चाक्षुपाख्येषु पद्म
मनुषु अतीतेषु सप्तमे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे प्रथमे पादे
अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिकाणां प्रभवादीनां षष्ठ्याः संवत्सराणां मध्ये

()^{७१} नाम संवत्सरे उत्तरायणे / दक्षिणायने (ग्रीष्म / वर्ष / शरद /
हेमन्त / शिशिर / वसन्त) ऋतौ (मेष / वृषभ / मिथुन / कर्कटक / सिंह
/ कन्या / तुला / वृश्चिक / धनुर् / मकर / कुम्भ / मीन) मासे (शुक्ल
/ कृष्ण) पक्षे () शुभतिथौ (इन्दु / भौम / बुध / गुरु / भृगु / स्थिर
/ भानु) वासरयुक्तायाम् ()^{७२} नक्षत्र ()^{७३} नाम योग () करण
युक्तायां च

एवंगुणविशेषणविशिष्टायाम् अस्याम् () शुभतिथौ–

^{७१}पृष्ठं ६३१ पश्यताम्

^{७२}पृष्ठं ६४१ पश्यताम्

^{७३}पृष्ठं ६५० पश्यताम्

अनादि-अविद्या-वासनया प्रवर्तमाने अस्मिन् महति संसारचक्रे विचित्रभिः कर्मगतिभिः विचित्रासु योनिषु पुनःपुनः अनेकधा जनित्वा केनापि पुण्यकर्मविशेषेण इदानीन्तन-मानुष-द्विजजन्म-विशेषं प्राप्तवतः मम – जन्माभ्यासात् जन्मप्रभृति एतत्क्षणपर्यन्तं बाल्ये कौमारे यौवने मध्यमे वयसि वार्धके च जागृत्-स्वप्न-सुषुप्ति-अवस्थासु मनो-वाक्-कायाख्य-त्रिकरणचेष्टया कर्मेन्द्रिय-ज्ञानेन्द्रिय-व्यापारैः सम्भावितानाम् इह जन्मनि जन्मान्तरे च ज्ञानाज्ञानकृतानां महापातकानां महापातक-अनुमन्तृत्वादीनां समपातकानाम् उपपातकानां मलिनीकरणानां गर्ह्यधन-आदान-उपजीवनादीनाम् अपात्रीकरणानां जातिभ्रंशकराणां विहितकर्मत्याग-निन्दितसमाचरणादीनां ज्ञानतः सकृत् कृतानाम् अज्ञानतः असकृत् कृतानां सर्वेषां पापानां सद्यः अपनोदनार्थ –

महागणपत्यादिसमस्तवैदिकदेवतासन्निधौ

()-पुण्यकाल-स्नानमहं करिष्ये। अप उपस्पृश्य।

गङ्गा गङ्गेति यो ब्रूयाद्योजनानां शतैरपि।
मुच्यते सर्वपापेभ्यो विष्णुलोकं स गच्छति॥

गङ्गे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति।
नर्मदे सिन्धु कावेरि जलेऽस्मिन् सन्निधिं कुरु॥

अतिकूर महाकाय कल्पान्तदहनोपम।
भैरवाय नमस्तुभ्यम् अनुज्ञां दातुम् अर्हसि॥

(प्रोक्षण-मत्राः/स्नान-मत्राः)

स्नात्वा वस्त्रं धृत्वा कुलाचारवत् पुण्ड्रधारणं च कृत्वा आचम्य।



॥ श्री-कावेरी-पूजा ॥

॥ पूर्वाङ्ग-विघ्नेश्वर-पूजा ॥

(आचम्य)

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्य। ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

(अप उपस्पृश्य, पुष्पाक्षतान् गृहीत्वा)

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा

श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं करिष्यमाणस्य कर्मणः

अविघ्नेन परिसमाप्यर्थम् आदौ विघ्नेश्वरपूजां करिष्ये।

ॐ गणानां त्वा गणपति ९ हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्।
ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पतु आ नः शृण्वन्तुतिभिः सीद् सादनम्॥

अस्मिन् हरिद्राबिम्बे महागणपतिं ध्यायामि, आवाहयामि।

ॐ महागणपतये नमः आसनं समर्पयामि।

पादयोः पाद्यं समर्पयामि। हस्तयोरर्ध्यं समर्पयामि।

आचमनीयं समर्पयामि।

ॐ भूर्भुवस्सुवः। शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि।

स्नानानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वस्त्रार्थमक्षतान् समर्पयामि।

यज्ञोपवीताभरणार्थं अक्षतान् समर्पयामि।

दिव्यपरिमलगन्धान् धारयामि।

गन्धस्योपरि हरिद्राकुङ्कुमं समर्पयामि। अक्षतान् समर्पयामि।

पुष्पमालिकां समर्पयामि। पुष्टैः पूजयामि।

॥ अर्चना ॥

- | | |
|---------------------|--------------------------|
| १. ॐ सुमुखाय नमः | ९. ॐ धूमकेतवे नमः |
| २. ॐ एकदन्ताय नमः | १०. ॐ गणाध्यक्षाय नमः |
| ३. ॐ कपिलाय नमः | ११. ॐ फालचन्द्राय नमः |
| ४. ॐ गजकर्णकाय नमः | १२. ॐ गजाननाय नमः |
| ५. ॐ लम्बोदराय नमः | १३. ॐ वक्रतुण्डाय नमः |
| ६. ॐ विकटाय नमः | १४. ॐ शूर्पकर्णाय नमः |
| ७. ॐ विघ्नराजाय नमः | १५. ॐ हेरम्बाय नमः |
| ८. ॐ विनायकाय नमः | १६. ॐ स्कन्दपूर्वजाय नमः |

नानाविधपरिमलपत्रपुष्पाणि समर्पयामि॥

धूपमाघ्रापयामि।

अलङ्कारदीपं सन्दर्शयामि।

नैवेद्यम्।

ताम्बूलं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनं समर्पयामि।

कर्पूरनीराजनानन्तरमाचमनीयं समर्पयामि।

वक्रतुण्डमहाकाय कोटिसूर्यसमप्रभा
अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा॥

प्रार्थनाः समर्पयामि।

अनन्तकोटिप्रदक्षिणमस्कारान् समर्पयामि।

छत्रचामरादिसमस्तोपचारान् समर्पयामि।

॥ प्रधान-पूजा — कावेरीपूजा ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

प्राणान् आयम्या ॐ भूः + भूर्भुवः सुवरोम्।

॥ सङ्कल्पः ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरित-क्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं शुभे शोभने मुहूर्ते अद्य ब्रह्मणः द्वितीयपरार्धे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे प्रथमे पादे जम्बूद्वीपे भारतवर्षे भरतखण्डे मेरोः दक्षिणे पार्श्वे शकाब्दे अस्मिन् वर्तमाने व्यावहारिकाणां प्रभवादीनां पष्ठ्याः संवत्सराणां मध्ये ()^{७४} नाम संवत्सरे दक्षिणायने शरद-ऋतौ तुला-मासे कृष्णपक्षे त्रयोदश्यां शुभतिथौ (इन्दु / भौम / बुध / गुरु / भृगु / स्थिर / भानु) वासरयुक्तायाम् ()^{७५} नक्षत्र ()^{७६} नाम योग () करण युक्तायां च एवं गुण विशेषण विशिष्टायाम् अस्याम् त्रयोदश्यां शुभतिथौ अस्माकं सहकुटुम्बानां क्षेमस्थैर्य-धैर्य-वीर्य-विजय-आयुरारोग्य-ऐश्वर्याभिवृद्ध्यर्थम् धर्मार्थकाममोक्षचतुर्विधफलपुरुषार्थसिद्ध्यर्थं पुत्रपौत्राभि-वृद्ध्यर्थम् इष्टकाम्यार्थसिद्ध्यर्थम् मम इहजन्मनि पूर्वजन्मनि जन्मान्तरे च सम्पादितानां ज्ञानाज्ञानकृतमहापातकचतुष्टय-व्यतिरिक्तानां रहस्यकृतानां प्रकाशकृतानां सर्वेषां पापानां सद्य अपनोदनद्वारा सकल-पापक्षयार्थं श्रीधन्वन्तरि-देवता-प्रीत्यर्थं श्री-धन्वन्तरि-देवता-प्रीति-पूर्वकम् आयुष्य-आरोग्य-ऐश्वर्य-अभिवृद्ध्यर्थं यावच्छक्ति ध्यानावाहनादि षोडशोपचार-कावेरी-पूजां करिष्ये तदङ्गं कलशपूजां च करिष्ये।

^{७४}पृष्ठं ६३१ पश्यताम्

^{७५}पृष्ठं ६४१ पश्यताम्

^{७६}पृष्ठं ६५० पश्यताम्

श्रीविघ्नेश्वराय नमः यथास्थानं प्रतिष्ठापयामि।
(गणपति-प्रसादं शिरसा गृहीत्वा)

॥ आसन-पूजा ॥

पृथिव्या मेरुपृष्ठ ऋषिः। सुतलं छन्दः। कूर्मो देवता॥
पृथिव्य त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता।
त्वं च धारय मां देवि पवित्रं चासनं कुरु॥

॥ घण्टा-पूजा ॥

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम्।
घण्टारवं करोम्यादौ देवताऽऽह्नकारणम्॥

॥ कलश-पूजा ॥

ॐ कलशाय नमः दिव्यगन्धान् धारयामि।

गङ्गे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति।
नर्मदे सिन्धुकावेरि जलेऽस्मिन् सन्निधिं कुरु॥

ॐ गङ्गायै नमः। ॐ यमुनायै नमः। ॐ गोदावर्यै नमः। ॐ सरस्वत्यै नमः।

ॐ नर्मदायै नमः। ॐ सिन्ध्यवे नमः। ॐ कावेर्यै नमः।

ॐ सप्तकोटिमहातीर्थान्यावाहयामि।

(अथ कलशं स्पृष्ट्वा जपं कुर्यात्)

आपो वा इदं सर्वं विश्वं भूतान्यापः प्राणा वा आपः पश्वः
आपोऽन्नमापोऽमृतमापः सम्राडापो विराडापः स्वराडापश्छन्दाऽस्यापो
ज्योतीऽप्यापो यजूऽप्यापः सत्यमापः सर्वा देवता आपो भूर्भुवः सुवरापु
ओम्॥

कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः।
मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः॥

कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा।
 ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोऽप्यथर्वणः।
 अङ्गेश्च सहिताः सर्वे कलशाम्बुसमाश्रिताः॥
 सर्वे समुद्राः सरितः तीर्थानि च हृदा नदाः।
 आयान्तु विष्णुपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः॥
 ॐ भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवो भूर्भुवः सुवः।

(इति कलशजलेन सर्वोपकरणानि आत्मानं च प्रोक्ष्य।)

॥ आत्म-पूजा ॥

ॐ आत्मने नमः, दिव्यगन्धान् धारयामि।

- | | |
|----------------------|----------------------|
| १. ॐ आत्मने नमः | ४. ॐ जीवात्मने नमः |
| २. ॐ अन्तरात्मने नमः | ५. ॐ परमात्मने नमः |
| ३. ॐ योगात्मने नमः | ६. ॐ ज्ञानात्मने नमः |

समस्तोपचारान् समर्पयामि।

देहो देवालयः प्रोक्तो जीवो देवः सनातनः।
 त्यजेदज्ञाननिर्माल्यं सोऽहं भावेन पूजयेत्॥

॥ पीठ-पूजा ॥

- | | |
|-----------------------|-------------------------|
| १. ॐ आधारशक्त्यै नमः | ८. ॐ रत्नवेदिकायै नमः |
| २. ॐ मूलप्रकृत्यै नमः | ९. ॐ स्वर्णस्तम्भाय नमः |
| ३. ॐ आदिकूर्माय नमः | १०. ॐ श्वेतच्छत्राय नमः |
| ४. ॐ आदिवराहाय नमः | ११. ॐ कल्पकवृक्षाय नमः |
| ५. ॐ अनन्ताय नमः | १२. ॐ क्षीरसमुद्राय नमः |
| ६. ॐ पृथिव्यै नमः | १३. ॐ सितचामराभ्यां नमः |
| ७. ॐ रत्नमण्डपाय नमः | १४. ॐ योगपीठासनाय नमः |

॥ गुरु-ध्यानम् ॥

गुरुब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो महेश्वरः।
गुरुः साक्षात् परं ब्रह्म तस्मै श्री-गुरवे नमः॥

॥ ॥ प्रधान-पूजा — कावेरी-पूजा ॥ ॥

(आचम्य)

[विघ्नेश्वरपूजां कृत्वा।]

शुक्लाम्बर-धरं विष्णुं शशि-वर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्न-वदनं ध्यायेत् सर्व-विघ्नोपशान्तये॥

प्राणानायम्य। ममोपात्त + कावेरी-देवी-प्रसाद-सिद्धार्थं कावेरी-पूजां
करिष्ये।

अच्छस्वच्छलसद्गुरुलवसनां पद्मासनादध्यासिनों
हस्तन्यस्तवराभयाङ्कलशां राकेन्दुकोटिप्रभाम्।
भास्वद्भूषणगन्धमाल्यरुचिरां चारुप्रसन्नाननां
श्री-गङ्गादिसमस्ततीर्थनिलयां ध्यायामि कावेरिकाम्॥१॥
कावेरी-देवीं ध्यायामि॥

श्रीकण्ठविश्वेश्वरसन्निभानि
लिङ्गानि यद्रोधसि लक्षकोट्यः।
जलप्रवाहेषि च कोटिकोट्यः
कवेरजायाशिवमूर्तयस्युः ॥

पयांसि तीर्थानि शिलाश्च देवता
दिवौकसो वालुकतां प्रपन्नाः।
अतो नदी सह्यगिरिप्रसूता
सरित्सुमुख्यामनुजैरलभ्या ॥
कावेरी-देवीम् आवाहयामि॥

आदावादि विधातृमानससुता पश्चात्कवेरात्मजा
भूयःकुम्भवस्य तस्य दयिता तस्मान्नर्दीरूपिणी।
श्रीरङ्गातुलकुम्भघोणविलसन्मायूरमध्यार्जुन-
श्वेतारण्यमुखस्थलेषु महिता सह्याद्रिजा दश्यते॥
कावेरी-देव्यै नमः, आसनं समर्पयामि॥

मरुद्धृथे महादेवी महाभागे मनोहरे।
सर्वाभीष्टप्रदे लोकमातः पाद्यं ददामि ते॥

मरुद्धृथे मान्यजलप्रवाहे कवेरकन्ये नमतां शरण्ये।
मान्ये जगत्पूज्यतमप्रभावे कावेरि कावेरि मम प्रसीद॥
कावेरी-देव्यै नमः, पाद्यं समर्पयामि॥

सह्यपादोद्भवे देवि श्रीरङ्गोत्सङ्गामिनि।
कावेरीनामविख्याते गृहाणार्घ्यं नमोऽस्तुते॥

प्राचीनवाक्षीर्तित-पुण्यकीर्ते कल्याणे भक्तेष्वितदानधुर्ये।
कुम्भोद्भवप्रेरितगुम्भितार्थे कावेरि कावेरि मम प्रसीद॥
कावेरी-देव्यै नमः, अर्घ्यं समर्पयामि॥

श्रीसह्यशैलतनये सर्वासह्यनिवारिणि।
प्रसादं कुरु मे देवि प्रसन्ना भव सर्वदा॥

संसारविसंसिनि संस्कृतानां
 सर्वाधिसंहारिणि सर्ववन्द्ये।
 समस्तलोकैकशरण्यमूर्ते
 कावेरि कावेरि मम प्रसीद॥

कावेरी-देव्यै नमः, आचमनीयं समर्पयामि॥

तुलामासे तु कावेरि सर्वतीर्थाश्रिता नदी।
 पञ्च-पातक-संहर्त्री वाजिमेघफलप्रदा॥

भक्तानुकम्पे मुनिभाग्यलक्ष्मि
 नित्ये जगन्मङ्गलदानशीले।
 निरञ्जने दक्षिणदेशगङ्गे
 कावेरि कावेरि मम प्रसीद॥

कावेरी-देव्यै नमः, पञ्चामृतस्नानं समर्पयामि॥

कावेरीतीरजन्मानः मृगपक्षिमहीरुहाः।
 तद्वारिशीतवातैश्च स्पृष्टा मुक्तिं प्रयान्ति वै॥

मोक्षश्रियोपासित-पादपद्मे
 नित्ये हरीशद्रुहिणस्वरूपे।
 सदाशिवे धातृवरप्रसादे
 कावेरि कावेरि मम प्रसीद॥

कावेरी-देव्यै नमः, शुद्धोदकस्नानं समर्पयामि॥ स्नानानन्तरम् आचमनीयं
 समर्पयामि॥

कवेरकन्ये कावेरि निम्रगानाथनायिके।
 वस्त्राणि वसभूवस्त्रे भुक्तिमुक्तिप्रदायिनि॥

देवर्षिपूज्ये विमले नदीशे
 परात्परे भावितनित्यपूर्णे।
 समस्तलोकोत्तमतीर्थमातः
 कावेरि कावेरि मम प्रसीद॥
 कावेरी-देव्यै नमः, वस्त्रं समर्पयामि॥

सर्वयज्ञाश्रयतटे सर्वयज्ञसहायिनि।
 यज्ञाङ्गसम्भवे देवि सर्वयज्ञफलप्रदे॥

कलिप्रभूताखिलदोषनाशे
 विशुद्धविज्ञानजलप्रवाहे ।
 कदम्बकल्हारकदम्बपूर्णे
 कावेरि कावेरि मम प्रसीद॥

कावेरी-देव्यै नमः, यज्ञोपवीतं समर्पयामि॥

जयदेवि जगन्मातर्लोपामुद्रे पुरातने।
 जयभद्रे भवोद्धारि मङ्गले मङ्गलप्रदे॥

प्रसीद कारुण्य-गुणाभिरामे
 प्रसीद कल्याणतरप्रवाहे।
 प्रसीद कामादिहरे पवित्रे
 कावेरि कावेरि मम प्रसीद॥

कावेरी-देव्यै नमः, मङ्गलद्रव्यं समर्पयामि। हरिद्रा-कुङ्कुमं समर्पयामि।

चन्दनागरुकस्तूरीहिमवालुककेसरैः ।
 राङ्गवैस्साङ्गवैर्युक्तं गन्धं स्वीकुरु सहजे॥

आद्ये परे चिन्मयपुण्यपादे
पचेलिमपौढकवेरभाग्ये ।
अनन्यसाधारणवैभवाढ्ये
कावेरि कावेरि मम प्रसीद॥
कावेरी-देव्यै नमः, गन्धान् धारयामि॥

यस्यां सकृत्स्नानमात्रान्नरोऽक्षय्यफलं लभेत्।
नक्षत्रमाल्यवच्छुभ्रामक्षतैरच्याम्यहम् ॥
कावेरी-देव्यै नमः, अक्षतान् समर्पयामि॥

किरीटहारकेयूरकुण्डलाङ्गदकङ्कणैः ।
हंसकैर्मेखलादैश्च भूषये त्वां मरुद्धाम्॥
कावेरी-देव्यै नमः, आभरणानि समर्पयामि॥

ताटङ्कं कण्ठसूत्रं च सिन्दूं कञ्जलादिकम्।
सौमङ्गल्यप्रदे देवि गृहाणागस्त्यवल्लभे॥
कावेरी-देव्यै नमः, ताटङ्कादिकान् समर्पयामि॥

तुलसीबिल्वमन्दारकुशाग्रशतपत्रकैः ।
इन्दीवरैः कोकनदैर्हलकैः कमलैरपि॥
कावेरी-देव्यै नमः, पुष्पमालां समर्पयामि॥

कल्हारैः पुण्डरीकैश्च पुष्पैः सौगन्धिकादिभिः।
जाती-चम्पक-पुन्नाग-मलिका-केतकादिभिः ॥

सुरभिद्रोणवासन्ती गन्धराज-कदम्बकैः।
पुष्पैः सह्यसुते मातर्वेण्यलङ्करणं कुरु॥

बहुजन्मकृतानेकवासनावासितात्मभिः ।
दिव्यैः सुमवरैः पूज्यां पूजयेत् पुष्पजातिभिः॥

कावेरी-देव्यै नमः, पुष्पैः सम्पूजयामि।

॥अङ्ग-पूजा ॥

मरुद्धूधायै नमः	पादौ पूजयामि
महालक्ष्म्यै नमः	गुल्फौ पूजयामि
सह्यकन्यकायै नमः	जह्ने पूजयामि
सरस्वत्यै नमः	जानुनी पूजयामि
अगस्त्यपत्न्यै नमः	मध्यम् पूजयामि
कावेर्यै नमः	नाभिम् पूजयामि
लोपामुद्रायै नमः	हृदयम् पूजयामि
वरप्रदायै नमः	स्तनौ पूजयामि
कमण्डलुसमुत्पन्नयै नमः	बाहू पूजयामि
सर्वतीर्थाधिदेवतायै नमः	कण्ठम् पूजयामि
विरजायै नमः	नासिकाम् पूजयामि
दक्षिणगङ्गायै नमः	श्रोत्रे पूजयामि
ब्रह्मविष्णुशिवात्मिकायै नमः	नेत्रे पूजयामि
चतुर्विंधफलोद्धात्र्यै नमः	वक्रम् पूजयामि
चतुरानन कन्यकायै नमः	शिरः पूजयामि
सर्वाभीष्टप्रदात्र्यै नमः	सर्वाण्यङ्गानि पूजयामि

॥ कावेर्यष्टेत्तरशतनामावलिः ॥

अनन्त-गुण-गम्भीरायै नमः
 अर्कपुष्कर-सेवितायै नमः
 अमृतस्वादु-सलिलायै नमः
 अगस्त्यमुनि-नायिकायै नमः
 आशान्त-कीर्ति-तिलकायै नमः
 आशुगागम-वर्धिन्यै नमः
 इतिहास-पुराणोक्तायै नमः
 ईतिबाधा-निवारिण्यै नमः
 उन्मत्तजन-दूरस्थायै नमः १०
 ऊर्जितानन्द-दायिन्यै नमः
 ऋषिसङ्घ-सुसंवीतायै नमः
 ऋणत्रय-विमोचनायै नमः
 लुप्त-धर्म-जनोद्धारायै नमः
 लूनभाव-विवर्जितायै नमः
 एधिताखिल-लोकश्रियै नमः
 ऐहिकामुष्मिकप्रदायै नमः
 ओङ्कारनाद-निनदायै नमः
 ओषधीकृत-जीवनायै नमः
 औदार्यगुण-निर्दिष्टायै नमः
 औदासीन्य-निवारिण्यै नमः २०
 अन्तःकरण-संसेव्यायै नमः
 अच्छ-स्वच्छ-जलाश्रयायै नमः
 कपिलाख्य-नदी-स्निग्धायै नमः

करुणा-पूर्ण-मानसायै नमः
 कावेरी-नाम-विरुद्धातायै नमः
 कामितार्थ-फल-प्रदायै नमः
 कुम्भघोण-क्षेत्र-नाथायै नमः
 कौतुकप्रथम-प्रभायै नमः
 खगराज-रथोत्साह-रङ्गस्थल-
 सुशोभितायै नमः
 खगावली-
 समाक्रान्तकल्लोलावलिमण्डितायै नमः ३०
 गजारण्य-सुविस्तीर्ण-प्रवाह-
 जनमोहिन्यै नमः
 गायत्र्याख्य-शिला-मध्यायै नमः
 गरुडासन-भक्तिदायै नमः
 घन-गम्भीर-निनाद-निर्जरप्राप्ति-
 निर्झरायै नमः
 चन्द्रपुष्कर-मध्यस्थायै नमः
 चतुरानन-पुत्रिकायै नमः
 चोलदेश-जनोद्धार-ग्रीष्मकाल-
 प्रवाहिन्यै नमः
 चुञ्चुक्षेत्र-समानीतायै नमः
 छद्मदोष-निवारिण्यै नमः
 जम्बूद्वीप-सरिच्छेष्ट-नदी-नद-

गरीयस्यै नमः ४०
 इङ्गारनाद-संमृष्ट-षद्दालि-
 समाकुलायै नमः
 ज्ञानैक-साधन-परायै नमः
 ज्ञसिमात्रार्ति-हारिण्यै नमः
 टिट्टिभारावस-व्याज-दिविज-स्तुति-
 पात्रिण्यै नमः
 ठङ्गारनाद-सम्भेद-इङ्गरीकृत-
 पर्वतायै नमः
 डाकिनी-शाकिनी-सङ्घनिवारण-
 सरित्तटायै नमः
 ढक्का-निनादपारीण-पार्वतीश-
 समाश्रितायै नमः
 णान्तवाच्य-द्विजाष्टाङ्ग-योगसाधन-
 तत्परायै नमः
 तरङ्गावलि-संविद्ध-मृदु-वालुक-
 शोभितायै नमः
 तपस्विजन-सत्कार-निवेशित-
 शिलासनायै नमः ५०
 तापत्रय-तरून्मूल-
 गङ्गादिभिरभिष्टुतायै नमः
 थान्त-प्रमथ-संसेव्य-साम्ब-सान्निध्य-
 कारिण्यै नमः
 दया-दाक्षिण्य-सत्कारशील-लोक-
 सुभावितायै नमः

दाक्षिणात्य-जनोद्धार-निर्विचार-
 दयान्वितायै नमः
 धन-मान-मदान्धादि-मर्त्य-निर्वर्तन-
 प्रियायै नमः
 नमञ्जनोद्धार-शीलायै नमः
 निमञ्जन-पावनायै नमः
 नागारिकेतु-निलयायै नमः
 नाना-तीर्थाधि-देवतायै नमः ६०
 नारीजन-मनोल्लासायै नमः
 नानारूप-फल-प्रदायै नमः
 नारायण-कृपा-रूपायै नमः
 नादब्रह्म-स्वरूपिण्यै नमः
 पराभूत-समस्ताधायै नमः
 पशु-पक्ष्यादि-जीवनायै नमः
 पापतूलाग्नि-सद्वशायै नमः
 पापिष्ठजन-पावनायै नमः
 फणीन्द्र-कीर्तित-कलायै नमः
 फलदान-परायणायै नमः
 बहुजन्म-तपो-योग-फलसम्प्राप्त-
 दर्शनायै नमः ७०
 बाहुरूप-द्विपार्श्वस्थ-स्वमातृक-
 जलार्थिनां-(कमल)(क्लौम)क्षेत्र-
 शाल्यन्न-दान-निर्जित-वित्तपायै नमः
 भगवत्कृत-सन्तोषायै नमः
 भास्करक्षेत्र-गामिन्यै नमः

भागीरथी-समाक्रन्त-तुलामास-
जलाश्रयायै नमः
मञ्जद्वर्जन-प्राग्जन्म-
दुर्जयांहःप्रमार्जन्यै नमः
माघ-वैशाखादि-मास-स्नान-स्मरण-
सौख्यदायै नमः
यज्ञ-दान-तपः-कर्मकोटि-पुण्य-फल-
प्रदायै नमः
यक्ष-गन्धर्व-सिद्धाद्यैरभिष्टुत-
पदद्वयायै नमः
रघुनाथ-पदद्वन्द्व-विराजित-
शिलातलायै नमः
रामनाथपुरक्षेत्र-कामधेनु-
समाश्रितायै नमः ६०
लवोदक-स्पर्शमात्र-निर्वाण-पद-
दायिन्यै नमः
लक्ष्मी-निवास-सदनायै नमः
ललना-रल्ल-रूपिण्यै नमः
लघूकृत-स्वर्ग-भोगायै नमः
लावण्य-गुण-सागरायै नमः
वहिपुष्कर-सात्रिद्ध्यायै नमः
वन्दिताखिल-लोकपायै नमः
व्याघ्रपाद-क्षेत्र-परायै नमः
व्योमयान-समावृतायै नमः

षट्काल-वन्द्य-चरणायै नमः ९०
षट्कर्म-निरत-प्रियायै नमः
षडास्य-मातृ-संसेव्यायै नमः
षड्गूर्मि-जित-सोर्मिकायै नमः
सकृत्स्मरण-संशुद्ध-तापत्रय-
जनाश्रितायै नमः
सञ्जनोद्धार-सन्धानसमर्थ-
स्वप्रवाहिन्यै नमः
सरस्वत्यादि-देवीभिरभिवन्दित-
निर्झरायै नमः
सह्यशैल-समुद्रतायै नमः
सह्यासह्य-जन-प्रियायै नमः
सङ्गमक्षेत्र-सामीप्यायै नमः
स्ववशार्थ-चतुष्टयायै नमः १००
सौभरिक्षेत्र-निलयायै नमः
सौभाग्य-फल-दायिन्यै नमः
संशयाविष्ट-दूरस्थायै नमः
साङ्गोपाङ्ग-फलोदयायै नमः
हरि-ब्रह्मेश-लोकेश-सिद्धवृन्दार-
वन्दितायै नमः
क्षेत्र-तीर्थादि-सीमान्तायै नमः
क्षपानाथ-सुशीतलायै नमः
क्षमातलाखिलानन्द-क्षेम-श्री-
विजयावहायै नमः १०८

॥इति श्रीकावेर्यष्टोत्तरशतनामावलिः सम्पूर्णा॥

कावेरी-देव्यै नमः, नाना-विध-परिमल-पत्र-पुष्पाणि समर्पयामि॥

॥उत्तराङ्गपूजा ॥

रङ्गंत्रयोत्सङ्गविराजमाने
ब्रह्माद्रिकूटाश्रिततीर्थगर्भे ।
समस्तसिद्धाश्रमस्यतीर्थे
कावेरि कावेरि मम प्रसीद॥

दशाङ्गो गुणगुलोपेतस्सुगन्धो ग्राणतर्पणः।
मरुदूधेऽम्बकावेरि धूपोयन्ते समर्पितः॥
कावेरी-देव्यै नमः, धूपम् आघ्रापयामि॥

तुलागतेऽर्केतटिनि वराभिर्-
गङ्गादिभिः सेवितपादपद्मे।
त्रिकोटीर्थाश्रम-पुष्कराढ्ये
कावेरि कावेरि मम प्रसीद॥

आपो ज्योतिस्त्वमस्यम्ब कुम्भसम्भवतेजसा।
तेजःप्रदात्रि कावेरि दीपोऽयं प्रतिगृह्यताम्॥
कावेरी-देव्यै नमः, दीपं दर्शयामि॥

ददासि तुल्याभिरनर्घधान्या-
न्यशेषचोलीयजनस्य देवि।
भुक्तिप्रदे मुक्तिविधानदक्षे
कावेरि कावेरि मम प्रसीद॥

अन्रं चतुर्विंधं रुच्यं शाकव्यञ्जनसंयुतम्।
सफलं सघृतं भुङ्ग कावेरि तटितां वरे॥

कावेरी-देव्यै नमः, नैवेद्यं समर्पयामि॥ पानीयं समर्पयामि। उत्तरापोशनं
समर्पयामि। निवेदनान्तरम् आचमनीयं समर्पयामि।

निजाभिधानश्रवणादतानां
निश्शेषपापक्षयकारिणीत्वम्।
निदाघतृष्णादि-निरासदक्षे
कावेरि कावेरि मम प्रसीद॥

कावेरी-देव्यै नमः, फलं कर्पूर-ताम्बूलं च समर्पयामि॥

पराशरागस्त्यवसिष्ठमुख्यैर्-
महर्षिभिर्मान्यतपोभिरम्ब ।
त्वमाश्रिताकर्मठसिद्धिहेतुः
कावेरि कावेरि मम प्रसीद॥

सर्वतीर्थेस्तुलामासे त्वन्नीराजनपादुका।
नीराजयामि भक्त्या त्वां कावेर्यम्ब मरुदूधे॥

कावेरी-देव्यै नमः, नीराजनं समर्पयामि॥

मायूरमध्यार्जुनकुम्भघोणश्-
रीरङ्गच्चुञ्चुस्थलघट्टगा त्वम्।
सस्योद्धवे सिन्धुयुते स्वतत्रे
कावेरि कावेरि मम प्रसीद॥

प्रदक्षिणं करोमि त्वां पुरुषार्थप्रदायिनि।
दक्षिणावर्तकश्रीनिवासप्रीते मरुदूधे॥

कावेरी-देव्यै नमः, प्रदक्षिणम् समर्पयामि॥

ब्रह्मादिभिर्देववरैस्त्रिसन्ध्यं
वसिष्ठपूर्वमुनिभिरिष्टैः ।
नित्यं गजारण्यगतैर्निषेव्ये
कावेरि कावेरि मम प्रसीद॥

नमस्ते तटितां मुख्ये निगमागमसंस्तुते।
पाहि पाह्यम्ब कावेरि प्रपञ्चं मां कृपादृशा॥
कावेरी-देव्यै नमः, नमस्कारान् समर्पयामि॥

॥ अर्घ्यप्रदानम्॥

मरुद्वृधे महाभागे सर्वलोकेकपावनि।
गृहाणार्घ्यं मया दत्तं पावनं कुरु मां सदा॥१॥
कावेर्यै नमः - इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम्॥

विष्णुमाये महाकाये कवेरकुलसभ्वे।
सह्याचलसमुद्भूते गृहाणार्घ्यं वरप्रदे॥२॥
कावेर्यै नमः - इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम्॥

कुम्भसभ्वकुम्भात् त्वं सह्यामलकपूजया।
शङ्खोदकेन सआता गृहाणार्घ्यं समुद्रगे॥३॥
कावेर्यै नमः - इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम् इदमर्घ्यम्॥
प्रार्थना

मरुद्वृधे महालक्ष्मीस्सह्यकन्या सरस्वती।
अगस्त्यपत्नी कावेरी लोपामुद्रा वरप्रदा॥१॥

कमण्डलुसमुत्पन्ना सर्वतीर्थाधिदेवता।
विरजा दक्षिणा गङ्गा ब्रह्मविष्णुशिवात्मिका॥२॥

चतुर्विंधफलोद्धात्री चतुराननकन्यका।
सर्वाभीष्टप्रदात्री च नामां षोडशकं स्मृतम्।
एभिर्नामपदैर्नित्यं पूजयेद्वक्तिमान्नरः॥३॥

सुवासिनीनां च निजाश्रितानां
पतिप्रियत्वं च सुतादिवर्गम्।
दास्यस्युदारं बहुभोगभाग्यं
कावेरि कावेरि मम प्रसीद॥

निजप्रवाहाप्रवलब्धपुण्य-
प्रसिद्धसत्कर्मफलोदयेन ।
नृणामभीष्टार्थविधायिनी त्वं
कावेरि कावेरि मम प्रसीद॥

पापक्षयं पारिशुद्ध्यमायुरारोग्यमेव च।
सौभाग्यमपि सन्तानं ज्ञानं देहि मरुद्धृष्टे॥

इति सम्प्रार्थ्य॥

सुवासिनीभ्यः वायनदानानि

॥इति ब्रतचूडामणौ कावेरी-पूजाविधिः॥
ॐ तत् सद् ब्रह्मार्पणमस्तु।



विभागः २

उपाङ्गाः

॥ संवत्सर-नामानि ॥

प्रभवो विभवः शुक्लः प्रमोदोऽथ प्रजापतिः।
अङ्गिराः श्रीमुखो भावो युवा धाता तथैव च॥१॥

ईश्वरो बहुधान्यश्च प्रमाथी विक्रमो वृषः।
चित्रभानुः सुभानुश्च तारणः पार्थिवो व्ययः॥२॥

सर्वजित्सर्वधारी च विरोधी विकृतिः खरः।
नन्दनो विजयश्चैव जयो मन्मथदुर्मुखौ॥३॥

हेमलम्बो विलम्बोऽथ विकारी शार्वरी प्लवः।
शुभकृच्छोभनः क्रोधी विश्वावसुपराभवौ॥४॥

प्लवङ्गः कीलकः सौम्यः साधारणविरोधिकृत्।
परिधावी प्रमादी च आनन्दो राक्षसो नलः॥५॥

पिङ्गलः कालयुक्तश्च सिद्धार्थी रौद्रदुर्मती।
दुन्दुभी रुधिरोद्धारी रक्ताक्षी क्रोधनः क्षयः॥६॥

- | | |
|--------------|----------------|
| १. प्रभवः | १०. धाता |
| २. विभवः | ११. ईश्वरः |
| ३. शुक्लः | १२. बहुधान्यः |
| ४. प्रमोदः | १३. प्रमाथी |
| ५. प्रजापतिः | १४. विक्रमः |
| ६. अङ्गिराः | १५. वृषः |
| ७. श्रीमुखः | १६. चित्रभानुः |
| ८. भावः | १७. सुभानुः |
| ९. युवा | १८. तारणः |

- | | |
|----------------|------------------|
| १९. पार्थिवः | ४०. पराभवः |
| २०. व्ययः | ४१. प्लवङ्गः |
| २१. सर्वजित् | ४२. कीलकः |
| २२. सर्वधारी | ४३. सौम्यः |
| २३. विरोधी | ४४. साधारणः |
| २४. विकृतिः | ४५. विरोधिकृत् |
| २५. खरः | ४६. परितापी |
| २६. नन्दनः | ४७. प्रमादी |
| २७. विजयः | ४८. आनन्दः |
| २८. जयः | ४९. राक्षसः |
| २९. मन्मथः | ५०. नलः |
| ३०. दुर्मुखः | ५१. पिङ्गलः |
| ३१. हेमलम्बः | ५२. कालयुक्तिः |
| ३२. विलम्बः | ५३. सिद्धार्थी |
| ३३. विकारी | ५४. रौद्रः |
| ३४. शार्वरी | ५५. दुर्मतिः |
| ३५. प्लवः | ५६. दुन्दुभिः |
| ३६. शुभकृत् | ५७. रुधिरोद्धारी |
| ३७. शोभनः | ५८. रक्ताक्षः |
| ३८. क्रोधी | ५९. क्रोधनः |
| ३९. विश्वावसुः | ६०. क्षयः |

॥ संवत्सर-श्लोका देवताश्च ॥

- [१] संवत्सरः—प्रभवः, देवता—कमलजः
 अक्षाद्याङ्कि-पाणि-पद्ममधयं चिन्मुद्रिका हस्तयोः
 बिभ्राणं चतुराननं प्रविलसत् पद्मासने सुस्थितम्।
 वक्षोभाग-विराजमान-विशद-श्री-ब्रह्मसूत्रोऽव्यम्
 वन्देऽहं प्रभवाभिधं कमलजं श्रेयोऽभिवृद्धिप्रदम्॥१॥
- [२] संवत्सरः—विभवः, देवता—रमेशः
 भास्वत् किरीटं दरचक्र-शाङ्क-
 गदाभिरामैः सहितं चतुर्भिः।
 करैरनन्तासन-सन्निविष्टम्
 ध्यायेद् रमेशं विभवाभिधानम्॥२॥
- [३] संवत्सरः—शुक्ळः, देवता—शूलपाणिः
 जटिलम् उरग-भूषाभूषिताङ्कं त्रिनेत्रं
 शशीधर-मकुटाग्रं व्याघ्र-चर्मोत्तरीयम्।
 वृषवरकृतवाहं शुक्ळसंज्ञं गिरीशं
 नमदमरमुनीन्द्रं शूलपाणिं भजेऽहम्॥३॥
- [४] संवत्सरः—प्रमोदः, देवता—गणेशः
 करीन्द्रवक्रं कनदेकदन्तोऽवलं प्रमोदेति कृताभिधानम्।
 प्रत्यूह-शान्तिप्रदमाखुसंस्थं ध्यायेद्वृद्धजे सततं गणेशम्॥४॥
- [५] संवत्सरः—प्रजापतिः, देवता—शक्तिः
 दन्तीन्द्र-वक्राङ्ग-गतां च शक्तिं
 चतुर्भुजां चन्द्र-कलावतंसाम्।
 भक्तेष्टपाथोनिधि-चन्द्रभासं
 वन्दे प्रजापत्यभिधान-देवीम्॥५॥
- [६] संवत्सरः—अङ्गिराः, देवता—षण्मुखः

शत्तच्युञ्जलैकबाहुं शशिधरमकुटं मयूरमारूढम्।
अङ्गिरसं नामा तं षण्मुखमीडे अमरेन्द्र-सेनान्यम्॥६॥

- [७] संवत्सरः—श्रीमुखः, देवता—वल्ली
चन्द्रमुखीं चारुदशं कुकुटवाहां गुहादतम् अनिशम्।
श्रीमुखसंज्ञा वल्लीं श्रेयो वृद्धिप्रदां कलये॥७॥
- [८] संवत्सरः—भावः, देवता—गौरी
गौरी गिरीन्द्रतनयां वृषवरसंस्थां कलाधरां शशिनः।
भावाख्याम् अहमीडे भवकुतुकाम्भोधि-पूर्ण-चन्द्र-कलाम्॥८॥
- [९] संवत्सरः—युवा, देवता—ब्राह्मी
युव संज्ञाम् अहमीडे ब्राह्मीं ब्रह्मादि वन्दितां शक्तिम्।
हंसवरारूढां तां शम्भु-मनोहारि-रूप-सौभाग्याम्॥९॥
- [१०] संवत्सरः—धाता, देवता—माहेश्वरी
माहेश्वरी हृदजे विलसतु सततं च धातु संज्ञां मे।
चन्द्रावतंसमहिता श्रेयोवृद्धिप्रदा शम्भोः॥१०॥
- [११] संवत्सरः—ईश्वरः, देवता—कौमारी
कौमारीम् अहमीडे सम्पद्मात्रीं सदा शुकारूढाम्।
तामीश्वराभिधानां शङ्कर-तोष-प्रदां स्वरूपेण॥११॥
- [१२] संवत्सरः—बहुधान्यः, देवता—वैष्णवी
बहुधान्य नामधेयां सततं हृदयेन वैष्णवीं कलये।
शङ्कर-वामाङ्गस्थां नमताम् इष्टार्थ-दायिनीम् अनिशम्॥१२॥
- [१३] संवत्सरः—प्रमाथी, देवता—वाराही
वाराहीं प्रणमामो धूर्जटि-हर्षाब्धि-पूर्ण-चन्द्र-कलाम्।
श्रेयोभिवृद्धि कर्त्रीं कृतनिजनाम्नीं प्रमाथीति॥१३॥
- [१४] संवत्सरः—विक्रमः, देवता—माहेन्द्री

माहेन्द्रिं कलयामो विक्रम-संज्ञां वृषासनारूढाम्।
भासुर-चन्द्र-किरीटां भक्ताभीष्टप्रदां शान्त्यै॥१४॥

[१५] संवत्सरः—वृषः, देवता—चामुण्डा

चामुण्डां चारुतनूम् अहमिह वन्दे वृषासनारूढाम्।
वृषनाम्नों सुरवन्द्यां दैत्यकुल-ध्वंसकारिणीम् अनिशम्॥१५॥

[१६] संवत्सरः—चित्रभानुः, देवता—आरोगः

आरोगाहृयमीडेऽहं चित्रभानुं सदा मुदे�।
तुरङ्गमवरारूढं मकुटोञ्चलं मस्तकम्॥१६॥

(तुरङ्गवरमारूढं?)

[१७] संवत्सरः—सुभानुः, देवता—भ्राजः

आरोग्य-सिद्धिदं नृणां स्वभानुं भ्राज-संज्ञितम्।
गजारूढं लसत्-खङ्ग-खेट-हस्तं नमाम्यहम्॥१७॥

[१८] संवत्सरः—तारणः, देवता—पटरः

अन्तर्हृदज्जे सततं भावये पटराहृयम्।
तारणं सूर्यनामानं शूलोद्घासि-कराम्बुजम्॥१८॥

[१९] संवत्सरः—पार्थिवः, देवता—पतङ्गः

पतङ्गं पदभारूढं पार्थिवाहृयम् आश्रये।
शङ्ख-चक्र-धरं दिव्य-पीताम्बर-महोञ्चलम्॥१९॥

[२०] संवत्सरः—व्ययः, देवता—स्वर्णरः

स्वर्णरं कोकिलारूढं व्यय-संज्ञकम् आश्रये।
चन्द्रावतंसं जटिलं त्रिनेत्रं शूलभासुरम्॥२०॥

[२१] संवत्सरः—सर्वजित्, देवता—ज्योतिषीमान्

सर्वजित् संज्ञकं वन्दे ज्योतिमन्तमिष्टदम्।
भुसुण्ठी पाशहस्ताङ्गं व्याघ्रारूढं त्रिलोचनम्॥२१॥

- [२२] संवत्सरः—सर्वधारी, देवता—विभासः
 विभास-नामकं भानुं सर्वधारि-कृताह्यम्।
 इष्टप्राप्तै सदा वन्दे सप्ताश्च-रथमास्थितम्॥२२॥
- [२३] संवत्सरः—विरोधी, देवता—कश्यपः
 मेरु-शृङ्ग-समारूढं विरोधिकृत-नामकम्।
 कश्यपं पञ्चवदनं दशहस्तं नमाम्यहम्॥२३॥
- [२४] संवत्सरः—विकृतिः, देवता—रविः
 रविं विकृतनामानं त्रिशीर्षं षड्बुजं भजे।
 पन्नगेश्वरमारूढं चारु-पीताम्बरावृतम्॥२४॥
- [२५] संवत्सरः—खरः, देवता—सूर्यः
 सूर्यं खराभिधं वन्दे चतुर्वक्राष्ट-हस्तकम्।
 खगवर्यं समारूढं नीलाम्बर-समावृतम्॥२५॥
- [२६] संवत्सरः—नन्दनः, देवता—भानुः
 भानुं नन्दन-नामानं हरन्तं चक्षुरोजसा।
 मृगेन्द्र-वाहनं पञ्च-वक्रं दशभुजं भजे॥२६॥
- [२७] संवत्सरः—विजयः, देवता—खगः
 पण्मुखं द्वादश-भुजं व्याघ्र-वाहनमाश्रितम्।
 व्याघ्र-चर्माम्बरं वन्दे खगं विजय-संज्ञकम्॥२७॥
- [२८] संवत्सरः—जयः, देवता—पूषा
 पूषणं जय-नामानं जयदं भक्त-सन्ततेः।
 शङ्ख-चक्राङ्कित-कर-द्वन्द्वं हृदि समाश्रये॥२८॥
- [२९] संवत्सरः—मन्मथः, देवता—हिरण्यगर्भः
 हंसवर्याधिरूढं तं वीणामण्डित-हस्तकम्।
 हिरण्यगर्भं वन्देऽहं मन्मथाह्यम् इष्टदम्॥२९॥

[३०] संवत्सरः—दुर्मुखः, देवता—मरीचिः

मरीचिं दुर्मुखाख्यानं मन्यु मर्कटमाश्रितम्।
विवृतास्यं जगद्ग्रीति-दायकं संश्रये मुदे॥३०॥

[३१] संवत्सरः—हेमलम्बः, देवता—आदित्यः

आदित्यं तेजसां स्थानं हेमलम्ब-कृताह्वयम्।
सप्त-सप्ति-समारूढं जगतां नेत्रमाश्रये॥३१॥

[३२] संवत्सरः—विलम्बः, देवता—सविता

विलम्ब-संज्ञं मनसा सवितारं स्मराम्यहम्।
चाप-बाणधरं दोभ्यां तुरङ्गवरवाहनम्॥३२॥

[३३] संवत्सरः—विकारी, देवता—अर्कः

अर्कं विकारि-नामानं कर्कशं ऋकचायुधम्।
कूर-व्याघ्र-समारूढम् एकनेत्रं नमाम्यहम्॥३३॥

[३४] संवत्सरः—शार्वरी, देवता—भास्करः

भास्करं शार्वराभिख्यं भासा पूरितदिङ्गुङ्खम्।
चक्रोऽवलकरं वन्दे भास्वद्रथ-समाश्रयम्॥३४॥

[३५] संवत्सरः—प्लवः, देवता—अग्निः

अग्निं नमामि सततं ज्वालामालं तमोपहम्।
अजारूढं चतुर्हस्तं द्विशीर्षं प्लव-संज्ञकम्॥३५॥

[३६] संवत्सरः—शुभकृत्, देवता—जातवेदसः

जातवेदसमीडेऽहं शुभकृत्नामकं सदा।
आन्दोलिका-समारूढं खड्ग-खेटक-धारिणम्॥३६॥

[३७] संवत्सरः—शोभनः, देवता—सहोजसः

सहोजसं शोभकृतं नृणाम् इष्टदमाश्रये।
शिविका-वाहनारूढं चामरद्वय-पाणिकम्॥३७॥

- [३८] संवत्सरः—क्रोधी, देवता—अजिराप्रभुः
 अजिराप्रभुमीडेऽहं क्रोधीति कृतनामकम्।
 गोरथारूढम् अनिशं कुन्तोञ्चल-कराम्बुजम्॥३८॥
- [३९] संवत्सरः—विश्वावसुः, देवता—वैश्वानरः
 वैश्वानरं भजे नित्यं विश्वावसु-कृताह्वयम्।
 नर-वाहनमारूढं खङ्ग-खेट-धरं विभुम्॥३९॥
- [४०] संवत्सरः—पराभवः, देवता—नर्यापसः
 पराभवाह्यं वन्दे नर्यापसम् उदर्चिषम्।
 उत्तुङ्ग-तुरगारूढं परशूञ्चल-पाणिकम्॥४०॥
- [४१] संवत्सरः—प्लवङ्गः, देवता—पङ्किराधसः
 पङ्किराधसमीडेऽग्निं प्लवङ्गारब्यं बहुश्रुतम्।
 श्वेताश्च-वाहनारूढं बाण-बाणास-धारिणम्॥४१॥
- [४२] संवत्सरः—कीलकः, देवता—विसर्पिणः
 विसर्पिणं हुतवहं कीलकाह्यम् आश्रये।
 उत्तुङ्ग-गजमारूढं शूलोञ्चल-कराश्वलम्॥४२॥
- [४३] संवत्सरः—सौम्यः, देवता—मत्स्यमूर्तिः हरिः
 मत्स्य-मूर्तिं हरिं वन्दे शिरसा सौम्य-संज्ञकम्।
 शङ्ख-चक्रोञ्चल-करं भक्ताभीष्ट-प्रदायकम्॥४३॥
- [४४] संवत्सरः—साधारणः, देवता—कूर्ममूर्तिः हरिः
 कूर्माकृतिं हरिं वन्दे मन्दराचलधारिणम्।
 कौमोदकी-शार्ङ्ग-हस्तं साधारण-कृताह्यम्॥४४॥
- [४५] संवत्सरः—विरोधिकृत, देवता—आदिवराहः
 दंष्टारूढ-महीभाजम् आदिक्रोडमभीष्टदम्।
 वराभयकरं वन्दे विरोधिकृदिति श्रुतम्॥४५॥

[४६] संवत्सरः—परितापी, देवता—नरसिंहः

सकेसरिणं वन्दे हरिं स्तम्भ-विदरिणम्।
प्रह्लाद-हर्ष-दातारं परिधाविकृताहृयम्॥४६॥

(परितापिकृताहृयम्?)

[४७] संवत्सरः—प्रमादी, देवता—वामनः

कमण्डलु-छत्रधरं हरिं वामन-रूपिणम्।
बलि-प्रतारकं वन्दे प्रमादीति कृताहृयम्॥४७॥

[४८] संवत्सरः—आनन्दः, देवता—परशुरामः

कुठार-प्रोञ्जलकरं जटामण्डल-मण्डितम्।
भार्गवं राममीडेऽहम् आनन्दाहृयमद्भूतम्॥४८॥

[४९] संवत्सरः—राक्षसः, देवता—श्रीरामः

जगदानन्दजनकं सीता-वल्लभमाश्रये।
रामं राक्षस-नामानं धृतकोदण्डमार्गणम्॥४९॥

[५०] संवत्सरः—नलः, देवता—बलरामः

सीरोद्भासि कराम्भोजं नीलाम्बर-समावृतम्।
बलरामं मुसलिनं नलाहृयमहं भजे॥५०॥

[५१] संवत्सरः—पिङ्गलः, देवता—श्रीकृष्णः

कृष्ण-पिङ्गल-नामानं बर्हिबर्होञ्जलाङ्गकम्।
नवनीतोञ्जलकरं हृदि पीताम्बरं भजे॥५१॥

[५२] संवत्सरः—कालयुक्तिः, देवता—कल्किः

मूच्छावलि-कृतद्वेषं कालयुक्त-कृताहृयम्।
आश्रयेऽश्व-समारूढं धनुर्बाण-धरं सदा॥५२॥

(कालयुक्ति-कृताहृयम्?)

[५३] संवत्सरः—सिद्धार्थी, देवता—बुद्धः

सिद्धार्थकृत-नामानं बुद्धाकृतिम् अहं भजे।
नग्नं सुरूप-वपुष स्त्री-प्रधर्षण-कारणम्॥५३॥

(सिद्धार्थ-कृत?)

[५४] संवत्सरः—रौद्रः, देवता—दुर्गा
दुर्गा विपद्विधुतये रौद्रनाम्रीं समाश्रये।
सर्व-दैवत्य-निहत्रीं तां रक्तास्वादन-तत्पराम्॥५४॥

[५५] संवत्सरः—दुर्मतिः, देवता—यातुधानः
यातुधानं वक्रमुखम् एकाक्षं दारुणाकृतिम्।
वन्दे दुर्मति-नामानं सर्वारिष्ट-निवृत्तये॥५५॥

[५६] संवत्सरः—दुन्दुभिः, देवता—भैरवः
देवं दुन्दुभि-नामानं समस्त-रिपु-भैरवम्।
भैरवाश्व-वरारूढं दिग्म्बरमुपाश्रये॥५६॥

[५७] संवत्सरः—रुधिरोद्धारी, देवता—हनुमान्
हनूमन्तं वायुसुतं रुधिरोगारि-संज्ञकम्।
समुद्र-लङ्घन-पटुं सर्व-रक्षोहरं भजे॥५७॥

[५८] संवत्सरः—रक्ताक्षः, देवता—सरस्वती
सरस्वती भासमान-वीणोङ्गल-कराम्बुजाम्।
रक्ताक्ष-संज्ञिकां देवीं प्रपद्ये वाग्विभूतिदाम्॥५८॥

[५९] संवत्सरः—क्रोधनः, देवता—दाक्षायणी
दाक्षायणीं क्रोधनारव्या दक्ष-क्रतु-हर-प्रियाम्।
शुकारूढां शूलधरीं भजेऽभीष्टस्य सिद्धये॥५९॥

[६०] संवत्सरः—क्षयः, देवता—लक्ष्मीः
क्षय-नाम्रीं प्रपद्येऽहं लक्ष्मीं क्षीराब्धि-कन्यकाम्।
हंसारूढाम् इन्दुमुखीं पाणिद्वय-धृता-म्बुजाम्॥६०॥

॥ नक्षत्र-नामानि ॥

अश्विनी भरणी चैव कृत्तिका रोहिणी मृगः।
आर्द्रा पुनर्वसुः पुष्यस्ततोऽश्रेष्ठा मघास्तथा॥१॥

पूर्वफाल्पुनिका तस्मादुत्तराफल्पुनी ततः।
हस्तश्चित्रा ततः स्वाती विशाखा तदननतरम्॥२॥

अनूराधा ततो ज्येष्ठा ततो मूलं निगद्यते।
पूर्वाषाढोत्तराषाढा त्वभिजिछ्रवणस्ततः॥३॥

धनिष्ठा शतताराख्य पूर्वा भाद्रपदा ततः।
उत्तरा भाद्रपदा चैव रेवत्येतानि भानि च॥४॥

१. अश्विनी	१५. स्वाती
२. अपभरणी	१६. विशाखा
३. कृत्तिका	१७. अनूराधा
४. रोहिणी	१८. ज्येष्ठा
५. मृगशीर्षम्	१९. मूला
६. आर्द्रा	२०. पूर्वाषाढा
७. पुनर्वसुः	२१. उत्तराषाढा
८. पुष्यः	२२. श्रवणम्
९. आश्रेष्ठा	२३. श्रविष्ठा
१०. मघा	२४. शतभिषक्
११. पूर्वफल्पुनी	२५. पूर्वप्रोष्ठपदा
१२. उत्तरफल्पुनी	२६. उत्तरप्रोष्ठपदा
१३. हस्तः	२७. रेवती
१४. चित्रा	

॥ योग-नामानि ॥

विष्कम्भः प्रीतिरायुष्मान् सौभाग्यं शोभनस्तथा।
अतिगण्डः सुकर्मा च धृतिः शूलस्तथैव च॥

गण्डो वृद्धिध्रुवश्चैव व्याघातो हर्षणस्तथा।
वज्रः सिद्धिव्यतीपातो वरीयान् परिघः शिवः।
सिद्धः साध्यः शुभः शुभ्रो ब्राह्मो माहेन्द्र-वैधृती॥

१. विष्कम्भः	१५. वज्रः
२. प्रीतिः	१६. सिद्धिः
३. आयुष्मान्	१७. व्यतीपातः
४. सौभाग्यम्	१८. वरीयान्
५. शोभनः	१९. परिघः
६. अतिगण्डः	२०. शिवः
७. सुकर्म	२१. सिद्धः
८. धृतिः	२२. साध्यः
९. शूलः	२३. शुभः
१०. गण्डः	२४. शुभ्रः
११. वृद्धिः	२५. ब्राह्मः
१२. ध्रुवः	२६. माहेन्द्रः
१३. व्याघातः	२७. वैधृतिः
१४. हर्षणः	

॥ करण-नामानि ॥

बवश्च बालवश्चैव कौलवस्तैतिलस्तथा।
गरश्च वणिजश्चापि विष्टिश्च शकुनिस्तथा।
चतुष्पाच्चापि नागश्च किंस्तुम् इति कीर्तितम्॥८२॥

—श्रीब्रह्मवैर्त-महापुराणे श्रीकृष्णजन्मखण्डे उत्तरार्थे नारदनारायणसंवादे राधोद्भवसंवादे कालनिरूपणं नाम पण्णवतितमेऽध्याये

चराणि सप्त

- | | | | |
|---------|-----------|-----------|------------|
| १. बवम् | २. बालवम् | ३. कौलवम् | ४. तैतिलम् |
| ५. गरजा | ६. वणिजा | ७. भद्रा | |

स्थिराणि चत्वारि

- | | | | |
|-----------|--------------|------------|--------------|
| १. शकुनिः | २. चतुष्पात् | ३. नागवान् | ४. किंस्तुम् |
|-----------|--------------|------------|--------------|

॥ तिथीनां पूर्वोत्तरार्ध-करणानि ॥

तिथिः	पूर्वोत्तरार्ध-करणम्	उत्तरार्ध-करणम्
१.	शुक्ल-प्रथमा	किंस्तुम्
२.	शुक्ल-द्वितीया	बालवम्
३.	शुक्ल-तृतीया	तैतिलम्
४.	शुक्ल-चतुर्थी	वणिजा
५.	शुक्ल-पञ्चमी	बवम्
६.	शुक्ल-षष्ठी	कौलवम्
७.	शुक्ल-सप्तमी	गरजा
८.	शुक्ल-अष्टमी	भद्रा
९.	शुक्ल-नवमी	बालवम्
१०.	शुक्ल-दशमी	तैतिलम्
११.	शुक्ल-एकादशी	वणिजा
१२.	शुक्ल-द्वादशी	बवम्
१३.	शुक्ल-त्रयोदशी	कौलवम्

तिथि:	पूर्वार्ध-करणम्	उत्तरार्ध-करणम्
१४.	शुक्ल-चतुर्दशी	गरजा
१५.	पौर्णमासी	भद्रा
१६.	कृष्ण-प्रथमा	बालवम्
१७.	कृष्ण-द्वितीया	तैतिलम्
१८.	कृष्ण-तृतीया	वणिजा
१९.	कृष्ण-चतुर्थी	बवम्
२०.	कृष्ण-पञ्चमी	कौलवम्
२१.	कृष्ण-षष्ठी	गरजा
२२.	कृष्ण-सप्तमी	भद्रा
२३.	कृष्ण-अष्टमी	बालवम्
२४.	कृष्ण-नवमी	तैतिलम्
२५.	कृष्ण-दशमी	वणिजा
२६.	कृष्ण-एकादशी	बवम्
२७.	कृष्ण-द्वादशी	कौलवम्
२८.	कृष्ण-त्रयोदशी	गरजा
२९.	कृष्ण-चतुर्दशी	भद्रा
३०.	अमावास्या	चतुष्पात्

